

భజన కౌస్తుభ

॥ ಶ್ರೀ ಹರಿಃ ಓಂ ॥

ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ

ಸಂಪುಟ—೩

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪದ್ಧತಿಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಪ್ರಕಾಶರು

ಹೆಚ್. ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ

“ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿ”, ನಂ. 61, 5ನೆಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆ,
ನರಸಿಂಹಶಾಸ್ತ್ರಿ ಕಾಲೋನಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 019

BHAJANAKOUSTUBHA-VOLUME NO. THREE
Crown 1/8 Size.

No. of Pages 714

ಪ್ರಥಮ ಮುದ್ರಣ : ಜೂನ್ 1991

ಪ್ರತಿಗಳ ಸಂಖ್ಯೆ : 1000

ಬೆಲೆ : ಅರವತ್ತು ರೂಪಾಯಿಗಳು

ಪ್ರತಿಗಳು ದೊರೆಯುವ ಸ್ಥಳ .

ಹೆಚ್. ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ

**“ಶ್ರೀ ಉರಗಾವ್ರಿ” ನಂ. 61, 5ನೆಯ ಅಡ್ಡ ರಸ್ತೆ,
ನರಸಿಂಹರಾಜ ಕಾಲೋನಿ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 019**

ನೇದಾಂತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್

ಉಮಾ ಚಿತ್ರ ಮಂದಿರದ ಬಳಿ,

ಚಾಮರಾಜಪೇಟೆ,

ಬೆಂಗಳೂರು-560 018

ನ್ಯೂ ನೇದಾಂತ ಬುಕ್ ಹೌಸ್

ನಂ. 65/2, ಆರ್. ಕೆ. ಪ್ಲಾಜಾ, 8ನೆಯ ಕ್ರಾಸ್,

ಮಲ್ಲೇಶ್ವರಂ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 003

ಮುದ್ರಣಕಾರರು : ಶಿಲ್ಪ ಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್

ನಂ. 27. ವಿದ್ಯಾಪೀಠ ರಸ್ತೆ

ಬೆಂಗಳೂರು-560 028

ಮುಖ ಚಿತ್ರ: ಶ್ರೀ A.P.M. RAJ URS

ಸರಸ್ವತಿ ನಗರ, ಬೆಂಗಳೂರು-560 040

ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಆಶೀರ್ವಚನ

ಶ್ರೀಭಂಡಾರಕೇರಿ ಪರಿಮಾರು ಉಭಯ ಮರಾಢೀಶರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ
ವಿದ್ಯಾಮಾನ್ಯ ತೀರ್ಥರ ಕರಕಮಲ ಸಂಜಾತರಾದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯೇಶತೀರ್ಥ
ಶ್ರೀ ಪಾದಂಗಳವರ ಆಶೀರ್ವಚನ.

ಶ್ರೀಹೆಚ್. ಎನ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು “ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ”
ವೆಂಬ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಪ್ರಕಾಶನಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು ಅತ್ಯಂತ ಅಭಿನಂದನೀಯ
ವಾಗಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿಯವರು ನಾನಾ ದಾಸರು
ಹಾಗೂ ಯತಿವೃಂದವರ ಬಗೆಗಿನ ಜ್ಞಾನವರೇಣ್ಯರಿಂದ ರಚಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇದಲ್ಲದೆ, ತಾರತಮ್ಯಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಕೀರ್ತನೆ
ಗಳನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಉಪಯುಕ್ತವೆನಿಸಿದೆ. ಈ ಗ್ರಂಥ
ವನ್ನು “ಭಾಗವತ ಕೀರ್ತನಾಸಾಗರ” ವೆಂದು ಹೇಳಿದರೆ ಅತಿಶಯೋಕ್ತಿ
ವೆನಿಸಲಾರದು. ಭಜಕರು ಈ ಸಾಗರವನ್ನು ತಲುಪಿದರೆ, ಭಗವಂತ-
ಭಾಗವತರ ಗುಣರತ್ನಗಳನ್ನು ತಮ್ಮ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಪಡೆಯುವಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿ
ಯಾಗಬಲ್ಲರು. ಮೂರ್ತಿಯವರ ಪ್ರಕಾಶನ ಕಾರ್ಯವು ಹರಿ-ಗುರು
ದಾಸರಿಗೆ ಪ್ರಿಯವಾಗಿ ಸಫಲವಾಗಲಿ ಎಂದು ನಮ್ಮ ಉಪಾಸನಮೂರ್ತಿ
ಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೋದಂಡ ರಾಮಚಂದ್ರನನ್ನು ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ವೀಕ್ಷಿಸುವಾಗ
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇವೆ.

ಇಂತೀ ನಾರಾಯಣ ಸ್ಮರಣೆಗಳು

ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯೇಶ ತೀರ್ಥರು
(ಸಹಿ)

ಮೊಕ್ಕಾಂ ಬೆಂಗಳೂರು

(ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯ)

ದಿನಾಂಕ 3-8-1993

ಶ್ರೀ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಚಾರ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ
ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

೧.	ಶ್ರೀಮದ್ವರಿಕಧಾಮೃತಸಾರ ಸಂಧಿ ೧ (ಮಂಗಳಾಚರಣ ಸಂಧಿ)	(ತೃತೀಯ ಮುದ್ರಣ) ಬೆಲೆ: ೧೫ ರೂ.
೨.	" " ಸಂಧಿ ೨ (ಕರುಣಾ ಸಂಧಿ)	(ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ) ಬೆಲೆ: ೨೦ ರೂ.
೩.	" " ಸಂಧಿ ೬ (ಪಂಚಮಹಾಯಜ್ಞ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೨೫ ರೂ.
೪.	" " ಸಂಧಿ ೭ (ಪಂಚತನ್ಮಾತ್ರಾ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೨೫ ರೂ.
೫.	" " ಸಂಧಿ ೮ (ಮಾತೃಕಾ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೨೫ ರೂ.
೬.	" " ಸಂಧಿ ೯ (ವರ್ಣವೈಕ್ರಿಯಾ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೨೫ ರೂ.
೭.	" " ಸಂಧಿ ೧೦ (ಸರ್ವಪ್ರತೀಕ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೨೫ ರೂ.
೮.	" " ಸಂಧಿ ೧೧ (ಸ್ಥಾವರಜಂಗಮ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೩೦ ರೂ.
೯.	" " ಸಂಧಿ ೧೨ (ನಾಡಿಪ್ರಕರಣಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೩೦ ರೂ.
೧೦.	" " ಸಂಧಿ ೧೩ (ನಾಮಸ್ಮರಣ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೩೦ ರೂ ಗಳು
೧೧	ಸಂಧಿ ೧೪ (ಪಿತೃಗಣ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೩೦ ರೂ
೧೨	ಸಂಧಿ ೧೫ (ಶ್ವಾಸ ಸಂಧಿ)	ಬೆಲೆ: ೩೦ ರೂ.
ಸಂಧಿ	೪ ಮತ್ತು ೫-೬-೭ ಪುನರ್ಮುದ್ರಣವಾಗಬೇಕಾಗಿವೆ.	
೧೩	ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ (ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ)	ಬೆಲೆ ೪೦ ರೂ.
೧೪	" " (ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ)	ದೇವತಾತಾರತಮ್ಮ ಬೆಲೆ: ೪೦ ರೂ.
೧೫	" " (ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟ)	
	ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಮಗ್ರ ಸಂಗ್ರಹ	ಬೆಲೆ: ೬೦ ರೂ ಗಳು
೧೬	ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವಾತ	ಬೆಲೆ ೨೫ ರೂ.

ಪ್ರಕಾಶಕರ ನುಡಿ

ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಬಂಧುಗಳಲ್ಲಿ ಏನಂತಿ.

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭವು ಎರಡು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ದಿನಾಂಕ 17-8-93 ರಂದು ಶ್ರೀ ಭಂಡಾರಕೇರಿ ವಲಿಮಾರು ಉಭಯಮರಾಢೀಶರಾದ ಶ್ರೀಗಿರಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಮಾನ್ಯತೀರ್ಥರ ಕರಕಮಲಸಂಜಾತರಾದ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀಗಿರಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯೇಶತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟಿತು.

ಒಂಭತ್ತು ತಿಂಗಳ ನಂತರ ಈಗ ಭಜನಕೌಸ್ತುಭದ ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟವನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಕೈಯಲ್ಲಿಡಲು ಹರ್ಷಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರವಾದ ಶ್ರೀಹರಿದಾಸರ ಅಪೂರ್ವ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. ಈ ಕೀರ್ತನೆ ತರಂಗಿತವನ್ನು ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

೧) ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಹ್ವಾನರೂಪದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ೨) ದರ್ಶನ ಕುತೂಹಲ. ೩) ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಗಮನ. ೪) ಅವನ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತ ಪದಗಳು. ೫) ದಶಾವತಾರ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದಗಳು. ೬) ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ ದೇವರ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅಖಂಡ ಸಂಗ್ರಹ. ೭) ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಮಂಜರಿ. ೮) ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಪರವಾದ ಅಪೂರ್ವ ಕೀರ್ತನಮಾಲೆ. ೯) ಮಂಗಳ ಪದಗಳು- ಈ ರೀತಿ ೯ ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ, ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಈ ಸಂಪುಟದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೆಯಿಂದ-ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪಕರ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಿನಯವನ್ನು ಪ್ರತಿಪದಕ್ಕೂ ವಿವರವಾಗಿ ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡುವವರಿಗೂ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಯನಮಾಡುವವರಿಗೂ,

ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದ ಅರ್ಥವು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಮನವರಿಕೆಯಾಗುವುದು. ಪ್ರತಿ ಪದಾರ್ಥದ ಜೊತೆಗೆ ಇತಿಹಾಸ, ಪುರಾಣಗಳಿಂದ ಸಂದರ್ಭೋಚಿತರಾದ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಪ್ರಮಾಣಗಳೂ ಉಲಪಬ್ಧವಾದಂತಾಯಿತು, ಈ ಸರ್ವದೃಷ್ಟಿಗಳಿಂದಲೂ ಪ್ರತಿ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ ಸರ್ವಾಂಗ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಹೆರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಆದ್ಯಪ್ರಪರ್ತಕರೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾಮ ರಾದ ಶ್ರೀ ಪಾಡರಾಜ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರಿಂದ ವಿರಚಿತ ಶ್ರೀ ರಂಗ ವಿಠಲಾಕಿತ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಂದ ಆರಂಭಿಸಿ, ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಧದಾಸರು, ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ಪ್ರತಿಷ್ಠರಿಂದ ವಿರಚಿತ ಅಪೂರ್ವಕೀರ್ತನ ವಾಹಿನಿ ಓತ ಪ್ರೋತವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ. ಈ ಕೀರ್ತನಗಂಗೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣುಪ್ರೇರಣೆಯು ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥವಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ಥಾನಮಾಡುವ ಭಗವ ದ್ವಕ್ತರೇ ಪರಮ ಧನ್ಯರು.

ಈ ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವರ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಗಮನಾರ್ಹ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧಗತ ಸಮಗ್ರ ಕಥಾನಕವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವತಾರ-ಬಾಲ್ಯ-ಲೀಲಾವಿನೋದಗಳು-ಭ್ರಮರಗೀತಾ-ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆ-ಕಂಸಾಸುರನ ಸಂಹಾರ-ಇತ್ಯಾದಿ ವಿವಿಧ ಘಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಹೆರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವ ಹೆರಿದಾಸರುಗಳಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುವುದು-ಈ ಸಂಪುಟದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ.

ಗಮನಿಸಿ : ದಿನಾಂಕ 17-8-93ರಂದು ಪ್ರಕಟವಾದ ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ ಸಂಪುಟಗಳ ಬೆಲೆಗಳು ಈ ರೀತಿ ಇವೆ.

೧) ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ-ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟ-ದಾಸಕಕ್ಷ ಮತ್ತು ಯತಿಕ್ಷ
ಬೆಲೆ=40 ರೂ.

೨) -ದ್ವಿತೀಯ ಸಂಪುಟ-ದೇವತಾತಾರತಮ್ಯ ಬೆಲೆ=40 ರೂ.

ಈಗ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುವ ಭಜನಕೌಸ್ತುಭದ ಸಂಪುಟದ ಬೆಲೆ 60 ರೂ. 3 ಸಂಪುಟಗಳನ್ನೂ ಒಟ್ಟಿಗೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವವರಿಗೆ 100 ರೂ. ಆಗುವುದು. ಇದರಿಂದ 40 ರೂ ಉಳಿತಾಯವಾಗುವುದು

ಬಿಡಿ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುವವರು ಅವುಗಳ ಮುಖಬೆಲೆಯನ್ನೇ ಕೊಡಬೇಕು.

ಶ್ರೀ ವಾಂಡುರಂಗನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಬರೆದು ಕೊಟ್ಟು ಸಹಕರಿಸಿದ ಪ್ರಖ್ಯಾತ ಕಲಾವಿದರಾದ ಶ್ರೀ ಎ. ಪಿ. ಎನ್. ರಾಜ್ ಅರಸ್ ಸರಸ್ವತೀನಗರ ಬೆಂಗಳೂರು-560 040 ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಆಭಾರಿಗಳಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಶ್ರೀಯುತರಿಗೆ ಧನ್ಯಂಪ್ರೀತನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಉತ್ತಮವಾದ ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ದಯವಾಂಸಿ, ಅವರ ದ್ವಾರಾ ಚಿತ್ರಕಲಾನೇವೆಯನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳಲೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಶಿಲ್ಪಪ್ರಿಂಟರ್ಸ್‌ನ ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ಎಲ್. ಗುರುಶಾಂತನೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ಅವರ ಸಿಬ್ಬಂದಿಪರ್ಗದವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅಭಿನಂದನೆಗಳು.

ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟದ ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಅಚ್ಚುಕಟ್ಟಾಗಿ ಪೈಂಡ್ ಮಾಡಿದ, ಅಫೋಸೆಟಿನಲ್ಲಿ ವರ್ಣರಂಜಿತ ಮುಖಪುಟವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀರಂಗ ಬೈಂಡರ್ಸ್-ಮಾಲೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಅವರಿಗೆ ನಮ್ಮ ಪಂದನೆಗಳು. ಭಜನಕೌಸ್ತುಭದ ನುಂದಿನ ಚಿತುರ್ಥಸಂಪುಟವು ಶ್ರೀ ಘ್ರದಲ್ಲಿಯೇ ಪ್ರಕಟವಾಗಲಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ೧) ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕೇಶವಾದಿ ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ, ೨) ಶ್ರೀಪಾಂಡುರಂಗ ೩) ಶ್ರೀನರಸಿಂಹದೇವರು, ೪) ಕಪಿಲ ಧನ್ವಂತ್ರಿ-ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಇತ್ಯಾದಿ ಭಗವದವತಾರಗಳ ಪರವಾದ ವದ-ನುಕಾದಿಗಳು, ೫) ಪ್ರಮೇಯಾರ್ಥ

೫) ಕೂಡಿದ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ೬) ತತ್ತ್ವಸುತ್ವಾರಿ
 ೭) ಮುಂಡಿಗೆಗಳು, ೮) ನೀತಿಬೋಧಕ ಪದಗಳು, ೯) ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲಿ
 ಅತ್ಮನಿವೇದನ ರೂಪವಾದ ಅನೇಕ ಪದಗಳು, ೧೦) [ಹರಿವಾಣ ಸೇವಾ
 ಪದಗಳು, ೧೧) ಜೋಗುಳ ಪದಗಳು, ೧೨) ಉದಯರಾಗಗಳು-
 ಇತ್ಯಾದಿ ಅತ್ಯಮೂಲ್ಯ ಹಾಗೂ ಅಪರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಅಖಂಡ
 ಸಂಗ್ರಹವಿದೆ. ಈಗಿನಿಂದಲೇ 50ರೂ. ಗಳನ್ನು ಮುಂಗಡವಾಗಿ [ಮೊಬ
 ಲಗನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಪ್ರತಿಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದಿರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗಿ ವಿನಂತಿ.

ಬೆಂಗಳೂರು

ಇಂತಿ ವಿಜ್ಞಾಪನೆಗಳು
 ಹೆಚ್. ಎಸ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ
 (ಹರಿದಾಸ ಪಾದಪದಾರಾಧಕ)

(ಭಜನ ಕೌಸ್ತುಭ ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟ)

ಕೀರ್ತನ ಸಂಖ್ಯೆ ಕ್ರಮಸಂಖ್ಯೆ ಕೀರ್ತನೆ ಅಂಕಿತ ಪುಟ

ಕೀರ್ತನಾನುಕ್ರಮಣಿಕೆ

ವಿಭಾಗ-೧ ಅಹ್ವಾನ ಪದಗಳು

445	1	ಬಾರೋಮನೆಗೆ ಗೋವಿಂದ	ರಂಗವಿಠಲ	956-958
446	2	ಬಾರಯ್ಯ ಎನ್ನ ಮನ		
		ಮಂದಿರಕೆ	ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ	959-960
447	3	ಬೇಗ ಬಾರೋ ಬೇಗ		
		ಬಾರೋ	ಹಯವದನ	961-962
448	4	ಓಡಿ ಬಾರೋ ವೈಕುಂಠಪತಿ	ಪುರಂದರ	
		ನಿನ್ನ	ವಿಠಲ	962-964
449	5	ಅಮ್ಮ ಬಾರೋ	ಪ್ರಸನ್ನ	
			ವೇಂಕಟ	964-965
450	6	ಬಾರಯ್ಯ ಗೋವಿಂದಾ	ಮಹೀಪತಿ	965-967
451	7	ಬಾರೋ ವಾರಿಜಚರಣಾ	ಮಹೀಪತಿಸುತ	968-969
452	8	ಬಾ ಬಾ ಭಕುತರ ಹೃದಯ	ವಿಜಯ	
		ಮಂದಿರ	ವಿಠಲ	969-979
453	9	ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ	ಗೋಪಾಲ	
			ವಿಠಲ	979-985
454	10	ಬಾರಯ್ಯ-ಬಾ ಬಾ ಭಕುತರ	ಗೋಪಾಲ	
		ಪ್ರಿಯಾ	ವಿಠಲ	985-988
455	11	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಾರೋ ಮನಕೆ	ವರದಗೋಪಾಲ	
			ವಿಠಲ	989

456	12	ಬಾ 'ವೆಂಕಟಶೈಲಾಧಿಪ	ಜಗನ್ನಾಥ	
		ಮನ್ಮನಕೆ	ವಿರ್ಮಲ	990-996
457	13	ತೆರಳಿ ಬಾರಯ್ಯ-ಭವಶರಧಿ	ಮೋಹನ	
		ತಾರಕನೇ	ವಿರ್ಮಲ	997-999
458	14	ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಬಾರೋ	ವಾಸುದೇವ	
		ಶ್ರೀಹರಿ	ವಿರ್ಮಲ	999-1001
459	15	ಬಾರೋ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ	ಗುರುಶ್ರೀಶ	
			ವಿರ್ಮಲ	1001-1004
460	16	ಹರಿಯೇ ಬಾರೋ	ಶ್ಯಾಮ	
		ವರಾಹರಾ	ಸುಂದರ	1004-1005
461	17	ಬಾರಯ್ಯ ವೆಂಕಟ ಮನ್ಮನಕೆ	ಗುರುಜಗ	
			ನ್ನಾಥವಿರ್ಮಲ	1005-1010
462	18	ಬಾರೋ ನೂತನ ಗೃಹಕೇ	ವರದೇಶ	
			ವಿರ್ಮಲ	1010-1014
463	19	ಬಾರೋ ಕ್ಷೀರೋದಧಿ	ನಾಮಗಿರಿ	
		ಶಯನಾ	ನಾರಸಿಂಹ	1014-1015
464	20	ಬಾ ಬಾ ಯದುಕುಲಕಿಲಕ	ಪ್ರಸನ್ನ	1015-1017
464ಎ	21	ದೇವಾ ಬಾರಯ್ಯ	ಕಾರ್ಪರ	
			ನರಹರಿ	1018-1017
465	22	ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಬೇಗ	ಶ್ರೀಕರವಿರ್ಮಲ	1020
466	23	ಮಂದರೋದ್ಧರಾ	ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ	1021-1022
467	24	ಬಾರೋ ಬೇಗ ತೋರೋ	ವ್ರಾಣನಾಥ	
		ಮುಖವನು	ವಿರ್ಮಲ	1023-1024
468	25	ಬಾ ಬಾ ಕೃತಿ ರಮಣ	ತಂದೆ	
			ವೆಂಕಟೇಶ ವಿರ್ಮಲ	1024-1027

469	26	ಬಾರೋ ಸುಂದರಶ್ಯಾಮ	ಕಮಲಾನಾಭ ವಿಠಲ	1027-1030
470	27	ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ	ಕೃಷ್ಣ ವಿಠಲ	1030-1033
471	28	ಓಡಿಬಾರೋ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ	ಗುರುಗೋವಿಂದ ವಿಠಲ	1033-1034

॥ ಶ್ರೀಮದ್ವೇಶಾರ್ಪಣ ಮಸ್ತು ॥

ವಿಭಾಗ-೨ ದೇವರ ಆಗಮನ

472	1	ಬಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಲಿಯುತ್ತ	ಹಯಪದನ	1036-1037
473	2	ರಂಗ ಬಂದ ವೃಂದಾವನದಲಿ ನಿಂದ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1037-1038
474	3	ಬಂದಾ ನೋಡಿ-ಗೋವಿಂದ	ಪುರಂದರ	
		ಕೃಷ್ಣನು	ವಿಠಲ	1038-1040
475	4	ಹಕ್ಕಿಯ ಹೆಗಲೇರಿ	ಪ್ರಸನ್ನ	
		ಬಂದಾವಗೇ	ವೆಂಕಟ	1040-1042
476	5	ಭಾಸುತ ಬಂದಾ ನೋಡಿ	ಮಹೀಪತಿ	1042-1043
477	6	ಬಂದ ಕೃಷ್ಣ	ವಾಸುದೇವ	
		ಚಂದದಿಂದ	ವಿಠಲ	1043-1044
478	7	ಬಂದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಾಕ್ಷನಾರೆ	ತಂದೆ	
			ಮಹೀಪತಿ	1044-1045
479	8	'ಬಂದು ನಿಲ್ಲೋ	ವಿಜಯ	
		ದಯಾನಿಧೇ	ವಿಠಲ	1045-1046
480	9	ರಾಜಬೀದಿಯೊಳಗಿಂದಾ	ಹಯಪದನ	1046-1048

481	10	ಬಂದ್ಯಾ ವಿರ್ಮಲ ಇಂದು ಬಡವನಲ್ಲಿ	ಗೋಪಾಲ ವಿರ್ಮಲ	1048-1049
482	11	ಬಂದಾ-ಗೋವಿಂದಾ- ಮುಕುಂದಾ	ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರ್ಮಲ	1050-1051
483	12	ಬಂದ ಬಂದ ಮುಕುಂದನು	ಪ್ರಸನ್ನ	1051-1052
484	13	ಬಂದಾ-ಬಂದಾ- ಹರಿ ಬಂದಾ	ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ ವಿರ್ಮಲ	1053-1055
485	14	ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಟಿಗೆ ದಾತಾ (ಪುರುಷ ರೂಪವರ್ಣನೆ)	ಗುರು ಜಯ ವಿರ್ಮಲ	1055-1059
486	15	ಬಂದ ಕೃಷ್ಣ ಚಂದದಿಂದ	ಗುರು ಗೋವಿಂದ ವಿರ್ಮಲ	1060
487	16	ಒರುವುದು ನೋಡೇ ಶ್ರೀಹರಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಮಸ್ತು	ಪ್ರಾಣನಾಥ ವಿರ್ಮಲ	1061

ವಿಭಾಗ-೩ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯ

488	1	ಕಂಡೆ ಕನಸಿನಲಿ ಕಾರುಣ್ಯ ಮೂರುತಿ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1064-1066
489	2	ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು ಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನಯ	ಹಯವದನ	1066-1068
490	3	ಕಂಡೆ ನಾ ಗೋವಿಂದನ	ಪುರಂದರ ವಿರ್ಮಲ	1068-1070
491	4	ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ	ಮಹೀಪತಿ	1070-1071
492	5	ಇಂದು ನೋಡಿದೆ ಇಂದಿರೇಶ	ವಿಜಯ ವಿರ್ಮಲ	1071-1072

493	6	ಕೃಷ್ಣನ ನೋಡಿದೇ	ವೇಣುಗೋಪಾಲ	
			ವಿರ್ಮಲ	1072-1075
494	7	ಧನ್ಯನಾದೆ ವಿರ್ಮಲನ ಕಂಡು	ಜಗನ್ನಾಥ	
			ವಿರ್ಮಲ	1075-1077
495	8	ಕಂಡು ಧನ್ಯನಾದೆ	ಕಮಲೇಶ	
		ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ	ವಿರ್ಮಲ	1077-1078
496	9	ನೋಡಿದೇ ವೆಂಕಟರಮಣನ	ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ	1078-1080
497	10	ಇಂದು ಕಂಡೆ ನಾ	ಶ್ರೀಕರ	
		ಇಂದುಧರಸುತ	ವಿರ್ಮಲ	1080-1081
498	11	ಧನ್ಯನಾದೆನು ಇಂದು	ಪ್ರಸನ್ನ	
			ಶ್ರೀನಿವಾಸ	1082-1083
499	12	ನೋಡಿದೆನೋ-		
		ಕೊಂಡಾಡಿದೆನೋ	ಪ್ರಸನ್ನ	1083-1084
500	13	ಇಂದು ನೋಡಿದೆನೆಂದ	ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥ	
		ದಾಯಕ	ವಿರ್ಮಲ	1084-1086
501	14	ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯ	ಭೀಮೇಶ	
			ಕೃಷ್ಣ	1086-1088
502	15	ಕಂಡೆನೀಗ	ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ	
		ರಂಗನಾಥನ	ರಂಗ	1088-1090
503	16	ಕಂಡೆನಾ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಡೆಯನ	ವೆಂಕಟೇಶ	1090-1092
504	17	ಕಂಡೇ - ಕಂಡೇ	ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ	
			ವಿರ್ಮಲ	1092-1095
505	18	ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು	ಗುರುಗೋವಿಂದ	
		ಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನಯ	ವಿರ್ಮಲ	1093-1097

॥ ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತಾರ್ಪಣ ಮಸ್ತು ॥

ವಿಭಾಗ-೪ ದಶಾನತಾರ ಸುತ್ತಿ ಸದಗಳು

506	1	ತೋರೇ ಬೇಗನೆ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1100-1103
507	2	ನಾರಾಯಣ ನಾರಾಯಣ	ಹಯವದನ	1103-1107
508	3	ಕೇಳಿದೇ-ನಿನ್ನಯಸುದ್ದಿ - ಕೇಳಿದೇ	ವುರಂದರ ವಿಠ್ಠಲ	1107-1108
509	4	ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ್ಯಾವರು ಬಂದರು	ಕನಕದಾಸರು	1109-1113
510	5	ಬಂದವನಾರಯ್ಯ ನೀನು	ಮಹೀಪತಿ	1113-1115
511	6	ಕೂಗಲೋ ಮಮಜಾ ಕೂಗಲೋ	ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲ	1116-1123
512	7	ನೀರಿನಲಿ ನಿಂತು ನಿಡುಗುಷ್ಟ ನಾರುವಗೆ (ಉಗಾಭೋಗ)	ಗೋಪಾಲ ವಿಠ್ಠಲ	1123-1125
513	8	ತಿಳಿಯದೋ ನಿನ್ನಾಟ	ವ್ಯಾಸವಿಠ್ಠಲ	1125-1129
514	9	ಮೂರು ಜಗವಾ ಕುಣಿಸುವಂಥ	ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗ	1129-1131
515	10	ಹೊನ್ನತಾ ಗುಟ್ಟಿ ಹೊನ್ನತಾ	ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗ	1131-1132
515ಎ	11	ಇಂದು ನೋಡಿದೆ ನಂದತೀರ್ಥ	ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠ್ಠಲ	1133-1134
516	12	“ಕತ್ತಿಸುವಾಲಿ”ಯಿಂದ ಆರಿಸಿದ ದಶಾನತಾರ ಪರ ಸ್ತೋತ್ರ	ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠ್ಠಲ	1134-1137

517	13	ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಯನನುಸರಿಸಿ (ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಶಾವತಾರ ಮಾಡಿದ ದಿನಗಳ ವಿವರ)	ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರಲ	1138-1145
518	14	ಆವ ರೂಪವ ನೋಡಿ ಮರುಳಾದೆ	ಗುರುಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲ	1146-1147
519	15	ನೋಡಲು ಪೋಗುವ ಬಾರೆ ಸಖಿ	ಪದುಮನಾಭ	1148-1149
520	16	ಕಂಬು ಕಂಧರ ಸತತ ಬಿಡದೆ	ಶ್ಯಾಮ ಸುಂದರ	1149-1152
521	17	ಬಾ ಬಾ ರಾಘವ ಬಾ ವೀರ ರಾಘವ	ಶೇಷವಿಠ್ಠಲ	1151-1153
522	18	ನೀರಜಾಕ್ಷರೇಕ್ಷ ಬಂದು	ನಾಮಗಿರಿ ಶ್ರೀನೃಹರಿ	1154-1155
523	19	ಬಾಲಗೋಪಾಲನ ತೋರೆಲೆ ಲಲನೆ	ಪ್ರಸನ್ನ	1155-1158
524	20	ನೀನೇನು ಬಲ್ಲೆ ಮಹಿಮಾ	ಶ್ರೀನರಸಿಂಹ	1158-1159
525	21	ಅಮ್ಮ ನೀ ಕರೆತಾರೆ	ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ	1160-1161
526	22	ಎಲ್ಲಿಗೋಗುವೆಯೋ ಎಲೋ ಹರಿಯೇ	ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿಠಲ	1165-1163
527	23	ಮಂಗಳ ಮಾವನಿತಾವರಗೇ	ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ ವಿಠಲ	1163-1165
528	24	ಹಂಸವಾಹನ ಪಿತನೆ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಠಲ	1165-1167

529	25	ವಿನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಸ್ತುತಿಸಲೋ	ಗುರುಗೋವಿಂದ ವಿರ್ಮಲ	1168-1170
530	26	ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ	ರಘುರಾಮು ವಿರ್ಮಲ	1171-1172
531	27	ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯಶುಭ ಮಂಗಳಂ	ರಮಾಕಾಂತ ವಿರ್ಮಲ	1172-1173

ವಿಭಾಗ-೫

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳು

532	1	ಹರೇ ವೆಂಕಟ ಶೈಲವಲ್ಲಭ	ರಂಗವಿರ್ಮಲ	1176
533	2	ಸಾರಿದೇನೋ ನಾ ನಿನ್ನ-	ಹಯವದನ	1177
534	3	ಬಂದು ನಿಂತಿಹ ನೋಡಿ	ಪುರಂದರ ವಿರ್ಮಲ	1178-1179
535	4	ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಧನ್ಯನಾದೆನೋ	ಪುರಂದರ ವಿರ್ಮಲ	1180
536	5	ಬಂದೆವಯ್ಯ ಗೋವಿಂದಶೆಟ್ಟಿ ಆದಿಕೇಶ ಪಾಲಕನ		1180-1181
537	6	ಶರಣು ಶರಣು ಹೇ ಪರಮ ಪುರುಷ	ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1181-1182
538	7	ನಮೋ ನಮೋ ವೆಂಕಟೇಶ	ಗುರು ಮಹೀಪತಿ	1182-1183
539	8	ಶರಣು ಶರಣು ಶರಣು	ವಿಜಯ ವಿರ್ಮಲ	1183
540	9	ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ (ಉದಯ ರಾಗ)	ವಿಜಯ ವಿರ್ಮಲ	1184-1186

541	10	ಪಾಲಿನೈಯ್ಯ ಪವನನೈಯ್ಯ	ಗೋಪಾಲ ವಿರ್ಮಲ	1187-1190
542	11	ರಕ್ಷಿಸೋ ವೆಂಕಟಗಿರಿರಾಜಾ (ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ ಪಾರಿಜಾತ)	ಗುರು ಗೋಪಾಲ ವಿರ್ಮಲ	1190-1194
543	12	ತುತಿಸ ಬಲ್ಲನೆ ನಾ ನಿನ್ನ	ಜಗನ್ನಾಥ ವಿರ್ಮಲ	1194-1209
544	13	ಶರಣು ಹೊಕ್ಕೆನೋ ನಿನ್ನ	ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿರ್ಮಲ	1209-1211
545	14	ಭಕ್ತಳ ಬನ್ನ ಪರಾಕು	ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗ	1212
546	15	ಅವ್ವ ವೆಂಕೋಬನ ನೇತ್ರದಲಿ ನೋಡಿ	ಭೀಮೇಶ ಕೃಷ್ಣ	1212-1255
546	(ಎ) 16	ಜಯ ಜಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ (ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ)	ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ	1256-1221
547	17	ಆನೆಂತು ಪರ್ಣಿಸಲಿ-ಆ ದಿವ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯನು	ಕರಿಗಿರೀಶ	1222
548	18	ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯ ಮೂರುತಿಯ ಕಣ್ಣು ದಣಿಯಲಿ ನೋಡಿ	ಪುರಂದರ ವಿರ್ಮಲ	1223-1224
549	19	ವೆಂಕಟಾದ್ರಿನಿಲಯ ಜೀಯಾ	ಗುರುಜಯ ವಿರ್ಮಲ	1225
550	20	ವೆಂಕಟೇಶ ನೀನೇ ಧೊರೆ ಧೊರೆ	ಶ್ರೀನಿಧಿ ವಿರ್ಮಲಾ	1226

551	21	ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ನಿಲಯನ	ಮೋಹನ್ಮ	
			ವಿರ್ಮಲ	1227
552	22	ವೆಂಕಟೇಶ-ಭವ ಸಂಕಟ	ತಂದೆ ಶ್ರೀಪತಿ	
		ಪರಿಹರಿಸೋ	ವಿರ್ಮಲ	1228
553	23	ಇನ್ನೆಂದಿಗೋ ನಿನ್ನ ದರುಶನಾ		
			ವೆಂಕಟೇಶ	1129-1232
554	24	ತಿರುಪತೀ-ಯಾತ್ರೆಯ	ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ	
		ಮಾಡೀ-ತಿರುಪತೀ	ವಿರ್ಮಲ	1132-1139
555	25	ಕಾಮಕೋಟಿ ಸುಂದರಾ	ಗುರು ಗೋವಿಂದ	
			ವಿರ್ಮಲ	1239-1240
556	26	ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದಯಾನಿಧೀ	ಗುರುಶ್ರೀಶ	
			ವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ	1241-1243

(ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸ್ತೋತ್ರ ಸಕ್ಷತ್ರ ಮಾಲಿಕಾ)

557	27	ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ		
		ಶುಭ ಮಂಗಳಂ	ವಿಜಯ	
		ಮಂಗಳಪದ	ವಿರ್ಮಲ	1244-1245

ವಿಭಾಗ-೨ ಶ್ರೀರಾಮ ದೇವರ ಪರನಾದ ಕೀರ್ತನಮಾಲಾ

558	1	ಶ್ರೀರಾಮ ನಿನ್ನಯ		
		ಪಾದವ ತೋರೋ	ರಂಗವಿರ್ಮಲ	1248
559	2	ಶ್ರೀರಾಮ ರಾಮನೇ		
		ಸಾರ್ವಭೌಮ	ಮಹೀಪತಿ	1249
560	3	ರಾಮ ಎಂಬುವ ಎರಡು		
		ಅಕ್ಷರದ ಮಹಿಮೆಯನು	ಪುರಂದರ	
			ವಿರ್ಮಲ	1249-1250

561	4	ಪಾಲಯ ಸೀತಾರಾಮ ಭಾಮಾ	ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1251
562	5	ರಾಮಾ ರಾಮಾ ಸೀತಾರಾಮ	ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1252-12-3
563	6	ರಾಮ ರಾಮ ಎಂಬೆರಡಕ್ಷರ	ವಿಜಯ ವಿಠಲ	1253-1254
564	7	ರಾಮ ನಾಮ ಭರಿಸಿದವಗೆ	ವರದಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ	1254-1255
565	8	ರಾಮಾ-ಸದ್ಗುಣಗಣ ಧಾಮಾ	ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲ	1256-1258
566	9	ಇಂತಿರುವುದೇನು ಖಗೆ	ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿಠಲ	1258-1260
567	10	ಜಯ ಜನಕಜಾ ಪತೇ ರಾಮ	ಶ್ರೀದವಿಠಲ	1260-1261
568	11	ಕೇಳೇ ಕಮಲಾನನ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆಯಾ	ಕಮಲೇಶ ವಿಠಲ	1261-1262
569	12	ರಾಮ ರಾಮ ಶ್ರೀರಘುರಾಮ	ಭೀಮೇಶ ಕೃಷ್ಣ	1262-1263
570	13	ರಾಮ ಶ್ರೀ ರಘುನಂದನ	ಹೆಳವಕಟ್ಟೆ ರಂಗಯ್ಯ	1264-1265
571	14	ನಮೋ ನಮೋ ರಾಮ	ಅಭಿನವ ಜನಾರ್ದನ ವಿಠಲ	1265-1267
572	15	ರಾಮನ ನೋಡಿರೈ	ಕಾರ್ಪರ ನಾರಸಿಂಹ	1267-1269

(ಶ್ರೀ ಅಷ್ಟೋಚ್ಯ ತೀರ್ಥ ಕರಾರ್ಚಿತ

ಶ್ರೀ ರಾಮದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದ)

573	16	ತೂಗೀ ಲಾಲಿಸುದೆಯೋ ರಾಮ	ವ್ಯಾಸ ವಿಠಲ	1270-1270
574	17	ಶ್ರೀ ರಾಮ ಸೀತಾರಮಣ ಮಾಂ ಪಾಹಿ	ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ	1270-1275
575	18	ಶ್ರೀ ಮಹಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು	ಖಾದ್ರಿ ನೃಸಿಂಗ	1275-1280

ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸದಿಂದ

576	19	ರಾಮನಿಧಾ ಚಲುವ ನಮ್ಮಯ್ಯ	ಖಾದ್ರಿ ನೃಸಿಂಗ	1280-1284
-----	----	-------------------------	------------------	-----------

(ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸದಿಂದ)

577	20	ರಾಮನ ಕಂಡಾ- ಶ್ರೀಮಾರುತೀ	ಖಾದ್ರೀಧಾಮ ನರಹರಿ	1284-1287
-----	----	--------------------------	--------------------	-----------

(ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸದಿಂದ)

578	21	ರಾಮ-ರಾಮಾ-ರಾಮಾ	ಕರಿಗಿರೀಶ	1287-1289
579	22	ಕೋಸಲಾಧಿಪ ಶುಭತಮ ದಾಶರಥೇ	ಪ್ರಸನ್ನ ತೀರ್ಥರು	1289-1290
580	23	ರಾಮನ ನೋಡ ಬನ್ನಿರೇ	ಪ್ರಾಣನಾಥ ವಿಠಲ	1290-1291
581	24	ಕಂಡೇ-ಕಂಡೇ-ರಾಮನ	ತಂದೆ ಪಂಕಜೇಶ ವಿಠಲ	1291-1293

582	25	ಶ್ರೀ ರಾಮಚರಿತಾಮೃತಸಾರ ರಮಾಕಾಂತ	ವಿರ್ಮಲ	1293-1298
583	26	ಪಂಕಜಾಕ್ಷ ಮನಪಂಕ	ಗುರು ಗೋವಿಂದ	
			ವಿರ್ಮಲ	1299-1300

(ದರ್ಭಶಯನ ಶ್ರೀ ರಾಮಸ್ತೋತ್ರಪದ)

584	27	ಶ್ರೀ ರಾಮ ದ್ವಾದಶ ನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಮ್ ಪದ (ಸಂಸ್ಕೃತ)	ಬೃಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣಾಂ ಕರ್ಗತ	1301
585	28	ಶ್ರೀ ರಾಮ ಪುಚಕಮ್	ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜಯತಿ ವಿರಚಿತ	1301-1302
586	29	ಶ್ರೀ ರಾಮ ಪ್ರಭಾತ ಪಂಚಕಮ್	ಶ್ರೀ ಸುಚ್ಛಾ ನೇಂದ್ರಯತಿ ಕೃತ	1301-1304
587	30	ಶ್ರೀ ರಾಮಸ್ತೋತ್ರಮ್	ಹುಲಗಿ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಚಾರ್ಯ ಕೃತ	1304

588	31	ಶ್ರೀರಾಮ ಚರಿತ್ರ ಮಂಜರೀ	ಶ್ರೀಮನ್ಮಂತ್ಯಲಯ ರಾಯರಿಂದ ವಿರಚಿತ	1305-1308
-----	----	-------------------------	-------------------------------------	-----------

589	32	ಮಂಗಳಾಚರಣ ಪದ್ಯ (ತೊರವೆ ರಾಮಾಯಣದಿಂದ) (ಬಾಲಕಾಂಡ ಪದ್ಯ-೧)	ತೊರವೆಯ ನರಹರಿ	1308-1309
-----	----	---	-----------------	-----------

|| ಶ್ರೀ ದಶರಥನಂದನಾರ್ಪಣ ನುಸ್ತು ||

ವಿಭಾಗ-೭ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜೀವರ ಪರನಾಡ

ಕೀರ್ತನಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಭ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಗಳು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ದಶಮ
ಸ್ಕಂಧದಿಂದ 1312

590	1	ಏಕೇ ದೂರುವಿರೇ ರಂಗಯ್ಯನ	ರಂಗವಿಠಲ	1313-1315
591	2	ಕೇಳಿದ್ಯಾ-ಕೌತುಕವನ್ನ- ಕೇಳಿದ್ಯಾ	ರಂಗವಿಠಲ	1315-1317
592	3	ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರೇಗ್ಧೋಗುವನಂತ (ವೃತ್ತನಾನು-ಪಾರಿಜಾತ)	ರಂಗವಿಠಲ	1317-1325
593	4	ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದ್ಯೋ- ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯನೀ	ರಂಗವಿಠಲ	1326-1327
594	5	ಕೊಳಲಾಮಾಡುವ ಚದುರನ್ಮಾರೇ-ಪೀಳಮ್ಮಯ್ಯ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1328-1329
595	6	ಜಾರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಂಗಳಿಗಲ್ಲ (ಉಗಾಭೋಗ)	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1330-1331
596	7	ಕೊಡೋ ಕೊಡೋ ಕೊಡೋ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1332-1333
597	8	ಯಾಕೆ ಬೃಂದಾವನ ಯಾಕೆ ಗೋಕುಲ	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ	1333-1336
598	9	ಲೋಕಭರಿತನೋ ರಂಗನೇಕಚರಿತನೋ	ಹಯವದನ	1336-1338
599	10	ಏನು ಸುಕೃತವ ಮಾಡಿದಲೋ	ಹಯವದನ	1338-1340
600	11	ನೆನವೆನನುದಿನ ನೀಲನೀರದ	ಹಯವದನ	1341-1350

601	12	ದೇವಕಿ ಕಂದ ಮುಕುಂದ	ಪುರಂದರ	
			ವಿಠ್ಠಲ	1350-1351
602	13	ಪೋಗದಿರೆಲೋ ರಂಗ	ಪುರಂದರ	
		ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ	ವಿಠ್ಠಲ	1352-1353
603	14	ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ	ಪುರಂದರ	
		ಅಮ್ಮ ನೀನು	ವಿಠ್ಠಲ	1353-1354
604	15	ಅಮ್ಮ ಎನ್ನ ಕೂಡಾಡುವ	ಪುರಂದರ	
			ವಿಠ್ಠಲ	1355-1356
605	16	ಅಡಿದನೋ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ	ಪುರಂದರ	
			ವಿಠ್ಠಲ	1356-1359
606	17	ಅಳುವುದ್ಯಾತಕೋ ರಂಗ	ಪುರಂದರ	
			ವಿಠ್ಠಲ	1359-1361
607	18	ತಾಳು ತಾಳಲೋ	ಪುರಂದರ	
		ರಂಗಯ್ಯ	ವಿಠ್ಠಲ	1362-1363
608	19	ಜಗದೋದ್ಧಾರನಾ-	ಪುರಂದರ	
		ಅಡಿಸಿದಳೆಲೋದಾ	ವಿಠ್ಠಲ	1364-1365
609	20	ಪಿಳ್ಳಂಗೋವಿಯು	ಪುರಂದರ	
		ಚೆಲ್ಲಕೃಷ್ಣನ	ವಿಠ್ಠಲ	1365-1367
610	21	ನೆರೆದು ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲರು	ಕಾಗಲಿಯಾದಿ	
			ಕೇಶವ	1367-1370
611	22	ಇಂದು ಸೈರಿಸಿರಿ		
		ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತಪ್ಪು	ಅದಿಕೇಶವ	1370-1372
612	23	ಶ್ರೀರಾ ಕೊಳಲಾನೂದಿದ	ವಿಜಯ	
		ನಂದು	ವಿಠ್ಠಲ	1372-1374
613	24	ಕಾದನಾ ವತ್ಸನಾ-ಹರಿ	ವಿಜಯ	
		ಕಾದನಾ	ವಿಠ್ಠಲ	1374-1376

614	25	ರಾಮಚಂದ್ರನೆ ನಮ್ಮ ಪರದೈವನೋ	ಮಹೀಪತಿ	1376-1379
615	26	ಇಂದು ಕಂಡೆ ಚರಣಾ- ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾ	ಮಹಿವತಿ	1380-1381
616	27	ಆವ ಪುಣ್ಯವೋ- ಗೋಪಿಗಾವಭಾಗ್ಯವೋ	ನಂದನ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1381-1384
617	28	ಶ್ರೀದೇವಿಯಾಳ್ ಶ್ರೀ ವೇದೈಕ ವೇದ್ಯಜಯ (ಭಾಗವತದಿಂದ ಆಯ್ದ ನಾಂದೀಪದ)	ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1384-1386
618	29	ಕಿಟಕಿ ಕಿಟ್ಟಳು ಪೂತನಿಯು	ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1386-1389
619	30	ಶ್ರೀ ಯದುಪರ ಕುಲ ತೋಯದಿ	ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ	1390-1391
620	31	ಬಾಡದೊನಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ಕೊರಳಿಗೆ (ಉಗಾಭೋಗ)	ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ	1392
621	32	ಬುದ್ಧಿ ಪೇಳ ಬಾರದೇನೇ ಗೋಪ್ಯಮ್ಮ	ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ	1392-1394
622	33	ನಾಳೆ ಬರುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ	ಗೋಪಾಲ ವಿಠಲ	1394-1397
622ಎ	34	ಕೃಷ್ಣ ರಾಯನೆ ನಿನ್ನ ಕೃತ್ಯಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ	ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠಲ	1397-1400

623	35	ಪಾಲಿಸರಪ್ಪಣೆ ಮಧುರಗನಲು	ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1400-1402
624	36	ಪೋಗಿ ಬರುವೆ ಗೋಪ	ಶ್ರೀ ರಾಮಸುಂದರ ವಿಠ್ಠಲ	1902-1407
625	37	ಭಯಕೃದ್ಧಯ ಹಾರೀ	ಶ್ರೀದವಿಠ್ಠಲ	1408-1409
626	38	ನಂದಪ್ರಜ ದ್ವಾರಕಾಪುರಿ ಬಿಟ್ಟು	ಗುರುಗೋಪಾಲ ವಿಠ್ಠಲ	1409-1414
627	39	ಕಟ್ಟಿ ಪೋದಳು ಮಗನಾ	ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠ್ಠಲ	1415-1416
628	40	ಕಾಯೋ ಕಾಯೋ ಕಂಸಾರಿ ನಿನ್ನ ಪದ	ಶ್ಯಾಮ ಸುಂದರ	1416-1418
629	41	ಜೈ ಜೈ ರಾಮ ಹರೇ- ಜೈ ಜೈ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ (ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಭಜನಮಾಲಾ)	ವರದೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1418-1424
630	42	ಚರಣ ಕಮಲ ಭಜಿಸೋ (ಕಲ್ಲೂರ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರ)	ಕಾರ್ಪರ ನರಹರಿ	1424-1426
631	43	ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಸಡಗರ ನೋಡುವ	ಕಮಲೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1427-1429
632	44	ಇಂದು ಕಂಡೆನಾ ಇಂದುಧರಸುತ	ಶ್ರೀಕರ ವಿಠ್ಠಲ	1429-1431
633	45	ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು ಸ್ವಾಮಿಯ	ಕರಿಗಿರೀಶ	1431-1433

634 46 ಎಂಥಾ ಪುಣ್ಯ- ಪ್ರಸನ್ನ 1434-1435
ಎಂಥಾ ಭಾಗ್ಯ (ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾ ಪ್ರಸನ್ನ
ತೀರ್ಥರು)

635 47 ಕುಣಿ ಕುಣಿಯಲೋ ಬಾಲ ಗೋಪಾಲ ಪ್ರಸನ್ನ 1435-1438

636 48 ಏನು ವಿನೋದವಿದು ನಮ್ಮ ಪ್ರಸನ್ನ 1438-1439

637 49 ಎಂದು ಕಾಂಚನು ನಂದಗೋಪನ ಕಂದ ಗೋವಿಂದನ ಪ್ರಸನ್ನ 1440-1441

638 50 ರಥವೋಗದಾ ಮುನ್ನ ಶ್ರೀದ ವಿಠಲ 1441-1446

639 51 ದೂರದಿರೋ ಹರಿಯಾ- ಶ್ರೀನಿವಾಸ ವಿಠಲ 1446-1447

640 52 ಇಂದೀವರನಯನೆ ಭೀಮೇಶ ವಿಠಲ 1448-1449

641 53 ಕರುಣಾನಿಧಿ ಕಾಣುವನೇನೇ ಭಾಗ್ಯನಿಧಿ ವಿಠಲ 1450-1451

642 54 ರಕ್ಷಿಸೋ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ಶ್ರೀಪತಿ ವಿಠಲ 1451-1455

643 55 ರಂಗ ರಾಜಧಾನಿಗೊಂದನೇ ಮಧ್ವೇಶ ವಿಠಲ 1455-1463
(ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ)

(ಪುಟಸಂಖ್ಯೆ 1463 ಇರಬೇಕು 1455 ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ
ಮುದ್ರಿಸಲಾಗಿದೆ.)

644 56 ಮುಟ್ಟು ಬಾರೋ ಅಭಿನವಜನಾರ್ದನ ವಿಠಲ 1463-1465
ರಂಗಯ್ಯ-ಎನ್ನ

645	57	ಇಂದು ರಂಗನಟ್ಟುಳಿಗೇ	ವ್ಯಾಸ ವಿಠ್ಠಲ	1465-1468
646	58	ಚಂದವೇನೇ ಗೋಪಿ ಚಂದವೇನೇ	ವೆಂಕಟ ವಿಠ್ಠಲ	1469-1470
(ಸಂಖ್ಯೆ 636 ಎಂದು ತಪ್ಪಾಗಿ ಮುದ್ರಿತವಾಗಿದೆ.)				
647	59	ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ ಕೋಮಲೆ	ಭೀಮೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1470-1471
648	60	ಎಷ್ಟೊ ಅಟ್ಟುಳಿ ಕೊಡುವ ನೋಡಮ್ಮ	ಅನಂತಾದ್ರೀಶ	1451-1473
649	61	ಎಂದು ಕಾಂಬೆನೆ ನಂದ ಗೋಪನ ಕಂದ	ಶ್ಯಾಮ ಸುಂದರಂ	1473-1474
650	62	ಮಡುವು ಧುಮಕಿದ ರಂಗ	ಖಾದ್ರಿ ನೃಹರಿ	1475-1478
(ಕಾಳೀಯ ಮರ್ಧನದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ)				
651	63	ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿವೆ ನೋಡಿರೆ- ರಂಗಯ್ಯನ	ಶ್ರೀ ಖಾದ್ರಿ ನರಹರಿ	1478-1480
652	64	ಗೋಪಾಲ ಪಾಲಿಸೋ	ನಾಮಗಿರಿ ನೃಸಿಂಹ	1480-1483
653	65	ಪಾಹಿ ಶ್ರೀಯದುನಂದನ	ನಾಮಗಿರಿ ನರಹರಿ	1483-1484
654	66	ಸರಸೀಜಶರ ಸುಂದರಾ	ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1485-1489
655	67	ಬಾರಯ್ಯ ಬಾ ಬಾ- ಯದುಕುಲರಾಯಾ	ಕರಿಗಿರೀಶ	1490-1491
656	68	ಬಾರೋ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಮುರಾರಿ ಬೇಗ	ಶ್ರೀಕರ ವಿಠ್ಠಲ	1491-1493

657 69	ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಪಾಲಿಸೋ	ಪ್ರಾಣನಾಥ	
		ವಿಠಲ	1493-1494
658 70	ನೋಡಿದೇ-ಕೃಷ್ಣ ಯ್ಯನ-	ರಮಾಕಾಂತ	
		ವಿಠಲ	1494-1497
659 71	ಮಹರಾಜ-ಯದುಕುಲ		
	ಧಾನು		
	(ದ್ವಾರಕಾಪುರ ವರ್ಣನೆ)	ಜಯ	
		ವಿಠಲ	1498-1514
660 72	ನಾನಂತು ವರ್ಣಿಸಲಿ	ರಘುರಾಮ	
		ವಿಠಲ	1514-1516
661 73	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸ್ತುತಿ		
	(ದಶಮಸ್ಕಂಧ) ಪುಟ್ಟಿದನು	ಗುರು ಗೋವಿಂದ	
	ಜಗದೀಶ	ವಿಠಲ	1516-1523
662 74	ಶ್ರೀ ವೇಣುಗೋಪಾಲ	ವೆಂಕಟೇಶಾಂ	
	ಕೃಷ್ಣಮೂರ್ತಿ	ಕಿತ	1523-1525
663 75	ಗೋಪಿಗೀತೆ	ಪ್ರಸನ್ನ	
		ವೆಂಕಟೆ	1526-1529
664 76	ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆ	ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ	
	(ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ)	ದಶಮಸ್ಕಂಧ	
		ದಿಂದ	1529-1536
665 77	ಭ್ರಮರ ಗೀತಾ	ರಂಗ	
		ವಿಠಲ	1537-1546
666 78	ಭ್ರಮರ ಗೀತಾ		
	(ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೂಲ)	ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗ	
		ವತ	1546-1551

667	79	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಮ್	ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಪುರಾಣಗತ	1551-1555
668	80	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾದಶ ನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಮ್	ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾ ಭಾರತಗತ	1555-1556
669	81	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕಮ್	ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ತೀರ್ಥ	
			ವಿರಚಿತ	1556 1558
670	82	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕಮ್	ಶ್ರೀ ಸತ್ಯ ಸಂಧ್ಯ ತೀರ್ಥ	
			ವಿರಚಿತ	1558-1560
671	83	ಎಣ್ಣೆಯ ಬಡಿದು ಯಶೋದೆ	ಮುದ್ದು	
			ವಿಠಲ	1560-1562
672	84	ಒಳಿತಾಗಲಿ-ಹರಿಯೇ	ಮುದ್ದು	
			ವಿಠಲ	1562-1564
673	85	ಗಾನಲೋಲನಾದ-	ಹನುಮೇಶ	
		ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾ	ವಿಠಲ	1565-1566
674	86	ಗೋಕುಲೇಶ ಎನ್ನ ದೋಷ	ಜಯೇಶ	
			ವಿಠಲ	1557-1569
675	87	ಯದುನಾಥ-ಯದುನಾಥ	ಜಯೇಶ	
			ವಿಠಲ	1569-1579
676	88	ಪೂರೆಯಲಾರನೆ ನಮ್ಮನು	ಖಾದ್ರಿ	
		[ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ]	ನರಹರಿ	1580-1584
677	89	ಕಂಡನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ [ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ]	ಖಾದ್ರಿ ನರಹರಿ	1584-1595

678	90	ಕೃಷ್ಣಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ [ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ]	ಖಾದ್ಯ ನರಸಿಂಹ	1595-1605
679	91	ಮರದೆಯೇನೈ-ಸಖಿನೆ (ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)	ಖಾದ್ಯ ನೃಸಿಂಹ	1602-1605
680	92	ರಾಧಿಕಾ ಹೃದಯಾಂಬುಜ ಮಿಳಿಂದ (ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)	ಖಾದ್ಯ ನೃಸಿಂಹ	1606-1609
681	93	ಕೃಷ್ಣಾ ರಕ್ಷಿಸೋ (ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)	ಖಾದ್ಯ ನೃಸಿಂಹ	1609-1615
682	94	ಜಯ ಜಯ ಮಾಧವ (ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)	ಖಾದ್ಯ ನರಸಿಂಹ	1615-1617
683	95	ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ ಪದ (ಶೋಭಾನ)	ಖಾದ್ಯ ನರಸಿಂಹ	1618-1620
684	96	ಮಗುವು ಅಲ್ಲ ಕಾಣೆ	ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ವಿಠ್ಠಲ	1621-1621

ಮಂಗಳ ಸೆದಗಳು

685	97	ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭ ಮಂಗಳಂ	ಹಯವದನ	1626-1627
686	98	ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ	ಪುರಂದರ ವಿಠ್ಠಲ	1628-1629
687	99	ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ	ಪುರಂದರ ವಿಠ್ಠಲ	1629-1631
688	100	ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ	ಮಹಿಪತಿ	1631-1632
689	101	ಜಯದೇವ ಜಯದೇವ	ಮಹಿಪತಿ ನಂದನ	1632-1635

690	102	ಜಯ ಮಂಗಳಂ	ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ	1635-1636
691	103	ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಂ	ವಿಜಯ ವಿಠ್ಠಲ	1936-1640
692	104	ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ ಭವತು	ಗೋಪಾಲ ವಿಠ್ಠಲ	1640-1641
693	105	ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ ದಯಾನಿಧೇ	ವರದ ಗೋಪಾಲ ವಿಠ್ಠಲ	1642-1643
694	106	ಸುವಿಶ್ವ ಶ್ರೀ ದೇವರಮಣ	ಜಗನ್ನಾಥ ವಿಠ್ಠಲ	1643-1646
695	107	ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ	ಪ್ರಾಣೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1647-1648
696	108	ಮುತ್ತಿನಾರಕಿಯತ್ತಿ	ಭೀಮೇಶ ಕೃಷ್ಣ	1649-1650
697	109	ಮಂಗಳೆಂದು ಪಾಡಿರೆ	ಶ್ಯಾಮ ಸುಂದರ	1651-1653
698	110	ಮಂಗಳಂ ವೇಣುಗೋಪಾಲ	ಕಾರ್ಪರ ನರಹರಿ	1653-1655
699	111	ಮಂಗಳ ಜೈ ಪಾಂಡುರಂಗನಿಗೇ	ಶ್ರೀಕರ ವಿಠ್ಠಲ	1655-1657
700	112	ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ	ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1657-1658
701	113	ಮಂಗಳಂ ಸರ್ವೇಶ	ಕಮಲೇಶ ವಿಠ್ಠಲ	1659-1660

702	114	ಆರತಿಯನೆತ್ತುವನು	ಪ್ರಾಣನಾಥ	
			ಎರ್ಮಲ	1660-1662
703	115	ಮಂಗಳ		
		ಮೂರ್ಜಗದೊಡೆಯ	ಗುರು ಗೋವಿಂದ	
			ವಿರ್ಮಲ	1662-1664
704	116	ಮಂಗಳಾ ನಿ ಸಂತತಂ	ನಾಮಗಿರಿ	
			ನರಸಿಂಹ	1164-1665
705	117	ಸತರ ಕಲ್ಯಾಣ	ಪ್ರಸನ್ನ	1166-1167

॥ ಶುಭಮಸ್ತು ॥

॥ ಶ್ರೀ ಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣ ಮಸ್ತು ॥

೪೪೭

(ಹಯವದನಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಅನಂದಭೈರವಿ

ಆದಿತಾಳ

ಬೇಗ ಬಾರೋ ಬೇಗ ಬಾರೋ ನೀಲಮೇಘವರ್ಣ
ಬೇಗ ಬಾರೋ ಬೇಗ ಬಾರೋ ಮೇಲಾಪುರದ ಚೆನ್ನ ||

||ಪ||

ಇಂದಿರಮಣ ಗೋವಿಂದ ಬೇಗ ಬಾರೋ
ನಂದನಕಂದ ಮುಕುಂದ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೧||

ಧೀರ ಉದಾರ ಗಂಭೀರ ಬೇಗ ಬಾರೋ
ಹಾರಾಲಂಕೃತ ರಘುವೀರ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೨||

ರಂಗ ಉತ್ತಂಗ ನರಸಂಗ ಬೇಗ ಬಾರೋ
ಗಂಗೆಯ ಪಡೆದ ಪಾಂಡುರಂಗ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೩||

ಶುದ್ಧ ಅಘರುದ್ಧ ಅನಿರುದ್ಧ ಬೇಗ ಬಾರೋ
ಹದ್ದ ನೇರಿದ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೪||

ಅಯ್ಯ ಸಾಹಸಯ್ಯ ವಿಜಯ್ಯ ಬೇಗ ಬಾರೋ
ಅಹಿಯಾದ್ರಿವಾಸ ಹಯವದನ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರಮೂರ್ತಿ ಚೆನ್ನಕೇಶವನನ್ನು (ವೇಲಾಪುರದ ಚೆನ್ನ) ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೇಲಾಪುರದ ಚೆನ್ನ = ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನ ಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ. ನೀಲನೇಳು ವರ್ಣ = ನೀಲಮೇಳುತ್ಯಾಮ, ಗೋವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ, ನಂದನ ಕುಂದ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಮಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮುಕುಂದ = ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರದ. ಧೀರ = ಸರ್ವಶಕ್ತ, ಉದಾರ = ಕ್ಷಮಾದಿ ಉತ್ತಮಗುಣಪೂರ್ಣ. ಗಂಭೀರ = ಅಪ್ರಮೇಯ, ಹಾರಾಲಂಕೃತ = ವನಮಾಲೀ, ರಘುನೀರ = ರಘುಕುಲೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ, ರಂಗ = ಜಗತ್ತಿನ ಸರ್ವಾಧಿಪ್ತಾನಗಳಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವನು. ಉತ್ತುಂಗ = ಸರ್ವೋತ್ತಮ, ನರಸಿಂಗ = ಶ್ರೀನರಸಿಂಹದೇವರು, ಗಂಗೆಯನು ಪಡೆದ = ಗಂಗಾಜನಕನಾದ ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮ ಸಾಂಡುರಂಗ = ಪಂಥರಾಪುರದ ಕ್ಷೇತ್ರಮೂರ್ತಿ. ಶುದ್ಧ = ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮ. ಅಘರುದ್ಧ = ಸಮಸ್ತದೋಷವಿವರ. ಇದರಿಂದ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪಾಪಗಳು ಸೋಂಕದಂತೆ ತಡೆಯುವನು. ಅನಿರುದ್ಧ = ಯಾವ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವೂ ಇಲ್ಲದವನು (ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನು). ಹದ್ದನೇರಿದ = ಗರುಡವಾಹನ ಅಯ್ಯ = ಜಗತ್ತಿನ. ಸಾಹಯ್ಯ = ನಿತ್ಯನಾಟಕ ಬಿಂಬ, ವಿಜಯ್ಯ = ಪಾರ್ಥನಮಿತ್ರ. ಅಹಿಯಾದ್ರಿವಾಸ = ಶೇಷಾಚಲನಿವಾಸ,

೪೪೪

(ಪುರಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ಆದಿತಾಳ

ಓಡಿ ಬಾರೋ ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠಪತಿ ನಿನ್ನ
ನೋಡುವೆ ಮನದನೆಯ ||

||ಪ||

ನೋಡಿ ಮುದ್ದಾಡಿ ಮಾತಾಡಿ ಸಂತೋಷಗೊಡಿ
ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುವೆನು ಪರಮವೈರಪ ಹರಿಯೇ ||

||೮||

ಕಂದಾವರೆ ಪೋಲ್ವ ಪಾದಗಳಿಂದ - ರಂಗ
ಧಿಂಧಿಮಿಧಿಕೆಂದು ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿ
ಅಂದಿಗೆ ಕಿರುಗೆಚ್ಚಿ ಘಳುಘಳುರೆನ್ನುತ
ಚಂದದಿ ಪೀತಾಂಬರ ನಲಿದಾಡುತ್ತ ||

||೯||

ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ-ಕಿ-
ರೀಟಿ ಕುಂಡಲ ಬಾವುಲಿ ಪೊಳೆಯೆ-ಲ-
ಲಾಟದಿ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕವಿಡುವೆ ರಂಗ
ಕೂಟ ಗೋಪಾಲರ ಆಟಿ ಸಾಕೋ ಈಗ ||

||೧೦||

ಎಣ್ಣೊರಿಗತಿರಸ ದಧಿ ಘೃತವೊ-ರಂಗ
ಎನ್ನಯ್ಯ ನಿನಗೆ ಕೊಡುವೆ ಬಾರೋ
ಚೆಣ್ಣೊರ ಒಡನಾಟ ಸಾಕು ಬಿಡೋ ರಂಗ
ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮೆಲುವುದು ಬೇಡ ಎನ್ನ ಕಂದ ||

||೧೧||

ತುರುಬಿನ ಮೇಲೆ ನಲಿಯುತ್ತಲಿರುವ
ಮರುಗ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಜಾಜಿ ತುಲಸಿಯ ದಂಡೆ
ಕರದಲಿ ಖಡಿದು ಪೊಂಗೊಳಲನೆ ಊದುತ್ತ
ಸರಸದಿಂದಲಿ ನೀ ನಲಿನಲಿದಾಡುತ್ತ ||

||೧೨||

ಮಂಗಳಾತ್ಮ ಮೋಹನಕಾಯ-ರಂಗ
ಸಂಗೀತಲೋಲ ಸದ್ಗುಣಶೀಲ
ಅಂಗನೆಯರಿಗೆಲ್ಲ ಆತಿ ಪ್ರಿಯನಾದ-ಶು-
ಭಾಂಗ ಪುರಂದರನಿಠಲರಾಯಾ ||

||೧೩||

ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ

ಪರಮಪುರುಷ = ಪುರುಷೋತ್ತಮ (ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ),
 ಕಂದಾವರೆ = ಕನ್ನದಿಲಿಪುಷ್ಪ, ಅಂದಿಗೆ (ಅಂದುಗೆ) = ಕಾಲಿನ
 ಕಡೆಗರುಳಿ. ಕುಂಡಲ = ಕಿವಿಯ ಆಭರಣ, ಬಾವುಲಿ = ಇನ್ನೊಂದು
 ತರಹದ ಕರ್ಣಾಭರಣ, ಎಣ್ಣೂರಿಗೆ = ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಕರಿದ ಪದಾರ್ಥ,
 ಅತಿರಸ = ಅಪೂಪ ಎಂಬ ಮಧುರ ಭಕ್ಷ್ಯ, ಚಿಣ್ಣರ = ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳ,
 ಶುಭಾಂಗ = ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪ,

ಛಂಧ

(ಪ್ರಸನ್ನ ನೆಂಕಟಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ದೇಶಾಕ್ಷಿ

ಅದಿತಾಳ

ಅಮ್ಮಾ ಬಾರೋ-ರಂಗಮ್ಮಾ ಬಾರೋ-ಪುಟ್ಟ
 ತಮ್ಮ ಬಾರೋ-ಮುದ್ದಿ ನುಮ್ಮ ಬಾರೋ ||

||ಪ||

ಆಯ್ಯಾ ಬಾರೋ-ಆಜನಯ್ಯಾ ಬಾರೋ-ಜನಾ
 ಮಯ್ಯಾ ಬಾರೋ-ಬೆಣ್ಣೆ ಗಯ್ಯಾ ಬಾರೋ ||

||೧||

ಕಂದ ಬಾರೋ-ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಬಾರೋ-ಸುರ
 ವಂದ್ಯಾ ಬಾರೋ-ಬಾಲ್ಮುಕುಂದ ಬಾರೋ ||

||೨||

ಅಣ್ಣ ಬಾರೋ ತಾವರೆಗಣ್ಣಾ ಬಾರೋ-ಎನ್ನ
 ಚೆನ್ನ ಬಾರೋ-ಶಿಶುರನ್ನ ಬಾರೋ ||

||೩||

ನಲಿದು ಬಾರೋ-ಕರುಣಾಜಲಧಿ ಬಾರೋ-ಆಡಿ
 ಬಳಲಿದೆ ಬಾರೋ-ಕರೆದರೂಲಿದು ಬಾರೋ ||

||೪||

ಶ್ರೀಶಾ ಬಾರೋ-ಹಸುಗೂಸೆ ಬಾರೋ-ಪರಿ
ತೋಷಾ ಬಾರೋ-ಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟೇಶ ಬಾರೋ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ —

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸವರ್ಯರು ಶ್ರೀಪರ
ಮಾತ್ಮನನ್ನು ನಾನಾ ವಿಧ ಭಾವ ಭಂಗಿಗಳಲ್ಲಿ ಆಹ್ವಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ನಾ-
ವಿಂದು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ತಾಯಿಯಿದ್ದಂತೆ, ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ
ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವನು, ತನ್ನಾ—ವಿಂದು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ,
ಬಲರಾಮನಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮ್ಮನಾಗಬೇಕು. ಮುದ್ದಿನುಮ್ಮ =
ಮುದ್ದಿನ ಖಣಿ, ಪುಟಾಣಿ ಕೃಷ್ಣರೂಪ, ಅಯ್ಯಾ = ಜಗಜ್ಜನಕ, ಅಜ್ಜ
ನಯ್ಯಾ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಜನಕ. ಚಿನುಮಯ್ಯಾ = ಚಿದಾನಂದ
ಸ್ವರೂಪಿ (ಪರಾತ್ಪರನು) ಬೆಣ್ಣೆಗಯ್ಯಾ = ನವನೀತಚೋರ, ಕಂದ
= ಯಶೋದಯ ಕಂದ, ಪೂರ್ಣಾನಂದ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣ
ಪರಿಪೂರ್ಣವಸ್ತು. ಬಾಲ್ಮಿಕುಂದ = ವಟಿಪತ್ರಶಾಯಿ ಬಾಲಗೋಮಾಲ.
ಶಿಶುರನ್ನ = ಮಕ್ಕಳ ಮಾಣಿಕೈವೇ. ಕರುಣಾಜಲಧಿ = ದಯಾಸಾಗರ,
ಶ್ರೀಶಾ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ. ಹಸುಗೂಸೆ = ಎಳೆಯಕಂದ. (ಶಿಶು
ರೂಪ-ಕೃಷ್ಣ) ಪರಿತೋಷಾ = ಆನಂದಪೂರ್ಣ.

೪೫೦

(ಅಂಕಿತ ಮಹೀಪತಿ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ಅದಿತಾಳ

ಬಾರಯ್ಯ ಗೋವಿಂದಾ - ಬಾರೋ ನಂದನ ಕಂದಾ ||

||ಪ||

ಕನಕಗರ್ಭನ ತಂದೆ - ಕನಕಮ್ಮಗವ ಕೊಂದೆ

ಕನಕಾಂಬರಧರ - ಕನಕನಯನಹರ

ಕನಕವಕ್ಕಿಗಮನ - ಕನಕಾಭರಣ ||

||೧||

ಹರಿಯನಂದನ ಕೊಲಿಸಿ - ಹರಿಯನಂದನನುಳಿಸಿ

ಹರಿಯಸುತನುತ - ಹರಿಯರಿಪುಸುತ

ಹರಿಯ ಬಾಯನ್ನ - ಹರಿಯಾದೇ ||

||೨||

ಗೋಕುಲವರಧರ - ಗೋಕುಲವಿಹಾರಾ

ಗೋಕರ್ಣಶಯನ - ಗೋಕೋಟಿತೇಜ

ಮಹೀಪತಿಸುತ ಪ್ರಭು - ಗೋಪಾಲಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಮಹೀಪತಿದಾಸರ ಕೃತಿ ಇದು. ಇದರಲ್ಲಿ ದಾಸವರ್ಯರು ಏಕಪದ ಪ್ರಯೋಗ ಚಮತ್ಕಾರರೂಪವಾದ ಶ್ಲೋಕಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಬಳಸಿದ್ದಾರೆ

ಗೋವಿಂದಾ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ - ಗೋ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ, ನಂದನ
 ಕೊಲಿದಾ = ನಂದಗೋವನ ಸಾಕುಮಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕನಕಗರ್ಭನ ತಂದೆ =
 ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪಿತ (ಶ್ರೀ ಪದ್ಮನಾಭದೇವರ ನಾಭಿ ಕಮಲವು ಸುವರ್ಣಾತ್ಮಕ
 ಮಾದದ್ದು. ಲಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಕವು. ಅದರಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ - ಹಿರಣ್ಯ
 ಗರ್ಭ - ರಂತ ನಾಮ) ಕನಕಮ್ಮಗನ ಕೊಂದೆ = ಭಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯ
 ಮೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾರೀಚನನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ (ಕನಕ -
 ಸುವರ್ಣ, ಮೃಗ - ಜಿಂಕೆ). ಕನಕಾಂಬರಧರ = ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿ.
 ಕನಕನಯನಹರ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವರಾಹದೇವರು
 (ಕನಕ - ಚಿನ್ನದ, ನಯನ - ಕಣ್ಣು. ಅಂತಹ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ). ಕನಕವಕ್ಕಿಗಮನ =
 ಗೋಡಗಮನ (ಕನಕವಕ್ಕಿ - ಸುವರ್ಣವರ್ಣದ ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ ಗರುಡ).

ಕನಕಾಭರಣ = ಸುವರ್ಣಾಭರಣಗಳಿಂದಲಂಕೃತ. ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಕನಕ - ಎಂಬ ಏಕಪದವನ್ನು ನಾನಾ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಹರಿಯನಂದನ ಕೊಲಿಸಿ = ಇಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ದಾಲಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ (ಹರಿ - ಇಂದ್ರ) ಹರಿಯನಂದನನುಳಿಸಿ = ಅದೇ ಇಂದ್ರಪುತ್ರನಾದ ಅರ್ಜುನನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಹರಿಯಸುತ ನುತ = ಮರುತ್ಪತ್ತಿನಾದ ಪನುಮಂತನಿಂದ ನಮ್ಮ (ಹರಿಯು-ವಾಯುವಿನ-ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಂದನುತ (ಹರಿ-ಸೂರ್ಯ). ಹರಿಯ ರಿಪುಸುತ = ಚಂದ್ರನ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಿ ಸೂರ್ಯನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರತಿರಕ್ಷಿ ಚಂದ್ರಕುಲೋದ್ಭವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಇಲ್ಲಿ ಹರಿ - ಸೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಎರಡು ಅರ್ಥಗಳಿವೆ). ಹರಿಯ = ಸಜ್ಜನರ ಸರ್ವಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕನಾದ ಶ್ರೀ ಮನ್ನಾರಾಯಣನೇ. ಹರಿಯಾದೆ = ತಾತ್ಪರ್ಯವಾದೆ, ಶಬ್ದದಲ್ಲಿ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ ಪ್ರಯೋಗ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಗೋಕುಲವರಧರ = ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾಗಿದ್ದ ಗೋವರ್ಧನ ವನ್ನೆತ್ತಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಗೋಕುಲವಿಹಾರಾ = ವಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲ, ಗೋಕರ್ಣಶಯನಾ = ತನ್ನ ಕಣ್ಣಿನ ಕಿವಿಯಾಗಿ ಉಳ್ಳ-ಸರ್ಪ ಅಂದರೆ ಶೇಷಶಯನ (ಗೋ-ಕಣ್ಣು) ಗೋಕುಲ ತೇಜ = ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಭಾನ್ವಿತನು. (ಗೋ-ಕಿರಣಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾದ ಸೂರ್ಯ) ಗೋಪಾಲ = ವೇದಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಶ್ರೀಮತ್ಸ್ವಾಮಿ. (ಗೋ-ವೇದಗಳು) ಗೋವುಗಳನ್ನು ಪಾಲನೆಮಾಡುವ (ಗೋ-ಹಸುಗಳು) ಗೋ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಪಾಲಕ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ. (ಇಲ್ಲಿ ಗೋ-ಎಂಬ ಪದದ ನಾನಾರ್ಥಯುಕ್ತ ಶ್ಲೇಷಾಲಂಕಾರ).

೪೫೧

(ಮಹಿಮಾಪ್ರತಿಷ್ಠಾ-ಅಂಕಿತ)

ರಾಗ ಭೈರವಿ

ಶ್ರೀಪುಟಪಾಳ

ಬಾರೋ ವಾರಿಜಚರಣಾ-ಭೂರಿ ದುರಿತ ಹರಣಾ ||

||ಪ||

ಸಾರಂಗ ಹರಸಖ ಪತಿತೋದ್ಧರಣಾ

ಸಾರಂಗಧರ ಕರುಣಾ ||

||ಅ||

ದ್ವಿಜರಾಜ ವಾಹನಾ-ಪೀತಾಂಬರಾವರಣಾ

ದ್ವಿಜರಾಜ ಕುಲಾಭರಣಾ ||

||೧||

ಸುರಪಾರಿ ನಂದನನ ಕಾಯಿದೇ ಹರಣಾ

ಸುರಪಾದಿ ಮುನಿಸ್ಪುರಣಾ ||

||೨||

ಮಹಿಮಾಪ್ರತಿ ಸುರಪ್ರಭು ಕೇಯೂರಾಭರಣಾ

ಇಹಪರಾನಂದಪೂರಣಾ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿರಣಿ :-

ವಾರಿಜಚರಣಾ = ಪಾದಪಂಕ್ಜ. ಭೂರಿದುರಿತಹರಣಾ = ಅಗಾಧ ವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಕ್ಷಾಲನಮಾಡುವವನು, ಇಲ್ಲಿ “ಹರ” ಶಬ್ದವನ್ನು ಎರಡು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ:- (೧) ಸಾರಂಗಹರ = ಭಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯ ವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಮಾರೀಚನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. (೨) ಹರಸಖ = ರುದ್ರದೇವರ ಮಿತ್ರ. ಪತಿತೋ

ದ್ವೈರಣಾ = ಪಾತಕಿಗಳಾದ ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವವನು. ಸಾರಂಗಧರ
 = ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಂಬ ಧನುರ್ಧಾರಿ. ದ್ವಿಜರಾಜವಾಹನಾ = ಗರುಡಗಮನ
 (ದ್ವಿಜ-ಎರಡಾವರ್ತಿ ಹುಟ್ಟುವ ಪಕ್ಷಿ) ದ್ವಿಜರಾಜಕುಲಾಭಿರಣಾ = ಚಂದ್ರ
 ಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸುರಪಾರಿನಂದನನ = ಇಂದ್ರನ ಶತ್ರುವಾದ
 ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಪುತ್ರ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದೆ. (ಸುರಪ-ಇಂದ್ರ)
 ಮುನಿಸ್ಸುರಣಾ = ಮುನಿಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕನು, ಇಹಸರಾನಂದ
 ಪೂರಣಾ = ಇಹ ಮತ್ತು ಪರ ಎರಡರಲ್ಲೂ ಆನಂದಪ್ರದನು.

೪೫೨

(ವಿಜಯವಿಠಲಾಂಕಿತ)

(ವೃಂದಗಾನದಲ್ಲಿ)

ಶಾಗ-ರೇಗುಪ್ತಿ

ಅದಿತಾಳ

ಬಾಬಾ ಭಕುತರ ಹೃದಯಮಂದಿರ

ಬಾಬಾ ಜಗದೋದ್ಧಾರ ||

||ಪ||

ಬಾ ಬಾ ವೇಂಕಟಚಲ ವಿಹಾರ

ಬಾ ಬಾನೇಕಾವತಾರ-ಧೀರ

||ಅ||

ದಕ್ಷ ಕಮಲಾಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸಕುಲ ಶಿಕ್ಷ

ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಕ್ಷ

ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ಪೂರ್ಣಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸರ್ವೇಶ

ಮೋಕ್ಷದಾಯಕ ಪಾಂಡವ ಪಕ್ಷ ||

ಅಕ್ಷಯವಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಬರಧರಾ
ಧ್ಯಕ್ಷ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷದ ದೈವ
ಅಕ್ಷತನಾರೇರ ತಕ್ಷಣದಲಿ ತಂದ
ಅಕ್ಷರವರುಷ ಗೋವಿಂದ ||

||೧||

ಜಾಂಬೂನದಾಂಬರ ಸಾಂಬಜನಕ-ನೀ
ಲಾಂಬುದರ್ವಣ ಸುವರ್ಣ
ಸಾಂಬವಿನುತ ಸುಗುಣಾಂಬುಧಿ ನಾನಾ ವಿ-
ಡಂಬನ ತೋರಿದ ಮಹಿಮ ||

ಕಾಂಬುವೆ ನಿನ್ನ ಚರಣಾಂಬುಜವ ಮನದೊಳು
ಜಾಂಬವಂತನ ಪರಿಪಾಲ ವಿ-
ಶ್ವಂಭರಂಬರಗ್ಗ ವರ್ಣಯ ಪಡೆದ ಮು-
ತಂಭರ ಶಂಬರಶಾಯಿ ||೨||

||೨||

ಬಂಗಾರರಥದೊಳು ಶೃಂಗಾರವಾದ-ಶ್ರೀ
ಮಂಗಳಾಂಗ ಕಾಳಿಂಗ-
ಭಂಗ ನರಸಿಂಗ ಅಂಗಜಜನಕ ಶಂ-
ರಂಗ ರಥಾಂಗ ಪುಣ ||

ಸಂಗ ನಿಷ್ಕಂಗ ಮಾತಂಗ ವಿಹಂಗ ಪ್ಲ-
ವಂಗನಾಯಕ ಪರಿಪಾಲ
ಸಂದೀತಲೋಲ ಗೋಪಾಂಗನೆಯರ ಅಂತ-
ರಂಗಸಂತಾಪ ವಿದೂರ ||

||೩||

ತಾಳ ಜಾಗಟೆ ಮದ್ದಳೆ ದುಂದುಭಿ-ಭೇರಿ
ಕಾಳೆ ಹೆಗ್ಗಾಳೆ ತಮ್ಮಟೆ ನಿ-
ಸ್ಸಾಳೆ ಪಟಹ ತಂಬೂರಿ ಪಣವ ಕಂಸಾಳೆ
ಕಂಬು ಧಕ್ಕ ವಾದ್ಯ ||

ಸೂಳೈಸುತಲಿರೆ ಭಾಗವತರ ಸಂ-
ಮೇಳನ ಕುಣಿದೊಲಿದಾಡೆ
ಸಾಲುಪಂಜಿನ ಗುಂಪು ಭಕ್ತ ಚಾಮರ ಧ್ವಜ-
ದಾಳುಗಳು ಒಪ್ಪಿಹರೋ ||

||೩||

ಮೂರು ನಾಪುಂಗಳ ಧರಿಸಿದ ದಾಸರು
ವೀರ ಮಾರುತಿಮತದವರು
ಸಾರುತ್ತ ಸಂತತ ಬೊಮ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು
ತಾರತಮ್ಯದಿಂದ ತಿಳಿದು ||

ಬಾರಿ ಬಾರಿ ನಿನ್ನ ಹಾರೈಸಿ ಆನಂದ-
ವಾರಿಧಿಯಲಿ ಮಗ್ನ ರಾಗಿ
ತಾರರು ಮನಸಿಗೆ ಉರದೇವತೆಗಳ
ಸಾರ ಹೃದಯರು ನಿಂದಿಹರು ||

||೪||

ಹಿಂದೆ ಬಲೀಂದ್ರನ ದ್ವಾರದಿ ನೀನಿರೆ
ಮಂದಮತಿಯು ರಾವಣನು
ಬಂದು ಕಣಕಲು ನಗುತ ಮಹಲೀಲೆ-
ಯಿಂದಲಿ ನೀನೆ ಆ ವಿಳನ ||

ಅಂದು ತಡಮಾಡದೆ ಬಲು ಯೋಜನವಿರೆ
ಹಿಂದೆ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಒಗೆದೆ
ಇಂದು ನಿನಗೆ ಈ ರಥ ನಡೆಸುವುದು
ಅಂದವಾಗಿಹುದೇನೋ ಹರಿಯೇ ||

||೫||

ತಡ ಮಾಡಲಾಗದು ಪೊಡವೀಶ ನಿನಗೀ
ತಡೆ ಎದುರು ಪೊರಟರೆ
ತಡವರಿನ್ನಾರೈಯ ಒಡೆಯ ವೇದವೇದ್ಯ
ತಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡದೆಲೆ ||

ನಡೆವುದು ನುಡಿವುದು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ನೀನೇ
ಬಿಡದೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಗಿದ್ದು

ಸಡಗರದೈವವೆ ನುಡಿಯ ಲಾಲಿಸುವುದು
ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಪಾಲಿಸುತ್ತಾ ||

||೭||

ಹಂಸವಾಹನ ಕ್ರತುಧ್ವಂಸ ಸಮನಸೋ-
ತ್ತಂಸ ಕೃಶಾನು ಪಾಪಿಗಳ
ಹಿಂಸೆಯಗೊಳಿಸುವ ಪುಂಸರಕ್ಕನ ಪಾಶಿ
ಕೌಂಶಿಕಾಪತಿಯು ಧನವ ||

ಅಂಶುಮಾಲಿ ಸೋಮ ಕೌಂಶಿಕಮುನಿ ಪರಮ-
ಹಂಸರು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂದು
ಸಂಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತ ಸಮ್ಮೋಗವಾಗಿಹರು
ಕಂಸಾರಿ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತ ||

||೮||

ಹತ್ತಾವತಾರದ ಹರಿಯೇ- ಘನಸಿರಿಯೇ
ಮತ್ತೊಬ್ಬರನು ಹೀಗೆ ಕರೆಯೆ
ಭೃತ್ಯರ ಸಂಗಡೋಡ್ಡಾಡುವ ಧೋರೆಯೆ-ಎ
ನ್ಮತ್ತಿಲಿ ಆಡುವ ಮರಿಯೆ

ಚಿತ್ತದೊಲ್ಲಭ ನಮ್ಮ ವಿಜಯವಿಶ್ವಲರೆಯೆ
ಎತ್ತ ನೋಡಲು ನಿನಗೆ ಸರಿಯೆ
ಅತ್ತಿತ್ತ ಪೋಗದೆ ಇತ್ತ ಬಾರೈಯ್ಯ ಎ
ನ್ಮತ್ತಿಲಿ ವೆಂಕಟ ಧೋರೆಯೇ ||

||೯||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಶ್ರೀ ಕಿರುಪತಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆ ಸಪ್ತಗಿರಿನಿವಾಸನ
ದರ್ಶನಾರಾಂಕ್ಷಿಗಳಾಗಿ, ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸನರ್ಯರು ತಪ್ಪದೇ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ
ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವಸಮಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಆಗ ರಥಾರೂಢನಾದ

ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನ ಮುಂದೆ ತಾಳಗತಿಲಯ ಬದ್ಧವಾಗಿ ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ, ಭಕ್ತಿ ಪರವಶರಾಗಿ ಶಿಷ್ಯರಿಂದಸಹಿತರಾಗಿ, ಈ ಪದವನ್ನು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಬಾಬಾ = ಎಲೈ ದೇವದೇವನೇ, ನನ್ನ ಹೃನ್ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಂದು ನೆಲೆಸು. ಭಕ್ತತರಹೃದಯಮಂದಿರ = ಬಗವದ್ವರ್ತರ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿರುವವನೆ. ಜಗದ ಉಪ್ಪಾರ = ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಕರುಣಾಳು. ನೆಂಕಟಾಚಲವಿಹಾರ = ಶೇಷಾಚಲಪರ್ವತದಲ್ಲಿರುವ. ಶ್ರೀತಿರುಪತಿ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಎಹರಿಸುತ್ತ ನೆಲೆಸಿರುವ ಜಗದೊಡೆಯನೆ, ಅನೇಕಾವತಾರ = ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ, ಧೀರ = ಮಹಾಸಮರ್ಥ. ದಕ್ಷ = ಶಕ್ತಿವಂತನು, (ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಂತನು), ಕಮಲಾಕ್ಷ = ಕಮಲ ನೇತ್ರನು, ರಾಕ್ಷಸಕುಲಶಿಕ್ಷ = ದೈತ್ಯರ ವಂಶಸಂಹಾರಕ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜ = ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಆಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ. ಲಕ್ಷ್ಮೀವಕ್ಷ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಲದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನು. ಪಕ್ಷಿನಾಹನ = ಗರುಡ ಗಮನ, ಪೂರ್ಣಲಕ್ಷಣ = ಸಕಲ ಆಪ್ರಾಕೃತ ಶುಭಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನನು, ಸರ್ವೇಶ = ಸರ್ವಜೀವರ ನಿಯಾಮಕನು, ಮೋಕ್ಷದಾಯಕ = ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದಾನು. ಪಾಂಡವಪಕ್ಷ = ಪಾಂಡವರ ಪಕ್ಷಪಾತಿ — ಸಜ್ಜನರ ರಕ್ಷಕನು, ಅಕ್ಷಯನಂತ = ನಿತ್ಯತ್ವವುಳ್ಳವನು (ಜೀವರ ನಿತ್ಯತ್ವವು ಭಗವದಧೀನವು), ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಂಬರಧರಾ = ರೇಷ್ಮೆಯ ಪೀತಾಂಬರ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ (ಅವನ ವಸ್ತ್ರಾಧರಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಆಪ್ರಾಕೃತವೇ) ಅಧ್ಯಕ್ಷ = ಸರ್ವ ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಪ್ರೇರಕ ಹಾಗೂ ಸಾಕ್ಷಿ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ದೈವ = ಸಕಲ ಕ್ರಿಯಾಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾಡುವ ಬಿಂಬರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಅಕ್ಷತನಾರೇರ = ತನ್ನನ್ನೇ ಪತಿಯನ್ನಾಗಿ ಕೋರಿ, ಶುದ್ಧ ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ೧೬,೦೦೦ ಸ್ತ್ರೀರತ್ನಗಳನ್ನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ, ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಅಕ್ಷತ-ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆ), ಅಕ್ಷರಪುರುಷ = ಅಕ್ಷರ ನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯ ಆತರ್ಯಾಮಿರೂಪ, ಗೋವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ.

ಜಾಂಬೂನದಾಂಬರ = ಬಂಗಾರದ ಜರತಾರಿ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ (ಜಾಂಬೂನದ-ಸುವರ್ಣ. ಅಂಬರ = ವಸ್ತ್ರ) ಸಾಂಬಜನರಜಾಂಬು

ವತಿ ಪುತ್ರನು ಸಾಂಬನು. ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಜಾಂಬುವತೀರಮಣಿ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನೀಲಾಂಬರವರ್ಣ = ನೀಲಮೇಘದಂತೆ ದೇಹಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ
 (ನೀಲ = ನೀಲವರ್ಣ, ಅಂಬು = ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೇಘಗಳು)
 ಸುವರ್ಣ = ಸುರದ್ರೂಪಿ. (ಮಂಗಳಾಂಗ). ಸಾಂಬವಿನುತ =
 ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತನು. (ಇಲ್ಲಿ ಸಾಂಬ = ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಎರಡು
 ಅರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧. ಸಾಂಬ ಜಾಂಬವತೀಪುತ್ರ,
 ೨. ಸಾಂಬ = ಸ + ಅಂಬ = ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನಾದ ರುದ್ರ). ನಾನಾವಿಡಂಬನ
 = ವಿವಿಧವಾದ ಲೋಕಾನುಕರಣ. (ದೈತ್ಯರ ಮೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ).
 ಜಾಂಬವಂತನ ಸರಿಪಾಲ = ಸ್ವಮಂತಕಮಣಿಯ ಅನ್ವೇಷಣಾಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ
 ಜಾಂಬವಂತನೊಡನೆ ಹೋರಾಟ. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮ ದರ್ಶನ ಕೊಟ್ಟದ್ದು,
 ಜರ್ಝರಿರವಾದ ಅವನ ದೇಹದ ಗಾಯಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಅಮೃತಹಸ್ತಸ್ಪರ್ಶ
 ದಿಂದ ವಾಸಿಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷ. ನಿಶ್ಶಂಬರ
 = ಸರ್ವಜಗತ್ತನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವವನು. (ಜಗದಾಶ್ರಯರೂಪ),
 ಅಂಬರಗ್ಗವಣಿಯ = ಆಕಾಶಗಂಗೆಯನ್ನು (ಅಂಬರ = ಆಕಾಶ. ಅಗ್ಗವಣಿ
 ಪೂಜಾರ್ಹವಾದ ನೀರು. ಅದೇ ಗಂಗಾನದಿ.) ಋತಂಭರ = ಸತ್ಯ
 ಸಂಕಲ್ಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. (ಋತಂ = ಸತ್ಯವನ್ನು) ತಂಬರಶಾಯಿ = ಕ್ಷೀರ
 ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವವನು.

ಬಂಗಾರ ರಥದೊಳು = ಬಹುದೇವರಿಂದ ದತ್ತವಾದ ಸುವರ್ಣ
 ರಥ. ಶೃಂಗಾರವಾದ = ನಾನಾ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ.
 ಶ್ರೀ ಮಂಗಳಾಂಗ = ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಆಪುತ್ರಕೃತ ದೇಹ, ಕಾಳಿಂಗ
 ಭಂಗ = ಕಾಳಿಂಗನ ಗರ್ವವನ್ನು ಮುರಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನರಸಿಂಗ = ನಾರ
 ಸಿಂಹ, ಅಂಗಜಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ, ((ರುದ್ರನ ಫಾಲನೇತ್ರಾಗ್ನಿ
 ಯಿಂದ ಭಸ್ಮೀಭೂತನಾದ ಕಾಮನು ಅನಂಗನಾದನು), ಶಾರ್ಙ್ಗ ರಥಾಂಗ
 ಪಾಣಿ = ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಕೈಯ್ಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು,
 ಮತ್ತು ಸುದರ್ಶನವೆಂಬ ಚಕ್ರವನ್ನು (ರಥಾಂಗ) ಹಿಡಿದಿರುವವನು.
 ಸಂಗ ನಿಷ್ಕಂಗ = ಎಲ್ಲರಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಅವರಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನನು. ಮಾತಂಗ

= ಗಜೇಂದ್ರ, ವಿಹಂಗ = ಪಕ್ಷಿತ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಗರುಡ, ಪ್ಲವಂಗನಾಯಕ
ಕವಿವರನಾದ ಹನುಮಂತ. [ಇಲ್ಲಿ ನಾಯಕ ಶಬ್ದವನ್ನು ಮಾತಂಗನಾಯಕ
ವಿಹಂಗನಾಯಕ, ಎಂದು ಸಮನ್ವಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು], ಅಂತರಂಗ
ಸಂತಾಪವಿದೂರ = ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದ ವಿರಹವೇದನ
ಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ತೃಪ್ತನೀಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ತಾಳ = ತಾಳವಾದ್ಯ, ಜಾಗಟೆ = ಬಾರಿಸುವ ಕಂಚಿನ ಜಾಗಟೆ ಮದ್ದಳೆ
= ದೋಲುವಾದ್ಯ, ದುಂದುಭಿ = ನಗಾರಿ (ಭೇರಿವಾದ್ಯ) ಕಾಳೆ = ದೊಡ್ಡ
ಪ್ರಮಾಣದ ದೊಂಕಾದ ತುತ್ತೂರಿ (ಗಾಳೀವಾದ್ಯ), ಹೆಗ್ಗಳೆ = ದೊಡ್ಡ
ಗಾತ್ರದ ಆನೆಯ ಸೊಂಡಲಿನ ಆಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ತುತ್ತೂರಿ, ತಮ್ಮಟೆ = ಬಾರಿ
ಸುವ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ (ಡಂಗೂರವಾದ್ಯ), ನಿಸ್ಸಾಳೆ = ಹೆಗಲಿಗೆ ತೂಗುಹಾಕಿ
ಬಾರಿಸುವ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ, ಸಟೆಹ = ನದಾರಿಯಂತಹ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ,
ತಂಬೂರಿ = ತಂತೀವಾದ್ಯ, ಪೆಣವ = ಒಂದು ಬಗೆಯ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ,
ಕಂಸಾಳೆ = ಕಂಚಿನ ಕಹಳೆ, ಕಂಬು = ಶಂಖ, ಥಕ್ಕ = ಬಾರಿಸುವ ಚರ್ಮ
ವಾದ್ಯ, ಈ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷಗಳು ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದ್ದವು.
ಸೂಳೈಸುತಲಿರೆ = ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಧ್ವನಿವಾಡುತ್ತಿರಲು, ಭಾಗವತರ = ಹರಿ
ವಾಮ ಹೇಳುವ ಭಕ್ತರ ತಂಡ, ಕುಣಿದೊಲಿದಾಡೆ = ನರ್ತಿಸುತ್ತಾ
ಆನಂದಿಸುತ್ತಿರಲು, ಸಾಲುಪಂಜಿನೆ ಗುಂಪು = ಸಾಲುಸಾಲಾಗಿರುವ ಪಂಜು
ಗಳ ಸಮೂಹ, ಛತ್ರ, ಚಾಮರ, ಧ್ವಜದ ಅಳುಗಳು = ಶ್ವೇತಚ್ಚತ್ರಿ,
ಚಾಮರ, ಧ್ವಜ ಇವುಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಜನರು, ಒಪ್ಪಿಹರೋ
= ಶೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ.

ಮೂರುನಾಮಂಗಳ ಧರಿಸಿದ ದಾಸರು = ಜನ್ಮನಾಮ, ಅಂಕಿತ
ನಾಮ, ಸ್ವರೂಪನಾಮ ಎಂಬ ಮೂರು ನಾಮಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದ ಭಗವ
ದ್ವಾಸರು (ಆಧಿಭೂತ—ಅಧ್ಯಾತ್ಮ—ಆಧಿದೈವಗಳಲ್ಲಿ ನಿಯಾಮಕನಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನಂತ—ಗೋವಿಂದ—ಅಚ್ಯುತನೆಂಬ ನಾಮತ್ರಯಗಳನ್ನು

ಮನಸಾಧಾರಣಮಾಡಿದ ದಾಸರು) ವೀರನಾರುತಿಮತದವರು = ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದ ಸದ್ವೈಷ್ಣವಮತವನ್ನು, ಸಾರುತ್ತಾ = ಎರಡು ಕೈಗಳನ್ನೂ ಎತ್ತಿ ಉದ್ಘೋಷಿಸುತ್ತಾ, ಸಂತತ = ಎಡಬಿಡದೆ ಬೊಮ್ಮಾದಿಗಳನ್ನು ಕಾರತನ್ಯಾದಿಂದ ತಿಳಿದು = ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸಮಸ್ತ ದೇವತಾವರ್ಗವನ್ನೂ ತಾರತಮ್ಯೋಕ್ತವಾಗಿ ಅರಿತು, ಅನಂದವಾರಿಧಿಯಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿ = ಸಂತೋಷಸುಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದವರಾಗಿ, ಊರ ದೇವತೆಗಳ = ಮಾರಿ, ಮಸಣಿ ಮುಂತಾದ ಕ್ಷುಪ್ತದೇವತೆಗಳನ್ನು (ಗ್ರಾಪಾ ದೇವತೆಗಳು), ತಾರರು ಮನಸಿಗೆ = ಮನಸಾ ಚಿಂತಿಸದೇ, ಸಾರಹೃದಯರು = ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವದ ಸಾರವನ್ನು ನಿರ್ಣಯಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬಲ್ಲವರು, ನಿಂದಿ ಹರು = ನಿನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ.

ಹಿಂದೆ = ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಬಲೀಂದ್ರನ = ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯ, ದ್ವಾರದಿ = ಸುತಲರೋಕದಲ್ಲಿ ಆವನ ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲಿನಲ್ಲಿ. ನೀನಿರೆ = ವಾಮನರೂಪದಿಂದ ನೀನು ದ್ವಾರರಕ್ಷಕನಾಗಿರುತ್ತಿರಲು. ಕಣಕಲು = ರಾವಣನು ಬಂದು ತೆಗೆದ ಮಾತನಾಡಲು. ಮಹಲೀಲೆಯಿಂದ = ನೀನು ನಸುನಗುತ್ತಾ ಅತ್ಯದ್ಭುತ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ. ಆ ಖಳನ = ಆ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸ ನನ್ನು, ಅಂದು ತಡಮಾಡದೆ = ಆಗ ತಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ. ಬಲು ಯೋಜನ ವಿರೆ ಒಗೆದೆ = ನಿನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಆ ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ಅನೇಕ ಯೋಜನಗಳ ದೂರ ಬಿಸಾಡಿದೆ. ಇಂದು = ಈಗ. ಈ ರಥ ತರಿಸುವುದು = ಈ ರಥಾರೂಢನಾಗಿ ಬರುವುದು, ಅಂದವಾಗಿಹುದೇನೋ = ಚಂದವಾಗಿದೆಯೇ? ಪರಮಾನುಗ್ರಹಮಾಡು'ಬಾ ಸ್ವಾಮಿ !

ತಡಮಾಡಲಾಗದು = ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಳಂಬಮಾಡಬೇಡ. ಪೊಡನೀತ = ಜಗಡೊಡೆಯನೇ (ಪೊಡವಿ-ಭೂಮಿ, ಭೂರಮಣನೆಂತಲೂ ಅರ್ಥ) ಈ ತಡೆ ಎದುರು = ಈ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವು ತಡೆಯಾಗಬಲ್ಲುದೇ ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಧರ್ಮದರ್ಶಿ ಮಹಂತರಿಗೂ ವಿವಾದ ಉಂಟಾಗಿ ಅದರಿಂದ ರಥೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ತಡೆಯಾಯಿತು,

ತಡಮಾಡಲಾಗದು = ಸ್ವಲ್ಪವೂ ವಿಳಂಬ ಮಾಡಬೇಡ, ಪೊಡವೀತ = ಜಗದೊಡೆಯನೇ (ಪೊಡವಿ-ಭೂಮಿ, ಭೂಮಿರಮಣನೆಂತಲೂ ಅರ್ಥ) ಈ ತಡೆ ನಿದುರೇ = ಈ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವು ತಡೆಯಾಗಬಲ್ಲುದೇ ? ಇಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅರ್ಚಕರಿಗೂ ಮತ್ತು ಕ್ಷೇತ್ರದ ಧರ್ಮದರ್ಶಿ ಮಹಂತನಿಗೂ ವಿವಾದ ಉಂಟಾಗಿ, ಅದರಿಂದ ರಥೋತ್ಸವಕ್ಕೆ ತಡೆಯಾಯಿತು. ತಡೆವರಿನ್ನಾರೈಯ್ಯ = ನಿನ್ನನ್ನು ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವವರಾರು ? ಒಡೆಯ = ಜಗತ್ಪತಿ - ಸರ್ವನಿಯಾಪಕ. ನೇದನೇದ್ಯ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ, ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡದೆಲೆ = ಭಕ್ತರನ್ನು ಕಡೆಗಣಿಸದೆ. ನಡೆವುದು = ಗಮನಾಗಮನಕ್ರಿಯೆ, ನುಡಿವುದು = ವಾಗ್ವಿವಾದವ್ಯಾಪಾರ, ಅಡಿಗಡಿಗೆ = ಪ್ರತಿಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ, ನೀನೇ ಬಿಡದೆ ಒಳಗೆ ಹೊರಗಿದ್ದು = ನೀನೇ ಬಿಂಬರೂಪದಿಂದ ಅಂತರ್ಬಹಿಶ್ಚ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು, ಸಡಗರ ದೈವನೇ = ಸರ್ವಕರ್ತನಾದ ವೈಭವಮೂರ್ತಿಯ, ನುಡಿಯ ಸಾಲಿಸುವುದು = ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಈಡೇರಿಸು, ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಲಾಲಿಸುತ್ತ = ಪದೇಪದೇ ನಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಂಡು, ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸವರ್ಯರು ರಥಾರೂಢನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸನನ್ನು ರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿ ಬಾ - ಎಂದು ಅಡಿಗಡಿಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ.

ಪ್ರೇಮೇಯಾರ್ಥ : ಮಾನವರ ಶರೀರವೇ ಒಂದು ರಥ. ಬಿಂಬರೂಪನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯೇ ರಥಿಕ, ಹೃತ್ಪದ್ಮವೇ ಅವನ ಪೀಠಸ್ಥಳ. ರಥಿಕನಾದ ಹೇ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ದೇಹಗಳ ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿ ನೀನಿದ್ದು, ಈ ದೇಹರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸು. ನನಗೆ ಸಮ್ಮಾನಾಗೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.

ಹಂಸನಾಹನ = ಹಂಸಪಕ್ಷಿಯನ್ನೇ ವಾಹನವಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಕ್ರತುಧ್ವಂಸಿ = ದಕ್ಷ ಪ್ರಜಾಪತಿಯಾ ಯಾಗವನ್ನು ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ

ರುದ್ರದೇವರು (ಕೃತು-ಯಜ್ಞ) ಸುಮನಸೋತ್ತಂಸ = ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಇಂದ್ರ. (ಸುಮನಸ—ದೇವತೆಗಳು. ಉತ್ತಂಸ—ಶ್ರೇಷ್ಠ-ರಾಜ), ಕೃತಾನು = ಅಗ್ನಿದೇವರು, ಪಾಪಿಗಳ ಹಿಂಸೆಗೊಳಿಸುವ = ಪಾಪಿಗಳನ್ನು ಹಿಂಸೆ ಮಾಡುವ, ಪುಂಸರಕ್ಕೃಷ = ರಾಕ್ಷಸರ ಯೋನಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ನಿಯುರುತಿ, ಪಾಶಿ = ಪಾಶವನ್ನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಯಮದೇವರು. ಕೌಂಶಿಕಾಪತಿಯು = ಕೌಶಿಕನಾಮಕ ನದಿಯು ಪತಿಯಾದ ವರುಣ. (ಕೌಂಶಿಕೆ ಎಂಬ ನದ್ಯಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು ಪಾರ್ವತಿಯ ದೇಹದಿಂದ ಜನಿಸಿ, ಶುಂಭನ ಶುಂಭರ ಎಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ನಂತರ ನದಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರವಹಿಸಿ, ಗಂಗೆಯೊಡನೆ ಸೇರಿ, ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಸೇರುವಳು). ಧನಪ = ಕುಬೇರ, ಅಂತುಮಾಲಿ = ಸೂರ್ಯ (ಅಂತು-ಕಿರಣ, ಮಾಲಿ-ಮಾಲೆಯಂತೆ ಧರಿಸಿರುವ) ಸೋಮ = ಚಂದ್ರ. ಕೌಂಶಿಕಮುನಿ = ಕುಶಿಕಗೋತ್ರೋದ್ಭವನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಯಸಿ, ಹರಮಹಾಸರು = ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಯತಿಶ್ರೇಷ್ಠರು. ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂದು . . . ಸನ್ನೋಗಲಾಗಿಹರು = ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂತುಕೊಂಡು, ನಿನ್ನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಾ, ನಿನ್ನೆದುರಿಗೆ ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ ಕಂಸಾರಿ = ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ, ತ್ರಿಗುಣಾತೀತ = ಸತ್ವರಜಸ್ತಮಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಕೃತಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದ ದೂರನೇ. (ಅಪ್ರಾಕೃತನು ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮ).

ಹತ್ತವತಾರದ ಹರಿಯೆ = ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಪ ಪರ್ಯಂತ ಹತ್ತು ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ, ಘನಸಿರಿಯೆ = ಪೂರ್ಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಮತ್ತೊಬ್ಬರನು ಹೀಗೆ ಕರಿಯೆ = ಸರ್ಪೋತ್ತಮನಾದ ನಿನ್ನ ನಲ್ಲದೆ ಇನ್ಯಾವ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಭೃತ್ಯರ ಸಂಗಡ = ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರರಾದ ದಾಸವರ್ಗದವರೊಡನೆ, ಎನ್ನತ್ತಿಲಿ ಅಡುವ ಮರಿಯೆ = ನನ್ನನ್ನು ಎಂದೆಂದೂ ಅಗಲದೆ ಅನಿಮಿತ್ತಬಂಧುವಾಗಿ ಇರುವ ಬಿಂಬ ರೂಪಿಯೇ, ನೀನೇ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದು ಅಡುವೆ-ಎಂದರೆ, ಸಮಸ್ತ ಕ್ರಿಯಾವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ, ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವ ಚಿತ್ತದೊಲ್ಲಭ = ಸರ್ವಜೀವರ ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿದ್ದು ನಿಯಮಿಸುವ ಪ್ರಭುವೇ, (ಚಿತ್ತದಲ್ಲಿ ಆನಂದ

ಪ್ರದಳಾದ ತ್ರೀರಮಾಪತಿಯೇ) ಎತ್ತ ನೋಡಲು=ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಯಾವ
ಪ್ರಕಾರದಿಂದ ನೋಡಿದರೂ, ನಿನಗೆ ಸರಿಯೆ=ನಿನಗೆ ಸರಿಸಮಾನರಾರ್ಹ
ದ್ದಾರೆ ? ನೀನು ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕ ಶೂನ್ಯನು. ಎನ್ನತ್ತಲೆ=ನನ್ನ ಹೃನ್ಮಂದಿರ
ದಲ್ಲಿ ಬಂದು ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸು, ಹೇ ವೆಂಕಟಾಚಲ ಧೂರಯೇ.

೪೫೩

(ಗೋಪಾಲವಿಕಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸಾನೇರಿ

ಅದಿತಾಳ

ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ ನೀನು ||

||ಪ||

ನಡೆದು ಬಾರಯ್ಯ ಭವಕಡಲಿಗೆ ಕುಂಭಸಂಭವ
ಸಡಗರದಿಂದಲಿ ಮೆಲ್ಲನಡಿಯನಿಡುತ ಬೇಗ |

ಎಡಬಲದಲಿ ನಿನ್ನ ಮಡದೇರಿದೊವ್ವುತ
ತಡಮಾಡದೆ ಬಾ ಮೃಡಸಖ ವೆಂಕಟ ||

||ಅ||

ವಿಜಯದಶಮಿ-ಆಶ್ವಿಜಮಾಸ ಶುದ್ಧ ದಲ್ಲಿ
ನಿಜರಥಾರೂಢನಾಗಿ-ಸುಜನರಿದೊಡಗೂಡಿ
ಗಜಸಿಂಹ ಮಯೂರ-ದ್ವಿಜಸಿಂಗ ಸಾರಂಗ
ಮರು ಭಾಪುರೇ ಎನಲು ತ್ರಿಜಗವು ತಲೆದೂಗಿ ||

ಆಜನು ಸ್ತುತಿಯ ಮಾಡೆ ಋಜುಗುಣಾಧಿಪ ಪಾಡೆ
ಗಜಮುಖನಯ್ಯನು ನಿಜಾನಂದದಲಾಡೆ
ಭುಜಗಶ್ರೇಷ್ಠ ದ್ವಿಜರಾಜರು ಜಯವೆನ್ನೆ
ಕುಜನರೆದೆಯ ಮೆಟ್ಟಿ ರಜತಮ ಕಳೆಯುತ ||

||೧||

ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ-ರಾಕ್ಷಸರೆದುರಾಗಿ
ಅಕ್ಷೋಣ ಬಲ-ನಿನ್ನ ಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡುತ್ತಲಿರೆ
ಪಕ್ಷಿಪಾಹನನೆ-ನೀನಾಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ-ಖಳರ
ಶಿಕ್ಷಿಸಿ-ಸುಜನರ ರಕ್ಷಿಸಿ-ಮೆರೆದೈಯ್ಯಾ ||

ತಕ್ಷಕಸುತ ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನನ ಮಗನನು
ಭಕ್ಷಿಸ ಬರುತ್ತಿರೆ ಈಕ್ಷಿಸಿ ರಥವನು
ತಕ್ಷಣ ನೆಲಕ್ಕೊತ್ತಿ ಮೋಕ್ಷವಗೈಸಿದೆ
ಕುಕ್ಷಿಯೊಳಗೆ ಜಗ ರಕ್ಷಿಪ ವಿಶ್ವ ||

||೨೦||

ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನೆ ಬಾರೋ-ಅಂಬುಜವದನನೆ
ಅಂಬುಜಾಲಯಪತೇ-ಅಂಬುಜನಾಭನೆ
ಅಂಬುಜ ಭವಜನಕ-ಅಂಬುಜಾರಿಧರ
ಅಂಬುಜನಿವಾಸ ಅಂಬುಜಮಿತ್ರ ತೇಜ ||

ಕೊಂಬು ಕಹಳೆಗಳು ಭೋಂ ಭೋರಿಡುತ್ತಿರೆ
ತುಂಬುರು ನಾರದರಿಂಬಾಗಿ ಪಾಡಲು
ಅಂಬರದಲಿ ವಾದ್ಯತುಂಬಿ ಧಂ ಧಂ ಧಣರೆನ್ನ
ಸಂಭ್ರಮದಲಿ ಬಾರೋ ಶಂಭುವಂದಿತನೆ ||

||೨೧||

ಮನಕೆ ಬಾರಯ್ಯ-ಸುದಾಮನ ಸಖಿ ಹರಿಯೇ-ಸೋ
ಮನ ಧರಿಸಿದವನ ಮನಕುಮುದಕೆ ಚಂದ್ರ
ಮನೆ ಕೇಳೋ-ಎನ್ನ ದುಮ್ಮನ ಪರಿಹರಿಸಿ ಒ-
ಮ್ಮನಕೊಡು ಅಹಿಗಿರಿ ತಿಮ್ಮನೆ ಕೇಳೋ ಬಿನ್ನಪ ||

ಮನ ನಿನ್ನ ದು ಹೇ ಮನಸಿಜಜನಕ ಸು-
ಮನಸರೊಡೆಯ ಬೊಮ್ಮನ ಪೆತ್ತನೆ ಸು-
ಮ್ಮನೆ ತಡವಾಕೆ ನಿಮ್ಮನೆಯವರೋಡನೆ ಹಿ-
ಮ್ಮನಮಾಡದೆ ಗಮ್ಮನೆ ಬಾ ವಂಕಟ ||

||೨೨||

ಪರಿಪರಿ ವಿಧದಲ್ಲಿ-ಕರವ ಮುಗಿದು-ನಿನ್ನ
 ಕರೆದರೆ ಬಾರದ ಗರುವತನವು ಏಕೋ
 ಕರಿಯ ಮೋರೆಯ ಕೇಳಿ ಸಿರಿಗೆ ಹೇಳದೆ ಬಂದ
 ಕರಿರಾಜ ಅವ ನಿನ್ನ ಹಿರಿಯದ್ದನ ಮಗನೇನೋ ||

ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಾಮಣಿ ಎನ್ನುವ
 ಬರುಡು ಬೇಕಾದರೆ ಸರಸರ ಬಾರಯ್ಯ
 ಗರುಡಗಮನ ಗೋಪಾಲವಿಠಲರೇಯ
 ಕರುವಿನ ಮೋರೆಗಾವು ನೆರೆದಂತೆ ಪೊರೆಯಲು ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ನಡೆದುಬಾರಯ್ಯ = ಬ್ರಹ್ಮರಥಾರೂಢನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸಕಲ
 ಪ್ರಭವಗಳಿಂದದೊಪ್ಪಿತ ಬೇಗ ಸಾಗಿ ಬಾ -ಎಂದು ಮೋರೆ ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಆ
 ಸಪ್ತಗಿರಿವಾಸನಲ್ಲಿ, ಭವಕಡಲಿಗೆ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ
 ಕುಂಭಸಂಭವ = ಅಗಸ್ತ್ಯರಿಂದಂತೆ (ಮಿತ್ರಾನರುಣರೊಬ್ಬ ಋಷಿವರ್ಷರು
 ಒಮ್ಮೆ ಊರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿತರಾದರು. ಊರ್ವಶಿಯು ಅವರ
 ವೀರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದಳು, ಅದರಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯನೂ,
 ವಸಿಷ್ಠನೂ ಜನಿಸಿದರು ಇದರಿಂದ ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಕುಂಭ ಸಂಭವ ಮತ್ತು
 ಮೈತ್ರಾನರಣಿ ಎಂತಲೂ ಹೆಸರಾಯಿತು ಸಮುದ್ರದ ಜಲವನ್ನು ಪಾಪಮಾಡಿ
 ದ್ದರಿಂದ ಈ ಅಲಂಕಾರ) ಸಡಗರದಿಂದ = ವೈಭವದಿಂದ, ಎಡಬಲದಲ್ಲಿ
 ನಿನ್ನ ಮಡದೇರಿದೊಪ್ಪಿತ = ಶ್ರೀದೇವಿ ಭೂದೇವಿ ಸಮೇತನಾಗಿ,
 ಮೃಡಸಖ = ರುದ್ರನ ಮಿತ್ರ, ನೆಂಕಟೆ = ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನಾದ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ನಿಜಯದಶಮಿ = ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಅಶ್ವಯುಜಮಾಸದ
 ಶುಕ್ಲ ದಶಮೀದಿನದಂದು (ನಿಜಯದಶಮೀ) ತಿರುಪತಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವ.
 ನಿಜರಥಾರೂಢನಾಗಿ = ಬ್ರಹ್ಮರಥದಲ್ಲಿ, ಕುಳಿತು ಸುಜನ = ಸಜ್ಜಿತನ

ರಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ಗಜಸಿಂಹ ಸಾರಂಗ = ಆನೆ, ಸಿಂಹ, ನವಿಲು, ಗರುಡ, ಜಿಂಕೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಧ್ವಜಲಾಂಭನಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಮರು ಭಾಪುರೇ ಎನಲು = ಹೇ ಸ್ವಾಮಿ, ಜಗದೊಡೆಯ, ಶಹಬಾಸ್ ಎಂಬ ಹೆಗ್ಗಲಿಕೆಯ ಘೋಷಣೆಯಿಂದ, ತ್ರಿಜಗವು ತಲೆದೂಗಿ = ಮೂರ್ಛಾಕದ ಜನರೂ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತಲೆದೂಗುತ್ತಿರಲಾಗಿ ಅಜನು = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ವೇದಘೋಷ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಋಜುಗಣಾಧಿಪ = ಬ್ರಹ್ಮನಂತರ ಋಜುಗಣಕ್ಕೆ ಅಧಿಪರಾದ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರು ಹಾಡುತ್ತಿರಲು, ಗಜಮುಖನಯ್ಯನು = ಗಣಪತಿಯು ತಂದೆ ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು ಆನಂದೋದ್ರೇಕದಿಂದ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಭುಜಗಶ್ರೇಷ್ಠ = ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶೇಷದೇವರು, ದ್ವಿಜರಾಜರು = ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗರುಡದೇವರು, ಜಯಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರಲು, ಕುಜನರೆಯದೆಯ ನೆಟ್ಟು = ದುರ್ಜನರ ಎದುರನ್ನು ಮೆಟ್ಟುತ್ತಾ, ರಜ ತಮ ಕಳೆಯುತ = ನನ್ನ ರಜೋಗುಣ ತವೋಗುಣವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುತ್ತಾ.

ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲಿ = ಕೌರವರ ೧೧ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ಅಕ್ಷೋಹಿಣ್ಯ ಸೃನ್ಯವು ಉತ್ತರಕ್ಕೆ ಅಭಿಮುಖನಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ. ದಕ್ಷಿಣದಿಕ್ಕಿನಲ್ಲಿ ಸಾಲಾಗಿ ಸಜ್ಜಾದಿದ್ದ ಮರುಳರಾದ ಕೌರವರ ಸೇನಾಬಲವು ನಿನ್ನನ್ನು ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ಮೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ. ಪಕ್ಷಿನಾಹನನೆ = ಗರುಡಗವನನಾದ, ಹೇ ಕೃಷ್ಣನೇ, ಮಿಳರ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ = ದುಷ್ಟರನ್ನು ದಮನಮಾಡಿ, ಸುಜನರ ರಕ್ಷಿಸಿ = ಸಜ್ಜನರೂ ಧರ್ಮಾತ್ಮರೂ ಆದ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಪಾಲಿಸಿ ವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆದೆ, ತಕ್ಷಕಸುತ = ತಕ್ಷಕನ ಮಗನು ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರ್ಣನ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನು ಸೇರಿದ್ದನು. ಸಹಸ್ರಾಕ್ಷನ ಮಗನನು = ಇಂದ್ರನ ಮಗನಾದ ಆರ್ಜುನನ್ನು. ಭಕ್ಷಿಸ ಬರುತಿರೆ = ಕರ್ಣನಿಂದ ಆಕರ್ಣಾಂತವಾಗಿ ಸೆಳೆದು ಬಿಡಲ್ಪಟ್ಟ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರವು ಆರ್ಜುನನ್ನು ನುಂಗಲು ಅತ್ಯಂತ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರಲು. ಈಕ್ಷಿಸಿ = ಆ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ನೋಡಿ, ರಥವನು ತಕ್ಷಣ ನೆಲೆ ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನಿಂದ ರಥವನ್ನು ಒತ್ತಿದನು. ಆಗ ರಥವು ಕೆಳಗಿಳಿದು ರಭಸದಿಂದ, ಬರುತ್ತಿದ್ದ ಸರ್ಪಾಸ್ತ್ರವು ಆರ್ಜುನನ

ಕಿರೀಟವನ್ನು ಹಾರಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಯಿತು. ಮೋಕ್ಷವ ಗೈಸಿದೆ = ಹೀಗೆ ದಯಾಮಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅರ್ಜುನನ್ನು ಸರ್ವಾಸ್ತದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಕುಕ್ಷಿಯೊಳಗೆ = ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ (ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ) ಜಗ ರಕ್ಷಿಸಿ ವಿಶ್ವ = ಜಾಗ್ರ-ತ್ವಾಪ್ತರೇಕನಾದ ಸರ್ವಜೀವರ ಒಲಗಣ್ಣಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತಂಭ ರೂಪಿಯಾಗಿಪ್ಪ ನಿಶ್ಚಿನಾಮಕೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು (ವಿಶೇಷ-ವಿಶ್ವಂಕರ ಮೂರ್ತಿಯು ಗಣಪತಿಯ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ. ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರು ಗಣೇಶಾಂಶರು. ತಮ್ಮಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ.)

೩ನೆಯ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಬು-ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ವಿವಿಧಾರ್ಥಗಳ ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ೧. ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನೆ = ಕಮಲದಳನೇತ್ರನೆ (ಅಂಬು- ನೀರು ಅಂಬುಜ-ಕಮಲ) ೨. ಅಂಬುಜವದನನೆ = ಕಮಲವೃಷ್ಟದಂತೆ ದುಂಡಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು, ಇನ್ನೊಂದರ್ಥ-ಚಂದ್ರವದನ (ಅಂಬು-ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಚಂದ್ರ) ೩. ಅಂಬುಜಾಲಯಪತಿ = ಕಮಲ ಮಂದಿರಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ರಮಣ (ಅಂಬುಜ+ಆಲಯ=ಕಮಲದ ಮನೆ) ೪. ಅಂಬುಜನಾಭನೆ = ಪದ್ಮನಾಭನೇ, ಅಂಬುಜ ಭವಜನಕ = ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆಯೇ.

೫. ಅಂಬುಜಾರಿಧರ = ಅಂಬುಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಂಖ (ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ಶಂಖ) ಅರಿ = ಅರವುಳ್ಳದ್ದು ಚಕ್ರ (ಸುದರ್ಶನವೆಂಬ ಚಕ್ರ), ಅಂದರೆ ಶಂಖ ಚಕ್ರಧರನೇ, (ಅಂಬುಜ+ಅರಿ = ಅಂಬುಜಾರಿ). ೬ ಅಂಬುಜ ನಿವಾಸ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರನಿವಾಸ, ೭ ಅಂಬುಜ ಮಿತ್ರತೇಜ = ಕಮಲಾಪ್ತನಾದ ಸೂರ್ಯ, ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾಸ್ವಿತನು. ಕೊಂಬು = ಗೋವಿನ ಕೊಂಬನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿ ಮಾಡಿರುವ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷ. ಕಹಳೆಗಳು = ತುತ್ತೂರಿ ಎಂಬ ಉದುವ ವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ ಭೋಂ ಭೋರಿಡುಕಿರೆ = ಭೋಂ ಭೋಂ ಎಂದು ಉಚ್ಚದ್ವನಿಯಲ್ಲಿ ಮೋಗುತ್ತಿರಲು, ಇಂಬಾಗಿ = ಇಂಬಾಗಿ ಹಾಡುತ್ತಿರಲು (ಶ್ರವಣಾನಂದಕರವಾಗಿ), ಅಂಬರದಲಿ =

ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ, ವಾದ್ಯತುಂಬಿ = ವಾದ್ಯಗಳ ಶಬ್ದ ಮಾರ್ದನಿಯಾಗಿ ಪ್ರತಿ
ಧ್ವನಿಸುತ್ತಿರಲು, (ಅಣುರಣಿತವಾಗುತ್ತಿರಲು), ಶಂಭುವಂದಿತನೆ = ರುದ್ರ
ನಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತನೇ.

೪ನೆಯನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲದಾಸವರ್ಯರು “ಮನ” —
ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ೧ ಮನಕೆ
ಬಾರಯ್ಯ = ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಅಲಯಕೆ ದಯಮಾಡು. ೨ ಸುಧಾಮನಸಂಬ
= ಕುಚೇಲನ ಮಿತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ೩ ಸೋಮನ ಧರಿಸಿದವನ = ಚಂದ್ರನ
ಕಳೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಶಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಮಹಾರುದ್ರದೇವರ, ೪ ಮನಕುಮು
ದಕೆ ಚಂದ್ರಮನೆ = ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕನ್ನದಿಲೆ ಪುಷ್ಪಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಸದೃಶನೇ.
(ಇಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಪದದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಸೋಮ ಮತ್ತು ಕುಮುದ
ಚಂದ್ರ ಎಂಬ ಉಭಯಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.) ದಮ್ಭನ =
ಮನಸ್ಸಿನ ಕವಳ (ಪರಿತಾಪ), ಚಂದ್ರನು ಶ್ರೀಹರಿನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದವನು. (ಚಂದ್ರನೂ ಮನಸ್ಸನ್ನಾಚ್ಛಾತಃ-ಪುರುಷಸೂಕ್ತ)
ಚಂದ್ರನು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರನು, ತಾಪತ್ರಯಪರಿಹಾರಕನು. ೬ ಒಮ್ಮನ
ಕೊಡು = ಏಕಾಗ್ರಚಿತ್ತವನ್ನು ನೀಡು, ಅಹಿಗಿರಿ ತಿಮ್ಮನೆ = ಶೇಷ
ಪರ್ವತಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ (ಅಹಿ-ಸರ್ಪ ಅಹಿಗಿರಿ-ಶೇಷಾಚಲ),
ಮನಸಿಜ ಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ (ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮನ್ಮಥನು ಮನೋಭಿ
ಮಾನಿ), ಸಮನಸರೊಡೆಯ = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವೆ (ಸುಮನಸರು-
ಸಾಕ್ಷಿಕ ಮನೋಭಾವವುಳ್ಳ ದೇವತೆಗಳು), ಬೊಮ್ಮನ ವೆತ್ತನೆ = ತನ್ನ
ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಡೆದವನೇ, ನಿಮ್ಮನೆಯವರೊಡನೆ =
ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರಸಹಿತನಾಗಿ (ರಮಾದಿ ದೇವತಾವರ್ಗದಿಂದ ಒಡಗೂಡಿ)
ಹಿಮ್ಮನ ಮಾಡದೆ = ಹಿಂದೇಟು ಹಾಕದೆ — ಮನಸ್ಸು ಒದಲಾಯಿನದೆ,
ಗಮ್ಮನೆ = ತ್ವರಿತವಾಗಿ.

ಕೊನೆಯ ನುಡಿ ಮಲ್ಲಿ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ,
ಗರುವತನವು = ಅಹಂಕಾರವು, ಕರಿಯ = ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ

ಹಿಡಿತಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿದ್ದಿದ್ದ ಗಜೇಂದ್ರನ ಹಿರಿಯಪ್ಪನ ಮಗನೇನೋ
ಆ ಗಜರಾಜ ನಿನ್ನ ದೊಡ್ಡಪ್ಪನ ಪುತ್ರನೇನು? ಕರುವಿನ ಮೊರೆಗೆ ಅವು=
ಕರು ಕೂಗಿದ ತಕ್ಷಣ. ಹಸುವು ಬಂದು ಒದಗುವಂತೆ ಬೇಗಬಾ. ನೀನು
ಶ್ರಗಡಾಗತನತ್ತಲನು, ಆ ಬಿರುದು ಉಳಿಸಿಕೋ. ಹೇ ಗರುಡಗವನು
ಗೋಪಾಲನವಿರ್ದಲ, ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು ಬೇಗ ಬಾ-ಎಂದು ಮೊರೆ
ಇಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಿಗೆ ಹೆಸರಾದ ಭಾಗಣ್ಣದಾಸರು.

೪೫೪

(ಗೋಪಾಲವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾರಯ್ಯ-ಬಾಬಾ ಭಕುತರ ಪ್ರೀಯ-ಶ್ರೀನಿವಾಸರಾಯ
ಮಾರಜನಕ ಮುಕುತರೊಡೆಯ-ದೇವಯ್ಯ ಜೀಯ್ಯ ||

||ಪ||

ವಾರಿಜಾಲಯವತೆ ವಾರಿಜನಾಭನೆ
ವಾರಿಜಭವಪಿತ ವಾರಿಜನೇತ್ರನೆ
ವಾರಿಜಮಿತ್ರ ಅಪಾರಪ್ರಭಾವನೆ
ವಾರಿಜಜಾಂಡದ ಕಾರಣ ಧೂರೆಯೇ ||

||ಅ||

ಸ್ಯಂದನವೇರಿ ಬಪ್ಪ ರಂಗ-ದೇವೋತ್ತಂಗ
ನಂದನಂದನ ಅರಿಮದಭಂಗ-ಕಾರುಣ್ಯಾಪಾಂಗ
ಸಿಂಧುಶಯನ ಸುಂದರಾಂಗ-ಹೇ ನಾರಸಿಂಗ

ಕಂದ ವಿರಿಂಚಿಯು ನಂದಿವಾಹನ ಅಮು -
ರೇಂದ್ರ ಸನಕಸನಂದನಾದಿ ಮುನಿ

ವೃಂದ ಬಂದು ನಿಂದು ಧಿಂ ಧಿಂ ಧಿಮಿಕೆಂದು
ನಿಂದಾಡಲು ಆನಂದದಿ ಮನಕೆ ||

||೧೬||

ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿಕರ್ತ ಗೋವಿಂದ- ಉದರದಿ ಲೋಕ
ಲಘುವಾಗಿ ಧರಿಸಿದ ಮುಕುಂದ-ಭಕ್ತರ ಮನಕೆ
ಝಗ ಝಗಿಸುತ ಪೊಳೆವಾನಂದ-ನಿಗಪಾವಳಿಯಿಂದ ||

ಅಗಣಿತ ಮುನಿಗಣ ನಗ ಬಿಗಿ ಮೃಗ ಶಶಿ
ಗಗನ ಮಣ್ಯಾದ್ಯರು ಸೊಗಸಾಗಿ ಬಗೆ ಬಗೆ
ಪೊಗಳುತಲೀ ಬೇಗ ಚಿಗಿಚಿಗಿದಾಡಲು
ಮುಗುಳುನಗೆಯ ಮಹೋರಗಗಿರಿವಾಸ ||

||೨||

ತಡಮಾಡ ಬೇಡವೋ ಹೇ ನಲ್ಲ-ವಾಕು ಲಾಲಿಸು ಎ-
ನ್ನೊಡೆಯ ಶ್ರೀ ಗೋಸಾಲವಿಠಲ-ದೇವ ಪರಾಕು
ಅಡಿಗಳನಿಡು ಭಕ್ತವತ್ಸಲ-ಶ್ರೀ ಲಕುಮಿನಲ್ಲ ||

ಮಡುವಿನೊಳಗೆ ಗಜ ಮೊರೆಯಿಡಲಾಕ್ಷಣ
ಮಡದಿಗೆ ಹೇಳದೆ ದಡದಡನೇ ಬಂದು
ಹಿಡಿದ ನಕ್ರನ ಬಾಯ್ ಕೂಡು ಬಿಡಿಸಿದನೆ
ಸಡಗರದಲಿ ರಮೆ ಪೊಡವಿಯೊಡನೆ ಕೂಡಿ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ .—

ಭಕ್ತುತರ ಪ್ರೀಯ = ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ವಸ್ತುವೇ,
ನಾರಾಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ, (ಮನ್ಮಥನು ಶ್ರೀಪುರುಷರೂಪೀ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವನು) ದೇವಯ್ಯ = ದೇವೋತ್ತಮ
(ದೇವ + ಅಯ್ಯ), ಜೀಯ = ನಿಯಾಪಕನೇ, ಜಗತ್ಪ್ರಭುವೇ.

ಅನುಪಲ್ಲವಿಯಲ್ಲಿ ನಾರಿಜ = ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ನಾನಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. (೧) ನಾರಿಜಾಲಯಪತೆ = ಕಮಲಮಂದಿರಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯು ರಮಣ. (೨) ನಾರಿಜನಾಭನೆ = ಪದ್ಮನಾಭನೇ (ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸುರ್ವಣಾತ್ಮಕವಾದ ಕಮಲವನ್ನು ಇಚ್ಛಾ ಪೂತ್ರ ದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ ಪದ್ಮನಾಭರೂಪ). (೩) ನಾರಿಜಭವಪಿತೆ = ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆ (೪) ನಾರಿಜನೇತ್ರನೆ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನೇ (೫) ನಾರಿಜನಿತ್ರ = ಕಮಲಸಖಿನಾದಸೂರ್ಯ. ಅನಂತ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನು. (೬) ನಾರಿಜಜಾಂಡದ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ (ವಾರಿಜ-ಕಮಲ. ವಾರಿಜಜ-ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ವಾರಿಜಜಾಂಡ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ). ಕಾರಣ ಭೋರೆಯೇ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣನಾದ ಜಗತ್ಪಭುವೇ.

ಸೃಂದನನೇರಿ = ಬ್ರಹ್ಮರಥದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು. (ನಮ್ಮ ಶರೀರವೇ ಬಿಂಬ ರೂಪವಾದ ತ್ರೀಹರಿಗೆ ರಥ, ಮನಸ್ಸೇ ಬಿಂಬನ ಪೀಠ), ಬಪ್ಪ = ವೈಭವ ದಿಂದ ಬರುವ. ರಂಗ = ಕ್ರೀಡಾದಿವಿಶಿಷ್ಟನು (ಶರೀರಗತ ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯ ಗಳ ಕ್ರಿಯಾಪ್ರವರ್ತಕನು) ದೇವೋತ್ತಂಗ = ದೇವತಾಶ್ರೇಷ್ಠ (ಸರ್ವೋತ್ತಮ) (ದೇವ + ಉತ್ತಂಗ). ನಂದನ ನಂದನ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಮಗ ತ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅರಿಮದಭಂಗ = ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರ ಮದವನ್ನು ಮುರಿಯುವವನು. ಕಾರುಣ್ಯಾಸಂಗ = ದಯಾರ್ಥದೃಷ್ಟಿಯುಳ್ಳವನು. (ಕಾರುಣ್ಯ + ಅಪಾಂಗ, ಅಪಾಂಗ - ಕುಡಿನೋಟ), ಸಿಂಧುಶಯನ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಾಯಿ. ಸುಂದರಾಂಗ = ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ಸ್ವರೂಪನು. ಕಂದ = ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ, ನಿರಿಂಚಿಯು = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ನಂದಿನಾಹನ = ರುದ್ರದೇವರು, ಅಮರೇಂದ್ರ = ಸುರಾಧಿಪನಾದ ದೇವೇಂದ್ರ. ಸನಕಸಂದನಾದಿ ಮುನಿವೃಂದ = ಸನಕ-ಸನಂದನ-ಸನತ್ಕುಮಾರ-ಸನತ್ಸುಜಾತ ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮ ಪುತ್ರರೇ ಆದಿಯಾಗಿ ಸಕಲ ಋಷಿಗಳ ಸಮೂಹ. ಬಂಧುನಿಂದು = ನಿನ್ನ ಸಮ್ಮುಖದಲ್ಲಿ ಬಂದು, ನಿಂತಿದ್ದಾರೆ. ಅನಂದದಿಂದ ಮನಕೆ = ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತನಾಗಿ ನನ್ನ ಮನೋಮಂದಿ ರಕ್ಕೆ ಬಾ.

ಜಗಜ್ಜನ್ಮಾದಿ ಕರ್ತ = ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯ-ನಿಯಮನ
ಜ್ಞಾನ ಅಜ್ಞಾನ ಬಂಧ-ವೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಅಷ್ಟಕರ್ತೃವಾದ (ಓಂ ಜನ್ಮಾ
ದ್ಯಸ್ಯಯತಃಓಂ ||-ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರವಾಕ್ಯ) ಗೋವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ,
ಲಭುವಾಗಿ ೬ ನಿನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಇಡೀ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಹಗುರವಾಗಿ,
ಅಂದರೆ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವೆ. ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದ.
ರೂಗರೂಗಿಸುತ = ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿ ಹೊಳೆಯುತ್ತಾ (ತಟಿ
ತ್ಕೋಟಿಗಳಂತೆ) ನಿಗಮಾವಳಿಯಿಂದ = ಅನಂತ ವೇದಸ್ತೋತ್ರಗಳಿಂದ
ಸ್ತುತನಾಗಿ.

ಅಗಣಿತಮುನಿಗಣ = ಅಪಾರಸಂಖ್ಯೆಯಲ್ಲಿ ಋಷಿಗಳ ಸಮೂಹ.
ನಗ = ಪರ್ವತಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು, ಖಗ = ಪಕ್ಷಿಸಮೂಹದ ಅಭಿ
ಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳು, (ಖಗೇಶನಾದ ಗರುಡನೂ ಗ್ರಾಹ್ಯ) ಮೃಗ = ಪ್ರಾಣಿ
ಸಮೂಹಗಳ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು. ಮೃಗವಾಹನರಾದ ವಾಯು
ದೇವರೂ ಗ್ರಾಹ್ಯ (ಸಾಂಕೇತಾರ್ಥದಿಂದ) ಶಶ = ಶಶಾಂಕನಾದ ಚಂದ್ರ,
ಗಗನಮಣಿ = ಸೂರ್ಯ-ಇವರೇ ಆದಿಯಾಗಿ ಚಿಗಿ ಚಿಗಿದಾಡಲು =
ಕುಣಿದು ಕುಣಿಯುತ್ತಾ, ಮಹೋರಗಗಿರಿನಿವಾಸ = ಶೇಷಾದ್ರಿವಾಸ
(ಮಹ + ಉರಗ = ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶೇಷ) ನಾಕುಲಾಲಿಸು = ನನ್ನ
ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಅಂತ್ಯಕರಣದಿಂದ ಕೇಳು.

ದೇವ ಪರಾಕು = ಎಲ್ಲೆ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ನಿನಗೆ ಪರಾಕು (ಹೊಗಳಿಕೆಯ
ಧ್ವನಿ), ಗಜ = ಗಜೇಂದ್ರ ಹಿಡಿದ ನಕ್ರನ = ಗಜೇಂದ್ರನ ಕಾಲನ್ನು
ಬಲವಾಗಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ನೀರಿನೊಳಗೆ ಎಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಮೊಸಳೆ
ಯನ್ನು ಚಕ್ರಾಯುಧದಿಂದ ಛೇದಿಸಿ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ, ರಮೆ
ಪೊಡನೆಯೊಡನೆ = ಶ್ರೀವೇದಿ ಮತ್ತು ಭೂದೇವಿಯೊಡಗೂಡಿ,

೪೫೫

(ವರದಗೋಪಾಲವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬೇಹಾಗ

ಅದಿತಾಳ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಬಾರೋ ಮನಕೆ-ನೀ ಬೇಗನೆ ||

||ಪ||

ನೀ ಕುಣಿಸಿದಂತೆ-ನಾನು ಕುಣಿವೆನಲ್ಲ

ದೇನು ಇದಕೆ ಅನುಮಾನ ಮಾಡದಲೆ ||

||೨||

ಪಾಪಿಯೆಂಬಯ ಎನ್ನ-ಶ್ರೀಪತಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಕೆ

ಪೋಪದ ಪಾಪಮಾಡಲಾಪೆನೆ ಏನೋ ||

||೨||

ಸಿರಿಯಿಂದೊಪ್ಪುತ ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರ ಸಹಿತದಿ

ವರದಗೋಪಾಲವಿಠ್ಠಲನೆ ವಾರುತೆಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಸೀನಸ್ವದಾಸರು. ಅವರ ಅಂಕಿತನಾಮ ವರದಗೋಪಾಲವಿಠ್ಠಲ. ಶ್ರೀ ಭಾಗಣ್ಣ ದಾಸರೇ ಅವರ ಗುರುಗಳು.

ನೀ ಕುಣಿಸಿದಂತೆ = ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಬಿಂಬನು. ಜೀವರು ಅವನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಭೂತರು, ಪ್ರತಿಬಿಂಬದ ಸಕಲಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಬಿಂಬಾಧೀನ. ಶ್ರೀಪತಿ ನಿನ್ನನಾಮಕೆ = ಶ್ರೀಹರಿಯನಾಮವು ಸಕಲದುರಿತ ಪರಿಹಾರಕ. ಸಮಸ್ತ ಪಾಪಪ್ರಕ್ಷಾಳಕ, ಪರಿವಾರಸಹಿತದಿ = ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸಕಲದೇವತಾ ಪರ್ಗದಿಂದ ಸಹಿತನಾಗಿ. ಇಲ್ಲಿ ದಾಸರಾಯರು- “ನನ್ನ ಶರೀರವೆಂಬ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಾ. ಮನಸ್ಸೇ ನೀನು ಕೂಡುವ ಪೀಠ. ಸಕಲೇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೇ ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರ”- ಎಂಬ ಅರ್ಥಾನುಸಂಧಾನದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ವಾರುತೆಗೆ = ನನ್ನ ಕೀರ್ತನರೂಪವಾದ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ಓಗೊಟ್ಟು.

❀

೪೫೬

(ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನೋಹನ (ಸಂತುವರಾಳಿ)

ಆದಿತಾಳ

ಬಾ ವೆಂಕಟಶೈಲಾಧಿಪ ಮನ್ಮಥನಕೆ

ತಡಮಾಡುವುದೇಕೆ ||

||ಪ||

ಶ್ರೀವಲ್ಲಭ ನಿನ್ನಂಘ್ರಿಕಮಲಕೆ

ನಮಿಸುವೆ ಪ್ರತಿಕ್ಷಣಕೆ |

ನೀ ಒಲಿದನ್ನ ದಯಾವರೋಕನದಿ

ಪಾವನಮಾಡಲು ದೇವವರೇಣ್ಯ ||

||ಅ||

ವೈಕುಂಠಾಧೀಶ ವಿಗತಕ್ಷೇಶ

ಚಿತ್ತು ಖಮಯವಪುಷ |

ಆಕಾಶವತ್ ಸರ್ವತ್ರವಕಾಶ

ಶ್ರೀವೇಂಕಟೇಶ ||

ಶ್ರೀಕಮಲಜಭವ ಪಾಕಹ ಮದನ ದಿ-

ವಾಕರ ಪ್ರಮುಖ ದಿದೌಕಸವರದ ||

||೧||

ಮಮಸ್ವಾಮಿ ಮದಂತರ್ಯಾಮಿ

ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮೀ

ಆಮೇಯಾತ್ಮಾ ನಿರ್ಗುಣ ನಿಷ್ಕಾಮಿ

ಸೇವಿತ ಶ್ರೀಭೂಮಿ ||

ಶಮಲವರ್ಜಿತ ಅಮಿತಸುಗುಣಪೂ

ರ್ಣಮಲಮಹಿಮಾ ವಿಳದಮನ ದಯಾಳೋ ||

||೨||

ಸೋಮಾರ್ಕಾನಲ ಸಂಕ್ರಮೈಯತು ಯಕ್ಷ

ಸಿತಾಸಿತ ಪಕ್ಷ |

ನಾಮಾಭಿಧೇಯ ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷ

ಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷ ||

ಸೋಮ ಭೂಮ ನಿಸ್ಸೀಮ ಮಹಿಮ ತ್ರಿ-

ಧಮ ರಾಮ ಘನಶ್ಯಾಮ ಲಲಾಚು ||

||೩||

ಪವನಾಂತರಾತ್ಮ ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮ

ಪರಮಾತ್ಮ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ |

ಅವಿಕಾರಾತಿರೋಹಿತ ಭೂತಾತ್ಮ

ಪೂತಾತ್ಮ ಮಹಾತ್ಮ ||

ತ್ರಿವಿಧಜೀವರಿಗೆ ವಿವಿಧ ಫಲಂಗಳ

ತವಕದಿ ಕೊಟ್ಟ ವರದರನು ಪಾಲಿಸು ||

||೪||

ಸೃಷ್ಟಾದಿಕರ್ತ ತ್ರಿಜಗದ್ಭರ್ತ

ಲೋಕೈಕ ಸಮರ್ಥ |

ವೃಷ್ಟೀಶ ವೃಂದಾರಕರಿಪು ಹರ್ತ

ಮುಕುತರ ಪುರುಷಾರ್ಥ ||

ಹೃಷ್ಣಪ್ಪ ಪರಮೇಷ್ಟಿ ಜನಕ ಶಿ-

ಷ್ಣೇಷ್ಠ ದೃಷ್ಟ ಅನಿವಿಷ್ಟ ನಿವಿಷ್ಟ ||

||೫||

ವೇದಸ್ತೇಯಾರಿ ಮಂಧರಧಾರಿ

ಭೂವರಹ ನರಹರಿ |

ಭೂದಾನವ ಬೇಡಿದ ಚಾಪಕುರಾರಿ

ರಾವಣಕುಲವೈರಿ ||

ಯಾದವವಂಶ ಮಹೋದಧಿ ಚಂದ್ರಮ

ಸಾಧಿತ ತ್ರಿಪುರ ಖಲೋದರ ಪಾಟಿ ||

||೬||

ದಯದಿಂದ ನೋಡೋ ದೀನೋದ್ಧಾರ

ಸದ್ಗುಣ ಗಂಭೀರ |

ಪ್ರಿಯ ನೀನೆ ಎನಗೆ ಲೋಕೋದ್ಧಾರ

ಸೌಂದರ್ಯಸಾರ ||

ಹಯಮುಖ ಲೋಕತ್ರಯಪ ತ್ರಯಿಪಾಯ

ವಯನಗಮ್ಯ ನಾ ಬಯಸುವೆ ನಿನ್ನ ||

||೭||

ಬಹು ಮಾತುಗಳ್ಯಾಕೋ ಭವಭಯಹಾರಿ

ಬಿನ್ನೈಸುವೆ ಶರೀರಿ |

ವಿಹಿತಾವಿಹಿತಗಳ ನಿನ್ನ ನು ಮೀರಿ

ಮಾಳ್ವೆನೆ ಕಂಸಾರಿ ||

ರಹಿತಶಮಲ ಸನ್ಮಹಿತ ಲಕುಮಿ ಭೂ-

ಸಹಿತ ಮನದಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಲು ||

||೮||

ದಾತಾ ನೀನಲ್ಲದನ್ಯರನರಿಯೆ

ಕಂಡವರನು ಕರೆಯೇ

ಪ್ರೀತನಾಗೆನ್ನೊಳು ಶ್ರೀಹರಿಯೆ

ಮೂರ್ಛೋಕದ ಧೋರೆಯೆ ||

ಶ್ರೀತರುಣಿಯ ಕೂಡೀ ತನುಸದನಕೆ

ನೀ ತ್ವರಿತದಿ ಜಗನ್ನಾಥವಿರಲಾ ||

||೯||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ —

ವೆಂಕಟಶೈಲಾಧಿಪ = ವೆಂಕಟಾಚಲಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ,
ಮನ್ಮನಕೇ = ಮನಸ್ಸಿನ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಬಾ (ಧ್ಯಾನಗೋಚರನಾಗು), ಶ್ರೀ
ವಲ್ಲಭ = ರವಾರದವಾಣ. ದಯಾವಲೋಕನದಿ = ಕರುಣಾದೃಷ್ಟಿ
ಯಿಂದ (ದಯ+ಅವಲೋಕನ). ದೇವವರೇಣ್ಯ = ದೇವೋತ್ತಮ

(ಸರ್ವೋತ್ತಮ) ಸಾವನಮಾಡಲು = ಸನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರಗೊಳಿಸಲು (ಮನಶುದ್ಧಿಯನ್ನು ನೀಡಲು). ವೈಕುಂಠಾಧೀಶ = ವೈಕುಂಠ ಲೋಕಾಧಿಪತಿ. ನಿಗತಕ್ಷೇಪ = ನಿರ್ಗುಣಿ (ಸಕಲದೋಷವಿರಹ) ಚಿತ್ಸುಖಮಯವಪುಷ = ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು. ಅಕಾಶವತ್ = ಅಕಾಶದಂತೆ. ಸರ್ವತ್ರವಶಾತ = ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನು ಶ್ರೀ = ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣ ಕಮಲಜ = ಕಮಲೋದ್ಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ಭವ = ರುದ್ರರೂಪರು. ವಾಕಪ = ವಾಕನಾಮಕ ದೃಕ್ವನ್ನ ಸಂಪಾದಿಸಿದ ಇಂದ್ರದೇವರು. ಮದನ = ಕಾಮ. ದಿನಾಕರ = ಸೂರ್ಯ. ಪ್ರಮುಖ = ಇವರೇ ಆದಿಯಾಗಿ ದಿನಾಕರ = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ವರದ = ಅಭೀಷ್ಟ ಪ್ರದಾನ. ಮಮಸ್ವಾಮಿ = ನನಗೂ ಮಕ್ಕಳನ್ನ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ನಿಯಾಮಕ. ಮದಂತರ್ಯಾಮಿ = ನನ್ನಲ್ಲಿ ಅಂತಸ್ಥಿತನಾಗಿರುವ ಬಿಂಬ ಮೂರ್ತಿಯೇ. ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ = ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲೂ ಅಂತರ್ನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವ. ಅನೇಯಾತ್ಮಾ = ವೇದಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಸುಕಲೈನ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡದಿರುವವನು (ಆಮಯ-ವೇದರಾಶಿಗಳು). ನಿರ್ಗುಣ = ಪ್ರಾಕೃತಗುಣರಹಿತನು. ನಿಷ್ಕಾಮಿ = ಪೂರ್ಣಕಾಮನು (ನಿತ್ಯನಿರಪೇಕ್ಷನು) ಸೇವಿತ ಶ್ರೀಭೂಮಿ = ಶ್ರೀದೇವಿ (ಲಕ್ಷ್ಮೀ) ಭೂರೂಪಳಾದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ ಇವರಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯಮಾನನು. ಶಮಲವಿನರ್ಜಿತ = ದೋಷದೂರ. ಅಮಿತಸುಗುಣಪೂರ್ಣ = ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ. ಅಮಲಮಹಿಮ = ಪರಮ ಪಾವನ ಮೂರ್ತಿ. ಖಳದಮನ = ದೈತ್ಯಸಂಹಾರಿ. ದಯಾಳೋ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ದಯಾಸಾಗರನು.

ಸೋಮ = ಚಂದ್ರ, ಅರ್ಕ = ಸೂರ್ಯ, ಅನಲ = ಅಗ್ನಿ, ಸಂಕ್ರಮ = ಉತ್ತರಾಯಣ ಮತ್ತು ದಕ್ಷಿಣಾಯನ ಎಂಬ ಆಯನದ್ವಯಗಳು. ಋತು = ವಸಂತಾದಿ ಷಡ್ರೂಪಗಳು. ಋಷಿ = ಅಶ್ವಿನಾದಿ ೨೭ ನಕ್ಷತ್ರಗಳು. ಸಿತ = ಶುಕ್ಲವಕ್ಷ, ಅಸಿತಸಕ್ಷ = ಕೃಷ್ಣವಕ್ಷಗಳೆಂಬ ವಕ್ಷ

ದ್ವಯಗಳು. ನಾನಾಭಿಧೇಯ = ಇವುಗಳಿಂದ ವಾಚ್ಯನು (ದೇಶಾದಿ ಕಾಲಾದಿವಾಚಕನು) ಲೋಕಾಧ್ಯಕ್ಷ = ಸರ್ವಜೀವರುಗಳ ಸಾಕ್ಷೀ ಭೂತನು. ಕಮಲಾಯತಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತೃತವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ಸೋಮ = ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನು (ಅಮೃತನು) ಭೂಮ = ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ನಿಶ್ಚೀಮಮಹಿಮ = ಅಪಾರ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು. ತ್ರಿಧಾನು = ವೈಕುಂಠ-ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ-ಅನಂತಾಸನಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಮುಕ್ತ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ. ರಾಮ = ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡುತ್ತಿರುವನು (ನಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟನಾಗಿರುವವನು) ಘನಶ್ಯಾಮ = ದಟ್ಟವಾದ ನೀಲಮೇಘದಂತೆ ವರ್ಣವಿಶಿಷ್ಟನು. ಲಲಾಮ = ಶುಭಲಕ್ಷಣವಂತ (ನಿತ್ಯಮಂಗಳ ಸ್ವರೂಪಿ).

ಪವನಂತರಾತ್ಮ = ವಾಯ್ವಂತಗತ ಶ್ರೀಹರಿ. ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮ = ಶುದ್ಧಸ್ವರೂಪಿ (ಅಮೃತಶ್ವರೂಪನು). ಪರಮಾತ್ಮ = ಸರ್ವೋತ್ತಮ (ಪುರುಷೋತ್ತಮ). ಜ್ಞಾನಾತ್ಮ = ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನು. ಅವಿ ಕಾರ = ಯಾವಿಧವಾದ ವಿಕಾರವೂ ಇಲ್ಲದಿರುವವನು ಅಂದರೆ ಶಶ್ವದೇಶ-ಪ್ರಕಾರನು. ಅಶಿರೋಹಿತ = ಶಿರೋಧಾನರಹಿತವಾದ ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳವನು. ಭೂತಾತ್ಮ = ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ, ಪೂತಾತ್ಮ = ಶುದ್ಧಾತ್ಮ (ಸರ್ವದೋಷವಿದೂರ), ಮಹಾತ್ಮ = ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು. ತ್ರಿವಿಧಜೀವರಿಗೆ = ಸಾತ್ವಿಕ (ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯ), ರಾಜಸ (ನಿತ್ಯಸಂಸಾರಿಗಳು), ಮತ್ತು ತಾಮಸರು (ತಮೋಯೋಗ್ಯರು) ಮುಂತಾದ ಮೂರು ವರ್ಗದ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ. ವಿವಿಧಫಲಂಗಳ = ಅವರವರ ಸ್ವರೂಪ ಯೋಗ್ಯತೆಗನುಸಾರವಾಗಿ ನಿತ್ಯಸುಖ, ಸುಖದುಃಖಮಿಶ್ರ. ನಿತ್ಯದುಃಖರೂಪವಾದ ಅಂಧತಮಸ್ಸು ಗತಿಗಳನ್ನು. ತವಕದಿ ಕೊಟ್ಟು = ಸಾಧನ ಪೂರ್ತಿಯಾದ ತಕ್ಷಣ ನೀಡಿ.

ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಕರ್ತ = ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯ-ನಿಯಮನ-ಜ್ಞಾನ-ಅಜ್ಞಾನ-ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಅಪೃಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳವನು. ತ್ರಿಜಗದ್ಭರ್ತ = ವಿಶ್ವವ್ಯಾಪಕನು ವೃಷ್ಟೀಶ = ಯಾದವರಪತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲವು ಯದುಕುಲದ ಒಂದು ಶಾಖೆ) ವೃಂದಾಕರಿಪುಹರ್ತ =

ದೇವತೆಗಳ ಶತ್ರುಗಳಾದ ಅಸುರರ ಸಂಹಾರಕ. ಮುಕುತರ ಪುರುಷಾರ್ಥ = ಮುಕ್ತಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಫಲಸ್ವರೂಪನು. ಹೃಷ್ಯಪುಷ್ಯ = ಆನಂದಾಭಿವೃದ್ಧಿವುಳ್ಳ ಶತಾನಂದ ನಾಮಕರಾದ, ಪರನೇಷಿಜನಕ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರತಾದ ಶಿಷ್ಯೇಷ್ಯ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಪ್ರಿಯನು. ದೃಷ್ಟ = ಸರ್ವವನ್ನೂ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿ ನೋಡುವ-ಸರ್ವದರ್ಶಿ. ಅನಿವಿಷ್ಟ = ತನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ನಿಯಮಿಸುವವರು ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಿರುವ. ನಿವಿಷ್ಟ = ಆದರೆ ತಾನು ಮಾತ್ರ ಸರ್ವರಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾಗಿರುವವನು,

ವೇದಸ್ತೇಯಾರಿ = ವೇದಗಳನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ಹಯಗ್ರೀವಾಸುರನನ್ನು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ಕೊಂದ (ವೇದ-ವೇದಗಳನ್ನು ಸ್ತೇಯ-ಚೋರ ಅರಿ-ಶತ್ರು). ಮಂಥರದಾರಿ = ಮಂದರಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಭೂನರಹ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಭೂವರಾಹರೂಪಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ, ನರಹರಿ = ಪ್ರಹ್ಲಾದವರದನಾದ ನಾರಸಿಂಹ, ಭೂದಾನವ ಬೇಡಿದ = ಮೂರುಪಾದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಲಿರಾಜನಿಂದ ಯಾಚಿಸಿದ ಶ್ರೀವಟುವಾಮನ. ಚಾಪಕುಠಾರಿ = ಧನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಕೊಡಲಿಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದು ದುಷ್ಪಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀಪರಶುರಾಮರೂಪ. ವಂಶಮಹೋದಧಿಚಂದ್ರನು = ಯಾದವರ ವಂಶವೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ಉಕ್ಕಿಸುವ ಚಂದ್ರಸದೃಶನಾದ ಯದುಕುಲಲರಾಮ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸಾಧಿತತ್ರಿಪುರ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರೆಂಬ ದುಷ್ಪದೃಶ್ಯರ ವಿನಾಶವನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದ ಬುದ್ಧರೂಪಿ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು. ಖಳೋದರ ಪಾಟಿ = ದಾನವರ ಉದರವನ್ನು ಬಗೆದು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕಲ್ಕಿ. ಈರೀತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ದೀನೋದ್ಧಾರ = ದೀನರಾದ ಶರಣಜನರನ್ನು ಸಂಸಾರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವವನು, ಸದ್ಗುಣಗಂಭೀರ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪನು, ಲೋಕೋದ್ಧಾರ = ಸಜ್ಜನರ ಉದ್ಧಾರಕ, ಸೌಂದರ್ಯ ಸಾರ = ಅಪಾರ್ಕಿತರೂಪಸೌಂದರ್ಯನಿಧಿ, ಹಯಮುಖ =

ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವ ದೇವರು. ಲೋಕತ್ರಯವ = ಜಗದ್ರಕ್ಷಕ (ಜಗತ್ಸಾಮಿ), ತ್ರಯೀಮಯಿ = ಮುಗ್ಧೇದ, ಯಜುರ್ವೇದ, ಸಾಮವೇದಗಳೆಂಬ ವೇದತ್ರಯಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ (ವೇದಸ್ವರೂಪನು), ವಯನಗಮ್ಯ = ಜ್ಞಾನಗಮ್ಯ (ಅಪರೋಕ್ಷದರ್ಶನದಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಾಪ್ಯನು).

ಭವಭಯಹಾರಿ = ಜನನ ಮರಣಾಬ್ಧಿವಾದ ಘೋರವಾದ ಸಂಸಾರಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು (ಸಂಸಾರಮರಿಹಾರಕಃ). ಶರೀ = ವಸು ದೇವನ ಎಂಥ ಶೂರಕುಲದಲ್ಲಿ ಜಾತನು, ನಿಹಿತಾನಿಹಿತಂಗಳನು = ವಿಧಿ ನಿರ್ಬೇಧ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ನಿನ್ನನ್ನು ಮೀರಿ ಮಾಳ್ವೆನೆ = ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ನಾನೇ ಸ್ವತಂತ್ರನಾಗಿ ಮಾಡಬಲ್ಲನೆ? (ನೀನೇ ಬಿಂಬಕ್ರಿಯಾದ್ವಾರಾ ಸಕಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಗುವೆ) ಕಂಸಾರಿ = ಕುಸಂಧ್ಯಾಂಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ. ರಹಿತತಮಲ = ಮೋದರಹಿತ, ಸನ್ನಿಹಿತ = ಅಪಾರ ಸನ್ಮತಮಾಸುಪನ್ನಮ. ಮನದಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಲು = ಸನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರೂಪಾಗಿ ನಿಲ್ಲಲು, ಲಕುಮಿ ಭೂ ಸಹಿತ = ಶ್ರೀಭೂದೇವಿ ಸಮೇತನಾಗಿ,

ದಾತ = ಕೊಡುಗೈಯಿಂದ ಕೊಡುವ ಮಹಾದಾನಿ. ನೀನಲ್ಲ ದೈರನರಿಯೆ = ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮತ್ತೊಬ್ಬ ದೇವರನ್ನು ನಾ ಕಂಡು ಸರಿಯೆ. ಕಂಡವರನು = ಅನ್ಯದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಕರೆಯೆ = ಬರಲು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವುದಿಲ್ಲ, (ವಿಷ್ಣುತತ್ತ್ವನಿಷ್ಠೆ) ಶ್ರೀತರುಣೆಯ ಕೂಡಿ = ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀಸಮೇತನಾಗಿ, ತನುಸವನಕೆ = ನನ್ನ ದೇಹವೆಂಬ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ, ನೀ ತ್ವರಿತದಿ = ನೀನು ತಡಮಾಡದೆ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಆಗಮಿಸು.

೪೫೭

(ಮೋಹನವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ ಸಾನೇರಿ

ಆದಿತಾಳ

ತರಳಿ ಬಾರಯ್ಯ ಭವಶರಧಿ ತಾರಕನೇ-ನಾ

ಕರವಾ ಮುಗಿವೆ-ಎನ್ನ ಕರುಣದಲ್ಲಿ ನೋಡೋ ||

||ಪ||

ಎರಡು ಭಾಗದಿ-ಶ್ರೀ ಧರಣೀರಿಂದೊಪ್ಪುತ

ತ್ವರಿತದಿ ದಯಮಾಡು-ಉರಗಾಗಿರಿ ವೆಂಕಟ ||

||ಅ||

ತೇರಿನೊಳಪ್ಪ ಶೃಂಗಾರ ಪುರುಷನೆ-ಭಂ-

ಗಾರ ಮಾಣಿಕದಲಂಕಾರವ ಧರಿಸಿದ

ಮಾರಮಣನೆ-ವನಜಾರಿವದನ-ಬಲು

ಶೂರ ಸಮರಧೀರ ನಾರಾಯಣ ಕಂಸಾರೇ ||

ನರ ಕಂಠೀರವ ಕಮಲನಾಭ

ನಾರದ ಮುನಿಪ್ರಿಯ ಚಾರು-

ಚರಿತ ವನ್ನ ಗಾರಿಗಮನ ಮದ-

ನಾರಿಯ ಸಲಹಿದ ಧೀರ ಮುರಾರಿ ||

||೧||

ನಿಂದರೆ ಬಪ್ಪದು-ಸಿಂಧುಶಯನ ದಯ-

ದಿಂದ ಎನ್ನ ನು ನೋಡು-ಕಣ್ಣೆ ರೆದೀಕ್ಷಿಸಿ |

ಕಂದಗೊಲಿದು ಕಂಬದಿಂದ ಬಂದಸುರನ

ಕೊಂದು ಕರುಳಹಾರ ಕಂಠರದಿ ತಾಳಿದೇ ||

ಮಂದಮತಿ ಇವನೆಂದಲೇ ಗೋ-

ವಿಂದ-ಗೋವಳ ವೃಂದದೊಡನೆ ಕಾ-

ಳಿಂದಿಯ ಧುಮುಕಿ-ಫಣೀಂದ್ರನ ಶಿರದಲಿ

ಧಿಂ ಧಿಮಿ ಧಿಮಿಕೆಂದು ಕುಣಿದ ಹರಿ ||

||೨||

ಜಲದೊಳು ಪೊಕ್ಕು-ಆ ಇಳೆಯ ತಸ್ಕರನು ದುಂ-
ಬಲಗೊಂಡು-ಮಡುಹಿ ನಂಬಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಹಂ-
ಬಲಿಸೆ-ಧರ್ಮದಿ ಕಾಯೆ ಸಲೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯ
ಕುಲವವಳಿದೆ-ನಿನ್ನೊಳು ನೀನೇ ಕಾಯೆ ||

ಮಲಿತ ಮಾವನ ಕೊಂದ ಸಲೆ
ಖಳಿಪುರನ ಗೆದ್ದು ಕಲಿಯ ಸಂಹರಿಸಿದ
ಸುಲಭಮೂರುತಿ ನೋಹನನಿತ್ಯಲ
ಚೆಲುವ ತಿರುವೇಂಗಳ ||

121

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಭವಶರಧಿ ತಾರಕನೆ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ
ವನು. ಎರಡು ಭಾಗದಿ = ಎಡ ಬಲ ಪಾರ್ಶ್ವಗಳಲ್ಲಿ, ಉರಗಾದ್ರಿ = ಶೇಷಾ
ಚಲಪರ್ವತನಿವಾಸಿ ವೇಂಕಟ, ಮಾಣಿಕ್ಯ = ರತ್ನ. ಮಾರಮಾಣನೆ =
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೆ, ವಾರಿಜಾರಿವದನ = ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಸದೃಶನಾದ ಮುಖ
ಪುಳ್ಳವನು (ವಾರಿಜ-ಕಮಲ. ವಾರಿಜಾರಿ-ಕಮಲದ ಶತ್ರು. ಚಂದ್ರ) (ಈ
ಅಲಂಕಾರದಲ್ಲಿ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಗುಂಡಾದ ಮುಖವಿನ್ಯಾಸ. ಚಂದ್ರನಂತೆ
ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಮುಖ) ಸಮರಧೀರ = ರಣದಲ್ಲಿ ಪರಾಕ್ರಮಿಯು (ರಣ
ರೂರನು) ಕಂಸಾರಿ = ಮಾವನಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ನರಕಂಠೀರವ = ನರಸಿಂಹ. ಚಾರುಚರಿತ = ಶುಭ ಚಾರಿತ್ರ್ಯವುಳ್ಳ.
ಪನ್ನಗಾರಿಗಮನ = ಗರುಡಗಮನ (ಪನ್ನ-ಗ-ಸರ್ಪ. ಪನ್ನಗಾರಿ = ಸರ್ಪ
ಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುವಾದ ಗರುಡ) ಮದನಾರಿಯ ಸಂಹಿಡ = ರುದ್ರ
ದೇವರ ಸಂರಕ್ಷಕ (ಮದನ = ಮನ್ಮಥ. ಮದನಾರಿ = ಮನ್ಮಥ
ನನ್ನು ಫಾಲನೇತ್ರದಿಂದ ದಹಿಸಿದ ರುದ್ರ. ರುದ್ರದೇವರು ವಿಷಪಾನಮಾಡಿ

ದಾಗ ಅದು ಕಂದದಿಂದ ಕೆಳಗೆ ಇಳಿಯದಂತೆ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ತನ್ನ ಅಮೃತ ಹಸ್ತದಿಂದ ರುದ್ರನ ಕಂಠವನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಿ, ವಿಷಬಾಧೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ). ಮುರಾರಿ = ಮುರಾ ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ. ಸಿಂಧುಶಯನ = ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಶಾಯಿ. ಕಂದಗೊಲಿದು = ಬಾಲ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಿಗೆ ಒಲಿದು. ಸುರನ ಕೊಂದು = ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ. ಕಂಠರದಿ = ನಿನ್ನ ಕಂಠದಲ್ಲಿ. ಗೋವಳರ = ಗೋಪಾಲಕರ, ಕಾಳಿಂದೀ = ಕಾಳಿಂದಿಯ ಮಡುವನ್ನು, ಇಳಿಯ ತಸ್ಕರ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು. ನಿನೊಳು ನೀನೇ ಕಾಯ್ದೆ = ಪರಶುರಾಮ ದೇವರು ದಶರಥ ರಾಮನೊಡನೆ ಯುದ್ಧ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ (ಎರಡೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಆಭಿನ್ನರೂಪಗಳೇ) ಮಲಿತ = ದರ್ಪದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದ. ಮಾವನ = ನಿನ್ನ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಕಂಸಾಸುರನನ್ನು. ತ್ರಿಪುರರನಳಿದು = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ. ಸುಲಭಮೂರುತಿ = ಭಕ್ತೈಕಲಭ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ತಿರುವೇಂಗಳ = ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟೇಶ.

೪೫೮

(ನಾಸುದೇವನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಯಮುನಕಲ್ಯಾಣಿ

ಅದಿಕಾಳ

ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಶ್ರೀಹರಿ

ತೋರೋ ಮುಖ ಬದರಿ ||

||ಪ||

ಧೀರನೆ ಗುಣಗಂಭೀರನೆ ಗೋರಸ

ಚೋರನೆ ಗೋಪೀಜಾರನೆ ಬೇಗನೆ

ವೀರಾಧಿವೀರನೆ ನಿನ್ನ ವಾರಿನೋಟ ನೋಡುಪರ

ಗಾರುಮಾಡದಲೆ ಮನ ಸೇರಿ ಸುಖಪಡಿಸಲು ||

||ಅ||

ಭೃಂಗಗಳ್ಕಾತಕೆ ಕೂಡಿದವೋ ರಂಗ-ಅಂಗಕೆ ಶರಗಳ್ ಸೇರಿದವೋ
 ರಂಗನೆ ಗರುಡತುರಂಗನೆ-ವಿಧೃತ ರಥಾಂಗನೆ-ಸಜ್ಜನ
 ಸಂಗನೆ ಪಾಲಿಸೋ-ಮಂಗಳರೂಪನೆ ಬೆಳ-
 ದಿಂಗಳೊಳಗೆ ನೀ ವೇಳ್ ಪೊಂಗೊಳಲೂದತ ಅನಂಗ ಎನ್ನ ಬಾಧಿಸುವ ||

||೧||

ಕಾವರು ನಿನ್ ಹೊರತಿನ್ನಾರೋ-ರಂಗ-ಭಾವಜಟಿತ ಮಂದಿರ ಸೇರೋ
 ದೇವನೆ-ಭಕ್ತರ ಕಾವನೆ-ವರಗಳನೀವನೆ ರಿ-
 ಪುವನದಾವನೆ-ಬ್ಯಾಗನೆ ದೇವಾದಿದೇವನೆ-ಎನ್ನ ಕಾವನು ನೀನಲ್ಲದೆ ಇ-
 ನ್ಯಾವನ್ನ-ಈ ಭೂಮಿಯೊಳಗಾವನ್ನ-ನಾ ಕಾಣೆನು ||

||೨||

ಈ ಸಮಯದಿ ಪರಿಪಾಲಿಪರ್ಯಾರೋ-ರಂಗ ನಾಸುದೇವನಿತ್ಯಲ ತೋರೋ
 ಶ್ರೀಶನೆ-ಸುಂದರಹಾಸನೆ-ಮುನಿಪುನವಾಸನೆ-
 ಶತರವಿಭಾಸನೆ ಬ್ಯಾಗನೆ ಹಾರುವಂಚದೋಳ್ ಪೂವಿಸ-
 ಹಾಸಿಕೆಯೋಳ್ ಮಲಗಿ-ಬ್ಯಾಸರಗೊಳದೆ-ಪರಿಹಾಸವ ಮಾಡದೆ ||

||೩||

೩೩

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಬದರಿ = ಒದರೀವಾಸನಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸದೇವರು. ಗೋರಸ
 ಚೋರನೆ = ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕದ್ದವನೆ (ನವನೀತಚೋರ), ಗೋಪೀ
 ಚಾರನೇ = ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಸಂತುಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದವನೆ. ನಾರಿನೋಟಿ
 ನೋಡುವರೆ = ಕಡೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಎನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾರೆಯೇ? ಗಾರ್ಕ್ಕ
 ಮಾಡದಲೆ = ಹಿಂಸೆ ಮಾಡದೆ, ಅಂಗಕೆ ಶರಗಳ್ = ನನ್ನದೇಹ ಕೆ
 ಮಸ್ಕಧನ ಪಂಚಬಾಣಗಳು ತಾಕಿದವೋ ರಂಗ ಕಾಮಾದಿಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳಿಗೆ
 ವಶನಾಗಿ ಬಾಧಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಗರುಡತುರಂಗನೆ = ಗರುಡವಾಹನನೆ
 (ತುರಂಗ-ಕುದುರೆ-ವಾಹನ) ವಿಧೃತ ರಥಾಂಗನೆ = ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ
 ಚಕ್ರವನ್ನುಳ್ಳವನೇ (ಚಕ್ರಪಾಣಿ). ಮಂಗಳ ರೂಪನೆ = ಸನ್ಮಂಗಳ ಸ್ವರೂ

ಪನೆ. ಪೊಂಗಳಲೂದುತ = ಚಿನ್ನದ ಕೊಳಲನ್ನು (ರಮಾತ್ಮಕವಾದ) ಬಾರಿ
ಸುತ್ತ. ಅನಂಗ = ಮನ್ಮಥ, ಭಾವಜಸಿತ = ಕಾಮನ ತಂದೆ. ರಿಪು
ವನದಾವನೆ = ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರೆಂಬ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು ಸದೃಶನೇ,
ದೇವಾದಿದೇವನೆ = ದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೇ, ಸುಂದರ
ಹಾಸನೆ = ಮನ್ಮಥನ ಸೆಳೆಯುವ ಮುಗುಳ್ಳಗೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದವನೇ,
ಮುನಿಮನವಾಸನೆ = ತಾಪಸಿಗಳ ಹುನ್ನಂದಿರಸ್ಥಿತನೆ, ಶತರವಿಭಾಸನೆ
= ಅನಂತಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನೇ (ಇಲ್ಲಿ “ಶತ”-ಎಂಬ ಪದಕ್ಕೆ
ಅನಂತ ಎಂದರ್ಥ), ಪೂವಿನ ಹಾಸಿಕೆಯೊಳ್ = ಸರ್ಪಶಯನನಾಗಿ,

೪೫೯

(ಗುರುಶ್ರೀಶವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ಶಾಗ-ದೇವಗಾಂಧಾರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾರೋ ಶ್ರೀನರಹರಿಯೇ-

ಭವಬಂಧಮೋಚಕ-ಬಾರೋ ನರಹರಿಯೇ ||

||ಪ||

ನಂದ ಗೋಪನಕಂದ-ಹರಿ ಮುಕುಂದ

ಸುಂದರ-ಮಂದರೋದ್ಧರ-

ಸಿಂಧುಶಯನ-ಗೋವಿಂದ ಇಂದಿನ

ಮಂದಮತಿಗೆ ಸ್ವಾನಂದವೀಯಲು ||

||ಅ||

ಗಾಢಾಂಧಕಾರದೊಳೂ-ನಾ ಬಲು ಕಿಡಿ-

ಗೇಡಿ ಜೀವನನಾಗಲೂ ||

ನೀಡದಂದಲಿಪ್ಪ ಲಿಂಗದಿ

ಆಡುತಾಡುವ ದೂಡಿ ಎನ್ನ ನು

ಬೇಡಗೊಳಲೀ ಕಾಡೊಳಟ್ಟಿದ
ನಾಡ ರಕ್ಷಪ ಗಾಡಿಕಾರನೆ ||

||೧||

ಏಸು ಜನ್ಮಗಳೊಡವೋ-ಈ ವಿಧದಿಂ-
ದೇಸು ಜನ್ಮಗಳುಳಿದವೋ ||

ದಾಸನಾನಿಹ ಕ್ಲೇಶದಿಂದಲಿ
ಘಾಸಿಯಾಗುವೆ ಮೋಸಮಾಡದೆ
ಶ್ರೇಶ ಈ ಭವಪಾಶದಿಂದಲಿ
ಪೋಷಿಸಯ್ಯ ವಾಸುದೇವನ ||

||೨||

ಪ್ರಾರಬ್ಧವದುದಾವದೋ-ನಿನಿಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೆ
ಬೇರಿಹುದಲ್ಲವದೋ ||

ದಾರಿಗಾಣೆನೋ ದೂರನೋಡದೆ
ಪಾರುಮಾಡ್ವದನಂತ ಮಹಿಮನೆ
ಸೇರಿಸೆನ್ನ ರಮೇಶ ಪಾದಕೆ
ಮಾರಪಿತ ಗುರುಶ್ರೀಶವಿಠಲಾ ||

||೩||

೪:

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :—

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸಪರ್ಯಂತ ಪ್ರಶಿಷ್ಯರಾದ
ಗುರು ಶ್ರೀಶವಿಠಲಾಂಕಿತ ಕುಂಟೋಜಿ ದಾಸರು.

ಭವಬಂಧವೋಚಕ = ಜೀವರಿಗೆ ಬಂಧಕನೂ ಅವನೇ. ಮೋಚ
ಕನೂ ಅವನೇ. ನಂದಗೋಪನ ಕಂದ = ನಂದಗೋಪನ ಮಗ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹರಿ = ಸಜ್ಜನರ ಸರ್ವಪಾವಪರಿಹಾರಕೆ ಬಿಂಬರೂಪ.
ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದ. ಸುಂದರ = ಸಕಲ ಶುಭ ಲಕ್ಷಣ ಸಂಪನ್ನ.

ಮಂದರೋದ್ಧರ = ಸಮುದ್ರಮಥನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂದರಪರ್ವತ
ವನ್ನು ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿಯಾಗಿ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದವನು. ಸಿಂಧು
ಶಯನ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ಶಯನ, ಗೋವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ.
ಇಂದಿನ ಮಂದಮತಿಗೆ = ಈ ದುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನಿಯಾದ ನನಗೆ.
ಸ್ವಾನಂದವೀಯಲು = ಸ್ವರೂಪಗತಆನಂದಾವಿಭಾವರೂಪವಾದ ನಿತ್ಯ
ಸುಖಪ್ರದನಾಗಿ.

ಗಾಢಾಂಧಕಾರದೊಳು = ಅಸೃಜ್ಯರಾಶಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವರು ಪ್ರಾಜ್ಞ
ನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನ ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಲ್ಲಿ ಸುಷುಪ್ತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರುವಾಗ,
ಕಿಡಿಗೇಡಿ ಜೀವನ = ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರಗಳಿಂದ ಗ್ರಸ್ತನಾಗಲು,
ನೀಡದಂದಲಿವ್ವು = ಪಕ್ಷಿಯ ಗೂಡಿನಂತೆ ಇರುವ, ಲಿಂಗದಿ = ಲಿಂಗ
ಶರೀರದಲ್ಲಿ. ಅನಾದಿನಿತ್ಯವಾದ ಜೀವನ ಸ್ವರೂಪದೇಹದ ಸುತ್ತಲೂ ಅನಾದಿ
ಲಿಂಗಶರೀರವು ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಇದೆ. ಆಡುತಾಡುತ ದೂಡಿ ಎನ್ನನು =
ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಎಂಬ ಲೀಲೆಯಿಂದ. ಸ್ವರೂಪದೇಹಕ್ಕೆ ಲಿಂಗೋಪಚಯ
ಮಾಡಿಸಿ. (ತ್ರಿಗುಣಾತ್ಮಕವಾದ ಲಿಂಗದೇಹವು ಪ್ರಾಕೃತವಾದದ್ದು. ಸಾವ
ಕಾಶವಾಗಿರುವ ಆ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಸ್ವರೂಪಕ್ಕೆ ನಿರವಕಾಶವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
ಸಂಬಂಧಪಡಿಸುವ ಕ್ರಿಯೆಗೆ ಲಿಂಗೋಪಚಯ ಅಥವಾ ಲಿಂಗೋಪದಾನ
ವೆಂದು ಹೆಸರು, ಇದು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆ ಆಗುವುದು, ಲಿಂಗ
ದೇಹದ ಸಂಬಂಧದಿಂದ ಸುಷುಪ್ತವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜೀವನಿಗೆ ಜಾಗೃತಿ
ಉಂಟಾಗಿ ನಾನು-ನನ್ನದು ಎಂಬ ಅಹಂಕಾರ ಮಮಕಾರ ಗ್ರಸ್ತನಾಗುವನು)
ಬೇಡಗೊಳಲೀಕಾಡೊಳಟ್ಟಿದ = ನನಗೆ ಇಷ್ಟವಿಲ್ಲದ ಈ ಜನನ ಮರಣ
ವೆಂಬ ಚಕ್ರದ ಸುಳಿಯಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಸಿದ, ನಾಡ
ರಕ್ಷಿಪ = ರೋಕಸಂರಕ್ಷಕನಾದ. ಗಾಡಿಕಾರನೆ = ಬಂಡಿಬೋವನಾದ ಪಾರ್ಥ
ಸಾರಥಿಯೇ, ಏಸುಜನ್ಮಗಳೊಡವೋ = ನನಗೆ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮಗಳು ಕಳೆ
ಯಿತೋ ? ಏಸುಜನ್ಮಗಳುಳಿದವೋ = ಇನ್ನು ಮುಂದೆ ಎಷ್ಟು ಜನ್ಮ
ಗಳು ಉಳಿದಿವೆಯೋ ?, ಭವಸಾಶದಿಂದಲಿ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ,
ವಾಸುದೇವನೇ = ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ವಾಸುದೇವರೂಪಿಯೇ, ಸ್ವಾರಬ್ಧ

ದಾವದೋ = ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮವೆಂಬುದು ಆದಾವದೋ, ನಿನ್ನಿಚ್ಛೆ ಇಲ್ಲದೆ
 = ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಕರ್ಮಭೋಗವೂ ಸಹ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸಂಪ್ಲದಂತೆಯೇ
 ನಡೆಯುವುದು. ಸೇರಿಸೆನ್ನ ರಮೇಶ ಪಾದಕೆ = ಹೇ ರಮಾಪತಿಯಾದ
 ಶ್ರೀಹರಿಯೇ, ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೋ. ನಾರ
 ಪಿತ = ಕಾಮನ ತಂದೆ. ಇಂದೊಂದು ಭಕ್ತಿರಸದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುವ
 ಕೀರ್ತನೆ.

೪೬೦

(ಶ್ಯಾಮಸುಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಆದಿತಾಳ

ಹರಿಯೇ ಬಾರೊ ಪರಾತ್ಪರಾ ||

||ಪ||

ಘೋರಾರಣ್ಯ ಸೇರಿ ದಾರಿ ತೋರದೀಗ ಸಾರಿ ಕರೆವೆ ||

||ಅ||

ಮಂದರಾರು ಮಂದಿ ಎನ್ನ ಬಂಧಿಸುತ್ತಲಿ ಪಾಶದಿಂದ

ಮುಂದೆನ್ನ ಬಿಡದಲಿಹರು ನೊಂದು ಬಾಯಿ ಬಿಡುವೆ ||

||೧||

ಮುಂದೆ ಪಾವು ನಿಂದು ಕಾಮ ನೋಡುತಿಹವು

ಒಂದು ನೀನು ಕಾಯದಿರಲು ತಂದೆಯನಗಿನ್ನಾರು ಗತಿಯೋ || ೨ ||

ಸುಂದರತ ಗೋವಿಂದ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ನಿಮ್ಮ ನಾಮ

ಒಂದು ನಿಮಿಷ ಧ್ಯಾನಿಸದೆ ನಾ ಮಂದಭಾಗ್ಯನಾದನಯ್ಯಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ —

ತ್ವರಾ = ಬೇಗ (ಶೀಘ್ರದಿ). ಘೋರಾರಣ್ಯ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ
 ದುರ್ಗಮವಾದ ಕಾಡು. ದಾರಿತೋರದೀಗ = ನನಗೆ ಈಗ ಭವಾಟವಿ

ಯನ್ನು ದಾಟಲು ದಾರಿ ತೋರುತ್ತಿಲ್ಲ. ಸಾರಿ ಕರನೆ = ಪುನಃ ಪುನಃ
ನಿನ್ನನ್ನು ಆವ್ಹಾನಿಸುತ್ತೇನೆ ಮಂದರಾರು = ಕಾಮಹದಿಅರಿವದ್ದರ್ಗ
ಗಲಿಲು ಆರುಮಂದಿ. ಬಂಧಿಸುತಲಿ ವಾಶದಿಂದ = ಮೋಹಪಾಶದಿಂದ
ಈ ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಮುಂದೆನ್ನ ಬಿದದಲಿಹರು = ನನ್ನ
ಆತ್ಮಪ್ರಗತಿಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ನೊಂದು = ಸಂಸಾರದಲ್ಲಿ ಕ್ಲೇಶ
ಪಟ್ಟು. ಮುಂದೆ ಸಾವು = ಮುಂದೆ (ಭವಿಷ್ಯದಲ್ಲಿ) ಸರ್ವದಂತೆ ಆಗಾಮಿ
ಕರ್ಮಗಳು ಕಾದು ನೋಡುತ್ತಿವೆ. ಮಂದಭಾಗ್ಯ = ಮಾನವ ಜನ್ಮ
ಬಂದರೂ ಸಾರ್ಥಕವಾಗಲಿಲ್ಲ.

||

೪೬೦

(ಗುರುಜಗನ್ನಾಥನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ಅದಿತಾಳ

ಬಾರಯ್ಯ ವೇಂಕಟ ಮನ್ಮನಕೆ
ತ್ವರಿತದಿ ನಿಜವಾರೀಸಹಿತದಿ ಈ ಸಮಯಕೆ
ಶರಣೆಂಬೆನು ಪದಯುಗಕೆ ||

||ಪ||

ಸಾರಿದ ನಿಜಶರಣನ ಈ ಭವಭವ
ಘೋರಭಯವ ಪರಿಹರಿಸುವುದಕ್ಕೆ ||

||ಅ||

ವ್ಯಕ್ತಾವ್ಯಕ್ತ ತ್ರಿಜಗದ್ವ್ಯಾಪ್ತಾ
ದೋಷ ನಿರ್ಲಿಪ್ತಾ |
ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತ ಜೀವರಗಣದಾಪ್ತಾ
ನೀ ಸರ್ವತ್ರದಿ ವ್ಯಾಪ್ತಾ ||

ಭಕ್ತನ ಹೃದಯದಿ ವ್ಯಕ್ತನಾಗಿ ನಿಜ
ಮುಕ್ತಿ ಪಥವ ತೋರೂ ಭಕ್ತಿಯನಿತ್ತು ||

||೧||

ಆನಂದ ನಿಲಯಾ ನಿರ್ಮಲಕಾಯಾ

ಕವಿಜನಗೇಯಾ ।

ಆನಂದದಾಯಕ ನಿರ್ಜಿತಮಾಯಾ

ಕಾಯಯ್ಯ ಜೀಯಾ ॥

ಆನತಜನಸನ್ಮಾನದ ಮನ್ಮನ

ವನಜದಿ ನೀ ಸನ್ನಿಹಿತಾಗುವುದಕೆ ॥

೨೨॥

ಸೋಮಾಸುರನಾಮಕ ದೈತ್ಯನ ಕೊಂದೂ

ವೇದವ ತಂದೂ ।

ಕೂರ್ಮ ಕಿಟಿ ನರಹರಿರೂಪದಿ ನಿಂದೂ

ವಾಮನನೆಂದೂ ॥

ರಾಮ ಭಾರ್ಗವ ಯದುಕುಲಸಾಗರ

ಸೋಮ ಬೌದ್ಧ ಕಲ್ಕಿ ಪ್ರೇಮದಿ ಮನಕೆ ॥

॥೩॥

ನಿಗಮಗೋಚರ ನಿತ್ಯಾನಂದಾ

ಸುಗಮ ನಿನ್ನಿಂದಾ ।

ಬಗೆಬಗೆ ಜನ್ಮವನ್ನೈದಿದ ಮುಕುಂದಾ

ಮುಗಿವೆನೊ ಕರದಿಂದಾ ॥

ಅಗಣಿತ ಗುಣನಿಧಿ ಸುಗಮದಿ ಭವದ

ಬಗೆಯನು ತಿಳಿಸೋ ನಗೆವೊಗದಿ ಬಾ ॥

೪೪॥

ಸಾಸಿರನಾಮ ನತಜನಪ್ರೇಮಾ

ಪೂರೆಯೋ ಶ್ರೀರಾಮಾ ।

ಆಶೇ ಪೂರ್ತಿಸಿ ವೂಡನ್ನಲಿ ಪ್ರೇಮಾ

ಸುರಸಾರ್ವಭೌಮಾ ॥

ವಾಸಮಾಡಿ ಅಭಿರಾಜೆಯ ಪೂರ್ತಿಸೋ

ವಾಸುದೇವ ವಾರಾಸಿಜರಮಣಾ ॥

೫೫॥

ವಿಧಿ ಶಂಭುವಂದಿತ ಪದಯುಗಕಮಲಾ

ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲಾ |

ಅಭಿಭೂತಾಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಾಪದ ಶಮಲಾ

ನೀ ಮಾಡೆನ್ನ ನು ವಿಮಲಾ ||

ಸದಯ ಸುಧಾಕರ ಹೃದಯದಿ ತವ ಪದ-

ಪದುಮ ಭಜಿಪೆ ನೀ ಮುದದಲಿ ಮನಕೆ ||

||೭||

ಶರಣಾಗತಜನ ಪರಿಪಾಲಾ

ಕರುಣಾಲವಾಲಾ |

ಕರುಣಿಸೆನ್ನ ನು ಹೇ ಸಿರಿಲೋಲಾ

ನಮಿತ ಜನ ಸುರಸಾಲ ||

ಸಿರಿ ಅಜ ಭವ ಸುರನಿಕರಾರ್ಚಿತಪದ

ಸರಸಿಜಯುತ ನೀ ಸುರವರ ದೇವಾ ||

||೮||

ಪನ್ನಗಗಿರಿ ನಿಜಕೃತವಾಸಾ

ಪೊರೆ ಎನ್ನ ನು ಶ್ರೀಶಾ |

ಬಿನ್ನಪ ಮಾಳ್ವೆನು ಹೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾ

ಕೊಡು ಎನಗೆ ಲೇಸಾ ||

ಎನ್ನ ಸಲಹೋದಕೆ ಅನ್ಯರ ಕಾಣೆನೊ

ಮನ್ನಿಸು ನೀನಾಪನ್ನಜನಸುಖದ

||೯||

ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾಯಕ ವರಪಕ್ಷಿಗಮನಾ

ಅಕ್ಷಯಫಲವನ್ನ |

ರಕ್ಷಿಸಿ ಕಾಯ್ದದೋ ನೀ ಎನ್ನಾ

ಲಕ್ಷಣನಣಾ ||

ಅಕ್ಷರಾಕ್ಷರ ವಿಲಕ್ಷಣ ಕರುಣಕ-

ಟಾಕ್ಷದಿ ಎನ್ನ ವೀಕ್ಷಿಸು ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣ ||

||೧೦||

ಧರ್ಮಾರ್ಥಮೋಕ್ಷವ ನಾನೊಲ್ಲೆ ?

ಕರ್ಮದ ಸುಳಿವುಲ್ಲೆ ?

ಮರ್ಮವ ತಿಳಿಯದೆ ಬೀಳುವೆ ನಾನಿಲ್ಲೆ ?

ಕರ್ಮದವದ ಮಹಮರ್ಮವ ತಿಳಿಸಿ

ದುರ್ಮನ ಬಿಡಿಸೆಲೊ ಬೊಮ್ಮನ ತಾತಾ ||

||೧೦೧||

ದಿಟ್ಟು ಗುರುಜಗನ್ನಾಥ

ವಿರ್ಮಲಾ ನಾನಸಾಧಾ |

ಧಟ್ಟನೆ ನೀ ಎನ್ನನು ಕಾಯೋ ಶ್ರೀಸಾಧಾ

ಇಷ್ಟೇ ಎನಮನದರ್ಥ ||

ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗೆ ಒಂದು ಭ್ರಷ್ಟರ ಸ್ತುತಿಸಿ ನೀ

ಕೃಪೆಸಾಧನೋ ಶ್ರೀವ್ಯಮೂರುತಿ ||

||೧೦೨||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ

ನಿಜನಾರೀಸಹಿತದಿ = ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಡಗೂಡಿ.
ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ = ನಾನು ಧ್ಯಾನಿಸುವ ಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಸಾರಿದ = ನಿನ್ನನ್ನು
ಮೊರೆಹೊಕ್ಕು, ಭವಭವಘೋರಭಯ = ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ
ಭಯಂಕವಾದ ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳನ್ನು, ವಕ್ತವ್ಯಕ್ಕೆ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಗೋಚರವು.
ವಾಮುರರಿಗೆ ಅವ್ಯಕ್ತವು. ತ್ರಿಜದ್ವಾಕ್ಯಪ್ತಾ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗತ
ತ್ರಿಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನಾದವನು. ದೋಷನಿರ್ಲಿಪ್ತಾ = ದೋಷ
ಸ್ವರ್ದಿವಿಲ್ಲದವನು. ಗಣದಾಪ್ತಾ = ಮುಕ್ತಜೀವರು ಆ ಮುಕ್ತಜೀವ
ಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಪರಮಾಪ್ತಬಂಧುವು (ಸರ್ವರಜಂಬ) ಆನಂದನಿಲಯಾ
= ಆನಂದಗಿರಿವಾಸಾ (ಮುಕ್ತಧಾಮನಿವಾಸ) ನಿರ್ಮಲಕಾಯಾ =
ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ಜ್ಞಾನಾಧಾತ್ಮಕ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು. ಕವಿಜನಗೇಯಾ =
ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಗೇಗೀಯಮಾನನು, ನಿರ್ಜಿತಮಾಯಾ = ಮಾಯಾಬಂಧ
ರಹಿತನು (ಈಶನ ಇಚ್ಛೆಯೇ ಮಾಯೆಯು, ಅದರಿಂದ ಸರ್ವಜೀವರೂ

ಬದ್ಧರು) ಅನತಜನಸನ್ಮಾನದ = ಶರಣಾಗತಜನರಿಗೆ. ಸನ್ಮಾನಪ್ರದನು. ಮನ್ನನ ವನಜದಿ = ಸನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕಮಲಮಂದಿರಕ್ಕೆ. ಸೋಮಾಸುರ ನಾನಾಕ = ಸೋಮಕನೆಂಬ ದೇವರಿಸ ದೈತ್ಯನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವೇದಗಳನ್ನು ಅಪವರಿಸಿ ಸಮುದ್ರಾರ್ಘ್ಯ ಸೇರಿದನು. ಕಿಟಿ = ಭೂಪರಾಹರೂಪ. ರಾಮ = ಇಲ್ಲಿ “ರಾಮ” ಪದವು ಉಭಯಾರ್ಥಸಂಬಂಧೀ (೧) ಪರಮರಾಮ (ಭಾರ್ಗವ) (೨) ದಶರಥರಾಮ ಯದುಕುಲಸಾಗರಸೋಮ = ಯಾದವಪಂಶವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರ ಸದೃಶನಾದ ತ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಿಗಮ ಗೋಚರಾ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ನಿತ್ಯಾನಂದಾ = ಸದಾ ಅನಂದ ಸ್ವರೂಪನು. ಸುಗಮ = ಸತ್ಯಧವಾದ ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ ನಿನ್ನ ಪರಮಾನು ಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಅಗಣಿತ ಗುಣನಿಧಿ = ಅಪಾರವಾದ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಭವದ ಬಗೆಯನು = ಸಂಸಾರದಿಂದ ಪಾರಾಗುವ ಹಾದಿಯನ್ನು. ನಿಧಿ ಶಂಭುವಂದಿತ ಪದಯುಗಕಮಲಾ = ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರೇಂದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪಂದಿತನಾದ ಪಾದಕಮಲದ್ವಯವುಳ್ಳವನೇ. ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲಾ = ಸದಾ ಪರಮಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನೇ. ಸುಧಾಕರ = ಚಂದ್ರ. ತಾಪತ್ರಯಗಳನ್ನು ದೂರಗೈಸುವ ಚಂದ್ರನಂತಿರುವವನು. (ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪಪರಿಹಾರಕನು ಚಂದ್ರನು. ವಾರಾಸಿಜ ರಮಣಾ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ತನುಜೆಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು. (ವಾರಾಸಿ-ಸಮುದ್ರ) ಸಿರಿ ಅಜ ಭವ ಸುರನಿಕರಾರ್ಚಿತಪದ ಸರಸಿಜಯುಗ = ತ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರಾದಿ ಸಕಲದೇವತಾಗಣದಿಂದ ಪೂಜಿತವಾದ [ಪಾದಾರವಿಂದಗಳುಳ್ಳ] ವನು. ಸುರವರದೇವಾ = ದೇವತಾಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ತ್ರೀಹರಿ. ಪನ್ನಗಗಿರಿ ನಿಜಕೃತನಾಸಾ = ಶೇಷಾಚಲದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಯಾದ ತ್ರೀಶ್ರೀನಿವಾಸ. ನಿನ್ನಾಪನ್ನ ಜನಸುಖದಾ = ನಿನ್ನ ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ ಶರಣಾಗತ ಜನರಿಗೆ ಸುಖಪ್ರದನು. ವರಪಕ್ಷಿಗಮನಾ = ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗರುಡದೇವರನ್ನು ಪಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣ = ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಅಣ್ಣನಾದ ತ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಅಕ್ಷರಾಕ್ಷರನಿಲಕ್ಷಣ = ಅಕ್ಷರನಾಮಕ

ಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ, ಕ್ಷರನಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಸಕಲಜೀವ ವರ್ಗದಿಂದ
ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನನು. ಮೂರ್ತವ ತಿಳಿಯದೇ = ಜ್ಞಾನಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕಾರಣ
ವಾದ ಕರ್ಮದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನಾನು ತಿಳಿಯದೇ, ಬೀಳುವೆ ನಾನಿಲ್ಲೇ =
ಅದೇ ಕರ್ಮಕೂಪದಲ್ಲಿಯೇ ಬೀಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಕರ್ಮಭವದ = ಕರ್ಮ
ಜನ್ಯವಾದ ಸುಸಾರವನ್ನು ದಾಟುವ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನೀನು ತಿಳಿಸಿ,
ದುರ್ಮನ = ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯನ್ನು, ಬೊಮ್ಮನೆ ತಾತಾ = ಬ್ರಹ್ಮನ ಜನಕ.
ನಿಶ್ಚಷ್ಟನಾದೆನೋ = ಕೇಳಾದೆನೋ.

೪೭೨

(ವರದೇಶನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬಿಲಹರಿ

ಪ್ರಪುಟಿತಾಳ

ಬಾರೋ ನೂತನ ಗೃಹಕೆ ಹರಿಯೇ-ಸಿರಿ
ಮಾರುತಮುಖ ಸುರರೊಡಗೂಡಿ-ಧೂರಿಯೇ ||

||ಸ||

ಯಾರು ಕೇಳದಲಿಹ ಸ್ಥಳವ-ನೀನೆ
ಪ್ರೇರಿಸಿ ಗೃಹವ ನಿರ್ಮಿಸಿದೆಯೋ-ದೇವ
ನೂರಾರು ಪರಿ ರೂಪಾಂತರವ-ಪೊಂದಿ

ಈ ರೀತಿ ಸುಂಸ್ಕೃತವಾದ ಗೃಹವ ||

||೧||

ಈರಪ್ಪ ಬಡಗನೆಂಬುವನು-ಮನಿಯ

ಚಾರುತನದಲಿಂದ ನಿರ್ಮಿಸಿರುವನು

ತೋರುವ ಸಿಂಹಾಸನವನು-ಮಧ್ಯಾ

ದಾರದಿ ನಿನಗಾಗಿ ವಿರಚಿಸಿಹನು ||

||೨||

ಸುತ್ತಲು ನಿರ್ಭಯವಿಹುದು ಒಂ

ಭತ್ತು ದ್ವಾರಗಳಿಂದ ಶೋಭಿಸುತಿಹುದು

ಹತ್ತಿರ ಗುರುಗೃಹವಿಹುದು-ಮುಂದೆ
ಚಿತ್ತಜನಯ್ಯನ ಮಂದಿರವಿಹುದು ||

||೩೬||

ಉತ್ತಮಗೃಹವೆನಿಸುವುದು-ಇ
ಪ್ರಶ್ನಾನಾಲಕು ವಸ್ತುಗಳು ಕೂಡಿಹುದು
ಸುತ್ತೇಳು ಪ್ರಾಕಾರವಿಹುದು-ಸುತ್ತ
ಮುತ್ತಲು ದ್ವಿಜಜನ ಹೊಂದಿಕೊಂಡಿಹುದು ||

||೪೭||

ಗೃಹವು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಿಹುದು-ಸೂಕ್ಷ್ಮ
ಗೃಹ ನಿನಗಾಗಿಯೇ ನೇಮಿಸಿ-ಇಹುದು
ಬಹಿರದಿ ಪಾಕಗೃಹವಿಹುದು-ಅಲ್ಲಿ
ಗೃಹಿಣಿಯಿಂ ತ್ರಿವಿಧಾನ್ನ ಪಕ್ವಗೃಹವಿಹುದು ||

||೫೮||

ನಡುಮನೆ ದೊಡ್ಡ ದಾಗಿಹುದು-ಅಲ್ಲಿ
ಸಡಗರದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದ ಕೂಡುವುದು
ಬಿಡದೆ ಸತ್ಯಧೆ ನಡೆಯುವುದು-ಮುಂದೆ
ವಡಸಾಲೆಯಲಿ ಸರ್ವಜನ ಸಭೆಯಹುದು ||

||೬೯||

ಶ್ವಸನ ಮಾರ್ಗವಲಂಬಿಸಿರುವೆ-ಮುನಿಯೆ
ಹಸನ ಮೇಹದೀ ನಾದಿಯಿಂ ಮಾಡಿಸಿರುವೆ
ಹೊಸಸುಣ್ಣ ವನ್ನು ಹಚ್ಚಿಸಿರುವೆ-ವಿಕಾ
ದಶ ಸೇವಕರ ನಿನ್ನ ವಶದೊಳಿರಿಸುವೆ ||

||೭೦||

ನಾನಾ ಧನ ನಿನಗರ್ಪಿಸುವೆನು-ತನು
ಮಾನಿನಿ ಸಹ ನಿನ್ನಾಧೀನ ಮಾಡುವೆನು
ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಯೆ ಇಚ್ಛಿಸುವೆನು-ನಿನ್ನ
ಧ್ಯಾನಾನಂದದಿ ಧನ್ಯನೆಂದನಿಸುವುದು ||

||೭೧||

ಹರಿಯ ಲಾಲಿಸು ಎನ್ನ ಸೊಲ್ಲಾ - ಮುಂದೀ
ಪರಿಗೃಹ ದೊರೆವುದು ಸುಲಭವೇನಲ್ಲಾ
ಖರೆ ನಿನ್ನ ಬಿಡೆನೋ ಶ್ರೀನಲ್ಲಾ - ಎನ್ನ
ಮೊರೆಯನಾಲಿಸಿ ನೋಡೋ ವರದೇಶವಿತ್ತಲಾ ||

||೯||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ವರದೇಶವಿತ್ತಲಾಂಕಿತರಾದ ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿರಾಯರ ಕೃತಿ ಇದು. ದಾಸರಾಯರ ಸ್ಥಳ, ರಾಯಚೂರುಜಿಲ್ಲೆಯ ಲಿಂಗಸುಗೂರು. ಶ್ರೀಗೋಪಾಲ ದಾಸವರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಸಂಪ್ರದಾಯದ ಕೋಸಿಗೆ ಶ್ರೀಗುರುಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸರು ಇವರು ಅಂಕಿತೋಪದೇಶಗುರುಗಳು. ಲಿಂಗಸುಗೂರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ವೃಂದಾವನದ ಹಿಂಭಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಮನೆಯೇ ದಾಸರಾಯರ ಸ್ವಗೃಹವು. ತಮ್ಮ ನೂತನಗೃಹವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಗೃಹ ಪ್ರವೇಶದ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು. ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಸ್ವಗೃಹವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದರು.

ನೂತನಗೃಹಕೆ = ಹೊಸದಾಗಿ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಈ ಗೃಹಕ್ಕೆ, ಉತ್ತಮ ವೈಷ್ಣವಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳಿದ ದಾಸರಾಯರು ಒಂದಾಂಡರೂಪವಾದ ತಮ್ಮ ಶರೀರವೆಂಬ ದೇವಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಸಿರಿ ಮಾರುತಮುಖ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ, ವಾಯುದೇವರಾದಿಯಾಗಿ ದೇವತಾರ್ಗಸಹಿತ ಆಗಮಿಸು. ಅವ್ಯಕ್ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ, ಸಕಲತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ನಿಯಾಮಕರಾದ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರು, ಈ ಶರೀರದಲ್ಲಿದ್ದು ದೇಹ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಮಾಡಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಸುಸಂಸ್ಕೃತನಾದ = ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ ಈ ಶರೀರವು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಂದಿರವೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ, ಈರಪ್ಪ ಬಡಗಿ=

ನೆಂಬುವನು = ದಾಸರಮನೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ ಬಡಿಗೆಯವನು ಈರಪ್ಪನೆಂಬ
ವನು. ಈರಪ್ಪನೆಂದರೆ, ಸಮೀರ ನಾಮಕರಾದ ವಾಯುದೇವರು. ತತ್ತ್ವೇಶ
ರಿಗೆ ಅಧಿಪತಿಗಳು. ಸಿಂಹಾಸನವನು = ಹೈತ್ಯಮಲವೆಂಬುದೇ ಬಿಂಬನ
ಪೀಠಸ್ಥಳವು. ಮಧ್ಯಾಗಾರದಿ = ದಾಸರಮನೆಯ ಮಧ್ಯದ ಅಂಕಣದಲ್ಲಿ
ಶರೀರದ ಹೃದಯಸ್ಥಾನ. ಒಂಬತ್ತು ದ್ವಾರಗಳಿಂದ = ದಾಸರ ಮನೆಯು
೯ ಬಾಗಿಲುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದೆ. ಇವು ಶರೀರಗತ ನವದ್ವಾರಗಳ ಸಾಂಕೇತ.
ಹತ್ತಿರ ಗುರುಗೃಹವಿಹುದು = ಮನೆಯ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿಯೇ ಗುರುವರ್ಯ
ರಾದ ಶ್ರೀವರದೇಂದ್ರತೀರ್ಥರ ವೃಂದಾವನವಿದೆ. ಚಿತ್ತಜನಯ್ಯನ
ಮಂದಿರ = ದಾಸರಾಯ ಗೃಹದ ಮುಂಭಾದ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥಜನಕ
ನಾದ ಶ್ರೀ ವೇಂಕಟೇಶ್ವರ ದೇವಾಲಯವಿದೆ. ಇಪ್ಪತ್ತು ನಾಲಕು ವಸ್ತು
ಗಳ = ಚತುರ್ವಿಂಶತಿ ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ನಿರ್ಮಿತವಾಗಿದೆ ನಮ್ಮೀಶರೀರ.
ಸುತ್ತೇಳು ಪ್ರಕಾರವಿಹುದು = ಸಪ್ತಧಾತುಗಳೆಂಬ ಅವರಣಗಳು, ಸುತ್ತ
ಮುತ್ತಲ ದ್ವಿಜಜನ = ದಾಸರಾಯರ ಗೃಹದ ಸುತ್ತಲೂ ವಿಪ್ರರ ಆಗ್ರಹಾರ
ವಿದೆ. ಗೃಹವು ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಹುದುವಿಧ = ದಾಸರ ಮನೆಯು ೪ ಅಂಕಣ
ವುಳ್ಳದ್ದು. ಇದು ಸ್ವರೂಪ-ಲಿಂಗ-ಅನಿರುದ್ಧ-ಸ್ಥೂಲ ಎಂಬ ತನುಚತುಷ್ಟಯ
ಗಳ ಸಾಂಕೇತ. ಸೂಕ್ಷ್ಮಗೃಹ = ಮಧ್ಯದ ಮನೆ ದೇವಪೂಜಾಮಂದಿರ, ಅದು
ಸೂಕ್ಷ್ಮಶರೀರ ಸಾಂಕೇತವಾದ ಸ್ವರೂಪ ಶರೀರ, ಬಿಂಬನ ಮಂದಿರ
ಬಹಿರದಿ ಪಾಕಗೃಹವಿಹುದು = ಮುಂದಿನ ಅವರಣದಲ್ಲಿ ಅಡಿಗೆಮನೆ
ಇದೆ. ಕರ್ಮ ಬೀಜಗಳ ನೆಲೆಯಾದ ಲಿಂಗಶರೀರ ಸಾಂಕೇತವಿದು, ಗೃಹಿಣಿ
ಯಿಂ ತ್ರಿವಿಧಾನ್ನ = ಗೃಹಿಣಿಯೇ ಲಿಂಗಶರೀರದ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ
ಶ್ರೀರಮಾ, ತ್ರಿವಿಧಾನ್ನವು ಗುಣತ್ರಯಗಳು. ಅವುಗಳ ಜನ್ಮಕರ್ಮ
ಫಲಾನುಭವವೇ ಪಕ್ಷಮಾಡಿದ ಅನ್ನ (ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಗಳು). ನಡುಮನೆ =
ಅಲ್ಲಿಂದ ಮುಂದೆ ನಡುಮನೆಯೇ ಅನಿರುದ್ಧದೇಹದ ಸಾಂಕೇತವು.
ಪಡಶಾಲೆಯಲಿ = ಅದರ ಮುಂದಿನದೇ ಪಡಶಾಲೆಯು. ದೇವದಾನವರು
(ತತ್ತ್ವದೇವತೆಗಳು ತತ್ತ್ವದೈತ್ಯರು) ಪೈಪೋಟಿಯಿಂದ ವ್ಯಾಪಾರ
ಮಾಡುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಕ್ರಿಯಾಕ್ಷೇತ್ರ. ಇದೇ ಸ್ಥೂಲಶರೀರ ಸಾಂಕೇತ.
ತ್ವಸನನಾರ್ಗವ = ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ಮತುವಲಂಬಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ.

ಹರಿಮತಾನುಯಾಯಿ. ಹೊಸಸುಣ್ಣು = ಶರೀರಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರವಾಗಿ
ಬ್ಬಾದಶನಾಮಗಳು ಪಂಚ ಮುದ್ರೆಗಳ ಲಾಂಛನ. ಏಕಾದಶ ಸೇವಕರ =
ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು, ಪಂಚಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು ಮನಸ್ಸು.

೪೬೩

(ಅಂಕಿತ-ನಾನುಗಿರಿ ನಾರಸಿಂಹ)

ಶಾಗ-ಕನಾಚ್

ಅದಿತಾಳ

ಬಾರೋ ಕ್ಷೇರೋದಧಿಶಯನ ಹರೇ ನಿನ್ನ
ಕರುಣದ ಎನ್ನೊಳು ತೋರೋ ||

||೪||

ಪಂದನಂದನ ಹೃನ್ಮಂದಿರಕೆ
ನೀ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೫||

ಜಾರೇ ನಿಂಗಿ ಸೇರಿದವನಾಗಿ-ಇನ್ನಾ
ನಿಗೆ ಬೇಡಲೋ-ಮುರಾರೇ-ಕರುಣಿಸಿ ಬಾರೋ ||

||೬||

ಶ್ರಷ್ಟಾ ಮೂರ್ತೇ ಸೃಷ್ಟಿ ಪಾಲನಾಗಿ-ಪರ
ಮೇಷ್ಟಿ ಜನಕ ನಿಂಗಿಷ್ಟ ಉಪೇಕ್ಷೆಯಾಕೋ ||

||೭||

ಇಂದಿರೇಶ ಚಂದಿರವದನ-ಮುಚು-

ಪಂದವರದ ಗೋವಿಂದ ಕರುಣಿಸಿ ಬಾರೋ ||

||೮||

ಮಂಗಳಾಂಗ ಅಂಗಜ ಜನಕ-ಯದು
ಪುಂಗವ ಕೈಬಿಡದ್ದಾಂಗಿ ಪಾಲಿಸು ||

||೯||

ನಾಮಗಿರಿ ಸ್ವಾಮಿ ನಾರಸಿಂಹ-ಬಲ
ರಾಮಸೋದರ ಪ್ರಣಾಮ ಮಾಡುವ-ಬಾರೋ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ—

ಕ್ಷೀರೋದಧಿಶಯನ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಶೇಷನಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವವನು (ಕ್ಷೀರ + ಉದಧಿ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರ), ನಂದನಂದನ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಪುತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹೃನ್ಮಂದಿರಕೆ = ಹೃತ್ಕಮಲವೆಂಬ ಮನೆಗೆ, ಶಾರೀ = ಯದುವಂಶ ಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಶೂರಸೇನನ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ). ಮುರಾರೀ = ಮುರಾ ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸೃಷ್ಟಿಪಾಲನಾಗಿ = ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನಾಗಿ, ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾಗಿ, ಪರಮೇಷ್ಟಿಜನಕ = ಜೇಷ್ಠ ಪುತ್ರನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು. ಮಂಗಳಾಂಗ = ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪ. ಅಂಗಜಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. (ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಾತನಾದವನು). ಯದುಪುಂಗವ = ಯಾದವಕುಲಲಲಾಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಬಲರಾಮಸೋದರ = ಶೇಷಾವತಾರರಾದ ಒಲರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

೪೬೪

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗ-ಕೇದಾರಗೌಳ

ಅದಿತಾಳ

ಬಾ ಬಾ ಯದುಕುಲತಿಲಕ-ಮದನಜನಕ
ಹೃದಯನಿಲಯಕೆ ಮುರಮಧನ ||

||ಪ||

ಅದರದಲಿ ಉಪಚರಿಸುವೆನು ಕಲಿ

ಬಾಧೆಯ ಪರಿಹರಿಸೋ ಮಧುಸೂದನ ||

||೮||

ಪೂರ್ಣಸದಾಗಣಿತೇಧ್ಯ ಗುಣಾನುಭ

ವೈಕ ಕಲುಷಮೂರ

ಚೀರ್ಣ ಪ್ರಣ್ಯಚೆಯದಿಂದ ಕರೆಯಲು

ಶ್ರಾಣವಿಹುದು ಮನ್ಮನದಲಿ ನೆಲೆಸೋ ||

||೧೦||

ಶಮದಮಗಳನನುಗ್ರಹಿಸುತ ಸಜ್ಜನ

ಸಮಿತಿಯ ಸಹವಾಸವನೀಡೊ

ಅಮಿತಪ್ರಮತಿಗಳ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರವಚನದಿ

ಮಮತೆಯ ಸ್ಥಿರಪಡಿಸೋ ಶೃತಿಪತೇ ||

||೧೧||

ಗುರುಕರುಣವು ನಿನ್ನ ರಿಯಲು ಕಾರಣ

ಶರಣಂ ಭವ ಸಂತತ ಎನ್ನ

ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿದ ಸಾಧನಗಳಿಗಿದು

ಹಿರಿದಾಗುವುದೇ ಪ್ರಣತ ಪ್ರಸನ್ನ ||

||೧೨||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :—

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯು ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯಾಸರಾಜಮಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸನ್ನ ತೀರ್ಥಶ್ರೀಸಾದಂಗಳವರಿಂದ ರಚಿತವಾದದ್ದು. ಈಗ ಶ್ರೀ ಸರ್ವಜ್ಞ ಚಾರ್ಯರ ಮಹಾಪೀಠದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿರುವ ಶ್ರೀ ವಿದ್ಯಾಪ್ರಸಾದಾನಿಧಿತೀರ್ಥ ಶ್ರೀಸಾದಂಗಳವರ ಆಶ್ರಮಗುರುಗಳು. ಪ್ರಸನ್ನ—ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಭಕ್ತಿರಸಪೂರ್ಣವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಯದುಕುಲತಿಲಕ=ಸಂಸ್ಥಾನದ ದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಮಂದನಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ (ಕಾಮನ ಅವತಾರಿಯಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಜನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ). ಹೃದಯನಿಲಯಕೆ = ಹೃದಯದೊಳಗೆ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ, ಮೂರಮಥನ = ಮೂರಾ ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಮಧುಸೂದನ = ಮಧು ಎಂಬ ದೈತ್ಯಕಂಹಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಪೂರ್ಣ ಸದಾಗಣಿತೇಡ್ಯಗುಣಾ = ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಗಣಪರಿಪೂರ್ಣನು (ಪೂರ್ಣ + ಸದಾ + ಅಗಣಿತ + ಈಡ್ಯ), ಅನುಭವೈಕ = ಪರಿಪೂರ್ಣಗುಣಸಂಪನ್ನನು. ಸರ್ವಪ್ರಕಾರದಿಂದಲೂ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಶರೀರ = ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನಾನಂದೈಕದೇಹನು. (ಚಿನ್ಮಯಸ್ವರೂಪನು). ಕಲುಷದೂರ = ಲವಲೇಶ ದೋಷವೂ ಇಲ್ಲದವನು, ಚೀರ್ಣಪುಣ್ಯಚಯ ದಿಂದ = ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ ಪುಣ್ಯರಾಶಿಗಳಿಂದ (ಚೀರ್ಣ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಚಯ-ಸಮೂಹ, ರಾಶಿ) ತ್ರಾಣವಿಹುದು = ಆತ್ಮ ಶಕ್ತಿ ಇದೆ. ಶಮದಮಗಳ = ಮನೋನಿಗ್ರಹ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಾದಿ ಗಳನ್ನು, ಸಮಿತಿಯ = ಕೂಟ (ಸಹವಾಸ) (ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗದ ಚಮತ್ಕಾರ ವನ್ನು ಪರಿಶೀಲಿಸಿ), ಅಮಿತಪ್ರಮತಿಗಳ = ಅಲವಬೋಧರ (ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞರ) ತಾಸ್ಮಗಳ ಪ್ರವಚನ (ಅಮಿತ-ಪೂರ್ಣ, ಪ್ರಮತಿ-ಪ್ರಜ್ಞರು) ಮನುತೆಯ = ಧೃಢವಾದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಶೈತಿಪತೇ = ವೇದಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ರಮಣ. (ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ) ಗುರುಕರಣವು ನಿನ್ನ ರಿಯಲು ಕಾರಣ = ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಗುರುಗಳ ಕಾರುಣ್ಯವೇ ಕಾರಣ. (ಮುಕುಂದ ಭಕ್ತೈಃ ಗುರುರ್ಭಕ್ತಿರ್ಜಾಯೈಃ ಸಮಾಧ್ಯವಿಜಯ-ವಚನ) ಶರಣಂ ಭವ = ಸನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಸಂರಕ್ಷಿಸು, ಪ್ರಣತ ಪ್ರಸನ್ನ = ಶರಣಾಗತ ರಾದವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಮಾಡುವವನು (ಇಲ್ಲಿ ಅಂಕಿತನಾಮ ಪ್ರಸನ್ನ-ಎಂಬ ಶಬ್ದವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹ ಎಂಬ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ.)

೪೬೪

(ಅಂಕಿತ-ಕಾರ್ಪರನರಹರಿ)

ರಾಗ—ಸಾನೇರಿ

ಅದಿತಾಳ

ದೇವಾ ಬಾರಯ್ಯಾ- ವೈಭವದಿ ರಥವೇರಿ
ಸೇವಿಸುವೆ ಮದ್ಭಾವದಿ ನೆಲೆಸೆಂದು

ಪಾವನಮಣಿಪುರ ರಾವಿನೊಳಿಹ ಭೂ-
ದೇವವರ್ಯಾ ಸಂಸೇವಿತ ಕೇಶವ ||

||ಪ||

ದೇವಗಂಗೆಯ ಪೆತ್ತ- ಪಾವನಗಾತ್ರ ಧ್ರುವ
ಭೂವರೋಪಾಸಿತನಾಗಿ ಈ ವಸುಧೆಗೆ ಬಂದು
ಪಾವಮಾನಶಾಸ್ತ್ರದಿ ಕೋವಿದ ಯತಿವರ
ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾನಿಧಿತೀರ್ಥ ಸೇವಿತ- ಸಂಸ್ಕಾಪಿತ ||

ಸೇವಕಜನ ಸಂಭಾವಿತ-ಕಾಮಿತ
ವೀವ-ಕಾವ-ಸದಶಾವತಾರ ನಮೋ
ಶ್ರೀ ವಿರಂಚಿಮುಖದೇವ ನಮಿತ ಕಂ-
ಚೇವರದನೆ ಪೊರೆ ಶ್ರೀ ವರಕೇಶವ ||

||೧||

ಕಡುಶೋಭಿಸುವ ಬಿಳಿಗೊಡೆ-ಚಾಮರಾದಿಗಳ
ಪಡಿದು ಸೇವಿಪ ಜನರೆಡಬಲದಿ ಬರೆ
ಪೊಡವಿಸುರರು ಪಂಥವಿಡಿದು ವೇದಪರಣ
ಬಿಡದೆ ಮಾಡುತ ಬರೆ ನುಡಿವ ವಾದ್ಯಗಳಿಂದ ||

ಸಡಗರವಲಿ ದ್ವಿಜ ಮಡದಿಯರಾರುತಿ
ಪಡಿದು ಬೆಳಗುತಿರೆ ಕಡು ವೈಭವದಲಿ
ಅಡಿಗೈರಗುವೆ ಪಾಲ್ಗ ಡಲಶಯನ ಮೂ-
ರಡಿರೂಪನೆ ಜಗದೊಡೆಯ ಕೇಶವ ||

||೨||

ನಂದತೀರ್ಥರ ಮತ- ಸಿಂಧುವಿಗೆ ಪೂರ್ಣ
ಚಂದ್ರರೆನಿಪ ಯತ್ತೀಂದ್ರ ಸತ್ಯಪ್ರಮೋದ
ರಿಂದ ಪೂಜಿತ ಪದವ್ವಂದ್ವ ಮಧ್ಯದೊಳಿಹ
ಮಂದಾಕಿನಿಪಿತನೆಂದು ತೋರಿಸಿದಂಥ ||

ಇಂದಿರೆಯರಸನೆ ಮಂದರಧರ ಗೋ-
ವಿಂದ ಪಾಹಿ ಮುಕುಂದನೆ ಬಾ ಬಾ
ರೆಂದು ಕರೆವ ದ್ವಿಜವೃಂದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
ಸ್ಮಂದನವೇರಿದ ಸುಂದರ ಕೇಶವ ||

||೩೩||

ಅಂಬುಜನಾಭನೆ-ನಿತಂಬದಿ ಪೊಳೆವ ಪೀ-
ತಾಂಬರ ಧೃತ ಶಾತಕುಂಭಮುಕುಟ ವದ-
ನಾಂಭೋಜವಸು ತೋರೋ ಕುಂಭೀನಸ ಪರಿಯಂಕ
ಶಂಭಾದಿ ನಮಿತ ನೀಲಾಂಬುದನಿಭಗಾತ್ರ ||

ಕಂಬು ಚಕ್ರ ಸುಗದಾಂಬುಜಧರ ಬಲು
ಸಂಭ್ರಮದಲ್ಲಿ ಮುನಿಕುಂಭಜ ಪೂಜಿತ
ನಂಬಿದ ಭಕುತ ಕದಂಬ ದುರಿತ ಕಾ-
ದಂಬನೀಪವನ ಕೃಪಾಂಬುಧೇ ಕೇಶವ ||

||೪೪||

ಗರುಡ ಮಾರುತರಿಂದ ಪರಸೇವಿತನೆ ಬಾರೋ
ಶರಣಜನರ ಸುರತರುವೆ ಚಿನ್ನ ಕೇಶವ
ಧರೆಯೊಳಧಿಕ ಮಣಿಪುರದಿ ಪಂಡಿತಾಗ್ರಣಿ
ವರದಾಚಾರ್ಯಸನ್ನುತ ಸರಸಿಜಾಸನ ಪಿತ ||

ಸಿರಿದೇವಿಯು ಈರೆರಡು ರೂಪದಲ್ಲಿ
ಕರದೊಳಗಾರುತಿ ವರಚಾಮರಗಳ
ಧರಿಸಿ ಸೇವಿಪಳು ಸಿರಿ ಕಾರ್ಪರ
ನರಹರಿ ರೂಪನೆ ಮಾಡಿ ಪೊರೆವುದು ಕೇಶವ ||

||೪೫||

೪೬೫

(ಶ್ರೀಕರವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ಕಾಗ—ಯಮನ

ಶ್ರೀಪುಟಿತಾಳ

ಬಾರೋ ಬಾರೋ ಬೇಗ-ತೋರೊ ತೋರೊ ದಯ

ನೀರಜನಾಭ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯೆ ||

||ಪ||

ಪನ್ನ ಗ ಪ್ಪಪನ್ನ ವತ್ಸಲದೇವ

ಎನ್ನ ಬಿನ್ನಪ ಮನದ ಲಾಲಿಸು ||

||೧||

ಮಂದರೋದ್ಧರ ಅರವಿಂದನಯನ ಮನ-

ಮಂದಿರದೊಳು ದಯಾಸಿಂಧು ನೀ ಬಂದು ನಿಲ್ಲೊ ||

||೨||

ಪಾಲ್ಕೆಣ್ಣೆ ಮೆದ್ದ ಗೋಪಾಲ ಶ್ರೀ ಕರವಿಠ್ಠಲ

ಕಾಳಿ ಕುಂಜರಪಾಲ ಮಾಲೋಲ ಬೇಗ ಬಾರೋ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ನೀರಜನಾಭ = ಪದ್ಮನಾಭನಾಮಕ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮ (ನೀರಜ-
ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಪದ್ಮಪುಷ್ಪ) ಪ್ರಪನ್ನವತ್ಸಲ = ಶರಣಾಗತಜನ
ಪ್ರೇಮಿ. ಮಂದರೋದ್ಧರ = ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ
ಹೊತ್ತ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಅರವಿಂದನಯನ = ಕಮಲದಳದಂತೆ
ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ಪಾಲ್ಕೆಣ್ಣೆ = ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ. ಕಾಳಿ ಕುಂಜರ
ಪಾಲ = ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪನ ಗರ್ಭವನ್ನು ಮುರಿದು, ಅವನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅಂತೆಯೇ, ಕುಂಜರ ಎಂದರೆ, ಗಜರಾಜನನ್ನು ಮೊಸಳೆಯ
ಬಾಧೆಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸಿ, ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಗಜೇಂದ್ರವರದ. ಮಾಲೋಲ =
ರಮಾಪತಿ. ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಲ್ಲಿ ರಮಣಮಾಡುವ ಸ್ವರಮಣನು,

೪೬೬

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀನಂಕಟೇಶ)

ರಾಗ-

ತಾಳ

ಮಂಪರೋದ್ಧರಾ-ಬಂದು ಕನ್ಯಾ ಮುಂದೆ-ನಿಲ್ಲೋ

||ಪ||

ಒಡವರೊಡೆಯನೆಂದು ನಿನ್ನ
 ಅಡಿಯ ಬಡದೆ ನಂಬಿದನೋ
 ಕಡುದಯಾನಿಧಿ ಬಡಕುಚೇಲನ
 ಪಡಿಯವಲಿಗೆ ಒಲಿದು ಪೊರೆದ ||

||೧||

ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತ ನೀನೆ
 ತೋರ್ಪುದಿಲ್ಲ ಕೊಡಲು ನಿನಗೆ
 ಸರ್ವದೇವ ಸಾರ್ವಭೌಮ ನೀ
 ನೋರ್ವ ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ||

||೨||

ಪ್ರಣತಕಾಮದನೆಂದು- ಅಂದು
 ಅಣುಗ ಧೃವನಾಕ್ಷಣದಿ ಪೊರೆದೆ
 ಪ್ರಣತಾರ್ಥಿಹರನೆಂದು ನಂಬಿದೆ
 ದಣಿಸಲಾಗದೋ ದೀನರಕ್ಷಕ ||

||೩||

ಮುಕುತರೊಡೆಯ ಭಕುತವತ್ಸಲ
 ಯುಕುತಿ ತೋರದೋ ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನಕೆ
 ಶಕುತಿಯಿತ್ತು ಸಲಹೋ ಎನ್ನ ನು ನೀ
 ಸಕಲೋಕ್ತೋದ್ಧಾರ ಧೀರಾ ||

||೪||

ಎಲ್ಲ ಜನರಾ ಪೊರೆಯಲು ಶ್ರೀ
 ನಲ್ಲ ನಿಂತೆಯೋ ನೀ ಶೇಷಶೈಲದಿ
 ಎಲ್ಲಭಾ ಶ್ರೀನಂಕಟೇಶ ನೀ
 ನೆಲ್ಲ ಬಲ್ಲೆನ್ನ ಸೊಲ್ಲ ಲಾಲಿಸೋ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ನಮ್ಮ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಗುರುವರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳಿಂದ ಆಂಕಿತೋಪದೇಶವಾಗುವುದಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕುಲದೈವ ಹಾಗೂ ಇಷ್ಟದೈವನೂ ಆದ ಸಪ್ತಗಿರಿವಾಸ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ತ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ ಎಂಬ ನಾಮಾಂಕಿತದಿಂದ ಹಲವಾರು ಕೀರ್ತನೆ ರಚಿಸಿದ್ದರು.

ಮಂದರೋದ್ಧರ = ಸಮುದ್ರಮಥನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ್ದ ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ತ್ರೀಹರಿಯು ಕೂರ್ಮಾತಾರನ ನೈತ್ತಿ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಧರಿಸಿದನು. ಪಿಡಿಯವಲಿಗೆ = ಭಾಗವತ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಸುದಾಮನು ತಂದಿದ್ದ ಮೂರು ಹಿಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಒಂದು ಮುಟ್ಟಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ಬಾಯಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡು. ಅತುರೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕುಚೇಲನ ಪತ್ನೀ ಮತ್ತು ಪುತ್ರರಿಗೆ ಕರುಣಿಸಿದನು. ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತನೆ = ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ರಸಪದವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಆಂತರ್ಗತನಾಗಿದ್ದ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಸರ್ವದೇವ = ಸಕಲರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ. ಸಾರ್ವಭೌಮ = ಸಮಸ್ತರಿಗೂ ಸರ್ವಾಧಿಪತಿಯು. ನೀನೋರ್ವ = ನೀನೊಬ್ಬನೇ. (ಏಕೈಕದೇವ). ಸರ್ವವ್ಯಾಪ್ತ = ಸರ್ವಚೇತನದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬರೂಪನಾಗಿ, ಸಕಲಜಡವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಣುರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ನಿರ್ಲಿಪ್ತ = ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನು. ಸಕಲ ಜೀವ ಜಡರಿಂದ ಆತ್ಮಂತಭಿನ್ನನು. ಪ್ರಣತಕಾಮದ = ಶರಣಾಗತರ ಸಕಲ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು. ಅಣುಗ = ಬಾಲಕನಾದ, ಪ್ರಣತಾರ್ಥಿಹರನೆಂದು = ಶರಣು ಹೊಕ್ಕವರ ದುಃಖವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು, (ಪ್ರಣತ + ಅರ್ಥಿ + ಹರ). ಯುಕ್ತುತಿ ತೋರದೋ = ಉಪಾಯ (ಸಾಧನಮಾರ್ಗ)ವನ್ನು ನಾನರಿಯೆ. ತಕುತಿಯಿತ್ತು = ನನಗೆ ಆತ್ಮಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕರುಣಿಸು. ಶೇಷಶೈಲದಿ = ಶೇಷದಿರಿಯಲ್ಲಿ (ವೆಂಕಟಾಚಲ). ನಲ್ಲಭಾ = ಜಗತ್ಪತಿ. ಸೊಲ್ಲ = ಮಾತನ್ನು (ಮೊರೆಯನ್ನು).

೪೬೭

(ಪ್ರಾಣನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ — ಕಾಂಬೋದಿ

ಅಧಿಕಾರ

ಬಾರೋ ಬೇಗ ತೋರೋ ಮುಖವನು ನಿನ್ನ
ಬಾರಿಗೆ ಬಿದ್ದೆನು ಪಾರಗಾಣಸೋ ||

||ವ||

ಅಂಗಜನಯ್ಯಾ ಭುಜಂಗಶಯನಾ ಶ್ರೀ
ರಂಗ ಎನ್ನಾ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ನೀ ||

||೧||

ಕುಂಜಲೋಚನ ನಾ ನಿನಗಂಜಲಿ ಮುಗಿಯುವೆ
ಕುಂಜರೇಶವರದ ಭುಜಂಗಶಯನ ||

||೨||

ಘೆನ್ನ ಮಾಹಿಮ ಸನ್ಮತಿಯ ಪಾಲಿಸು ಪ್ರ-
ಸನ್ನ ಪ್ರಾಣನಾಥವಿಠಲರಾಯನೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ —

ಬಾಗೇಪಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಶೇಷದಾಸರಿಂದ (ಕ್ರಿ. ಶ. 1865-1924) ಈ ಕೀರ್ತನೆಯು ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಯುತರು ಶೇಷವಿಠಲ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣನಾಥವಿಠಲ- ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮಗಳಿಂದ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುವರು. ಶ್ರೀದಾಸರಿಗೆ ಕ್ರಿ.ಶ. 1902 ರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀತಂದೆಮುದ್ದುನೋಹನ ವಿಠಲಾಂಕಿತರಾದ ಪರಮಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯದಾಸರಿಂದ “ಪ್ರಾಣನಾಥ ವಿಠಲ”- ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು. ತತ್ಪೂರ್ವ ಅವರ ಕೃತಿಗಳೆಲ್ಲವೂ ಶೇಷವಿಠಲಾಂಕಿತದಲ್ಲಿವೆ.

ಬಾರಿಗೆ = ಏತದ ಬಾವಿಯ ಇಳಿಜಾರು, ಅಂಗಜನಯನ್ಯ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ ಶ್ರೀಹರಿ, ಭುಜಂಗಶಯನಾ = ಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವವನು ಕಂಜಲೋಚನ = ಕಮಲವಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. (ಕಂ-ನೀರು, ಕಂಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯುವ ಕಮಲ), ಅಂಜಲಿ = ಜೋಡಿಸಿದ ಕೈಗಳು. ಕುಂಜರೇಶವರದ = ಗಜೇಂದ್ರ ಪರಿಪಾಲಕ (ಕುಂಜರ-ಆನೆ ಕುಂಜರೇಶ-ಗಜೇಂದ್ರ-ಸಂಗ), ಸನ್ಮತಿಯು = ಸಮೀರ್ಣವಾದ ಜ್ಞಾನ ಪೂರ್ಣವಾದ ಬುದ್ಧಿ.

೪೬೮

(ತಂದೆ ನೆಂಕಟೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ—ಕೇದಾರಗೌಳ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾ ಬಾ ಕೃತಿರಮಣ-ಧೃತಿ ಸುಸದನ
ಆತಿಹಿತದಲಿ ಹೃಚ್ಛತಪತ್ರನಿಲಯಕೆ ||

||ಪ||

ಹಿತಪ್ರಾಘ್ನುಣ್ಣದಿ ಪತಿಕರಿಸುವೆ ಭವ
ತ್ಪ್ರಧಿತ ಪಾದದ್ವಯ ವ್ರತತಿಜ ತೋರೀ ||

||ಅ||

ಪ್ರಳಯ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ನಿಯಮನ ಜ್ಞಾನ ಸಂ
ಕಲನ ವಿಕಲನದಿ ಬಿಂಬಕ್ರಿಯಾ
ಘಳಿಗೆ ಬಿಡದು ಬಲ ಪ್ರಮುಖರಿಗೆನ್ನಲು
ಕಲಕಿ ಮನವ ಧೃತಿಗಳೆದುಪೇಕ್ಷಿಸದೆ ||

||೧||

ತ್ರಯತಾಪದಿ ತ್ರಯಕರ್ಮದ ಲೋಪದಿ
ತ್ರಯಗುಣಲೋಪದಿ ತ್ರಯಭ್ರಾಮಕದಿ

ತ್ರಯ ವೇದವೈತತ್ವ ಸರ್ವಕ್ಷೇಮಿ
ತ್ರಯವಾದೇನಾ ತ್ರಯೀವಾಯ ತ್ರಯರೂಪ||

೧೭||

ಗುರು ವಿಜಯಾರ್ಯರ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ
ಪರಿಸರಸಮಯದಿ ಸ್ಥಿರಮತಿಯ
ದೊರಕಿಸಿಕೊಟ್ಟರೆ ಅರೆಮರೆಗೊಳಿಸುವ
ಸರಸವಾಡೆ ಭೃಗು ನಾರದರಾಣೆ ||

೧೮||

ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷಿಗಪರೋಕ್ಷ ಪ್ರಿಯನೆ ಅ-
ಧ್ಯಕ್ಷ ಸಾಕ್ಷಿ ಜೀತಾಕ್ಷರನೇ
ತ್ಯಕ್ಷ ತಾಕ್ಷ್ಯಕಾದೀಕ್ಷರ ಜೀವರ
ರಕ್ಷ ಶಿಕ್ಷಣಾಧ್ಯಕ್ಷಯಮಹಿಮಾ ||

೧೯||

ದೇಶ ಕಾಲ ಸ್ವಭಾವಗುಣಗಳ ವಿ-
ಶೇಷವೆಲ್ಲ ನಹಕರಿಸುತಿವೆ
ಶ್ರೀಶ ತಂದೆನೆಂಕಟೇತವಿಶ್ವಲ “ಏನಂ
ಮೋಚಯಾಮಿ” ಎಂಬೀವರ ಸಲಿಸಲು ||

೨೦||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಕೃತಿರಮಣ = ಕೃತಿನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯಪತಿ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೇ,
ಧೃತಿಸುಸದನ = ಧೃತಿನಾಮಕ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ಅಂತಸ್ಥರೂಪ, ಅತಿ
ಹಿತದಲಿ = ಅತ್ಯಂತ ಅನುಗ್ರಹಪ್ರದನಾಗಿ, ಹೃತಾಶತಪತ್ರನಿಲಯಕೆ =
ಹೃದಯವೆಂಬ ಕಮಲಮಂದಿರಕ್ಕೆ (ಶತಪತ್ರ-ಕಮಲ), ಹಿತಸ್ತಾಗ್ನು

ಣ್ಯಾದಿ = ಸಂತೋಷಕರವಾದ ಒಂದಿನ ಜನ್ಮಗಳ ಪುಣ್ಯಸಂಚಯದಿಂದ. ಪತಿ
ಕರಿಸುನೆ = ಸೇವಿಸುತ್ತೇನೆ. ಭವತ್ಪ್ರಾಧಿಕ = ನಿನ್ನ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ. ಪಾದ
ದ್ವಯಾನ್ವತತಿಜ = ಚರಣಕಮಲದ್ವಯಗಳನ್ನು (ವ್ರತತಿ-ಬಳ್ಳಿ, ವ್ರತತಿಜ
-ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ಬೆಳೆದ ಹೂವು, ಇಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಎಂದರ್ಥ) ಸಂಕಲನ =
ಒಗ್ಗು. ಪಿಕಲನ = ಮೋಕ್ಷ, ಅಂದರೆ ಸೃಷ್ಟಾದಿಪಜ್ಜ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ
ಬಲವ್ರತನುಬರಿಗೆ = ವಾಯುದೇವರೇ ಆದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲರಿಗೂ (ಬಲ-ಬಲ
ಸಿದ್ಧಿ, ವ್ರತತಿ-ಭಳಿಶಾ ಸೂಕ್ತ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರು). ಧೃತಿ
ಗಳೆದು = ನನ್ನ ದಾರ್ಢ್ಯವನ್ನು ಕೊಂಡಿಸಿ (ಅಂದರೆ, ಅಹಂಕರ್ತೃತ್ವಭ್ರಮೆ
ಪುಟ್ಟಿಸಿ). ತ್ರಯತಾಪದಿ = ಆದಿ ಭೌತಿಕ, ಆದಿ ದೈವಿಕ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ-
ಎಂಬ ಮೂರು ತಾಪಗಳಿಂದ, ತ್ರಯಕರ್ಮದ ಲೋಪದಿ = ದೈಹಿಕ,
ದೇಹಿಕ, ಕಾಲಿಕ ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಕ್ರಿಯೆಗಳ ಲೋಪದಿಂದ,
ತ್ರಯಗುಣಲೇಪದಿ = ಸತ್ತ್ವ, ರಜ, ತಮಗಳೆಂಬ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣತ್ರಯಗಳ
ಸಂಬಂಧದಿಂದ, ತ್ರಯಭ್ರಾಮಕದಿ = ಕಾರಕ, ಕ್ರಿಯಾ, ದ್ರವ್ಯ (ಅಹಂ-
ಮಯಾ-ಮಮ ಕಾರಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ) ಎಂಬ ಮೂರು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಭ್ರಮೆ
ಗಳಿಂದ, ತ್ರಯಕೆರದ ಅದ್ವೈತತತ್ತ್ವ = ಭಾವಾದ್ವೈತ, ಕ್ರಿಯಾದ್ವೈತ
ಮತ್ತು ದ್ರವ್ಯಾದ್ವೈತವೆಂಬ ಅದ್ವೈತತ್ರಯಗಳ (ಜ್ಞಾನ, ಜ್ಞೇಯ,
ಜ್ಞಾತೃ), ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯದಿ = ಅಂತಃಪ್ರೇರಕನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ,
ತ್ರಯನಾದೇನೋ = ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದ ಭವದಲ್ಲಿ ಬಂಧಿತನಾದ.
ತ್ರಯೀಮಯ = ಬುಕ್ಕ, ಯಜು, ಸಾಮ ಎಂಬ ವೇದತ್ರಯಗಳು-
ಅಪಂತಾಸನ, ವೈಕುಂಠ, ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ ಎಂಬ ಮುಕ್ತಿಧಾಮತ್ರಯಗಳು,
ತ್ರಯರೂಪ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಂತರ್ಗತ, ಬಹಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮತ್ತು ಶರೀರಾಂ
ತರ್ಗತ ಎಂಬ ಪುರುಷರೂಪತ್ರಯ. ಪರಿಸರ ಸಮಯದಿ = ವಾಯುಮತ
ಸಿದ್ಧಾಂತದಲ್ಲಿ. ದೊರ-ಸಿಲೆಗಿಟ್ಟಿರೆ = ದೃಢಮತಿಯನ್ನು ದೊರಕಿಸಿ
ಕೊಟ್ಟಿರಲಾಗಿ, ಅರಮನೆಗೊಳಿಸುವ = ನನ್ನ ಈ ದೃಢಗುಣತೆಯನ್ನು
ಅಲ್ಲಾಡಿಸುವ ಪ್ರಯತ್ನ ರೂಪವಾದ, ಸರಸನಾಡೆ = ಚಿಲ್ಲಾಟವಾಡಿದರೆ,
ಭೈಗು ನಾರದರಾಣಿ = ಭೈಗುಲಸಂಭೂತರಾದ ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸ

ಪರ್ಮರು, ನಾವಮಾರಸೂಚಾರಾದ ಶ್ರೀ ಪುರಂದರದಾಸನೇಣ್ಣರ ಅಣೆ ಇದೆ.

ದಕ್ಷಿಣಾಕ್ಷಿಗ=ಪ್ರತಿಜೀವರ ಬಲಗಣ್ಣಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿರುವ ಜಾಗೃತಾ ವಸ್ತುಪ್ರೇರಕ ವಿಶ್ವರೂಪ, ಅಪರೋಕ್ಷಪ್ರಿಯನೆ = ಅಪರೋಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯವನೇ, ಅಧ್ಯಕ್ಷ=ಸಕಲಕಾರ್ಯಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರೇರಕ ಹಾಗೂ ನಿಯಾಮಕ, ಸ್ವಾಧಿ= ಸರ್ವವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ಸಾಕ್ಷೀಭೂತನು, ಚೇತಾಕ್ಷರನೆ=ಪರಮಜೀತನೇ, ನಾಶರಹಿತನೇ (ಅಕ್ಷರ-ನಾಶರಹಿತ), ತ್ರ್ಯಕ್ಷ=ತ್ರಿನೇತ್ರನಾದ ರುದ್ರ, ತಾರ್ಕ್ಷ್ಯ=ಗರುಡ, ಕಾದಿ ಈಕ್ಷರಜೀವರ=ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಕ್ಷರ ಜೀವರ (ಕ-ಬ್ರಹ್ಮ), ರಕ್ಷ=ರಕ್ಷಕನೇ, ಶಿಕ್ಷಣ=ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣಕಾರ್ಯ, ಆದಿ ಅಕ್ಷಯಮಹಿಮಾ=ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕಾರ್ಯ ನಿರ್ವಾಹಕನಾದ ಅಪರಿಮಿತ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನೇ. ದೇಶ = ಪ್ರದೇಶ (ಸ್ಥಳ). ಕಾಲ=ಪ್ರವಾಹತೋನಿತ್ಯವಾದ ಕಾಲ, ಸ್ವಭಾವ=ಸ್ವರೂಪ ಯೋಗ್ಯತೆ, ಗುಣಗಳ=ಸತ್ತ್ವಾದಿತ್ರಿಗುಣಗಳು, ವಿಶೇಷವೆಲ್ಲ ಸಹಕರಿಸುತಿನೆ=ಇವೆಲ್ಲಾ ಸಹಕರಿಸುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಏನಂ ಮೋಚಯಾಮಿ=ಇವನನ್ನು ಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿಸುತ್ತೇನೆ - ಎಂಬ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪದಂತೆ, ಎಂಬೀವರ ಸಲಿಸಲು=ಎಂಬ ನಿನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲು-ಬಾ ಬಾ ಕೃತಿರಮಣ.

೪೬೯

(ಕಮಲನಾಭನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ದರ್ಬಾರ್

ಆದಿತಾಳೆ

ಬಾರೋ ಸುಂದರ ಶ್ಯಾಮ-ಬಾರೋ ಭಕ್ತರ ಪ್ರೇಮ
ಬಾರೋ ಬಾ ಬಾ ಧೂರಯೇ ||

||ಪ||

ಬಾರೋ ಬಾ ಭಜಕರುದ್ದಾ ರಕರ್ತನೆ ನಿನ್ನ
ಬಾರಿ ಬಾರಿಗೆ ಶಿರಬಾಗಿ ನಮಿಸುವೆನೂ ||

||೨||

ಎಳೆಯ ತಕರು ಪೋಲುವ ದಿವ್ಯ ಚರಣ
ಕಮಲಕೆ ನಾ ನಮಿಸುವೆನೂ
ಶಿರೆಯೊಡ ಅಹಲ್ಯೆಯ ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ ದಿವ್ಯ
ಚರಣಕೆ ನಮೋ ಎಂಬೆನೂ
ಕಲಿ ಸುಯೋಧನನ ಒಲಗದಿ ಕೆಡಹಿದ ಪಾದ
ಸ್ಪರ್ಶನೆಯ ಮಾಡುವೆನೂ ||

ಚರಣದಲ್ಲಿ ರುಳಿ ಗೆಜ್ಜೆ ಫಲರನೆ
ಮೆರೆವ ಪೈಜಣ ಪಾಡಗವು ರುಳಿ
ಹೊಳೆವ ಪೀತಾಂಬರದ ಅಂಚಿನ
ಲೊಲಿವ ಗಿಣಿಗಳು ನಲಿದು ಪಾಡ್ವವವು

||೩||

ವಟಪತ್ರಶಾಯಿ ನೀ ಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಕಂಭದಿ
ಕುಟಿಲ ದೈತ್ಯರ ತರಿದೆ
ಹಟವ ಮಾಡಿದ ಮುದ್ದು ಪ್ರಹ್ಲಾದಗೆ ಪ್ರ-
ಕಟ ಮಾಡುತ ಪೊರೆದೇ
ಕುಟಿಲ ದಿತಿಜರಸೆಲ್ಲ ತರಿದು ಸಜ್ಜ ನರಿಗೆ
ಹಿತವ ತೋರುತ ವೇರಿದೆ ||

ಅಮಿತವಿಕ್ರಮ ಅಪ್ರಾಕೃತನೆ ನಿನ್ನ
ನಮಿಸಿ ದೇಡಾವ ಭಕ್ತಪ್ರಂದಕ
ವಿವಿಧ ಭೋಗಗಳಿತ್ತು ಪಾಲಿಸಿ
ಭುವನಸುಂದರ ಭಕ್ತಹೃದಯಕೆ ||

||೪||

ಕಂಠಾಕ್ಷತನೆ ಬಾರೋ-ಕಮಲಸಂಭವನಯ್ಯ
ಕುಂತಿ ಸುತನ ಸವಿನೆ
ಭ್ರಾಂತರಾದರೋ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೆ ತಿಳಿಯದಲೇ-

ಕಾಂತಭಕ್ತರು ದರಿಯೆ

ಜಿಂತಿ ಶಿವಯೋಗಿ ಕಾಂತ ನಿನ್ನಯ ಮಹಿಮೆ

ಎಂದು ಉದ್ಧರಿಸುವೆಯೇ

ಸಂತತವು ಬಿಡದಂತೆ ಸ್ಮರಿಸುವ

ಜಂತೆ ಪಾಲಿಸು ಶ್ರೀ ಮನೋಹರ

ಪಂಥಮಾಡಲಿಬೇಡ ಕಮಲಾ-

ನಾಭನಿರ್ದಲನೆ ನಮಿಸಿ ಬೇಡುವೆ ||

೩೩ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಮೈಸೂರಿನ ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ಶ್ರೀಮತಿ ಜೀವೋಬಾಯಿಯವರು. ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವಠ್ಕರ ಶಿಷ್ಯಕೋಟಿಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಕಮಲನಾಭವಿಠಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಇವರು ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬಿಡಿ ಪದಗಳಲ್ಲದೆ, ಗಾಲಮ ಚರಿತ್ರೆ-ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಚರಿತ್ರೆ — ಪುರಂದರದಾಸರ ಚರಿತ್ರೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ದೀರ್ಘಕೃತಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತನೆ-ವೃತ್ತ-ಕಂದ ಪದ್ಯಗಳು-ವಚನ ಇತ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಸಾಹಿತ್ಯಪ್ರಕಾರಗಳನ್ನು ಕಾಣಬಹುದು. ಶ್ರೀಯುಕ್ತರು ಅನಕ್ಷರಭರು. ಪಕ್ಷಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅವರ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮುತ್ತಿದ್ದ ಅಶುಕ್ತಕೃತಿಗಳನ್ನು ಅವರ ತಮ್ಮಂದಿರಾದ ಶ್ರೀ ನಾಗೇಶ ಮೂರ್ತಿಗಳು ಅಂದವಾದ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿ ಬರೆದು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಈಚೆಗೆ ಮೈಸೂರಿನ ಕನ್ನಡ ಅಧ್ಯಯನ ಸಂಸ್ಥೆಯ ಅಂಗವಾದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪ್ರಕಟಣಾ ವಿಭಾಗವು ಆ ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ಮುದ್ರಣಕ್ಕಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡಿರುವರೆಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಸುಂದರ = ಲಾವಣ್ಯಮಯ, ಶ್ಯಾಮ = ನೀಲಮೇಘಾರ್ಣವಶಿಷ್ಯವಾದ ರೀತಿ, ನಿಲೆಯ ತಳಿರು = ಚಿಗುರಲಿ, ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಿವ್ಯ ಭವ್ಯ

ಪಾದಪುಟಗುಂನಂತೆ ಮೃದು ಕೋಮಲವಾಗಿದೆ. ಓಲಗದಿ = ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ, ರುಳಿ = ಕಾಲಿನ ಬೆಳ್ಳಿಯ ಸರಪಳಿ (ಒಂದು ಪಾದಾಭರಣ), ಘುಲಾರನೆ = ಶ್ರೀಪರಿಯು ಕುಣಿದಾಗ ಘಲ್ ಘಲ್ ಎಂಬ ಶಬ್ದ. ಪೈಜಣ = ಕಿರುಗೆಟ್ಟಿ ಗೆರೆದ ಕೂಡಿದ ಪಾದಾಭರಣ. ಸಾಡಗ = ಕಾಲಿನ ಬಳೆ, ಒಲಿವ ಗಿಣೆಗಳು = ಶ್ರೀಪರಿಯ ಪೀತಾಂಬರದ ಅಂಚಿಗೆ ಹೊಂದಿಸಿರುವ ಗಿಣೆಗಳು ನಲಿದು ಪಾಡುತ್ತಿವೆ ಎಂಬ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ. ನಟಪತ್ರ ಶಾಯಿ = ಮಹಾಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಪ್ರಳಯೋದಕದ ಮೇಲೆ ಆಲದಲೆಯ ಮೇಲೆ ವಿಶ್ರಾಂತನಾದಲ್ಲಿ ಮಲಗುವನು. ಕುಟಿಲ = ಎಕ್ರ ಒದ್ದಿ ಯುಳ್ಳ ದುಷ್ಟರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು, ಪ್ರಕಟಿವನಾಡುತ = ನರಸಿಂಹರೂಪದಿಂದ ಕಂಭವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದೆ. ದಿತಿಜ = ದಿತೀದೇವಿಯ ಮಕ್ಕಳಾದ ದೈತ್ಯರು, ಅನಿತವಿಕ್ರಮ = ಅಸದೃಶಪರಾಕ್ರಮ. (ಅಸಮಾನಾಹವಲ್ಲ) ಭುವನಸುಂದರ = ಲೋಕಸುಂದರನಾದವನು. ಕಂತುಪಿತನೆ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ಕನುಲಸಂಭವನಯ್ಯ = ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭನ ನಾಭೀಕಮಲದಲ್ಲಿ ಕುದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಜನಕನು. ಕುಂತೀಸುತನೆ ಸಖನೆ = ಕುಂತಿಯ ಮಗ ಅರ್ಜುನ, ಪಾರ್ಥಮಿತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಭ್ರಾಂತರಾದರೋ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಸಾಕಲೈಸ ಯಾರೂ ಆರಿಯಲು ಆಸಾಧ್ಯ, ಪಂಥ ನೂಡಲಿಬೇಡ = ನನ್ನೊಡನೆ ಹರಮಾಡಲು ಬೇಡ.

೪೭೦

(ಕೃಷ್ಣವಿರ್ರಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ—

ತಾಳ

ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ-ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ-ಬಾರೋ ಕೃಷ್ಣ
ಮನದ ಸದನಕೆ ||

||ಪ||

ತೋರೋ ಕೃಷ್ಣ-ತೋರೋ ಕೃಷ್ಣ-ತೋರೋ ಕೃಷ್ಣ
ಚರಣ ಬಡವಗೆ ||

|| ೬ ||

ಶಿರವ ನೀಡುವೆ-ಚರಣದಲ್ಲಿ
ದುರಿತ ಹರಣ-ಕರುಣಭರಿತನೆ
ಸಿರಿಯ ರಮಣ-ನಿರಜ ಸುಗುಣ
ಸುರರ ಪೊರೆವ-ಧರಣಿ ಧರಿಸನೆ ||

|| ೧೨ ||

ಸಿರಿಯ ಮದದಿ-ಮರೆತೆ ನಿನ್ನ
ಕರೆದು ಪೊರೆಯೋ-ಶರಣರಕ್ಷಕಾ
ಆರಿಯ ಮಹಿಮೆ-ತರಳ ನಾನು
ತೊರೆಯಲಿವೆ-ಕ್ಷೇಮ ಧಾಮನೆ ||

|| ೨೨ ||

ವೇದವಿಸುತ-ಮೋದಭರಿತ
ಸಾಧ-ಚರಿತ-ಆದಿಕಾರಣಾ
ಮಂದಮತಿಯ-ಕುಂದನಳಿದು
ತಂದೆ ಕಾಯೋ-ಬಂಧ ನೀಡ್ಡೆನೇ ||

|| ೨೩ ||

ನೀರಜಾಕ್ಷ-ಪಾರಿನಿಲಯಾ
ಸೂರಿಗಮ್ಮ-ಪೂರ್ಣಧಾಮನೆ
ಸರ್ವನಾಮ-ಸರ್ವಕರ್ಮ
ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠ-ಸರ್ವಪ್ರೇರಕಾ ||

|| ೨೪ ||

ಇಂದಿರೇಶ-ನಂದಪೂರ್ಣ
ಸುಂದರಾಂಗ-ಭರದ ಮೋಚಕ
ಕುಂದುರಹಿತ-ಮಂದನಾರ್ಹ
ಬಿಂದು ಬಿಂಬ-ಕಂದರಾಶ್ರಯಾ ||

|| ೨೫ ||

ಭುವನ ವಿತತ-ಭುವನ ಮೂಲ
ಭುವನ ಪಾಲ-ಭುವನ ನಾಶಕ
ಭುವನ ಭಿಕ್ಷು-ಸ್ತವನ ಪ್ರಿಯ
ಕವನವರಿಯ- ಕವಿಭಿರೀಡಿತ

॥೬॥

ಮರುತನೊಡೆಯ-ಮುಕುತಿ ದಾತ
ಮುಕುತಿ ಪ್ರಿಯ-ಭಕುತಿದಾಯಕ
ಶಕುತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣವಿಠಲ
ಯುಕುತಿಗೊಲಿಯ-ಲಕುಮಿ ನಾಯಕ ||

॥೭॥

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಕೀರ್ತಿಶೇಷ ಹೊಳೆನರಸೀಪುರದ ಶ್ರೀ ಭೀಮರಾಯರು. ಉನ್ನತವಾದ ಲೌಕಿಕವೃತ್ತಿಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಶ್ರೀಹರಿವಾಯು ಗಳ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ವೈರಾಗ್ಯತೀರ್ಥ, ಸರ್ವಸಂಪತ್ತು, ಭೋಗ ಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣಗೈದು, ಶ್ರೀ ಮಳಬೇಡಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಆರು ತಿಂಗಳ ಕಾಲ ಕರೀಷೇವಗೈದು, ಜಯಶೀರ್ಘ್ರಶ್ರೀಮಂಚ್ಚರಣರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರ ರಾಗಿ, ಅಲ್ಲಿಂದ ಶ್ರೀಟೀಕಾಕೃತ್ವಾದರ ಪೃಂದಾವನವನ್ನು ಸ್ವಪ್ನ ದ್ವಾರಾ ಸೂಚನೆಯಂತೆ ಹೊಂದಿ, ದಾಸದೀಕ್ಷಾಪರರಾಗಿ ಶ್ರೀ ಉರಗಾದ್ರಿಪಾರ್ವತಿಯ ದಾಸರಿಂದ ತಾಂಡವ ನನನೀತಧರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿತಲ- ಎಂಬ ಅಂಕಿತವನ್ನು ಪಡೆದು, ಅವೇ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲಿ ನೂರಾರು ಪದ-ಪದ್ಯ-ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರು. ಆಲ್ಲದೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧವನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕನ್ನಡನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಪದ, ವೃತ್ತ, ಪದ್ಯಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಚರಿತಾವೃತ್ತ — ಎಂಬ ಶಿರೋನಾಮೆಯಲ್ಲಿ ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಉಪುಷಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಕಡಲತೀರದ ದೈವನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ, ಕೃತಕೃತ್ಯ ರಾವರು, ಐತರೇಯಾದಿ ದಶೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಭಾಮಿನೀಷಟ್ಪದಿಯಲ್ಲಿ

ಅರ್ಧಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬರೆದಿಟ್ಟಿರುವ ಮಹನೀಯರಿವರು. ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಶ್ರೀ ಟೀರ್ಥಾಕೃತ್ಯಾದರ ಆರಾಧನೆ, ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸರ ಪುಣ್ಯದಿನಗಳನ್ನು ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಸಹಿತವಾಗಿ, ಹರಿದಾಸ ಬಂಧುಗಳೊಡಗೂಡಿ ಬೆರತಖಂಡದ ವಿವಿಧ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಗಳಿಗೆ ಹೋಗಿ, ಐದು ದಿನಗಳ ಕಾಲ ಆಚರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಪುಣ್ಯಪುರುಷರಿವರು. ಪ್ರಕಾಶಕರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಂದಿರು. ಪ್ರಾತಃ ಸ್ಮರಣೀಯರಾದ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಭ್ಯಾಸತೀರ್ಥಶ್ರೀಸಾದಂಗಳನರಲ್ಲಿ ಶಾಂತಿ ಪಾರ ಹಾಕಿ, ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಅಧ್ಯಯಿಸಿದರು. ಇವರ ಸಮಗ್ರ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಮುದ್ರಿಸಿ ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆ ಇದೆ.

✽

೪೭೧

(ಗುರುಗೋವಿಂದನಿರ್ದಲಾಂಕಿತ)

ಶಾಗ-ಕಾಪಿ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಓಡೋಡಿ ಬಾರೋ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ-ಎನ್ನಯ ಧೂರಿಯೇ ||

||ಪ||

ಕಾಡುವ ರೋಗವನೋಡಿಸೆ ಬಾಹೋದು

ಜೋಡು ಕುಂಡಲಧಾರಿ ಹರಿಯ ಮಾರಾರಿ ||

||ಅ||

ಮಾಡಿದ ಅಪರಾಧ ಅನಂತ-ಹೇ ಮಹಾಂತ

ಜೋಡಿಸಿ ಕರ ಮುಗಿವೆ ಕ್ಷಮೆಕಾಂತ- ಕೆಳವುದು ಧ್ವಾಂತ

ನಾಡೊಳಗಾದೆಡೆ ನೋಡಲು ನಿನಗೆ

ಮದು ಮಚಿನೋ ಬಲು ಗೂಢ ಮಹಿಮಾ ಪರಿಯೇ ||

||೧||

ಕರ ಕರ್ಮಚಿತ್ತ ಕು ರಸನ- ಶಾಯವು ಮನ್ಮನ

ಕರಣಾಹಂಕಾರವು ಫ್ರಾಣ- ಬುದ್ಧಿಯು ಸಯನಾ

ಕರಣ ಸರ್ವೋದ್ಭವ ಉರತರ ಮೂರವ
 ಪರಿಹರಿಸುತ ಪೊರೆ ತ್ವರಿತದಿ ಸರ್ವದಾ || ೧೨೧
 ಕರುಣಾಪರ ದರಿಯೆ ಮಾಲೋಲ-ಬಹುಮುಖದ ಲೋಲ
 ಎರಡೇಳು ಲೋಕಗಳ್ಳಾಲಾ-ಬಹುಮರಿ ಲೀಲಾ
 ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠಲ-ಚರಣಪರಜ ತೋರಿ
 ಪರಿಹರಿಪ್ರದಾ ಭವ- ಪರಮ ದಯಾನಿಧಿ || ೧೨೨

ಪ್ರ

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಕಾಡುವ ರೋಗನ = ದುಃಖಭರಿತವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ರೋಗ.
 ಜೋಡುಕುಂಡಲಧಾರಿ = ಕಿವಿಗಳ ಎರಡು ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳು. ಮುರಾರಿ =
 ನರಕಾಸುರವೆಂಬವನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ. ಮುರ ಎಂಬುವನನ್ನು
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮಹಾಂತ = ಘನ ಮಹಿಮನಾದ ಶ್ರೀ ಪರ
 ಮಾತ್ಮ. ಕ್ಷಮೆಕಾಂತ = ಭೂದೇವಿಯ ರಮಣ (ಕ್ಷಮೆ-ಬೂಮಿ)
 ಧ್ವಾಂತ = ಅಜ್ಞಾನರೂಪವಾದ ಕತ್ತಲೆ. ಈಡುಕಾಣಿನೋ = ನಿನ್ನ ಸರಿ
 ಯಾದವರನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ನಾ ಕಾಣೆ. (ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕಶೂನ್ಯ) ಗೂಢ
 ಮಹಿಮ = ಗುಪ್ತಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನ. ಕರಕರ್ಮ = ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯವಾದ
 ಎರಡು ಕೈಗಳು. ಚಿತ್ತ = ಸಂಕಲ್ಪ ಮಾಡುವ ಚಿತ್ತವೆಂಬ ಮನೋವೃತ್ತಿ.
 ತ್ವಕು = ತ್ವಗಿಂದ್ರಿಯ. ರಸನ = ರಸೇಂದ್ರಿಯವಾದ ನಾಲಿಗೆ. ಕಾಯವು
 = ಸ್ಥೂಲಕರೀರ. ಮನ್ಮನ = ಸನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಇಂದ್ರಿಯ. ಕರಣಾಂಹ
 ಕಾರವು = ಅವಂಕಾರತತ್ತ್ವದಿಂದ ಜನ್ಮವಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು. ಪ್ರಾಣಾ =
 ನಾಸಿಕೇಂದ್ರಿಯ. ನಯನಾ = ನೇತ್ರೇಂದ್ರಿಯ. ಬುದ್ಧಿ = ಸ್ವರೂಪ
 ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕೊಡುವ ಬುದ್ಧಿ. ಕರಣ ಸರ್ವೋದ್ಭವ = ಇಂದ್ರಿಯಗಳ
 ದ್ವಾರಾ ಉಂಟಾಗುವ ಸಕಲವಾದ, ಉರುತರ ಸಾಪನ = ಅದೃಶ್ಯ ಪಾಪ
 ಗಳು. ಮಾಲೋಲ = ಇಂದಿರಾರಮಣ. ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆ
 ಯಾಡುವ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮ. ಎರಡೇಳು = ೨ x ೭ = ೧೪ ಲೋಕಗಳು.
 ಕೋಲ = ಪರಾಹರೂಪೀ ಶ್ರೀಹರಿ. ಭವ = ಜನನ ಮರಣಾಖ್ಯವಾದ
 ಸಂಸಾರ.

೪೫

॥ ಶ್ರೀ: ಹರಿಃ ಓಂ ॥

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನಮಾಲಾ

ದೇವರ ಆಗಮನ

ವಿಭಾಗ—೨

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ

೪೭೭

(ಅಂಕಿತ-ಹಯವದನ)

ರಾಗ — ಮುಖಾರಿ

ಛಾಪುತಾಳ

ಒಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಲಿಯುತ್ತ ನಸುನಗೆ
ಯಿಂಜ ಬೇಗ ಯಶೋದೆಯಿದ್ದೆ ದೇಗೆ ||

||ಪ||

ಉದಡುದೊಳೆದ್ದು ಮೊಸರ ಕಡೆವಾಗ ತನ್ನ
ಅಮೆಭುತ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳ ಪಾಡೆ
ಮುದದಿ ನಯನದಿ ಜಲ ತುಳುಕಾಡುತಿರೆ ಕಂಡು
ಮದನಯ್ಯನ ನಚ್ಚಿ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬೇಡುತ್ತ ||

||೧||

ಮಕ್ಕಳುಗಳ ಕೂಡಿ ಮನೆ ಮನೆಯೊಳಗಾಡಿ
ಮಿಕ್ಕು ಮೀರಿದ ರಕ್ಕಸರನೀಡ್ಕಾಡಿ
ಅಕ್ಕರದಿಂದಲಿ ತಾಯಿ ಮುಖವನೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಲಿ
ಗಕ್ಕನೆ ಸೆರಗ ಬಿಡಿದು ಮೊಲೆಯ ಕೊಡೆನ್ನ ತ ||

||೨||

ಕುರುಳು ಕೂದಲು ಅರಳೆಲೆ ಮಾಗಾಯಿ
ಕೊರಳಪದಕ ಹಾರ ಎಸೆಯುತಿರೆ
ಚರಣದಂದುಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಘಲುಘಲುರೆನ್ನು ತಲಿ
ಸುರಿಯರಸ ಹಯವದನನೆನಿಪ ಮೋಹನಾಂಗ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ—

ನಚ್ಚಿ = ವಿಶ್ವಾಸವಿಟ್ಟು, ಮಿಕ್ಕುಮೀರಿದ = ಅಧಿಕ ಸಂಖ್ಯಾಕ
ಪಾಪ, ಅಕ್ಕರದಿಂದಲಿ = ಪ್ರೇಮದಿಂದ, ಗಕ್ಕನೆ = ತಕ್ಷಣ, ಅರಳೆಲೆ =

ಅರಳಿ ಪತ್ರದ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ಕಂಠಾಭರಣ. ನೂಗಾಯಿ
ಹುಲಿಯುಗುರಿನ ಸರ. ಎಸೆಯುತಿರೆ = ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಲು.

೪೭೩

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ)

ಶಾಗ-ಶ್ರೀಶಾಗ

ಶ್ರೀಪ್ರತಿಪಾಳ

ರಂಗ ಬಂದ ಬೃಂದಾವನದಲಿ ನಿಂದ
ಕೊಳಲಿನ ಧ್ವನಿ ಬಹು ಚಿಂದ ||

||ಪ||

ನಂದಗೋಪಿಯರ ಕಂದ ಮುಕುಂದ
ಸುಂದರಿಯರ ಆನಂದ ಗೋವಿಂದ ||

||ಅ||

ಮಂದಗಮನೇರ ಕೂಡಿ ಸರಸವಾಡುತ
ಇಂದಿರೆಯರನ ನಗುತ ಕೊಳಲೂಡುತ
ಎಂದೆಂದಿಗೂ ತನ್ನ ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರ
ಬಂದು ಪೊರೆವ ಗೋವಿಂದ ಮುಕುಂದ ||

||೧||

ಉದಧಿ ಸಂಚಾರ ಗುಣಗಂಭೀರ ನವನೀತ
ದಧಿಭಾಂಡಚೋರ ರುಗ್ಮಿಣಿ ಮನೋಹರ
ಮದನ ಗೋಪಾಲನು ಭಜಿಸುವ ಭಕುತರ
ಹೃದಯದೊಳಗೆ ನಿಂದು ಮುದವನು ಕೊಡುವ ||

||೨||

ಮಧುರೆಯಿಂದಲಿ ಬಂದ ಮಾವನ್ನ ಕೊಂದ
ಕಡೆಗೋಲ ನೇಣಕ್ಕೆಲಿ ಪಡಿದ ದ್ವಾರಕಾವಾಸ

ಹಡಗಿನಿಂದಲಿ ಬಂದು ಉಡುಪಿಲಿ ನೆಲೆಸುತ
ಬಿಡದೆ ಪೂಜೆಗೊಂಬ ಒಡೆಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ

ಬೃಂದಾವನದಲಿ = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ. ಮುಕುಂದ = ಮೋಕ್ಷ
ಪ್ರದನು. ಸುಂದರಿಯರ = ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ. ಗೋವಿಂದ = ವೇದ
ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು. ಮಂದಗಮನೇರ = ಗಜಗಮನವುಳ್ಳ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀ
ಯರು. ಉದಧಿ ಸಂಚಾರ = ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮತ್ಸ್ಯವ
ತಾರ ರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ, (ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಯನ). ಭಾಂಡಚೋರ =
ಬೆಣ್ಣೆ ಮೊಸರಿನಿಂದ ತುಂಬಿದ ಮಡಿಕೆಯನ್ನೇ ಕದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮದನ =
ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥಲಾವಣ್ಯನು. ಮುದವನು = ಆನಂದವನ್ನು, ಮಾವನ್ನು
ಕೊಂದ = ಸೋದರವೂವನಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ, ನೇಣ =
ಹಗ್ಗ (ಉಡುಪಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮೊಸರನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಕಡೆ
ಗೋಲು ಮತ್ತು ಕಡೆಗೋಲಿನ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ). ಹಡಗಿನಿಂದಲಿ
ಬಂದ = ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮುನಿಗಳು ಬಿರುಗಾಳಿಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಹಡಗನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ.
ಅದರ ಯಜಮಾನನಿಂದ ಗೋಪೀಚಂದನದ ಗೆಡ್ಡೆಯನ್ನು ಪಡೆದು. ಅದ
ರಲ್ಲಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ.

೪೭೪

(ಪುರಂದರವಿಕ್ರಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ತೋಡಿ

ಆದಿಕಾಳ

ಬಂದಾ ನೋಡಿ-ಗೋವಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ||

||೪||

ಬಂದ ಬಂದ ಅನಂದತೀರ್ಥಮಾ-

ನೀಂದ್ರವಂದ್ಯ ಹರಿ ನಂದಕಂದ ಮುಕುಂದನು ||

||೪||

ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ಹರಿಯೇ-ಸರ್ವರ

ಪೊರೆವ ದಯಾನಿಧಿಯೇ ||

ಕರಿಯವರನ ಚಕ್ರದಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ

ಹರಿ ಸಮ್ಮ ಪಾಲಿಪ ಪಾಲ್ಗಡಲೊಡೆಯನು ||

||೧||

ಇಂದ್ರದೇವ ವಂದ್ಯ-ಇಷ್ಟರ

ನಿಂದು ಕಾಯ್ದ ನಿತ್ಯ ||

ಚಂದ್ರಕೋಟಿ ಲಾವಣ್ಯ ಮುಖದಲಿ

ಸುಂದರ ಅರಳಿಲೆ ಹಾರಗಳಿಂದಲೀ ||

||೨||

ಚರಣಕಮಲ ಕಾಂತ-ಸರ್ವದಾ

ಮಾಳ್ವುದು ದಯಾವಂತ ||

ಧರಧರ ಜನರಿಗೆ ಕರೆದು ವರವನೀವ

ಸರಸಿಜಾಕ್ಷ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರನಿರ್ಮಲನು ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ .-

ಅನಂದತೀರ್ಥಮುನೀಂದ್ರ ವಂದ್ಯ = ಶ್ರೀಮದಾನಂದತೀರ್ಥ ಭಗವತ್ಪಾದಾಚಾರ್ಯ ನಾಮಕರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ಯಮುನಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತನಾದ, ಕೆರಿವರನ = ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಗಜರಾಜನನ್ನು. ಪಾಲ್ಗಡಲೊಡೆಯನು = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ (ಪಾಲು + ಕಡಲ + ಏಡೆಯ). ಇಷ್ಟರ = ತನ್ನ ಅಂತರಂಗಭಕ್ತರ, ಅರಳಿಲೆ = ಅಶ್ವತ್ಥ ಪತ್ರದ ಅಕಾರದಲ್ಲಿರುವ ಚಿನ್ನದ ದಳಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕಂಠಾಭರಣ. ಕಾಂತ = ಶ್ರೀಹರಿಯವಾದ ಕಮಲಗಳ ಪ್ರಕಾಶ (ಕಾಂತ-

ಎಂದರೆ, "ಕಾಂತ"-ಎಂದು ಅಭ್ಯಯಿಸಬೇಕು, ಅಂತ್ಯಪ್ರಾಸಕ್ಯಾಗಿ). ಧರ-
ಧರ ಜನರಿಗೆ = ವಧವಿಧವಾದ ಸಾತ್ತ್ವಿಕ ಜನರನ್ನು

೩೭೫

(ಪ್ರ ಸನ್ನವೆಂಕಟಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕನ್ನಡ ಕಾಂಬೋದಿ

ಅದಿತಾಳ

ಹಕ್ಕಿಯ ಹೆಗಲೇರಿ ಬಂದಾವಗೆ ನೋ-

ಡಕ್ಕ ಮನಸೋತೆ ನಾನವಗೆ ||

||೪೬||

ಸತ್ರಾಜಿತನ ಮಗಳೆತ್ತಿದ ಉ

ನ್ನತ್ತ ನರಕನೋಡನೆ ಕಾದಿದ

ಮತ್ತೆ ಕೆಡಹಿದ ಅವನಂಗವ ಸತಿ

ಗಿತ್ತನು ತಾ ಆಲಿಂಗವ ||

||೪೭||

ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ನಾರಿಯರ ಸೆರೆ

ಮುದದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ಮನೋಹರ

ಅದಿತೀಯ ಕುಂಡಲ ಕಳಿಸಿದ ಹರ

ವಿಧಿ ಗುರ ನೃಪರನು ಸಲಹಿದ ||

||೪೮||

ಉತ್ತಮಾ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಞೇತಿಷ ಪುರವಾ ಭಗ-

ದತ್ತಗೆ ಕೊಟ್ಟ ವರಾಭಯವ

ಕರ್ತೃಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನ ಸಂಬೀದೆ ಶ್ರೀ-

ಮೂರ್ತಿಯ ಪಾದವ ಹೊಂದಿದೆ ||

||೪೯||

ನರಬಚತುರ್ದಶಿ ಪರ್ವದ ದಿವ

ಹರೇಷಾದಿ ಪ್ರಕಟನಾದನು ದೇವ

ಶರಣಾಗತ ಜನವತ್ತಲಾ ರಂಗ
ಪರಮಭಾಗವತರ ದಿವ್ಯರಾ ||

||೪||

ಪೋಗಣಿ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನ ಮಹಿಮೆಯಾ ಮುಕ್ತಿ
ನಗರದ ಅರಸನ ಕೀರ್ತಿಯಾ
ಜಗದೀಶ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟೇಶನು ಭಕ್ತ-
ರಘುಪಾಠಿ ರವಿಕೋಟಿಪ್ರಕಾಶನು ||

|| 5 ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಹಕ್ಕಿಯ ಹೆಗಲೇರಿ = ಗರುಡನ ಹೆಗಲಿನ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಸಂಚರಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿ. ಸತ್ಪ್ರಜಿತನ = ಯದುವಂಶದ ನಿಮ್ಮ ರಾಜನ ಮಗ, ಸೂರ್ಯನ ಪರಮಭಕ್ತ. ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಒಲಿಸಿ, ಅವನಿಂದ ಸ್ಮನಂತಕವೆಂಬ ರತ್ನವನ್ನು ಪಡೆದ, ಈತನ ಪುತ್ರಿಯೇ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯು. ನರಕನೊಡನೆ = ವರಹಾವತಾರಿಯಾದ ವಿಷ್ಣುವಿನಿಂದ ಭೂದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಭೂಪುತ್ರನಾದ ನರಕಾಸುರ. ಇವನಿಗೆ ಭಾಮಾಸುರನೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಅವನ ರಾಜಧಾನಿ, ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷಪುರ. ಅದಿತಿಯ ಕುಂದಲಿ ರಳಿಸಿದ = ನರಕಾಸುರನು ಇಂದ್ರನ ಶ್ವೇತಚ್ಚತ್ರವನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಿತಿಯ ಕೂಟಮಂಲಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದನು. ನರಕಾಸುರವಧೆಯ ನಂತರ, ಆ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಇಂದ್ರನಿಗೆ ಮತ್ತು ಅದಿತಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದ, ಭಗವತ್ತಿಗೆ = ನರಕಾಸುರನ ಪುತ್ರ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ತರುವಾಯ ಭಗದತ್ತನಿಗೆ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷಪುರದಲ್ಲಿ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕ ಮಾಡಿದನು. ಅವನಿಗೆ ಅಭಯಪ್ರದಾನಮಾಡಿ, ನರಕಾಸುರನ ವರದಲ್ಲಿದ್ದ ವೈಷ್ಣವಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು, ನರಕಚರ್ತುರದಿ =

ಅೀಕೃಷ್ಟನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಮಂಗಳದಿನ. ಮುಕ್ತಿನಗರದ =
ಮುಕ್ತಿಧಾಮವಾದ ಜೈರೂರಾಧಿಪತಿ. ಅಘಹಾರಿ = ಪಾಪವರಿ
ಹಾರಕ.

೩೩

೪೩೬

(ಅಂಕಿತ-ಮಹಿಪತಿ)

ರಾಗ-ಯಮುನಪದಡಿ

ತ್ರಿಪುಟಿಕಾಳ

ಭಾಸುತ ಬಂದಾ ನೋಡಿ-ಭಾಸ್ಕರಕೋಟಿತೇಜಾ
ಲೇಸು ಲೇಸಾಯಿತೆನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ ||

||ಪ||

ಹೊಳೆಯುತ ಸುಳಿಯುತ-ಧಳ ಧಳಗೂಡುತ
ಒಲಿಯುತ ಒಂದಾ ನೋಡೀ-ಎನ್ನೊಳಗೆ ||

||೧||

ಕರುಣಕವಚವ ತೊಟ್ಟ-ಚರಮುನಿಗಳ ಪ್ರಾಣಾ
ಹರುಷ ಬೀರುತ ಬಂದಾ-ತ್ವರಿತದಿಗೆ ||

||೨||

ದೀನದಯಾಳು ಎನ್ನಾ-ಅನಾಧಬಂಧು ಸ್ವಾಮಿ
ಸನಾಧಮಾಡ ಬಂದಾ-ಮಹೀಪತಿಗೆ ||

||೩||

□

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ, —

ಭಾಸುತಾ = ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾಗಿ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಬಂದ.
ಭಾಸ್ಕರಕೋಟಿ ತೇಜಾ = ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನು (ಇಲ್ಲಿ 'ಕೋಟಿ'
ಎನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ಅನಂತ-ಎಂದರ್ಥ), ಲೇಸು ಲೇಸಾಯಿತು = ವೆನ್ನ
ಉದ್ಧಾರವಾಯಿತು, ಸುಳಿಯುತ = ಅಂತರ್ಭಕ್ಷುಗಳಿಗೆ ಗೋಚರಿಸುತ್ತಾ.

ವರಮುನಿಗಳ ಪ್ರಾಣಾ = ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮುನಿಗಳಿಗೆ (ಬ್ರಹ್ಮವ್ಯಾಧೀನೇ)
ಮುಖ್ಯ ಧೈಯವಸ್ತು. ಸನಾಥ ವೂಡಬಂಪಾ = ಅಷ್ಟಂತ್ರರ. ೨೨ =
ಜೀವರೂ ದಿಗವದಧೀನರು. ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪರಾದ ಜೀವರಿಗೆ ಬಿಂಬವೂ
ನಾದ ಪ್ರೀತಿಯೇ ನಾಥನು,

೪೭೭

(ನಾಸುದೇವವಿಕ್ರಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ—ಮಧ್ಯಮಾವತಿ

ಅನಿರಾಳ

ಬಂದ ಕೃಷ್ಣ ಬೆಂದದಿಂದ-ಬಂದ ನೋಡೇ ಗೋಪ-
ವೃಂದದಿಂದಾನಂದಿಸುತ ಬಂದ ನೋಡೇ ||

೨೪೩

ಗೋಪ ಮೇವ ನೀವ ಬಂದ ನೋಡೇ-ಸ್ವಾಮಿ
ದೇವತಾಪಾದ್ಯಗಳಿಂದ ಬಂದ ನೋಡೆ ||

೧೨೫

ಪಾಪ ವೋಪ ಗೋಪರೂಪ ಬಂದ ನೋಡೇ-ಸ್ವಾಮಿ
*ತಾನಲೋಪಾಲಾಪಾಟೋಪಾ ಬಂದ ನೋಡೆ ||

೧೨೬

ಬೂಸುರ ಸುಖ ಸೂಸುತ ಬಂದ ನೋಡೇ-ಸ್ವಾಮಿ
ನಾಸುದೇವವಿಕ್ರಲ ತಾ ಬಂದ ನೋಡೆ ||

೧೨೭

(*ಪಾರಾಂಕರ: ತಾಪಲಾಪ ಕೋಪಲೇಪ)

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :—

ಈ ಕೃತಿಯು ನಾಸುದೇವವಿಕ್ರಲಾಂಕಿತ ತ್ರಿ:ವ್ಯಾಕೃತತ್ವಜ್ಞರಿಂದ
(ಇದಿಸ್ವಾಮಿಗಳು) ರಚಿತವಾದದ್ದು.

ಚಂದದಿಂದ = ಮನೋಹರ ರೂಪದಿಂದ. ಗೋಪವೃಂದದಿಂದ = ಗೋಪಾಲರಿಂದ ಕೂಡಿಕೊಂಡು. ಅನಂದಿಸುತ = ತಾನು ಅನಂದ ಪಡುತ್ತಾ, ತದ್ವಾರಾ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರಾದ ಗೋಪಾಲರಿಗೆ ಅನಂದಪ್ರದನಾಗಿ, ಗೋವ ಮೇವ ನೀವ = ಗೋವುಗಳಿಗೆ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನಿಸುವ, ಅಂದರೆ ಮೇವನ್ನು ಕೊಡುವ. ದೇವತಾನಾದ್ಯಗಳಿಂದ = ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು ಭೇರಿ ಮುಂತಾದ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಮೊಳಗಿಸುತ್ತಿರಲು. ಪಾಪ ಸ್ತೋತ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರ. ಗೋವರೂಪ = ಗೋವಾಲಕರ ವೇದದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತಾಪ ಲೋಪ ಆಲಾಪ ಅಟೋಪ = ಭಕ್ತರ ಎಲ್ಲಾ ದುಃಖಗಳನ್ನು (ತಾಪ) ಪರಿಹರಿಸುವಂತಹ (ಲೋಪ) ಸಮಮಾತುಗಳನ್ನು (ಆಲಾಪ) ಆಡುವ ಸಂಭ್ರಮದ ನಡಗರದ ದೈವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಅಟೋಪ). ಭೋಸುರ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಎವ್ರರಿಗೆ, ಸುಖ ಸೂಸುತ = ಸುಖದ ಉದ್ರೇಕವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಬ್ರಾಹ್ಮಣಾದ್ರಿಯನು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣದೇವನೆಂಬುದರ ಅರ್ಥವಿದು).

೪೭೮

(ಅಂಕಿತ-ತಂದೆಮಹೀಪತಿ)

ವಾಗ-ಕಾಫಿ

ಶ್ರೀಪುಟಕಾಳ

'ಮುದ ವ್ರಹ್ಮಾದನಾಕ್ಷಣ'

ಮುದಿಸಿದ ತನ್ನೊಡೆಯನ ಚರಣಕ ||

||ಪ||

ಇಂತು ನೆರೆದು ನಿಂದಿಹ ಸಮಯದಲೀ

ಸಂತಾನಂದರೂಪದಲೀ ||

||೧||

ಮುಕ್ತರೋಡಗೂಡಿ ಸಾರೂಪ್ಯದಿಂದ
ಯುಕ್ತವಾಗಿವಾಭರಣಗಳಿಂದ ||

||೨||

ಮುಂದನೋಡದೆ ಬಂದ ಪೊಮ್ಮಗ ನಾ
ತಂದೆಮಹೀಪತಿ ಪ್ರಭು ಶರಣಾ ||

||೩||

೪೨೯-

(ನಿಜಯವಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಆನಂದ ಭೈರವಿ

ಆದಿಕಾರ್

ಬಂದು ನಿಲ್ಲೋ ದಯಾನಿಧಿ ||

||೪||

ಬಂದು ನಿಲ್ಲೋ ನಿನಗೊಂದಿಸುವೆನು ಗೋ-
ವಿಂದಾ ಗೋವಳರಾಯ ಸಂದೇಹಗೊಳಿಸದೆ ||

||೫||

ಸದೋಪಕ ಸಾನು ಸದಾ ನಿರ್ಮಲ ನೀನು
ಪದೋಪದೇಗೆ ಪೇಳುವುದುಚಿತವೇನೋ ||

||೬||

ಮನದೊಳು ಪೂಳಿದು ಚಿಂತನೆಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ
ಘನಮಹಿಮನೆ ಮಧ್ಯಮವಿಮನಮಂದಿರ ||

||೭||

ಕಡಗೋಲ ನೇಣ ಪಿಡಿದ ಪರಮಾನಂದ
ಉಡುಪಿಯ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ನಿಜಯವಿತ್ಯಲರೇಯ ||

||೮||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಗೋವಳರಾಯ = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದ
 ಕೃಷ್ಣನೇ, ಸಹೋಷಕ ನಾನು = ದೋಷ ಪೂರ್ಣನಾದ ಜೀವ ನಾನು.
 ಸಪ್ತಾ ನಿರ್ಮಲ ನೀನು = ಅನಾದ್ಯನಂತಕಾಲದಿಂದ ನಿರ್ದೋಷ ಪರಮಾ
 ರ್ಥನು, ಪದೋಪದೇಗೆ = ವ್ಯಸಃ ಪುನಃ (ಮೇಲಿಂದ ಮೇಲೆ), ಪ್ರೋಳಿದು =
 ನಿನ್ನ ಪರವರ್ತನೆಯನ್ನೇ ನೀಡಿದಿ, ಜಿಂಜನೆಗೆ ನೆಲೆಯಾಗಿ = ದ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಸ್ಥಿರ
 ವಿಧಿಯಾಗಿ, ನೇಣು = ಕಡಗೋಲಿನ ಹಗ್ಗ (ಮೊಸರು ಕಡೆಯುವ ಹಗ್ಗ)
 ಮರಮಾನಂದ = ನಿತ್ಯ ಆನಂದಪೂರ್ಣ.

ಛಂ

ಛಲಂ

(ಅಂಕಿತ-ಹಯವದನ)

ದಾಸಿ-

ರಾಜದೇವಿಯೊಳಗಿಂದಾ-ಕಸ್ತೂರಿ ರಂಗಾ

ತೇಜನೀರಿ ಮೆರೆದು ಬಂದಾ ||

||ಪ||

ಸುತ್ತಮುತ್ತಲು ಸಾವಿರಾರು ಸಾಲು ದೀವಿಗೆ

ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿದ್ದ ಹಗಲು ಬತ್ತಿಯು

ವಿಸ್ತರದಿ ಭೂಸುರರು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ನಿಂತಿರಲು

ಮತ್ತೆ ನಮ್ಮೊಳಂತು ತೇಜ ಮೆಲ್ಲನೆ ನಡೆಸುತ ಜಾಣ ||

||೧||

ರಾಜ ಶಿವ ಭೇರಿ ತಂಬೂರಿ ಮೊದಲಾದ

ಮೇಲೆ ಮಂಜುಂಗಗಳೆಲ್ಲಾ ಹೂಗಳ ಹೂಗಳಲು

ಗಾಳಿ ಸೋಪುರದ ಮುಂದೆ ದಾಳಿಮಾಡುವಂತೆ ಸುತ್ತ

ಢಾಳಿಮಾಡೆಬ್ಬಿಸಿ ವೈಯೋಳಿಯನಿಕ್ಕುತ ಜಾಣ ||

||೨||

ವೇದಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣಂಗಳು ವಂದಿಸಿ ಪೊಗಳಲು
ಮೋದದಿಂದ ಗಾಯಕರು ಮೌರಿ ಪಾಡಲು
ಹಾವಿ ಬೇದಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭೂಸುರಜನರಿಗೆಲ್ಲ
ಆದರರಿಂದಷ್ಟಿ ಅಮ್ಮತಾನ್ನನ ನಿಕ್ಕಾತ ಜಾಣ ||

||೨||

ರಂಭೆ ಮೊವರಾದ ಸುರರ ಮದೆಯರು
ಕುಂಬಿದಾರತಿಯು ಪಿದಿದು ಕೂಡಿ ಪಾಡಲು
ಶಂಭುಮುಖಿ ನಿರ್ಜರಾನಿ ಕೆ ವರಾಕೆನತ
ಅಂಬುಧಿ ಭವಾಭಿಗಳ ಅಳಿವ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥಾ ||

||೩||

ಹಚ್ಚ ಸಗೆ ನಾರು ಬೇಳೆ ಹಾಲು ಕೆನೆಗಳು
ಮುಚ್ಚಿ ತಂದ ಕೆನೆ ಮೊಸರು ಮೀಸಲು ಬೆಣ್ಣೆಯು
ಹಚ್ಚಿ ತುಪ್ಪ ಪಕ್ಕವಾದ ಅತಿರಸ ಹುಗ್ಗಿ ಯನ್ನ
ಮೆಚ್ಚಿ ಉಂಡು ಪಾಸಕ ನೀರುಮಜ್ಜೆಗೆಗಳ ಸವಿದು ಬೇಗ ||

||೪||

ಮುತ್ತಿನ ತುರಾಯಿ ಅಂಗಿ ಮುಂಡಾಸದಿ
ಶತ್ತಳಿವ ತಾಳಿ ವಜ್ರ ತಾಳಿ ಚೌಕಳಿ
ಮುತ್ತಿನ ಕುಂಡಲನಿಟ್ಟು ಮೋಹಿಸುತ್ತ ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ
ಕತ್ತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದು ಮತ್ತಲ್ಲೆ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತ ||

||೫||

ಸಣ್ಣ ಮುತ್ತು ಕೆತ್ತಿಸಿದ ಸಕಲಾದಿಗಳ
ಹೊನ್ನ ಹೊಸ ಜಾಸ ಜಂಗುಳಿ ಹೊಳೆವ ಸೊಬಗಿನ
ಉನ್ನತ ಪರಾಯಣ ಉತ್ತಮ ರಾಜಾಶ್ವನೇರಿ
ಎನ್ನ ಹಯವದನ ರಂಗ ಎಲ್ಲರಿಗಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಕೊಡುತ ||

||೬||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಹೇಜಿ = ಕುದುರೆ (ಅಶ್ವವಾಹನವಾಗಿ). ನನ್ನೊಳಿಂತು = ನಮ್ಮ
ಹೃನ್ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ. ಪಂಚಾಂಕಗಳು = ಪಂಚವಾದ್ಯಗಳು. ಮೈಯೊ
ಳಿಯು = ವೈಭವದಿಂದ ಮೌರಿ = ಒಂದು ವಾದ್ಯವೀಶೇಷ. ನಿರ್ಜರಾ
ನೀಕ = ದೇವತಾಸಮೂಹ, ಅಶಿರಸ = ಸಿಹಿ ಖಾದ್ಯ. (ಗಾರಿಗೆ)
ಮುಂಡಾಸದಿ = ರುಮಾಲು [ಶಿರವಸ್ತ್ರ]

೪೮೧

(ಗೋಪಾಲವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾಂಟೋರಿ

ರೂಪ-ಪೆತಾಳ

ಬಂದ್ಯಾ ವಿರಲ ಇಂದು ಬಡವನಲ್ಲಿ ||

||ಪ||

ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ ಗೋವೃಂದಗಳ ಕಾಯಿದವನೆ ||

||೮||

ಸುಳಿಗುರುಳು ಮೇಲೆ ಅರಳಿ ಸಿರಿಕಿರೀಟ

ಎಳೆದಳಿರು ಚೂತ ಮಲ್ಲಿಗೆಯು ದೂರ್ವ

ಧಳಧಳಪ ಮುಖ ನಾಸ ನಯನ ಘಣೆಯಲಿ ತಿಲಕ

ಚಲಿಸುವ ಕರ್ಣಕಂಡಲ ಪ್ರಭೆಯು ಶೋಭಿಸುತ್ತ ||

||೧||

ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಸರಿಗೆ ಸರಪಳಿ ಪಚ್ಚಿಪದಕವು

ಪರಿಪರಿಯಹಾರ ಶ್ರೀತುಲಸಿಮಾಲೆ

ಸಿರಿಗಂಧಲೇಪ ಸಿರಿವತ್ಸಲುರ

ವರಕಟಿಗೆ ಗಂಟೆ ಪರಿಪರಿಯ ಧಾಮವ ಸುತ್ತಿ ||

||೨||

ಮುಂಗಯ್ಯ ಕಡಗ ಸರಪಳಿ ತೋಳಭಾಪುರಿ
ಶೃಂಗಾರವಾದ ಗದೆ ಶಂಖ ಚಕ್ರ
ಅಂಗಯ್ಯ ಪದುಮ ಅಂಗುಲಿ ವೇಣು ಮೀಟುತ
ಹಿಂಗದೆ ಎನ್ನಂತರಂಗದ ಮನೆಗಿನ್ನು ||

||೩||

ಮಾಳಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾರ್ಯರ ಮನೆಯಿಂದ
ಶೀಲಗುರು ವಿಜಯರಾಯರಿಗೆ ಒಲಿದು
ಮೇಲಾಗಿ ಬಹು ಪರಿಗಳಿಂದ ಪೂಜೆಯಗೊಂಡು
ಕೀಳುಮನುಜನ ಎನ್ನ ಪಾಲಿಸಲು ಬೇಕೆಂದು ||

||೪||

ಈಸುಬಗೆ ಪೂಜೆಯು ಎನ್ನಿಂದಲಾಗದು
ಲೇಶವಾದರು ಇಲ್ಲ ಎನಗೆ ಜ್ಞಾನ
ಶ್ರೀಶನ ನೀನಿಂತಲ್ಲಿ ಸಕಲಾಂಟು
ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ವಿಜಯ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ—

ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಸುಳಿದ ಗೋಪಾಲನ ದರ್ಶನ
ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲದಾಸವರ್ಯರ ಕೃತಿ ಇದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ವಿವಿಧ ಆಭರಣಗಳು, ಆಯುಧಗಳ ಸಮಗ್ರ ವಿವರಣೆ ಇಲ್ಲಿದೆ. ದೂರ್ವೆ =
ದರ್ಭೆ. ಮುಂಗಯ್ಯ = ಹಸ್ತದ ಮುಂಭಾಗ. ಅಂಗುಲಿ ವೇಣು
ಮೀಟುತ = ಬೆರಳಿನಿಂದ ಕೊಳಲನ್ನು ಒತ್ತುತ್ತಾ ವೇಣುನಾದ. ವಿಠಲ
ದೇವರು ಮಾಳಿಗೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸಾರ್ಯರ ಮನೆಯಿಂದ ಶ್ರೀವಿಜಯರಾಯ
ರಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದು ಅವರಿಂದ ಪರಿಪರಿ ಅರ್ಚಿತನಾದ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷ. ಶ್ರೀ
ವಿಜಯದಾಸಾರ್ಯರು ಮಾಡುವಂತಹ ಪೂಜೆ ನಾನು ಮಾಡಲಾರೆ ಎಂದು
ದೈವ್ಯಭಾವದಿಂದ ತಮ್ಮ ಗುರುಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೪೮೦

(ಪ್ರಾಣೇರವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ—ಸಾನೇರಿ

ಅದಿಶಾಳ

ಒಂದಾ- ಗೋವಿಂದಾ- ಮುಕುಂದಾ- ನಿತ್ಯಾನಂದ- ಬಂದ ||

||ಪ||

ಬಂದ ದುರಿತಗಳ ಪರಿಹರಿಸಲು ನಮ್ಮ
 ಇಂದಿರೇಶ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶನು
 ಬಂದನು ಭರದಿಂದ ಗರುಡವಾಹನನಾಗಿ
 ಬಂದ- ಬಂದ ಭಕ್ತವೃಂದವ ನೋಡುತ ||

||ಅ||

ದುರುಳನಾವ ದುರ್ಯೋಧನ ಸಭೆಯೊಳು
 ತರುಣ ದ್ರೌಪದಿ ಸೀರೆಯ ಸೆಳೆಸಲು
 ಪರಮ ಕರುಣದಿಂದ ತರುಣಿಗಕ್ಷಯವಿತ್ತು
 ದ್ವಾರಕಾಧಿಪತಿ ಶ್ರೀಪತಿ ಒಲಿಯುತ- ಬಂದಾ ||

||೧೬||

ಅರಗಿನಮನೆಯೊಳು ಪಾಂಡುಕುಮಾರರು
 ಇರುತಿರೆ ಅವರಿಗೆ ಬಂದ ವಿಪತ್ತನು
 ಪರಿಹಾರವ ಮಾಡಿ ದೃಪದನ ಪುರಿಯೊಳು
 ಪರಮ ಹರುಷದಿಂದ ಮದುವೆಯ ಮಾಡಿದವ-ಒಂದಾ ||

||೨೭||

ಗುಣನಿಧಿ ಪ್ರಾಣೇಶವಿಠಲನು ಬಂದ
 ಘನಶರ ವಾದ್ಯವಿಶೇಷಗಳಿಂದ
 ರುಣ ರುಣರನ್ನು ವ ಗೆಜ್ಜೆ ನಾದಗಳಿಂದ
 ತದ್ಧಿಮಿ ಧಿಮಿಕೆಂದು ಕುಣಿಯುತ—ಒಂದಾ ||

||೩೮||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ತರುಣಿಗಕ್ಷಯವಿತ್ತು = ದ್ರೌಪದಿಯ ಪೊರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ, ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅವಳಿಗೆ ಅಕ್ಷಯವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನಿತ್ತು (ಅವಳುಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀರೆಯೇ ಅಕ್ಷಯವಾಗಲೆಂದು ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿದನು), ಅವಳ ಮನರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷ. ಬಂದ ವಿಸತ್ತನು = ಅರಸನ ಪಾಂಡಿರದಲ್ಲಿ ಪಾಂಡವರನ್ನು ಸುಡಬೇಕೆಂದು ದುರುಳ ದಯೋಧನನು ದುಡ್ಡ ಸನ್ನಾಹ ಮಾಡಿರಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹವಿಂದ ಭೀಮನೇನುಮೆಂದು ಅಣ್ಣ, ತಪ್ಪಂದಿರು ಮತ್ತು ತಾಯಿಯನ್ನು ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು, ಗುಪ್ತದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ಹೊರಗೆ ಬಂದರು, ಇದರಿಂದ ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಒದಗಿದ್ದ ವಿಪತ್ತಿನಿಂದ ರಕ್ಷಣೆ. ಘನತರ = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠಗಳಾದ,

ಅಲೌಕಿಕ

(ಅಂಕಿತ—ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗ-ಕಾಂಬೋದಿ

ಅದಿತಾಳ

ಬಂದ ಬಂದ ಮುಕುಂದನು

ಇಂದಿರೆಯೊಡನೆ ನಿಲಯಕೆ ||

||ಪ||

ವೃಂದಾವನಾಂಜನನು ಶರ-

ದೇಂದುವದನ ಮುನಿವೃಂದನುತ ಚರಿತ ||

||ಅ||

ಭೇರಿ ಗಜ ತುರುಗ ವತಾಕ ತುತೂರಿ

ವರಭಕ್ತಿ ಚಾಮರ

ತಾಳ ಮೇಳ ಬಿರುದಾವಳಿ ಸಹಿತದಿ
ಪೌರವೀಧಿಯಲಿ ಮೇಲೆಯುತ ಶೌರಿಯು ||

||೧||

ಪಾರಿಜಾತ ಸುಪಾತಿ ಮಲ್ಲಿಕಾ
ಚಾರುಮಾಲತಿ ಸಾರ ತುಲಸೀ
ಹಾರವನರ್ಪಿಸಿ ನೀರದಾಭಿನಿಗೆ
ನಾರಿಜನರು ಆರತಿಯನು ಬೆಳಗರೆ ||

||೨||

ವೇದಘೋಷ ಜಯಘೋಷ ಜನರ ಸಂ-
ತೋಷವ್ವನಿಯು ತುಂಬಿತು ಗಗನ
ಯಾದವವಂಶ ಪ್ರಸನ್ನನು ಎಮ್ಮವ
ನಾದನಿಂದು ಹಿರಿದಾಯಿತು ಜನುಮವು ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ನಿಲಯಕೆ = ಹೃದಯವೆಂಬ ಅಂತರಂಗದ ಮನೆಗೆ, ವೃಂದಾವ
ನಾಂಜನನು = ಗೋಕುಲಕ್ಕೇ ಭೂಪಣಪ್ರಾಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಶರ
ದೇಂದು ವದನ = ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳ,
ಮುನಿವೃಂದನುತಚರಿತ = ಸಕಲ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ತುತೃಮಾನನಾದ
ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವನು, ಭೇರಿ = ನಗಾರಿವಾದ್ಯ, ಪತಾಕೆ = ಧ್ವಜ ಇವೆಲ್ಲವೂ
ರಾಜಮರ್ಯಾದಾಸೂಚಕವಾದ ಲಾಂಛನಗಳು, ಪೌರವೀಧಿಯಲಿ = ರಾಜ
ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ, ನೀರದಾಭಿನಿಗೆ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಿಗೆ (ನೀರದ-ಮೋಡ,
ಆಭ-ಕಾಂತಿ, ನೀಲಮೇಘವರ್ಣದಂತೆ ಕಾಂತಿಸಂಪನ್ನನಾದ) ಎಮ್ಮವ
ನಾದನಿಂದು = ನನಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಮಾಡಿದ.

ಅಲಲ

(ಶಂದನೇಂಕಟೇಶ್ವರ ಲಾಂಕಿಕ)

ರಾಗ-ಖಡಕು

ಆದಿಕಾಳ

ಬಂದಾ- ಬಂದಾ- ಪರಿ ಬಂದಾ- ಬಂದಾ

ಪ್ರೀಪರಿ ಬಂದಾ- ಬಂದಾ ||

||ಪ||

ಬಂದಾ- ಅದೋ ಬಂದ ರಥವನೇರಿ- ಅನಕ

ದುಂದುಭಿತನಯ ಮುರಾರೀ ||

||ಅ||

ಆನಂದದಿಂದ ಜಯಭೇರಿ- ತುತೂರಿ

ನಗಾರಿವೂಳಗೆ- ಕಡುತೇಜಪ್ಪೊಳಗೆ

ಅನುರಾಗದೊಳಗೆ- ಶರಣಾಘ ಮುಳುಗೆ

ಮನಸಾಗಿ- ಮನಸಾಗಿ- ಶಿರದೂಗಿ

ಭಕ್ತಿ ಹೊನಲಾಗಿ-ಗಾನದಲಿ ಕೂಗಿ

ವಿನಯದಲಿ ಬಾಗಿ- ಜಯ ಜಯಾ ||

ಭೋದಿಪರ್ಯಂಕಾ- ಮೌಘಚರಿತ್ರ-ಸುರೌಘಶರಣ್ಯ-ದಯಾಘನರಾವ ಚಿ-

ದಾಗನ ಭೇದಿಸಿ- ಸುರರನು ಮೋದಿಸಿ- ಹೃದಯವ ಶೋಧಿಸಿ ಬಂದಾ ||

ಕುಂದಣದಂದಿಗೆ ದಂಧಣರೆನೆ ನಲವಿಂದ

ನಾಟ್ಯದೊಳಮಂದಸ್ಥಿತ ಮುಖದಿಂದ

ಮುಚ್ಚಿ ನೃಂದಿರಕೊಲವಿಂದ ||

ಹರಿ ಪಾಂಡುರಂಗ ಗೋವಿಂದಾ- ಜಯ ಪಾಂಡುರಂಗ ಗೋವಿಂದ || ||೧||

ಅತ್ತನೋಡಿ ಧ್ವಜಸತ್ತಿಗೆ- ನಾರವನೊತ್ತಿದೆ

ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿದೆ- ಕೌತುಕ ಬಿತ್ತಿದೆ- ಚಿತ್ರದ

ಭತ್ತಿಯೊಳೊತ್ತಿ ಮರುತ್ತ ಪತತ್ರತ ಕೆತ್ತ

ಪತಾಕಗಳತ್ತಿತ್ತೊಲಿಯಲು
 ಸುತ್ತ ಮಿಸುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ
 ಮುರಿದ ಗುಡ್ಡಗಳಿರಲು ಬೆಳೆಯಲು
 ಬಿಸ್ತುತಿ ಭೇರಸವಿತ್ತರ ಪಳೆಯಲು
 ದ್ಯುತಿ ಮುಕುರಮಣಿ ಕುಸುರಿಯ ತಳೆಯಲು-ಬಂದಾ ||

ಶೃಂಗದನ ಗೋಶ್ವರ ಬಂಧುರವಾಗಿ-ಸ್ಥಂಭಶತಕಗಳನೊಂದಿ ಮೆರೆವ ನವರಂಗ
 ನವರಂಗದೊಳಗೆ- ಬುಧ ಸಂಗದೊಳಗೆ

ಮನ ಕುಗಳೊಳಗೆ- ಮಧ್ವಾಂಗದೊಳಗೆ
 ಸಿರಿಯಂಗನೆ ಸಹಜದಯಂಗಮವಾಗಿರೆ- ಕಂಗೊಳಿಸುವ ತ್ರೀದೇವ
 ತ್ರೈಭುವದೊಡೆಯ ಸುರಜೀವ-ಪ್ರಪನ್ನರ ಸಂತತ ಕಾವ ||

ಚಿತ್ತಕೆ ಬರೆ ಉತ್ಕೃಷ್ಟಂತೆ ವರ
 ವಿತ್ತು ತಪ್ಪ ಪುರುಷೋತ್ತಮ
 ಭೃತರ ಭೃತ್ಯನೆಂಬ ಬಿರುದೆತ್ತಿ
 ಮೆರೆಯುತ್ತಿಹ ಚಿತ್ತಜಿತ ಪತ್ನಾರೀ-ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಮನುಜಾಕಾರೀ || ೨ ||

ಜೋಕಿ ತ್ರೈಮಯ ಪರಾಕು-ಪ್ರವಾಳಿಕೆ ಇಹುದು
 ವಾಕುಸಂವಿಹುದು- ಸಾಕು ಬರಬಹುದು
 ವಿಸುತ ಪದ್ಮಾಕರನಿಲಯ ಉದ್ರೇಕದಿ ತುತಿಸಲು-ಮೂಕು ಸುಗ್ಗ ಲಿನ
 ಲೇಖಾನೀಕದಿ

ನಾಕುವದನ ಹರ- ಪಾಕಶಾಸನ- ಪರಾಕೆನ್ನಲು
 ಕರುಣಾಕರನಂಘ್ರಿಗೆ ತಾಕಿಸಿ ಶಿರ ಶುಕ
 ಶೌನಕ ಸನಕ ದಿನಾಕಸರಲ್ಲರು- ಮೂಕರಾಗಿ ದಾಸೀಕೃತರಾಗಿಲು
 ಆ ಕುಬೇರ ರತ್ನಾಕರ ರಕ್ಕಸವಾ ಕೃತಾಂತ ಮಿಕ್ಕಾದವರೆಲ್ಲ ವೆಯಿಕ್ಕದೆ
 ಸೌಖ್ಯದ ಸಕ್ಕದೊಳಗಿರಲು- ನಕ್ಕು ನಲಿವ ಹರಿಭಕ್ತರೆಲ್ಲ

ಮೈಯಿಕ್ಕುತ ನರ್ತನ ಮಾಡಿ- ದುರಿತಗಳ ದೂಡಿ
 ಸುಕೃತವನು ಕೂಡಿ- ಬಕ್ತಿಯನೆ ಬೇಡಿ
 ಬೊಬ್ಬಿದು ಪಾಡಲಾಗ ದಯಮಾಡಿ- ದಯಮಾಡಿ ||
 ನೋಕನೀಯ ಕರುಣಾಕರ ಭಕ್ತರ ಭೀಕರಕಂಜೆ ನಿರಾಕರಿಸದೆ
 ತಾ ಬಂದ ನಗುತ- ಗುಣ ಬಂಧವಿಗತ- ಸುವಿಸಾರ ಸ್ವಗತ (ಸ್ವರತ)
 ನಿತ್ಯಾರನು ಬಗೆಯಾತಕ್ಕಾ ಆನಘ
 ಅನಿರೀತ ತಂದೆ ನೊಂಕಟೇಶವಿರ್ಮಲನಾದ್ಯ ಸರ್ವೇಶ || ||೩||

೪

೪೮೫

(ಗುರುಜಯವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ಪುರುಷರೂಪ ವರ್ಣನೆ

ರಾಗ-—ಖಡಗು (ಲಾವಣಿಮಟ್ಟು) ಆದಿತಾಳ

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಟಿಗೆ ದಾತಾ
 ಹರಿ ಬಂದನು ಲೋಕ ವಿಖ್ಯಾತಾ || ||ಪ||

ಕನ್ನೂರಿತಿಲಕಾಂಕಿತ ಫಾಲ-ಕೌಸ್ತುಭ ಪೀತಾಂಬರ ವಸಮಾಲಾ
 ಸುತ್ತ ಮೇಘಸ್ವರಚ್ಛದಿ ನೀಲ-ರತ್ನ ಖಚಿತ ಕಿರೀಟದಿ ಲೋಲ
 ಚಿತ್ತಜಜನನಿ ಮುಖಾಬ್ಜ ಮರಾಳ- ದೃತ್ಯವರಾಳ ವಿಧ್ವಂಸ ಕರಾಳ
 ಆ ಶಕ್ತಿಯಿಂದಲಿ ನೆನೆವರಿಗನುಕೂಲ-ಭಕ್ತಾಭೀಷ್ಟಪ್ರದ ಪರಿಮಾಲಾ ||

ಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ಬಿಡಿದಿವ ಶ್ವೇತಚೈತ್ಯ
 ಪ್ರಭೆ ಕಣ್ಣೊತ್ತಲು ನುಕ್ತರ ನೃಸ್ಸಾದಿತ್ಯ
 ಉತ್ತಮ ಚಾಮರವೆತ್ತಿ ಬೀಸುತಿರೆ
 ನತ್ತಿಲಿ ಕರಗಳ ಎತ್ತಿ ಮುನಿಯುತಿರೆ

ವ್ಯಾಕುಲೋತ್ತಮ- ದರಿಸ್ವೋತ್ತಮ
 ಉತ್ತಮಸ್ತುತಿ ಲಯ ಕರ್ತನೋ
 ವ್ಯಾಕುಲೋತ್ತಮ- ದರಿಸ್ವೋತ್ತಮ
 ಕೇಳುವ ಬೇಗೋತ್ತಮ- ದರಿಸ್ವೋತ್ತಮ

||೨||

ಯುಗ ಕೃಷ್ಣಾಂಗ ಮುಕ್ತಾದಿ ಮಾರ- ಜಗದಿದ ಪರಿಮಳ ಗಂಧ ಕರ್ಪೂರ
 ಸೋಗ-೨ ನಮದಿಗೆ ವಜ್ರದ ಉದ್ಭವ- ಅಗಲಿತ ರಕ್ತಾನ್ವಿತಲೇಯೂರ
 ಜಗದಿದ ತುಲಸಿದಳ ಜಗದಿದ- ಧಮಪದಿಸುವ ಕೆಂದಾವರೆ ಹಾರಾ
 ದಿಗಳಲಿ ದ್ರುಮರಾವಳಿಗಳ ರೋಂಕಾರ- ನಗೆಲೋಗದರಸನ ಶೃಂಗಾರ
 ಸುಗುಣಾಂತನ ಗುಣ ಗಂಧೀರ- ಅಭರಣಗಳಲಿ ಮೆರೆವ ಮುಖದ ಕಾಂತಿ
 ಶೃಂಗಾರ ||

ಕರಯುಗದಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಗಳನೇ ಪಿಡಿದಿಹ
 ಜಗದೊಲ್ಲಭ ನಲವಿಂದ ||
 ಸರಪುಗಧರ ಮಾರ್ತಾಂಡರುಗಳು
 ಸೇತ್ರದ್ವಯಗಳೆರೆ ಮುನಿವೃಂದಾ- ಮತ್ತೆ ಪೋಗಿ ಪಾದಯುಗದಲ್ಲಿ
 ಮೋಕ್ಷಗಳ ಪಡೆವರು ನೊಲವಿಂದ
 ಬಹು ನಿಗಮಾದಿಗಳಿಗೆ ನಿಖರ
 ಆಶ್ರಿತಯುಗ ಧರೆಯುಗತ ಜರಾಮರಣಗನು
 ತನ್ನ ಪರಿಗೆ ಅಘಟನಿಸಿದ- ಸುಖಾಬ್ಧಿಯೊಳು
 ದೋಗಿಸುವ- ನಗಿಸುವ- ಚಗಿಸುವ
 ಇಷ್ಟೋ ಧೋರೆ ಒಂದಾ- ನತಪನರಿಗೆ ನಡುನಾನಂದ || ||೨||

ಒಳಿ ವಿಳಿ ಅಮರಾಳಿಗಳೆನ್ನ ತ- ಉಳಿಗದೊಳು ಸನಕಾದಿಗಳು ರಿಪುವಾಲಕ
 ಬಲ ಸ್ತಂಭರಾದಿ ಪ್ರಮುಖರು- ಕೋಲಾಹಲ ಧ್ವನಿಮಾಡುತ್ತಲಿರೆ
 ಬೊಂಬಾಲದ್ವೀಪ ಜ್ವಾಲೆಗಳಿರುತಿರೆ- ಸುರಸೂಳೆಯರೆಲ್ಲರು
 ವಿರಾಸದಿ ಪುಷ್ಪದ ಮಾಲೆಗಳನ್ನ- ಶ್ರೀ ಲೋಲಗೆ ಪಿಡಿದರೆ
 ನೀಳಾಕೆಯರು ನರ್ತನದಿಂದ- ಪುನ್ನಾಗವರಾಳಿಯು ಕೇಳಿಸುತ್ತಿರೆ
 ಪಾಗಾಳಿಗಳು ತಲೆ ತೂಗುತ್ತಲಿರೆ- ಸಮ್ಮೇಳದ ಮೆರೆದನು ಶೌರಿ ||

- ರಂಗನ ನೋಡಿದೆ- ದೇವೋತ್ತಂಗನ ನೋಡಿದೆ
ಅಂಗಸಿಂಗ ಕಾಳಿಂಗವರ್ಧನನ
ಮಂಗಳಾಂಗ ಭವಭಂಗನ ನೋಡಿದೆ ||೨||
- ದೇವನ ನೋಡಿದೆ- ಮುಕುತಿಯೇವನ ನೋಡಿದೆ
ಗೋವ ಕಾವ ಭೂದೇವವಂದಿತ ಬಲ-
ದೇವಾನುಜ ಹಯಗ್ರೀವನ ನೋಡಿದೆ ||೩||
- ಧೀರನ ನೋಡಿದೆ- ಜಗದ ಉದ್ಧಾರನ ನೋಡಿದೆ
ವೀರ ಶೂರ ಪರಾಕ್ರಮ ತಾನ-
ಕ್ರೂರವರದ ಸಿರಿಧಾರನ ನೋಡಿದೆ ||೪||
- ಶ್ಯಾಮನ ನೋಡಿದೆ- ಬಲು ನಿಸ್ಸೀಮನ ನೋಡಿದೆ
ವಾಮನ ರಾಮನ ಕಾಮನ ಆಯ್ಯನ
ಸಾಮನ ಸೀಮನ ಸೋಮನ ನೋಡಿದೆ ||೫||
- ಬಾಲನ ನೋಡಿದೆ- ಲಕುಮೀ ವಿಲೋಲನ ನೋಡಿದೆ
ಶೀಲ ಶೂಲಧರಪಾಲ ಲೀಲ ಶಿಶು-
ಪಾಲಕಾಲ ವನಮಾಲನ ನೋಡಿದೆ ||೬||
- ಜಾಣನ ನೋಡಿದೆ- ಬಲು ವಿನೋದನ ನೋಡಿದೆ
ಗುಣಗಣ ಅಗಣಿತ ಪ್ರಾಣರ ಪ್ರಾಣನ
ನೇಣುಗೋಪಾಲವಿಶ್ವಲ ಕಲ್ಯಾಣನ ||೭||

ಅರ್ಥ ನಿವರಣೆ :

ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸವರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರೂ, ಆದವಾನಿಯ ದಿವಾನರೂ ಆಗಿದ್ದ ಸಂಗನುನಾನುದ ಶಿಷ್ಯಜ್ಞ ದಾಸರ ಕೃತಿ ಇದು. ಅವರ ಅಂಕಿತ-
ನೇಣುಗೋಪಾಲವಿಶ್ವಲ.

ಸಾಕ್ಷ್ಯಂಗವ ಮಾಡಿದೆ = ಸುರಸಾ ಶಿರಸಾ. ದ್ರವ್ಯಾಂ, ಮೌಸಾ,
ಮಹಾ, ಪದ್ಮಾಂ, ಕರಾಭ್ಯಾಂ ಬ ಸುಭ್ಯಾಂ - ಎಂಬ ಎಂಟು ಅಂಗಗಳಿಂದ
ಸೂತವಾದ ನಮಸ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಸಾಮಾನ್ಯನುಗಮವೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಷ್ಟೀವ
ನೀವ = ಪರಮಪುರುಷಾರ್ಥರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ
(ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾನ) ಶಿಷ್ಯನ = ಸಮಗ್ರಣಪರಿಪೂರ್ಣನನ್ನು, ವರ = ಶ್ರೇಷ್ಠನು.
ನಿದರ್ಶನ = ದುರ್ವಕ್ತೃ ಸಾಶಕನು, ಹೃಷ್ಣ ಪುಷ್ಪ ಸಂತುಷ್ಟನ =
ಪೂರ್ಣವೆಂದನಿಂದ ಶಿಕ್ಷಕಪ್ರಸಾದವನನ್ನು, ಶಿಷ್ಯರ = ಸಚ್ಚೇತನರನ್ನು,
ಕನ್ಯ = ದುಃಖಿಕಾಲವರ್ತ. ನಿವಿಷ್ಟನ = ಎಡಬಿಡದಿರುವ ನಿತ್ಯಸಖನನ್ನು,
ದೇವೋತ್ತಂಗನ = ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠನನ್ನು (ಉತ್ತಂಗ-ಶ್ರೇಷ್ಠ- ಸರ್ವೋ
ತ್ತಮ) ಅಂಗಸಿಂಗ = ಸಿಂಹಾಂಗರೂಪನಾದ ನರಸಿಂಹ (ಸಿಂಗ-ಸಿಂಹ
ಅಂಗ-ಅವತಾರ-ಶಿರಸು, ಅಂದರೆ ಸಿಂಹಮುಖನು) ಭವಭಂಗನ =
ಸಂಸಾರ ದುಃಖವನ್ನು ನಿರಹಿಸುವ, ಗೋವ ಕಾವ = ಗೋವುಗಳನ್ನು
ಕಾಯುವ ಗೋಪಾಲ ಭೂದೇವ ವಂದಿತ = ಭೂಸುರರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಂದ
ಸಮ್ಪನ್ನ. ಬಲದೇವಾನುಜ = ಬಲರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣ, ಪರಾ
ತ್ಪರ = ಪರಮಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದವನು,
ಅಕ್ರೂರನರದ = ಅಕ್ರೂರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ. ಅಕ್ರೂರನು ಯದು
ವಂಶದ ರುಢಿವನ ಪುತ್ರ. ಈತನ ಮೂಕೆ ಗಾಂಧಿನಿ. ಕಂಸಾಸುರನ ಅಪ್ಪ ಮಂತ್ರಿ
ಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಅಹುರನ ಪುತ್ರಿ ಭೂತನುವೆಂಬವಳು ಈತನ ಪತ್ನಿ.
ಕಂಸನ ಆದೇಶದಂತೆ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಪಾಧುರಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕರೆ
ಮೊಮ್ಮಲು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದು, ಅಲ್ಲಿ ಯಮುನಾ ನದಿಯ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ
ಮೂಡಿದ್ದ ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಚಿಹ್ನೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ಭಕ್ತುತ್ಕರೇಕೆಂದ
ಹೊರಳಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತನು, ಸಿರಿಧಾರನ = ಶ್ರೀದೇವಿಯನ್ನು ವಕ್ಷ
ದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಧರನಾಮಕನು, ಶ್ಯಾಮನ = ನೀಲವರ್ಣನು,
ನಿಸ್ಸೀಮನ = ಬಲುಧೀರ ವರುಷನನ್ನು, ವಾಮನ = ಸುಂದರರೂಪನು,
(ವಾಮನಾವತಾರಿ ಶ್ರೀಕರಿ). ರಾಮನ = ಸರ್ವರಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು
(ಪರಬಲರಾಮ ಹಾಗೂ ದಾಶರಥಿ ರಾಮನು) ಕಾಮನ ಅಯ್ಯನ = ಮನ್ಮಥ
ಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸಾಮನ = ಸರ್ವಸಮನು (ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರನ್ನು

ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಳ್ಳುವವನು). ಸೀಮನ = ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿದವನು (ಸರ್ವಾತೀತನು) ಸೋಮನ = ನಿತ್ಯಮುಕ್ತನನ್ನು (ಸೋಮ - ಅಮೃತ - ಮುಕ್ತ) ಲಕುಮಿನಿಲೋಲನ = ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನಿತ್ಯ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು. ಶೀಲ = ಸದ್ಗುಣಾಧ್ಯ (ಸುಜ್ವರಿತ್ರಿವುಳ್ಳವನು). ಶೂಲಧರಸಾಲ = ತ್ರಿಶೂಲಧಾರಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರಕ್ಷಕ. ಶೀಲ = ಇಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳ ಪ್ರವರ್ತಕ. ಶಿಶುಸಾಲಕಾಲ = ಶಿಶುಪಾಲನಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ವನಮಾಲನ = ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುಷ್ಪಹಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ಜಾಣನ = ಸರ್ವಜ್ಞನನ್ನು, ಬಲುವಿನೋದನ = ಸಿಂಹಾನಂದಪುರ್ಣನನ್ನು, ಅಗಣಿತಪ್ರಾಣ = ವಿವಿಧಗುಣಗಳುಳ್ಳ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಪ್ರಾಣನ = ಬಿಂಬರೂಪೀ ಹರಿಯನ್ನು (ಅವರ ಚೇಷ್ಟದಾಯಕ ರೂಪ) ಕಲ್ಯಾಣನ = ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು.

ಛಂಛ

(ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಪೂರ್ವ

ತ್ರಿಪಿಡತಾಳ

ಧನ್ಯನಾದೆ ವಿರಲನ ಕಂಡು ಓಡಿತು ಅಘದ್ವಿಂಡು ||

||ಪ||

ಧನ್ಯವಾದೆನೊ ಕಾಮನ್ನ ಪಿತನ ಲಾ -

ವಣ್ಯ ಮೂರುತಿಯ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಕಂಡು

||ಆ||

ದೇವವರೇಣ್ಯ ನದಾ ವಿನೋದಿ ವೃಂ -

ದಾವನ ಸಂಚಾರ ಗೋವನ ಕಂಡು ||

||೧||

ಮಂಗಳಾಂಗ ಕಾಳಿಂಗಮಥನ ಮೂ -

ತುಂಗವರವರದ ರಂಗನ ಕಂಡು ||

||೨||

ಹಾಟಕಾಂಬರ ಕಿರೀಟ ಸಾರಥಿ

ತಾಟಕಾರಿ ವೈರಾಟನ ಕಂಡು ||

||೩||

ಚಿಂತಿತಘಟ ಕೃತಾಂತನಾತ್ಮ ಜಾ

ದ್ಯಂತರಹಿತ ನಿಶ್ಚಿಂತನ ಕಂಡು ||

||೪||

ಮಾತುಳಾಂತಕ ವಿಧಾತಪಿತ ಜಗ -

ನ್ನಾಥ ವಿರಲ ವಿಖ್ಯಾತನ ಕಂಡು ||

||೫||

ಘ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ -

ಅಘದ್ವಿಂಡು = ಪಾಪಗಳ ಸಮೂಹ. ಕಾಮನ್ನು ಪಿತನ = ಮನ್ಮಥನ
ತಂದೆ, ಲಾಂಛ್ಯ ಮೂರುತಿಯು = ಪರಮಸುಂದರಸ್ವರೂಪಿ, ದೇವ
ವರೇಣ್ಯ = ದೇವದೇವೋತ್ತಮನು. ಸದಾ ವಿನೋದಿ = ನಿತ್ಯ ಲೀಲಾ
ವಿನೋದಿಯು, ವೃಂದಾವನ ಸಂಚಾರ = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಗೋವನ = ಗೋಪಾಲನನ್ನು. ಮಂಗಳಾಂಗ = ಶುಭಾಂಗ
ಸ್ವರೂಪಿ, ಕಾಳಿಂಗಮಥನ = ಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪವನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿ ತುಳಿದ,
ಮಾತಂಗವರ ವರದನ = ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದವನು. ಹಾಟ
ಕಾಂಬರ = ಪೀತಾಂಬರ (ಹಾಟಕ - ಚಿನ್ನ, ಅಂಬರ - ವಸ್ತ್ರ), ಕಿರೀಟ
ಸಾರಥಿ = ಕಿರೀಟನಾಮಕನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾದವನು (ವಾರ್ಥ
ಸಾರಥಿ) ತಾಟಕಾರಿ = ತಾಟಕಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀರಾಮ, ವೈರಾಟನ =
ವಿರಾಡ್ರೂಪಿ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮ. ಚಿಂತಿತ ಫಲದ = ಭಕ್ತರ ಮನೋಭೀಷ್ಟ
ದಾಯಕ, ಕೃತಾಂತನ = ಲಯಕರ್ತನು, ಅತ್ಮಜಾದ್ಯಂತ ರಹಿತ =
ತನಗೇ ಆದಿ. ಮಧ್ಯ, ಅಂತಗಳಿಲ್ಲದಿರುವ (ಆತ್ಮ - ಜ - ಆದಿ. ಅಂತರಹಿತ)

ನಿಶ್ಚಿಂತನ = ಯಾವ ಲೇಷವೂ ಇಲ್ಲದ ನಿರ್ವಿಕಾರರನನ್ನು (ಸದಾನಂದ ಭರಿತನು) ಮಾತುಳಾಂತಕ = ಸೋದರ ಮಾವನಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಮಾತುಳ - ಸೋದರ ಮಾವ), ವಿಧಾತೃಪಿತ = ಬ್ರಹ್ಮನ ಜನಕ, ವಿಹೃತ = ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಪುರುಷ (ಸರ್ವೋತ್ತಮ).

೪೯೫

(ಕಮಲೇಶವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ರೂಪಕತಾಳ

ಕಂಡು ಧನ್ಯನಾದೆ ಉಡುಪಿ ಕೃಷ್ಣನ - ನಾ ಕಣ್ಣಾರೆ ||

||ಪ||

ಕಂಡು ಧನ್ಯನಾದೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸಖದಿಯೊಡೆದ ಹರಿಯ

ತಂಡ ತಂಡದಿ ಪೂಜೆಗೊಳುತ - ಪಾಂಡವರನೆ ಸಲಹಿದನ || ||ಅ||

ಗೆಚ್ಚೆ ಕಾಲ್ಗಡಗಿಟ್ಟು - ಮಜ್ಜೆಗೆಡಗೋಲ ಪಿಡಿದು

ಹೆಜ್ಜೆ ಪಂಕ್ತಿ ಉಟಿನುಂಡು - ಗುಜ್ಜು ವೇಷ ಧರಿಸಿದವನ || ||೧||

ಎಂಟುಮರದ ಯತಿಗಳು ತನ್ನ ಬಂಟರೆಂದು ಪೂಜೆಗೊಳುತ

ಕಂಟಕ ಕಂಸಾದಿಗಳನೆ ದಂಟಿನಂದದಿ ಸೀಳಿದವನ || ||೨||

ಎಸು ಜನ್ಮದ ಸುಕೃತವೋ ಕಮಲೇಶವಿಠಲರಾಯ ತನ್ನ

ದಾಸಜನರಭೀಷ್ಟ ಸಲಿಸಿ ಕೂಸಿನಂದದಿ ಪೋಷಿಸುವನ || ||೩||

ಅರ್ಥ ನಿವರಣೆ :

ಕಮಲೇಶವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ ಸುರಪುರದ ① ಆನಂದದಾಸರು ಉಡುಪಿ

ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ತು ತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿದ್ದು. ಧನ್ಯರಾದರು. ಸರ್ವಾಲಂಕಾರ
 ಭೂಷಿತನಾದ ತ್ರಿ ಕೃಷ್ಣನ ಸ್ತೋತ್ರಪದವಿದು ನಖದಿಯೊಡೆದ =
 ಬಲಿಯಾದ ತ್ರಿವಾಹನು ಮೂರು ಪಾದ ಬೂಮಿಯನ್ನು ಬೇಡಿ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ
 ನಾಗಿ ಬೇಡ ಅಗ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ ಪಾಪಪಾದದ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟಿನ ನಖಾಗ್ರವು
 ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ವಿಸ್ತಾರವನು ಸೀಳಿದಾಗ, ಆ ದ್ವಾರದ ಮೂಲಕ ಬಾಹ್ಯೋ
 ನಕವು ಅಮರ ತರಂಗಿಯಾಗಿ ಹರಿದಳು ತಂಡತಂದದಿ = ವಿಧವಿಧವಾದ
 ಪೂಜಾ ಕೈಂಕರ್ಯಗಳನ್ನು ಪರ್ಯಾಯಸ್ಥ ಯತಿದ್ರಂಗಪರಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತ,
 ಹೆಚ್ಚಿ ಪಂಕ್ತಿ = ಹೊಕ್ಕಿಲೂಟ, ಗುಜ್ಜುವೇಷ = ಕುಳ್ಳಿರುವ ರೂಪ
 (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚಕ್ರ ಬೊಕ್ಕ ದಿವ್ಯ ಪುಂಗಳ ಮೂರ್ತಿ) ಬಂಟಿರೆಂದು =
 ದಾಸರೆಂದು, ಕಂಟಕ = ಸತ್ತ ಧರಣಿದ್ದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮುಳ್ಳಿನಂತಿದ್ದ
 ದಂಟಿನೆಂದದಿ = ದಂಟನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಲೀಲಾಪಾಲವಾಗಿ ಸಂಹರಿಸಿ,
 ಕೂಸಿನೆಂದದಿ = ತಾಯಿಯು ತನ್ನ ಮಗುವನ್ನು ಮಾತೃವಾತ್ಸಲ್ಯದಿಂದ
 ಸಾಕುವಂತೆ.

೪೫

೪೫೬

(ಅಂಕಿತ ಶ್ಯಾಮನುಸಂದರ)

ರಾಗ-ತಿಲಂಗ

ತ್ರಿಸಿಡಿತಾಳ

(ಶ್ರೀಬಾಗಲನಾಡವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಸ್ತೋತ್ರ)

ನೊಡಿದೆ ವೆಂಕಟರಮಣನ - ದ್ವಾರ

ಪಾಡ ಗ್ರಾಮದಿ ನಿಂತ ದೇವನ ||

||ಪ||

ರೂಢಿಪ ದಾಸರಿಗೆ ನೀಡಲು ದರುಶನ

ಗೊಡಪ್ರಾರಾದ್ರಿಯಿಂ ಬಂದ ಮಾಹಾತ್ಮನ ||

||ಅ||

ಈತನ ವೈಕುಂಠಸಾಧನು - ನಿಜ
ಶಾತಕುಂಭೋದರ ತಾತನು
ದೂತಂಗವರದಾತ ಶ್ವೇತವಾಹನಿ ನೂತ
ಜಾತಿರಹಿತ ದನುಜಾತ ಕುಲಾಂತಕ ||

||೧೦||

ತೋಂಡಮಾನಗೊಲಿದಾತನ - ತನ್ನ
ತೋಂಡಜನಕೆ ಸುಖಿದಾತನ
ಅಂಡಜಾತಪ್ರಕಾಂಡ ಪರೂಢ ಬ್ರ -
ಹ್ಮಾಂಡ ನಾಯಕ ಪಾಂಡವ ಪಾಲನ |

||೧೧||

ಇಂದುಫರಾಮರವಂದ್ಯನ ಶಾನು
ಸುಂದರನಿಲನ ಮುಕುಂದನ
ಸಂದರುಶನ ಮಾತ್ರದಿ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ದೋಷ
ವೃಂದವೆಲ್ಲವು ಇಂದು ಬೆಂದು ಹೋದವು ಘನ |

||೧೨||

೪

ಅರ್ಥ ನಿವರಣೆ ;

ದ್ವಾರನಾಡಗ್ರಾಮದಿ = ಬಾಗಿಲುವಾಡವೆಂಬ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿರುವ
(ದ್ವಾರ-ಬಾಗಿಲು) ರೂಢಿಪ ದಾಸರಿಗೆ = ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ
ದಾಸಜನಕ್ಕೆ. ವೈಕುಂಠನಾಥನು = ವೈಕುಂಠಾಧಿಪತಿ. ಶಾತಕುಂಭೋ
ದರ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು (ಶಾತಕುಂಭ - ಚಿನ್ನ ಉದರ-ಗರ್ಭ ಅಂದರೆ.
ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ನಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ) ತಾತನು = ಜನಕನು (ಬ್ರಹ್ಮಜನಕ)
ವರದ = ಗಣೇಂದ್ರಪಾಲಕ, ಶ್ವೇತವಾಹನಸೂತ = ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ
(ಅರ್ಜುನನ ದಶನಾಮಗಳಲ್ಲಿ “ಶ್ವೇತವಾಹನ” ಒಂದು) ಜಾತರಹಿತ =
ಜನನ ಮರಣರಹಿತ, ದನುಜಾತ ಕುಲಾಂತಕ = ಕಶ್ಯಪ ಮುನಿಗಳ
ಪತ್ನಿ. ದನು ಎಂಬುವಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ದಾನವರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪನು.

ತೋಂಡಮಾನ = ಅಕಾಲ ರಾಜನ ತಮ್ಮನಾದ ತೋಂಡಮಾನರಾಜನಿಗೆ
 ಒಲಿದಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ತೋಂಡಜನಕೆ = ಸೇವಕವೃಂದಕ್ಕೆ, ಸುಖದಾತನ =
 ಆನಂದಪ್ರದನ. ಅಂಡಜಾತ = ಪಕ್ಷಿಗಳು (ಅಂಡ-ಮೊಟ್ಟೆ) ಪ್ರಕಾಂಡ =
 ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗರಾಡ ದೇವರನ್ನು. ವರೂಢ = ರಥವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು.
 (ಗರುಡವಾಹನನು), ಇಂದುಧರಾಮರ = ಚಂದ್ರ ಶೇಖರನಾದ ರುದ್ರಾದಿ
 ದೇವತಾವರ್ಗ. ಘನ = ನಿಖೀಡಿತವಾದ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರ.

೪೯೭

(ಶ್ರೀಕರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಯಮನ

ಆದಿತಾಳ

ಇಂದು ಕಂಡನಾ ಇಂದುಧರನಾತ - ನಂದ ಕಂದ ಮುಕುಂದನಾ
 ಮಂದರೋದ್ಧರ ಇಂದಿರಾವರ - ತಂದೆ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ||ಪ||

ಕಾವಲೋಳು ಪುಟ್ಟಿರುವಾ - ಅವಪಳ್ಳಿಲಿ ಬೆಳೆದನಾ
 ಕಾವ ಗೋವಳರಾಯನಾ - ದೇವಕೀತನುಜಾತನಾ || ೧೦ ||

ಹಡಗದಲಿ ನಡತಂದನಾ - ಕಡಗೋಲ್ಲೇಣ ಎಡಿದನಾ
 ಕಡಲ ದಡದಲಿ ನಿಂದನಾ - ನಡುಮನೆಯ ಸುತನಿಗೊಲಿದನಾ || ೧೧ ||

ಭಾಮೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಕರಲದರ್ಚನೆ - ಪ್ರೇಮದಲಿ ಕೈಕೊಂಡನಾ
 ಕಾಮನಯ್ಯ ಸುಧಾಮ ಸಖಿ-ಮಮ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಕರವಿಠಲನಾ || ೧೨ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿನಯದೇವತೆ ತಾಲೂಕಿನ ಕಲ್ಲೂರು ಗ್ರಾಮಸ್ಥರಾದ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥಾಚಾರ್ಯ ಕೃತಿ ಇದು. ಶ್ರೀಕರವಿರ್ಮಲ ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನಾಣೆಕಲ್ಲಿನಲ್ಲಿ ಒಡಮೂಡಿದ ಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಅರ್ಚಕಮನೆತನಕ್ಕೆ ಸೇರಿದವರು. ಇಂದುಧರಿ ಸುತ = ಚಂದ್ರ ಶೇಖರನಾದ ರುದ್ರನಿಂದ ಸ್ತುತೃನಾದವನು. ಇಂದಿರಾವರ = ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ, ಕಾವಲೋಳು = ಶುರಂಗದಲ್ಲಿ (ಕಾವಲಿದ್ದ ಜೈಲಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜನನ) ಆನ ವಳ್ಳಿಲಿ = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ (ಆವ-ಗೋವು ಪಳ್ಳಿ-ಹಳ್ಳಿ) ಗೋವಳ ರಾಯನಾ = ಗೋಪಾಲನ ದೇವಕೀ ತನು ಜಾತನಾ = ದೇವಕಿಯು ಜರದದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವನಾದ. ಹಡಗದಲಿ ನಡೆ ತಂದನಾ = ಹಡಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಪೀಚಂದನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಮುನಿಗಳಿಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮೆಯ ಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಕಡಲ ದಡದಲಿ = ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ (ರಜಪೀಠ ಎರ) ನಡುಮನೆಯ ಸುತನಿಗೆ = ಮಧ್ಯಗೇವ ಭಟ್ಟರ ಮನೆಯನ್ನು ಪಾವನ ಮಾಡಿದ ಗುರುಮನ್ಮಥರಿಗೆ ಒಲಿದ. ಭಾನು = ಸತ್ಯಭಾಮೆ. ಕರದಲರ್ಚನೆ = ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿಯವರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಪ್ರತಿಮಾ. ಕಾಮನಯ್ಯ = ಮನ್ಮಥಪಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸುಧಾಮಸುಖ = ಕುಚೇಲನ ಮಿತ್ರ.

೪೯೮

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನಶ್ರೀನಿವಾಸ)

ಶ್ರೀಕಾಂಡೋಣಿ ನಂಕಟರಮಣನ ಸ್ತೋತ್ರ

ರಾಗ-ಕೋಡಿ

ಮಿಶ್ರಭಾವತಾಳ

ಧನ್ಯನಾದೆನು ಇಂದು ವೆಂಕಟನ ಕಂಡು

ಅನ್ಯರೊಬ್ಬರು ಇವಗೆ ಸರಿಪರರು ಇಲ್ಲ ||

||ಪ||

ಅಮರಿಗು ಮನುಜರಿಗು ಸರ್ವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗು

ಸ್ವಾಮಿ ರಕ್ಷಕ ಸರ್ವಪ್ರೇರಕನು ದೇವ

ಅಮರಾವತಿ ಸರಿತತೀರಗಿರಿಯಲಿ ನಿಂತ

ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಭಜಿಸಿ ಅಭಯ ವರವೀವ

||೧||

ಎನ್ನ ಕುಲದೇವನು ತಿರುಪತಿ ವೆಂಕಟನು

ತಾನೇವೆ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಒಲಿದು ಒಂದಿಹನು

ಅನಂತಗುಣಪೂರ್ಣ ತನ್ನ ಸೇವಿಸುವರ

ಅನುಗಾಲ ರಕ್ಷಿಸುವ ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧು

||೨||

ಮಧ್ವಮುನಿ ಹೃತ್ ದನ ದೇವದೇವೋತ್ತಮನು

ಮಧ್ವಮುನಿ ಗುರುಸ್ವಾಮಿ ವಿಧಿತಾತ ಶ್ರೀಶ

ಶುದ್ಧಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿ ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಉದ್ಧರಿಪ ಸಂಸ್ಮರಿಸೆ ಇಹ ಪರದಿ ಎಂದೂ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಅನುರಾಗಿ = ದೇವತಾವಗ-ಕೃತ್ ಮನುಷ್ಯ = ಮಾನವ
ವೃಂದಕ್ಕೂ ಸರ್ವಪ್ರಾಣಿಗಳಿಗೂ = ಸಕಲ ಜೀವಜಂತುಗಳಿಗೂ, ಅಮ
ರಾನತಿ ಸರಿತತೀರ = ದೇವಗಂಗೆ ಎನಿಪ ಸ್ವಾಮಿಪುಷ್ಕರಣೀ ತಟದಲ್ಲಿ,
ಗಿರಿಯಲಿ = ಶೇಷಾಜಲದಲ್ಲಿ, ಹೃತ್ಪದನ = ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥ ಮುನಿಗಳ
ಹೃದಯ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನಿಧಿತಾತ = ಬ್ರಹ್ಮನ ಜನಕ.

೪೯೯

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗ-ಖರಹರಪ್ರಿಯ

ಆದಿಕಾಳ

ನೋಡಿದನೋ-ಕೊಂಡಾಡಿದನೋ ||

||ಪ||

ಜೋಡಿಸಿ ಕರಗಳ-ಬೇಡಿದೆ ಕೃಷ್ಣನ ||

||ಅ||

ಮೂಡಲು ಸೂರ್ಯನು-ಹಿಮದ ಕಣಗಳಂತೆ

ಓಡಿತು ಮೋಹವು-ಕೂಡಿತು ಧೈರ್ಯವು

ನೋಡಲು ಕೃಷ್ಣನ-ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯ

ಈಡೇರಿತು ಮನದಾಶೆಯು-ರಂಗನ ನೋಡಿದನೋ ||

||೧||

ಕಳೆಯಿತು ದುರಿತವು-ಬೆಳೆಯಿತು ಸುಕೃತವು

ಸೆಳೆದನು ಮನವನು-ತನ್ನಡಿಗಳಲಿ

ಬಳಿಯಲಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ-ಭಾಮೆಯರೊಡಗೂಡಿ

ಕೊಳಲೂದುವ-ಮಂಗಳಕರ ದೃಶ್ಯವ ||

||೨||

ಉಕ್ತು ಹರ್ಷವ್ಯ-ಪರಮ ದಮನನಿ
 ನಕ್ಯನು ನೋಡುತ್ತ-ಕರುಣಾಪಾಂಗವಿ
 ಭಕ್ತ ಪ್ರಸನ್ನನು-ತತ್ಕವನೆಂದೆನ್ನ
 ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದಲಿ-ಕರೆಯುವಂತಿರುವುದ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಮೂಡಲು ಸೂರ್ಯನು = ಸೂರ್ಯನಿಗಿಂತದ್ದೆ ಸೂರ್ಯನು
 ಉದಯಿಸಿದ ತಕ್ಷಣ. ಹಿಮ್ಮಡಕಣ್ಣಿ೦ತೆ = ಮಂಜುಪರ್ವಿಗಳು ಹೇಗೆ
 ಕರಗಿ ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವುವೋ, ಅದಂತೆ ತನ್ನ ಮೋಹಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪರಿಹಾರ
 ವಾಯಿತು ಆ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಯು ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ (ಅಲಂಕಾರ),
 ಈಡೇರಿತು = ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳು ನೆರವೇರಿದುವು. ದುರಿ
 ತವು = ಸತ್ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರತಿಘಾತಕ ಸಾಮಗ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಪಾಪಗಳು ಪರಿಹಾರ
 ವಾದುವು. ಸುಕೃತವು = ಪುಣ್ಯಕಾರ್ಯಗಳು. ಸೆಳೆದನು = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು
 ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದಕಮಲಗಳಡೆಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿದನು, ಭಾಮೆ =
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪತ್ನೀ ಸತ್ಯಭಾಮೆ, ಕರುಣಾಪಾಂಗವಿ = ದಯಾವೀಕ್ಷಣ
 ದಿಂದ, ತತ್ಕವನೆಂದೆನ್ನ = ಯೋಗ್ಯನಾದ ತನ್ನ ಭಕ್ತನೆಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ
 ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದಲಿ = ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ.

೫೦೦

(ಗುರುಜಗನ್ನಾಥ ವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ಶಾಗ-ಶ್ರೀರಾಗ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಇಂದು ನೋಡಿದನಂದದಾಯಕ ಇಂದಿರಾರಮಣನಾ ||

||ಪ||

ಇಂದುಮೌಲ್ಯಮುಂಜಿದ್ರ ವಂದಿತ ಪಾದನಾ ||

||೮||

ಪಾರಿಜತರ-ಗಿರಿಧಾರಿ-ಸೂಕರ

ಕ್ರೂರರೂಪವ ತಾಳ್ದನಾ

ಪೋರ—ಜನನಿ ಶಿರಹಾರಿ—ಪಚರ

ನಾರಿಜನರಿಗೆ ಒಲಿದನಾ ||

||೯||

ನಾರಿವ್ರತ ಪರಿಹಾರ ಮಾಡಿ

ಹಯವನೇರಿ ಮೆರೆದನಾ

ಧಾರುಣಿಯೊಳು ಸಮೀರಗಿರಿವಾಸ

ವೀರವರದೊಳು ತೋರೋನಾ ||

||೧೦||

ವೀತಶೋಕ ವಿಧಾತಜನಕನ

ದೂತಜನ ಪರಿವಾಲನಾ

ಖ್ಯಾತಮಹಿಮನಾ ದಾತ ಗುರುಜಗ

ನ್ನಾಭನಿರ್ಮಲರಾಯನಾ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ —

ಆನಂದದಾಯಕ = ಇಹದಲ್ಲಿ ಪರದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಪುನಿವನ್ನು ಕೊಡುವ, ಇಂದು ಮೌಲ್ಯ = ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ರುದ್ರ (ಇಂದು-ಚಂದ್ರನಕಲೆ. ಮೌಲ್ಯ-ಮೌಳಿಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ). ಆನು ರೇಂದ್ರವಂದಿತ ಪಾದನಾ = ಸುರಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದ ನಮ್ಯಪಾದನಾ. ನಾರಿಚರ = ಜಲಚರ ಜಂತುವಾದ ಮತ್ಸ್ಯ (ಮತ್ಸ್ಯಪತಾರ) ಗಿರಿ ಧಾರಿ = ಮಂದರ ಗಿರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿದ ಕೂರ್ಮಪತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ, ಸೂಕರ = ಪರಾಹರೂಪಿ, ಕ್ರೂರ ರೂಪವ ತಾಳ್ದನಾ = ಭೀಕರ ರೂಪ ವನ್ನು ತಾಳಿದ ನರಸಿಂಹದೇವರು, ಪೋರ = ಬಾಲಕನಾದ ವಾಮನ

(ಮಾಣವಕರೂಪ) ಜನನಿ ಶಿರಹಾರಿ = ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ರೇಣುಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ಒದುಕಿಸಿದ ಪರಶುರಾಮರೂಪ. ನನಚರ = ವನವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ನಾರೀಜನರಿಗೆ ಒಲಿದನಾ = ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಆಸುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಾರಿವ್ರತ ಹರಿಹಾರ ಮಾಡಿ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ತಿಯರಲ್ಲಿ ಮುನೋವೈಕಲ್ಯವನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿ, ಅವರ ಪಾತಿಪ್ರತ್ಯಭಂಗಗೊಳಿಸಿ, ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಬುದ್ಧನ ಮೋಹಕರೂಪ. ಹಯನೇರಿ ಮೆರೆದನಾ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ ಕುಮರೆಯ ಮಹನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಕಲ್ಪಿರೂಪ. ಸುಮೀರಗಿರಿವಾಸ = ಅಂಜನಾಚಲವಾಸ. ವೀತ ಶೋಕ = ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳಿಂದ ವಿದೂರನಾದ ವಿಧಾತಜನಕ = ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆ. ದೂತಜನ = ತನ್ನ ದಾಸವರ್ಗ.

ಚಿ೦೧

(ಅಂಕಿತ-ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ)

ರಾಗ—

ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ ಸ್ವಾಮಿಯ ಕಂಡೆ ||

||ಪ||

ಕಂಡೆ ನಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಡೆಯನ
ಪಾಂಡವರ ಪರಿಪಾಲಿಸುವವನ ಪ್ರ
ಚಂಡ ಅಸುರರ ಶಿರವ ಚಕ್ರದಿ
ಚಂಡವಾಡಿದ ಚೆಲುವ ಕೃಷ್ಣನ ||

||ಅ||

ಪಾದನವಿದಿ ಭಾಗೀರಥ್ಯುದಿಸಿದಳು
ವಿರಿಂಚೆಯು ನಾಭಿಕಮಲದಿ

ಈರೇಳು ಲೋಕಪಿಟ್ಟು ಉದರದೊ-
ಳಾದಿ ಮೂರುತಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ||

||೧||

ಎಳೆದುಳಿಸಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ಅ-
ರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹಾರ ಪದಕವು ಕೊ-
ರಳೊಳಗೆ ವೈಜಯಂತಿ ಮೂಲೆಯಂ-
ತೊಳ್ಳವೊ ಮಾಣಿಕಾಭರಣ ಭೂಷಿತ ||

||೨||

ಶೀಘ್ರದಲಿ ಜರಸುತನ ಪಥೆ ಮಾ-
ಷ್ಠಜ್ಞದಲಿ ಶಿಶುಪಾಲರಂತಕ
ರುಕ್ಮಿಣೀಪತಿ ಧರ್ಮ ಭೀಮರಿಂ-
ದಗ್ರಪೂಜೆ ತಕ್ಕೊಂಡ ಕೃಷ್ಣನ ||

||೩||

ಕಂಕಣ ಕರದಲಿ ಶಂಖಚಕ್ರವು ಅರ-
ವಿಂದ ರೇಖವು ಚರಣದಲಿ
ಪಂಕಜಾಕ್ಷನ ಮುಖದ ಕಾಂತಿಯು
ಶಂಕೆಯಿಲ್ಲದ ಸೂರ್ಯರಂದದಿ ||

||೪||

ಎಂಟು ಮಂದೈರಡೆಂಟು ಸಾವಿರ ಸತಿಯು-
ರಿಂದ ದ್ವಾರವತಿಯನಾಳಿದ
ಪತಿತಪಾವನ ಪಾರಿಜಾತವ ಸತಿಗೆ
ತಂದ ಶ್ರೀಪತಿಯ ಪಾದವ ||

||೫||

ನಳಿನಮುಖಿ ದ್ರೌಪದಿಯು ಕರೆಯಲು
ಸೆಳೆಯೆ ವಸ್ತ್ರ ಅಕ್ಷಯವ ಮಾಡಿಸಿ
ಖಳರ ಮರ್ದನ ಕರುಣಸಾಗರೆಂ-
ದಿಳೆಯೊಳಗೆ ಹೆಸರಾದ ಕೃಷ್ಣನ ||

||೬||

ಸಂಪದಕರಣ ಸಿದ್ಧತೆ ತೋರಿ -
 ಸಂಪದಕರಣ ಸಿದ್ಧತೆ ತೋರಿ -
 ಸಂಪದಕರಣ ಸಿದ್ಧತೆ ತೋರಿ -
 ಸಂಪದಕರಣ ಸಿದ್ಧತೆ ತೋರಿ -

||೭||

ಸಂ

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಡೆಯನು = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾದ.
 ಪ್ರಚಂಡ = ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾದ. ಚಂಡನಾದಿದ = ಕತ್ತರಿಸಿ
 ಕಡವಿದ, ಪಾದನಖದಿ = ತನ್ನ ಪಾದಪಾದ ಹೆಬ್ಬರಳಿನ ಉಗುರಿನ
 ತುದಿಯಿಂದ. ನಿರಿಂಚರು = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಈರೇಳು ಲೋಕವು =
 ನಿಳ ಲೋಕಗಳ (ಈರೇಳು = ೨೫೭ = ೭ x ೭ = ೪೯, ಅದಿಮೂರುತಿ = ಸೃಷ್ಟಿಗೆ
 ಆದಿಮೂಲವಾದ, ಮಾಣಿಕಾಭರಣ = ಅನುಪಮ ರತ್ನದ ಅಭರಣಗಳು,
 ಜರೆಸುತನ = ಪರಾಕ್ರಮ. ಅಗ್ರಪೂಜೆ = ರಾಜನೂಯಯಾಗದಲ್ಲಿ
 ಪಾಂಡವರಿಂದ ಅಗ್ರಪೂಜೆ ಕೈಕೊಂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಅರವಿಂದರೇಖವು =
 ಚರಣದಲ್ಲಿ ಕಮಲದ ರೇಖೆಯು, ಎಂಟುಮಧ್ಯರಡೆಂಟು ಸಾವಿರ =
 ಹದಿನಾರುಸಾವಿರದ ಎಂಟುಮಧ್ಯರಡೆಂಟು ಸಾವಿರ, ತಾನಿದ್ದಿಂಡಿನಲಿ = ತನ್ನಲ್ಲಿ
 ಆತ್ಮಯಾವನ್ನೂ ಇದೆ.

ಃ

೫೦೨

(ಅಂಕಿತ-ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆರಂಗ)

ರಾಗ ಪೂರ್ವಿ

ಅದಿತಾಳ

ಕಂಡನೀಗ ರಂಗನಾಥನು ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿಯು ||

||ಪ||

ಕೆಂದೆನಿಗೆ ರಂಗನಾರಾಯಣ ಬೋ-
ಮಂಡಲಮೊಳುದೊಂದ ಮೂರುತಿ
ಹಿಂದೂ ವ್ಯಕ್ತರ ತನತಂಡದಿ
ಮಂಡು ತಂದೆನು ಮಾಡಿದ ನ್ಯಾಯಿಣಿ ||

||೮||

ಕಾಮಪಿತನ ಕೌಸ್ತುಭಹಾರನ ಕಸ್ತೂರಿ
ನಾಮನ ನೇಮದಿಂದ ಧರಿಸಿದಾತನ
ವಾಮಭಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕುಟ ಹೇಮವಂಶಪದೊಳಗೆ ಕುಳಿತು
ಕಾಮಿಸಿದ ದಕ್ಷರಿಗ ಕಾಮಿತಾರ್ಥ ಕೊಡುವ ನ್ಯಾಯಿಣಿ ||

||೯||

ಗರುಡವಾಹನದೇರಿ ಗಗನದಿ ಚರಿಸುತ್ತ ಬಂದು
ಸರಸಿಯೊಳು ಕರಿಯ ಸಲಹಿದ
ಪರಮಭಕ್ತರ ಕಾವದೇವ ಕರಾಣವಾರಿಧಿ ಕಮಲನಯನ
ಉರಗತಯನ ಉದ್ಧಾರಿ ನಿನ್ನ ಮೊರೆಯೊಳ್ಳೆ ಕಾಯೊ ಎನ್ನ ||೧||

ಇಂದುಧರನ ಸಖನೆ ಕೇಳುಯ್ಯ ಬಂದಂಥ ದುರಿತ
ಹಿಂದುಮಾಡಿ ಮುಂದೆ ಸಲಕೆಯ್ಯ
ತಂದೆ ಅಡಿಯ ಹೊಂದಿದನು ಇಂಥ ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ರಂಗ ಅ-
ನಂದಪಡಿಸೊ ರಾಮಲಿಂಗ ಜೊಂದಿದನು ನಿನ್ನ ಜಗಣ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ಉದ್ದಂಡ ಮೂರುತಿ = ಸರ್ವೋತ್ಕೃಷ್ಟನಾದ ದೇವರು, ಹಿಂಡು
ದೈವರ = ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳು. ಕಾಮಪಿತನ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕೌಸ್ತುಭ = ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಪದಕ

ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಈ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ನೇಮ
ದಿಂದ = ಶಿಸ್ತಾಗಿ (ಮನೋಹರವಾಗಿ). ನಾಮಭಾಗ ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತ =
ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂಭನನು. ಶ್ರೀವತ್ಸ ವೇ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ಹೇಮಮಂಟಪ = ಸುವರ್ಣಮಂಟಪ. ಕಾಮಿಸಿದ =
ತನ್ನನ್ನು ಇಚ್ಛಿಸಿದ. ಉರಗಶಯನ = ಶೇಷಕಾಯ. ಇಂದುಧರನ
ಸಖನೆ = ಚಂದ್ರಮೌಳಿಯಾದ ರುದ್ರನ ಮಿತ್ರನೇ (ರುದ್ರದೇವರು
ಶ್ರೀಹರಿಯ ದ್ವಿತೀಯಾಂಗಭೂತರು).

ಶಿಂಷು

(ಅಂಕಿತ-ವೆಂಕಟೇಶ)

ರಾಗ-ಸಾವೇರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಕಂಡನಾ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಡೆಯ-ಶ್ರೀವೆಂಕಟದೇವನ ||

||ಪ||

ಕಂಡನಾ ಭಕುತರ ಹಿಂಡುಗಳುರೆ

ಕೊಂಡಾಡುತ್ತಿರೆ-ಪದಪುಂಡರೀಕವ ನಾ ||

||ಅ||

ತುಂಗಮಹಿಮ-ಸತ್ಸಂಗವಿತ್ತು-ಮನದಂತರವರಿ

ತಾಂಗೀರಸದಿ-ಮಂಗಳ ಪೌರ್ಣಮ ಭಾರ್ಗವಾಸರದಿ

ಭಾರ್ಗವಿಪತಿ ನಿನ್ನ ನುಗ್ರಹದೀ-ನಗದೊಡೆಯನೆ ಭಕ್ತರ

ರಘುಹರಿಸುತ-ಪನ್ನ ಗಿರಿಗೊಡೆಯ-ನಿನ್ನ ಯ ಗುಡಿಯನ್ನು

ಬಗೆ ಬಗೆ ಸ್ತುತಿಪರ ಹಿಂಡನ್ನು-ನಾ ಕಂಡೆನೋ ||

ಜಾಗುವೊಡದೆ ಬಾಯಿ ಬೀಗವ ಕೈಕೊಂಡು

ಸಾಗಿ ಕಾಸಾರದಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಿಕೊಂಡು

ಬಾಗಿ ವರಹಾದೇವರ ವಂದಿಸಿ

ಬೇಗದಿ ಹರಕೆ ಕೈಕೊಂಡಿಹ ದೇವನ ||

||೧||

ಮುಕ್ತರೋಡೆಯ-ಪುರುಷೋತ್ತಮ-ನಿನ್ನಯ
ಭಕ್ತರ ವಿಪತ್ತುಗಳೆಲ್ಲ ಹರಿಸಿ-ಶಕ್ತನುಸಾರ ಕ್ಷ-
ದ್ಧಕ್ತರೇಸಗುವ ಆತ್ಮಲ್ಪ ಭಕ್ತಿಯ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ
ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಪ್ರಾಕಾರದಿ ಸುತ್ತಲು-ಹೊತ್ತ ಗಂಡದೀಪ ಸಾರುತಲೀ
ನಿತ್ಯನೂತನ ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಸುತಲೀ-ಮತ್ತೆ ಉರುಳುತಲೀ ||

ಉತ್ತಮಗತಿಪ್ರದ-ವ್ಯಕ್ತನಹುದೂ ತ್ವ
ದ್ಭಕ್ತರ ಮನೋರಥ ಪೂರ್ತಿಮಾಡುವ
ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂಬ ಬಿರುದು ಪೊತ್ತ-ಸ
ವೋತ್ತಮ-ಶ್ರೀಪುರುಷೋತ್ತಮ-ನಿನ್ನನು ||

||೨||

ಬೊಮ್ಮಜನಕ-ಪರಬೊಮ್ಮನೇ-ನಿನ್ನಯ
ಸನ್ಮಹಿಮೆಯನಾ-ಖಮ್ಮನದೀ
ಒಮ್ಮೆಯಾದರು ಮವ್ವನದಲಿ ನಿನ್ನಯ
ಸನ್ಮಂಗಳ ರೂಪವ ನಿಲ್ಲಿಸದೇ-ಸುವ್ಮನೆ ಕುಳಿತು
ಇಮ್ಮನನಾಗಿರೆ-ಘಮ್ಮನೆ ಎನ್ನನು ಒಳಕ್ಕೊದೇ
ಕಣ್ಮನದೆದುರಿಲಿ ನೀ ನಿಂದೆ-ನೀನ್ನೆಯ ತಂದೇ-ಸನ್ಮದದಿಂದೇ ||

ಪಾಮರನೆಂದೆನ್ನ ಪ್ರೇಮದಿ ಕರುಣಿಸಿ
ಸನ್ಮಹಿಮೆಯ ತೋರ್ದ-ಜಗದೀಶಾ
ಕಾಮಿತ ಜನರ ಕಲ್ಪದ್ರುಮನು ನೀನೆಲೋ
ಈ ಮೇಲುಗಿರೀಶಾ-ಶ್ರೀನೆಂಕಟೇಶಾ-ನಿನ್ನ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಉರೆ ಕೊಂಡಾಡುತಲಿರೆ = ಅಧಿಕವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ.
ಪದಪುಂಡರೀಕವ = ಚರಣಾರವಿಂದಗಳನ್ನು, ತುಂಗಮಹಿಮ =

ಮೊದಲನೆಯ ಮೂಲಕ ಅಂಶಗಳಿಗಾಗಿ ಮೂಲಕವಾಗಿ

||ಅ||

ಅನಮಿಸಿದ ದಾಸರಾಜ್ಯಧಾರಣೆ ಮಂಜಿನಾಂವಿನೊಳು
ಭೂ ನಮಿಸಿದ ದಾನಮೊಳನ ದಾನನ ಕೇಳಾ ನಡನ ||

||೧||

ಅಕ್ಷಾಯಿ ಅಧ್ಯಸ್ತ ವಿಗತಾಯುಷ್ಯಾಕ್ಷಯಿ
ದೃಷ್ಟಾಧಿಪ ನಿಶ್ಚೇತನಿ ಮನ ಸಹ ಸಹ ಸಾಕ್ಷಿ ಇಹನ ||

||೨||

ಮಾತಾನ ಮತೇಶನ ಭವನಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿ ನಾನೀತಿ ವಸು
ಧಾತಳದಲಿ ಧಾರಣೆಯ ಭಾಷಣ ನನ ಭಾತ ನ್ನನ ||

||೩||

ಮಾದವನ ಕವಾಧವ ಕರನಾಧವನ ಸೇ ಧರ
ಕೋನಲು ಪದ್ಮೋದಯಾಕಾಶೋದಯ ನಿವಹಿಸಿಕೆಯವನ ||

||೪||

ಭವ ತೋ ಮಹಭವ ಮನಸಿಭವ ತಂದೆನೆಂಕಟೇಶನಿರ್ಮಲ
ಭವಭಯಹರ ಭಕ್ತಿ ಹೃದ್ಯವನ ಸೊಳಂದ್ರಿವನಹನ ||

||೫||

ಭವ

ಅರ್ಥವೆಂಬಂ.

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಅವ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ಗಾಂಭೀರ್ಯವಿದೆ. ಕೀರ್ತನೆಯ ಕೀರ್ತಗಳು ಯೆನುಕ ಸ್ತೋತ್ರೋಗ ಮಾಡಿದ್ದರು.

ಕುಂಡಲಗಿರಿ = ಶ ಪಗಲಿಯಲ್ಲಿರು (ಕುಂದಲಿ—ಸರ್ಪ).
ಮಂಡಲಿ = ಶಿಖರದಲ್ಲಿ, ಏಧಿ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಹುತ್ತದಲ್ಲಿ ಅಡಗಿದ್ದ
ವೆಂಕಟೇಶನಿಗೆ ಗೋರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿದರು. ಅಂಡಜಗನಾ =
ಗರೂಡವಾಹನ (ಅಂಶ-ಮುಟ್ಟಿ ಅಂಡಜ-ಮೊಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಪಕ್ಷಿ.
ಇಲ್ಲಿ ಸಕ್ಷೀಂದ್ರರಾದ ಗರೂಡದೇವರು. ಗ—ಅನನ ಹೆಗೆಲಿನ ಮಲೆ ಕುಳಿತು
ಗಮನ ಮಾಡುವ ಗರೂಡಗಮನನಾದ (ಪ್ರಹರ). ಅನಮಿಸಿದ =

ನಮಸ್ಕರಿಸಿದ, ದಾನವನ = ರಾಕ್ಷಸನಾದ ವೃಷಭನುಂಟ. ಅಭಿದಾನದ = ಹೆಸರಿನ, ಅಂದರೆ, ಅವನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಂತೆ. ವೃಷಭಾಚಲನೆಂದು = ಕೃತಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾದ, ಮಣಿಸಾನುವಿನೋಳು = ಪರ್ವತಗಳ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿ (ಶೇಷಾಚಲವು ಮೇರಾ ಪರ್ವತದ ಭಾಗ) ಭೂನಮಿಸಿದ = ಭೂದೇವಿಯಿಂದ ಪಂದ್ಯನಾದ, ದಾನವಹನ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ವರಹಾಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ದಾನವಕೇಳ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನವಾಗಿ ಬೇಡಿದ. ಆ ನವನ = ಆ ನಿತ್ಯ ನೂತನ ಮಹಿಮನನ್ನೂ (ನವನ-ನೂತನ). ಇಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನೇ ಬೇಡಿದ ಲೀಲಾ ವಿನೋದ.

ಅಶ್ವಾರಿಯ = ಅಕ್ಷ ಕುಮಾರನನ್ನು ಕೊಂಡ ಆಂಜನೇಯನ ಲಕ್ಷ್ಯನು = ಧೈಯವಸ್ತುವಾದ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ. ನಿಗತಾಕ್ಷಿಯಳ = ಜಾತ್ಯಂಧಳಾದ ಅಂಜನಾದೇವಿ. (ನಿಗತ-ಹೋಗಲ್ಪಟ್ಟ ಅಕ್ಷ-ನೇತ್ರವುಳ್ಳವಳು). ಅಶ್ವಾಕ್ಷೆಗೆ = ಅತ್ಯಂತವಾದ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗೆ, ಒಲಿದು = ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಯಶ್ವಾಧಿಪ = ಯಕ್ಷರ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಕುಬೇರನು, ನಿಕ್ಷೇಪದಿ = ಸಾಲದರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ದ್ರವ್ಯದಿಂದ, ಮಾಸತಿ = ಶ್ರೀ ಭೂದೇವಿಯರ ಸಗ್ರಹಿತನಾಗಿ. ಸಾಕ್ಷಿ ಇಹನ = ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿರುವ ಪದ್ಮಾಪತೀರಮಣನನ್ನು ಕಂಡೇ.

ವಾತಾತನ = ಶೇಷದೇವರು (ವಾತ-ಗಾಳಿಯನ್ನು ಆಶನ-ಆಹಾರವಾಗಿ ಸೇವಿಸುವ ಸರ್ಪ). ವಾತೇತನ = ೪೯ ಮರುದ್ಗುಣಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀ ವಾಯುದೇವರ, ಭೂತಿಗೆ = ಪ್ರತಿಭೆಗೆ, ಮನಸೋತಿರಿ = ಮನವು ಸೋಲುತ್ತಿರಲು, ವಸುಧಾತಳದಲಿ = ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಧಾತಳ = ಬ್ರಹ್ಮನ ಪತ್ನೀ ಶ್ರೀ ಸರಸ್ವತಿಯು ಅಭಿಮಾನಿಯಾಗಿರುವ ತಟ = ಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಕರಣೀತೀರ್ಥದ ದಡದಲ್ಲಿರುವ (ಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಕರಣೀತೀರ್ಥವು ಸರಸ್ವತೀ ಅಭಿಮುಖಮಾನವಾಗಿದೆ) ಥಾಥಳಿಸುನ = ಧಳಧಳಿಸುತ್ತಿರುವ, ಧಾತಾನ್ನನ = ಬ್ರಹ್ಮದನನನ್ನು (ಪ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರನ್ನೇ ಆಹಾರವಾಗಿ ನುಂಗುವ ಶ್ರೀ ಹರಿ). ಈ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಜನಾಚಲದ ಹೆಸರಿನ ಪ್ರಸಕ್ತಿ ಇದೆ.

ಮಾಧವನ :- ಕರ್ಮಭ್ರಷ್ಟನಾದ ಮಾಧವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನನ್ನು, ರಮಾ
 ಧನ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು, ನರಮಾಧವನಾಗಿ ಸೆ =
 ರಾಜನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಲು (ಮಾಧವ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೇ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶ
 ರಾಜನಾಗಿ ಹುಟ್ಟಿದನು). ಧರೆ = ಭೂಮಿಯನ್ನು. ಕೋದಲು = ನೇಗಿಲಿ
 ನಿಂದ ಸೀಳಲು, ಪದ್ಮೋದಯಕಾಗಿ = ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭೂತಳಾದ
 ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಅಭ್ಯುದಯಕ್ಕಾಗಿ, ಉದಯಗಿರಿ = ಮೂಡಲಗಿರಿಯನ್ನು
 (ಪೂರ್ವಾಚಲ). ನೇದಿಕೆಯವನ = ರಂಗಭೂಮಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ.
 ಇಲ್ಲಿ ನೆಂಕಟಾಚಲ ವೆಂದು ಹೆಸರು ಬರಲು ಕಾರಣವಾದ ಪ್ರಸಂಗವಿದೆ.

ಭವ = ರುದ್ರ ದೇವರು, (ಶುಕಾಚಾರ್ಯರು). ತೋಯಜಭನ =
 ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಮನಸಂಭವ = ಶ್ರೀ ಹರಿಯು
 ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಮನ್ಮಥ. ಭವಭಯಹರ = ಸಂಸಾರ ಭಯ
 ವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ. ಭಕ್ತರ ಹೃದ್ಭವನದೊಳು = ಭಕ್ತರ ಹೃದಯದಿಂದ
 ದಲ್ಲಿ, ಉದ್ಭವನಹನ = ಅಪರೋಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಶ್ರೀತಂದೆ
 ವೆಂಕಟೇಶವಿರ ಲನನ್ನು ಕಂಡೇ, [ಇಲ್ಲಿ ಭವ- ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಯಮಕ
 ಪ್ರಯೋಗವಿದೆ].

೫೦೫

(ಗುರುಗೋವಿಂದವಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ—ಕಾಪಿ

ಆದಿತಾಳ

ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು ಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನಯ—ಭವ ಭಾವದ ಮೂರ್ತಿಯು ||

||ಪ||

ಪುಂಡರೀಕ ದಳಾಯತಾಕ್ಷನ—ಹಿಂಡುದೈವರ ಗಂಡನ ||

||ಅ||

ಮಲೆಯ ಮಧ್ಯದ ಮಹಾರಾಜನು ಭೂಮಿ-...
 ಉಲಿದ ಗಾಷ್ಟ್ರಿಯಲದ ಮಲೆಯ... ॥ ೧೧ ॥

ಲಕ್ಷ್ಮಣಪ್ಪನು ತನು ವಿಶ್ವನು ಅಕ್ಷನು...
 ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಜಗದ್ಭಯ ಮಲೆಯನು-ಪ್ರವಾಹನ ದೇವನು ॥ ೧೨ ॥

ವ್ಯಾಪ್ತಕುಲ ಸಂಘಾತನನಿಪನ-ಇಷ್ಟವುಗ ಕವಿಸುಪನ
 ವಿಷ್ಣುಮೂರಾತಿ ವಿಷ್ಣುರಶ್ಮಿ-ಕರ್ಷಣ ಮಮಮಿವನು ॥ ೧೩ ॥

ಕೊರಕ ಕೌಸ್ತುಭ ದಾಸರೂ-ಭರ-ಸರ್ವವರ್ತಮಾನ್
 ಮಲೆಯ ಶ್ರವಣಮು ಕಂಠರೂ ಭತ-ಗರ್ವದೇವಗಳು ಧೃತಿ ॥ ೧೪ ॥

ತೋಳ ಭಾಪುರಿ ಬಾಹುಕರ್ತಿಯು-ಕೈಲಿ ಕಡೆಗೋಲ್ಪುದಲಿ
 ಮೇಲೆ ರಜ್ಜುವ ತಾನೆ ಪಡಿದಿತು-ಕೈಲಿ ವಾಸದ ವಾರ್ತದಿ ॥ ೧೫ ॥

ಕರದಿ ಕಂಠನ ರಥ ಪಿಪಿರವು-ಪರಳು ಪಪ್ಪದ ಉಂಗುರ
 ಬೆರಳೊಳಟ್ಟ ಹ ದೇವ ಮಹಿಮೆಯು-ಸುರರು ಒಲುವರಿ ತುತಿವದ ॥ ೧೬ ॥

ಭಣೆಯೊಳೆಷ್ಟು ವಲಕ ವಿಧತ-ಕರ್ತವಿರಿಸಲ ಭೂಮಿತ
 ಮಾಣಿಯು ಮೌಕ್ತಿಕ ಮುಕುಟರಂಜಿತ-ಭಣವಿಭೂಷಿತ ಸೇವಿತ ॥ ೧೭ ॥

ಭುವನ ಮೋಹನ ದೇವ ದೇವನು-ಪವನಯ್ಯನು ವಿನಪನ
 ಮಧ್ವ ಸರಸಿಯ ತಲದಿ ಮಲೆಯನು-ಮಧ್ವಮಾನಿ ಸ್ತುತಿಗೊಲಿದನು ॥ ೧೮ ॥

ಅಷ್ಟ ಮರಗಳ ಯತಿಗಳಿಂದಲಿ-ಸುಷ್ಪಪೂಜಿತ ಚರಣನ
 ದಿಟ್ಟ ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠಲನ-ಸ್ತುತ್ಯಸ್ಥಿತಿವಯ ಕರ್ತನ ॥ ೧೯ ॥

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : —

ಹಿಂಡು ದೈವದ ಗಂಡನ = ಸಕಲ ದೇವತಾವರ್ಗಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದ
ವನು. ಪೈಜಣ = ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಪಾದಾಭರಣ-ಅಂದಿಗೆ.
ಅಕ್ಷಯಾಂಬರವಿತ್ತನ = ದ್ರೌಪದಿಯು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀರೆಯೇ ಅಕ್ಷಯವಾಗ
ಲೆಂದು ಪರವಿತ್ತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜಿಷ್ಣುವಿಗೆ = ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮಿತ್ರನಾದ
ಕೃಷ್ಣ (ಜಿಷ್ಣು-ಎಂಬುದು ಅರ್ಜುನನ ದಶನಾಮಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು). ವಿಷ್ಣುರ
ತ್ರನ = ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ. ಸರಸಿಜಾಸನಧಿಷ್ಠಿತ = ಕಮಲಾಸನ
ರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ. ತ್ರಿವಳಿಯ = ಉದರ
ಮೇಲೆ ಇರುವ ಮೂರು ಗೆರೆಗಳು. ರಜ್ಜುವ = ಹಗ (ನೇಣು). ಘಟೆ
ವಿಭೂಷಣ ಸೇವಿತ = ಸಪಾ-ಲಂಕಾರನಾದ ರುದ್ರನಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯನಾದ
ವನು ಭುವನ ನೋಹನ = ಲೋಕಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿ. ಪವನನಯ್ಯ =
ವಾಯುದೇವರ ತಂಗ. ಮಧ್ವಸರಸಿಯ ತಟದಿ = ಉಡುಪಿಯ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮಧ್ವಸರೋಪರ. ಸುಷ್ಮಪೂಜಿತ =
ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುವ.

॥ ಶ್ರೀಃ ಹರಿಃ ಓಂ ॥

ವಿಭಾಗ—೪

ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿ ಪದಗಳು

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ

೫೦೬

ಕೀರ್ತನೆ

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ)

ರಾಗ-ಆನಂದಭೈರವಿ

ಅದಿತಾಳ

ತೋರೆ ಬೇಗನೆ ತೋಯುಡುಗುನೆ

ಮದಪಾರಣಗವನೆ

ಮಾರನ ತಾಪವ ಸೈರಿಸಲಾರೆನ |

||೫||

ನೀರೆ ನಿನಗೆ ಮುಕ್ತಿ ಸ್ವಾರಸ್ಯ ಕೊಡುವೆನು |

||೬||

ನೀರೊಳು ಮುಳುಗಿ ಮುಳುಗಾಡುತ್ತ ಬಂದೆ

ಮುಳಿಸಿದ ಪಯನೀರು ಸಿಂಧು

ಧಾರುಣಿ ಚಿಮ್ಮುತ್ತ ಮೇಲಕ್ಕೆ ತಂದು

ದನುಜನ್ನ ಕೊಂದು ||

ಮೂರು ಪಾದವ ಬೇಡುತ್ತ ಸಿಂದು

ಮುನಿಕುಲವಲಿ ಬಂದು

ನಾರಿ ಬಿಟ್ಟು ಪರನಾಯುರಾಳಿದ

ತೋರೆ ರಮಣಿ ಹಯವೇರಮೆರೆದನ ||

||೧೦||

ಕತ್ತಲೆಯೊಡನೆ (ತಾಮಸ ದೈತ್ಯ) ಕಾದಿದನು ಧೀರ

ಕಡೆದನು ಕೂಪಾರ

ಕುಪ್ತಿ ಮಣ್ಣಿನಗೆದು ಮದ್ದನು ಬೇರ

ದಾನವ ಸಂಹಾರ ||

ಒತ್ತಿ ಬಲಿಯನು ಕಾಯ್ದನು ಶೂರಾ

ಕೂಡನ ಕುರಾರ

ಪಾಪ, ಪಿರ, ಕತ್ತರಿಸಿ ಗೋಕುಲಗೋಷ್ಠಿ
ಜಿತ್ತಲೆ ರಾಹುತನಾಗಿ ನೆರೆದನ ||

|| 5 ||

ನಿಗಮ ಕದ್ದವನ ನಿಗಿದ ದಿಟ್ಟ

ನೆಗೆಹಿದ ಬೆಟ್ಟ

ಅಗಿದು ಮಣ್ಣಿನ ಜರದಕ್ಷಿಣೆ

ಘಡಿ ಘಡಿಸುವ ಸಿಟ್ಟ ||

ಜಗಕ್ಕೆಲ್ಲ ನೋಡೆ ಎರಡಡಿಯಿಟ್ಟ

ಕೊಡಲಿಯ ವೆಟ್ಟ

ಮಗವ ಕೆಡಹಿ ಕುಂತಿಮಗನೆ ಸಾರಧಿಯಾಗಿ

ಜಗವ ಮೋಹಿಸಿ ಹಯವೇದನ || ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ||

|| 2 ||

ಶ್ರೀ ಮಹಾಶಯಸಾನ್ನಿಧ್ಯವಾದಿಂದ ಪ್ರಜ್ಞಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿರುವ ಈ
ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಸಾಧಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ವರ್ಣನೆ
ಇದೆ.

ತೋಯಜನನುನೆ = ಕಮಲನೇತ್ರ [ತೋಯಜ - ನೀರಿನಲ್ಲಿ
ಹುಟ್ಟಿದ ಕಮಲ ಪುಷ್ಪ]. ಮದನಾರಣ ಗಮನೆ = ಮದಿಸಿದ ಆನೆಯಂತೆ
ಗಂಭೀರ ನಡಿಗೆಯುಳ್ಳ (ವಾರಾ-ಹನಿ. ಗಮನೆ-ಗಜಗಮನೆ). ಮಾರನ
ತಾಪವ = ಮನ್ಮಥನ ಕಾಟವನ್ನು. ನೀರೊಳು ಮುಳುಗಿ = ಮತ್ಸ್ಯಾ
ವತಾರ. ಮಧಿಸಿದ = ಕಡೆದ, ಹಯನೀರು ಸಿಂಧು = ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರ,
ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಮಧನ ಪ್ರಸಂಗ-ಕೂರ್ಮಾವತಾರ. ಧಾರುಣಿ ಚಿನ್ನುತ =
ಭೂಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೋರೆ ದಾಡೆಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ತಂದ ವರಹಾವತಾರ.
ದನುಜನ್ನಕೊಂದು = ದುರುಳನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಸಂಹಾರಕ ಶ್ರೀ ನರ
ಸಿಂಹ. ಮೂರುಪಾದವ = ಬಲಿಷ್ಠವರ್ತಿಯಿಂದ ಮೂರಡಿ ನೆಲ ಬೇಡಿದ
ವಾಮನ ರೂಪ. ಮುನಿಕುಲರಲಿ = ಭೃಗುಮುನಿಗಳ ಕುಲೋದ್ಭವರಾದ
ಜಮದಗ್ನಿ ಪುತ್ರ ಭಾರ್ಗವರಾಮ. ನಾರಿಬಿಟ್ಟು = ನೀತಿಯನ್ನು ಕಳೆದು

ಕೊಂಡ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ. ಪರನಾರಳಿಯದ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿ
ಯರ ಪ್ರತಭಂಗಗೊಳಿಸಿದ ಬುದ್ಧ. ಹಾಗೂ ಗೋಪಿಕಾವಲ್ಲಭ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಕತ್ತಲೆಯೊಡನೆ = ವೇದಗಳನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ಸೋಮಕನೆಂಬ ದೈತ್ಯ
ನನ್ನು (ಕತ್ತಲೆ-ತಮೋಯೋಗ್ಯ ದೈತ್ಯ) ಸಂಹರಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯ. ಕೂಪಾರ =
ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ-ಕೂರವಾತಾರ. ಕುಪ್ತಿ = ನೆಲವನ್ನು ಕೋರಿದಾಡೆಗಳಿಂದ
ಅಗೆದ ವರಾಹವತಾರ. ದಾನವಸಂಹಾರ = ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುನಾಶಕ ಶ್ರೀ
ನಾರಸಿಂಹ. ಒತ್ತಿ ಬಲಿಯನ್ನು = ಮೂರನೆಯ ಪಾದದಿಂದ ಬಲಿಯು
ತಲೆಯನ್ನು ಒತ್ತಿ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ತುಳಿದ ವಾಮನ. ಕುಂಜನ ಕುತಾರ =
ದುರುಳಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಂಹಾರಕ ಪರಶುರಾಮ (ಕುರಾರ-ಗಂಡುಗೊಡಲಿ).
ಹತ್ತುಶಿರನ = ದಶಕಂಠನಾದ ರಾವಣಾರಿ ಶ್ರೀರಾಮ. ಗೋಕುಲ
ದೊಳು = ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ಬತ್ತಲೆ = ನಗ್ನನಾಗಿ ನಿಂತ ಮೋಹಕ ಬುದ್ಧ, ರಾಹುತನಾಗಿ = ಹಯ
ವೇರ್ಧ ಕಲ್ಕಿ.

ನಿಗಮ ಕದ್ದವನ = ವೇದಚೋರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯವ
ತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ನೆಗೆಹಿದ = ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ
ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತ ಕೂರ್ಮ. ಅಗೆದುಮಣ್ಣಿನ = ವರಹಾವತಾರ ಇಲ್ಲಿ.
ಮಣ್ಣಿಗೆ = ಎಂಬ ಶಬ್ದವು ಅರ್ಥದ್ವಯದಲ್ಲಿ ಪ್ರಯೋಗವಾಗಿದೆ.
(೧) ಮಣ್ಣನ್ನು ಅಗಿಯುವ ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಹೋದ ವರಾಹ (೨) ಮಣ್ಣನ್ನು
ಅಂದರೆ ಭೂದೇವಿಗೆ ತನ್ನ ಜರರದಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಅಶ್ರಯಕೊಟ್ಟ ವರಾಹ
ರೂಪ ಸಿಟ್ಟು = ಘೋರಾಕೃತಿ ನರಸಿಂಹ. ಎರಡಡಿಯಿಟ್ಟು = ತನ್ನ
ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದ ಇಡೀ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಅಳಿದ ವಾಮನರೂಪ. ಕೊಡ
ಲಿಯ ಪೆತ್ತ = ಗಂಡುಕೊಡಲಿ ಪೆತ್ತ ಪರಶುರಾಮ. ಮೃಗವ ಕೆಡಹಿ =
ಕಪಿ ವೀರನಾದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಕುಂಟಿ
ಮನೆಗೆ = ಕುಂಟಿ ಪುತ್ರನಾದ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

(ಬಂಡಿ ಬೋವ). ಜಗವ ನೋಹಿಸಿ = ಜಗನ್ನೋಹಕ ಬುದ್ಧರೂಪ
ಹಯವದನ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನೇ ಕುದುರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶಕ್ತಿ.

೫೦೭

ಕೀರ್ತನೆ

(ಅಂಕಿತ-ಹಯವದನ)

ರಾಗ-ಮುಖಾರಿ

ಆದಿತಾಳ

ನಾರಾಯಣ ನಾರಾಯಣ
ನಾರಾಯಣ ನಾರಾಯಣ
ನಾರಾಯಣ ನರಹರಿಯೇ ||

||ಪ||

ನಾರಾಯಣ ನರಹರಿಯೆ ಹಯವದನ
ಸ್ವಾಮಿ ನೀನೆನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||ಅ||

ನಿಗಮವ ಕದ್ದೊಯ್ದ ವಿಗಡ ದೈತ್ಯನ ಕೊಂದು
ಆಗಮವ ತಂದು ಅಜಗಿತ್ತ
ಆಗಮವ ತಂದು ಅಜಗಿತ್ತ ಹಯವದನ
ಆದಿಮೂರುತಿಯೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೧||

ಕೂರ್ಮಾವತಾರದಿ ಆ ಗಿರಿ ಎತ್ತಿದಿ
ಪ್ರೇಮದಿ ಸುರರಿಗೆ ಅಮೃತವ
ಪ್ರೇಮದಿ ಅಮೃತವಿಕ್ಕಿದ ಹಯವದನ
ಸ್ವಾಮಿ ನೀ ಎಮಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೨||

ಕೋಃಫರೂಪಿಲಿ ಮಮ ನೂನಾ ವೈತ್ಯನ ಕೋಮಂ
ರೂಢಿಯ ನೆಗೆತಿ ತಂದಿತ್ತ
ರೂಢಿಯ ನೆಗೆತಿ ತಂದಿತ್ತ ಪಯವದನ
ಘ್ರೇಫ ನಿ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೩||

ಶಿಶುವ ಬಾಧಿಸುತಿಹ ಕಶಿಪುವ ಮಿಂಡಿಸಿ
ಕುಶಲವಿ ಕರುಳನಗಲೆಯ
ಕುಶಲವಿಂ ಮೂಲೆಯ ಹಾಕಿದ ಹೂವದನ
ಜನಜಾಕ್ಷ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೪||

ವಾಮನರೂಪಿಲಿ ಭೂಮಿ ಈರಡಿ ಮಾಡಿ
ವ್ಯೋಮಕ್ಕೆ ಚರಣವ ನೀಡಿದೆ
ವ್ಯೋಮಕ್ಕೆ ಚರಣವ ನೀಡಿದ ಹಯವದನ
ವಾಮನ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೫||

ಕೊಡಲಿಯ ಪಿಡಿದು ಕಡಿದೆ ಮುಷ್ಣುಪರ
ಹಡೆದ ತಂದೆಯ ಮಾತು ಸ್ಥಲಿದೆ
ಹಡೆದ ತಂದೆಯ ಮಾತು ಸಲಿಸಿದ ಹಯವದನ
ಒಡೆಯ ನೀ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೬||

ಸೀತೆಗೋಸ್ಕರ ಪೋಗಿ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದ
ಭೂತ ರಾವಣನ ಮಡುಹಿದೆ
ಭೂತ ರಾವಣನ ಮಡುಹಿದ ಹಯವದನ
ಖ್ಯಾತ ನೀನೆಮಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೭||

ಗೊಲ್ಲರೊಡನೆ ಅಡಿ ಮಿಲ್ಲ ಕಂಠನ ಕೊಂದೆ
ಮಲ್ಲರೊಡನೆ ಕಾದಿ ಮಡುಹಿದೆ
ಮಲ್ಲರೊಡನೆ ಕಾದಿ ಮಡುಹಿದ ಹಯವದನ
ವಲ್ಲಭ ನಿ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೮||

ತ್ರಿಪುರರ ಸತಿಯಗುಸುದೇಶವನಿಕ್ಕಿ
 ತ್ರಿಪುರರನೆಲ್ಲ ಮಡುಹಿದೆ
 ತ್ರಿಪುರರನೆಲ್ಲ ಮಡುಹಿದ ಹಯವದನ
 ನಿಪುಣ ನೀ ಎಮಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೯||

ವಾಚಿಯನೇರಿ ರಾವುತವಾಗಿ ನೀ ಬಂದೆ
 ಮೂಜ್ಜಗಕೆ ಕಲ್ಕಿ ಎನಿಸಿದೆ
 ಮೂಜ್ಜಗಕೆ ಕಲ್ಕಿ ಎನಿಸಿದ ಹಯವದನ
 ಭೋಜ ನೀ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೧೦||

ವಾದಿರಾಜಗೊಲಿದು ಸ್ವಾದೆಪುರದಿ ನಿಂದು
 ವೇದದ ಕಥೆಗಳ ನರುಹಿದೆ
 ವೇದದ ಕಥೆಗಳ ನರುಹಿದೆ ಹಯವದನ
 ವೇಲಾಪುರಿ ಚೆನ್ನ ದಯವಾಗೋ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ .—

ನಿಗಮನ = ವೇದರಾಶಿಗಳನ್ನು, ನಿಗಡ = ಕ್ರೂರನಾದ (ಪರಾ
 ಕ್ರಮಶಾಲಿ) ದೈತ್ಯನ = ವೇದಚೋರನಾದ ಸೋಮಕನಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು
 ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕೊಂದು, ವೇದಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿತ್ತನು.
 ಆದಿನೂರುತಿಯೆ = ಆದಿದೈವ. ಆ ಗಿರಿ = ಮಂದರ ಪರ್ವತ.
 ಅಮೃತವನಿಕ್ಕಿದೆ = ಧನ್ವಂತ್ರೀರೂಪದಿಂದ ಅಮೃತಕಲಶವನ್ನು ಧರಿಸಿ,
 ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಮೋಹಿನೀವೇಷ ತಾಳಿ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿ
 ದನು, ಅಮೃತಪ್ರಾಪ್ತಿಗೆ ಕೂರ್ಮಾವತಾರವೇ ಮುಖ್ಯಕಾರಣವು,
 ಕ್ರೋಧ = ಹಂದಿ-ಶ್ರೀಹರಿಯ ಭೂವರಾಹರೂಪ, ಮೂಢ ದೈತ್ಯನ =

ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ದುರಂಹಕಾರಿಯಾಗಿದ್ದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ಅಸುರ, ರೂಢಿಯು = ಭೂಮಿಯನ್ನು ನೆಗೆಹಿ = ತನ್ನ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು. ಘ್ರೇಢ = ಸರ್ಪೋತ್ತಮ ದೇವತಾ ಶಿಶುವು = ಬಾಲಕನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ. ಕಶಿಪುವು = ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವನ್ನು, ಖಂಡಿಸಿ = ಅವನ ಉದರವನ್ನು ನವದಿಂದ ಬಗೆದು, ಬಿಸಜಾಕ್ಷ = ಕಮಲನೇತ್ರನಾದ ಶ್ರೀ ನರಸಿಂಹ,

ಈರಡಿ = ಎರಡು ಪಾದ (ಈರು + ಅಡಿ) ವೈಮುಕ್ತ = ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಒಂದು ಪಾದದಿಂದ ಸಪ್ತ ಉರ್ಧ್ವ ಲೋಕಗಳನ್ನು ಮತ್ತೊಂದು ಪಾದದಿಂದ ಸಪ್ತ ಅಧೋರ್ಲೋಕಗಳನ್ನು ಆಳದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪಿ ವಾಮನನು. ಕೊಡಲಿಯು = ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿ ಭೂಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಪರಶುರಾಮರೂಪ, ಹಡೆದ ತಂದೆಯು = ತನ್ನ ತಂದೆಯಾದ ಜಮದಗ್ನಿ ಋಷಿಗಳ ಮಾತನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸಲು, ತಾಯಿಯಾದ ರೇಣುಕೆಯನ್ನು ಕಡಿದು, ಪುನಃ ಬದುಕಿಸಿದ ಧೀರ ಭಾರ್ಗವರಾಮ, ಭೂತರಾವಣನು = ಭಯಂಕರವಾದ ರಾವಣಾಸುರನನ್ನು ಖುಲ್ಲ = ದುರುಳನಾದ ಕಂಸಾಸುರ. ಮುಲ್ಲ ರೊಡನೆ = ಕುಸ್ತಿಗೆ ಬಂದ ಚಾಣೂರ ಮತ್ತು ಮುಷ್ಠಿಕರೆಂಬ ಮುಲ್ಲ ವೀರರನ್ನು, ತ್ರಿಪುರರ ಸತಿಯರಿಗೆ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರಿಗೆ ಮೋಹಕ ರೂಪತೋರಿ ಅವರಲ್ಲಿ ಜಾಂಚಲ್ಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧರೂಪ, ನಿಪುಣ = ಜಾಣ ವಾಣಿ = ಕುದುರೆ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನೇ ಕುದುರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಧೀರ ಕಲ್ಕಿ. ಮುಜ್ಜುಗೆ = ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯ-ಪಾತಕಗಳೆಂಬ ಲೋಕತ್ರಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಜಗತ್ತು. ಭೋಜ = ದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರಕ (ಅವರನ್ನು ಕಬಳಿಸುವವನು) ಸ್ವಾದಿ ಪುರದಲ್ಲಿ = ಸೋದಾಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರ ಪೃಂದಾವನವಿರುವ ದಿವ್ಯ ಕ್ಷೇತ್ರ). ವೇದದ ಕಥೆಗಳ ನೆರುಹಿದೆ = ಶ್ರೀಹಯಗ್ರೀವರೂಪದಿಂದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜರಿಗೆ ಪರಮಾನುಗ್ರಹಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ.

ಜಿಂಟ

(ಪುರಂದರನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಂಕರಾಭರಣ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಕೇಳಿದೇ ನಿನ್ನಯ ಸುದ್ದಿ ಕೇಳಿದೆ ||

||ಪ||

ನಿರೋಳು ಮುಳುಗಿದೆಯಂತೆ-ದೊಡ್ಡ ||

||ಅ||

ಭಾರಗಿರಿಯಾ ಪೊತ್ತೆಯಂತೆ ಗಡ್ಡ

ಬೇರು ಗೆಣಸು ಮೆದ್ದೆಯಂತೆ ||

ಮೂರೆಡರಿಯರಿದ ಪೋರನ ಮಾತಿಗೆ

ಫೋರ ದಾನವನ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದೆಯಂತೆ ||

||೧||

ನಾರಿಯೊಬ್ಬಳ ಪೆತ್ತೆಯಂತೆ-ಹೆತ್ತ

ನಾರಿಯಳನು ಕೊಯ್ದೆಯಂತೆ-ನಿನ್ನ

ನಾರಿಬೋರನ ಕೊಂದೆಯಂತೆ ||ಆಹಾ||

ಊರನಾರಿಯರಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಳುತ ಪರ

ನಾರಿಯರಭಿಮಾನ ಗಾರುಮಾಡಿದೆಯೆಂದು ||

||೨||

ತುರಗ ರಾವೃತನಾದೆಯಂತೆ-ನಿನ್ನ

ಕರದಿ ಕಡೆಗೋಲು ನೇಣನಂತೆ-ನಿನಗೆ

ಸರಿ ಭರೆಯೊಳಗಿಲ್ಲವಂತೆ || ಆಹಾ||

ವರದ ಪುರಂದರನಿತ್ಯ ಲ ನಿನ್ನಯ

ಪರಿಪರಿ ಮಹಿಮೆಯ ಹರುಷದಿಂದಲಿ ನಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:-

ಕೇಳಿದೆ = ಪ್ರರಾಣ ಇತಿಹಾಸ ಸ್ತಂಭಗಳಲ್ಲಿ ದಶವತಾರ ಪರವಾದ
 ನಿನ್ನ ಮಹಿಮೋಪೇತನಾದ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಶ್ರವಣ ಮಾಡಿದ್ದೇನೆ. ನೀರೊಳು =
 ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯ. ಭಾರಗಿರಿಯ = ಭಾರವಾದ ಮಂದರ
 ದಿರಿಯನ್ನು ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೂರ್ಮ, ಗೆಣಸುಮೊದ್ದೆ ಯಂತೆ =
 ಭೂಮಿಯನ್ನು ತೋಡಿ ಬೇರು ಗೆಡ್ಡೆಗಳನ್ನು ತಿಂದ ವರಾಹರೂಪವು,
 ಮೂರರಡರಿಯದ = ಕಾಮಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳಿಂದ ದೂರನಾಗಿದ್ದ
 ಭಾಗವತ್ತೋತ್ತಮ ಪ್ರಹ್ಲಾದ (ಮೂರೆಡು = ೩ × ೨ = ೬). ಪೋರನ =
 ಬಾಲಕನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ನರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ (ಮಾತಿಗೆ-
 ಸತ್ಯವಿಧಾತುಂ ನಿಜಭೃತ್ಯ ಭಾಷಿತಮ್) ನಾರಿಯೊಬ್ಬಳ = ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನ
 ವಾದೋದ್ಭವೆಯಾದ ಗಂಗಾದೇವಿ. ವಾಮನರೂಪ. ಹೆತ್ತನಾರಿಯಳ =
 ತನ್ನನ್ನು ಹಡೆದ ರೇಣುಕಾ ದೇವಿಯನ್ನು ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದ.
 ಪರಶುರಾಮ. ನಿನ್ನ ನಾರಿ ಚೋರನ = ನಿನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು
 ಕದ್ದ ರಾವಣಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ತ್ರೀರಾಮ. ಊರನಾರಿಯರಿಂದ =
 ಬೆತ್ತಲೆ ನಿಂತು, ಮೋಹಿಸಿದ ಬುದ್ಧರೂಪ. ಗಾರು ಮಾಡಿದೆ ಎಂದಂ =
 ಗಾಸಿ, ಹಿಂಸೆ, ಅಂದರೆ ತ್ರಿಪುರರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿ-
 ನಲ್ಲಿ ವಿಚಾರವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧ. ತುರಗೆ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನೇ ಕುದುರೆ
 ಯನ್ನಾಗಿ ವಾಹನವಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಆಶ್ವಾರೋಹಿ ಕಲ್ಕಿರೂಪ
 ಕಡಗೋಲು ನೇಣು = ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನರೂಪ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಡ
 ಗೋಲು ಹಗ್ಗವನ್ನು ಹಿಡಿದಿರುವ ಸುಂದರರೂಪ. ಸರಿಧರೆಯೊಳಗಿಲ್ಲ
 ವಂತೆ = ನಿನಗೆ ಸಮರೂ ಅಧಿಕರೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದ ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕ ಶ್ಲೋಕನು.
 ಪರಿಪರಿಮಹಿಮೆಯು = ನಾನಾವಿಧವಾದ ಅಪಾರಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು.

೫೦೯

(ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರಿಂದವಿರಚಿತ)

ಜಾನಪದದ ನುಟ್ಟು

ದೇವಿ ನಮ್ಮ ದ್ಯಾವರು ಬಂದರು

ಬನ್ನರೆ ನೋಡ ಬನ್ನರೆ ||

||೪||

ಬನ್ನರೆ ನೋಡ ಬನ್ನರೆ

ನೋಡ ಬನ್ನರೆ ನೋಡ ಬನ್ನರೆ ||

||೫||

ಕಿಂಗಣ್ಣ ಮೀನನಾಗಿ ನಮ ರಂಗ

ಗುಂದಾಡಿ ಸೋಮನ ಕೊಂದಾನ್ಮೃತಿ

ಗುಂಗಾಡಿಸೋಮನ ಕೊಂದು-ವೇದವ

ಬಂದಾರದೊಡಲದಿತ್ತಾನ್ಮೃತಿ ||

||೬||

ದೊಡ್ಡ ಮಡುವಿನೊಳಗೆ ನಮ ರಂಗ

ಗುಡ್ಡವ ಹೊತುಕೊಂಡು ನಿಂತಾನ್ಮೃತಿ

ಗುಡ್ಡವ ಹೊತುಕೊಂಡು ನಿಂತು ಸುರರನ್ನು

ದೊಡ್ಡ ವರನ್ನು ಮೊಡನ್ಮೃತಿ ||

||೭||

ಚೆನ್ನ ಕಾಡಿನ ಹಂದಿಯಾಗಿ ನಮ ರಂಗ

ಚೆನ್ನದ ಕಣ್ಣಿನ ಕೊಂದಾನ್ಮೃತಿ

ಚೆನ್ನದ ಕಣ್ಣಿನ ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯ

ವನಜಸಂಭವದಿತ್ತಾನ್ಮೃತಿ ||

||೮||

ಸಿಟ್ಟಿಲಿ ಸಿಂಹನಾದಿ ನಮ ರಂಗ

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕರುಳು ಬಗೆದಾನ್ಮೃತಿ

ಹೊಟ್ಟೆಯ ಕರುಳ ಹಾರವಮಾಡಿ
ಪ್ಪಟ್ಟಿಗೆ ವರವ ಕೊಟ್ಟಾನ್ಮಾಡಿ ||

||೪||

ಹುಡುಗ ಹಾರುವನಾಗಿ ನಮ ರಂಗ
ಬೆಡಗಿಲಿ ಮುದಿಲಿಗೆ ಬೆಳೆದಾನ್ಮಾಡಿ
ಬೆಡಗಿಲಿ ಮುಗಿಲಿಗೆ ಬೆಳೆದು ಬಲಿಯನ್ನು
ಅಡಿಯಿಂದ ಪಾತಾಳಕ್ಕೊತ್ತಾನ್ಮಾಡಿ ||

||೫||

ಕಾಯ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿ ಸಾಸಿರ ತೋಳನ
ಅವನ ಕಳ್ಳನ ಕೊಂದಾನ್ಮಾಡಿ
ಅವನ ಕಳ್ಳನ ಕೊಂದು ಭೂಮಿಯ
ಅವನೀಸುರರೀಗಿತ್ತಾನ್ಮಾಡಿ ||

||೬||

ಒಂಗಳ ಕಣ್ಣಿನ ಕೊಂಗಳಳಾ ಕೂಡಿ
ಛಂಗಳನ ಲಂಕೆಗೆ ಘೋದಾನ್ಮಾಡಿ
ಛಂಗಳನ ಲಂಕೆಗೆ ಘೋಗಿ ನಮ ರಂಗ
ಹೆಂಗಳನ ಕಳ್ಳನ ಕೊಂದಾನ್ಮಾಡಿ ||

||೭||

ಕರಿಂಕುಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ ತುರುಗಳ ಕಾಯುತ್ತ
ಉರಗನ ಮಡುವ ಧುಮುಕಾನ್ಮಾಡಿ
ಉರಗನ ಹೆಡೆ ಮೇಲೆ ಹಾರಾರಿ ಕುಣಿವಾಗ
ನಾರೇರಿಗೊರವಾ ಕೊಟ್ಟಾನ್ಮಾಡಿ ||

||೮||

[ಬಿಂಕದ ಗೋವಳನಾಗಿ ನಮ ರಂಗ
ಡೊಂಕಿನ ಮುದುಕಿಯ ತಿದ್ದಾನ್ಮಾಡಿ
ಡೊಂಕಿನ ಮುದುಕಿಯ ತಿದ್ದಿ-ಮಾವನ
ಬಿಂಕವನೆಲ್ಲ ಮುರಿದಾನ್ಮಾಡಿ ||]

||೯||

ಭಂಡನಂದದಿ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನು
ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಾನ್ಮೃತಿ
ಕಂಡಕಂಡಲ್ಲಿಗೆ ತಿರುಗಿ ತ್ರಿಪುರರ
ಹೆಂಡಿರನೆಲ್ಲ ಕೆಡಿಸಾನ್ಮೃತಿ ||

||೯||

ಚೆಲುವ ಹೆಂಡತಿ ಕುದುರೆಯವೂಡಿ
ಒಳ್ಳೆಯ ರಾವುತನಾದಾನ್ಮೃತಿ
ಒಳ್ಳೆಯ ರಾವುತನಾಗಿ ನಮ ರಂಗ
ಡೊಳ್ಳ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೊದ್ದಾನ್ಮೃತಿ ||

||೧೦||

ಡೋಲಿನ ಮೇಲ್ಕಯ್ಯ ಭರಮಪ್ಪ ಹಾಕ್ಕಾನು
ತಾಳವ ಶಿವನಪ್ಪ ತಟ್ಟಾನ್ಮೃತಿ
ಒಳ್ಳೊಳ್ಳೆ ಪದಗಳ ಹನುಮಪ್ಪ ಹಾಡ್ಯಾನು
ಚೆಲುವ ಕನಕಪ್ಪ ಕುಣಿದಾನ್ಮೃತಿ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ :-

ಇದೊಂದು ಜಾನಪದ ಕೀರ್ತನೆ. ಶ್ರೀ ಕನಕದಾಸವರ್ಯರು ಸಂಚಾರ ತ್ವೇನ ಒಂದು ಗ್ರಾಮಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಮೂಢನಂಬಿಕೆಯುಳ್ಳ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರು ಗ್ರಾಮದೇವತೆಯನ್ನು ತಮ್ಮ ತಲೆಯನ್ನು ಹೊತ್ತು ಕೊಂಡು ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೋಪಾಸನೆ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ದಾಸವರೇಣ್ಯರು ಅವರ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ನಾಟುವಂತೆ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳ ಉಪಾಸನೆ ನರಕಾದ್ಯನರ್ಥಗಳಿಗೆ ಕಾರಣವಾಗುವುವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಮೇಲ್ಕಂಡ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತೋತ್ರ ರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಗ್ರಾಮಸ್ಥ ರೊಡನೆ ಬೆರೆತು ತಾವೂ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾ ಅವರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ರಂಜಿಸಿ ಮನೋಪರಿವರ್ತನೆ ಮಾಡಿ, ಶ್ರೀಹರಿ ದಾಸ ಧೀಕ್ಷಾ ಧರ್ಮವನ್ನು ಅರುಹಿದರು,

ದೇವಿ = ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯರಿಗೆ ಸಂಬೋಧನೆ. ದ್ವಾವರು =
 ಸ್ವರ್ಣೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ (ಗ್ರಾಮ್ಯಭಾಷೆ). ಕೆಂಗಣ್ಣು = ಕೆಲವು
 ವರ್ಣದ ಕಣ್ಣು ಮತ್ಸ್ಯವತಾರೀ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳ ಬಣ್ಣದ ವರ್ಣನೆ.
 ಗುಂಗಾಡಿ = ಗುಂಗಾಡಿ ಎಂಬ ಸೊಳ್ಳೆಯಂತಿರುವ ಅತ್ಯಂತ ಚಿಕ್ಕ
 ಹುಳವು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿನ ಸುತ್ತಲೂ ಹಾರಾಡುತ್ತಾ, ನಮಗೆ ಹಿಂಸೆ ಕೊಡು
 ವುದು. ಅದರಂತೆ ಪರಮ ಹಿಂಸಪ್ರದನಾದ. ಸೋಮನ = ವೇದಗ
 ಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಸೋಮಕನೆಂಬ ದೈತ್ಯ. ಕೊಂದಾನ್ಮೃತ್ಯು = ಸಂಹರಿಸಿ
 ದನು. (ಇಲ್ಲಿ "ನ್ಮೃತ್ಯು" ಎಂಬುದು ಜಾನಪದಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷಾ
 ಪ್ರಯೋಗ). ಬಂಗಾರದೊಡಲಿಗೆ = ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ ನಾಮಕರಾಣದ ಶ್ರೀ
 ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗೆ (ಬಂಗಾರ + ಒಡಲು = ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭ) ಮಡುವಿನೊ
 ಳಗೆ = ಆಳವಾದ ಪೀಠ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ. ಗುಡ್ಡದ = ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು
 ದೊಡ್ಡವರನ್ನು = ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿ ಅವರನ್ನು ಅಮ
 ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಚಿನ್ನದ ಕಣ್ಣಿನ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು (ಇಲ್ಲಿ
 ಗ್ರಾಮ್ಯ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಪದಪ್ರಯೋಗದ ಚಮತ್ಕಾರವನ್ನು ಗಮನಿಸಿ) ವನಜ
 ಸಂಭವಗೆ = ಶ್ರೀ ಹರಿಯನಾಭೀಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಶ್ರೀ ಬ್ರಹ್ಮದೇವ
 ರಿಗೆ. ಪುಟ್ಟಿಗೆ = ಬಾಲಕನಾದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ. ಹುಡುಗ ಹಾರುವ =
 ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ. ಬೆಡಗಿಲಿ = ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾಗಿ, ಮುಗಿ
 ಲಿಗೆ = ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ರೂಪ. ಅಡಿಯಿಂದ = ತನ್ನ
 ಪಾದದಿಂದ. ತಾಯೆ ಮಾತನ್ನು = ರೇಣುಕೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ವಿಕಾರವ
 ನ್ನುಂಟು ಮಾಡಿದ. ಸಾಸಿರ ತೋಳಿನ = ಸಹಸ್ರ ಬಾಹುಗಳುಳ್ಳ ಕಾರ್ತ
 ವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನನ್ನೂ. ಅವಿನ ಕಳ್ಳನ = ಒಮ್ಮೆ ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನನು
 ಜಮದಗ್ನಿ ಯುಷಿಗಳ ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಬಂದು ಅವರಿಂದ ಔತಣವನ್ನು
 ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನು. ಸಕಲ ಅತಿಥಿಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದ ಹಸುವಿನ
 ಮಹಿಮೆ ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದು ಬಲಾತ್ಕಾರದಿಂದ ಕಹಿಲೆಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು
 ಈ ವಿಷಯವನ್ನು ತಿಳಿದ ಪರಶುರಾಮನು ಮಾಹಿಷ್ಮತಿನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ
 ಕಾರ್ತವೀರ್ಯನ ಸಹಸ್ರ ತೋಳುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿದನು. ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯ

ಸಂಹಾರಕ್ಕಾಗಿ ದೇಶಸಂಚಾರಕ್ಕೆಗೊಂಡ ಭಾರ್ಗವರಾಜ. ಅವನಿಸುರರಿಗೆ =
ದುರುಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯರಿಂದ ಪಡೆದ ಭೂಮಿಯನ್ನಲ್ಲಾ ಉತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
ರಿಗೆ ದಾನಮಾಡಿದನು. (ಅವನಿಸುರರು - ಭೂಸುರರು - ವಿಪ್ರೋತ್ತಮರು)
ಪಿಂಗಳ ಕಣ್ಣಿನ = ಕಂದುವರ್ಣದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ಕಪಿಗಳ ಹಿಂಡು;
ಕೊಂಗಳಳಾ = ಮಂಗಳ ಗುಂಪು. ಭಂಗನೆ = ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ಹೆಂಗಳೆ
ಕಳ್ಳನ = ಸೀತಾಪಹರಣ ಮಾಡಿದ ನಾರೀಚೋರನಾದ ರಾವಣೇ
ಶ್ವರ. ಕರಿಯ ಹೊಳೆಯಲ್ಲಿ = ಕಪ್ಪುವರ್ಣದ ಯಮುನಾನದಿಯ
ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ, ಉರಗನ ಮಡುವ = ಕಾಳಿಂಗನೆಂಬ ಭಯಂಕರ ಸರ್ಪವು
ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಅಳವಾದ ಮಡುವು, ನಾರೀರಿಗೊರವ = ಕಾಳಿಂಗನ
ಪತ್ನಿಯರಾದ ನಾಗಕ್ಕನಿಕೆಯರಿಗೆ ವರಪ್ರದಾನ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ;
ಭಂಡನಂದದಿ = ಯಾರಿಗೂ ಸೋಲದ ದಿಗಂಬರ ಸನ್ಯಾಸಿಯಾದ ಬುದ್ಧ
ರೂಪೀ ಯತಿ. ಚೆಲುವ ಹೆಂಡತಿ = ಪರಮ ಸುಂದರಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ
ಯನ್ನು. ರಾಹುತನಾಗಿ = ಕುದುರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಅಶ್ವಾರೋ
ಹಿಯಾದ ಕಲ್ಕಿ, ಡೋಲಿನ ನೇಲ್ಕಯ್ಯ = ಮೃದಂಗ ಬಾರಿಸುವವನು.
ಭರಮಪ್ಪ = ಅಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು. ತಾಳವ = ರುದ್ರ ತಾಳ ದಾರೀ
ಹನುಮಪ್ಪ = ವಾಯುದೇವರು ಕೀರ್ತನೆ ಪಾಡುತ್ತಾರೆ, ಕನಕಪ್ಪ =
ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ ನೃತ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಅದರಂತೆ ಈ ಕನಕನೂ ಕುಣಿಯುವನು.

ಚಿ೦೦

(ಅಂಕಿತ-ಮಹೀಪತಿ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ಅದಿತಾಳ

ಬಂದವನಾರಯ್ಯ ನೀನು ||

||ಪ||

ಒಂದಿನ ರಾತ್ರಿಲಿ ನಂದನಂದನು
ಹೊರಗಿಂದಲಿ ಬರಲು
ಚಂದದಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮನದೊಳರಿತುನುಡಿ
ಎಂದಳು ಸರಸದಲಿ ಈಗ- ನೀನು ||

||೮||

ಇರುಳು ಮಧ್ಯದಲಿ ಧೀರತನದಲಿ
ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಕದನೊತ್ತುತಲಿ
ಧ್ವನಿಯದೋರದೆ ಗುರುತವ ಮರೆಯಿಸಿ
ದ್ವಾರದಿ ಸುಳಿವವನು- ನೀನು ||

||೧೦||

ಅಡಿಯಡದೆ ಮೈ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು
ಧೃಢದಲಿ ಅಬಲೆಯ ಕಂಡು
ಎಡಬಲನೊಡದೆ ಬಾಯ್ತರೆದು ಬೇಡುವ
ಪೊಡವಿಹಾರುವನೇನೋ-ನೀನು ||

||೧೧||

ಕೊರಳಗೆ ನಯ್ಯನೋ ಪನಚಾರಕನೋ
ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ತವನೋ
ಮರುಳು ಮಾಡಿ ನಾರಿಯರ ರಕ್ತಿಸಿ
ದುರುಳವಾಜಿಯನೇರಿದವನೋ-ನೀನು ||

||೧೨||

ಎಂದ ಮಾನಿನಿ ನುಡಿ ಬೆಡಗವ ಕೇಳಿ
ನಿಂದ ಹರುಷ ತಾಳಿ
ಬಂದೆನಾ ಗುರುಮಹಿಷತಿ ಪ್ರಭು ಎನಲೋಡಿ
ಬಂದೆರಗಿದಳೇಗ-ನೀನು ||

||೧೪||

ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ :—

ಕಾಮಿಂಡಕಿಯು (ತೀಮಹಿಷತಿದಾಸರಿಂದ) ವಿರಚಿತ ಈ ಕೀರ್ತನೆ
ಯಲ್ಲಿ ವಶವತಾರ ವಿನೋದ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯವಿದೆ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಬಾಗಿಲು ತೆಗೆಯದೇ ಸತಾಯಿಸುತ್ತಾಳೆ, ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೇಮದ ಸಲ್ಲಾಪದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾಳೆ. ರಸಿಕರಾದ ಹರಿದಾಸರ ಭಕ್ತಿಭಾವವು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಬಿಂಬವಾಗಿದೆ.

ಅಡಿಯಿಡದೆನೆ = ಮೀನಿಗೆ ಕಾಲುಗಳಿಲ್ಲ, ತನ್ನ ಕಿವಿರುಗಳನ್ನು ಅಲ್ಲಾಡಿಸುತ್ತಾ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು, ನೈ ಅಡಗಿಸಿಕೊಂಡು = ತನ್ನ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಬೆನ್ನಿನ ಚಿಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ತೂರಿಸಿಕೊಂಡು, ಶರೀರವನ್ನು ಮುದುರಿಕೊಂಡಿರುವ ಕೂರ್ಮ, ಅಬಲೆಯ ಕಂಡು = ನಿರ್ಗುಹಕಳಾದ ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ವರಾಹರೂಪ. ಎಡಬಲ ನೊಡದೆ = ಶ್ರೀನರಸಿಂಹಾವತಾರ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ದಿಕ್ಕುಗಳೆಲ್ಲಾ ಕಂಗೆಟ್ಟವು. ಅವನ ಅರ್ಭಟದ ಧ್ವನಿ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೆಲ್ಲಾ ತುಂಬಿತು, ಬಾಯ್ತೆರೆದು = ಈ ಪದವು ನರಸಿಂಹನಿಗೂ ಮತ್ತು ವಾಮನಿಗೂ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು. ಆಗಲವಾಗಿ ಬಾಯಿಯನ್ನು ತೆರೆದು ಕುಡಿನಾಲಿಗೆಯನ್ನು ಚಾಚಿದ ನರಸಿಂಹನ ಭೀಷಣಾಕೃತಿ, ವಟುವಾಗಿ ಬಂದ ವಾಮನ ಬಲಿಯನ್ನು ಬಾಯ್ತೆರೆದು ಯಾಚಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಪೊಡವಿಹಾರುವನೇನೋ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೀರಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಬೆಳೆದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮರೂಪ. ಕೊರಳಗೊಯ್ಯನೋ = ಮಾತೃ ಶಿರಚ್ಛೇಧನ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಪರಶುರಾಮನೇನು ನೀನು ? ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ. ವನಚಾರಕನೋ = ಅಡವಿಸಂಚಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರನೋ ? ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ವವನೋ = ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೋ ? ಮರುಳು ಮಾಡಿ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರ ವ್ರತ ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದ ಬೆತ್ತಲೆಯ ಬುದ್ಧನೋ ? ದುರುಳನಾಜಿಯನ್ನೇರಿ = ತುಂಟ ಕುದುರೆಯನ್ನು ಹತ್ತಿದ ಕಲ್ಕಿರೂಪನೋ ? ಎಂದ ಮಾನಿನಿ = ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸರಸಸಲ್ಲಾಪಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಏನೋದವಚನಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹರುಷತಾಳಿ ಕದವನ್ನು ತೆಗೆದು ಮಂದಿರವನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಆಗ ರುಕ್ಮಿಣಿಯು ಅವನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಬಂದು ವಮಸ್ಕರಿಸಿದಳು, (ಒಂದು ಎರಗಿದಳೀಗ)

ಹಿರಿ

(ವಿಜಯವಿತ್ಲಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಪೂರ್ವಿಕಲ್ಯಾಣ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಕೂಗೆಲೋ ಮನುಜಾ ಕೂಗೆಲೋ ||

||ಪ||

ಸಾಗರಶಯನನೆ ಜಗಕೆ ದೈವವೆಂದು ||

||ಅ||

ಅಚ್ಯುತಾನಂತ ಗೋವಿಂದ ಮಾಧವ

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದೈಕ ಸರ್ವೋತ್ತಮಾ

ಸಚ್ಚರಿತ ರಂಗ ನಾರಾಯಣ ಪೇದ

ಬಚ್ಚಿಟ್ಟವನ ಕೊಂದ ಮತ್ಸ್ಯ ಮೂರುತಿಯೆಂದು||

||ಂ||

ನರಹರಿ ಮುಕುಂದ ನಾರಾಯಣ ರಂಗ

ಪರಮ ಪುರುಷ ಹರಿ ಹಯವದನಾ

ಸಿರಿಧರ ವಾಮನ ದಾಮೋದರ ಗಿರಿ

ಧರಿಸಿದ ಸುರಪಾಲ ಕೂರ್ಮಮೂರುತಿ ಎಂದು ||

||೨||

ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕ ಪಂಡರೀಕ

ವರದ ಅಪಾರ ಗುಣನಿಲಯ

ಮುರಮರ್ದನ ಮಂಜು ಭಾಷಣ ಕೇಶವ

ನರ್ಮಲ ದೇವ ಶ್ರೀ ವರಹ ಮೂರುತಿ ಎಂದು ||

||೩||

ನಿಗಮವಂದಿತ ವಾರಿಜನಾಭ ಅನಿರುದ್ಧ

ಅಘನಾಶನಾ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಶರೀರಾ

ಸಗುಣ ಸಾಕಾರ ಜಗದತ್ಕೃತಭಿನ್ನ

ಕ್ರಿಗುಣರಹಿತ ನರಮೃಗ ರೂಪಾನೆಂದು

||೪||

ವಟಪತ್ರಶಾಯೀ ಜಗದೊತರ್ಯಾಮಿ
 ಕಟಕ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ಕೌಸ್ತುಭವಿಹಾರ
 ತಟತೋಟಿನಿಭಕಾಯ ಪೀತಾಂಬರ ದೇವ
 ನಿಟಲಲೋಚನ ಪಾಲ ವಟುಮೂರುತಿ ವಾಮನನೆಂದು || ೫ ||

ವಿಷ್ಣು ಸಂಕರಂಷಣ ಮಧುಸೂದನ ಸಿರಿ
 ಕೃಷ್ಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಪ್ರಥಮ ದೈವವೇ
 ಜಿಷ್ಣು ಸಾರಥಿ ರಾಮ ಅಜಿತ ಅಧೋಕ್ಷಜ
 ಸೃಷ್ಟಿಗೋಡೆಯ ಭಾರ್ಗವಮೂರುತಿ ಎಂದು || ೬ ||

ಇಭರಾಜ ಪರಿಪಾಲ ಇಂದಿರೆಯರಸ
 ನಭ ಗಂಗಾಜನಕ ಜನಾರ್ದನ
 ವಿಭುವೆ ವಿಶ್ವರೂಪ ವಿಶ್ವನಾಟಕ
 ಋಷಭ ದತ್ತಾತ್ರೇಯ ಶ್ರೀ ರಾಮಮೂರುತಿ ಎಂದು || ೭ ||

ವೈಕುಂಠ ವಾಮನ ವಾಸುದೇವ ರಂಗ
 ಲೋಕೇಶ ನವನೀತಚೋರ ಜಾರಾ
 ಗೋಕುಲವಾಸ ಗೋವಳರಾಯ ಶ್ರೀಧರ
 ಏಕಮೇವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಮೂರುತಿ ಎಂದು || ೮ ||

ಹೃಷೀಕೇಶ ಪರಮಾತ್ಮ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಾಶ್ರಯ
 ಅಸುರ ಭಂಜನ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಕಪಿಲ
 ಕುಸುಮಶರನಯ್ಯ ಶಾರ್ಙ್ಗಧರ ಚಕ್ರ
 ವಿಷಹರ ಧನ್ವಂತ್ರಿ ಬುದ್ಧಮೂರುತಿ ಎಂದು || ೯ ||

ಸರ್ವ ಮುಕ್ತ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಕ ಸರ್ವೇಶಾ
 ಸರ್ವಮಂಗಳ ಸರ್ವಸಾರ ಭೋಕ್ತಾ

ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ ಸರ್ವ ಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನೆ
ಸರ್ವಮೂಲಾಧಾರ ಕಲ್ಪಿ ಮೂರುತಿ ನೆಂದು

||೧೦||

ಈ ಪರಿ ಕೊಗಲು ಆಪತ್ತು ಪರಿಹಾರ
ಅಪಾರ ಜನ್ಮ ಬೆಂಬಿಡದಲೆ ಸಪ್ತ -
ದ್ವೀಪಾಧಿಪ ಸಮ್ಮತಿ ಜಯ ವಿರಂಲರೇಯ
ಅಪವರ್ಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು ಅನಂದ ಪಡಿಸುವ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥ ವಿನಿರಣಿ:—

ಕೊಗೆಲೋ ಮನುಜಾ = ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವಾ
ತಾರ ಮಹಿಮಾ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನೂ ಉಚ್ಚ ಕಂಠದಿಂದ ಗಾಯನ ಮಾಡೆಂದು
ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ ಪರಮಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ, ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸವರ್ಯರು.
ಸಾಗರ ತಯನನೆ = ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪವಡಿಸಿದ ಹರಿಯೇ. ಜಗಕ್ಕೆ
ದೈವ ನೆಂದು = ಜಗತ್ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತ
ನಾದ ದೇವರೆಂದು.

ಅಚ್ಯುತ = ಚತುರ್ವಿಧನಾಶರಹಿತನು. ಅನಂತ = ಅಪಾರ
ಗುಣ ಗಣಧಾತನು. (ಅಗಣಿತಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು) ಗೋ
ವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿವಾದ್ಯನು, ಮಾಧವ = ಇಂದಿರಾಪತಿಯು,
ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ = ಜ್ಞಾನಂದಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಏಕ = ಏಕಮೇವ
ಅದ್ವಿತೀಯನು. (ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕ ರಹಿತನು) ಸರ್ವೋತ್ತಮಾ = ಸರ್ವ
ಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲೂ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನು. ಸಚ್ಚರಿತ = ಶುಭಚಾರಿತ್ರ್ಯವು
ಳ್ಳವನು. ರಂಗ = ಜಗತ್ತಿನ ಶ್ರೀಡಾ ಪ್ರವರ್ತಕನು, ನಾರಾಯಣ =
ದೋಷವಿಡೂರನೂ ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀ
ಪರಮಾತ್ಮ, ವೇದ ಬಚ್ಚಿ ಟ್ಟಿವನೆ ಕೊಂಡ = ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರಿಂದ ವೇದಗಳನ್ನು
ಅಪಹರಿಸಿದ ಸೋಮಕನೆಂಬ ದಾನವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯಾವ
ತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ.

ನರಹರಿ = ಸರ್ವಜೀವದ ಬಿಂಬನಾದ ನಾರಸಿಂಹರೂಪೀ ಶ್ರೀ ಹರಿಯು, ಮುಕುಂದ = ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನು. ಪರಮ ಪುರುಷ = ಪರ ನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಿಂತಲೂ ಅಂತಾಂತ ಕೋಟಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮ. ಹರಿ = ಸಜ್ಜನರ ಸರ್ವ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕನು, ಹಯವದನಾ = ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನಾದ ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರುತಿ (ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಈರೂಪದಿಂದ ವೇದಗಳ ಉಪದೇಶ ಪ್ರಪ್ರಧಮವಾಗಿ) ಸಿರಿಧರ = ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಸದಾ ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀ ವತ್ಸಲಾಂಭನನು. ನಾಮನ = ಪರಮ ಸುಂದರ ಮೂರ್ತಿ ಉಪೇಂದ್ರನಾಮಕನು. ದಾಮೋದರ = ಯಶೋದ ಯಿಂದ ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಕಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡ ಲೀಲಾಮಾನುಷ ವಿಗ್ರಹ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ. ಗಿರಿ ಧರಿಸಿದ = ಮಂದರ ಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆಹೊತ್ತು ಕೊಂಡ ಕೂರ್ಮ ಮೂರುತಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಸುರಸಾಲಾ = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತವನ್ನು ಹಂಚಿ ಅವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದವನು.

ಪುರುಷೋತ್ತಮ = ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ (ದೇವೋತ್ತಮ) ಪುಣ್ಯ ಶ್ಲೋಕ = ಸದಾ ಸ್ಮರಣೀಯನಾದ ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷ, ಪುಂಡರೀಕ ವರದ = ಮಾತಾಪಿತೃ ಸೇವಾ ದುರಂಧರನಾದ ಪುಂಡರೀಕಗೆ ಒಲಿದು ಭೀಮಾನದಿಯ ತಟ ದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಭಕ್ತ ಪರಾಧೀನ ಶ್ರೀಪಾಂಡುರಂಗ. ಅಸಾರ ಗುಣ ನಿಲಯ = ಅಗಣಿತಗುಣಗಣಧಾಮ. ಮುರ ಮರ್ದನ = ಮುರಾ ಎಂಬ ಅಸುರ ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮಂಜು ಭಾಷ = ಕರ್ಣಾನಂದವಾದಿರೂ ವಂತ ಇಂಪಾದ ಮಾತುಗಳನಾಡುವ. ಕೇಶವ = ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿ ನಿಯಾಮ (ಕ+ಈಶ+ವ = ಕ-ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಈಶ-ರುದ್ರದೇವರು, ವ-ವರ, ಅಂದರೆ ಇವರಿಗಿಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನು). ನಿರ್ಮಲದೇವ = ಪ್ರಾಕೃತಗುಣ ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲದ ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಪರಮ ಪಾವನ ಮೂರ್ತಿ. ಶ್ರೀನರಹಾಸ ತಾರಿ ಎಂದು ಕೂಗಲೋ ಮನುಜಾ. ನಿಗಮವಂದಿತ = ವೇದಾಭಿಮಾನಿ ಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದ ನಮ್ಯನಾದವನು (ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ರೂಪನು). ವಾರಿಜನಾಭ = ತನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಕವಾದ ಸುವ

ರ್ಣಾತ್ಮಕ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಚ್ಛಾ ಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೃಜಿಸಿದ ಶ್ರೀಪದ್ಮ ನಾಭರೂಪೀ. ಅನಿರುದ್ಧ = ಯಾವಪ್ರತಿರೋಧವೂ ಇಲ್ಲದವನು (ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನು) ಅಘನಾಶನಾ = ಭಕ್ತರ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನು. ಅಸ್ರಾಕೃತಶರೀರಾ = ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಗಳ ಸಂಭಂಧವೇ ಇಲ್ಲದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಅನಂತ ಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು. ಸಗುಣ = ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಅಪ್ರಾಕೃತಗುಣ ವಿಶಿಷ್ಟನು. ಸಾಕಾರ = ಆಕಾರವುಳ್ಳವನು (ಶೂನ್ಯನಲ್ಲ, ನಿರಾಕಾರನಲ್ಲ). ಜಗದತ್ಯಂತಭಿನ್ನ = ಸಮಸ್ತ ಜೀವ ಜಡರಾಶಿಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನು ಜಗದ್ವಿಲಕ್ಷಣ ಮೂರ್ತಿಯು ತ್ರಿಗುಣರಹಿತ-ಪ್ರಾಕೃತ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ಆತ್ಮಂತ ವಿದೂರನು. ನರವ್ಯಗರೂಪ = ಶ್ರೀನರಸಿಂಹಾವತಾರೀ ಹರಿಯೆಂದು ಕೂಗಲೋ ಮನುಜಾ.

ವಟಿಸತ್ಪ್ರಶಾಯಿ = ಮಹಾ ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಭೂದೇವಿಯು ವಟ ಪತ್ರದಲ್ಲಿರುತ್ತಾಳೆ. ಆದರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿ ಉಂಗುಟವನ್ನು ಮೆಲ್ಲುತ್ತಿರುವ ಮುಕುಂದನು, ಜಗದಂತರ್ಯಾಮಿ = ಜೀವರಲ್ಲಿ ಬಿಂಬರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಜಡಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತರೂಪಗಳಿಂದಲೂ ಇರುವ ಅಂತಸ್ಥರೂಪ, ಕಟಿಕ = ಹಸ್ತಾಭರಣ, ಕೌಸ್ತುಭವಿಹಾರ = ಕೌಸ್ತುಭ ಮಣಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನು. ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಈ ಮಣಿಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ತಟಿತೋಟಿಕಾಯ = ಕೋಟಿಮಿಂಚಿನ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನು (ತಟಿತ್-ಮಿಂಚು ಕಾಯ-ಶರೀರ) ಪೀತಾಂಬರಧರ = ಬಂಗಾರದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನು, ನಿಟಿಲ ಲೋಚನ ಸಾಲಾ = ಫಾಲನೇತ್ರನಾದ ರುದ್ರದೇವರ ಸಂರಕ್ಷಕನು (ನಿಟಿಲ ನೇತ್ರ-ಫಾಲನೇತ್ರನಾದ ರುದ್ರ). ವಟು ಮೂರುತಿ ಎಂದೂ = ಬ್ರಹ್ಮ ಬಾರಿರೂಪದ ನಾಮನಾವತಾರೀ ಶ್ರೀಹರಿ.

ವಿಷ್ಣು = ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಕನೂ, ಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ ಸಂಕರ್ಷಣ = ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಮಸ್ತ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಕಡೆ ಸೆಳೆಯುವ ಲಯ ಕರ್ತನು. ಮಧುಸೂದನ = ಮಧು ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ

ವನು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ = ಪ್ರಕಾಶವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ. ಪ್ರಥಮ ದೈವನೇ = ಏಕದೇವ ಅದ್ವಿತೀಯನಾದ ಆದಿಮಾಲಯಸ್ವರೂಪಿಯು. ಜಿಷ್ಣುಸಾರಥಿ = ಪಾರ್ಥನ ಬಂಧಿಬೋವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ರಾಮ = ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡುವವನು. ಅಜಿತ = ಅಜೇಯನು (ಪರಾಜಯರಹಿತನು). ಅಭೋಕ್ಷಜ = ತನ್ನನ್ನು ಆಶ್ರಯ ಮಾಡಿದ ವರಿಗೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಅಥೋಗತಿ ಕೊಡದವನು. ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯ = ಸೃಷ್ಟವಾದ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪ್ರಭುವು. ಭಾರ್ಗವ ಮೂರ್ತಿ ಎಂದು = ಭೃಗು ಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ ಪರಶುರಾಮನೆಂದು.

ಇಭಿರಾಜ ಪರಿಪಾಲ = ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಮೊಸಳೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿರುವವನು. ಇಂದಿರಿಯರಸ = ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿಯು. ನಭಗಂಗಾಜನಕ = ಅಕಾಶಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದನಖಾಗ್ರ ದಿಂದ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಶ್ರಿವಿಕ್ರಮನು. ಜನಾರ್ದನನೆ = ದುರ್ಜನರ ಸಂಹಾರಕ. ಸಂಸಾರ ಕ್ಲೇಶನಾಶಕ. ವಿಭು = ಆನಂದೈಶ್ವರ್ಯಾದಿ ಗುಣ ಭರಿತನಾದ ಪ್ರಭುವು. ವಿಶ್ವರೂಪ = ವಿರಾಡ್ರೂಪಿಯು, ವಿಶ್ವನಾಟಕ = ಜಗತ್ತೆಂಬ ನಾಟಕದ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯು. ಋಷಭ = ಪ್ರಿಯವ್ರತರಾಜನ ಜ್ಯೇಷ್ಠಪುತ್ರನು. ಅಗ್ನೀಧ್ರನು = ಅವನ ಮಗನೇ, ನಾಭೀರಾಜನು ಅವನ ಪುತ್ರನಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಋಷಭನಾಮದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ = ಅತ್ರಿ-ಆನುಸೂಯರಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾದ ಅತ್ರಿ ಋಷಿಗಳ ಪುತ್ರ ದತ್ತಾತ್ರೇಯರೂಪ. ನೈಕುಂಠ = ವೈಕುಂಠನಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ನಾಮನ = ವಟುವೇಷಧಾರಿ ವಾಮನಮೂರ್ತಿ, ಪಾಶು ದೇವ = ಸರ್ವತ್ರನಿವಾಸಿಯಾದ, ಶ್ರೀಹರಿ (ಮೋಕ್ಷಪ್ರದರೂಪ). ರಂಗ = ಸಕಲ ಜೀವರ ಹೃತ್ತದೃಷ್ಟಿತನು. ಲೋಕೇಶ = ಜಗತ್ಪ್ರಭು. ನವನೀತಚೋರ = ಬೆಣ್ಣೆಕಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜಾರಾ = ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂಗಸಂಗಮಾಡಿದ ಶ್ರೀರಂಗ, ಗೋಕುಲವಾಸ = ನಂದ

ಗೋಕುಲವಾಸಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಗೋವಳರಾಯ = ಗೋಪಾಲ. ಶ್ರೀಧರ =
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಧರನು. ಏಕಮೇವ = ಅವನೊಬ್ಬನೇ ಜಗದೇಕ ದೈವ
 ಸಮಾಭ್ಯದಿಕಶೂನ್ಯನು (ಏಕಮೇವಾದ್ವಿತೀಯನು). ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾವತಾರೀ
 ಹರಿ ಎಂದು ಕೂಗಲೋ ಮನುಜಾ.

ಹೃಷೀಕೇಶ = ಇಂದ್ರಿಯಾಭಿಮಾನಿ. ಪರಮಾತ್ಮ = ಪರನಾಮಕಳಾದ
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಸಕಲಜೇತನರ ಆತ್ಮಸ್ವರೂಪನು.
 ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಾಶ್ರಯ = ಮುಕ್ತರಿಗೂ ಮತ್ತು ಮುಂದೆ ಮುಕ್ತರಾಗಿ
 ಲಿರುವವರಿಗೂ ಆಶ್ರಯ ಭೂತನು. ಅಸುರ ಭಂಜನ = ದೈತ್ಯಸಂಹಾರಿ.
 ತ್ರಿನಿಕ್ರಮ = ಮೂರುಲೋಕಗಳನ್ನು ಜಯಿಸಿದವನು (ಅಜೇಯರೂಪ).
 ಕಪಿಲ = ಕರ್ಧಮ ಋಷಿಯಿಂದ ಸ್ವಾಯಂಭಾವಮನು ಪುತ್ರಿಯಾದ ದೇವ
 ಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರರೂಪ. ಕಪಿಲರೂಪದಿಂದ
 ದೇವಹೂತಿಗೆ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗೋಪದೇಶ. ಕುಸುಮಶರನಯ್ಯ = ಮಾನ್ಮ
 ಥನ ತಂದೆ (ಕುಸುಮಶರ-ಪುಷ್ಪಗಳನ್ನೇ ಬಾಣಗಳಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಕಾಮ).
 ಶಾರ್ಙ್ಗಧರ = ಶಾರ್ಙ್ಗ ಎಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾ
 ಯಣ. ಚಕ್ರ = ಸುಂದರ್ಶನವೆಂಬ ಚಕ್ರವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನು. ವಿಷ
 ಹರ = ಅಮೃತಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಷದ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಸುರಾಸುರನನ್ನು
 ರಕ್ಷಿಸಿದವನು. ಧನ್ವಂತ್ರಿ = ಅಮೃತವನ್ನು ತುಂಬಿದ ಸುವರ್ಣ ಕಳಸವನ್ನು
 ಹಿಡಿದು ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆದ್ದ ಧನ್ವಂತ್ರೀನಾಮಕನು. ಅಂತಹ
 ಬೌದ್ಧಾವತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದು ಕೂಗಲೋ ಮನುಜ.

ಸರ್ವಮುಕ್ತ ಸರ್ವಾಭೀಷ್ಟಕ = ಸರ್ವಮುಕ್ತರಿಗೆ ಸರ್ವಾಭಿಲಾಷೆ
 ಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ. ಸರ್ವೇಶಾ = ಸರ್ವ ಜಗತ್ತಿಗೂ ಒಡೆಯ ಹಾಗೂ
 ನಿಯಾಮಕನು. ಸರ್ವಮಂಗಳ = ನಿತ್ಯಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿ. ಸರ್ವಸಾರ
 ಭೋಕ್ತಾ = ಸರ್ವವಸ್ತುಗಳ ರಸಗಳಲ್ಲಿರುವ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸಭೋಕ್ತ.
 ಸರ್ವವ್ಯಾಪಕ = ಅಣುರೇಣುತ್ಪಣ ಕಾಷ್ಠಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣ ವ್ಯಾಪ್ತನು.
 ಸರ್ವಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನೆ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನು.

ಸರ್ವಮೂಲಾಧಾರ = ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಕಾರಣನು ಮತ್ತು ಆಧಾರನು. ಇಂತಹ ಕಲ್ಪಿಮೂರ್ತಿ ಎಂದು ಕೂಗೆಲೋ ಮನಜಾ.

ಈ ಪರಿ ಕೂಗಲು = ಈ ರೀತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಅರಿತು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು. ಅಪತ್ತು ಪರಿಹಾರ = ದುರಿತಗಳು ದೂರವಾಗುವುವು. ಸಪ್ತದ್ವೀಪಾಧಿಪ = ಜಂಬೂದ್ವೀಪ ಪಕ್ಷ-ದ್ವೀಪ-ಶಾಲ್ಮಲೀ-ಕುಶ-ಕ್ರೌಂಚ-ಶಾಕ ಮತ್ತು ವೃಷಕ ಎಂಬ ಏಳು ದ್ವೀಪಗಳಿಂದ ಅವೃತವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಡೆಯ. ಅಪವರ್ಗದಲಿ = ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ.

೫೧೨

(ಗೋಪಾಲನಿಲಾಂಕಿತ)

ಉಗಾಭೋಗ- ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ

ನೀರಿನಲಿ ನಿಂತು ನಿಡುಗುಷ್ಟು ನಾರುವಗೆ ಗಂ
ಬೂರ ಕಸ್ತೂರಿ ಲೇಪನದ ಮದವೋ

ಭಾರ ಬೆನ್ನಲಿ ಪೊತ್ತು ಕಾಲು ಕೈ ಮುದುರಿದಗೆ
ಧೀರ ಶೇಷಶಯನದ ಮದವೋ

ಮೋರೆಯಲಿ ನಲ ಕೆದರಿ ಬೇರುಗಳ ಮೆಲುವವಗೆ
ಸಾರ ಷಡ್ರಸ ಭೋಜನದ ಮದವೋ

ಕಾರು ಕರುಳನ್ನು ವನಮಾಲೆ ಹಾಕಿದವಗೆ
ಹಾರ ಪದ ಕಾದಿಗಳ ಹಾಕಿದ ಮದವೋ

ಮೂರಡಿಯ ಭೂದಾನವನ್ನು ಬೇಡಿದವಗೆ
 ಸಾರಿದರಭೀಷೆಗಳ ಕೊಡುವ ಮದವೋ
 ಧಾರುಣ್ಯಯನ್ನಿತ್ತು ಕುಳ್ಳರೆ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲದವಗೆ
 ಈರೇಳು ಲೋಕಗಳನಾಳ ಮದವೋ
 ನಾರಿಯನು ಬಿಟ್ಟು ವನವನವ ಸಂಚರಿಸಿದವಗೆ
 ಮೂರು ಧಾಮದಿ ರಮೆಯ ಭೋಗದ ಮದವೋ
 ಊರ ನಾರಿಯರಿಂದ ಬೈಸಿಕೊಂಬುವಗೆ
 ವಾರಿವಭವ ಸುರರ ವಂದನೆಯ ಮದವೋ
 ಊರೆಲ್ಲ ನೋಡೆ ಬತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತವಗೆ
 ಚಾರು ಪೀತಾಂಬರ ಉಡುವ ಮದವೋ
 ಘೋರ ತುರಗವನೇರಿ ಹಾರಿಸ್ಸಾಡುವವಗೆ
 ವೀರ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಮದವೋ
 ಬಾರದಲೆ ತಪ್ಪದೊ ಹಿಂದಣ ಭವಣೆಗಳು
 ದೂರ ವಿಚಾರಿಸಿಕೊ ಮಾರಮಣನೆ
 ಮೂರು ದಿನದರಸುತನ ಸ್ಥಿರವೆಂದು ನೀ ನೆಚ್ಚಿ
 ಸೇರಿದವರನು ಬಿಡುವುದು ಧರ್ಮವೇನೋ
 ಶ್ರೀ ರಂಗರಾಜ ಗೋಪಾಲವಿಠಲರೇಯ
 ಸಾರಿದವರನು ಪೊರೆದು ಕೀರುತಿಯ ಪಡೆಯೋ ದೇವ ||

ಅರ್ಥ ನಿವರಣೆ .

“ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಭಾಗಣ್ಣ”- ನೆಂದು ಖ್ಯಾತರಾದ ೫೬ ಗೋಪಾಲದಾಸ
 ವರ್ಯರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ರೂಪವಾದ
 ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶವಾತಾರ ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ,

ನೀರಿನಲಿ = ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ, ನಿಡುಗುಷ್ಟು = ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಡುತ್ತಾ
 ಕರ್ಪೂರ = (ಸುಗಂಧವಾದ ಪಚ್ಚ ಕರ್ಪೂರ) ಕಾಲು ಕೈ ಮುರಿದವಗೆ =

ಚೆಪ್ಪಿನಲ್ಲಿ ಕೈ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹುದುಗಿಸಿಕೊಂಡ ಕೂರ್ಮರೂಪಿ.
 ನೋರೆಯಲಿ = ಚೂಪಾದ ಮೂತಿಯಿಂದ ಕಾರುಕರುಳನ್ನು = ರಕ್ತ
 ಸಿಕ್ತವಾದ ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವಿನ ಕರುಳನ್ನು, ವನಮಾಲೆ = ತಾನು ಧರಿಸುವ
 ಪುಷ್ಪಮಾಲೆಯಂತೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡ ವೀರನರಸಿಂಹ. ಮೂರುಧಾಮದಿ =
 ವೈಕುಂಠ- ಅನಂತಾಶನ ಶ್ವೇತಕ ದ್ವೀಪಗಳೆಂಬ ಮುಕ್ತಧಾಮಗಳು (ಈ
 ಮೂರೂ ಲಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಕವೇ) ವಾರಿಜಭವ = ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ.
 ದೇವರು. ಚಾರುಪೀತಾಂಬರ = ನಯನಮನೋಹರವಾದ ಪೀತಾಂಬರ,
 ಘೋರ ತುರಗವನ್ನೇರಿ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಕುದುರೆಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡ ದುರುಳ ಸಂಹಾರಕನಾದ ಕಲ್ಕಿ. ಹಿಂದಣ ಭವಣಗಳು = ಯುಗ
 ಯುಗದಲ್ಲಿ ಧರ್ಮ ಸಂರಕ್ಷಣಾರ್ಥವಾಗಿ ನೀನು ಎತ್ತುವ ದಶಾವತಾರ ರೂಪ
 ಭವಣಗಳು, ಮೂರು ದಿನದ ಅರಸುತನ = ಇದೆಲ್ಲಾ ಕ್ಷಣಿಕವಾದದ್ದು
 ಆಯಾಯಾ ಯುಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದು ಎಂದು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೂದಲಿಕೆ
 ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ. ಈ ಉಗಾಭೋಗದಲ್ಲಿ (೧) ಶ್ರೀಹರಿಯ
 ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಕಲ್ಕಿ ಪರ್ಯಂತ ದಶಾವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ, ಸನ್ನಿ
 ವೇಶಗಳಿಗೂ ಆತನ ಮೂಲ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಇರುವ ವೈಭವ ಪೂರ್ಣವಾದ ಪರಿ
 ಸ್ಥಿತಿಗಳಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿ ನಿಂದಾರೂಪವಲ್ಲ ಅಣಕವಾದಿದ್ದಾರೆ, ಇಂತಹ
 ನಿಂದಾಸ್ತುತಿಗಳು ಹರಿ ದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ ಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ತುತಿಯಲ್ಲದೇ
 ಅನ್ಯಥೆ ಅಲ್ಲ. ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣ ಗಣ ಧಾಮನಾದ ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನಿಗೆ
 ದೋಷವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದೀತು ?

ಚಿ೦೩

(ವ್ಯಾಸನಿಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ—ಮಧ್ಯಮಾವತಿ

ಆದಿತಾಳ

ತಿಳಿಯದೋ ನಿನ್ನಾಟ-ತಿರುಪತಿಯ ವೆಂಕಟ ||

||ವ||

ವೊಳೆವ ನೀರೊಳು ಗೆಲುವ ಮೊರೆಯು
 ನೆಲವ ನೋಡುವ ಸುಳಿವ ಕಂಭದಿ ।
 ಇಳಿಯನಳೆಯುವ ಭಳರೆ ಭಾರ್ಗವ
 ವಿಳನ ಭೇದಿಸಿ ಕೊಳಲಧ್ವನಿಗೆ ॥
 ನಳನ ಮುಖಿಯರ ನಾಚಿಸುವ ಬಲ ಹಯ
 ದಳದ ಬಹು ಹವಣೆಗಾರನೆ ॥

॥೮॥

ಆರು ಬಲ್ಲರು ನಿಮ್ಮ-ಶ್ರೀಲಕುಮಿ ಮನಸಿಗೆ
 ತೋರದಿಹ ಪರಬೊಮ್ಮ-ಉಳಿದವರು ಬಲ್ಲರೆ
 ನೀರಜಾಸನ ಬೊಮ್ಮ-ಇದು ನಿನ್ನ ಮರ್ಮ ॥

ನೀರೊಳಗೆ ಮನೆ ಭಾರ ಬೆನ್ನಿಲಿ
 ಕೋರೆದಾಡಯ ನಾರಸಿಂಹನೆ ।
 ಧರೆಯ ಬೇಡಿದ ಧೀರಪುರುಷನೆ
 ವಾರಿಬಂಧನ ಮಾರಜನಕನೆ ।
 ನಾರಿಯರ ವ್ರತವಳಿದು ಕುದುರೆಯ
 ನೇರಿ ಮೆರೆಯುವ ಸುಂದರಾಂಗನೆ ॥

॥೯॥

ಸಕಲ ಮಾಯವಿದೇನು-ವೃಕನವಾಯು
 ಸಖನ ಸಲಹಿದೆ ನೀನು-ಭುಕುತಿಯಿಂದಲಿ
 ತುತಿಪರಿಗೆ ಸುರಧೇವು-ಸುರಕಾಮಧೇನು ॥

ನಿಖಿಳ ವೇದೋದ್ಧಾರ ಗಿರಿಧರ
 ಅಖಿಳ ಭೂಮಿಯ ತಂದ ನರಹರಿ ।
 ಯುಕುತಿಯಲಿ ನೆಲನಳೆದ ಭಾರ್ಗವ
 ಮುಕುತಿಗೋಸುಗೆ ಫಲವ ಸವಿದನೆ ।
 ರುಕುಮನನುಜೆಯ ರಮಣ ಭೌದ್ಧನೆ
 ಲಕುಮಿರಮಣನೆ ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಯೆ ॥

॥೧೦॥

ನಿನ್ನ ರೂಪಿನ ಲೀಲಾ-ನೋಡುವ ಜನಕೆ
ಕಣ್ಣು ಸಾಸಿರವಿಲ್ಲಾ-ನಾ ಪಾಡಿ ಪೊಗಳಲು
ಪನ್ನ ಗಾಧಿಪನಲ್ಲ ನೀನಡಿಯದಿಲ್ಲ ||

ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚದೆ ಬೆನ್ನು ತೋರಿವಿ
ಮಣ್ಣು ಕೆದರುವೆ ಚಿಣ್ಣು ಗೊಲಿದನ |
ಸಣ್ಣ ವಾಮನ ಅಣ್ಣ ರಾಮನೆ
ಪುಣ್ಯ ಪುರುಷನೆ ಬನ್ನ ಬಡುಕನೆ |
ಹೆಣ್ಣು ಗಳ ವ್ರತ ಕೆಡಿಸಿ ತೇಜಿಯ
ಬೆನ್ನ ನೇರಿದ ವ್ಯಾಸವಿಠಲ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಶ್ರೀ ವಿಜಯದಾಸವರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಪಂಗನಾಮದ ತಿಮ್ಮಣ್ಣ
ದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು ವ್ಯಾಸವಿಠಲಾಂಕಿತ ಶ್ರೀಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾ
ರ್ಯರು. ದಶಾವತಾರಸ್ತುತಿರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ನುಡಿಯಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರದ ವರ್ಣನೆ ಇದೆ.

ಶಿಲೆಯದೋ ನಿನ್ನಾಟೆ = ನಿನ್ನ ಅಪರಿಮಿತ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು
ಯಾರೂ ಸಾಕಲೈನ ಅರಿಯರು, ಪೊಳೆವ ನೀರೊಳು = ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ
ಕಾಂತಿಯುಕ್ತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪೀ ಶ್ರೀಹರಿ. ಗೆಲುವ
ನೋರೆಯೆ = ಜಯವನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಿರುವ ಕೂರ್ಮನ ಮುಖ. ನೆಲವ
ನೋಡುವ = ಭೂಮಿಯಕಡೆ ಮೂತಿಚಾಚಿರುವ ವರಾಹ, ಸುಳಿವ
ಕಂಭದಿ = ಕಂಬದಿಂದ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ನರಸಿಂಹ, ಇಳೆಯನಳೆಯುವೆ =
ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಳೆದ ವಾಮನ. ಭಳಿರೆ ಫಾರ್ಗವ = ಭೃಗುಕುಲೋತ್ಪನ್ನ
ನಾದ ಪೆರಶುರಾನುನೇ ಶಹಭಾಸ್ ! ಖಳನ ಛೇದಿಸಿ = ರಾವಣಾಸುರ
ನನ್ನು ಸೀಳಿದ ರಾಮಚಂದ್ರ. ಕೊಳವೆಧ್ವನಿಗೆ = ವೇಣುಗೋಪಾಲನಾದ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಳಿನ ಮುಖಿಯರ ನಾಚಿಸುವ = ಕಮಲಮುಖಿಯರಾದ
 ತ್ರಿಪುರರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿದ ಬುದ್ಧ. ಹಯದಳದ =
 ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾದ ಕಲ್ಯಾಣವತಾರಿ.

ಶ್ರೀಲಕುಮಿ..... ಪರಬೋಮ್ಮ = ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯೂ ಸಹ
 ಸಾಕಲೈನ ತಿಳಿಯದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ನೀರಜಾಸನ
 ಬೋಮ್ಮ = ಕಮಲ ಪೀಠನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು. ಮರ್ಮ = ಯಾರೂ
 ಅರಿಯದ ರಹಸ್ಯ. ವಾರಿಬಂಧನ = ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿ
 ಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಮಾರಜನಕನೆ = ಮನ್ಮಥಾವತಾರಿಯಾದ
 ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಾರಿಯರ = ತ್ರಿಪುರರ ಪತ್ನಿ
 ಯರ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ತನ್ಮೂಲಕ ಅವರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗಗೊ
 ಳಿಸಿದ ಬುದ್ಧ.

ವೃಕನನಾಯು = ವೃಕನಾಪುಕ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಜರಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ
 ಹೊಂದಿರುವ “ವೃಕೋದರ”-ನಾಮಕ ಭೀಮಸೇನದೇವರು. ಸಖನ =
 ಭೀಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಪಾರ್ಥನನ್ನು ಸಲಹಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. (ಭೀಮನೇನ
 ದೇವರ ಪ್ರಥಮಾವತಾರ ಹನುಮಂತ. ಹನುಮಂತನು ಅರ್ಜುನನ ಧ್ವಜದಲ್ಲಿ
 ಇದ್ದ ಕಾರಣ, ಪಾರ್ಥನು ಕಪಿಧ್ವಜನೆಂದೆನಿಸಿದ. ಶ್ರೀಹರಿವಾಯುಗಳ ಸನ್ನಿ
 ಧಾನ ವಿಶೇಷದಿಂದಲೇ ಪಾರ್ಥನಿಗೆ ಯಶಸ್ಸು-ಗೆಲವು). ಸುರಭೇನು =
 ದೇವತೆಗಳ ಆಶ್ರಯದ ಕಾಮಧೇನು. ಗಿರಿಧರ = ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು
 ಹೊತ್ತ ಕೂರ್ಮ. ಯುಕ್ತಿಯಲಿ = ಉಪಾಯದಿಂದ (ಬಲಿಯಿಂದ
 ಮೂರಡಿ ದಾನವ ಬೇಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ). ಫಲನ ಸವಿದನೆ = ಶಬರಿಯ
 ಭಕುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಅವಳಿತ್ತ ಫಲಗಳನ್ನು ತಿಂದು ಅವಳಿಗೆ ಸದ್ಗತಿ ನೀಡಿದ
 ರಾಮಚಂದ್ರ. ರುಕುನುನನುಜೆಯ ರಮಣ = ರುಕ್ಮಿಯ ತಂಗಿ ರುಕ್ಮಿಣೀ
 ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಪನ್ನಗಾಧಿಪ ನಲ್ಲ = ನಾನು ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶೇಷನಲ್ಲ, ಕಣ್ಣು

ಮುಚ್ಚದೆ = ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಲ್ಲದ ಮತ್ಸ್ಯ. ಚಿಣ್ಣುಗೊಲಿದನೇ = ಪ್ರಹ್ಲಾದ ವರದನಾದ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ. ಪುಣ್ಯಪುರುಷನೆ = ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನಾದ ದಾಶರಥಿರಾಮ. ಬನ್ನಬಡುಕನೆ = ಸ್ತ್ರೀಲೋಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತೇಜಿಯ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ ಕುದುರೆಯನ್ನಾಡಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ, ಆಶ್ವರೋಹಿಯಾದ ಕಲ್ಕಿ.

೫೧೪

(ಅಂಕಿತ-ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ಅಟ್ಟಿಕಾಳ

ಮೂರೂಜಗವಾ ಕುಣಿಸುವಂಥ-ಗಾರುಡಿಗ ಇವದಾರಕ್ಕ
ನಾರಾಯಣನಲ್ಲವೇನೆ ನಾರಿ ಕೇಳಿ ತಂದೀ ||

||ಪ||

ವಾರಿಧಿಯೊಳಾಡುವ ವಿಚಾರ ಮಾಡೆ ಆಕ್ಕ
ಧೀರ ಬಲುಗಂಭೀರ ಮತ್ಸ್ಯವತಾರಕಾಣೆ ತಂದೀ ||

||೧||

ಹತ್ತು ನಾಲ್ಕು ರತ್ನವ ತೆಗೆದ ಮತ್ತೆ ಇವದಾರಕ್ಕ
ರತ್ನ ಕುಂಚಿದ ಹೇಮಗಿರಿಯನೆತ್ತಿದ ಕೂರ್ಮ ಕಾಣೆ ತಂದೀ ||

||೨||

ಧರಣಿಯ ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿದಂಥ ಅರಸ ಇವದಾರಕ್ಕ
ಅರಿಯದ ಭಕ್ತರ ಮೋರೆ ನೋಡಿದ ವರಾಹ ಕಾಣೆ ತಂದೀ ||

||೩||

ನಂಬಿದರೇ ಕಂಭದಿ ಬಂದಾ ಎಂಬೀ ಇವ ದಾರಕ್ಕ
ರಂಭಿ ಹೇಮದ ಬೊಂಬೆ ನರಸಿಂಗ ಕಾಣೆ ತಂದೀ ||

||೪||

ಕದ್ದೂ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದನ ಕಣ್ಣಾ ಇರಿದಾ ಇವ ದಾರಕ್ಕ
ಮುದ್ದೂ ಮುಖದ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ವಾಮನ ಕಾಣೆ ತಂದೀ ||

||೫||

ಆ ಮಾತೃ ದ್ರೋಹವ ಮಾಡಿದ ಧೀರಾ ಇವ ದಾರಕ್ಕ
ಧೀಮಾ ಸಾರ್ವಭೌಮಾ ಸರಕುರಾಮು ಕಾಣೇ ತಂಗೀ || ೬||

ಕಾಮಿನಿಯಾ ಪೋಗಿ ತಂದಾ ಭೀಮಾ ಇವ ದಾರಕ್ಕ
ಕಾಮಿತ ವರಗಳ ಕೊಡುವ ತ್ರೀ ರಾಮಾಕಾಣೇ ತಂಗೀ || ೭||

ಗೊಲ್ಲತಿಯರ ಗಲ್ಲವ ಬಿಡಿದಾ ಚೆಲುವಾ ಇವದಾರಕ್ಕ
ಬಲ್ಲಿದ ಮಲ್ಲರ ಮರ್ಧಿಸಿದಂಥ ಕಳ್ಳ ಕೃಷ್ಣ ಕಾಣೇ ತಂಗೀ || ೮||

ತ್ರಿಪುರದೊಳು ಚಪಲಾಕ್ಷಿಯರ ವಿಪರೀತವ ಮಾಡಿದನಕ್ಕ
ಅಪರಿಮಿತ ಮಹಿಮಾನಿವ ಚಪಲ ಜೌದ್ಧ ಕಾಣೇ ತಂಗೀ || ೯||

ಕುದುರೇನೇರಿ ಎದುರಿಗೆ ಬರುವ ಚದುರಾ ಇವ ದಾರಕ್ಕ
* ಮಧುವನಿಕ್ಕದ ಮಧುರಾಪುರದ ಚದುರ ಕಲ್ಪಿತಂಗೀ || ೧೦||

ಇಂದು ವದನ ಮೂರುತಿ ಗೋವಿಂದಾ ಇವ ದಾರಕ್ಕ
ಕುಂಗಾ ಹೇಳನನಕಟ್ಟಿ ರಂಗಾ ಕಾಣೇ ತಂಗೀ || ೧೧||

(*ವಿದುರನ ಸಲಹೆ-ಪಾರಾಂತರ)

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಗಾರುಡಿಗೆ = ಗಾರುಡಿ ವಿದ್ಯೆ (ಮೋಡಿ) ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವವನು.
ನಾರಿಧಿಯೊಳು = ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ. ಹತ್ತು ನಾಲ್ಕು ರತ್ನವು = ಸಮುದ್ರ.
ಮಂಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ೧೪ ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತುಗಳು ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದವು. ರತ್ನ
ತಳುಂಚದ ಹೇನುಗಿರಿಯು = ಸುವರ್ಣ ಪರ್ವತವಾದ ಮೇರು ಪರ್ವ
ತಕ್ಕೆ ಪೂರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಭೂಮಿಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿರುವ ಮಂಡರಗಿರಿ,
ಕದ್ಲೂ ಅಡ್ಡ ಬಿದ್ದನು = ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯು ವಾಮನನಿಗೆ ಮೂರಡಿ
ಭೂಮಿಯನ್ನು ದಾನ ಕೊಡುವ ಸಲುವಾಗಿ ಸಂಕಲ್ಪಿಸಿ ಕಮಂಡಲವಿನಿಂದ

ನೀರನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಿರುವಾಗ ನೀರು ಹೊರಗೆ ಬರದಂತೆ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ರೂಪರಿಂದ ಕಮಂಡಲುವಿನ ಜಲದ್ವಾರದ ಕಿಂಡಿಯನ್ನು ಮುಚ್ಚಿದರು, ಆಗ ವಾಮನನು ತನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಧರ್ಭೆಯಿಂದ ಚುಚ್ಚಿದಾಗ ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಒಂದು ಕಣ್ಣು ಹೋಯಿತು, ಆ ಮಾತೃ ದ್ರೋಹವು = ಜಮದಗ್ನಿ ಮುಷಿಗಳ ಆಜ್ಞಾ ಪ್ರಕಾರ ಪರಾಶುರಾಮನು ತನ್ನ ತಾಯಿ ರೇಣುಕೆಯ ಶಿರವನ್ನು ಛೇದಿಸಿದನು. ಬಲ್ಲಿದ ಮಲ್ಲರ = ಮದಿಸಿದ ಚಾಣೂರ ಮುಷ್ಠಿಕಾದಿ ಮಲ್ಲರನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಚಪಲಾಕ್ಷಿಯರ = ಚಂಚಲ ನೇತ್ರೆಯರಾದ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರು.

೫೧೫

(ಅಂಕಿತ-ಹೇಳವನಕಟ್ಟಿರಂಗ)

ಹೊನ್ನ ತಾ ಗುಬ್ಬಿ ಹೊನ್ನ ತಾ
ಚೆನ್ನ ಗೋಪಾಲನ ಚೆಲುವ ಕೃಷ್ಣನ ಕೈಗೆ ||

||ಪ||

ಆಗಮವನು ತಂದು ಅಜಗತ್ತ ಕೈಗೆ
ಸಾಗರವನೊತ್ತಿಕ್ಕಿ ಸುಧಯಿತ್ತ ಕೈಗೆ
ತೂಗಿ ನಡೆವ ಸ್ಥೂಲಕಾಯನ ಕೈಗೆ
ನಾಗಶಯನ ನರಸಿಂಹನ ಕೈಗೆ

||೧||

ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡಿ ಬಂದಂಥ ಕೈಗೆ
ಛಲದಿಂದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಕೊಂದಂಥ ಕೈಗೆ
ಕಲಿ ವಿಭೀಷಣಗಭಯವಿತ್ತಂಥ ಕೈಗೆ
ಬಲಗಿರಿಯ ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಆತಂಥ ಕೈಗೆ ||

||೨||

ಪತಿವ್ರತೆಯರ ವ್ರತವಳಿದಂಥ ಕೈಗೆ
ಹಿತವಾಜಿಯನೇರಿ ದುರುಳಮರ್ದನ ಕೈಗೆ

ಸತಿ ಶಿರೋಮಣಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಕಾಂತನ ಕೈಗೆ
ಚತುರ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗನ ಕೈಗೆ

||೩||

ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:—

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನ ದೇವಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಮೂಲಮೂರ್ತಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ್ದ ರತ್ನವಿಜಿತ ಸುವರ್ಣ ಉಂಗುರವು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಆಗ ಗ್ರಾಮಸ್ಥರೆಲ್ಲರೂ ದಿಗ್ಭ್ರಾಂತರಾದರು. ಆ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಹೆಳವನ ಕಟ್ಟಿ ಗಿರಿಯಮ್ಮನು ಭಾವಿಯ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಒಂದು ಗುಬ್ಬಿಯನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ, ಭಕ್ತುತ್ವದ್ರೇಕ ಭಾವದಿಂದ ಪರವಶಕಾಗಿ ಶ್ರೀರಂಗನಾಥನ ದಶಾವತಾರ ರೂಪವಾದ ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದಳು. ಆಗ ಗುಬ್ಬಿಯು ಆ ಬಾವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾರಿ ಉಂಗುರವನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಕೊಂಡು, ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿತಂತೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಗಿರಿಯಮ್ಮನ ಕೀರ್ತಿ ದಿಗಂತವಿಶ್ರಾಂತವಾಯಿತು.

ಹೊನ್ನೆ ತಾ = ಬಂಗಾರದ ಉಂಗುರವನ್ನು, ಅಗಮವನು ತಂದ = ವೇದಗಳನ್ನು ಆಪಹರಿಸಿದ ಸೋಮಕನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ವೇದಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಮತ್ಸ್ಯ. ಸಾಗರನೊತ್ತಿಕ್ಕಿ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದ ಗರ್ಭವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು, ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಸಮುದ್ರಮಥನ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾಗಿ, ಸುರರಿಗೆ ಸುಧೆಯನ್ನು ಹಂಚಿದನು. ತೂಗಿ ನಡೆಯುವ = ತನ್ನ ಸ್ಥೂಲದೇಹವನ್ನು ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು. ತೂಗುತ್ತಾ ಸಂಚರಿಸುವ ವರಾಹ. ನಾಗತೆಯನ = ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಛಲದಿಂದ = ಸಂಕಲ್ಪ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ. ಕಲಿ = ಇಲ್ಲಿ ವಿಭೀಷಣನನ್ನು “ಕಲಿ” ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬಾರದು. “ಕಲಿ”-ಎಂದರೆ ಧೀರನಾದ ಎಂದರ್ಥ. ಬಲುಗಿರಿಯ = ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ಕಿರುಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

೫೧೫

(ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸಾರಂಗ

ಅದಿಕಾಳ

ಇಂದು ನೋಡಿದೆ ನಂದತೀರ್ಥಮು -
ನೀಂದ್ರ ವಂದಿತ ಚರಣನಾ ||

||೮||

ವಂದಿಸುವ ಭಕುತರಿಗೆ ನಿತ್ಯಾ
ನಂದ ಫಲದ ಮುಕುಂದನಾ ||

||೯||

ತಮನ ವೈರಿಯ ಮಂದಾರಾಪ್ರಿಯ
ಕಮರ ರೂಪದಿ ಪೊತ್ತನಾ
ಕಮಲಸಂಭವ ಭವ ಹಿರಣ್ಯಕ
ದಮನ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿಯಾ ||

||೧೦||

ಭೂಮಿಪರ ಸಂಹರಿಸಿ ದಶರಥ
ರಾಮನ ನಾಮದಿ ಮೆರೆದನಾ
ಸೋಮಪಾಧಿಪ ಸುತನಿಗೊಂದು ಸಂ -
ಗ್ರಾಮದೊಳು ರಕ್ಷಿಸಿದನಾ ||

||೧೧||

ಬುದ್ಧ ರೂಪದಿ ತ್ರಿಪುರ ಸತಿಯರ
ಬುದ್ಧಿ ಭೇದವ ಮಾಡ್ದ ನಾ
ಯುದ್ಧದಲಿ ಕಲಿ ಮುಖ್ಯ ದೈತ್ಯರ
ಗೆದ್ದ ಗಾನವಿಲೋಲನ ||

||೧೨||

ದೇವಕಿ ವಸುದೇವ ತನಯನ
ದೇವ ಗಣ ಸಂಸೇವ್ಯನ

ಈ ವಸುಂಧರೆಯೊಳಗೆ ಮಧ್ಯಸ್ಥ-
ರೋವರ ನಿವಾಸನಾ ||

||೪||

ಪೋತ ಮೇಷನ ವೀತಶೋಕನ
ಪೂತನಾದಿ ವಿಘಾತನ
ಮಾತರೀ ಶ್ವಪ್ರಿಯ ಗುರು ಜಗ
ನ್ನಾಥವಿರ್ದಲ ರಾಯನಾ ||

||೫||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :-

ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸವರ್ಯರು ಸಂಬಾರತ್ನೇನ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ
ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಮುನಿ ಕರಾರ್ಚಿತ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ
ಸಂದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಆಪರಾಕ್ವರನ ಮುಂದೆ ದಶವತಾರ
ಸ್ತೋತ್ರ ರೂಪವಾದ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಿದರು.

ನಂದಕೀರ್ತೆ ಮುನೀಂದ್ರ ವಂದಿತ ಚರಣನ = ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಧ್ಯ
ರಿಂದ ಆರಾಧಿತ ಚರಣ ಸರೋಜನನ್ನು. ನಿತ್ಯಾನಂದ ಫಲದ = ನಿತ್ಯ
ಸುಖರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವ. ಮುಕುಂದನಾ =
ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ತಮನವೈರಿ = ವೇದಬೋರನಾದ
ತಮನೆಂಬ (ಸೋಮಕ) ದೈತ್ಯನನ್ನು ಕೊಂದ.

ಚಿ೦೬

(ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

“ತತ್ತ್ವಸುನಾಲಿ”ಯಿಂದ ಆರಿಸಿದ “ದಶಾನಕಾರ” ಸ್ತೋತ್ರ

ವೇದತತಿಗಳ ಕದ್ಲೊಯ್ದ ವನ ಕೊಂದು ಪ್ರಳ-
ಯೋದಧಿಯೊಳಗೆ ಚರಿಸಿ-ಚರಿಸಿ ವೈವಸ್ವತನ
ಕಾಯ್ದ ಮಹಾಮಹಿಮ ದಯವಾಗೋ ||

||೧||

ಮಂದರಾದ್ರಿಯ ಧರಿಸಿ ಸಿಂಧು ಮಧನವ ಮಾಡಿ
ಬೃಂದಾರಕರಿಗೆ ಅಮೃತವ-ಅಮೃತವನುಣಿಸಿದ
ಇಂದಿರಾರಾಧ್ಯ ದಯವಾಗೋ ||

||೨||

ಸೋಮವನ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ಹೇಮಾಂಬಕನ ಕೊಂದಿ
ಭೂಮಿಯಾ ನೆಗಹಿದಿ ದಾಡಿಂದ-ದಾಡಿಂದ ನೆಗಹಿದ
ಸ್ವಾಮಿ ಭೂವರಹ ದಯವಾಗೋ ||

||೩||

ಕಂದ ಕರೆಯಲು ಕಂಬದಿಂದುದಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸಿದಿ
ವಂದಿಸಿದ ಸುರರ ಸಲಹೀದಿ-ಸಲಹೀದಿ ನೆರಸಿಂಹ
ತಂದೆ ನೀನೆಮಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೪||

ವೈರೋಚನಿಯ ಭೂಮಿ ಮೂರುಪಾದವ ಬೇಡಿ
ಈರಡಿಯೊಳಗೆಲೆ ಭೂ ವ್ಯೋಮ-ಭೂ ವ್ಯೋಮವಳೆ ಭಾ
ಗೀರಥಿಯ ಜನಕ ದಯವಾಗೋ ||

||೫||

ಕುವಲಯಾಧ್ವಿಶ್ವ ರರ ಬವರ ಮುಖದಲಿ ಕೊಂದೆ
ಅವನಿ ಭಾರವ ನೀನಿಳುಹಿದೇ-ಇಳುಹಿದಾ ಸ್ವಾಮಿ ಭಾ-
ರ್ಗವರಾಮ ಎಮಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೬||

ಶತಧೃತಿಯ ನುಡಿಗೆ ದಶರಥನ ಗರ್ಭದಿ ಬಂದು
ದಿತಿಜರನು ಸವರಿ ಸುಜನರ-ಸುಜನರನು ಪೊರೆದ ರಘು
ಪತಿ ಎನಗೆ ದಯವಾಗೋ ||

||೭||

ವಸುದೇವ ದೇವಕೀ ಬಸುರೀಲಿ ಜನಿಸಿದಿ
ವಸುಧೆ ಭಾರವನು ಇಳುಹಿ ಪಾಂಡವರ ಪೋ-
ಷಿಸಿದಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದಯವಾಗೋ ||

||೮||

ಜನನಂಬ ದನುಜ ಸಜ್ಜನ ಕರ್ಮವ ಮೋಡೇ
ಜನಿಸಿ ಅವರಲ್ಲಿ ದುರ್ಬುದ್ಧಿ-ದುರ್ಬುದ್ಧಿ ಕವಿಸಿದ
ವಿನುತ ಶ್ರೀ ಬುದ್ಧ ದಯವಾಗೋ ||

||೯||

ಕಲಿವ್ಯಾಪಾರ ವೆಗ್ಗೆಳವಾಗಿ ತಿಳಿದು ಶಂ-
ಘಲಿ ಎಂಬ ಪುರದಿ ದ್ವಿಜನಲ್ಲಿ-ದ್ವಿಜನಲ್ಲಿ ಜನಿಸುವ
ಕಲಿಮಲವ ಹರಿಸುವ ಕಲ್ಕಿ ದಯವಾಗೋ ||

||೧೦||

ಧಾರುಣಿಯಲ್ಲಿ ಹತ್ತವತಾರದಲಿ ಸುಜ-
ನರ ರಕ್ಷಿಸಿದ ಜಗನ್ನಾಥ-ಜಗನ್ನಾಥವಿತ್ಲ ಮ-
ದ್ಭಾರ ನಿನ್ನ ದೋ ಮಧುವೈರಿ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : —

ನೇದತತಿಗಳ = ಅನಂತಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ ವೇದರಾಶಿಗಳನ್ನು.
ಕೊಂದು = ವೇದಚೋರನಾದ ತಮ (ಸೋಮಕ)ನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು
ಸಂಹರಿಸಿ. ವೈವಸ್ವತನ ಕಾಯ್ = ವಿವಸ್ವಂತನೆಂಬ ಸೂರ್ಯನಿಂದ ತ್ವಷ್ಟಲ
ವಿನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸಂಜ್ಞಾದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು. ಮನ್ವಂತ ರಾಧಿಪತಿ
ಪ್ರಸಕ್ತ ವಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಮನ್ವಂತರ. ಅವನಿಗೆ ಒಲಿದು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯ

ಮುಖನವ = ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಕಾರ್ಯ. ಬೃಂದಾರಕರಿಗೆ = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಇಂದಿರಾರಾಧ್ಯ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸಂಪೂಜಿತ ಸೋಮಪ = ಸೋಮರಸಪಾನಿಯಾದ ಇಂದ್ರ ಹೇಮಂಬಕನ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷವನ್ನು (ಹೇಮ-ಚಿನ್ನ ಅಂಬಕ-ಕಣ್ಣು-ಅಕ್ಷ). ದಾಡಿಂದ = ಕೋರದಾದಗಳಿಂದ ನೈರೋಚನಿಯ = ವಿರೋಚನ ಮಗನಾದ ಬಲಿ ಚಕ್ರವರ್ತಿ (ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಪುತ್ರ ವಿರೋಚನ). ಈರಡಿ = ಎರಡು ಪಾದ, ಭೂವೈರಮ = ಒಂದಡಿಯಿಂದ ಭೂಮಿ (ಅಧೋ ಲೋಕಗಳು) ಇನ್ನೊಂದಡಿಯಿಂದ ಆಕಾಶ (ಉರ್ಧ್ವ ಲೋಕಗಳು). ಕುವಲಯಾಧೀಶ್ವರರ = ಭೂಮಂಡಲಾಧಿಪರಾದ ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು (ಕುವಲಯ- ಭೂಮಿ). ಬನರ ಮುಖದಲ್ಲಿ = ರಣರಂಗದಲ್ಲಿ. ಅವನಿ ಭಾರವ = ಭೂಭಾರವನ್ನು, ಶತಧೃತಿ = ಬ್ರಹ್ಮದಿತಿಜರು = ದೈತ್ಯರಾದ ರಾಕ್ಷಸ ಕುಂಭಕರ್ಣಾದಿಗಳನ್ನು, ನೆಗೆಳವಾಗೆ = ಹೆಚ್ಚಲು, ಶಂಫಲಿ = ತಾವು ಪರ್ವಗಳ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಗ್ರಾಮ ಅಲ್ಲಿವಿಷ್ಟು ಶಯನ ನೆಂಬುವನ ಧರ್ಮಪತ್ನಿ. ಸುಮತಿ = ಎಂವಳಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು ವಿಷ್ಣುಶಯನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಕಲ್ಪಿರೂಪಧರಿಸಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಹಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಶ್ರೀವಾಯುದೇವನ್ನು ಖಡ್ಗವನ್ನಾಗಿ, ದುರುಳರನ್ನು (ಯವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮಧುವೈರಿ = ಮಧುನಾಮಕ ದೈತ್ಯನಸಂಹಾರಿ,

ಚಿಂತಿ

(ಪ್ರಾಣೇಶನಿರಲಾಂಕಿತ)

ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಶಾವತಾರ ಮಾಡಿದ ದಿನಗಳವಿವರ

ರಾಗ-ಉದಯರಾಗ

ನಾರ್ಥಕಪಟ್ಟದಿ

ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಯನುಸರಿಸಿ ಹತ್ತು ಅವತಾರವನು

ಶ್ರೀರಮಾಡಿದ ಕ್ಲುಪ್ತಿ ದಿನದ ಕ್ಲುಪ್ತಿಯಂ ಬರೆವೆ ಸಂ--

ತೋಷದಿಂದ ಕೇಳ್ದು ದೆಲ್ಲರು ಪೊರೆವ ಹರಿಯು ಅಭಿಲಾಷೆ ಪೂರೈಸಿ

ಬಿಡವೇ || ಪ||

ಕೃತಯುಗ ಪ್ರಭವ ಮಧು ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದ ಜಲಧಿ

ಸುತವಾರ ರೇವತೀ ವಿಷ್ಣುಂಭ ಹಗಲು ಸಂ

ಯುತ ಹನ್ನೆರಡು ಘಳಿಗೆಗವತರಿಸಿ ಶ್ರೀಮತ್ಸ್ಮ ಹತಮಾಡಿ

ತಮನೆಂಬಾ ||

ಚತುರಾಸ್ಯ ವೈವಸ್ವತರಿಗೊಲಿದು ಮೆರೆದನೀ

ಕ್ಷಿಪ್ರಿಯೋಗ ಮತ್ತಾ ಯುಗದಿ ಕೂರ್ಮ ರೂಪದಿಂ

ಚ್ಯುತರಹಿತನವತಾರ ಮಾಡಿ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯ

ಮತಿವಂತರಿಗೆ ಪೇಳುವೇ||

||೧||

ವಿಭವಾಬ್ಧ ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುಕ್ಲ ದ್ವಿತೀಯ ಒಂಭವಾರ

ಶುಭದ ರೋಹಿಣಿ ಶುಕ್ಲ ಧೃತಿಯೋಗ ದಿವದಲ್ಲಿ

ಕ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರ ನಾಲ್ಕು ಘಳಿಗೆ ನುದಿಸಿ ಅಮೃತ ಕೃತು

ಭುಜರಿಗುಣಿಸಿ ಕರುಣದಿಂ ||

ಅಭಯವಿತ್ತನ್ಮರನು ದಣಿಸಿ, ಧರಿಸಿದನು ಜಲ

ಜಭವಾಂಡ ಮಂದರಾದ್ರಿಯ ಬೆನ್ನಮ್ಯಾಲಿಂಥ

ಸುಭುಜಾಹ್ವನ ಚರಿತೆ ಸ್ಮರಿಸಿ ಕ್ಲೇಶಹ ಮತ್ತೆ

ನಭಗವಕನಾ ಯಾಗದಲಿ ||

||೨||

ಶುಕ್ಲ ಸಂವತ್ಸರದ ಶುಭಮಾಘಮಾಸದಲ್ಲಿ
ಶುಕ್ಲ ಪಕ್ಷದ ಸಪ್ತಮಿ ಭಾನುವಾರದಲ್ಲಿ
ಅಕ್ಷೇಶಪ್ರದ ಅಶ್ವಿನೀ ಸಾಧ್ಯಯೋಗದಲ್ಲಿ
ಶುಕ್ಲ ಶೋಣಿತ ವಿದೂರ ||

ಶುಕ್ಲಾಂಬರ ಕಿಟಿರೂಪದಿಂದವತರಿಸಿ
ಹಕ್ಲಾಸುರ ಹಿರಣ್ಯಕನ ತರಿದು ತನ್ನ
ಒಕ್ಕಾ ದವರ ಪೂರದ ಹಗಲಿಂಟು ಘಳಿಗೆಯೊಳು
ಶುಕ್ಲಾಂಗ ಆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ||

||೩||

ಅಂಗಿರಸವೆಂಬ ಸಂವತ್ಸರದ ವೈಶಾಖ
ತಿಂಗಳದಿ ಸಿತ ಪಕ್ಷ ಚತುರ್ಥೀ ಶನಿವಾರ
ತುಗ ಸ್ವಾತಿ ಫರಿಷು ದಿವಾಷ್ಟಮಿಶತಿ ಘಳಿಗೆ
ಗಾಂಗೇಯ ಗರ್ಭನೋರವ್ಯಾ ||

ಸಂಘಟನಪಾಗಲಾ ಸಮಯದೊಳು ಸ್ತಂಭದಿಂ
ಸಂಗರಹಿತ ಹರಿ ಘಡಿ ಘಡಿಸುತಲಿ ಉದಿಸಿ ನರ
ಸಿಂಗಾಹ್ವಯದಿ ಹೇಮಕಶ್ಯಪನ ತರಿದು
ತರಳಿಗೆ ಸನ್ಮುದಪ ನಿತ್ತನೂ ||

||೪||

ತ್ರೇತಾಯುಗದಲದಿತಿ ದೇವಿ ಭಕುತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ
ಧಾತಾಬ್ಧಿ ಭಾದ್ರಪದ ಸಿತ ಪಕ್ಷ ದ್ವಾದಶೀ
ಖ್ಯಾತಿ ವಿಷ್ಣು ಭ ಶುಕ್ರಧೃತಿ ಹತ್ತೈದು ಘಳಿಗೆ
ಪೋತಭಾವದಿ ದಿವದಲ್ಲಿ||

ತಾಂ ತಾಳಿ ಅವತಾರವಂ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ
ಭೂತಲಾಗಸವಳೆದು ವೈಕೋಚನಿಯ ತುಳಿದು
ಪ್ರೀತಿ ಪಡಿಸುತ ಶಕ್ರನಂ ಸ್ವರ್ಗದಿಯ ಪಡೆದ
ಈತಗೆಣೆಯಾರೊ ಜಗದಿ||

||೫||

ಅದೆ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಪ್ರಮಾಧಿ ಎಂಬ ಸಂವತ್ಸರದಲ್ಲಿ ವೈಶಾಖ
ಶುದ್ಧ ತೃತೀಯ ಸುಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣಿ
ಮಂದ ಹನ್ನೊಂದು ಘಟ ರಾತ್ರಿಯೊಡಗುತಿರೆ ಭೂಮಗಳಾ||
ವಧಿಗೆ ವಿಪ್ರರ ವೃಂದವನು ಪೋಷಣೆಯ ಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಜ
ಮದಗ್ನಿಯಿಂದವತರಿಸಿ ರಾಮ ನಾನಾದಲಿ ಪರಶು
ವಧರಿಸಿ ಈ ಧಾತ್ರಿಯೊಳು ಬಹು ಮೆರೆದೆ ಮತ್ತು ಆ ಯುಗದಲೀ || ೬ ||

ತಾರಣೆಂಬಬ್ಬ ಮಧುಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ನವಮಿಯ
ಆರನೇ ತಾಸು ದಿನದಲ್ಲಿ ಪುನರ್ವಸು ಚಂದ್ರ
ವಾರ ಶೂಲ ಎಂಬ ಯೋಗದಲ್ಲಿ ದಶರಥ ನೃಪತಿ
ಹಾರೈಸುರದಕೆ ಬಲಿದೂ ||
ಶ್ರೀ ರಾಮನಾನಂದಿಂದವತರಿಸಿ ದೈತ್ಯ ಪರಿವಾರ
ರಾವಣನ ಸಂಹರಿಸಿ ವಿಭೀಷಣಗೊಲಿದು
ವಾರಿಜೋದ್ಭವ ಮುಖದಿಪೌಕನರಿಗಾನಂದ
ತೋರಿಸಿದ ಸೀತಾಪತಿ ||

|| ೭ ||

ಮೂರನೇ ಯುಗ ವಿರೋಧಿ ಶ್ರಾವಣವದಿ ಅರ್ಧ
ರಾತ್ರಿಯೊಳಷ್ಟಮಿ ರೋಹಿಣೀ ವಜ್ರ ಬುಧ
ವಾರದಲ್ಲಿ ಅಜನ ಬನ್ನಹಕೊಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಾಂವ
ತಾರವನು ತಾಳಿ ಧರೇಗೇ ||
ಭಾರವಾಗಿದ್ದ ಕೆಂಸಾದಿ ಖಳವೃಂದ ಸಂ
ಹಾರವಂ ಗೈದು ಪಾಂಡವರ ಪೋಷಿಸಿ ವಿಪ್ರ
ಗೋರಕ್ಷಣೆಯ ಮಾಡಿ ಧರ್ಮವಂ ಸ್ಥಾಪಿಸಿದ
ಶ್ರೀರಾಮಣ ಮಧ್ವಸದನ ||

|| ೮ ||

ಕಲಿಖರಾಬ್ಬಾಷಾಢ ದಶಮಿ ವಿಶಾಖ
ನಳಿನಸಖವಾರ ಶುಕ್ಲಾಹಯೋಗ ದಿವಾಷ್ಟ

ಘಳಿಗೆಯೂಳು ಜಿನನೆಂಬ ದೈತ್ಯವಲ್ಲವತರಿಸಿ
ಬಲು ದುರ್ಮಾತಿಯು ಪ್ರೇರಿಸಿ||
ಕಳೆಗಡಿಸಿ ಬುದ್ಧವತಾರನೆಂದೆನಿಸಿ ಶಿವ
ಗೊಲಿದು ತ್ರಿಪುರವ ಕೆಡಿಸಿ ಸಜ್ಜನರ ಸಂಶಯವ
ಕಳೆದ ಕರುಣಾಂಬುಧಿಯು ಮಹಿಮೆಯಿಂ
ತಿಳಿಯಸದಳ ಮಾ ವಿಧಿಗೆ ಎಂದಿಗೂ ||

||೯||

ದನುಜವತಿಯುಗ ದುರ್ಮುಖಿ ಮಾರ್ಗಶಿರ
ತುದ್ಧ ಶನಿವಾರ ದ್ವಿತೀಯ ಪೂರ್ವಾಷಾಢ
ವೃದ್ಧಿ ಮೂರನೇ ಘಳಿಗೆ ದಿವದಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ನತಾರದಿಂ
ಮೇಘಂಭರನು ಸದೆದು ಭೂದಿವಿಜರಾ||
ಘನ ಮೋದ ಪಡಿಸಿ ಪಾಜಿಯನೇರಿ ಮರೆದಾಡಿ
ಅನಿಮಿಷರ ಕೈಯ್ಯ ಪೂ ಮಳೆಯಂಗರೆಸಿಕೊಂ
ಡನಘ ಒಲ್ಲವರಿಗೆಲ್ಲೆ ಇರುತಿಹನು
ಪ್ರಣತಜನ ಕಾಮಧೇನೂ ||

||೧೦||

ಈ ಪರಿಯಲಚ್ಚುಯತನ ಅವತಾರ ಚರಿತೆ ಸಂ
ಕ್ಷೇಪದಿಂ ವಿರಚಿಸಿದೆ ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಂದಿದನು
ಪಾಪಿಗಳಿಗೆ ಲೇದಲೆ ಕಾಲತ್ರಯದಿ ಪರಿಸಿ
ತಾಪತ್ರಯಗಳ ಕಳೆದು ||
ಈ ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ಎಹುಮಾನ ಮಾಡಿಸಿ ತಂದೆ
ಯೋಪಾದಿ ಕ್ಷಣ ಬಡದೆ ನಲಹಿ ಪ್ರಾಂತಕೆ ತನ್ನ
ಆ ಪರಂಧಾಮ ವೈದಿಸುವನತಿಕರುಣಾಳು
ಶ್ರೀಸ್ರಾಣೇಶವಿತ್ತಲಾ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಈ ಭವ್ಯ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸನಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ದುಷ್ಠ ಶಿಕ್ಷಣ ಶಿಷ್ಯಪರಿಪಾಲನಾರ್ಥ, ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥ, ಯುಗಯುಗದಲ್ಲಿ ಎತ್ತಿದ ದಶಾವತಾರಗಳ ವಿವರಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದೊಂದು ಅಪೂರ್ವಕೀರ್ತನೆ.

ವ್ಯಾಸೋಕ್ತಿಯನು = ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರು ಭಾಗವತಾದಿ ಪುರಾಣಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ. ಮಧು = ಮಧು ಮಾಸ, ಅಂದರೆ ವಸಂತಋತುವಿನ ಚೈತ್ರ ಮಾಸ. ಜಲಧಿಸುತವಾರ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉನ್ನತವಾದ ಚಂದ್ರ ಅಂದರೆ, ನೂ ವ.ವಾರ. ಚತುರಾಸ್ಯ = ಚತುರ್ಮುಖಿ ಬ್ರಹ್ಮ ದೇವರು ವೈವಸ್ವತ = ವೈವಸ್ವತ ನಾಮಕ ಮನು. ಚ್ಯುತಿರಹಿತ = ನಿತ್ಯನೂ ಶಾಶ್ವತ ರೂಪಿಯೂ ಆದ ಅಚ್ಯುತನು. ತ್ರಿಭುವನೇಶ್ವರ = ಮೂರು ಲೋಕದ ಒಡೆಯ ಕೃತುಭುಜರಿಗೆ = ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತಾ ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಅನ್ಯರನು = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ಯರಾದದೈತ್ಯರನ್ನು. ಸುಭುಜಾಹ್ವನು = ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ ಕ್ಲೇಶಕ = ದುಃಖನಾಶಕ, ನೆಭಗವಹನ = ಗರುಡ ವಾಹನನು (ನಭ- ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಗ. ಸಂಚರಿಸುವ ಗರುಡ) ಅಕ್ಷೇಶಪ್ರದ = ಸುಖಪ್ರದ. ಕಿಟಿಗೂಪ = ವರಾಹಾವತಾರ. ಗಂಗೇಯಗರ್ಭ = ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭ ಸಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು

ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ದಶಾವತಾರಗಳ ವಿವರಗಳ ಪಕ್ಷಿನೋಟ

ಕ್ರಮ ಸಂಖ್ಯೆ	ಆವತಾರ	ಯುಗ ಸಂವತ್ಸರ	ಮಾಸ	ತಿಥಿ	ವಾರ / ಸಂಜ್ಞೆ	ಯೋಗ	ಘಳಿಗೆ	ವಿಶೇಷಾಂಶ
೧	ಮತ್ಸ್ಯ	ಕೃತ ಯುಗ	ಪ್ರಭವ	ಚೈತ್ರ ಶುದ್ಧ ಪ್ರತಿಪದ	ಸೋಮ ವಾರ	೧೨	ಹಗಲು	ವೇದಜೋರ ಸೋಮಕನ ಸಂಹಾರ
೨	ಕೂರ್ಮ	ಕೃತ ಯುಗ	ವಿಭವ	ಜ್ಯೇಷ್ಠ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯ	ಬುಧ ವಾರ	೩	ಹಗಲು	ಮಂದರಾದ್ರಿಧರ ಅಮೃತವಿನಿಯೋಗ
೩	ವರಾಹ	ಕೃತ ಯುಗ	ಶುಕ್ಲ ಮಾಘ	ಶುದ್ಧ ಸಪ್ತಮಿ	ರೋಹಿಣಿ ಭಾನು ವಾರ	೪	ಘಳಿಗೆ	ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನ ಸಂಹರ ಭೂ ಉದ್ಧಾರ
೪	ನರಸಿಂಹ (ಸ್ಕಂಭಜ)	ಕೃತ ಯುಗ	ಅಂಗೀರಸ ವೈಶಾಖ	ಶುಕ್ಲ ಚತುರ್ದಶಿ	ಅಶ್ವಿನಿ ಶನಿವಾರ	೫	ಹಗಲು	ದಿವಾ ೨೪ ಹಿರಣ್ಯಕಶಪುವಿನ ಸಂಹಾರ ಪ್ರಹ್ಲಾದವರದ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
೫	ನಾಮನ (ಅದಿತಿ- ಕಶ್ಯಪರ ಪುತ್ರನಾಗಿ)	ತ್ರೇತಾ ಯುಗ	ಧಾತು	ಭಾದ್ರ ಪದ	ಶುಕ್ಲ ದ್ವಾದಶೀ ಅಭಿಜನ್ಯೂರ್ತ	ಶುಕ್ರವಾರ	ಧುತೀ	ದಿವಾಂಶಿ	ಬಲಿಯನ್ನು ಮೆಟ್ಟಿದ್ದು ಶ್ರೀವಿಕ್ರಮರೂಪ ಗಂಗಾವತರಣ
೬	ಪರಶುರಾಮ (ಜನುಮದ್ದಿ ರೇಣುಕಾ ಪುತ್ರನಾಗಿ)	ತ್ರೇತಾ ಯುಗ	ಪ್ರಮಾಧಿ	ವೈಶಾಖ ಚೈತ್ರ	ಶುಕ್ಲ ತೃತೀಯ ರೋಹಿಣಿ	ಗುರುವಾರ	ಸುಕರ್ಮ	ರಾತ್ರಿ ೧೦ ಘಳಿಗೆ	ಭೂವೃದ್ಧಿಣಿ ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ನಾಶ
೭	ಶ್ರೀರಾಮ (ದಶರಥ- ಕೌಸಲ್ಯ ಪುತ್ರನಾಗಿ)	ತ್ರೇತಾ ಯುಗ	ತಾರಣ	ಚೈತ್ರ	ಶುದ್ಧ ನವಮೀ ಶ್ರೀರಾಮ ನವಮೀ	ಸೋಮ ವಾರ	ಶೂಲ	ದಿವಾ ೬ಘಳಿಗೆ	ರಾವಣ ಕುಂಬಕ- ಣಾರ್ದಿಗಳಸಂಹಾರ ಅಂಜನೇಯವರದ

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
೮	ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಸುದೇವ- ದೇವಕೀಯರ ಪುತ್ರನಾಗಿ)	ದ್ವಾಪರ ವಿರೋಧಿ ಶ್ರಾವಣ ಯುಗ			ಕೃಷ್ಣ ಅಷ್ಟಮೀ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜನ್ಮಾಷ್ಟಮಿ ವರ್ಸು	ಬುಧ ವಾರ	ಸಿದ್ಧ	ಅರ್ಧ ರಾತ್ರಿ ಯಲ್ಲಿ	ಕಂಸಾದಿಗಳ ಸಂಹಾರ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಗೀತಾಚಾರ್ಯ ವೈಕೋದರವರದ
೯	ಬುದ್ಧ (ಜಿನನಲ್ಲಿ	ಕಲಿ ಯುಗ	ಖರ	ಆಶಾಢ ಶುದ್ಧ ದಶಮೀ		ಭಾನುವಾರ ಶುಕ್ರಾಹ	ದಿವಾ	೨ ಘಳಿಗೆ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ನಾಶಕ	ದೈತ್ಯವೋಹಕರೂಪ
೧೦	(ಕಲ್ಕ (ಶಂಘಾಲೀ ಪುರದಲ್ಲಿ ವಿಷ್ಣು ನಾಮಕನಾಗಿ)	ಕಲಿ ಯುಗ	ದುರ್ಮು ಖಿ	ಮಾರ್ಗ ಶುದ್ಧ ದ್ವಿತೀಯ		ಶನಿವಾರ ಪೂರ್ವಾ ಪಾಢ	ವೃದ್ಧಿ	ದಿವಾ ೮ ಘಳಿಗೆ	ದುರುಳ ಯವನರ ಸಂಹಾರ. ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾ ಪನಾ ಕಾರ್ಯ

ಚಿಂತಿ

(ಗುರುಜಗನ್ನಾಥನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಪ್ರಪುಟಿತಾಳ

ಅವ ರೂಪವ ನೋಡಿ ಮರುಳಾದ ಇಂಥ
ದೇವವರಿಗೆ ಹಾರ ನೀಡಿ ||

||ಪ||

ಸೇವಕ ಜನಗಳ ಸೇವೆಗೆ ದೊರೆಯದೆ
ಗೋವರ ಮುನಿ ಮಹಾ ದೈವನಾದವನಿಗೆ ||

||ಅ||

ವೇದ ಚೋರನ ಕೊಂದ ಶೂರಗೆ-ಭಾರ
ವಾದ ಗಿರಿಯ ಪೊತ್ತ ಧೀರಗೆ
ಮೇದಿನಿ ತಂದಿಹ ವೀರಗೆ- ಮಹ
ಆದಿ ದೈತ್ಯನ ಕೊಂದ ಕ್ರೂರಗೆ
ಬೋಧಗಾರ ಶುದ್ಧ ಕುಧರನುದ್ಧಾರಗೆ
ಭೂಧರ ವರಘೋರ ರೂಪನಾದವನಿಗೆ ||

||ಂ||

ಧರೆಯುಳ್ಳದ ಅಳತೆಗಾರಗೆ- ತಾಯಿ
ಶಿರವ ತರಿದ ಮೋಸಗಾರಗೆ
ಶರಧಿಗಟ್ಟಿದ ಸೇತುಗಾರಗೆ- ಬಹು
ಹರದಿಯರಿಗೆ ವಿಟಗಾರಗೆ
ತಿರುಕ ರೂಪಗೆ ಪರಶುಧರ ವನಚರಗೆ
ಬಕಾಸುರ ವೈರಿಗೆ ಕಂಸಮರ್ದನೆಗೆ ||

||೨||

ಪೀತವಸನ ಬಂಡುಗಾರಗೆ- ಬಹು
ಪಾತಕರೊಳು ಪುಂಡಗಾರಗೆ
ನೀತ ಸತಿವ್ರತ ಹಾರಗೆ- ವಿಳ
ಜಾತಿಜನರ ಸಂಹಾರಗೆ

ಮಾತುಗಾರಗೆ ಬಹು ಪ್ರೀತಿಗಾರಗೆ- ನಮ್ಮ
ಖ್ಯಾತ ಗುರುಜಗನ್ನಾಥವಿಠ್ಠಲಿಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.-

ಮೇದಿನಿ = ಭೂಮಿ (ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವು ಮಧುಕೈಟಭರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ನಂತರ, ಅವರ ಮೃತ ಶರೀರಗತ ಮೇದಸ್ಸನ್ನು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆಲ್ಲಾ ಹರಡಿದನು. ಇದರಿಂದ ಭೂಮಿಗೆ "ಮೇದಿನೀ" ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಆದಿದೈವ = ಆದಿ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ. ಪ್ರತಿ ನುಡಿಯು ಕೊನೆಯ ಎರಡು ಸಾಲುಗಳು ದಾಸವರ್ಯರು ಆ ಅವತಾರವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಬೋಧಗಾರ = ವೈತಸ್ನತ ಮನುವಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಮತ್ಸ್ಯ. ಶುದ್ಧ = ಎದೋಷವನಾದ ಕೂರ್ಮ ಕುಂಭಕರನು ಧರಿಸಿದ = ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಕೂರ್ಮ (ಕು-ಭೂಮಿ ಕುಂಭ- ಭೂಮಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವ ಪರ್ವತ) ಭೂಧಾರ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿತಂದ ವರಾಹ. ನರಘೋರ ರೂಪ = ನರಸಿಂಹ. ಅಳತೆಗಾರಗೆ = ಈರಡಿಯಿಂದ ಜಗತ್ತನ್ನು ಅಳದವನಿಗೆ ಶರಣಿಗಟ್ಟಿದ = ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ

ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದ, ಸೇತುವೆಗಾರಗೆ = ಸೇತುವಾಧವನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ ಹರದಿಯ = ಪ್ರಾಯದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ತಿರುಕರೂಪಿಗೆ = ಬಲಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದ ವಾಮನ. ಪರಶುಧರ = ಕೊಡಲಿ ಪಿಡಿದ ಪರಶುರಾಮ ವಚನರ = ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಳಸುರ ನೈರಿಗೆ = ಬರದೊಪಣಾದಿಗಳನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ. ಕೆಂಸಮರ್ದನ = ಕೃಷ್ಣ (ಇಲ್ಲಿಯೂ ಪುನಃ ಸ್ತುತಿ ಇದೆ) ನೀತ ವಸನ = ಬಟ್ಟೆಯನ್ನು ಕಳಚಿ, ಬೆತ್ತಲೆ ನಿಂತಿದ್ದ ಬಂಡಗಾರಗೆ = ಭಂಧುತನ ದವನಿಗೆ ಸಾತಕರೊಳು = ತ್ರಿಪುರರ ಸತಿಯರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧ (ನೀತಸತಿ ವ್ರತ ಹಾರಗೆ) ಖಳಜಾತ ಜನರ = ದುರಳರಾದ ಯವನರಂಬ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಕಲ್ಕಿಗೆ,

೫೧೯

(ಅಂಕಿತ- ಪದಮನಾಭ)

[ಧಾಟಿ- “ಅಡಲುಪೋಗೋಣ ಬಾರೋ ರಂಗ”-ಎಂಬನಂತೆ]

ನೋಡಲುಪೋಗುವ ಬಾರೆ ಸಖಿ

ರೂಢಿಗೊಡೆಯ ಮದನನಯ್ಯನ||

||ಪ||

ಕಾಲು ಇಲ್ಲದೆ ಸಡೆದನಂತೆ- ವೇದಗಳನು ತಂದವನಂತೆ

ಕೂವರ್ತನಾಗಿ ಮೆರೆದನಂತೆ- ಭಾರ ಬೆನ್ನಲಿ ಪೋತ್ತನಂತೆ ||

||೧||

ಕೋಲನಾಗಿ ಬಂದನಂತೆ- ಭೂಮಿ ಚೋರನ ಕೊಂದನಂತೆ

ಕಂಬದೊಳು ಕಂಡನಂತೆ-ನಾರಸಿಂಹ ಸ್ವಾಮಿಯಂತೆ ||

||೨||

ಚೆಲುವ ರೂಪದ ಬಾಲನಂತೆ ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡಿದನಂತೆ

ಪರಶು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದನಂತೆ-ಕ್ಷತ್ರಿ ಕುಲವನಳಿದನಂತೆ||

||೩||

ದಶರಥ ರಾಯನ ಕುವರನಂತೆ ದಶ ಶಿರದವನ ಕೊಲ್ಲಿದನಂತೆ

ಗೋವುಗಳನೆ ಕಾಯ್ದನಂತೆ- ಗೋಪಿ ಜನರ ಪ್ರಿಯನಂತೆ ||

||೪||

ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತನಂತೆ- ಮತ್ತೆ ಕುದುರೆ ಏರಿದನಂತೆ

ಭಕ್ತರಿಗಾಗಿ ಪದಮನಾಭ- ಹತ್ತಾವತಾರ ವೆತ್ತಿದನಂತೆ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ರೂಢಿಗೊಡೆಯ = ಭೂರಮಣ (ರೂಢಿ-ಭೂಮಿ) ಮದನನಯ್ಯ = ಮನ್ನದನ ತಂದೆ ಕಾಲು ಇಲ್ಲದೆ = ಮೀನಿಗೆ ಕಾಲುಗಳಿಲ್ಲ (ಕಿವಿರುಗಳ ಚಲನೆ ಯಿಂದ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು. ಕೋಲನಾಗಿ = ಹೃದಯರೂಪದಲ್ಲಿ

ಭೂಮಿ ಚೋರನ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಚಾಪೆಯಂತೆ ಸುರುಳಿಸುತ್ತಿ ಕದೊಯ್ದ
ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ ಪರಶು = ಗಂಡು ಗೊಡಲಿ. ದಶಶಿರದವನ = ಹತ್ತುತಲೆಯುಳ್ಳ
ರಾವಣೇಶ್ವರ.

೫೨೦

(ಶ್ಯಾಮಸುಂದರಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ದೇಶ

ಶ್ರೀಪುಟಿತಾಳ

ಕಂಬುಕಂಧರ ಸತತ ಬಿಡದೆ ರಕ್ಷಿ-

ಸಂಬುಜೋದ್ಭವನ ತಾತ ||

||ಪ||

ಜಂಭಾರಿ ವೈರಿ ಕುಲಾಂಬುಧಿ ಕುಂಭಜ

ಕುಂಭಿಣಿ ಸುರ ನಿಕರುಂಬ ಪೋಷಕ ದೇವ ||

||ಅ||

ನಳಿನಾಕ್ಷ ನರಕೇಸರಿ ನಂಬಿದೆ ನಿನ್ನ

ಹಲಧರಾನುಜ ಶೌರೀ ||

ಇಳಿಜದಾಯಕ ಸಿರಿನಿಲಯ ನಿತ್ಯಾನಂದ

ಎಲರುಣಿ ವರಶಾಯಿ ಕಲುಷ ಸಂಹಾರಕ ||

ಜಲಜರಿಪುವಿನ ತನಯನನುಜನ

ಕಲಹದೊಳು ಜೈಸಿದನ ತಾತನ

ಕುಲವಿರೋಧಿಯ ಧ್ವಜನ ಜನಕಗೆ

ಒಲಿದು ಬೆಂಬಲನಾದ ಕೇಶವ ||

||೧||

ನಿಗಮ ರಕ್ಷಕ ಕೂರ್ಮಕಿಟಿ ಮಾನವ

ಮೃಗವಟು ಪರಶುರಾಮ ||

ಅಗಜೇಶಶರಕಾಲ ನಗಪತಿ ವರದನೆ
 ಅಗಜರಾಜನೆ ವ.ಗಗಳೋಸುಗ
 ನಗುತ ಮದದಿಯನಗಲಿ ಬಂದು
 ಜಗವ ಪೊತ್ತನ ನಮ ಸಲಹಿದ
 ತ್ರಿಗುಣವರ್ಜಿತ ವಿಗವರೂಢನೆ ||

||೨||

ಮಾದರೋದ್ಧರ ವಿಶಾಲಮುಹಮನಾದ
 ಸಿಂಧೂರ ಪರಿಪಾಲ ||

ಕಂದರ್ಪಪಿತ ಶಾಮಸುಂದರನಿಶಲನೆ
 ವಂದಿಸುವೆನು ಎನ್ನ ಬಂಧನವ ಬಿಡಿಸಯ್ಯ ||

ಗಂಧವಾಹನ ವೀಂದ್ರ ಫಣಿ ಶಿವ
 ಸಿಂಧುಜೋದ್ಭವ ಪತಿ ವಿರೋಧಿ ಪ್ರ
 ರಂದರಾರ್ಯರ ವೃಂದವಂದಿತ
 ನಂದಸುತ ಗೋವಿಂದ ಗೋಪತಿ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ -

ಕುಂಬು ಕಂಧರ = ಕಡೆದ ಶಂಖದಂತೆ ಕಂಠವುಳ್ಳ (ಕುಂಬು-ಶಂಖ
 ಕಂ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಶಂಖ). ಅಂಬುಜೋದ್ಭವನ ತಾತ =
 ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭೀಕಮಲೋದ್ಭವನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆ. ಜಂಭಾರಿ
 ನೈರಿ = ಇಂದ್ರ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರ (ಜಂಭಾರಿ-ಇಂದ್ರ). ಕುಲಾಂ
 ಬುಧಿ = ಮಂಶವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಕುಂಭಜ = ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪ
 ನ್ನರಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಸವೃಶನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. (ಅಗಸ್ತ್ಯರು ಸಮುದ್ರ
 ವನ್ನು ಏಕಾಘೋಶನರೂಪವಾಗಿ ಪಾನಮಾಡಿರು. ಅಂತೆಯೇ ದೈತ್ಯ
 ಕುಲವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಸದೃಶವಾಗಿದ್ದಾನೆ ಅಸುರಾರಿಯಾದ
 ಅಚ್ಯುತನು) ಕುಂಭಣಿ ಸುರ = ಭೂಸುರ ನಿಕರಂಜ = ಸಮೂಹವವನ್ನು

ಪೋಷಕ = ಸಂಕ್ಷಿಸುವ ಗೋಬ್ರಹ್ಮಣ ಬ್ರಿಯನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ
 ನಳಿನಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ನರಕೇಸರಿ = ನರ
 ಸಿಂಹರೂಪೀ ಶ್ರೀಹರಿ ಹಲಧರಾಣುಜ = ನೇಗಿಲನ್ನು ಆಯುಧವನ್ನಾಗಿ
 ಉಳ್ಳ ಬಲರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಶಾರೀ = ಶೂರಸೇನ ಮಹಾ
 ರಾಜನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಯದುಕುಲಲಲಲಾಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
 ಇಳಿಜ ದಾಯಕ = ಭೂ ಭೋಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ ಸಿರಿನಿಲಯ = ಲಕ್ಷ್ಮಿ
 ಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವನು (ಸಿರಿ ವತ್ಸಾಕಿಂತ) ನಿತ್ಯಾನಂದ =
 ಅಪ್ರಾಕೃತ ಆನಂದಮಯನು, ಎಲರೂಣಿ ಶಾಯಿನರ = ಶೇಷಶಯನ (ಎಲ
 ರೂಣಿ = ಎಲರ್-ಎಂದರೆ ಗಾಳಿಯನ್ನೇ ಉಣಿ- ಆಹಾರವನ್ನಾಗಿ ಸೇವಿಸುವ
 ಸರ್ಪ. ಎಲರೂಣಿವರ = ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶೇಷ ದೇವರು) ಕಲುಷ
 ಸಂಹಾರಕ = ಪಾಪನಿವಾರಕ.

ನಿಗಮರಕ್ಷಕ = ವೇಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದಿತ್ತ ಮತ್ಸ್ಯವ
 ತಾರಿ ಕಿಟಿ = ವರಾಹರೂಪ. ಮಾನವ ಮೃಗ = ನರಸಿಂಹ ರೂಪ
 (ಮಾನವ-ನರ, ಮೃಗ-ಸಿಂಹ) ವಟು = ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ವಾಮನ
 ಅಗಜೇಶ = ಪಾರ್ವತಿ ಪತಿ ರುದ್ರ (ಅಗ-ಪರ್ವತ ಅಗಜೆ = ಹಿಮವತ್ಪ
 ರ್ವತ ರಾಜನ ಕುಪರಿ ಪಾರ್ವತೀ) ಶರಕಾಲ = ಶಿವ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದ
 ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ಅಗಜ ರಾಜನ ಮಗಳ ಗೋಸುಗ = ಅಶ್ವಪತಿ ರಾಜನ
 ಮಗಳಾದ ಕೈಕೇಯಿಯ ಮಾತನ್ನು ಪಾಲಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ವನವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀ
 ರಾಮಚಂದ್ರ ಗವವೊತ್ತನ = ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
 ನಗದಿ ನೆಲಸಿದ = ವೃಕ್ಷ (ನಗ) ರೂಪದಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಬುದ್ಧ (ಅಸುರರನ್ನು
 ಮೋಹಿಸಿ ವಂಚಿಸಿದ ಬಕ) ತ್ರಿಗುಣ ವರ್ಜಿತ = ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣವಿಹಾರ
 ಖಗವ ರೂಢನೆ = ಗರುಡನನ್ನೇ ರಥವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನೇ (ಖಗ-ಆಕಾಶ
 ದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಪರೂಢ-ತೇರು-ರಥ)

ಸಿಂಧೂರ ಪರಿಪಾಲಕ = ಗಂಜೇದ್ರ ರಕ್ಷಕ; ಕಂದರ್ಪಪಿತ =
 ಕಾಮನ ತಂದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಪಿತ) ಬಂಧನ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ

ಕಟ್ಟು. ಗಂಧನಾಹನ = ಶ್ರೀಮಾಯು ದೇವರು ನೀಂದ್ರ = ಪಕ್ಷಶ್ರೇಷ್ಠ
 ರಾದ ಗರುಡ ದೇವರು ಘಟಪತಿ = ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶೇಷ ದೇವರು
 ಸಿಂಧುಜೋದ್ಭವಪತಿ = ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಾ
 ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ ವಿರೋಧಿ = ದೈತ್ಯರ ಶತ್ರು ನಂದಸುತ = ನಂದಗೋ
 ಪನ ಸಾಕುಮಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಗೋವಿಂದ = ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ. ಗೋಪತಿ =
 ಗೋಪಾಲ

೫೨೧

(ಶೇಷನಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾ ಬಾ ರಾಘವ ಬಾ ವೀರ ರಾಘವ ||

||ಪ||

ಮತ್ಸ್ಯರೂಪವಾಗಿ ಹೆಚ್ಚಿದ ದೈತ್ಯನ
 ಇಚ್ಛೆಯಿಂದಲಿ ಕೊಂದ ಅಚ್ಯುತರಾಯನೆ ||

||೧||

ಕೂರ್ಮರೂಪವಾಗಿ ಅಮರರಿಗೊಲಿದು ನೀ
 ಕಾಮಜನಕ ಸುಪ್ರೇಮಾದಿ ಪೊರೆಯಲು ||

||೨||

ವರಹರೂಪನಾಗಿ ಧರಣಿಚೋರನ
 ಶಿರವ ತರಿದು ನೀ ಜಗವ ಪೊರೆಯ್ದಂತೆ ||

||೩||

ತರಳನ ನುಡಿ ಕೇಳಿ ದುರುಳ ರಕ್ತಸನ
 ಕರುಳ ತೆಗೆದು ಕೊರಳೊಳಗಿಟ್ಟಂತೆ

||೪||

ಚೆಲುವತನದಿ ಪೋಗಿ ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡಿ
 ಕಲುಷ ಹರಿಸಿ ಅವನ ಪಾತಾಳಕ್ಕೊತ್ತಿದ್ದಂತೆ||

||೫||

ಕೊಡಲಿಯ ಪಿಡಿಯುತ ದುಗುಡ ರಾಯರುಗಳ ಸೊ
ಗಡು ಮುರಿದು ನೀ ಸಡಗರ ಪಟ್ಟಂತೆ||

||೭||

ಸೀತೆ ಗೊಸ್ಕರ ಪೋಗಿ ಸೇತುವೆಯನೆ ಕಟ್ಟಿ
ಭೂತ ರಾವಣನ ಖ್ಯಾತಿಯಿಂದಲಿ ಕೊಂದ||

||೮||

ವಾರಿಜಾಕ್ಷಿಯರ ನೀರಾಟದೊಳು ಪೊಕ್ಕು
ನೀರೆಯರ ಮನ ಅಪಹಾರ ಮಾಡಿದ ಕೃಷ್ಣ ||

||೯||

ಚಿತ್ತಜಪಿತ ನೀನು ಬೆತ್ತಲೆಯೊಳು ಬಂದು
ಉತ್ತಮ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಪ್ರತಗಳಳಿದಂತೆ||

||೧೦||

ಸುಂದರ ವಾಜಿಯ ಚಂದಾದಿಂದೇರುತ
ಮಂದಗಮನೆಯರ ನಂದವಳಿದ್ದಂತೆ||

||೧೧||

ದೋಷರಹಿತ ನಮ್ಮ ಶೇಷನಿತ್ಯಲನೆ
ಬ್ಯಾಸರವಿಲ್ಲದೆ ಪೋಪಿಸಿ ಸಲಹಲು||

||೧೨||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ:-

ಹೆಚ್ಚಿದ ದೈತ್ಯನ = ಕೊಬ್ಬಿದ ತಮನಾಮಕನಾದ ದೈತನನ್ನು, ಧರಣಿ
ಚೋರನ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಕರೆದೊಯ್ದ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ, ತರಳನ = ಪ್ರಹ್ಲಾದ
ಬಾಲಕನ ದುಗುಡರಾಯರುಗಳ = ದುರುಳರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಸೊಗಡು =
ಸೊಕ್ಕನ್ನು, ನೀರಾಟದೊಳು = ಜಲ ಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ, ನೀರೆಯರ = ಗೋಪಸ್ತ್ರೀ
ಯರ, ಚಿತ್ತಜಪಿತ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ, ಉತ್ತಮಸ್ತ್ರೀಯರ = ತ್ರಿಪುರಾ
ಸುರರ ಪತಿವ್ರತಾ ಪತ್ನಿಯರು, ಸುಂದರ ವಾಜಿಯ = ಮನೋಹರವಾದ
ಕುದುರೆಯನ್ನು (ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಕಲ್ಪಿಯವಾಹನವಾದ ಕುದುರೆಯಾದಳು)

೫೨೨

(ಅಂಕಿತನಾಮ-ನಾಮಗಿರಿ ತ್ರೀನ್ಮಹರಿ)

ರಾಗ-ಹಾಸೇನಿ

ಏಕತಾಳ

ನೀರಜಾಕ್ಷರೇಲ್ಲ ಬಂದು-ಮಾರಜನಕಗೇ

ಆರತಿ ಎತ್ತಿರೇ ನಾರಿಮಣಿ-ಶ್ರೀ ರುಕ್ಷಿಣ ರಮಣಿಗೆ||

||ಪ||

ವೇದವ ಕದ್ದ ಖಳನ-ಭೇದಿಸಿದವಗೆ

ಆದರದಿಂದ ಮಂದರವೆಂಬೋ-ಭೂಧರ ತಂದವಗೆ||

||೧||

ಕುಂಭಿಣಿಯನ್ನು ಬಿಡದೆ-ತಂದ ಕುಂಭಿಣಿ ರಮಣಿಗೆ

ಕಂಭದಿ ಬಂದು ದನುಜ-ಡಿಂಬಜನ ಕಾಯ್ದ ನೃಹರಿಗೇ||

||೨||

ಭೂಮಿ ಬೇಡಿದವನಿಗೆ-ದುಷ್ಟ ಭೂಮಿಪ ಹರಗೆ

ಕಾಮಿನಿ ಜೋರನ-ಶಿರವ ತರಿದ ಸ್ವಾಮಿ ರಾಮಗೆ||

||೩||

ಪಾಂಡುಸುತರ ಸಲಹಿ-ಖಳರ ದಂಡಿಸಿದವಗೆ

ಚಂಡ ತ್ರಿಪುರರ ಹೆಂಡರ ವ್ರತವ-ಖಂಡನೆ ಮಾಡ್ಲಗೆ||

||೪||

ತುರಗವೇರಿ ದುರುಳ ನೃಪರ ತಂದ ಕಲ್ಕಿಗೆ

ವರದ ನಾನುಗಿರಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ-ಚರಣ ಕಮಲಕೆ||

||೫||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ:-

ನೀರಜಾಕ್ಷರೇಲ್ಲ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಮಣಿಯರು,
 ಮಾರಜನಕಗೇ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಯಾದ, ಶ್ರೀಹರಿ. ಖಳನ = ವೇದಚೋರ
 ನಾದ ತಮ್ಮ (ಸೋಮಕ) ನಂಬ ದೈತ್ಯ. ಭೂಧರ = ಪರ್ವತ (ಮಂದರಗಿರಿ)

ಕುಂಭಿಣಿ = ಭೂಮಿ. ಕುಂಭಿಣಿ ರಮಣಿಗೆ = ಭೂರಮಣನಾದ ಶ್ರೀವರಾಹ ದೇವರು. ದನುಜ ಡಿಂಬಜನ = ದೈತ್ಯನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಪುವಿನ ತನುಜ ಪ್ರಹ್ಲಾದ [ಡಿಂಬ-ದೇಹ ಡಿಂಬಜ-ತನುಜ-(ವೃತ್ತ)] ದುಷ್ಟಭೂಮಿಸ = ದುರುಳರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು. ಕಾನುನಿ ಚೋರನ = ಸೀತಾಪಹರಣ ಮಾಡಿದ ಸ್ತ್ರೀಚೋರನಾದ ರಾವಣೇಶ್ವರ, ಚಂಡ = ಪರಾಕ್ರಮ ಶಾಲಿಗಳಾದ (ಕ್ರಿಪುರಾ ಸುರರು), ಖಂಡನೆ = ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧ.

||

ಚಿಲಿ

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗ-ನೋಹನ ಕಲ್ಯಾಣಿ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾಲ ಗೋಪಾಲನ ತೋರೆಲೆ ಲಲನೆ

ಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಮುದದಿಂದ

||ಪ||

ಕಾಲ ಕಳೆಯುತಿರೆ ಬಾಲೆಯರು ಕೇಳಿ
ಪೇಳದೆ ಅಗಲಿದನೆಮ್ಮ ಬಲು
ಲೋಲನಾಗಿಹ ನಿಮ್ಮವನಮ್ಮ ಎಮ್ಮೆ
ಮೇಲೆ ಅತಿ ಕರಿಣ ನಮ್ಮ
ಕೇಳು ಮಾಡುವ ನಿವನಮ್ಮ ಕೋಪ
ಜ್ವಾಲೆಯಿಂದೂರಿಯುವ ನಮ್ಮ-ಬಲು
ಬಾಲನಾಗಿಹನಿವನಮ್ಮ-ಗುಣ
ಶಾಲಿಮಾತೆಯ ಕೊಂದನಮ್ಮ-ಕಪಿ
ಜಾಲದೊಳಿತಿ ಪ್ರಿಯನಮ್ಮ-ಪರ

ಬಾಲೆಯೊಳತಿ ಪ್ರಿಯನಮ್ಮ-ಮಾಯಾ
ಜಾಲವ ಬೀಸುವನಮ್ಮ-ಒಲು
ಕೀಳನು ಮೇಲು ಮಾಡುವ ಇಂಥ||

||೧||

ಸಾರಸಾಕ್ಷನ ವಿರಹವನು ಸೈರಿಸಲಾರೆವೇ
ಕರುಣದಲೀ ತೋರೇ ಕೋರುವೆವು ವಿನಯದಲಿ ಅವ
ನೀರೊಳಗಡಗಿದನೇನೇ-ದೊಡ್ಡ
ಮೇರು ಬುಡದಲಿಹನೇನ-ಅವ
ಚಾರು ಸೊಕರನಾಗಿಹನೇ-ಬಲು
ಭಾರಿ ಕಂಭದಲಿಹನೇನ-ವೇಷ
ಧಾರಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯೇನೇ-ಕ್ಷಿತಿ
ಪಾರಿಯನಿಸಿ ತಿರುಗುವವನೇ-ಅವ
ಸೇರಿಹನೇ ಹನುಮನನು-ಅಯ್ಯೋ
ಜಾರ ಚೋರನಿವನಮ್ಮ-ಮಾನ
ಮಾರಿ ಬೆತ್ತಲೆ ನಿಂತಿಹನೇ-ವಾಜಿ
ವಿರುತ ಓಡುತಲಿಹನೇ-ಇಂಥ||

||೨||

ಮೇಣು ವಿನೋದದಿ ಕುಣಿಯುತ್ತಲಿ
ಕಾಣುವುದೆಂತು ಹ್ರಸನ್ನ ಮಾಧವನ
ಜಾಣೆ ಜಾಣೆಯರಲ್ಲದ ಎಮಗೆ ದಿವ್ಯ
ಮಾನ ರೂಪವ ತಾಳಿದನ-ಬಹು
ಪೀನ ಶರೀರ ಕಮರನ-ಧರೆ
ಯಾನನದಲ್ಲಿ ಪೊತ್ತಿನ-ದುಷ್ಟ
ದಾನವನನು ಸಿಗಿದವನ-ಭೂಮಿ
ದಾನವ ಯಾಚಿಸಿದವನ-ಭೃಗು
ಮೌನಿಯೊಳವತರಿಸಿದನ-ಕಡು

ಕಾನನದೊಳು ತಿರುಗಿದನ-ಸವಿ
ವೇಣುಗಾನವ ಮಾಡುವನ-ಬಹು
ಮಾನಿನವ್ರತವಳಿದವನ-ಪ್ರಸ
ನ್ನಾನನ ತುರಗವಾಹನ-ಇಂಥ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಒಮ್ಮೆ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ವೃಂದದವರೊಡನೆ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವಾಗ ಅವರ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ಹರಾತ್ತನೆ ಮಾಯವಾದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವೈಧಿಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಗೋಪಿಯರು ಅವನ ಗುಣಗಾನದ. ದಶಾವತಾರ ಸುತ್ತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು, ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯಾಸರಾಜ ಮಠಾಧೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನತೀರ್ಥ ಶ್ರೀ ಪಾದಂಗಳವರು ಮನೋಹರವಾದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಲೋಲನಾಗಿಹ = ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ಜಲವಿಹಾರ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ. ಅತಿ ಕಠಿಣನಮ್ಮ = ಗಟ್ಟಿಯಾದ ಚಿಪ್ಪುಳ್ಳ ಆಮೆ (ಕೂರ್ಮಾವತಾರ) ಕೀಳು ಮಾಡುವ = ಸೂಕರ ಜನ್ಮ ನೀಚಯೋನಿ. ಕೋಪಜ್ವಾಲೆ = ಕ್ರೋಧದಿಂದ ಉರಿಯನ್ನು ಉಗುಳುತ್ತಾ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ ನರಸಿಂಹರೂಪ. ಬಲುಬಾಲ ಮಾಣವಕ (ಬಾಲವಟು ರೂಪ) ಮಾತೆಯ = ತನ್ನ ತಾಯಿ ರೇಣುಕಾದೇವಿಯನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸಿದ. ಕಪಿಜಾಲದೊಳು = ಕಪಿಗಳ ಸಮೂಹದಲ್ಲಿ. ಪರಬಾಲೆಯೊಳು = ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಪ್ರೀತಿ ವಿಷಯನು. ಮಾಯಾಜಾಲನ = ದೈತ್ಯರ ಮೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ ಧರಿಸಿದ ಬುದ್ಧ ರೂಪ. ಬಲುಕೀಳನು = ಕಲಿಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಸಂಕರ್ಯದಿಂದ ಉಚ್ಚ ನೀಚ ಭಾವವೇ ಹೋಯಿತು. ಆಗ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನೆಗೋಸುಗ ಕಲ್ಯಾಣವತಾರ.

ಚಾರು ಸೂಕರ = ಸುಂದರವಾದ ಪರಾಕ ರೂಪ. ಭಾರಿಕಂಭ
 ದಲಿಹ = ಸಭಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿದ್ದ ಬೃಹತ್ ಸ್ತಂಭ. ನೇಷಧಾರಿ = ವಟು
 ಪೇಷಧಾರಿ ವಾಮನನು. ಕ್ಷತಿಪಾರಿ = ದುರೂಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ರಕ್ತ (ಕ್ಷತಿಪ
 + ಅರಿ). ನಾಜಿ ನಿರುತ = ತುರಗವಾಹನವಾದ ಕಲ್ಕಿ.

ವೇಣುನಿನೋದದಿ = ಕೊಳನ್ನೊದುತ್ತಾ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ
 ಸಂತೋಷಗೊಳಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಪೀನ ಶರೀರಕಮರ = ಉಬ್ಬಿದ ಶರೀರ
 ವುಳ್ಳ ಕೂರ್ಮ (ಪೀನ-ಉನ್ನತ-ಉಬ್ಬಿದ). ಧರೆಯ ಆನನದಲಿ = ಭೂಮಿ
 ಯನ್ನ ಕೋರಿದಾಡೆಗಳಿಂದ ಎತ್ತಿ ತಂದ ವರಾಹ (ಆನನ-ಮುಖಗತಕೋರ
 ದಾಡೆಗಳು). ಭೈಗು ಮೌನಿಯೊಳು = ಭೈಗು ಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ
 ಭಾರ್ಗವರಾಮನು. ಕಡು ಕಾನನದೊಳು = ನಿಬಿಡವಾದ ಅರಣ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಸಂಚರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಬಹು ಮಾನಿನಿನತ್ರನಳಿದನನ = ಪತಿವ್ರತೆ
 ಯರಾದ ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ ಪ್ರತಭಂಗಮಾಡಿದ
 ಬುದ್ಧ. ಪ್ರಸನ್ನಾನನ = ಪ್ರಸನ್ನವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಹರಿ.

೫೨೪

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀನರಸಿಂಹ)

ರಾಗ-

ಆದಿತಾಳ

ನೀನೇನು ಬಲ್ಲಿ ಮಹಿಮಾ- ನಿರುಪಮ ನಿರ್ಗುಣ ಮೂರುತಿಯ||

||ಪ||

ಮೀನ ಕಮರ ಕ್ರೋಢನಾದ ನರಹರಿ ವಾಮನಾ||

||ಅ||

ತಾಯಿ ಶಿರವ ತರಿದನೊ ಮಲ-ತಾಯಿ ಹಟವ ಪೊರೈಸಿದನೊ

ತಾಯಿ ಸಹೋದರನನ್ನು ಮಡುಹಿದ-ಮಾಯಾಮೋಹನನಾ||

||೧||

ಮೂರುಪುರದ ನಾರಿಯರ ಸ್ಮರ-ನಾರಾಚಕ್ಕೆ ಗುರಿಯ ಮಾಡಿ
ಏರಿ ತುರಗ ಅಸುರನಿಕರ-ಸೋರಗೈದನಾ||

||೨||

ತಾನೇ ಜಗವ ಸೃಜಿಸಿ ವಹಿಸಿ- ಮಾಣದೆ ಸಂಹರಿಸಿ ಪಾಪಾ
ಏನೂ ಅರಿಯದಂತೆ ನಲಿವ ಶ್ರೀನರಸಿಂಹನ

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:

“ನರಸಿಂಹ”-ಅಂಕಿತವಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಯಾರೆಂಬುದು ತಿಳಿದಿಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಪೂರ್ವಿಕರ ಪುರಾತನ ವಹಿಗಳಲ್ಲಿ ಲಿಖಿತವಾಗಿದ್ದ ಕಾರಣ ಇಲ್ಲಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿರಲಾಗಿದೆ. ನಿರುಪಮ = ಅಸದೃಶ ನಿರ್ಗುಣ = ಪ್ರಾಕೃತ ತ್ರಿಗುಣಗಳಿಂದ ದೂರನು. ಮೂರುತಿಯಾ = ಪ್ರತೀಕವನ್ನಾಳುವಂತೆ = ಕೂರ್ಮ, ಕ್ರೋಧ = ವರಾಹ, ಮಲತಾಯಿ ಹಟಿನ = ತನ್ನ ಮಲತಾಯಿ ಯಾದ ಕೈಕೆಯಿಯ ಹರರೂಪವಾದ ವಚನ ಪಾಲಿಸಲು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಕೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ತಾಯಿ ಸಹೋದರನನ್ನು = ತನ್ನ ತಾಯಿ ದೇವ ಕಿಯ ಅಣ್ಣನಾದ ಕಂಸಾಸುರನನ್ನು (ಅಂದರೆ ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನನ್ನು) ಕೊಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಮೂರು ಪುರದನಾರಿಯರ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಹೆಂಡರನ್ನು ಸ್ಮರನಾರಾಚಕ್ಕೆ = ಮಸೃಧನ ಬಾಣಕ್ಕೆ (ನಾರಾಚ = ಬಾಣ) ಅಸುರ ನಿಕರ = ದುರುಳರ ಸಮೂಹ ಸೋರಗೈದನಾ = ಖಡ್ಗದಿಂದ ಸೀಳಿದ ಕೆಲವು. ಮಾಣದೆ = ತಡೆಯಿಲ್ಲದೆ (ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ-ಪಾಲನೆ (ವಹಿಸಿ) ಮತ್ತು ಸಂಹಾರ) ಸಾಸಾ = ತಾನೇನೂ ತಿಳಿಯದವನಂತೆ (ಅಗೋಚರನಾಗಿದ್ದು) ನಲಿವ = ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ ಮಾಡುವ ವೈಭವ ಮೂರ್ತಿ.

೫೨೫

(ಅಂಕಿತಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ)

ರಾಗ-ದೇಶ

ತ್ರಿಪುಟಿಕಾಳ

ಅಮ್ಮ ನೀ ಕರೆತಾರೆ ಅರವಿಂದನಯನ
ಒಮ್ಮಾದರು ಬಾರ ನಮ್ಮನೆಗೆ
ಬ್ರಹ್ಮನ ಪಡೆದನಗಮ್ಮ ಮಹಿಮನೆ ತಾ
ಕಾಮ್ಯಾರ್ಥ ಕರೆವ ಶ್ರೀರಮ್ಪರಪಾಣನ ||

||ಪ||

ಘನ ಉದಕದಿ ನೋಡೆ ಗ್ರಂಥ ಚೋರನ ಕೊಂದು
ವೇದವ ತಂದಜಗಿತ್ತು ಬರುವೊನೊ
ಪಯೋಬ್ಧಿ ಯೊಳು ಸುಧೆ ಸುರಜನರಿಗೆ ನೀಡಿ
ಮೇರು ಮಂದರದಲಡಗಿಕೊಂಡಿಹನೋ ||

||೧||

ಭೂಮಿ ಬಗೆದು ನೋಡ್ಡೆ ಮಾಕ್ಷನಂತಕನಾಗಿ
ಕೋಡಿಂದಲಾ ಧರನತ್ತಿ ಬರುವೊನೊ
ಉಗುರಿನಿಂದಲಿ ಉರ ಬಗೆದು ಕರುಳನ್ನಾ ಕಿ
ಮೃಗರೂಪ ಧರಿಸಿ ಕಂಬದಲಿ ಬರುವೊನೊ ||

||೨||

ಗೊತ್ತನ್ನೇಳುವೆ ಈ ಜಗತ್ತು ಸಾಲದಲ್ಲೋಗಿ
ಒತ್ತಿ ಬಲಿಯ ಬಾಗಿಲ್ಲ ತಿಲಿರುವೊನೊ
ಹೈಹಯ ಮೊದಲಾದ ಸರವ ರಾಜರನ್ನೆಲ್ಲ ಗೆಲಿದು
ಕಾಮಧೇನು ಕೊಂಡುಬರುವನೋ ||

||೩||

ಒಬ್ಬ ಸತಿಯನಾಳಲಾರದೆ ಗರ್ಭಿಣಿಯ
ದಟ್ಟಿ ಕಾನಡಗೊಬ್ಬೆಲ್ಲಿರುವೊನೊ

ತೋಷ್ಠ ಪುತ್ರಿಯರು ಮೇಲಪ್ಪ ಭಾರ್ಯರು
ಶತ ಪತ್ನೇರನಾಳದಿನ್ನೆತ್ತ ಪೋಗಿಹನೋ ||

||೪||

ಬತ್ತಲೆ ತಿರುಗವನಿತ್ತ ಬರುವನ್ನಾಗೆ
ವಸ್ತ್ರವ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮತ್ತಿಲೆ ಹರಿಯ
ಖಡ್ಗ ಪಿಡಿದು ಕಲಿಸಳ ಕೂಲ್ಪಲೋಗುವ
ಬಿದ್ದು ಪಾದಾರವಿಂದಕ್ಕೆರಗಿ ಭೀನೇಶಕೃಷ್ಣನ ||

||೫||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ:-

ಅರಸಿಂದನಯನ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು.
ಒಮ್ಮಾಡರು = ಒಂದು ಸುರಿಯಾದರೂ, ಅಗಮ್ಯಮಹಿಮನೆ = ಸಾಕ
ಲೈನ ಯಾರು ಅರಿಯದ ಅಪಾರ ಮಹಿಮನು. ಕಾಮ್ಯಾರ್ಥ = ಬೇಡಿದ
ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು. ಕರೆವ = ನಲಿಸುವ, ಘನ ಉದಕದಿ = ಅಪಾರವಾದ
ಸಮುದ್ರದ ಜಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥ ಚೋರನ = ವೇದಗಳನ್ನು ಕದ್ದ ದೈತ
ನನ್ನು ಪಯೋಬ್ಧಿಯೊಳು = ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಹೇಮಾಕ್ಷನೆಂತಕ
ನಾಗಿ = ಹೀರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ವಗಾಹಮೂರ್ತಿ. ಹೈದಯ =
ಕಾರ್ತವೀರ್ಯಾರ್ಜುನಾದಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು. ಗರ್ಭಿಣಿಯ ಕಾನನದಿ ದಬ್ಬಿ =
ಗರ್ಭವತಿಯಾಗಿದ್ದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆಕಾಡಿಗೆ ಕಳುಹಿಸಿದಪ್ರಸಂಗ.
ತೋಷ್ಠಪುತ್ರಿಯರು = ನರಕಾಸುರನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ೧೬,೦೦೦
ಕನ್ಯೆಯರು. ಮೇಲಪ್ಪಭಾರ್ಯರು = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಮಹಿಷಿಯರು
(ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಮತ್ತು ಜಾಂಬುವತ್ಯಾದಿ ಪಣ್ಮಹಿಷಿಯರು).
ಶತಪತ್ನೇರ = ೧೦೦ ಮಂದಿ ಪತ್ನಿಯರು ಅಲ್ಲಿಗೆ ೧೬, ೦೦೦ ಪತ್ನಿಯರ
ನಾಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

೫೨೬

(ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ಎಲ್ಲಿಗೊಲ್ಲೋಗುವೆಯೋ ಎಲೋ ಹರಿಯೇ-ಮನದಲ್ಲಿ
ನಿಲ್ಲೊಂದ್ವ ರಗಳಿಗೆ ಹೇ ಧೂರಯೇ ||

||ಪ||

ವಾರಿವಿಹಾರದಿ ನಿಂದು-ಗಿರಿಭಾರ ತಳೆದುನೀಡಗಿದೆ ಅಂದೂ
ಧಾರುಣಿಯನೆ ಬಗೆದು ನಿಂದೂ-ಧೀರ ಪೋರನ ವಣತಿಗೆ ಸಲಹಬೇಕೆಂದೂ ||
||೧||

ವರ ವಟುವೇಷವ ಧರಿಸೀ-ದುಷ್ಟ ನರಪರ ಕುಲಗೇಡಿಗನೆಂದಿನಿಸೀ
ನಾರಿಯನಟವಿಯೊಳರಸೀ-ಪುರರಿನಾಯರ ಮನವನ್ನೇ ಅಪಹರಿಸೀ ||
||೨||

ವರವಸನವ ಬಿಟ್ಟು ನಿಂದೂ-ಘೋರ ತುರಗವನ್ನೇರಿ ಓಡಿದೆಯೊ ಮುಂದೂ
ಧೂರ ಶ್ರೀನೆಂಕಟೇಶನೆಂದೂ-ನೀನೆ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸನಿರ್ಮಲ
ದಯಾಸಿಂಧೂ || ||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಮನದಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲೊಂದರಘಗಳಿಗೆ = ನನ್ನ ಮನಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಬಂದು
ನೆಲೆಸು ನಾರಿವಿಹಾರದಿ = ಸಮುದ್ರಜಲಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸುವ ಮತ್ಸ್ಯ.
ಗಿರಿಭಾರತಳೆದು = ಮಂದರಗಿರಿಧರನಾದ ಕೂರ್ಮ, ಧೀರ ಪೋರನ
ವಾಣತಿಗೆ = ಭಾಗವತ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಬಾಲ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ವಚನವನ್ನು
ಸತ್ಯಗೊಳಿಸಲು. (ಸತ್ಯಂ ನಿಧಾತುಂ ನಿಜಭೈತ್ಯ ಭಾಷಿತಂ) ವರವಟು
ನೇಷವ = ಮನೋಹರವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಮಾಮನ.
ಕುಲಗೇಡಿಗ = ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಂಹಾರಕ ಭಾರ್ಗವರಾಮ, ನಾರಿ

ಯನು ಅಡನಿಯೊಳು ಆರಸೀ = ಸೀತೆಯನ್ನು ಕಾಡಿನಲ್ಲಿ ಹುಡುಕಿದ
 ಶ್ರೀರಾಮ. ಪುರನಾರಿಯರ = ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಮನ
 ವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವರವಸನವ ಬಿಟ್ಟು = ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ
 ನಂದ ಬುದ್ಧ. ತುರಗವನೇರಿ = ಅಶ್ವಾರೋಹಿಯಾದ ಕಲ್ಕಿ.

ಚಿ೨೭

(ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶವಿರಲಾಂಕಿತ)

(ಮಂಗಳಪದ)

ರಾಗ-ಖಮಾಚು

ಆದಿತಾಳ

ಮಂಗಳ ಮಾವನಿತಾವರಗೇ - ಜು

ಮಂಗಳ ಮನ್ಮಥಕೋಟಿ ಸುಂದರಗೇ ||

||ಪ||

ಪಟುತರ ಪಾರೀಣ ಕಮರನಿಗೆ ಜಗೆ

ತ್ಯಟಹ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಕೋಲನಿಗೆ

ಪುಟನೆಗೆದರಿಯ ಉದ್ಧಟತನವಳಿದ

ಹಾಟಕಕಶ್ಯಪಹರ ವಟುವಾಮನನಿಗೆ ||

||೧||

ಕಲಿಮದ ಕಲಿತನ್ಯಪಾಲಕಾಲನಿಗೆ

ವಿಲಸಿತಾಂಬರ ಮಣ ಕುಲಜನಿಗೆ

ಮಲಿತ ಮಾವನ ಕೊಂದೊಲಿಸಿ ಬಾಲೆಯರ

ಕೊಲಿಸಿದ ತ್ರಿಪುರರ ಕಲಿವಪುರಹರಗೇ ||

||೨||

ಧರೆಯೊಳು ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸನಿಗೆ ಮ

ದ್ಗುರು ಹೃದಯಾಬ್ಜಾಧಿಷ್ಠಾತನಿಗೆ

ಮರುತಾಂತರ್ಗತ ತಂದೆನೆಂಕಟೇಶವಿಠಲಗೆ
ಸರುವ ಕಾಮದ ಸರ್ವ ಸರ್ವೋತ್ತಮಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಮಂಗಳಂ = ಸಕಲ ವಿಘ್ನ ಪರಿಹಾರಕನಾದ ಆ ಸರ್ವೇಶನು ನಮಗೆ
ಮಂಗಳವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ, ಮಾವನಿತಾವರಗೇ = ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ
ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನು (ಮಾ-ರಮಾ ವನಿತಾ-ಪತ್ನೀ, ಪರ-ಉತ್ತಮೋ
ತ್ತಮ-ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಪಟುತರ = ನಿಂತಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ, ಸದಾ ಜಲದಲ್ಲಿ ವಿಹರಿಸು
ತ್ತಿರುವ, ಸಾರೀಣ = ಮತ್ಸ್ಯಮೂರ್ತಿ, ಕಮಲನಿಗೆ = ಕೂರ್ಮನಿಗೆ,
ಜಗತ್ಪಟಿಹ = ಸಮಗ್ರ ಭೂಮಿಯನ್ನು, ಕೋಲಿನಿಗೆ = ಮೇಲಕ್ಕೆ ಎತ್ತಿ
ತಂದ ಪರಹನಿಗೆ, ಪುಟಿನೆಗೆದು = ಕಂಭದಿಂದ ಸಿಗಿದು ಬಂದು, ಒಂದೇ
ನೆಗೆತಕ್ಕೆ ಹಾರಿ. ಅರಿಯ — ಶತ್ರುವಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ, ಉದ್ಧಟಿತನ
ವಳಿದ = ನಾನೇ ಈಶನೆಂದು ಬೀಗುತ್ತಿದ್ದ ಅವನ ಔದ್ಧಟ್ಯವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿ
ಹಾಟಿಕೆಕಶ್ಯಪಹರ = ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಸಂಹಾರಕ ನರಸಿಂಹ (ಹಾಟಕ—
ಚಿನ್ನ—ಹಿರಣ್ಯ). ವಟು = ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದ ಪಾಮನ. ಕಲಿಮದ
ಕಲಿತ = ಕಲಿಯು ಆವೇಶದಿಂದ ಮದೋನ್ಮತ್ತರಾಗಿದ್ದ, ನೃಪಾಲ ಕಾಲ
ನಿಗೆ = ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪನಾದ ಪರಶುರಾಮ,
ವಿಲಸಿತಾಂಬರಮಣಿ ಕುಲಜನಿಗೆ = ಸೂರ್ಯಕುಲಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ
ಜಂದ್ರ, (ವಿಲಸಿತ — ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ, ಅಂಬರಮಣಿ — ಆಕಾಶಕ್ಕೆ
ಭೂಷಣಪ್ರಾಯನಾದ ಸೂರ್ಯ, ಕುಲಜನಿಗೆ — ಸೂರ್ಯಪಂಶೋದ್ಭವ)
ಮಲೆತ್ತ = ದರ್ಪದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದ. ಮಾವನ = ಸೋದರಮಾವನಾದ
ಕಂಸನನ್ನು, ಬಾಲೆಯರ ಒಲಿಸಿ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಮಡದಿಯರನ್ನು
ಮೋಹಗೊಳಿಸಿ, ತ್ರಿಪುರರ ಕೊಲಿಸಿದ = ಅವರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಭಂಗದ್ವಾರಾ
ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಕಲಿವಪುರಹಗೆ = ಕಲಿಯು ದೇಹದಿಂದ

ರಣಗೇ. ಉರಗಾದ್ರಿನಾಸನಿಗೆ = ಶೇಷಾಚಲಮಂದಿರನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ
ಹೃದಯಾಬ್ಜ ಅಧಿಷ್ಠಾತನಿಗೆ = ನಮ್ಮ ಗುರುಗಳ ಹೃತ್ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿ
ಯಾಗಿರುವ, ಮರುತಾಂತರ್ಗತ = ವಾಯ್ವಂತರ್ಗತ (ಇಲ್ಲಿ ಅಸ್ಮದ್ಗುರು
ವಂತರ್ಗತ. ವಾಯ್ವಂತರ್ಗತ ಉಭಯ ಗುರುಗೋಳಕಗಳ ಚಿಂತನೆ),
ಸರುವ ಕಾನದ = ಸಜ್ಜನರ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟದಾಯಕನಿಗೆ, ಸರ್ವ = ಎಲ್ಲವೂ
ಅವನೇ ಆದ (ಏಕಮೇವ ಅದ್ವಿತೀಯ) ಸರ್ವೋತ್ತಮನಿಗೆ = ಸರ್ವ
ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ.

ಚಿೞಿಲ

(ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ಹಂಸವಾಹನ ಪಿತನೆ- ಹಂಸಡಿಂಭಿಕ ವೈರಿ

ಕಂಸಮರ್ದನ ಶೌರಿ—ಬಾ ಬಾ ||

||ಪ||

ಸಾಸಿರನಾಮದೊಡೆಯ ವಾಸವವಿನುತನೆ

ಲೇಸಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುವೆ ಬಾ ಬಾ ||

||ಅ||

ವೇದವ ಕದ್ದಂಧ ಉದ್ದಂಡ ದೈತ್ಯನ

ಮರ್ದಿಸಿ ವೇದವ ತಂದು ವೇಧನ ಸಲಹಿದ

ಮುದ್ದು ಮೂರುತಿ ಮತ್ಸನೆ ಬಾ ಬಾ ||

||೧||

ಸಿಂಧುವಿನೊಳಗಿದ್ದ ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು

ಒಂದು ಬೆನ್ನಲ್ಲಿ ಪೊತ್ತು

ತಂದು ಪೀಯೂಷವ ಛಂದದಿ ಸಲಹಿದ ಕೂರ್ಮಸ್ವರೂಪನೆ

ಬಾ ಬಾ || ||೨||

ಕನಕನೇತ್ರನ ಕೊಂದು ಕಾಂತಿಯು ಹಿಡಿದೆತ್ತಿ
 ಕನಕಗರ್ಭನಿಗೊಲಿದ ಕಾರುಣ್ಯನಿಧಿ ಚಂದ್ರ
 ಕನಕವರ್ಣದ ಕ್ರೋಢ ಯಜ್ಞ ಸ್ವರೂಪನೆ ಬಾ ಬಾ || ೩ ||

ತಳರಸ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ದುರುಳನ ಕರುಳ ಬಗೆದು
 ಕೊರಳೊಳು ಕರುಳ ಧರಿಸಿ ಸುರರನ್ನು ಪೊರೆದಂಥ
 ಸರ್ವವ್ಯಾಪಿ ಕರುಣಿ ನಾರಸಿಂಹಮೂರ್ತಿ ಬಾ ಬಾ || ೪ ||

ಅನುಜನ ಪೊರೆಯಲು ತನುವನು ಮರೆಸಿಕೊಂಡು
 ದಾನವ ಬೇಡುತ ಬಲಿಯನು ತುಳಿದು ಪೊರೆದ
 ಘನ್ನ ಮಹಿಮ ವಟು ವಾಮನ ರೂಪಿಯೆ ಬಾ ಬಾ || ೫ ||

ಕೊಡಲಿಯು ಪಿಡಿಯುತ ಒಡೆಯರ ತರಿದು
 ಕಡಿದು ಮಾತೆಯ ಪಿತನ ನುಡಿಯನು ಸಲಿಸಿದ
 ಚಂಡವಿಕ್ರಮ ಮಹಿಮ ಭಾರ್ಗವ ಮೂರುತಿ ಬಾ ಬಾ || ೬ ||

ಕಾಂತೆಯ ನೆಪದಿಂದ ಕದನವ ಹೂಡಿಕೊಂಡು
 ಅಂತಕ ಸದನಕ್ಕೆ ಅರಿಗಳ ತಳ್ಳುತ
 ಶಾಂತತೆ ಬೀರಿ ಪೊರೆದ ದತರಥ ರಾಮನೆ ಬಾ ಬಾ || ೭ ||

ಚೋರತನದಿ ಬಲು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮೆಲ್ಲುತ
 ಜಾರತನದಿ ಋಷಿ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೊಲಿದಂಥ
 ಮಾರಜನಕ ಶ್ರೀ ರುಕ್ಮಿಣಿಪತಿ ಕೃಷ್ಣ ಬಾ ಬಾ || ೮ ||

ವೇದಗೋಚರ ವಿಶ್ವ ವೇದ ಬಾಹ್ಯರಿಗಲ್ಲ
 ವೇದ ವಿರುದ್ಧ ವಾದ ವಾದಗಳ ತೋರಿ
 ನಿಂದು ಬತ್ತಲೆ ಮರದ ಚೌದ್ಧ ಸ್ವರೂಪನೆ ಬಾ ಬಾ || ೯ ||

ಕಲಿಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚಾಗೆ ಕಲಿಯುಗ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ
ಮಲಿಲಾರ ಮರ್ದಿಸಿ ಉಳಿಸಲು ಧರ್ಮವ
ಚಲುವ ರಾಹುತನಾದ ಕಲ್ಪಿಸ್ವರೂಪನೆ ಬಾ ಬಾ ||

||೧೦||

ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನೆ ನಿತ್ಯಸ್ವರೂಪನೆ
ಉತ್ತಮ ನೀನೆಂದು ಒತ್ತೊತ್ತಿ ಪೊಗಳುವೆ
ಭೃತ್ಯನು ನಿನ್ನವನು ಕಣ್ಣಿತ್ತಿ ನೋಡುತ ಬಾ ಬಾ ||

||೧೧||

ವಿಕರೂಪನೆ ನಿನ್ನ ನೇಕ ರೂಪಂಗಳ
ಸಾಕಲ್ಯದಿಂದಲಿ ಶ್ರೀಕಾಂತೆ ಅರಿಯಳು
ಕಾಕು ಮತಿಯು ನಾನು ಎಂತು ವರ್ಣಿಸಲಯ್ಯ ಬಾ ಬಾ

||೧೨||

ಪೂರ್ಣ ಸ್ವರೂಪನೆ ಪೂರ್ಣ ಗುಣಾಬ್ಧಿಯೆ
ಪೂರ್ಣಾನಂದನೆ ಪೂರ್ಣ ಸ್ವತಂತ್ರನೆ
ಪೂರ್ಣಬೋಧರ ಪೂರ್ಣ ಕರುಣಾವ ಬೀರಿ ಬಾ ಬಾ ||

||೧೩||

ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ನಿನ್ನ ನಾಮದ ಸ್ಮರಣೆಯ
ಇತ್ತು ಪಾಲಿಸು ಎನ್ನ ಮೃತ್ಯೋಮೃತ್ಯುವೇ ದೇವ
ಭಕ್ತಿ ಭಾಗ್ಯವನಿತ್ತು ಮನ್ನಿಸಿ ಸಲಹುತ ಬಾ ಬಾ ||

||೧೪||

ದೋಷ ದೂರನೆ ನಿನ್ನ ದಾಸನು ನಾನಯ್ಯ
ವಾಸವ ಜಯಮುನಿ ಪಾತನೊಳ್ಪಾಸಿವ
ಈಶ ಸಿರಿ ಶೈಷ್ಣವಿಶ್ವಲ ರಾಯನೆ ಬೇಗ ಬಾ ಬಾ ಬಾ ||

||೧೫||

೫೨೯

(ಗುರುಗೋವಿಂದವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾಂಬೋದಿ

ರೂಪತಾಳ

ಏನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿ ಸುತ್ತಿಸಲೋ ನಿನ್ನಾ ||

||ಪ||

ದಾನವಾಂತಕ ಕೃಷ್ಣ ಆನಂದ ಗುಣಪೂರ್ಣ ||

||ಅ||

ಮತ್ಸರೂಪಿಯೆ ನಿನ್ನ ಉತ್ಸಹದಿ ಕರೆಯಲಾ
 ಕುತ್ತಿತನ ಸೊಲ್ಲ ನೀನೆತ್ತ ಕೇಳುವಿಯೋ
 ಮತ್ಸ್ಯಕೇತನ ಜನಕ ಮತ್ಸರವ ಕಳೆಯಯ್ಯ
 ಸಚ್ಚಿದಾದಂದತ್ಮ ಚಿತ್ಸುವವಪುವೇ ||

||೧||

ಕೂರ್ಮ ರೂಪಿಯೆಂದು ಪೇರ್ಮೆಯಲಿ ಕರೆಯಲಾ
 ಭರ್ಮಗರ್ಭನ ಪಿತನೆ ಗಿರಿಯ ಧರಿಸಿರುವೇ
 ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನೆ ಎನಗೆ ನಿರ್ಮಮತೆ ನೀಡಯ್ಯ
 ಊರ್ಮಿಳಾ ಪತಿ ಭ್ರಾತೃ ಪರಮ ಮಂಗಳನೇ ||

||೨||

ವರಹ ರೂಪಿಯೆ ನಿನ್ನ ಕರೆವುದು ಹೇಗಯ್ಯ
 ಕೋರೆ ದಾಡಿಯ ಮೇಲೆ ಧರೆಯ ಧರಿಸಿರುವೇ
 ವಾರೆ ನೋಟದಿ ಎನ್ನ ಪರಿಕಿಸಿ ಪೊರೆಯಯ್ಯ
 ಧೀರ ಭೂವರಹ ವರಹ ವರ ಧರಣಿ ಪಾಲಾ ||

||೩||

ನಾರಸಿಂಹನೆ ನಾನು ಕರೆಯಲಾಪನೆ ನಿನ್ನ
 ಘೋರ ರೂಪವ ನೋಡಿ ದೂರ ಸಾರುವರೋ
 ವಾರಿಜಾಕ್ಷಿಯು ಬಂದು ಪೋರ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ್ನ
 ಚಾರು ತವ ಚರಣದಲಿ ಇರಿಸಬೇಕಾಯ್ತೋ ||

||೪||

ನಾಮನನೆ ಬಾರೋ ದಧಿವಾಮನನೆ ಬಾರೆಂದು
ಸಾಮ ಸನ್ನತ ನಿನ್ನ ನಾಮಗಳ ನೆನೆಯಲಾ
ಭೂಮಿ ಬೇಡುವ ನೆವದಿ ಬಲಿಯ ಭೂಮಿಗೆ ತುಳಿದೆ
ಸೀಮೆ ಮೀರಿದ ಮಹಿಮ ಮರ್ಮವಿನ್ನೆ ಪೋ ||

||೫||

ಪರಶುರಾಮನೆ ನಿನ್ನ ಕರೆಯಲಾರೆನು ನಾನು
ದುರುಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಶಿರಗಳನೆ ತರಿದೂ
ಭಾರಿ ಪರಶುವಿನಿಂದ ವರಮಾತೆ ಶಿರ ತರಿದೆ
ಸರಿ ಕಾಣೋ ಇದು ನಗೆ ಪರಮಪಾವನ್ನಾ ||

||೬||

ರಾಮರೂಪಿಯೆ ನಿನ್ನ ಆಮಹಾ ಮಹಿಮೆಗಳೆ
ಸೀಮೆಗಾಣಳು ಲಕುಮಿ ಪಾಮರಗಳವೇ
ಆ ಮರ ಈ ಮರಾನೆಂದ ಆ ಪಾಮರನ ಪೊರೆದು
ಆ ಮಹಾತ್ಮನಗೈದ ಪರಿಯನ್ನ ಮಾಡೋ ||

||೭||

ಕೃಷ್ಣಾ ಕೃಷ್ಣಾ ಎಂದು ಕರೆಯುವೆನೆ ನಾನಿನ್ನ
ಕಷ್ಟದೊಳು ಸಿಲುಕಿರುವೆ ಗಿರಿಯನೇ ಪೊತ್ತು
ವೃಷ್ಟಿ ಕಾಲಸಂಪನ್ನ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರುತಿ ನೀನೂ
ಇಷ್ಟಭಕತರ ಮನೋಭೀಷ್ಟ ಸಲಿಸುವಿಯೋ ||

||೮||

ಬುದ್ಧದೇವನೆ ಎನಗೆ ಸದ್ಬುದ್ಧಿ ಕೊಡು ಎಂದು
ಬುದ್ಧಿ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಿನ್ನ ಕರೆಯಲಾ
ಬುದ್ಧಿಯಿಂದಲಿ ನೀ ಬೋಧಿಸಿದೆ ದುಶ್ಯಾಸ್ತ್ರ
ಭೌದ್ಧ ನಿನ್ನನು ಪೊದ್ದ ಬುಧರ ಪಾಡೆನು ||

||೯||

ಕಲ್ಕೀ ಕಲ್ಕೀ ಎಂದೆ ಕರೆಯಲಾಪೆನೆ ದೇವಾ
ಶುಲ್ಕ ಮೇಲಾಗಿಹುದು ಕಲಿಯುದೊಳು

ಉಲ್ಕಮುಖಿ ಮೊದಲಾದ ಕಲ್ಕಿರಾಜರು ನಿನ್ನ
ಕಲ್ಯಾಣತ್ಮ ಸತ್ಯ ತವ ಪ್ರತವ ಮಾಳ್ವರು ಬಿಡದೆ ||

||೧೦||

ಸರ್ವರೂಪಾತ್ಮಕನೆ ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಕ ಸ್ವಾಮಿ
ಸರ್ವಜಿತು ಸರ್ವಾತ್ಮ ಸರ್ವಶನೇ
ಶರ್ವಾದಿ ವಂದ್ಯ ಗುರು ಗೋವಿಂದನಿಶಲನ
ಗುರು ಹೃದಬರದಲ್ಲಿ ತೋರಿ ಪೊರೆಯನ್ನ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಕೃತ್ಸಿತನ = ಕಾಕುಮತಿಯಾದ ಎನ್ನ, ಸೊಲ್ಲ = ಮಾತನ್ನು,
ಮತ್ಸ್ಯಕೇತನ ಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ (ಮತ್ಸ್ಯಕೇತನ-ಮೀನಿನ ಲಾಂಛನ
ವನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಕಾಮು). ಸೇರ್ವೆಯಲಿ = ಹಿರಿಯತನದಲ್ಲಿ.
ಭರ್ಮಗರ್ಭನೆ ಪಿತನೆ = "ಹಿರಣ್ಯ ಗರ್ಭ" ನಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ
ತಂದೆ (ಭರ್ಮ- ಚಿನ್ನ- ಹಿರಣ್ಯ), ಊರ್ಮಿಳಾಪತಿಭ್ರಾತೃ = ಲಕ್ಷ್ಮಣನ
ಅಣ್ಣನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ (ಊರ್ಮಿಳಾಪತಿ-ಊರ್ಮಿಳೆಯ ಪತಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ).
ಸಾಮಸನ್ನುತ = ಸಾಮವೇದದಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯನು. ಪರಶುವಿನಿಂದ =
ಗಂಡುಗೊಡಲಿಯಿಂದ, ಸೀಮೆಗಾಣಳು = ಸಾಕಲೋನ ಅರಿಯಳು.
ಆ ಮರಾ ಈ ಮರಾನೆಂದ = ನಾರದರಿಂದ "ರಾಮ ಮಂತ್ರ" ಪಾರಾಯ
ಣನಾದ ವಾಲ್ಮೀಕಿ. ವೃಷ್ಟಿಕುಲ = ಚಂದ್ರನ ವಂಶ ಲಲಾಮನಾದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಶುಲ್ಕ = ಬೆಲೆ(ಮೌಲ್ಯ), ಸರ್ವಜಿತು = ಅಜೇಯನು,
ತರ್ವಾದಿವಂದ್ಯ = ರುದಾದ್ರಿಗಳಿಂದ ವಂದ್ಯನು. ಗುರು ಹೃದಯದಲ್ಲಿ =
ಗುರುಗಳ ಹೃದಯಾಕಾಶದಲ್ಲಿ (ಗುರುಗೋಳಕ ದ್ವಾರಾ ಬಿಂಬೋಪಾಸನಾ
ಕ್ರಮ).

ಚಿ೩೦

(ರಘುರಾಮನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಣಮಧ್ಯಮಾವತಿ

ಪ್ರಪುಟಿತಾಳ

ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ- ಜಯ ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ

ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ- ಜಯ ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ ||

||ಪ||

ಮತ್ಸ್ವರೂಪವ ಧರಿಸಿ ನೀ ವೇದಂಗಳನು ಉದ್ಧರಿಸಿದೇ

ಕೂರ್ಮರೂಪದಿ ಧರಣಿಪೊತ್ತು ಪೊರೆದೆ ದೇವರ್‌ಗಂಗಳಾ || ||೧||

ವರಹ ರೂಪದಿ ಖಿಳನ ಸೀಳಿ ಧರೆಗೆ ಹಿತವನು ತೋರಿದೆ

ದುರುಳ ದೈತ್ಯನ ಕರುಳ ಬಗೆದು ಪೊರೆದೆ ಭಕುತ ಪ್ರಹ್ಲಾದನಾ || ||೨||

ಹರುಷದಿಂ ಪಾತಾಳ ಲೋಕದಿ ಬಲಿಯ ಬಾಗಿಲ ಕಾಯಿದೇ

ದುಷ್ಟ ರಾಜರ ಸಂಹರಿಸಲು ಭಾರ್ಗವನ ರೂಪವ ತಾಳಿದೇ || ||೩||

ಒತ್ತವಾಕ್ಯವ ಪಾಲಿಸಲು ನೀ ಕಾನನವನು ಸೇರಿದೇ

ಬಹು ತರದ ಭಕುತರನ್ನು ಸಲಹಲು ಕೃಷ್ಣರೂಪವ ತಾಳಿದೇ || ||೪||

ಬುದ್ಧರೂಪವ ಧರಿಸಿ ಇಳೆಯೊಳು ಜಗದ ಮೋಹಕನಂದಿಸಿದೇ

ಕಲ್ಪಿರೂಪದಿ ತುರುಗವನೇರಿ ಯವನರ ಸಂಹರಿಸಿದೇ || ||೫||

ಪತಿತ ಪಾವನ ಭವವಿಭಂಜನ ಗತಿಯ ನೀ ನೆನಗೆ ಪ್ರಭೂ

ಸತತ ನಿನ್ನನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆನೈ ಮತಿಯನಿತ್ತು ಸಲಹೊ ನೀ || ||೬||

ಭವದ ಬಂಧನದಲಿ ಬಿದ್ದು ಬಹು ತರದಿ ನೊಂದಿರುವೆನೋ

ಭವತಾರಕ ಎನಗೆ ಇತ್ತು ಭವದ ಬಂಧನ ಬಿಡಿಸು ನೀ || ||೭||

ಕಲಿಯ ಮಾಯೆಯ ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದೊ ನೊಂದು ಚೀರಿಡುತಿರುವೆನೋ
ಕಲುಷರಹ ನೀ ದಯವ ಬೀರಿ ಕಲಿಯ ಬಾಧೆಯ ಬಿಡಿಸು ನೀ || 116 ||

ಅನುದಿನವು ನಿನ್ನಯ ಭಜನೆಯನು ಮರೆಯದಂದದಿ
ಅರುಹಿ ನೀ ಪರಮಪುರುಷ ಪಾವನ ರಘುಂರಾನು ನಿತ್ಯಲ
ಸಲಹೋ
ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ- ಜಯ ಲಕುಮೀ ನಾರಾಯಣ || 117 ||

ಚಿಕ್ಕಿರಿ

(ರಮಾಕಾಂತನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ಮಂಗಳಪದ

ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭ ಮಂಗಳಂ || 118 ||

ಸನ್ನತ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ರನ್ನೆ ಸಿರಿಕಾಂತಗೆ
ಪನ್ನಗಾರಿ ಧ್ವಜ ಪಾವನ್ನ ವೆಂಕಟಗೇ
ಘನ್ನ ಶುಭ ಕಾಯ ಮುದ್ದು ಮೋಹನ್ನ ರಾ
ಹೃನ್ನಂದಿರ ಸುಶೋಭಿತಗೆ || 119 ||

ಆದಿಯಲಿ ಮತ್ಸ್ಯವತಾರನಾದವನಿಗೆ
ಮೋದದಿಂದಲಿ ಕೂರ್ಮ ವರಹ ನರಹರಿಗೆ
ಭೂದಾನವನೆ ಬೇಡ ಪರಶುಧರ ಶ್ರೀರಾಮ
ಯಾದವೇಂದ್ರ ಬೌದ್ಧ ಕಲ್ಕೀರೂಪನಿಗೇ || 120 ||

ಸುಲಭದಲಿ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಬಲಿವ ಬಲಿಮಥನನಿಗೆ
ಬಲವಂತ ಅನಿಲಭವ ಸುರವಂದ್ಯಗೆ
ಲಲನೆ ರುಕ್ಮಿಣಿಲೋಲ ಶ್ರೀರಮಾಕಾಂತನಿ-
ತ್ಮಲ ಹರಿಗೆ ಕಮಲೇಶ ಚಲುವ ಮೂರುತಿಗೆ

||೩||

|| ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ ||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ:-

ಸನ್ನತ = ಸರ್ವಸುಜೀವರಿಂದಲೂ ಸಂಸ್ತುತೃಮಾನವಾದ, ಪನ್ನಗಾರಿ
ಧ್ವಜ = ಗರುಡಧ್ವಜ (ಪನ್ನಗ-ಸರ್ಪ ಪನ್ನಗಾರಿ-ಸರ್ಪಗಳ ಶತ್ರು ಗರುಡ)
ಪಾನನ್ನವೆಂಕಟೇ = ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪ ಪರಿಹಾರಕನಾದ ಪವಿತ್ರ ಪರಮ
ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀವೇಂಕಟಲವಾಸನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಪರಶುಧರ =
ಕೊಡಲಿ ಪಿಡಿದ ಪರಶುರಾಮ, ಬಲಿಮಥನನಿಗೆ = ಬಲಿಯ ಮದ ಭಂಗ
ಮಾಡಿ ಪಾತಾಳಕ್ಕೊತ್ತಿದ ವಾಮನ ಬಲವಂತ = ನಿಸ್ಸೀಮ ಪರಾಕ್ರಮ
ಶಾಲಿ, ಅನಿಲ ಭವ ಸುರವಂದ್ಯಗೆ = ವಾಯು (ಬ್ರಹ್ಮರೂ ಗ್ರಾಹ್ಯ)
ರುದ್ರಾದಿ ದೇವತಾವಂದ್ಯಗೆ. ಕಮಲೇಶ = ಕಮಲಾಪತಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾ
ರಾಯಣ.

॥ ಶ್ರೀಃ ಹರಿಃ ಓಂ ॥

ವಿಭಾಗ—೫

ತಿರುಪತಿಯು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದೇವರ ಪರವಾದ
ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಶ್ರೀ ಹರಿಯು ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ

ಚಿತ್ತಿ

(ರಂಗವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನಾದನಾನುಕ್ರಿಯೆ

ಏಕತಾಳ

ಹರೇ ವೆಂಕಟಶೈಲವಲ್ಲಭ
ಪೊರೆಯ ಬೇಕೆನ್ನ ||

||ಪ||

ದುರಿತದೂರ ನೀನಲ್ಲದೆ ಧರೆಯೊಳು
ಪೊರೆವರ ನಾ ಕಾಣೆ ನಿನ್ನಾಣೆ ||

||ಅ||

ಆರು ನಿನ್ನ ಹೊರತೆನ್ನ ಪೊರೆವರು
ನೀರಜಾಕ್ಷ ಹರಿಯೆ-ಅ
ಪಾರಮಹಿಮ ಪುರಾಣಪುರುಷ
ಘೋರ ದುರಿತಗಳ ದೂರ ಮಾಡಿಸೋ ||

||ಂ||

ಇಂದಿರೇಶ ಅರವಿಂದನಯನ ಎನ್ನ
ತಂದೆ ತಾಯಿ ನೀನೆ
ಹೊಂದಿದವರ ಅಘವೃಂದ ಕಳೆವ
ಮಂದರಾದ್ರಿಧರನೇ- ಶ್ರೀಧರನೇ ||

||೨||

ಮಂಗಳಾಂಗ ಮಹನ್ವಿಯ ಗುಣಾರ್ಣವ
ಗಂಗೋದಿತಪಾದ
ಅಂಗಜಪಿತ ಅಹಿರಾಜಶಯ್ಯ ಶ್ರೀ
ರಂಗವಿಠ್ಠಲ ಧೊರೆಯೇ-ಶ್ರೀಹರಿಯೇ

||೩||

ಚಿಕ್ಕಿಕ್ಕಿ

(ಅಂಕಿತ-ಹಯನದನ)

ರಾಗ-ಯದುಕುಲಕಾಂಬೇದಿ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಸಾರಿದನೋ ನಾನಿನ್ನ-ವೆಂಕಟರನ್ನ ||

ಪ||

ನೀರಜನಯನನೆ ನಿರ್ಮಲಗುಣ ಪೂರ್ಣ

||ಅ||

ಅನಾಥನು ನಾನು-ಎನಗೆ ಬಂಧುವು ನೀನು

ನಿನ್ನ ವನೆಂದು ನೋಡೋ-ನೀನಾಗಿ ದಯಾಮಾಡೋ ||

||೧||

ಎನ್ನ ಕುಂದುಗಳನ್ನ- ಎಣಿಸಲಾಗದೊ ದೇವ

ಪನ್ನ ಗಾದ್ರಿವಾಸ-ನೀನೇ ನಿರ್ದೋಷ ||

||೨||

ದೇಶ ದೇಶದವರ-ಪೊರೆವಂತೆ ಪೊರೆಯೆನ್ನ

ಶೇಷಾಚಲ ಘನ್ನ-ಶ್ರೇಶ ಹಯನದನ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ತಿರುಪತಿಯಾತ್ರೆ, ಕೈಗೊಂಡು, ಬೆಟ್ಟವನ್ನು ಹತ್ತಬೇಕೆಂದಿರುವಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಶೇಷಾಚಲವೇ ಅವರಿಗೆ ಆಖಂಡ ಸಾಲಿಗ್ರಾಮ ಶಿಲೆಯಂತೆ ಗೋಚರಿಸಿತು, ಆಗ ಶ್ರೀಮಂತ್ಯರಣರು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಮುಂಡಿಯೂರುತ್ತಾ, ಆ ಭವ್ಯ ಪರ್ವತಾರೋಹಣಮಾಡಿ, ಆ ಸಪ್ತಗಿರಿವಾಸನ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯ ಪಡೆದರು, ಆ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು.

ಶಿಕ್ಷೆ

(ವುರಂದರನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮಧ್ಯಮಾವತಿ

ಅಟ್ಟಿ ತಾಳ

ಬಂದು ನಂದಿಹ ನೋಡಿ-ಭೂತಳದಿ ಮೆಂಕಟ
ಇಂದಿರೆಯ ಒಡಗೂಡಿ-ಒಪ್ಪುವ ನಿರಂತರ
ಪೊಂದಿ ಭಜನೆಯ ಮಾಡಿ-ಆನಂದಗೂಡಿ ||

||ಪ||

ಮಂದಿಸುತ ಮನದೊಳಗೆ ಇವನಡಿ
ದ್ವಂದ್ವ ಭಜಿಸಲು ಬಂದ ಭಯಹರ
ಇಂದುಧರ ಸುರವೃಂದನುತ ಗೋ-
ವಿಂದ ಘನದಯಾಸಿಂಧು ಶ್ರೀಹರಿ ||

||ಅ||

ದ್ವಾರದೇಡಬಲದಲ್ಲೀ-ಜಯವಿಜಯರಿಬ್ಬರು
ಸೇರಿ ಸೇವಿಪರಲ್ಲೀ-ಸನಕಾದಿನುತ ಶೃಂ-
ಗಾರನಿಧಿ ಅಂಗದಲ್ಲೀ-ಮುತ್ತಿನಲಿ ಶೋಭಿಪ
ಹಾರ ಪೊಂದಿಹುದಲ್ಲೀ-ವಿಸ್ತಾರದಲ್ಲೀ ||

ವಾರವಾರಕೆ ಪೂಜೆಗೊಂಬುವ
ಹಾರ ಮಕುಟಾಭರಣ ಕುಂಡಲ
ಧಾರ ಭುಜ ಕೀಯೂರ ಭೂಷಿತ
ಮಾರಪಿತ ಗುಣ ಮೋಹನಾಂಗ ||

ಚಾರುಪೀತಾಂಬರ ಕಟಿ-ಕರ
ವೀರ ಕಲ್ವಾರಾದಿ ಪೂವಿನ
ಹಾರ ಕೊರಳೊಳು ಎಸೆವುತೀರ-ವದ-
ನಾರವಿಂದನು ನಗುತ ನಲಿಯುತ ||

||೧||

ಎಲ್ಲ ಭಕುತರಭೀಷ್ಟ-ಕೊಡುವುದಕ್ಕೆ ತಾ ಕೈ
ವಲ್ಯ ಸ್ಥಾನವ ಬಿಟ್ಟ-ಶೇಷಾದ್ರಿ ಪುಂದಿರ
ದಲ್ಲಿ ಲೋಲುಪ ದಿಟ್ಟ-ಸೌಭಾಗ್ಯ ನಿಧಿಗದಾ
ರಿಲ್ಲ ಭುಜಬಲ ಪುಷ್ಟ-ಕಸ್ತೂರಿ ಇಟ್ಟ ||

ಚೆಲ್ಲ ಫಣೆಯಲಿ ಶೋಭಿಸುವ ಸಿರಿ-

ವಲ್ಲಭನ ಗುಣ ಪೊಗಳದಿಹ ಜಗ

ಮಿಲ್ಲರೆದೆದಲ್ಲಣ ಪರಾಕ್ರಮ

ಮಲ್ಲಮದನ ಮಹಾತುಕಾರಿ ||

ಫಲ್ಲು ಣನ ಸಖ ಪ್ರಕಟನಾಗಿಹ
ದುರ್ಲಭನು ಅಘೋರ ಬಹು ಮಾಂ-
ಗಲ್ಯ ಹೃದಯನು ಸೃಷ್ಟಿಗೆ
ಉಲ್ಲಾಸ ಕೊಡುತಲಿ-ಚಂದದಿಂದಲಿ ||

||೨||

ಪದಕ ಕೌಸ್ತುಭಧಾರ-ಸಡಿಗೆಯ ಕಂಧರ
ಸುದರುಶನದರ ಧಾರ-ಸುಂದರ ಮನೋಹರ
ಪದಯುಗದಿ ನೂಪುರ-ಇಟ್ಟಿಹನು ಸನ್ಮನಿ
ಹೃದಯಸ್ಥಿತ ಗಂಭೀರ-ಬಹುದಾನಶೂರ ||

ವಿಧಿಭವಾದ್ಯರ ಪೊರೆವದಾತನು
ತುದಿಮೊದಲು ಮಧ್ಯಮ ವಿರಹಿತನು
ಉದುಭವಾದಿಗಳೇವ ಕರ್ತನು

ತ್ರಿದಶಪೂಜಿತ ತ್ರಿಭುವನನೇಶ ||

ಸದುವಿಲಾಸದಿ ಸ್ವಾಮೀರ್ತಿದಿ

ಉದಿಸುತರೆ ಸಿರಿಮಹಿಳೆ ಸಹಿತದಿ

ಪದುಮನಾಭ ಪುರಂದರನಿತ್ಯಲ

ಮರೆಯುತ ಬ್ರಹ್ಮೋತ್ಸವದಿ ಪ್ರತಿಷ್ಠರುಷ ||

||೩||

ಚಿತ್ರಿತ

(ಪುರಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಪಂತುವರಾಳಿ

ಆದಿತಾಳ

ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಧನ್ಯನಾದನೋ- ಹೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ||

||ಪ||

ನಿನ್ನ ನೋಡಿ ಧನ್ಯನಾದೆ- ಎನ್ನ ಮನೋನಯನಕೇಗ
ಲಿನ್ನ ದಯಮಾಡು ಸುಪ್ರಸನ್ನ ಸ್ವಾಮಿ ಪಾಂಡುರಂಗ

||ಅ||

ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣ- ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ
ರಕ್ಷ ಶಿಕ್ಷಣ ದಕ್ಷ ಪಾಂಡವ- ತಕ್ಷ ರಕ್ಷ ಕಮಲಾಕ್ಷ ||

||೧||

ದೇಶ ದೇಶ ತಿರುಗಿ ನಾನು- ಆಶಾಬದ್ಧನಾದೆ ಸ್ವಾಮಿ
ದಾಸನೆನಿಸಿ ಎನ್ನ ಜಗದೀಶ ಕಾಯೋ ವಾಸುಪೇವ ||

||೨||

ಕಂತುಜನಕ ಕೇಳೋ ನೀ ನಿ-ರಂತರದಿ ನಿನ್ನಸೇವೆ
ಅಂತರಾಗದಿ ಪಾಲಿಸಯ್ಯ-ಹೊಂತಕಾರಿ ಪುರಂದರವಿಠಲ ||

||೩||

ಚಿತ್ರಿತ

(ಆದಿಕೇಶನಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಪಂತುವರಾಳಿ

ಅಟಿತಾಳ

ಬಂದವಯ್ಯ ಗೋವಿಂದಶೆಟ್ಟಿ- ನಿಮ್ಮ
ಹರಿವಾಣ ತೀರ್ಥ ಪ್ರಸಾದವುಂಟಿನಲಾಗಿ ||

||ಪ||

ಅಪ್ಪವು ಅತಿರಸ ತುಪ್ಪ ಚಿನ್ನಿಪಾಲು
ಒಪ್ಪವ ಸಕ್ಕರೆ ಯಾಲಕ್ಕಿಯು
ಅಪರೂಪವಾದ ಕಜ್ಜಾಯ ರಾಸಿಗಳೆಲ್ಲ
ಭಪ್ಪನ್ನ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮಾರುವ ಶೆಟ್ಟಿ ||

||೧||

ಒಡೆದ ಮಡಕೆಯಲ್ಲ ಅರೆದು ನಾಮವ ಮಾಡಿ
ಕೊಡುವೆ ನೀ ಕಾಸಿಗೆ ಒಂದೊಂದನು
ಒಡಲು ತುಂಬಿ ಮಿಕ್ಕ ಒಗರ ಮಾರಿಸಿ
ಒಡವೆಯ ಗಳಿಸುವ ಕಡಲೋಭಿ ಶೆಟ್ಟಿ ||

||೨||

ಶೇಪಗಿರಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡಿಕೊಂಡು
ದೇಶಕ್ಕೆ ಪ್ರಸಾದ ನಡೆಸುವ ಶೆಟ್ಟಿ
ಆಸೆಮಾಡಿ ಹಣಕಾಸುಗಳಿಪೆ ಆದಿ
ಕೇಶವ ನಾರಾಯಣ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಶೆಟ್ಟಿ ||

||೩||

ಚಿತ್ರ ೨

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟ)

ರಾಗ-ಪಾಡಿ

ತ್ರಿವಿಧಿತಾಳ

ಶರಣು ಶರಣು ಹೇ ಪರಮ ಪುರುಷ
ಶರಣು ಭಯಂಕರ ಖಂಡನ
ಶರಣು ಶಿರಿವಿಧಿ ಮರುತ ಪೂಜಿತ
ಶರಣು ವೆಂಕಟಕ ನಾಯಕ ||

||ಪ||

ಭಾಸಿತ ತಟಿತ ಮಕರ ಕುಂಡಲ-ಭಾಸಕರ ಶಶಿಲೋಚನಾ
 ಸಾಸಿರಾಶತ ವೇದವಂದಿತ- ವಾಸವಾರ್ಚಿತ ಪದಯುಗಾ
 ದೇಶಕಾಲ ಸುವ್ಯಾಪ್ತಾ ಜಾಂಡ- ವಿಶೇಷಸ್ಥಿತಿ ಲಯಶೀಲನೇ
 ತೋಷ ಮಂದಸುಹಾಸಪದನನೇ-ಶೇಷಗಿರಿವಾಸ ನಮೋ ಹರೇ ||

||೧||

ಶಂಖಚಕ್ರ ಗದೆ ಪದುಮ ವರ- ಕಂಕಣಾ ಕರರಾಜಿತ
 ಕುಂಕುಮಾ ಮೃಗಮದ ತಿಲಕ ಘನಾ- ತಂಕ ಕುಂಭಿಮೃಗಾಧಿವಾ
 ಕಿಂಕರಾನತ ರಕ್ಷಕ ರಿಪು- ಶಂಖ ದೃತ್ಯ ವಿಶೀಕ್ಷಕ
 ಪಂಕಜಾನನ ಗರುಡವಾಹನಾ- ಅಂಕಿತಾಂಕ ಭೂಷಣಾ || ||೨||

ಜನನ ಮೃತ್ಯು ವಿದೂರ ಅಚ್ಯುತ- ಮುನಿ ಮನಾಲಯ ಮಾಧವಾ
 ಕನಕನೇತ್ರ ವಿದೂರಿ ಸ್ತೌತ್ಯ- ಘನವಿಮಲಗುಣ ಪೂರ್ಣನೇ
 ದನುಜ ನಿಕರಾಟವಿ ದಾವಾನಳ- ಸಸಕ ಸನಂದನ ಸ್ತುತಿ ಪ್ರಿಯ
 ಅನವರತ ವರಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಕರ- ಸನ್ನಿಭ ಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟೇಶನಿಗೆ || ||೩||

ಶಿಖಿಲ

(ಅಂಕಿತ-ಗುರುಮಹೀಪತಿ)

ರಾಗ-ಆರಾಣ

ತ್ರಿತಾಳ

ನಮೋ ನಮೋ ವೆಂಕಟೇಶ ||

||ಪ||

ವೈಕುಂಠಮಂದಿರ ಶೇಷಾಚಲದಲಿ

ಚೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದೆ- ನೆಲೆವಾಸ- ನಮೋ ನಮೋ ||

||೧||

ಶ್ರೀದೇವಿ ಸಂಗಡ ಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಕರಣತೀರದಿ
ಮೋದದಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ವಿಲಾಸ- ನಮೋ ನಮೋ ||

||೨||

ಗುರುಮಹೀಪತಿ ಪ್ರಭು ಚರಣ ನಂಬಿದವರ
ಧರೆಯೊಳು ಪೂರೈಸೋ ಮನದಾಶಾ—ನಮೋ ನಮೋ || ||೩||

ಶ್ಲೋಕ

(ನಿಜಯನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ

ರಘುಂಪತಾಳ

ಶರಣು ಶರಣು ಶರಣು ||

||ಪ||

ಶರಣು ಶ್ರೀ ವೈಕುಂಠನಾಮಕ ಶರಣು ಶ್ರೀ ಪುರುಷೋತ್ತಮ
ಶರಣು ಶ್ರೀಧರ ಗರುಡವಾಹನ ಶರಣು ವೇಂಕಟನಾಯಕ || ||ಪ||

ಪರಮಪದ ಗೋವಿಂದ ಮಾಧವ ಪದಮಯನಾಭ ಜನಾರ್ದನ
ಧರಣಧರ ಕರಿವರದ ವಾಮನ ವೈರಿಹರ ಬಲಿಭಂಜನ ||೧||

ಜಲಜನೇತ್ರ ಮುಕುಂದ ಮುರಹರ ಜ್ವಲಿತ ಚಕ್ರ ಗದಾಧರ
ಜಲಧಿಶಯನ ಉಪೇಂದ್ರ ಅಚ್ಯುತ ಶೈಲಧರ ನಾರಾಯಣ || ||೨||

ಆದಿಯೋಗಿ ಮುನೀಂದ್ರ ವಂದಿತ ನಿಖಿಳ ಸುರಗಣ ಸೇವಿತ
ವೇದವೇದ್ಯ ವಿಂಚಿ ಸನ್ನತ ನಿಜಯನಿತ್ಯಲ ನಮೋ ನಮೋ ||೩||

ಶಿಲಂ

(ನಿಜಯನಿರ್ಮಲಾಕಿಂತ)

ಉದಯರಾಗ

ರಾಗ-ಭೋಸಾಳಿ

ಆದಿತಾಳ

ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ ||

||ಪ||

ಭಕ್ತಜನ ಸಂರಕ್ಷಣ ಭವದುರಿತ ಸಂಹಾರಿ

ಭಕ್ತರಾ ಸುರಧೇನು-ತರುವೆ ಚಿಂತಾಮಣಿಯೆ

ಭಕ್ತರಾಧೀನ ನೆಂಬುವ ಬಿರುದು ಅನುಗಾಲ ಪೊತ್ತ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಏಳೋ || ೧೮ ||

ಅಂಬರವು ತಾಂಬ್ರಮಯವಾಗೆ ಗರುಡಾಗ್ರಜನು

ಇಂಬಿಲ್ಲಿ ನತಲೆದೋರೆ ಕಿರಣಗಳು ಹರಹಿದವು

ಅಂಬುಜವಿರೋಧಿ ಕಳೆಗುಂದಿ ತಾರಾನಿಕರವೆಂಬರದಿ ರೂಪಮಾಸೆ

ಕುಂಭಿಣಿಯ ಮುಸುಕಿದ ಕತ್ತಲೆ ಪರಿದುಪೋಗಿ

ಅಂಬುಜದಳಕ್ಕೆ ಮರಿ ದುಂಬಿಗಳು ಎರಗಿದುವು

ತಾಂಬ್ರಚೂಡವು ಧ್ವನಿಮಾಡಿ ಕೂಗಿತು ಸರಸಿಜಾಂಬಕ ಮಂಚದಿಂ

ದೇಳೋ || ೧೯ ||

ಉದಯ ಪರ್ವತಕೆ ರಥ ನೂಕಿದನು ಮಾರ್ತಾಂಡ

ಉದಧಿ ತೆರೆ ತೆಗ್ಗಿ ದುವು ಉರಗ ಪಡೆಯೆತ್ತಿದನು

ಗದಗದನೆ ನಡುಗಿ ದಾನವರು ಭಯದಿಂದ ಅಡಗಿದರು ದಶದಿಕ್ಕಿನೊಳಗೆ

ತ್ರಿದಶರಬ್ಬರಿಸೆ ಆನಕ ದುಂದುಭೀ ಶಂಖ

ಧಂ ಧಂ ಧಣಾ ಸರಿಗಮಪಧನೀ ಎಂದೆನುತ

ವದರುತ್ತ ಸಮವರ್ಷವನು ಸುರಿಸಿ ತುತಿಸಿದರು ಸದಮಲಾನಂದ ತಿಮ್ಮಾ || ೨೦ ||

ನಾರಿಯರು ಬಂದು ಅಂಗಳ ಬಳಿದು ಗಂಧದಾ

ಸಾರಣೆಯದೆಳಿದು ಮುತ್ತಿನ ರಂಗವಾಲೆ ಎ

ಸ್ವಾರದಿಂದಲಿ ಪಂಚವಣ್ಣೆ ಗೆಯನಿಟ್ಟು ಹೊಸ ತೋರಣ ಮಕರ ಕನ್ನಡಿ
 ದ್ವಾರದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದರ್ಥಿಯಲ್ಲಿ ಗೊಲ್ಲ ಕಟ್ಟಿಗೇ-
 ಕಾರ ಪರಿವಾರದವರೆಲ್ಲ ಪೊಪ್ಪ ತಿದಾರೆ
 ದ್ವಾರಕರು ಸಾವಿದರು ಭಟರು ಹೊಗಳಿದರು ಕಂಸಾರಿ ಕೋನೇರಿವಾಸ

||೩||

ನೃತ್ಯಗಾರರು ಬಂದು ತತ್ತಿಗಿಣೆ ತತ್ತ್ವಮು
 ತಿತ್ತಿರಿ ಮೃದಂಗ ಜೊತೆ ತಪ್ಪ ಗಂದದಿ ತಾಳ
 ಭತ್ತೀಸ ರಾಗವಲಿ ಎತ್ತಿ ಧ್ವನಿ ತೋರುತ್ತ ನೃತ್ಯ ಪಾಡುತ್ತ ಕುಣಿಯೆ
 ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಮುತ್ತಿನಾರತಿ ಪಿಡಿದು
 ಮಿತ್ರಭಾವದಿ ನಿಮ್ಮ ಅಡಿಗಳಿಗ ಹರಿವಾಣ
 ಎತ್ತುವೆವು ಎಂದೆನುತ ಕಾದು ನಿಂದೈದಿ ನೋಡುತ್ತಾರೆ ಕರ್ವೇಶ ||೪||

ಕಾದೋದಕ ವಿಮಲ ಕಮ್ಮೆಣ್ಣೆ ಕಸ್ತೂರಿ
 ಸ್ವಾದು ಜವ್ವಾಜಿ ಚಂದನ ಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳ
 ಅದರಿಸಿ ಪಿಡಿಸ ದರ್ಪಣ ಹೇಮ ಗದ್ದು ಗೆಯ ಪಾದುಕಾ-ಪಟ್ಟು ವಸನ
 ಈ ಧರೆಯ ಮೇಲಿರ್ಡ ಇಡಿಗೆ ತೋಡಿಗೆಯ ಕರ್ಪು-
 ರಾದಿ ತಾಂಬೂಲ ನಿರ್ಮಲ ದಾದಿಯರು ಪಿಡಿದು
 ಕಾದು ನಿಂದೈದಾರೆ ಹೊನ್ನ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ಅದಿಹರಿ ಪರಮಪುರುಷ ||೫||

ದಂಡಿಗೆ ಶಂಖ ತಾಳ ತಂಬೂರಿ ಜಾಂಗಟೆಯ
 ಗೊಂಡು ನಿನ್ನಯ ಪರಮ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥ ದಾಸರು
 ಹಿಂಡು ಹಿಂಡಾಗಿ ಸಮ್ಮೋಗವಾಗಿ ನಿಂದು ಬೊಮ್ಮಾಂಡ ಕಟಹ ಬಿಚ್ಚು
 ಮತೆ

ತಂಡ ತಂಡದಿ ಗೆಜ್ಜೆ ಕಟ್ಟಿ ಅಭಿನಯ ತಿರುಹಿ
 ಕೊಂಡಾಡೆ ಶಬ್ದ ಪ್ರತಿಶಬ್ದ ಪಾಗುತಿದ ಭೂ
 ಮಂಡಲಾದೊಳಗೆ ಈ ಸೊಬಗು ಬಲ್ಲವಾರು ಕುಂಡಲಗಿರಿವಾಸ
 ತಿಮ್ಮಾ ||೬||

ಗೋತ್ರಾರಿ ಹರಿ ಧರ್ಮ ಪುಣ್ಯಜನಪನು ವರಾಣ
 ವೀತಿಹೋತ್ರನ ಸಖನು ಯಕ್ಷಶ ಕೈಲಾಸ
 ಪತಿ ಸೂರ್ಯ ಅತ್ತಿನಾದನರು ವಾಹನವೇರಿ ಚಿತ್ತದಲಿ ಮುಖ್ಯರಾದ
 ಮೈತ್ರಾಪರಣಿ ಜಾಮದಗ್ನಿ ಕಶ್ಯಪ ವಿಶ್ವಾ-
 ಮಿತ್ರ ಸನಕಾದಿಗಳು ನಾರದರೆ ಮೊದಲಾಗಿ
 ಸ್ತೋತ್ರವನು ಮಾಡುತ್ತಲಿದ್ದಾರೆ ಲಕ್ಷೀಕಳತ್ರ ಜಗದ್ಭರ್ತ ತಿಮ್ಮಾ ||೭||

ನಿಜ್ಜೆ ಏಳುವ ಸಮಯ ಮೀರಿತೋ ಇಂದೀಗ
 ಎಜ್ಜೆ ರಿಕೆ ಪುಟ್ಟ ದೇ ಎಲೊ ದೇವ ಸೀರಿದೇವಿ
 ಮೆಚ್ಚು ಗೋಳಿಸುತ ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ ರಕ್ತಿಕ್ರಿದೆಯಲ್ಲ ಮೆಚ್ಚಿಸಿದ ಮಹಸರಸವೆ
 ಮುಜ್ಜೆ ಟಿಯಿದೇಂ ನಿದ್ರೆ ತಿಳಿಯಲಾಗದೇ ಸ್ವಪ್ನ
 ಕುಚ್ಚಿ ತನ ಸೊಲ್ಲು ಕರ್ಣಕೆ ಬೀಳದಾಯಿತೇ
 ಹೆಚ್ಚು ನಾ ಎವವಿ ಮತ್ತೇನು ಬಂದಿತೋ ಕಾಣೆಸಚ್ಚಿ ದಾನಂದಾತ್ಮಕ ||೮||

ನಿದ್ರೆಗೆವೆ ಹಾಕದಿರೊ ನೀರೊಳಗೆ ನೀನಿರೊ ಉ
 ಪದ್ರ ಭೂಮಿಗೆ ಂಳಯೊ ಕಶ್ಯಪನ ಸುತನಿಳಿಯೊ ಸ
 ಮುದ್ರರಾಣಯ ಪಡೆಯೊ ರಾಯರಾಯರ ತಡೆಯೊ ಮುದ್ರೆ ಭೂಮಿಜೆಗೆ
 ಕಳುಹೊ

ಅದ್ರಿಯನುದ್ದರಿಸೊ ಮುಪ್ಪುರವ ಸಂಹರಿಸೊ ಕಲಿ-
 ಕ್ಷುದ್ರ ಕಳೆ ನಿದ್ರೆ ಸಾಕೆಂದು ಶ್ರುತಿ ಸಾರುತಿದೆ
 ಭದ್ರ ಮೂರ್ತಿ ನಿಜಯೆ ನಿಶಲಿ ಲವಂಕಟ ಕಾದ್ರವೇಯ ಹಾಸಿಗೆಯಿಂದೇಳೊ
 ಏಳಯ್ಯ ಬೆಳಗಾಯಿತೂ ||೯||

ಜಿಲ್ಲೆ

(ಗೋಪಾಲನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬಿಲಹರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಪಾಲಿಸೈಯ್ಯ ಪವನನೈಯ್ಯ
ಪಾಲವಾರಿಧಿ ಶಯ್ಯಾ-ವೆಂಕಟರಾಯಾ||

||ಪ||

ಕಾಲಕಾಲಕೆ ಹೃದಯಾಲಯದೊಳು ನಿನ್ನ
ಶೀಲ ಮೂರುತಿ ತೋರೋ ಮೇಲು ಕರುಣದಿ||

||ಅ||

ಶ್ರೀಶ ಸಂಸಾರವೆಂಬೋ ಸೂಸುವ ಶರಧಿಯೊಳು
ಈಸಲಾರನೋ ಹರಿಯೇ-ಎ ಧೋರೆಯೇ
ದಾಸನೆಂತೆಂದಮೇಲೆ ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುವುದು
ಲೇಸು ನಿನಗಲ್ಲವೈಯ್ಯ-ಹೇ ಜೀಯಾ

ದೋಷ ರಾಶಿಗಳೆಲ್ಲ ನಾಶಮಾಡಿ ಎ

ಶೇಷವಾದ ಜ್ಞಾನ ಲೇಸು ಭಕುತಿಯಿತ್ತು

ಆಸೆಯ ಬಿಡಿಸೆನ್ನ ಮೀಕಲ ಮನಮಾಡಿ

ನೀ ಸುಳಿವುದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೃಪಾಳೋ

||೧||

ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಮೂರು ತಪಗಳಿಂದ
ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮುಕುಂದ
ಮೂರು ಐದರಿಂದ ಮೂರು ಏಳರಿಂದ
ಮೂರಾರು ದಾರಿಗಾಣದೆ ಮೂರಾದೆ||

ಮೂರು ಹಿಡಿಸಿ ಮೇಲೆ ಮನುಷ್ಯರಡೋಡಿಸಿ

ಮೂರು ಮೂರು ಭಕ್ತಿ ಮೂರು ಕಾಲಕೆ ಇತ್ತು

ಮೂರು ರೂಪನಾಗಿ ಮೂರು ಲೋಕವನೆಲ್ಲ

ಮೂರು ಮಾಡಿದ ಬಿಂಬಮೂರುತಿ ನಿಶ್ಚ||

||೨||

ಕರುಣಾಸಾಗರ ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ ಮಾತ್ರದಿ ಸಕಲ
ದುರಿತ ಪರಿಹಾರವೆಂದು-ನಾ ಬಂದು
ಮರೆಹೊಕ್ಕ ಮೇಲಿನ್ನು ಪೊರೆಯ ಬೇಕಲ್ಲದೆ
ಜರಿದು ಬಿಸಾಡುವರೇ-ಮುರಾರೇ||

ಮರುತಾಂತರ್ಗತ ಗೋಪಾಲವಿಠಲ ಈ
ರರೀರವೆ ನಿನ್ನ ಯ ಚರಣ ಕೊಪ್ಪಿಸಿದನೋ
ಸರಿಬಂದದ್ದು ಮಾಡು ಬಿರುದು ನಿನ್ನ ದು ದೇವ
ಪರಮ ದಯಾನಿಧಿ ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ.-

ಪವನಸಯ್ಯ = ಶ್ರೀವಾಯು ದೇವರ ಜನಕವಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಸಾಲ
ವಾರಿಧಿಶಯ್ಯಾ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರ ಶಯನ (ಪಾಲ-ಹಾಲು ವಾರಿಧಿ-
ಸಮುದ್ರ ಅಂದರೆ ಕ್ಷೀರ ಸಮುದ್ರ) ಕಾಲಕಾಲಿಕೆ = ಸಮಯೋಚಿತವಾಗಿ
ಹೃದಯಾಲಯಪೋಷು = ಹೃದಯದೊಳಗೆ ಶಿಲಮೂರುತಿ = ಶುದ್ಧವಾದ
ಅಪ್ರಾಕೃತ ಚಿದಾನಂದಾತ್ಮಕ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮೇಲೆ ಕರುಣದಿ = ಅತಿ
ಶಯವಾದ ದಯದಿಂದ (ಏನೂ ಮೋಚಯಾಮಿ ಎಂಬ ನಿನ್ನ ಸುಕಲ್ಪಾನು
ಸಾರ ನೀನೇ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಬೇಕು. ನನ್ನ ಸಾಧನೆಯು ಅಪ್ರಯೋಜಕವೆಂ
ದರ್ಥ) ಶ್ರೇಷ್ಠ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ, ಸೂಸುವ = ತುಂಬಿ ಪ್ರವಹಿಸು
ತ್ತಿರುವ (ಪೋಷ ಕ್ಲೇಶಾದಿಗಳಿಂದ ತುಂಬಿರುವ ಈ ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರ
ದಲ್ಲಿ) ಘಾಸಿಗೊಳಿಸುವುದಂ = ದುಃಖ ಪಡಿಸುವುದು. ಲೇಸು = ನಿನಗೆ
ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ (ಉಚಿತವಲ್ಲ) ಜೀಯಾ = ಪ್ರಭುವೇ ವಿಶೇಷವಾದ
ಜ್ಞಾನ = ಭಗವತ್ಸಂಪಂಧವಾದ ವಿಶೇಷವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮಿಸಲ ಮನ
ಮಾಡಿ = ನನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅತ್ತಿತ್ತ ಹೋಗದಂತೆ ನಿನ್ನಲ್ಲಿಯೇ
ಇರುವಂತೆ ಮಾಡಿ.

ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ = ಸತ್ವ, ರಜ, ತಮ ಎಂಬ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದ
ಮೂರು ತಾಪಗಳಿಂದ = ಅದಿದೈವಿಕ ಅಧಿಭೌತಿಕ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎಂಬ
ಮೂರು ತಾಪಗಳಿಂದ, ಮೂರು ಅವಸ್ಥೆಯಿಂದ = ಜಾಗ್ರದಾವಸ್ಥೆ,
ಸ್ವಪ್ನಾವಸ್ಥೆ ಮತ್ತು ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆ ಎಂಬ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಗಳಿಂದ,
ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನೇ, ಮೂರು ಐದರಿಂದ = ಮೂರು
+ ಐದು = ಎಂಟು ಅಂದರೆ ಅಷ್ಟಮದಗಳಿಂದ ಮೂರು ಏಳರಿಂದ =
ಮೂರು + ಏಳು = ಹತ್ತು ಅಂದರೆ ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮತ್ತು
ಪಂಚ ಕಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಸೇರಿ ದಶೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಮೂರಾರು ದಾರಿ
ಗಾಣದೆ = ಮೂರು + ಆರು = ಒಂಭತ್ತು ಅಂದರೆ ಶ್ರವಣ, ಕೀರ್ತನೆ
ಸ್ಮರಣ, ಪಾದಸೇವನ, ಅರ್ಚನೆ, ವಂದನೆ, ದಾಸ್ಯ, ಸಖ್ಯಮತ್ತು ಆತ್ಮಸಮರ್ಪ
ಪಣೆ-ಎಂಬ ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಕಾಣದೆ, ಮೂರಾದೆ = ಭೂ
ಸ್ವರ್ಗ, ನರಕವೆಂಬ ಶ್ರಿಪಥಗಳಲ್ಲಿ ಸುತ್ತುತ್ತಿರುವನು. ಮೂರು ಹಿಡಿಸಿ =
ಜ್ಞಾನ, ಭಕ್ತಿ, ವೈರಾಗ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಮುನಸ್ಸನ್ನು ತೊಡಗಿಸಿ. ಮೂರೆರಡೊಡಿಸಿ
= $3 \times 2 = 6$ ಅಂದರೆ ಕಾಮ, ಕ್ರೋಧ ಲೋಭ ಮೋಹ, ಮದ
ಮತ್ತು ಮತ್ಸರಗಳೆಂಬ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗಗಳನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ ಮೂರು ಮೂರು
ಭಕ್ತಿ = $3 \times 3 = 9$ ಅಂದರೆ, ನವವಿಧಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು, ಮೂರು ಕಾಲಕೆ
ಇತ್ತು = ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ ಮತ್ತು ಭವಿಷ್ಯತ್ಕಾಲ ರೂಪವಾದ ತ್ರಿಕಾ
ಲಗಳಲ್ಲಿ (ಪ್ರಾತಃ ಕಾಲ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಕಾಲ ಸಾಯಂಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ) ಕೊಟ್ಟು
ಮೂರು ರೂಪನಾಗಿ = ವಿಶ್ವ, ತೈಜಸ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಜ್ಞ ಎಂಬ ರೂಪತ್ರ
ಯಗಳಿಂದ, ಮೂರು ಲೋಕವನ್ನೆಲ್ಲ = ಸ್ವರ್ಗ, ಮರ್ತ್ಯ, ಪಾತಾಳಗ
ಳೆಂಬ ಲೋಕತ್ರಯಗಳೆಲ್ಲವನ್ನೂ, ಮೂರು ಮಾಡಿದ = ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ
ಲಯ ಎಂಬ ಮೂರು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ (ಜಾಗ್ರದಾವಸ್ಥೆ, ಸ್ವಪ್ನಾ
ವಸ್ಥೆ, ಸುಷುಪ್ತಾವಸ್ಥೆ) ಬಿಂಬ ಮೂರುತಿ ವಿಶ್ವ = ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಗೋಪಾ
ಲದಾಸರು ಗಣೇಶಾಂಶರು ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ. ಗಣಪತಿಯ ಬಿಂಬ ವಿಶ್ವಂ
ಭರನು ಈ ಪದಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ದಾಸವರ್ಯರು ತಾವು ಗಣೇಶಾಂಶ
ರೆಂದು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ತೋರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಜರಿದು ಬಿಸಾಡುನರೆ =

ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವರೇ? ಸರಿಬಂಧದ್ದು ಮಾಡು = ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪ
ವಿದ್ದಂತೆ ಮಾಡು. ಬಿರುದು ನಿನ್ನದು ದೇವ = ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲನೆಂಬ
ಬಿರುದು ನಿನಗಿದೆ ! ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ = ಶೇಷಾಚಲ ನಿವಾಸಿಯಾದ
ಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ.

೫೪೨

ಶ್ರೀನೆಂಕಟೇಶ ಪಾರಿಜಾತ
(ಗುರುಗೋಪಾಲನಿಶ್ಠಲಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನಾದನಾನುಕ್ರಿಯೆ (ಪರಜು)

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಮ್ಲೋಕ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಶೇಷಧರಾಧರಾಧಿಪ ಸದಾ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಸುಸೌಖ್ಯಪ್ರದಾ|
ಶ್ರೀಮಾಯಾ ಜಯ ಶಾಂತಿ ಕಾಂತ ಸ್ವರತಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ಸಿದ್ಧೇಶ್ವರಾ||
ಶ್ರೀಮತ್ಪದ್ಮಜ ಪಾರ್ವತೀಶವಿನುತಾ ಶ್ರೀಪಾದಪದ್ಮದ್ವಯಾ|
ಸ್ವಾಮಿನ್ ದೇಹಿ ಸದಾ ತ್ವದೀಯ ಭಜನಂ ಶ್ರೀಕಾಂತ ಪಾಹಿಮಾಮ್ ||

ಪದ

ಹಾಟಕ ಮುಖರೀ ಸರಿತ್ತೀರ-ಕೃತಮಂದಿರ- ವೈಕುಂಠಾಗಾರ
ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥ ಚಂದ್ರ ಭಾಸ್ಕರ-ದ್ವ್ಯತಿ ತಿರಸ್ಕಾರ-ಶ್ರೀತ ಮೋಹನಾಕಾರ
ಕೂಟಸ್ಥ ಅಖಿಲಲೋಕಾಧಾರ-ಸಂತತ ಪರಾತ್ಪರ-ಮನೋಹರಾ
ಕೈಟಭಮುಖಿ ಖಳ ಜಲಧರ- ಚಂಡಸಮೀರ - ದೀನ ಜನ ಪಾಂದರ||೧||

ಶ್ಲೋಕ

ದೇಶಾಕಾಲ ಗುಣ ಅತೀತ ಅನಘಾ ದೇವೇಂದ್ರ ಸಂಸೇವಿತಾ|
ದಾಶಾರ್ಹಾ ದಶರೂಪ ರೂಪ ಅಜಿತಾ ದಾಮೋದರಾ ಮಾಧವಾ||

ಕಾಶೀಜಾಧಪ ಚಿಚ್ಚಕೋರ ಉಡುಪಾ ಕಾಳೀ ಫಣಾಮರ್ಧನಾ|
ಶ್ರೀಶಾಗೀಶ ಅಹೀರ ಈಶ ವಿಸುತಾ ಶ್ರೀವಿಷ್ಣು ನೀ ಪಾಲಿನೋ||

ಪದ

ವಟುವೇಷ ಧರಿಸಿ ವಿಪ್ರರವೃಂದಾ- ವಂಚಿಸಿ ನಿಂದಾ-ಸನ್ನತ ಮುನಿವೃಂದಾ
ನಟನೆ ಮಾಡುತ ಕುಂಡದೊಳಗಿಂದ-ನಲಿಯುತ ಬಂದಾ- ಹವಿಭೋಗಾನಂದ
ವಟದಲೆಯೊಳು ಮಲಗಿದ ನಂದ- ನಂದನಕಂದ- ಮೂಲ ಕಾರಣ ಗೋವಿಂದ
ಕುಟಿಲ ಕಟುಮತಿ ಖಳಕುಲ ಕೊಂದ- ಧೀರ ಮುಚುಕುಂದ- ವರದನೆ
ಗೋವಿಂದ ||೨||

ಶ್ಲೋಕ

ನಿತ್ಯಾನಂದ ಮಹೋದಧೇ ನಿರುಪಮಾ ನಿರ್ದೋಷ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕಾ|
ಸತ್ಯಾವಲ್ಲಭ ಸಾತ್ವತಾಂಕುಲಪತೇ ಸಾಯುಜ್ಯ ಸಾರೂಪ್ಯದಾ||
ಸೂತ್ರಾಧಾರಕ ಹೃದ್ಗುಹಾಲಯಾ ಸದಾ ಸುಷುಪ್ತಿ ಜಾಗೃತ್ಪದಾ|
ಸತ್ಯೈಶ್ವರ್ಯ ಒಲಾದಿ ಸರ್ವಭರಿತಾ ಸರ್ವಾಪರೋಕ್ಷೀ ಸದಾ||

ಪದ

ವರಾಭಯ ಚಕ್ರಧರ-ಧರ ಚರ್ತುಷ್ಪಯಕರ - ಉರಪೀನ ವಿಸ್ತಾರ
ಸರಿಗೆ ಪದಕವೊಪ್ಪೆ-ಕಂಧರ ಕರಪಿಂದೂರ-ಪೋಲ್ವ ಕೇಯೂರಾ
ಬೆರಳಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕ್ಯದಾಂಗರ- ತೋಳ ಬಂಧುರ- ಸಾಲಿಗ್ರಾಮದ ಹಾರ
ಸಿರಿವತ್ಸಾಂಕಿತ ನಾಭಿಗಂಭೀರ-ಜಗಮೋದ್ಧಾರ- ಸರ್ವಭುವನಾಧಾರ ||೩||

ಶ್ಲೋಕ

ಲಕ್ಷ್ಮೀವಕ್ಷ ಸುಕುಕುಮಾಂಕಿತ ಪದಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಿಲಾಸಾಸ್ಪದಾ|
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಬಾಹು ಲತಾಶ್ಚಯಾ ಭುಜಯುಗಾ ಲಕ್ಷ್ಮ್ಯಸದಾಲಿಂಗಿತಾ||
ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಅಕ್ಷ ಸುಪದ್ಮ ಪದ್ಮಿನಿ ಪ್ರಿಯಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಮನೋನಾಯಕಾ|
ಲಕ್ಷ್ಮೀಚಿತ್ತಚಕೋರ ಪೂರ್ಣ ಉಡುಪಾ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ತ್ವಂ ಪಾಹಿ

ಮಾಂ||

ಪದ

ಸುಖಮಯ ವಿನಾಸ ಮಂದರಧರ-ಧರಾಮನೋಹರ-ನರವೃಗಾಕಾರ
ನಖದಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಖರ್ಪರ-ಭೇದಿಸಿದ ಧೀರ ರಾಜಕುಲಘ್ನ-ಈರ-
ಮಖವ ಕಾಯ್ದ ಮಹನ್ನಪವರ ಗೋಪಿಜನ-ಚಾರ-ನಾನಾ ಲೀಲಾವತಾರ
ಮುಖಜ ವರದ ಮುಪ್ಪರಹರ-ನುತ ಮುನಿವರ-ಕಲ್ಪಿ ದೀಪ ಮಂದಾರ ||೪||

ಶ್ಲೋಕ

ರಂಗಾನಂಗಪಿತಾ ರಜೋತ್ತಮ ಗುಣ ರಾಜೀವ ಪುಲ್ಲೇಕ್ಷಣಾ |
ಗಾಂಗೇಯಾಂಬರ ಹಾರ ನೂಪುರ ಲಸತ್ ಕಾಂಚೀಲತ-ಶೋಭಿತಾ ||
ಸಂಗೀತ ಪ್ರಿಯ ಸಾರ ಸನ್ಮುನಿ ಜನಸಂಗಾ ಅಸಂಗಾ ಅಜಾ |
ಗಂಗಾತಾತ ವಿಹಂಗನ-ಧಗಮನಾ ಶೃಂಗಾರ ಸಾರಾತ್ಮಕಾ ||

ಪದ

ಕಟಿಯಲ್ಲದೆ ನಿನ್ನ ಪಾದವ-ಭಜಿಪರ ಭವಸಿಂಧುವಿನ ಪ್ರವಾಣವ
ಕಟಿಯಲ್ಲಿ ಕರವಿಟ್ಟು ತೋರುವ-ಭಕ್ತ ಕೈರವ-ಸೋಪಾ ಸೋಪಾನಸಂವ
ತಟಿತಕೋಟಿ ಪ್ರಭಾವಧಿ: ಕರಿಸುವ-ಮುದ್ದು ಮಕುಟ ಕುಂದಲೆ
ಸ್ಫುಟಿತ ಹಾಟಕ ಮಣಿ ಕಟಕವ-ಹಾರಪದಕ ನಿಟ್ಟು ಮೆರವ-ಶ್ರೀರವ ||೫||

ಶ್ಲೋಕ

ನಾನಾ ಜನ್ಮದಿ ಕಾಯವಾಚೆ ಮನಸಾ ಎನ್ನಿಂದಲೀ ಮಾಳ್ವುದಾ |
ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನ ಕೃತಾಖಿಳ ಕ್ರಿಯೆಗಳಾ ನಿನ್ನಿಂದ ಪ್ರೀತ್ಯಾಗಲೀ ||
ನಾನಾ ದ್ರವ್ಯದಿ ಕಾರ್ಯರೂಪ ಗುಣದೀ ಸರ್ವತ್ರ ಬಿಂಬಕ್ರಿಯಾ |
ಜ್ಞಾನ ಮಾತಾರವಿತ್ತು ನೀನೆ ಪೊರೆಯೊ ಪ್ರಾಣೇಶ ನಾರಾಯಣಾ ||

ಪದ

ವಿಶ್ವ ತ್ರೈಜಯ ಪ್ರಾಜ್ಞ ತುರ್ಯಾತ್ಮಾ-ಅಂತರಾತುಮಾ-ಪರಮಾತ್ಮ -

ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಾ

ವಿಶ್ವತೋಮುಖಿ ಗುಣಗಣ ಭೌಮ-ಸೂತತ ಸಾಮ-ವಂದ್ಯನೆ ಸಾರ್ವಭೌಮ

ವಿಶ್ವನಾಟಕ ಋಗ್ಯಜುಸ್ಸಾಮ- ಆಗಮಸ್ತೋಮ- ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ತ್ರಿಧಾಮ
ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದಲಿ ತವನಾಮ- ಭಜನೆಯ ಕಾಮ- ಎನಗೇಯೋ

ಶ್ರೀರಾಮ ||೬||

ಶ್ಲೋಕ

ಮಂದಾಹಾಸ ಮುಖೆಂದು ಸಂದರುಶನಾದಿಂದಾಘ ಬೆಂದಪ್ಪದೋ ||
ಒಂದೇ ವಂದನ ಮಾಡಲಾಕ್ಷಣ ಸುಖಿಸಂದೋಹ ಸಂದಪ್ಪದೋ ||
ನಿಂದೂ ಅರ್ಚಿಸಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಳ್ವನಾ ಮಹಾನಂದವನೂ ಬಲ್ಲನೋ ||
ತಂದೇ ನಿನ್ನಯ ಸಂದರಾಂಘ್ರಿ ಸತತಾ ಪ್ರೊಂದಿಪ್ಪದೇ ಪಾಲಿಸೋ ||

ಪದ

ಮಾಡಲರಿಯೆನು- ಸಾದನವನು- ದುಷ್ಟಚಿತ್ತನು- ಪಾಪಕರ್ಮದಿ ರತನು-
ಬೇಡಾವೆ- ಬಹುವಿಧ ಸುಖವನು-ಆಶಾಬದ್ಧನು- ಇದಕೆ- ಗತಿಯೇನು-
ಬೇಡಿದುದೆಲ್ಲಕೊಡುವೆ ನೀನು-ಎಂದು ಬಂದೆನು-ಆಶ್ರಿತ ಸುರಥೇನು-
ಬೇಡದಂದದಿ ಮಾಳ್ವ ಧೂರೆ ನೀನು-ಇದೇ ಪಂಪನು - ನೀಡ ಬಹು -
ದೈವ ನೀನು||೭||

ಶ್ಲೋಕ

ಅನ್ಯಾವಾರ್ತೆಗೆ ಪ್ರೋಗಲಿಸದೆ ಮನಾ ನಿನ್ನಂಘ್ರಿಯೇಳ್ ನಿಲ್ಲಿಸೋ
ನಿನ್ನಾವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿಸೈಯ ಕಿವಿಗೇ ನಿನ್ನನ್ನೇ ಕೊಂಡಾಡಿಸೋ |
ನಿನ್ನಾಮೂರ್ತಿಯ ತೋರಿಸೈಯ ಮನಕೇ ನಿನ್ನರ್ಚನೆ ಮಾಡಿಸೋ |
ನಿನ್ನತ್ತಾಗಲಿ ಸರ್ವ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ್ ನಿನ್ನಾಳಗ್ಲೋಳ್ ಕೂಡಿಸೋ ||

ಪದ

ಭಜಿಪ ಜನರ ಭಾಗ್ಯೋದಯಾ-ಭಾಗವತ ಧೈಯ-ಶುಭಗುಣ ನಿಲಯ
ವಿಜಯ ಸಾರಧಿ ವೀತಾಖಿಳ ಹೇಯ - ವಿನರ್ಜಿತಮಾಯಾ-ವಿಪ್ರಗೋಸುರ
-ಪ್ರಿಯ

ತ್ರಿಜಗದೀಶನೆ ಅಪ್ರಾಕೃತಕಾಯ - ಕವಿಜನಗೇಯ - ಪೆಂಕಟಗಿರಿರಾರಾ
ನಿಜ ಗುರುಗೋಪಾಲನಿತ್ಯಲಯ್ಯ - ನಮೋ ನಮೋ - ಜೇಯಾ ಬೇಗ
ಪಿಡಿವನ್ನ ಕೈಯರಾ ||೮||

ಶಿಕ್ಷಾ

(ಜಗನ್ನಾಥನಿತ್ಯಲಯ್ಯ)

ರಾಗ-ತೋಡಿ

ಅಟಕಾಳ

ತುತಿಸಬಲ್ಲನೆ ನಾ ನಿಸ ಪೆಂಕಟರನ್ನ ||

||ಪ||

ತುತಿಸಬಲ್ಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ನಿನ್ನ ಬ್ರಹ್ಮಪಾ-
ವೃತ್ತಿಪತಿಗಳ ಪಡೆದತುಳಿ ಪುಟವಿಗಳ

||ಅ||

ನಮಿಪ ಜಗರ ಕಲ್ಪದ್ವಾ ದುಷ್ಟ ದಾನವ
ನಮನ ದಿವಿಜ ಕುಲೋತ್ತಮ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪವನಾದಿ
ಸುಪಾರ್ಜಿತ ಪಾದ ಕಮಲಯುಗ್ಮನೆ ಅನು
ಪಮ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯ ಕಮಾನೀಯ ಕಾಯ ಹೈ
ತ್ರಿಮಿರ ಭಾಸ್ಕರ ಶ್ರೀ ಭೂರಮಣ ಸರ್ವಗ ಸದಾ
ಗಮಪೇದ್ಯ ವೇದವ್ಯಾಸ-ಕಪಿಲ ದತ್ತ
ಕಮುದಾಪ್ತ ಕೋಟಿ ಭಾಸ-ತ್ವದ್ಭುತೈರ
ಸಮುದಾಯ-ಕೀಯೋ ಲೇಸ-ಅನತಬಂಧು
ನುಮುಖಿ ಸುಲಭಸಂದಾನಮಿಪೆ ಎನ್ನ ರಸ ||

||೧||

ಘನಮಹಿಮ ನೆ ಬೃಂದಾಪನವಾಸಿ ಸ್ವಪ್ರಯೋ-
ಜನವಿವರ್ಜಿತ ಗೋಪದರ್ಶನಧಾರ ಗೋಪೀ-

ಜನ ಮನೋರಂಜನ ಜನಕಜಾರಮಣ ಪೂ-
ತನಿ ಪ್ರಾಣಕಾಂತಕ ವೇದವಿನುತ ಶ್ರೀವತ್ಸಲಾಂ-
ಛನವಕ್ಷ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ ವೈಜಯಂತಿ ಸ-
ದ್ವನ ಮಾಲಾನ್ವಿತ ಕಂಧರ-ಸತತ ನಿಷ್ಕಿಂ-
ಚನ ಭಕ್ತಜನಮಂದಾರ-ಸತ್ಯಲಾಢ-
ಗುಣಜ್ಞಾ ನಾತ್ಮಕ ಶರೀರ-ಮಂದಿಸುವೆ ಮ-
ನ್ಮನದೊಳು ನೆಲೆಸು ಕರುಣಪಾರಾವಾರ ||

||೨||

ಕಲಿಮುಖ ದೈತ್ಯ ಗಂಟಲಗಾಣ ಗುರುತಮು
ಬಲಿ ಬಂಧ ಮೋಚಕ ಸುಲಭ ಚಿತ್ಸುಖಿದಾಯಿ
ಫಲಚತುಷ್ಟಯ ನಾಮ ಫಲಸಾರಭೋಕ್ತೃ ಶಂ-
ಫಲಿಪುರವಾಸಿ ಬೆಂಬಲನಾಗಿ ಬಕ್ತರ
ಸಲಹುವ ಕರುಣೆ ಬಾಂಬೊಳೆಯು ಜನಕ ಲಕ್ಷ್ಮೀ-
ನಿಲಯ ನಿರ್ಗತದುರಿತ-ಮನ್ಮನದ ಚಂ-
ಚಲವ ಬಿಡಿಸೊ ನಿರುತ-ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ
ತಲೆಬಾಗಿ ಸರ್ವಗತ-ನೀನಹುದೆಂದಾ
ತಿಳಿಸು ತೀವ್ರದಿ ಮುಪ್ಪೊಳಲರಿಗನ ತಾತ ||

||೩||

ಉದಿತ ಭಾಸ್ಕರನಂತೆ ಸುದತೇರಿದೊಡಗೂಡಿ
ಉದರನಾಮಕ ನೀನು ಉದರದೊಳಿದ್ದನ್ನ
ಉದಕಗಳಿಗೆ ನಿತ್ಯಾಸ್ವದನಾಗಿ ಜೀವರ
ಹೃದಯದೊಳಿರುತಿಬ್ಬೆ ಸದಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣ
ವಿಧಿಭವ ಶಕ್ರಾದಿ ತ್ರಿದಶವಂದಿತ ಪಾದ

ಬದಿಗನಾಗಿರಲು ಪಾಪ-ಕರ್ಮಗಳು ಒಂ
ದೊದಗುವುವೇನೋ ಶ್ರೀಪ-ಪರಿಹರಿಸೋ ನೀ
ಬುಧಜನರಂತಸ್ತಾಪ-ಬಿಡಿಸಿ ನಿತ್ಯ
ಭಿಧುರದಂದದಿ ವೋಳೆಯೊ ದೋಷ ನಿರ್ಲೇಪ ||

||೪||

ಕವಿಭಿರೀಡಿತ ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನ ಮತ್ಸ್ಯಾ-
 ದ್ಯವತಾರಂತರ್ಯಾಮಿ ಪ್ರವಿವಿಕ್ತ ಭುಗ್ವಿಭು
 ಭವನಧಿನಮ ಪೋತ ಸವನತ್ರಯಾಹ್ವಯ
 ಶಿವರೂಪಿ ಶಿವದ ಭೂರ್ಭುವ ಸ್ವಸ್ಥ ಸ್ವವಶ ಭಾ-
 ಗವ ನಿನ್ನೊಳಿಪ್ಪ ದಾನವನ ಸಂಹರಿಸುವ

ನೆವನದಿ ದಾಶರಥಿ-ಸಂಗಡ ಯುದ್ಧ
 ತವಕದಿ ಮಾಡಿ ಭೀತಿ-ಬಟ್ಟವನಂತೆ
 ಅವನಿಗೆ ತೋರ್ದ ರೀತಿ-ವರ್ಣಿಸಲಿನ್ನು
 ಪವನ ಮುಖ್ಯಾದ್ಯರಿಗವಶ ನಿನ್ನಯ ಖ್ಯಾತಿ||

||೫||

ಗತಶೋಕ ಗಾಯಿತ್ರಿಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ ತತ್ಪಾಧಿ-
 ಪತಿಗಳೆನಿಸುವ ದೇವತೆಗಳೊಳಿದ್ದು ಮಾ-
 ರುತನಿಂದಲೊಡಗೂಡಿ ಪ್ರತಿದೇಹದಲಿ ಯೋ-
 ಗ್ಯತೆಯನರಿತು ಕರ್ಮಗತಿಗಳ ನೀವೆ ಸಾಂ-
 ಪ್ರತ ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ಅನತರ ಸಂತ್ಯಸೆಂದು

ಪ್ರಥಮಾಂಗಪ್ರಿಯಸತ್ತಮ-ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂ-
 ಭೃತಸಾರ ಸರ್ವೋತ್ತಮ-ನೀನೆ ಪಾಂಡು-
 ಸುತರಾದ ಧರ್ಮ ಭೀಮ-ಪಾರ್ಥರ ಕಾಯ್ದೆ
 ಪ್ರತಿಗಾಣೆ ನಿನಗೆ ಸುತತ ಪರಂಧಾಮ ||

||೬||

ಅಪದ್ಭಾಂಧವ ಒಹುಗೂಪ ರುಕ್ಮಿಣೀಶ
 ತಾಪಸಜನ ಹೃತ್ತಾ ಪರಿಷಹರ ಧರ್ಮ-
 ಸ್ಥಾಪಕ ಸ್ಥವೀರ ನಿರ್ಲೇಪ ಗುಣತ್ರಯ-
 ವ್ಯಾಪಕ ಸುಖಧರ್ಮಪ್ರಾಪಕ ಸುಜನಲೋ-
 ಕೋಪಕ ರಕ ಧರ್ಮಯೂಪ ಉರ್ವ್ವರ್ಗ ನಿರ್ಗು-

ಣೋಪಾಸಕರ ಸುಖ-ಲೋಸುಗದಿ ಸ-
 ಮೀಪದಲ್ಲಿರು ಶ್ರೀ ಸಹ-ದುರ್ಜನರ ಸ-

ಲ್ಲಾ ಪದಿ ಬಹ ಕಲಹ-ಮಾಣಿಸೋ ಭವ-
ಕೂಪಾರನಾವಿಕ ಭೂಪತಿವರಹ||

||೭||

ಬಿಸಜಸಂಭವನ ನಿರ್ವಿಸಿ ನಾಭಿಕನುಲದಿ
ಸ್ವಶರೀರದೊಳು ಸುಮನಸರ ಪಡೆದು ನಿನ್ನ
ಪೆಸರಿಟ್ಟು ಅವರವರೊಳನಾದೊಪಾದಿ ತೋ-
ರಿಸಿದೆ ನೀ ಸ್ವತಂತ್ರ ಅಸಮಾನಿಸಿಕೊಂಡು
ಬಸುರೊಳಗಿಟ್ಟು ಪ್ರೊಂಬಸುರಾದಿಸುರರ ಪಾ-
ಲಿಸುವಿ ನೀ ಪ್ರತಿ ಕಲ್ಪದಿ-ನರಕಸ್ವರ್ಗ
ವಸುಮತಿಯ ಲೋಕದಿ-ವಾಸಿಸುವ ರ-
ಕ್ಕಸರ ಅಂಧಂತಮದಿ-ದಣಿಸುತಿಪ್ಪೆ
ಪ್ರಸವಿತನಾಮಾ ಪಂದಿಸುವೆ ಪ್ರಮೋದಿ||

||೮||

ಪಣೆಗಣ್ಣು ನ್ವರದಿಂದಗ್ರಣಿಯಾದ ದುಷ್ಟರಾ-
ವಣನ ಬಾಹುಬಲ ಗಣಿಸದೆ ಶಿನಿತನಾ-
ರ್ಗಣದಿ ಸದೆದು ವಿಭೀಷಣಗೆ ನೀ ಲಂಕಾ ಪ-
ಟ್ಟಣ ಭೋಗ ತತ್ಕಾಲ ಉಣಲಿತ್ತ ಭಕುತಗೆ
ಪ್ರಣತಕಾಮದನೆಂಬ ಗುಣ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾ-
ರಣದಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನಿನ್ನ-ದಾಸರೊಳು
ಗಣಿಸೋ ನೀದಯದಿ ಎನ್ನ-ತಪ್ಪುಗಳನು
ಎಣಿಸಲಾಗದು ಪ್ರಸನ್ನ-ಪಾಲಕನೆ ಕುಂ-
ಭಣಿಸುರರನು ಕಾಯೊ ಕ್ಷಣಕ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣ ||

||೯||

ಶಫರ ಕೂರ್ಮ ಕ್ರೋಧಪುಷ್ಪ ಓರಣ್ಯಕ-
ಶಿಪುವಿನ ಸೀಳೆ ಕಾಶ್ಯಪಿಯಾಚಕನೆ ದುಷ್ಟ-
ನೃಪರ ಸಂಹರಿಸಿದೆ ಕಪಿವರ ಪೂಜಿತ
ದ್ರುಪದಾತ್ಮಜೆಯ ಕಾಯ್ದೆ ತ್ರಿಪುರಾರಿ ಕಲಿಮುಖ-
ರುಪಟಲನ ಬಿದಿಸಿದೆ ಕೃಪಣವತ್ಸಲ ಕಲ್ಕಿ

ಅಪವರ್ಗಪ್ರದ ಅಮಿತ-ರೂಪಾತ್ಮಕ
 ಸುಫಲ ಚಿಕ್ಷು ಬಿಭರಿತ-ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾದಿ
 ಪ್ರಪಿತುಮಹನೆ ನಿರುತ-ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ ನಿ-
 ನೃ ಪರೋಕ್ಷವಿತ್ತು ಪಾಲಿವುದನ್ನು ಸ್ವರತ ||

||೯೦||

ವಟಪತ್ರಶಯನ ವೆಂಕಟಗಿರಿನಿಲಯ ನಿ-
 ಪ್ಪಟಿಲ ದುರ್ವಿಷಯಲಂಕಾರ ಸದೇದು ನಿನ್ನ
 ಭಜನರಿಗೆ ಧರ್ಮಭಟಕನಾಗುವೆ ನಿತ್ಯ
 ವಟುರೂಪಿ ಯಟಪಾದಾಂಗುಟದಿಂದಬ್ಬ ಜಾಂಡ-
 ಕಟಹ ಭೇದಿಸಿ ದೇವಕಟನಿಯ ಷಡಮ ಧೂ-
 ಜುಟಿ ತಲೆಯೊಳು ಧರಿಸಿ-ಸಾಸಿದನಾಮ
 ಪರಿಸುತ್ತ ನೆತವರಿಸಿ-ಕುಣಿದನೆಂದಾ-
 ತ್ಕಟದಿ ಕೈಗಳ ಬಾರಿಸಿ-ಜಗನ್ನಾಥ
 ನಿತ್ಯಲಿ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದಿಟವೆಂದುದ್ಭಟಿಸಿ ||

||೧೦||

— ೦ ೦ —

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ.-

ತುತಿಸಬಲ್ಲೆನೆ ನಾ ನಿನ್ನ = ಅಪಾರಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನಾದ
 ನಿನ್ನನ್ನು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಲು ನಾನಂದಿಗಾದರೂ ಸಮರ್ಥನೇ ?
 (ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೇ ಸಾಕಲೈನ ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ) ವೆಂಕಟರನ್ನ =
 ಹೇ ವೆಂಕಟನಾಥ ! (ರನ್ನ-ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಶ್ರೇಷ್ಠ) ಬ್ರಹ್ಮ ಸಾರ್ವತ್ರಿಕ
 ಪತಿಗಳ ಪಡೆದ = ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು. ಪಾರ್ವತೀರಮಣ
 ರಾದ ರುದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಅತುಲ ಮಹಿಮೆಗಳ =
 ಅಪಾರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು.

ಕಲ್ಪದ್ರುಮ = ಶರಣಾಗತ ಜನರ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಸದೃಶನೇ (ದ್ರುಮ-
ವೃಕ್ಷ) ದುಷ್ಟ ದಾನನ ವನುನ = ದುರುಳರಾಪ ದ್ರೆತ್ತರನ್ನ ನಿಗ್ರಹಿಸು
ವವನು. ದಿವಿಜ ಕುಲೋತ್ತಮ = ದೇವಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನು (ದಿವಿಜ-
ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು) ಲಕ್ಷ್ಮೀಕನನಾದಿ ಸುನುಸಾರ್ಥಿತ
ಪಾದಕಮಲಯುಗ್ಮನೆ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ, ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರಾ
(ಪವನ) ಇವರೇ ಆದಿಯಾಗಿ ಸಮಸ್ತದೇವತೆಗಳಿಂದ [ಸುಮನಸ]
ಪೂಜಿತ ಪಾದಪದ್ಮವಳ್ಳವನು ಅನುಸಮ = ಅಸದೃಶವಾದ, ರೂಪ
ಲಾನಣ್ಯ ಸಂದರ್ಯಯುತನು ಕಮನೀಯಕಾಯ = ಮನೋಹರ
ವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ (ಮಂಗಳಾಕರನು) ಹೃತ್ತಿಮಿರ ಭಾಸ್ಕರ = ಹೃದಯ
ದಲ್ಲಿರುವ [ಮನಸ್ಸು] ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಸೂರ್ಯ
ನಂತಿರುವ ಹೃತ್-ಮನಸ್ಸು ತಿಮಿರ-ಕತ್ತಲೆ) ಶ್ರೀರಮಣ = ಶ್ರೀಭೂದೇವಿ
ಯರ ಪತಿಯಾದವ (ಎಡಬಲದಲ್ಲಿರುವ) ಸರ್ವಗ = ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತ
ನಾದವ, (ಗ-ಪ್ರದೇಶ). ಸದಾಗಮ ನೇದ್ಯ = ಸಜ್ಜಾಪ್ತಗಳಿಂದ
ತೀಯಲ್ಪಡುವವನು ನೇದನ್ಯಾಸ = ಪರಾಶರ ಸವ್ಯವತೀ ಸೂನುವಾದ
ಶ್ರೀ ಬಾದರಾಯಣರು ಕಪಿಲ = ದೇವಕೂತಿ ಪುತ್ರನಾದ ಕಪಿಲಾವತಾರಿ
ಶ್ರೀಹರಿ. ದತ್ತ = ಅತ್ರಿಪುತ್ರನಾದ ದತ್ತಾತ್ರೇಯರೂಪಿಶ್ರೀ ಹರಿ,
ಕುಮುದಾಪ್ತಕೋಟಿಭಾಸ = ಕೋಟಿಚಂದ್ರರ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವ
(ಕುಮುದಾಪ್ತ = ಕುಮುದ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೆ ಅಪ್ಪನಾದವನು ಚಂದ್ರ)
ತ್ವತ್ಕೃತ್ಯರ = ನಿನ್ನ ದಾಸವರ್ಗದವರ ಸಮುದಾಯಕ್ಕೆ ಈಯೋ =
ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವವನಾಗು. ಅನತಬಂಧು = ನಮಸ್ಕರಿಸಿ ಶರಣಾ
ಗತರಾಗಿ ಬಂದವನಿಗೆ ಬಂಧುವಾದ. ಸುಮುಖ = ಪ್ರಸನ್ನವದನನಾದ
ಸುಲಭನು ಎಂದೂ ಅನಮಿಪೆ = ಭಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಸುಲಭವಾಗಿ ಲಭ್ಯನು
ನೀನೆಂದು ತಿಳಿದು, ನಿನಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ, ಎನ್ನರಸ = ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ
ಪ್ರಭುವೇ.

ಘನಮಹಿಮನೆ = ಮಹಾಮಹಿಮಸಂಪನ್ನನೇ. ಬೃಂದಾನನ
ನಾಸಿ = ಗೋಕುಲ ಸುಚಾರಿ, ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನ ವಿವರ್ಜಿತ = ತನಗೇ

ಇತರರೊಂದಿಗಿರುವ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲದ (ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಯಾವ ವಿಧವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಸಕಲರಿಗೂ ಅವನು ಪ್ರಯೋಜನ ಕಾರಿಯು) ಗೋವರ್ಧನ ಧಾರಿ = ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ. ಗೋಗೋಪೀ ಜನ = ಗೋವುಗಳು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಸಕಲ ಗೋಪಿಗಳ ಮನೋರಂಜನ = ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆನಂದಪಡಿಸಿದವನೇ ಜನಕಜಾರಮಣಿ = ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯ ಪತಿಯೇ ಪೂತನಿ ಪ್ರಾಣಾಂತಕ = ಪೂತನಿಯ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಕೊನೆಗಾಣಿಸಿದವನೇ, ನೇದವಿನುತ = ಅನಂತ ವೇದರಾಶಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ತುತನಾದ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಲಾಂಛನ ವಕ್ಷ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೇ ಶ್ರೀ ವತ್ಸವೆಂಬ ಲಾಂಛನದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿದ್ದಾಳೆ. ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ = ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಅರ್ಪಿತವಾದ ಕೌಸ್ತುಭರತ್ನ, ವೈಜಯಂತಿ = ವೈಜಯಂತಿ ಎಂಬ ಶುಭನಾಮವುಳ್ಳ ಸದ್ವನನಮಾಲಾನ್ವಿತಕಂಧರ = ವನಮಾಲೆಯನ್ನು ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದವನೇ ಸತತ = ಯಾವಾಗಲೂ, ನಿಷ್ಕಂಚನ ಭಕ್ತಜನಮಂದಾರ = ದೇವತಾ ವರ್ಗವೆಂಬ ಭಕ್ತರಿಗೆ (ಏಕಕಸಂಪತ್ತಿನಿಂದ ರಹಿತರಾಗಿ ಶ್ರೀಹರಿಯಲ್ಲೇ ಆಸಕ್ತ ಮನಸರಾದ ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು ನಿಷ್ಕಂಚನರು) ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನೇ, ಸತ್ಯಲಾಘ ಗುಣ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮಕ ಶರೀರ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಶರೀರವುಳ್ಳವನೇ (ಜ್ಞಾನಸ್ವರೂಪನೇ) ವಂದಿಸುನೆ = ನಿನಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ಪೂರ್ವಕ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ. ಕರುಣ ಸಾರಾ ವಾರ = ಎಲೈ ದಯಾಸಾಗರನೇ, = ಮನ್ಮನದೊಳು ನೆಲೆಸು = ನನ್ನ ಮನೋ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳ್ಳು.

ಕಲಿಮುಖ = ಕಲಿಯೇ ಮೊದಲಾದ, ದೈತ್ಯ ಗಂಟಲಗಾಣಾ = ದೈತ್ಯರ ಕತ್ತನ್ನು ಹಿಡುಕುವವನೇ (ವಿನಾಶಕ) ಗುರುತಮ = ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶಕನಾದ ಗುರು ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಬಲಿ ಬಂಧನೋಚಕ = ಬಲಿಯ ಸಂಸಾರ ಬಂಧವನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದವನೇ (ಬಲಿಯನ್ನು ವರಾಣವಾಶದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ ಶ್ರೀವಾಮನ ರೂಪ) ಸುಲಭ = ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಲಭ ಪ್ರಾಪ್ಯನೇ ಚಿತ್ಸುಖದಾಯಿ = ಸ್ವರೂಪಾನಂದ ಪ್ರದನೇ (ಮುಕ್ತಿ ದಾತನೇ) ಫಲಚತುಷ್ಟಯನಾನು = ಧರ್ಮ, ಅರ್ಥ, ಕಾಮ ಮತ್ತು

ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಚತುರ್ವಿಧ ಪುರುಷಾರ್ಥಪ್ರದನೇ ಮತ್ತು ತದ್ವಾಚ್ಯನೇ
ಫಲಸಾರಭೋಕ್ತ - ಸುಖಪೂರ್ಣನಾದರೂ, ಆಯಾಯ ವಸ್ತುಗತ ಶುಭ
ರಸ (ಸ್ವಾವಿ) ಸ್ವೀಕಾರದಿಂದ, ಜೀವರಿಗೆ ಭೋಗಪ್ರದನೇ. ಶಂಘಲಿ
ಪುರನಾಸಿ = ಶಂಬಲ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪಿರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿ
ಸುವವನೇ. ಬೆಂಬಲನಾಗಿ = ಪರಮಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದು ಕೊಂಡು ಭಕ್ತರ
ಸಲಹುವ ಕರುಣೆ = ನಿನ್ನ ಭಕ್ತಜನರನ್ನು ಸದಾ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವ ದಯಾ
ವಂತನೇ. ಬಾಂಬೊಳೆಯ ಜನಕ = ಗಂಗಾಪಿತನೇ (ಬಾನಿನ ಹೊಳೆ =
ಬಾಂಬೊಳೆ. ಅಕಾಶಗಂಗೆಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದೊದ್ದವೆ ಗಂಗಾ),
ಲಕ್ಷ್ಮೀನಿಲಯ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ಸದಾ ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ನೀಡಿರು
ವವನೇ. ನಿರ್ಗತದುರಿತ = ದೋಷವಿರೂರನೇ. ನಿರುತ = ಯಾವಾಗಲೂ
ಮನ್ಮದ ಚಿಂಚಲ ಬಿಡಿಸೋ = ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಚಾಂಚಲ್ಯವನ್ನು (ಅಸ್ಥಿ
ರತ) ಪರಿಹರಿಸು. ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ ತಲೆಬಾಗಿ = ಶಿರಸಾ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ,
ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಸರ್ವಗತ = ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿದ್ದೀಯೆ.
ನೀನಹುದೆಂದು ತಿಳಿಸು = ಎಂಬ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ತೀವರದಿ
= ಶೀಘ್ರದಲ್ಲಿ. ಮುಪ್ಪೊಳಲುರಿಗೆನ ತಾತ = ರುದ್ರದೇವರ ತಾತನೇ
(ಮುಪ್ಪೊಳಲುರಿಗೆನ = ಫಲದಲ್ಲಿ ಉರಿಗಣ್ಣನ್ನು, ಅಗ್ನಿ ನೇತ್ರವನ್ನು
ಹೊಂದಿರುವ ತ್ರಿನೇತ್ರನಾದ ರುದ್ರ).

ಉದಿತ ಭಾಸ್ಕರನಂತೆ = ಆಗತಾನೇ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯ
ನಂತೆ (ಬಾಲಸೂರ್ಯ). ಸುದತೀರಿಂದೊಡಗೂಡಿ = ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಿಂದ
ಸಹಿತನಾಗಿ (ಶ್ರೀ ಭೂದೇವಿ ಸಮೇತ). ಉದರನಾನುಕ = ವಾಸುದೇವ
ನಾಮಕ ಪುರುಷರೂಪೀ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ
ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವಿರಾಟ
ದೇಹವನ್ನು ಪಾದಗಳ ಮೇಲ್ಬಾಗದಿಂದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ವಾಯ್ವಾದಿ
ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಹಿತವಾಗಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ ಕಾರಣ. ಉದರ

ನಾಮಕನಾದನು ಉದರದೊಳಿದ್ದ ಅನ್ನ ಉದಕಗಳಿಗೆ = ಮಾನವರ ಉದರವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವ ಅನ್ನ ಮತ್ತು ಉದಕಗಳಿಗೆ ಅವಕಾಶಪ್ರದ ನಾಗಿ, ಜೀವರ ಹೃದಯದೊಳಿಹ = ಜೀವರ ಹೃತ್ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಯಾಗಿದ್ದೀಯೆ. ಸದಸದ್ವಿಲಕ್ಷಣ = ಕಾರ್ಯ ಕಾರಣ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ಭಿನ್ನನಾದ (ಸತ್ + ಅಸತ್ + ವಿಲಕ್ಷಣ) ನಿಧಿಭನಶಕ್ರಾದಿತ್ರಿದಶ ನಂದಿತಸಾದ = ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ, ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತವಾದ ವಾದವುಳ್ಳವನೇ, ಬದಿಗನಾಗಿರಲು = ಜೀವರಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನಾಗಿರುತ್ತಿರಲು (ಜೀವರನ್ನು ಎಡಬಿಡದ ಬಿಂಬರೂಪಿ) ಸಾಪಕರ್ಮಗಳು = ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳು. ಬಂದು ಒದಗುವೆನೋ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಲೇಪವಾಗುವವೇ? ಶ್ರೀಸ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯೇ, ಬುಧಜನರ ಅಂತಸ್ತಾಪ = ಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಂತರಂಗದ ತಾಪವನ್ನು (ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು) ಬಿಡಿಸಿ = ನೀನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಭಿದುರದಂದದಿ = ಮಿಂಚಿನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ, ಪೂಳಿ = ಹೃತ್ಪದ್ಮದಲ್ಲಿ ಹೊಳೆಯುವವನಾಗು. ದೋಷನಿರ್ಲೇಪ = ದೋಷಗಳ ಸ್ಪರ್ಶವಲೇಶವಿಲ್ಲದಿರುವ.

ಕವಿಭಿರೀಡಿತ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತನಾದವನೇ (ಕವಿಭಿ — ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ. ಈಡಿತ-ಸ್ತುತ್ಯ) ಪುಣ್ಯಶ್ರವಣಕೀರ್ತನ = ಮಂಗಳ ಪ್ರದವಾದ ಶ್ರವಣ ಕೀರ್ತನಗಳುಳ್ಳವನೇ (ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಕೇಳುವುದರಿಂದ ಶುಭಪ್ರದವು). ಮತ್ಸ್ಯಾ ದ್ಯವತಾರ = ಮತ್ಸ್ಯಾದಿ ಅನೇಕ ಅವತಾರಗಳನ್ನು ಎತ್ತಿದವನೇ. ಅಂತರ್ಯಾಮಿ = ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ನಿಯಾಮಕ ಮಾಡುವವನೇ, ಪ್ರವಿವಿಕ್ತ ಭುಕ್ = ಸರ್ವವಸ್ತುಗತ ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವ್ನು ಭೋಗಿಸುವವನು. (ಸ್ವಪ್ನಾ ವಸ್ಥಾಪ್ರೇರಕನಾದ ತೈಜಸನು ಭೋಗಿಸುವ ರಸವು ಪ್ರವಿವಿಕ್ತ ವೆನಿಸುವುದು). ವಿಭು = ವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಸ್ವಾಮಿಯೇ, ಭವವನಧಿಯ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಪೋತ = ನಾವೆಯಂತಿರುವವನೇ (ಸಂಸಾರ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವವನೇ) ಸವನತ್ರಯಾಹ್ವಯ = ಮೂರು ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಹೋಮಗಳ ಹೆಸರುಳ್ಳವನೇ (ಪ್ರಾತಃ, ಮಧ್ಯಾಹ್ನ

ನಾಯಂಕಾಲತ್ರಯೋಚಿತನಾದ ಕರ್ಮಾಧಿಪತಿಯೇ) ಶಿವರೂಪಿ =
 ರುದ್ರಾಂತಯ - ಮಿರಗುವ (ಬ್ರಹ್ಮಣಿ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪೋಸೌ ಶಿವ
 ರೂಪೀ ಶಿವೇಸ್ಥಿತಃ) ಶಿವದ = ಮಂಗಳಪ್ರದನೇ (ಶಿವ-ಮಂಗಳ, ಶುಭ)
 ಭೂಭೂವಸ್ವಸ್ಥ = ಭೂಃ, ಭುವಃ, ಸ್ವಃ- ಎಂಬ ವ್ಯಾಹೃತಿ
 ತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ತನ್ನ ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ (ಗಾಯತ್ರೀ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ
 ರೂಪು). ಸ್ವನಶ = ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನೇ (ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ತನ್ನ
 ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡಿರುವವನೇ) ಭಾರ್ಗವ = ಭೃಗುಕುಲೋತ್ಪನ್ನನಾದ
 ಶ್ರೀಪರಶುರಾಮ. ನಿನ್ನೊಳಿಸ್ವ = ವರಬಲದಿಂದ ನಿನ್ನ ದೇಹದಲ್ಲಿ
 ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ ದಾನವನ = ಅತುಲನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು
 ಸಂಹರಿಸುವ ನೆನದಿ = ಕೊಲ್ಲುವ ನೆಪದಿಂದ ಧಾಶರಥಿ ಸಂಗಡ =
 ಧಶರಥನ ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನೊಡನೆ, ಯುದ್ಧ ತನಕದಿ
 ನೂಡಿ = ಯುದ್ಧವನ್ನು ಆತುರದಿಂದ ಮಾಡಿ, ಭೀತಿಬಟ್ಟವನಂತೆ =
 ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ ನೀನು ಹೆದರಿದವನಂತೆ ತೋರ್ವ ರೀತಿ = ನಟಿಸಿದ
 ವಿಡಂಬನೆಯು ಪನನಮುಖಾದ್ಯರಿಗನಶ = ವಾಯ್ವಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ
 ವರ್ಣಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನಯ ಖ್ಯಾತಿ = ಹೇ ಪರಶುರಾಮರೂಪೀ
 ಶ್ರೀಹರಿಯೇ, ನಿನ್ನಯ ಕೀರ್ತಿ ಮಹಿಮೆಗಳು. ಗತಶೋಕ = ದುಃಖಾದಿ
 ದೋಷರಹಿತ (ಅನಂದಪರಿಪೂರ್ಣ). ಗಾಯತ್ರಿಸ್ತೃತಿಸಾದ್ಯ = ೨೪
 ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ತ್ರಿಪಾದ ಸಹಿತವಾದ ಗಾಯತ್ರೀ ಮಂತ್ರದಿಂದ
 ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ, ತತ್ತ್ವಾಧಿಸತಿಗಳೆನಿಸುವ = ಚತುರ್ವಿಂಶತಿತ್ತ್ವಗಳಿಗೆ
 ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾದ, ದೇವತೆಗಳೊಳಿದ್ದು = ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ
 ರೂಪದಿಂದ ಸ್ಥಿತನಾಗಿದ್ದು. ಮೂರುತನಿಂದೊಡಗೂಡಿ = ಶ್ರೀ
 ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಸಹಿತನಾಗಿದ್ದು, ಸ್ತೃತಿದೇಹದಲಿ = ಪ್ರತಿ
 ಯೊಬ್ಬ ಜೀವರ ಸ್ಥೂಲದೇಹದಲ್ಲಿ ಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನರಿತು = ಆಯಾಯ
 ಜೀವರ ಸ್ವರೂಪಯೋಗ್ಯತೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು, ಕರ್ಮಗತಿಗಳ = ಸಕಲ
 ಕರ್ಮಜನ್ಮಫಲಗಳನ್ನು. ಈನೆ = ಜೀವರ ಅನುಭೋಗಕ್ಕೆ ತಂದು
 ಕೊಡವೆ. ಸಾಂಪ್ರತ = ಈಗ, ಅನತರ = ನಿನಗೆ ತರಣಾಗತರಾದ

ಜನರನ್ನು, ಸಂತ್ಯಸೇಂದು = ಸಂರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಬೆ = ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪ್ರಥಮಾಂಗ = ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮುಖ್ಯಪ್ರತೀಕರೂಪರಾದ ಶ್ರೀ ವಾಯುದೇವರಿಗೆ ಪ್ರಿಯಸತ್ತಮು = ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನಾದ, ಸೌಭಾಗ್ಯ = ಮಂಗಳಕರವಾದ ಸಂಭೃತ = ಪೂರ್ಣನಾದ, ಸಾರ = ಸಾರಭೂತನಾದವನೇ (ಮಂಗಳ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪನು). ಸರ್ವೋತ್ತಮು = ಸರ್ವಪ್ರಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಪರಾತ್ಪರನು. ಸಾಂಡು ಸುತರಾದ = ಪಾಂಡುವಿನ ಮಕ್ಕಳಾದ. ಧರ್ಮಭೀನುಸಾರ್ಥರ - ಮಾದ್ರಿ ಧರ್ಮರಾಯ, ಭೀಮಸೇನ, ಅರ್ಜುನರನ್ನು (ಅಂತಯೇ ಸುತರಾದ ನಕುಲ ಸಹದೇವರೂ ಗ್ರಾಹ್ಯರು) ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದೆ. ನಿನಗೆ ಪ್ರತಿಗಾಣೆ = ನಿನಗೆ ಸರಿಯಾದವರನ್ನು ಯಾರನ್ನೂ ನಾ ಕಾಣೆ (ಕುಮಾರಭೃದಿಕ ಶೂನ್ಯನು) ಸಂತತ ಸರಂಧಾನಾ = ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ವೈಕುಂಠ-ಅನಂತಾಸನ-ಶ್ಲೇಷದ್ವೀಪಗಳೆಂಬ ಮುಕ್ತಿ ಧಾಮತ್ರಯಗಳ ಅಧಿಪತಿಯೇ, ಅಪದ್ಭಾಂಧನ = ಆಪತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನು. ಬಹುರೂಪ = ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳುಳ್ಳವನು. ರುಕ್ಮಿಣೀಶ = ರುಕ್ಮಿಣೀರಮಣ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತಾಸಸಿ ಜನ ಹೃತ್ತಾಸಾಸಹರ = ತಪಸ್ವಿಗಳ ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ (ಹೃತ್‌ತಾಪ-ಮನಸ್ಸಿನ ದುಃಖ) ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕ = ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಅವತರಿಸಿ. ಧರ್ಮವನ್ನು ಸಂಸ್ಥಾಪನೆ ಮಾಡುವ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಿ, ಸ್ಥನಿರ = ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿರಿಯನಾದವನು (ಪುರಾತನವುರುಪು) ನಿರ್ಲೇಪ ಗುಣತ್ರಯ = ಸತ್ವಾದಿ ಪ್ರಾಕೃತ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದ ವಿದೂರನಾಗಿರುವ (ಪ್ರಾಕೃತಜನ್ಯ ಗುಣತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೂ ಆ ಗುಣಗಳ ಲೇಪ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ). ವ್ಯಾಪಕ = ಸರ್ವತ್ರ ಅಂತರ್ಬಹಿಷ್ಠ ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿರುವ, ಸುಖಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕ = ಸುಖಪ್ರದವಾದ ಗುಣಗಳನ್ನು ಜೀವರಿಗೆ ಕೊಡುವವನು (ಹೊಂದಿಸುವವನು), ಸುಜನಲೋಕೋಪಕಾರಕ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಉಪಕಾರಿ. ಧರ್ಮಯೂಪ = ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪನೆಗೆ ಧ್ವಜಸ್ತಂಭದ್ರೂಪನಾದ, ಊರ್ಧ್ವಗ = ಮೇಲಿನ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ, ನಿರ್ಗುಣೋಪಾಸ

ಕರ = ಪ್ರೇಮರಿಯು ಪ್ರಾಕೃತಗುಣಶೂನ್ಯನೆಂದು ಉಪಾಸಿಸುವರನ್ನು (ಆ ಉಪಾಸನಾ ಬಲದಿಂದ. ತಾವೂ ತ್ರಿಗುಣಾತೀತರಾಗಿರುವ ಜೀವನ್ಮುಕ್ತಜೀವರನ್ನು) ಸಲಹಲೋಸುಗದಿ = ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಉದ್ದೇಶಾರ್ಥವಾಗಿ, ಶ್ರೀಸಹ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಸಹಿತನಾಗಿ, ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರು = ಅವರ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವವನಾಗು (ಅಪ್ತನಾಗಿ ಎಡಬಿಡದೆ ಇರು), ದುರ್ಜನರ = ದುಷ್ಟ ಜನರ ಸಹವಾಸದಿಂದ, ಸಲ್ಲಾಸದಿ = ಅವರೊಡನೆ ಉಂಟಾಗುವ ವಿರೋಧಗಳನ್ನು ಬಹು ಕಲಹ = ತಜ್ಜನ್ಯ ಜಗಳವನ್ನು ಮುಣಿಸೋ = ಪರಿಹರಿಸು (ದುಷ್ಟ ಜನರ ಸಹವಾಸದಿಂದ ದೂರವಿರಿಸು) ಭವಕೂಪಾರೇ ನಾವಿಕ = ಸಂಸಾರ ವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ನಾವಿಕನೇ (ಕೂಪಾರ-ಅಳವಾದ ದುಸ್ತುರವಾದ ಸಾಗರ). ಭೂಸತಿನರಹ = ಧರಾದೇವಿಯು ಪತಿಯಾದ ಪರಾಹ ಮೂರ್ತಿಯೇ

ಬಿಸಜಸಂಭವನ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವನನ್ನು (ಬಿಸಜ = ಕಮಲ-ಬಿಸಜಸಂಭವ - ನಾಭಿಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮದೇವರು) ನಾಭಿಕಮಲದಿ = ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭೀರೂಪೀ ಪ್ರೇಮರಿಯು ತನ್ನ ಹೊಕ್ಕಳಿನ ಸುವರ್ಣಾತ್ಮಕವಾದ ಕಮಲದಲ್ಲಿ, ನಿರ್ಮಿಸಿ = ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾನುಸಾರ ಉತ್ಪತ್ತಿಮಾಡಿ (ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗೊಳಿಸಿ). ಸ್ವಶರೀರದೊಳು = ತನ್ನ ಪುರುಷನಾಮಕ ವಿರಾಟ್ ದೇಹದಿಂದ ಸುಮನಸರ = ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸೆಡೆದು = ಅಂಗಗಳ ದ್ವಾರಾ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ತಂದು, ನಿನ್ನ ಪೆಸರಿಟ್ಟು = ಸರ್ವ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನು ತನ್ನದೇ ಆದ ರುದ್ರ ಇಂದ್ರ ಇತ್ಯಾದಿ ಹಸರುಗಳನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಇಟ್ಟು, ಅನರವರ ವಶನಾದೋಪಾದಿ = ಆಯಾಯ ದೇವತೆಗಳ ವಶನಾದವರಂತೆ ನಟಿಸಿ, ನೀ ಸ್ವತಂತ್ರ = ನೀನು ಸರ್ವತಂತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನೆಂದು, ಅಸಮವೆನಿಸಿಕೊಂಡು = ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕ ಶೂನ್ಯನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾಮನಾಗಿ ಬಸುರೊಳಗಿಟ್ಟು = ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸರ್ವ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಉದರದೊಳಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು, ಪೊಂಬಸುರಾದಿಸುರರ = ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾವರ್ಗವನ್ನು (ಪೊನ್ನು + ಬಸಿರು = ಪೊಂಬಸುರ = ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು), ಪ್ರತಿ

ಕಲ್ಪದಿ = ಪ್ರತಿ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಸಾಲಿಸುನಿ = ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುತ್ತೀಯೆ, ನರಕ ಸ್ವರ್ಗ ವಸುಮತಿಯ ಲೋಕದಿ = ನರಕಲೋಕ, ಸ್ವರ್ಗಲೋಕ ಮತ್ತು ಭೂಲೋಕ (ವಸುಮತಿ) ಗಳೆಂಬ ಲೋಕತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ, ವಾಸಿಸುವ ರಕ್ತಸರ = ಆಯಾಯ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಕರ್ಮಾನುಸಾರವಾಗಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿರುವ ತಮೋಯೋಗ್ಯರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು, ಅಂಧಂತನುದಿ = ನಿತ್ಯ ದುಃಖ ಭೋಗ ರೂಪವಾದ ಅಂಧತಮಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ದಣಿಸುತಿಪ್ಪೆ = ನಿತ್ಯ ದುಃಖವನ್ನು ಅವರಿಗೆ ಉಣಿಸುವೆ. ಪ್ರಸವಿತನಾಮು = ಜಗತ್ತನ್ನು ಪ್ರಸವಿಸುವವನು (ಪ್ರಸವಿತಾ) ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ವೇದಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದವನು. ಪ್ರನೋದಿ = ಆನಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ನಿನಗೆ, ವಂದಿಸುವೆ = ನಮಸ್ಕರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪಣೆಗಣ್ಣಿನ ವರದಿಂದ = ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ರುದ್ರದೇವರ ವರದಿಂದ (ಪಣೆ + ಕಣ್ಣು - ಪಣೆಗಣ್ಣು - ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಆಗ್ನಿ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಫಾಲ ನೇತ್ರನು) ಅಗ್ರಣಿಯಾದ = ಅಜೇಯನೂ ಅವಧ್ಯನೂ ಆದ, ದುಷ್ಟರಾವಣನ - ದುರುಳನಾದ ರಾವಣಾಸುರನ ಬಾಹುಬಲ - ಭುಜ ಪರಾಕ್ರಮವನ್ನು, ಗಣಿಸದೆ ಲೆಕ್ಕಿಸದೆ, ನಿಶಿತನುರ್ಗಣದಿ ಹರಿತವಾದ ಬಾಣದಿಂದ (ಮಾರ್ಗಣ-ಬಾಣ). ಸದೆದು = ಸಂಹರಿಸಿ, ವಿಭೀಷಣಿಗೆ ನಿನಗೆ ಶರಣು ಬಂದ ಭಕ್ತ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ, ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣ ಭೋಗ - ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ರಾಜ್ಯಭಿಷೇಕವನ್ನು, ತತ್ಕಾಲ ಉಣಲಿತ್ತೆ = ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲ ಭೋಗಿಸಲು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದೆ. ಭಕುತಗೆ = ಭಕ್ತ ಜನರಿಗೆ, ಪ್ರಣತ ಕಾನುದ - ಶರಣಾಗತರಿಗೆ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು. ಎಂಬ ಗುಣ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣದಿ ಎಂಬ ಉದಾತ್ತ ಗುಣ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದ್ದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುವೆ = ನಿನ್ನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ - ನಿನ್ನ ದಾಸರೊಳು = ನಿನ್ನ ಭಕ್ತ ಜನರ ವರ್ಗದಲ್ಲಿ ನೀ ದಯದಿ ಗಣಿಸೋ - ನೀನು ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಸೇರಿಸಿಕೋ (ಒಬ್ಬನು ಎಂದು ಎಣಿಸು) ನಿನ್ನ ತಪ್ಪುಗಳನು ಎಣಿಸಲಾಗದು = ನನ್ನ ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಗಣನೆಗೆ ತಾರದಿರು. ಪ್ರಪನ್ನ ಸಾಲಕನೇ =

ಶರಣಾಗತ ರಕ್ಷಕನೇ, ಕುಂಭಿಣಿ ಸುರರನು = ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು (ಕುಂಭಿಣಿ-ಭೂಮಿ, ಸುರ-ದೇವತೆಗಳು. ಭೂಸುರರಾದ ವಿಪ್ರವೃಂದ) ಕ್ಷಣಿತ = ಪ್ರತಿ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ (ಸದಾ), ಕಾಯೋ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಣ್ಣ = ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜನಾದ ಶ್ರೀರಾಮನೇ, ಕಾಪಾಡು.

ಶಫರ = ಮತ್ಸ್ಯ, ಕೂರ್ಮ = ಆಮೆ, ಕ್ರೋಧನಪುಷ = ವರಾಹ ರೂಪಿಯೇ (ಕ್ರೋಧ-ಹಂದಿ, ವಪುಷ-ದೇಹವುಳ್ಳವನೇ), ಹಿರಣ್ಯ ಕಶಿಪುವಿನ ಸೀಳೆ = ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಉದರವನ್ನು ಬಗೆದ ನರಸಿಂಹ. ಕಾಶ್ಯಪಿಯಾಚಿಕನೆ = ಭೂದಾನವನ್ನು ಬೇಡಿದ ಹೇ ವಾಮನ (ಕಾಶ್ಯಪಿ-ಭೂಮಿ), ದುಷ್ಟನೃಪರ ಸಂಹರಿಸಿದೆ = ದುರುಳರಾದ ಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಹೇ ಭಾರ್ಗವ ರಾಮ!, ಕಪಿವರ ಪೂಜಿತ = ಕಪಿ ಶ್ರೇಷ್ಠ ರಾದ ಶ್ರೀಮದಾಂಜನೇಯನಿಂದ ಸೇವಿತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ದೃಪದಾತ್ಮ ಜಿಯ ಕಾಯೆ = ದ್ರುಪದ ರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಮಾನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಕಾಯ್ದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ. ತ್ರಿಪುರಾರಿ = ರುದ್ರನ ಬಾಣದಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಟನಾಗಿದ್ದ, ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ಸೋಲಿಸಿದ ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣು. ತ್ರಿಪುರರ ಪತ್ನಿಯರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿ, ತದ್ವಾರಾ ಅವರ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯಭಂಗ ಮಾಡಿ, ತ್ರಿಪುರರ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾದ ಬುದ್ಧ. ಕಲಿಮುಖರ = ಕಲಿಯೇ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯರ, ಉಪಟಿಳ ಬಿಡಿಸಿದೆ = ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿದ ಕಲ್ಕಿ ರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಕೃಪಣ ವತ್ಸಲ ಕಲ್ಕಿ = ದೀನ ದಯಾಳುವಾದ ಕಲ್ಕಿ ರೂಪನೇ! ಅಪವರ್ಗಪ್ರದ = ಮುಕ್ತಿ ಪ್ರದ. ಅನಿತರೂಪಾತ್ಮಕ = ಅನಂತಾನಂತರೂಪಗಳುಳ್ಳ, ಸುಫಲ = ಶುಭ ಫಲಸ್ವರೂಪನು. ಚಿತ್ಸುಖ ಭರಿತ = ಪೂರ್ಣ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನೇ, ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಾದಿ = ಸ್ವರ್ಗ- ಮರ್ತ್ಯ- ಪಾತಾಳಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಲೋಕಗಳೇ ಆದಿಯಾಗಿ, ಸಮಸ್ತಜೀವ ವರ್ಗ. ಪ್ರಪಿತಾಮಹನೆ = ಬ್ರಹ್ಮ ಜನಕನಾದ (ಪಿತಾ ಮಹ- ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪಿತಾಮಹನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ). ನಿರುತ ಪ್ರಾಧಿಸುವೆ = ಸರ್ವದಾ ನಿನ್ನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತೇನೆ. ನಿನ್ನ ಸರೋಕ್ಷನಿತ್ತು = ನಿನ್ನ

ಅಪರೋಕ್ಷರೂಪವಾದ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸು ಸ್ವರತ = ಸ್ವರಮಣಿ
ನಾದ ನೀನು (ಸ್ವರೂಪಾನಂದಪೂರ್ಣನು), ಎಮ್ಮ ಪಾಲಿಪುದು
ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವವನಾಗು.

ನಟಪತ್ರಕಯನ = ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಲದಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಮಲಗಿರುವ ಶಿಶುರೂಪಿ ಮೂಲ ಕಾರಣನೇ (ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಪ್ರಳಯೋ
ದಕ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ಭೂದೇವಿಯು ವಟಪತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ, ದುರ್ಗಾ
ದೇವಿಯು ಸುತ್ತಲೂ ಆವರಿಸಿರುವ ಅಂಧಕಾರ ರೂಪದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು,
ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಎಡಬಿಡದೆ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವಳು). ವೆಂಕಟಗಿರಿ
ನಿಲಯ = ವೆಂಕಟಾಚಲನಿವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಶ್ರೀನಿವಾಸನೇ ನಿಷ್ಕುಟಿಲ -
ವಂಚಕತ್ವಾದಿ ದೋಷವಿವೂರ. (ಕುಟಿಲ ಗುಣವಿವೂರನು), ದುರ್ವಿ
ಷಯ ಲಂಕೆಟಿರ - ಸದಾ ದುರ್ವಿಷಯಾನಕ್ತರಾಗಿರುವ ತಮೋ ಯೋಗ್ಯ
ರನ್ನು, ಸದೆದು ನಿಗ್ರಹಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಭಟಿಜನರಿಗೆ = ನಿನ್ನ ದಾಸ
ಜನರಿಗೆ, ಧರ್ಮ ಘಟಿಕನಾಗುವೆ - ಪುಣ್ಯಸಾಧನೆಗೆ ಸಹಾಯಕನಾಗು
ತ್ತೀಯೆ. ವಟುರೂಪಿ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿ ವೇಷಧಾರಿಯಾದ ವಾಮನ ದೇವರು
ನಟಿಸಾದಾಂಗುಟಿದಿಂದ -- ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಾಗಿ ಬೆಳೆದಾಗ, ಅವನ ಎಡ
ಗಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆಟ್ಟನ ಉಗುರಿನ ತುದಿಯಿಂದ, ಅಬ್ಜ ಜಾಂಡಕಟಿಹ
ಭೇಧಿಸಿ - ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಹೊರಚಿಪ್ಪು ಸೀಳಿ, (ಅಬ್ಜ - ಕಮಲ ಅಬ್ಜಜ-
ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಾಭೀಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು). ದೇವ
ತಟಿನಿಯ ಪಡೆದು = ದೇವನದಿಯಾದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದು, (ತಟಿನಿ-
ನದಿ, ಗಂಗೆಯು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ಪಾದೋದ್ಭವ). ಧೂರ್ಜಟಿ ರುದ್ರ
ದೇವರು (ಧೂಮ್ರ ಪೂರ್ಣ ಜಟೆಯುಳ್ಳ), ತಲೆಯೊಳು ಧರಿಸಿ =
ಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಜಟೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿ ಗಂಗಾಧರನೆನಿಸಿಕೊಂಡನು.
ಸಾಸಿರನಾಮ ಸತಿಸುತ = ವಿಷ್ಣುಸಹಸ್ರನಾಮವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತ,
ಸತಿನೆರಸಿ = ಪತ್ನಿಯಾದ ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನಾಗಿ, ಕುಣಿದನೆಂದು =
ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನೃತ್ಯ ಮಾಡಿದನೆಂದು, ಉತ್ಕಟಿವಿ - ಉತ್ಕಂಠದಿಂದ,

ಕೈಗಳ ಬಾರಿಸಿ :- ಚಪ್ಪಾಳಿಕ್ಕುತ ಜಗನ್ನಾಥನಿತ್ಥಲ ಸರ್ವೋತ್ತಮ
ದಿಟನೆಂದು - ಶ್ರೀ ವಿಷ್ಣುವೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು ಇರುವವನೆಂದು ಉಗ್ಗ
ಡಿಸಿ = ಪದೇ ಪದೇ ಹೊಗಳುತ್ತ.

ಕೀರ್ತನೆ - ೫೪೪

(ಸ್ರಾಣೇಶನಿತ್ಥ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ- ಮಧ್ಯಮಾನತಿ.

ಆದಿತಾಳ.

ಶರಣು ಹೊಕ್ಕೇನೋ ನಿನ್ನ-ಜಾತರೂಪಾಂಗದ
ವರದ ಕೈಪಿಡಿಯೆನ್ನ-ಪರಮೇಷ್ಟಿ ವಂದಿತ
ಚರಣ ಸುರಶಿರೋರನ್ನ-ಸುಖಪೂರ್ಣ

||ಪೆ||

ಉರಗಪರ್ವತನಿಲಯ ಭಕುತರ ಕರೆದು
ವರಗಳ ಕೊಡುವ ವೆಂಕಟ ಗರುಡವಾಹನ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಮಂಧರಧರಾಧರ ದೇವ-ಶರಣು

||ಅ||

ಕಾಮಿತಾರ್ಥದ ರಂಗ-ಮಧ್ಯಮುನಿಪೂಜಿತ
ರಾಮ ಭವ ಭಯಭಂಗ-ದಶರೂಪಿ ಶರಧಿಜಾ
ಪ್ರೇಮ ಸುಜನರ ಸಂಗ-ಕೊಡು ಎಂದೆಂದಿಗೂ
ತಾಮಸರಿಪ್ಪ ಕುರಂಗಾ ಅಂಕಸಖ ಸಾಂಗ ||

ಹೇಮಗರ್ಭನ ನಾಭೀಕಮಲದಿ ನೀ ಮುದದಿ ಪಡೆದೀ
ಚರಾಚರ ನೇಮದಿಂದಲಿ ಸೃಜಿಸ ಪೇಳಿದ
ಸ್ವಾಮಿ ನೀ ಸರ್ವರೊಳು ವ್ಯಾಪಿಸಿ-ಭೂಮಿಯೊಳು ಸಾತ್ವಿಕರು
ರಾಜಸ ತಾಮಸರ ನಿರ್ಮಾಣ ಮಾಡಿ ಸುಧಾಮಸಖಗತಿ

ದುರ್ಗತಿಗಳನು ||

ಈ ಮರಳು ಜನರಿಗೀಯುತ ನೀ ಮಡಿವಂತನು ಎನಿಸುವೆಲಾ ನು
ತ್ರಾಮಜವರದ ಬಲು ಸೋಜಿಗವೊ ಇದು
ವ್ಯೋಮನದೀಪದ ನೀ ಮಾಡಿದ ಮರ್ಯಾದೆಯೋ-
ಮರಳೊಬ್ಬರು ಹೇಳುವರುಂಟೇ ||೧||

ಪುಂಡರೀಕದಳಾಕ್ಷ-ತನ್ಮಾತ್ರಾದೂರ
ಪಾಂಡುರಂಗಘ ಕಕ್ಷ-ಗಾಂಗೇಯ ಗೀತ
ಪಾಂಡುನಂದನ ಪಕ್ಷ-ದರ ಚಕ್ರಪಾಣಿ
ಪುಂಡಕಾರವ ಶಿಕ್ಷ-ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷ ||

ಕುಂಡಲೀಶಶಯನ ವಿದುರಸಖ ಮಾ
ಮಾರ್ತಾಂಡಕೋಟಿಪ್ರಕಾಶ ಹರಿ ಉ-
ದ್ಗುಂಡ ಮಹಿಮನೆ ಕಂಡ ಕೆಂಡವ
ರಂಡಲೆದು ಯನ್ನ ಶರೀರವು
ಬೆಂಡು ಆಯಿತು ಕಾಣೆ ಕಾಯ್ದರ-
ಜಾಡೋಂದರ ನಿನ್ನಳಿದು ಓರ್ವರ
ದಂಡಿಸದೆ ಬರುತಿರ್ಪ ಜನ್ಮವ
ಖಂಡಿಸಿ ನಿನ್ನ ನಾಮ ಉಣಿಸೋ ||

ಮಂಡೋದರಿ ವಲ್ಲಭ-ಶಕಟ ಪ್ರ
ಚಂಡ ಮುರಾದಿ ಖಳಕುಲಾಂತಕ

ದಂಡಾತ್ಮಜರಕ್ಷಕ ಹರಿ ಮೇ-
ಪಾಂಡಜ ಸಂಹರ ಕರುಣದಿ ನೋಡೋ ||

||೨||

ಧರಣಿಯೊಳಗಿನ ರಾಯನೆಂಬುವರು ವೇಷ ಕಾ
ಪುರುಷನಿಗೆ ಬಹುದ್ರವ್ಯ-ವಿತ್ತಿನ್ನು ವೇಷವ
ತರಲಿಗೊಡರೆಲೊ ದೇಹ-ಬಹು ತಾಳಿ ಬಂದನೋ
ಕರುಣವಿಲ್ಲವೆ ಜೀಯಾ-ಸಾಕಿನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಾಯಾ ||

ವರನೆ ಅಟವು ಮಾತ್ರ ಹಣ ಕೊಡದಿರೋ
ನಾ ಬಲ್ಲೆ ನೋ ಕುಡಿದ ಸ್ತನ-ಪಯ
ತರಧಿ ದ್ವಿಗುಣವು ಎನ್ನ ಆಸ್ಥಿಯು
ಗಿರಿಗೆ ದ್ವಿಗುಣವಾಗಿಹ್ಯವೋ ಇಂತೀ
ಕರೆಕರೆಯ ನಾನಾರಿಗುಸುರಲಿ

ಸುರಪತಿ ಪ್ರಾಣೇಶನಿತ್ಯಲ ತರುಣ
ಸುತ ಧನ ಪಶು ಎಂಬುವ ಈ ಪರಮ
ಮೋಹದ ಮಡುವಿನೋಳ್ಬಿದ್ದು ಹರಿ ನಿನ್ನೊಂದಿನ
ಸ್ಮರಿಸಲಿಲ್ಲವೋ ನೀನರಿಯಾ-ನಿಂತ್ಯಲ್ಲವೋ
ಪರತರ ಕರಿವರದ ಮ್ಮಾಲಿನರಿದದು
ಮಾಡುವೆದು ಕರಿಷಂಡ ಮೃಗೇಂದ್ರ ಪರಾಕು ||ಶರಣ||

||೩||

೫೪೫

(ಅಂಕಿತ ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ರಂಗ)

ಭಕ್ತಳ ಬನ್ನ ಪರಾಕು-ಭಾಗ್ಯದ ನಿಧಿಯೆ || ||ಪ||

ನಿನ್ನ ನಂಬಿದೆ ನೀರಜಾಕ್ಷ ಪರಾಕು
ನಿನ್ನ ರನ್ನೆಯ ಒಲುಮೆ ಬೇಕು ಪರಾಕು ||
ಅನ್ಯರ ಸಂಗವನ್ನೊಲ್ಲ ಪರಾಕು
ಎನ್ನ ಪೇಕ್ಷೆಯ ಸಲಿಸೊ ಪರಾಕು || ||೧||

ಕೇಷಶಯನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪರಾಕು
ಸಾಸಿರ ನಾಮದ ಒಡೆಯ ಪರಾಕು
ದೋಷ ದುರಿತ ಹರ ಸ್ವಾಮಿ ಪರಾಕು
ಧಾಪೆ ಪಾಲಿಸುವುದೆನ್ನ ವಾಸುದೇವ ಪರಾಕು|| ||೨||

ರತಿಪತಿಪಿತ ರಮಾಧವನೆ ಪರಾಕು
ಅತಿರೂಪ ಎನ್ನಯ್ಯನೆ ಪರಾಕು
ಹಿತ ವಿರಹಿತರ ಕಾಯೊ ಪರಾಕು || ||೩||
ಕರ್ತು ಹೆಳವನಕಟ್ಟೆ ರಂಗ ಪರಾಕು||

೫೪೬

(ಅಂಕಿತ-ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ ಆದಿತಾಳ

ಅಪ್ಪ ಮೆಂಕೋಬನ ನೇತ್ರದಲಿ ನೋಡಿ ||ಪ||
ಪವಿತ್ರಳಾದನೋ ಇಂದಿಗೆ||

ತಪ್ಪುಗಳೆಲ್ಲ ನಿನಗರ್ಪಿಸುವೆ ನಾನೀಗ
ಒಪ್ಪಿ ಕೋ ಬೇಕೋ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ ಕರುಣಾನಿಧಿಯೆ |ಅ||

||ಅ||

ಹೆದರದೆ ಭೃಗು ಋಷಿಯು ಒದೆಯೆ ಪಾದಗಳಿಂದ
ಎದೆಯೆ ಮೇಲಿರುವ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಕದನ ಮಾಡುತ್ತಲೆ ಕೊಲ್ಲಾ ಪುರಕೆ ನಡೆತರಲು||
ಒದಗಿ ವೈಕುಂಠ ಬಿಟ್ಟು
ಯದುನಾಥ ಯಾರಿಲ್ಲದಂತೆ ಗುಡ್ಡವ ಸೇರಿ
ಇದು ನಿನಗೆ ಸದನವಾಯಿತೋ ದೇವ||

||೧||

ಹುತ್ತದೊಳಡಗಿ ನೀ ಗುಪ್ತದಿಂದಿರುತಿರಲು
ಉತ್ತಮ ಗೋವು ಬಂದು
ನಿತ್ಯದಲಿ ಕ್ಷೀರವನು ಕರೆಯೆ ಗೋವಳನಿಂದ
ನೆತ್ತಿಯನೊಡೆಸಿಕೊಂಡು
ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲಿ ಚೋಳರಾಯಗೆ ಶಾಪವನು
ಕೊಟ್ಟು ಕಿರೀಟವನು ಇಟ್ಟು ಮೆರೆಯುವ ದೇವ||

||೨||

ಮಾಯಾರಮಣನೆ ನಿನ್ನ ಗಾಯಗೌಷದಧಕ್ಕೋಕಿ
ಭೂರಮಣ ಸ್ವರಾಹನಿಂದ
ನೂರು ಪಾದ ಭೂಮಿ ಕೊಟ್ಟರೆ ಸಾಕೆಂದು—
ಪಾಯದಿಂದನ್ವಾಪಿಸಿ
ತಾಯಿ ಬಕುಳಾದೇವಿಯಿಂದ ಪೂ
ಜೆಯೆ ಗೊಂಬೊ ಶ್ರೀಯರಸನಿಗೆ ಸರಿಯೆ ದೇವ||

||೩||

ನಾಟಕಕಾರಿ ಕಿರಾತರೂಪವ ಧರಿಸಿ
ಬೇಟೆಗೆನುತಲಿ ಪೋಗಲು
ತೊಟದಲ್ಲಿ ಚೆಲ್ಲ ಪದ್ಮಾವತಿಯ ಕಡೆಗಣ್ಣು ||

ನೋಟದಲಿ ಮನ ಸೋಲಿಸಿ
ಬೂಟಕತನದಿ ಜಗಳಾಟವನ್ನು ಮಾಡಿ
ವಾಟುಬಟ್ಟು ಕಲ್ಲೇಟು ತಿಂದೆಯೋ ದೇವ ||

||೪||

ಗಡಗಡನೆ ನಡುಗುತಲಿ ಕುದುರೆಯನು ಕಳಕೊಂಡು
ಪೆದ್ದಾಪತಿ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಬಲಿಯ
ಲಿದ್ದ ಬಕುಳಮಾಲಿಕೆಗೆ ಖೋಧಿಸಿ ಕಳಿ ||
ಸಿದಾಕಾಶದಲ್ಲಿ ಚದುರ ಮಾತಿನ
ಚಪಲ ಕೊರವಂಜಿ ನೀನಾಗಿ ಕಣೆಯ
ಹೇಳಲು ಎಲ್ಲಿ ಕಲಿತೆಯೋ ಮಹದೇವ ||

||೫||

ಬಂಧು ಬಳಗವ ಕೂಡಿ ಭಾರಿ ಸಾಲವ ಮಾಡಿ
ಕೊಂಡು ಕರಿವೀರದಿಂದೆ
ಅಂಡಲೆದು ಕರೆಸಿ ಕಾಣುತಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನಪ್ಪಿ
ಕೊಂಡು ಪರಮ್ಪುರುಷದಿಂದ
ಮಂದಗಮನೆಯು ನಿನ್ನ ಮಾತು ಲಾಲಿಸಿ ಮಾಡಿ
ಕೊಂಡೆ ವದ್ಯಾವತಿಯ ಅಂದೆಯೊ ಎಲೆ ದೇವ ||

||೬||

ಆಕಾಶರಾಜ ಅನೇಕ ಹರುವದಿ ಮಾಡೆ
ತಾ ಕನ್ಯಾದಾನವನ್ನು
ಹಾಕಿದ ರತ್ನಮಾಣಿಕ್ಯದ ಕಿರೀಟವನು ||
ಬೇಕಾದಾಭರಣ ಭಾಗ್ಯ
ಸಾಕಾಗದೇನೊ ಬಡವರ ಕಾಡಿ ಬೇಡುವುದು
ಶ್ರೀಕಾಂತ ನಿನಗೆ ಸರಿಯೆ ದೇವ ||

||೭||

ಹೇಮಗೋಪುರದಿ ವಿಮಾನಶ್ರೀನಿವಾಸ
ದೇವರನು ನೋಡಿ ನಮಿಸಿ
ಕಾಮಿಸಿ ಕಂಡೆ ಹೊನ್ನೊಪ್ಪಿಲು ಗರುಡ ||

ಗಂಬದ ಸುತ್ತ ಪ್ರಕಾರವೂ
ಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಕರಣಿಯಲಿ ಸ್ನಾನ ಪಾನವ ಮಾಡಿ
ನೋಡಿದೆನು ನಿನ್ನ ಭಕುತರ ದೇವ ||

||೮||

ಪನ್ನಗಾದ್ರಿ ವೆಂಕಟನ್ನ ರಥ ಶೃಂಗಾರ
ವರ್ಣಿಸಲಳವೆ ನಮಗೆ
ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೆ ಗರುಡೋತ್ಸವದಲಂಕಾರ ||
ಇನ್ನೆಲ್ಲು ಕಾಣೆ ಜಗದಿ
ಅನ್ನಪೂರ್ಣೆಯ ನೋಡೆ ಅಧಿಕ ಗಂಟೆಯ ನಾದ
ಎನ್ನ ಕಿವಿಗಾನಂದವೋ ದೇವ ||

||೯||

ಪಾದದಲೊಪ್ಪೋ ಪಾಗಡ ರುಳಿ ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ
ಮೇಲಲೆವೊ ಪೀತಾಂಬರ
ನೀಲವರ್ಣಕದ ಉಡಿದಾರವೋ ವೈಜಯಂತಿ
ಮಾಲೆ ಶ್ರೀವತ್ಸದ್ಧಾರ
ಮೇಲಾದ ಸರಿಗೆ ಸರ ಪದಕವೊ ಕಮಲ-
ದಳಾಯತಾಕ್ಷನ ನೋಡಿದೆ ದೇವ ||

||೧೦||

ಕರಗಳಲ್ಲಿಟ್ಟು ಕಂಕಣ ಕಡಗ ಭುಜಕೀರ್ತಿ
ವರ ಶಂಖ ಚಕ್ರಧಾರಿ
ಗಿರಿಯೆ ಭೂವೈಕುಂಠವೆಂದು ತೋರುತ ನಿಂತ ||
ಶಿರದಿ ಕಿರೀಟ ಧರಿಸಿ
ಬಿಳಿಯ ತ್ರಿನಾಮ ಭೀಮೇಶ ಕೃಷ್ಣ ನ ಮುಖದಿ
ಹೊಳೆವ ಮೂರ್ತಿಯ ನೋಡಿ-ಹೇ ದೇವ ||

||೧೧||

೫೪೬

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ)

ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಲ್ಯಾಣ

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಅದಿತಾಳ

ಜಯ ಜಯ ಜಯ ಶ್ರೀನಿವಾಸ

ಜಯಾ ಶಾಂತಿ ಕೃತಿ ಮಾಯಾ ಶ್ರೇಷ್ಠ

ಭಯ ಬಂಧ ಮೋಚಕ ಜೀಯಾ ||ಅಹಾ||

ಸುಂದರ ಪಿನ್ಮಯಾನಂದ ಜ್ಞಾನಾತ್ಮನೇ

ಮಂದಜಭವ ಸುರವೃಂದ ಸಂಸೇವ್ಯ ||

||ಪ||

ಸುರಸರಿತ ತೀರದಿಂದ

ಸುರಮುನಿ ಭೈಗು ಒಂದು ನಿನ್ನ

ಪರಸಮರಹಿತನೆಂದರಿತ ||ಅಹಾ||

ಸಿರಿಯು ನಿನ್ನ ಭಾವವನುಸರಿಸಿ ಬೇಗ

ಕರವೀರಪುರ ಪೋಗೆ ಗಿರಿಪುತ್ರಪೊಕ್ಕೆಯೋ

||ಜಯ ಜಯ||

||೧||

ಮೇರುಸುತನೆ ಹಾಟಕಾದ್ರಿ

ವೀರಭಕುತ ವೃಷಭಾದ್ರಿ

ಕೀರುತಿ ಇತ್ತಿತಂಜನೆಗೆ ||ಅಹಾ||

ಸರಿಸೃಪಾವರಿಸಿದ ಸೌರಭೃಗಿರಿಯಿದು

ವರವೇಂಕಟಾದ್ರಿಯು ಹರಿತು ವಿಪ್ರನ ಪಾಪ ||

||೨||

ನೀನಿದ್ದ ಸ್ಥಳವೇ ವೈಕುಂಠ

ನಿನಗಾರು ಸಮರುಂಟೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ

ದೀನ ಸುಜನರಿಗೆ ನೆಂಟ ||ಅಹಾ||

ಧೇನು ಪಾಲ್ಗುರೆಯಲು ಪಾಲಕ ಹೊಡೆಯಲು
ದೀನರಕ್ಷಕ ನೀನು ವಿರಸಿತ್ತು ಪೊರೆದೆಯೋ ||

||೩||

ವಿಳು ತಾಳೆಯ ಉದ್ದ ರಕ್ತ
ತಾಳಲಾರದೆ ಬಿದ್ದ ಗೋಪ
ಜೋಳರಾಯಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶಾಪ ||ಆಹಾ||
ಪೇಳಬಲ್ಲೆನೆ ನಿನ್ನ ಅತಿಶಯ ಲೀಲೆಯ
ಶೀಲ ಸುರರಗುರು ಚಿಕಿತ್ಸೆಯನ್ನೈದಿದೆ ||

||೪||

ಸ್ವಗತಭೇದವಿಲ್ಲದಂಥ
ಸ್ವಚ್ಛ ಚಿತ್ಸುಖಮಯನಂತ
ಸ್ವಾನಿರ್ವಾಹಕ ವಿಶೇಷ ||ಆಹಾ||
ಶ್ವೇತವರಾಹನ ಸಂವಾದದಿಂದಲಿ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೀ ಸ್ಥಳ ಮೊದಲು ಪೂಜೆಯ ಕೊಟ್ಟು ||

||೫||

ಸರಸ್ವತೀ ಸ್ವಾಮಿಪುಷ್ಕರಣಿ
ಸುರಮುನಿ ನರರಿಗೆ ನ್ನಾನ
ವರಸುಖಮಾರ್ಗ ಸೋಪಾನ ||ಆಹಾ||
ಸುರತಟಿನ್ಯಾದಿ ಸುತೀರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವು ||
ಸರಿತವಾಗಿರುತವೆ ಈ ಸ್ವಾಮಿರ್ತೀರ್ಥದಿ ||

||೬||

ಆದಿಕಾರಣ ನಿನ್ನ ಲೀಲಾ
ಮೋದ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನ ನೋಡೆ
ಕಾದುಕೊಂಡಿಹರು ಕೋವಿದರು ||ಆಹಾ||
ಸಾಧು ಸಂಭಾವಿತ ಬಕುಳಾದೇವಿಯುಗೈದ
ಸ್ವಾದ ಭೋಜ್ಯವನುಬ ನಿತ್ಯಸಂತೃಪ್ತೆ ||

||೭||

ಮಂಗಳ ಚಿನ್ಮಯ ರಂಗ-
ನಂಗನಯ್ಯನೆ ಪೋಹನಂಗ
ತುಂಗಮಹಿಮನೆ ಶುಭಾಂಗ ||ಅಹಾ||

ಬಂಗಾರ ಕುದುರೆ ಪೇಲಂಗನೇರದಲಿ ಬಂದ
ವೃಂಗಾರವೇನೆಂಬೆ ಎಂದಿಗೂ ಸ್ವರಮುಣ ||

||೮||

ತೋಡಮಾನ ರಾಯನಣ್ಣ
ಜಂಡಭೂಪನು ಅಕಾಶ
ಕಂಡನು ಕಮಲದೊಳ್ ಶಿಶುವ ||ಅಹಾ||

ಅಂಡ ಅವಿಳಕೋಟಿ ಅಸಮ ಈ ಶಿಶುವನ್ನು
ಹೆಂಡತಿ ಧರಣಿಯು ಕೊಂಡಳು ಮಗಳಾಗಿ ||

||೯||

ಮೂಲೇಶ ನಿನ್ನಯ ರಾಣಿ
ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿ ಗುಣಮಾನಿ
ಕೀಲಾಲಭವಭವ ತಾಯಿ ||ಅಹಾ||

ಶೀಲ ಭೂಪಾಲನ ಸುತೆ ವದ್ವಾಪತಿಯೆಂದು
ಬಾಲೇಶ ಸಹ ಪ್ರವೃದನಕೆ ಬಂದಿಹಳೋ ||

||೧೦||

ಮಹಿದೇವಿ ಕಮಲವಾಸಿನಿಯು
ಬಹಿರ್ನೋಟಕ್ಕೆ ರಾಜಸುತೆಯು
ಬಹು ಚಿತ್ರ ಪ್ರವೃದನ ಕೊಯ್ತೆ ||ಅಹಾ||

ಮಹತಿಪಾಣಿಯು ಬಹು ವಯೋರೂಪದಲಿ ಬಂದು
ಅಹಿಕಲ್ಪ ಶ್ರೇಶನೆ ಪತಿಯೆಂದು ನುಡಿದ ||

||೧೧||

ಹಾಟಕಗಿರಿಯಿಂದ ನೀನು
ಬೇಟೆಯಾಡುವ ರೂಪತಾಳಿ
ಘೋಟಕವೇರಿ ಸಂಭ್ರಮದಿ ||ಅಹಾ||

ಆಟವಾಡುವ ಬಾಲೆ ಬಳಿಯಲ್ಲಿ ಬಂದು ನೀ
ನಾಟಕವಾಡಿದ್ದು ವಾಡಲರಿಯೆನೋ ||

||೧೨||

ನಿತ್ಯನಿರ್ಘಟ ಅವಿಕಾರ
ಮರ್ತ್ಯರಪೋಲು ನೀ ನಟಿಸೋ
ಕೃತ್ಯಗಳರಿವರು ಯಾರೋ ||ಆಹಾ||

ಭೃತ್ಯವತ್ಸಲ ನೀನು ಬಕುಳೆಯ ಬಳಿ ಪೇಳಿ
ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪ ನಿನ ಸಂದೇಶ ಕಳುಹಿದೆ||

||೧೩||

ಪೊಂದಿದೆ ಪುಲ್ಕಸೀರೂಪ
ಮಂದಜಭವ ಶಿಶುವಾಗಿ
ನಂದಿನಿಧರ ಯಷ್ಟಿಯಾದ ||ಆಹಾ||

ಮಂದಜಭವಾಂಡ ಗುಣಗುಲ್ಮ ಮಾಡಿ ನೀ
ಕಂಧರದಲಿ ಗುಂಜಿ ಕಂಬು ಸರವ ತೊಟ್ಟೆ ||

||೧೪||

ನಾರಾಯಣಪುರಿಯಲ್ಲಿ
ಮಾರನಯ್ಯನೆ ನಿನ್ನ ಸುಗುಣ
ವಾರಿಧಿ ಪೊಕ್ಕುಳು ಪೆದುಮೆ ||ಆಹಾ||

ಪುರಿಪ ಧರಣೀದೇವಿ ಪುತ್ರಿಗೆ ಜ್ವರವೆಂದು
ಪರಿಪರಿ ಪರಿಹಾರ ಪಡೆದು ನೋಡಿದರಾಗ||

||೧೫||

ಶುದ್ಧಸುಂದರ ಸುಖಕಾಯ
ವೃದ್ಧ ಫುಲ್ಕಸೀ ವೇಷಧಾರಿ
ಬದ್ಧಶೋಕರ ಬಳಿ ಪೋವೆ ||ಆಹಾ||

ಇದ್ದ ಸುದ್ದಿಯ ಅಬದ್ಧವಿಲ್ಲದೆ ಪೇಳಿ
ಮುದ್ದು ಪೆದ್ದಿಗೆ ಅನಿರುದ್ಧನೆ ಪತಿಯೆಂದೆ

||೧೬||

ವಹಿಸಿ ನಿನ ಶಾಸನ ಬಕುಳ
ಮಹದೇವನಾಲಯದಿಂದ
ಮಹಿಳೆಯರ ಸಹ ಕೂಡಿ ||ಆಹಾ||

ಮಹದೇವಿಯಲಿ ಪ್ರೇರಿ ವಿಹಿತ ಮಾತುಗಳಾಡಿ
ಬಹು ಶುಭವಾರ್ತೆಯ ತಂದು ಪೇಳಿದಳೋ || ೧೭ ||

ಶುಕಮುನಿ ಕರಪ್ರದವಾದ
ಆಕಾಶನೃಪ ಲಗ್ನಪತ್ರ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿದೆ ಬಹು ಹಿತದಿ ||ಆಹಾ||

ವಾಗೀಶ ಶಶಿಧರ ನಾಗೇಶ ಸೌಪರ್ಣ
ನಾಕೀಶ ಮೊದಲಾದ ಸುರರನು ಕರೆದೆ || ೧೮ ||

ಶಿಷ್ಯ ಸನ್ಮುನಿಜನ ಕೂಟ
ತುಷ್ಯ ಸುಮನಸಸಮೂಹ
ಶ್ರೇಷ್ಠ ಸುಗಂಧಿ ಆಗಮನ ||ಆಹಾ||
ಸೃಷ್ಟಾಂಧಿ ಕರ್ತ ನಿನ ಸುಮಹೋತ್ಸವ ನೋಡಿ
ಇಷ್ಟಾರ್ಥ ಪಡೆದವರು ಎಷ್ಟೆಂಬೆ ವಿಭುವೆ || ೧೯ ||

ಮಾಯ ಜಯೇಶ ಪ್ರವತ್ಸ
ಘಾಯೇಶಗುಪಾಯ ಪೇಳಿ
ತೋಯಜೆಯನು ಕರೆತಂದೆ ||ಆಹಾ||
ಮಾಯಾ ಜಯಾ ಸಿರಿ ಕೃತಿ ರಾಂತಿ ನಿನ್ನಿಂದ
ವಿಯೋಗರಹಿತರು ಎಂದು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ || ೨೦ ||

ಬೃಹದಣುವಿಗೆ ಸತ್ತಾಪ್ರದನೆ
ಸುಹೃದ ಸಂತ್ರಪ್ತಿ ಸುಖಾಬ್ಧೇ
ಧೃಢ ಪ್ರತ ಶುಕಮುನಿಗೊಲಿದೆ ||ಆಹಾ||

ಬೃಹತೀ ಫಲಾವನುಂಡು ಘೊತ್ಕಾರದಿ
ಗೃಹ ಬಹಿರದಿ ಇದ್ದ ಜನರ ತೃಪ್ತಿಸಿದೆ ||

|| ೨೦ ||

ಸುಜನರಿಗಾನಂದದಾತ

ದ್ವಿಜರೂಢ ಜಗದೀಶ ನೀನು

ಅಜಸುರರೊಡಗೂಡಿ ಬರೆ || ಆಹಾ ||

ಅಜತ ಚಿನ್ಮಯ ಸಿನ್ನ ಆಕಾಶನೃಪ ನೋಡಿ
ನಿಜವಾಗಿ ಕೃತಕೃತ್ಯ ಧನ್ಯ ತಾನೆಂದ ||

|| ೨೧ ||

ಅಜರ ಮುದಿರ ಪೋಲ್ವ ಮನೆಯು

ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುವ ದಿವ್ಯ ಸಭೆಯು

ನಿಜಭಕ್ತ ಪುರಜನ ಗುಂಪು || ಆಹಾ ||

ದ್ವಿಜರ ವೇದಗಾನ ವಾದ್ಯ ಘೋಷಿಸಲಾಗಿ
ನಿಜಸತಿ ಪದ್ಮಗೆ ಮಾಂಗಲ್ಯ ಧರಿಸಿದೆ ||

|| ೨೨ ||

ಸುರ ಮುನಿ ಜನ ಮೂರು ವಿಧಕೆ

ತರತಮ ಯೋಗ್ಯತೆ ಅರಿತು

ವರಿವರಿ ಸಾಧನವಿತ್ತೆ || ಆಹಾ ||

ನೀರರುಹಜಾಂಡವು ನಿನ್ನಾಧಿನವು

ಸಿರಿ ಭಗಿ ಧೂರೆಯೇ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದಯಾನಿಧೀ ||

|| ೨೩ ||

ನೀ ನಿಂತು ನುಡಿಸಿದೀ ನುಡಿಯು

ನಿನ್ನಡಿಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಣೆಯು

ಚೆನ್ನ ಮಾರುತ ಮನೋಗತನ || ಆಹಾ ||

ವನರುಹಾಸನ ತಾತ ಪ್ರಸನ್ನಶ್ರೀನಿವಾಸ

ನಿನಗೆ ಪ್ರೀತಿಯಾಗಲಿ ಸುಹೃದ ಸಂತೃಪ್ತ ||

|| ೨೪ ||

|| ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

೫೪೭

(ಅಂಕಿತ-ಕರಿಗಿರೀಶ)

ರಾಗ-ಕೇದಾರಗೌಳ

ರೂಪಂಪೆತಾಳ

ಆನೆಂತು ಪರ್ಣಿಸಲಿ-ಆ ವ್ಯಮೂರ್ತಿಯನು ||

||ಪ||

ಆನಂದಮಯ ನಮ್ಮ ಆನಂದಕಂದನನು ||

||ಅ||

ಆ ಪಾದ ಆ ಜಾನು ಆ ಸಡುವು ಆ ನಾಭಿ
ಆ ವಕ್ಷ ಆ ಬಾಹು ಆ ಮುಖದ ಭಾವ
ಆ ನೇತ್ರ ಆ ನಿಲುವು ಆ ಮಂದಹಾಸಗಳ
ಅದ್ಯಂತ ಬಣ್ಣ ಸಲು ಆದಿಶೇಷಗೆ ವಶವೇ ||

||೧||

ಆವನಿಗೆ ಸಮರಧಿಕರಿಲ್ಲ ಆವಾತಗಿನ್ನು
ಆವ ಸಾಮ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು ಬಣ್ಣ ಸುವೆನೋ
ಆವನೀಜಗಕ್ಕೆ ಆಧಾರಮಾಗಿಹನೋ
ಆವನಂಘ್ರಿಯ ಮುನಿಗಳಾವಾಗ ಚಿಂತಿಪರೋ ||

||೨||

ಆವ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯಾ ಲಕ್ಷಣಗಳೆಲ್ಲ
ಆವ ಶಾಸ್ತ್ರದೊಳುಂಟು ಆವನಿಯೊಳಗೇ
ಆ ವಾಸುದೇವ ತಾನಾವಾಗಲೆಲ್ಲರೊಳು
ಆವಾಸವಾಗಿಹನು ಆ ಕರಿಗಿರೀಶನನು ||

||೩||

ಶಿಖರ

(ಪುರಂದರನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ರಘುಂಜಿತಾಳ

ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮೂರುತಿಯ ಕಣ್ಣು ದಾಸೆಯಲಿ ನೋಡಿ ||
ಧನ್ಯನಾದೆನೋ ಧರೆಯೊಳು ||

||ವ||

ಇನ್ನು ಈ ಭವಕೆ ಅಂಜಲ್ಯಾತಕೆ ದೇವ
ಜೆನ್ನ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ-ಶ್ರೀಶಾ ||

||ಅ||

ಏಸು ಜನ್ಮದ ಪುಣ್ಯಫಲ ಬಂದೊದಗಿತೋ
ಈ ಸ್ವಾಮಿ ಪುಷ್ಕರಣಯಲೀ |
ಸುಸ್ಥಾನ ಜಪವ ಮಾಡಿ ವರಹದೇವರ ನೋಡಿ
ಶ್ರೀಸ್ವಾಮಿ ಮಹಾದ್ವಾರಕೇ ||
ಈ ಶರೀರವನೆ ಈಡ್ತಾಡಿ ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಮಾಡಿ
ಲೇಸಿನಿಂ ಪೊಗಳುತಲೀ |

ಆ ಸುವರ್ಣ ಗರುಡಗಂಭವನೆ ನೋಡಿ ಸಂ-
ತೋಷದಿಂದಿ ಕೊಂಡಾಡಿದೇ-ಬಿಡದೇ ||

||೧||

ನೆಟ್ಟನೆರಡನೆಯ ದ್ವಾರವನೆ ದಾಟಿ ಪೋಗುತ್ತಲಿ
ದಟ್ಟಣೆಯ ಬಹು ಜನರಲೀ |
ಕೃಷ್ಣಾಂಜಿನಾದವರ ಪೆಟ್ಟುಗಳ ತಾಳುತ್ತಲಿ
ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಎನುತ್ತಲೀ ||
ಘಟ್ಟ ಮನಸಿನಲಿ ತಲೆ ಚಿಟ್ಟಿಡುತ ಕಂ-
ಗೆಟ್ಟು ಕಟಾಂಜನಕೆ ಬರುತ್ತಲೀ ||
ಬೆಟ್ಟದಧಿಪತಿ ನಿನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಲಿ
ಸುಟ್ಟಿತನ್ನಯ ದುರಿತವೂ-ಸರ್ವವೂ ||

||೨||

ಪಕ್ಷೀಂದ್ರವಾಹನನೆ ಇಕ್ಷುಪಾಪನ ಪಿತನೆ

ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ ಕಮಲಾಕ್ಷನೆ ।

ರಾಕ್ಷಸಾಂತಕನೆ ನಿರವೇಕ್ಷ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ

ಶ್ರಕ್ಷಾಮರ ಸಂಸ್ಕೃತಿನೆ ॥

ಅಕ್ಷಯ ಅಜನುರೇಂದ್ರಾದಿವಂದಿತನೆ

ನಾಕ್ಷಾತ್ ಜಗನ್ನಾಧನೇ ।

ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಈರೇಳು ಲೋಕವನು ತಾಳಿದನೆ

ರಕ್ಷಿಸುವುದೊಲಿದು ಭರದೀ-ದಯದೀ ॥

॥೩॥

ಪರದಲಿ ರವಿಕೋಟತೇಜದಿಂದ್ಲೊಳೆಯುವ

ಕಿರೀಟ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳು ।

ಕೊರಳ್ತಾ ಸರಿಗೆ ವೈಜಯಂತೀ ಮಾಲೆಗಳು

ಪರಿಪರಿಯ ಹಾರಗಳನು ॥

ಕರದಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಉರದಿ ಪ್ರೇವತ್ಸವು

ವರನಾಭಿ ಮೂರ್ಚಿಕೈವು ।

ನಿರುಪಮ ಮಣಿಖಚಿತ ಸೂತ್ರ ಪೀತಾಂಬರ

ಚರಣದ್ವಯದಂದಿಗೆಯನೂ-ಇನ್ನೂ ॥

॥೪॥

ಉರಗಾದ್ರಿಧೂರೆ ಸಿನ್ನ ಚರಣವನ್ನು ಕಂಡಮೇಲೆ

ಉರಗೆ ಗಿರಿ ವ್ಯಾಘ್ರ ಸಿಂಹ ।

ಅರಸು ಚೋರಾಗ್ನಿ ವೃಶ್ಚಿಕವು ಮೊದಲಾದ

ಪರಿಪರಿಯ ಭಯಗಳುಂಟೆ ॥

ಪರಮವಿಷಯ ಲಂಪಟದೊಳಗೆ ಸಿಗದಂತೆ

ಕರುಣಿಸುವುದೊಲಿದು ದಯದೀ

ಸ್ತುರಗಧಿಕ ಲಾಘ್ಯ ತಂದೆ ಶ್ರೀಪುರಂದರನಿತ್ಯಲ

ಶರಣಜನ ಕರುಣಾರ್ಣವಾ-ದೇವಾ ॥

॥೫॥

ಋಳಿ

(ಗುರುಜಯವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸಂತಾನರಾಳಿ

ಅದಿತಾಳ

ವೆಂಕಟಾದ್ರಿ ನಿಲಯ-ಜೇಯಾ
ಸಂಕಟಪಡರಾರನಯ್ಯಾ ||

||ಪ||

ನಾಕುಮಾಡು ಧರೆಗೆ ಎನ್ನ
ಏಕೆ ನಿರ್ದಯವೋ ಕಾಣೆ ||

||ಅ||

ಪಾಪಿಗಳೊಳು ಪಾಪಿ ನಾನು
ಪಾಪರಹಿತ ಸ್ವಾಮಿ ನೀನು
ಕೋಪಿಗಳೊಳು ಕೋಪಿ ನಾನು
ಕೋಪ ತಾಪದೂರ ನೀನು ||

||೧||

ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳ ಮಮತೆ ಪುಟ್ಟಿಸಿ
ಒಡಲಿಗೋಸುಗ ಪರರ
ಬೇಡಿಸಿ-ಕಂಡಕಂಡವರಿಂದ ಬೈಸಿ
ನೋಡಿ ನಗುವರೇನೋ-ಸ್ವಾಮಿ ||

||೨||

ಏನಿದೇನಿದು ನಿನ್ನ ಮಾಯಾ
ಏನು ಇದಕೆ ಬೇರುಪಾಯಾ
ಎನ್ನ ಗುರುಜಯ ವಿಠ್ಠಲರಾಯಾ
ನಿನ್ನ ನಂಬಿದರೇನಪಾಯ

||೩||

ಹರಿಃ

(ಅತಂಕಿ ಶ್ರೀನಿಧಿನಿತ್ಯಲಾ)

ರಾಗ ಪಂತುನರಾಳಿ.

ಆದಿತಾಳ

ವೆಂಕಟೇಶ ನೀನೇ ಧೂರೆ ಧೂರೆ ||

||ವ||

ಈ ಸಂಕಟವೆಲ್ಲವಾ ಪರಿಹರಿಸಿ ವೆಂಕಟೇಶ ||

||ಅ||

ಎತ್ತಿನ ಪೆಸರುಳ್ಳ ಮತ್ತೆ ರಕ್ಕಸ ತನ್ನ
ಕುತ್ತಿಗೆ ತೆಗೆದಿಡಲು ಗತಿಕೊಟ್ಟ - ಧೂರೆ ಧೂರೆ ||

||೧||

ಅಂಜನೆಯೆಂಬುವಳ್ಳಂಜು ಬಿಸಿಬೆನ್ನದೆ

ಅಂಜದೆ ತಪಿಸಲು ಸಂಜೀವನವ ಕೊಟ್ಟ - ಧೂರೇ ಧೂರೇ ||

||೨||

ಸಾಸಿರಮುಖವುಳ್ಳ ಶೇಷನಂಹಕಾರ

ಶ್ವಸನನ ಕೈಯಿಂದ ನಾಶಮಾಡಿಸಿದಂಥ - ಧೂರೇ ಧೂರೇ ||

||೩||

ಮಾಧವ ಮಾದಿಗ ಹಾದಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲು

ಮೋದದಿಂದಿದ್ದ ರಿಸಿದ ಮಾಧವ ಸಲಹೆನ್ನ - ಧೂರೇ ಧೂರೇ ||

||೪||

ಮೇರುಗಿರಿಯ ಮಗಗೀರೆರಡ್ಯುಗದಲಿ

ಮೂರೊಂದು ನಾಮ ಬೀರಿದ ಶ್ರೀನಿಧಿನಿತ್ಯಲಾ - ನೀ

ಧೂರೇ ಧೂರೇ ||

||೫||

ಚಿಹಿರಿ

(ನೋಹನನಿಶ್ಚಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮಧ್ಯಮಾವತಿ.

ಏಕತಾಳ

ವೆಂಕಟಾದ್ರಿನಿಲಯನ ವಂಕಜನಾಭನ ತೋರುಪ್ಪ ಲಕುಮೀ ||

||ಪ||

ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಕಂದಾ-ನಮ್ಮ
ಶಶಿಮುಖಿಯರೊಡನೆ ಆನಂದಾ
ವಶುಗಳ ಕಾಯ್ದೆ ಗೋವಿಂದಾ-ನಮ್ಮ
ಬಿಸಜನಾಭ ಮುಕುಂದಾ ||

||೧||

ಸಾಮಜರಾಜ ವರದಾ-ಬಲು

ಪ್ರೇಮದಿ ಭಕುತರ ಪೊರೆದಾ

ಆ ಮಹಾ ದಿತಿಜರ ತರಿದಾ-ನಿ

ಸ್ನೇಹ ಮಹಾಮಹಿಮನಾಗಿ ಮೆರೆದ-ನಮ್ಮ ||

||೨||

ಉರಗಗಿರಿಯಲಿಪ್ಪ-ಅಂದು

ಮರುತನ ಹೆಗಲೇರಿ ಬವ್ವ

ಶರಣರಿಗೊರವಿತ್ತ ತಪ್ಪ

ಸಿರಿ ನೋಹನನಿಶ್ಚಲ ತಿಮ್ಮಪ್ಪ-ನಮ್ಮಪ್ಪನ ||

||೩||

ಚಿಹ್ನೆ

(ಅಂಕಿತ ಶ್ರೀಪತಿವಿಠಲ)

ರಾಗ-ಯದುಕುಲಕಾಂಬೋದಿ

ಅದಿತಾಳ

ವೆಂಕಟೇಶ-ಭವಸಂಕಟ ಪರಿಹರಿಸೋ-ನಿನ್ನವರವನನಿಸೋ || ||ವ||

ವೆಂಕಟಾಕ್ಷ ಅಕಳಂಕ ಮಹಿಮ ಹರಿಯೇ-ಆಪ್ರತರಿಗೆ
ಧೂರೆ ಯೇ ||ಅ||

ನಾನಾ ಜನುಮಗಳಲಿ ತೊಳಲಿ ಬಂದೇ-ನೀನೇ ಗತಿ ಎಂದೇ
ಜ್ಞಾನಾಜ್ಞಾನಾಖಿಳತಿ ದುಷ್ಟಮಾರ್ಗ-ಅವರಂತೆ ಸುಕುಮಾರ್ಗ
ನಾನಾ ಬಗೆಯಲಿ ಇರುತಿರೆ ಅನುಭವಿಸೀ-ದುರ್ವಿಷಯ ಬಯಸೀ
ಹೀನವೃತ್ತಿಯಲಿ ದಿಸವ ಜರಿದು ಕಳೆದೇ-ಬಗೆ ಬಗೆಯಿಂದುಳಿದೇ || ||೧||

ಧಾರುಣಿ ಧನ ವನಿತಾದಿ ವಿಷಯದಲ್ಲೇ-ಕಾಮುಕತನದಲ್ಲೇ
ಚಾರುಪರಿಯುತಿಹೆ ಮಾರ್ಗ ಕಾಣೆ ನಾನೊ-ಉಪಾಯವಿನ್ನೇನೊ
ಯಾರಿಗೆ ಹೇಳಲಿ ಎನ್ನ ವರ್ತಮಾನಾ-ನೀನೇವೆ ನಿದಾನ
ತೋರಿಸಿ ಎನ್ನನು ಬಿಡದೆ ಪಾಲಿಸವ್ವಾ-ಎಣಿಸದಿರು ತವ್ವಾ || ||೨||

ಶ್ರೀಪದ್ಮಜಮುಖ ಪ್ರಮುಖ ನಿರ್ಜರೇಶ-ನಾ ನಿನ್ನ ದಾನಾ
ನೀ ಪಾಲಿಸದಿರೆ ಗತಿಯಾರೋ ಮುಂದೇ-ಕಾರುಣ್ಯದಿ ತಂದೇ
ಶ್ರೀಪತಿವಿಠಲ ಕರವ ಪಿಡಿಯೋ ಬೇಗಾ-ಉದ್ಧರಿಸೋ ಈಗಾ || ||೩||

ಶಿಶಿಷಿ

(ಅಂಕಿತ ವೆಂಕಟೇಶ)

ರಾಗ-ತೋಡಿ

ಅದಿತಾಳ

ಇನ್ನೆಂದಿಗೋ ನಿನ್ನ ದರುಶನಾ-ರೇಷಾದ್ರಿವಾಸಾ ||

||ಪ||

ವನ್ನಂಗಶಯನ ವ್ರವನ್ನರ ವಾಲಿವ
ಘನ್ನಮಹಿಮ ನೀನೆನ್ನ ಸುದ್ದರಿಸೋ ||

||ಅ||

ವರ ಸುರಮುನಿಗಳ ಪೃಂದಾ-ನರಹಿದ ಯಾಗಗಳಿಂದ

ವರಮಾದರದಿಂದಿರುವ ಸಮಸುದಿ

ನಾರದಮುನಿ ಬಂದೊದಗಿ ನಿಂದಾ- ಇ

ದಾರಿಗರ್ಪಿತವೆಂದರೂ ಮರಳಿ ತೆರಳಿದಾ

ಸುರಮುನಿ ವಚನದಿ ಭೃಗುಮುನಿವರ ಪೋಗಿ

ಹರವಿರಂಚಿಯರ ನೋಡುತಾ-ಉರುತರ ಕೋಪದಿ ನಿಲ್ಲುತಾ

ವರಮಪುರುಷರಲ್ಲವೆನ್ನತಾ-ವೈಕುಂಠವನ್ನೇ ಸಾರುತಾ ||

ಹರುಷದಿ ಪ್ರೇಹರಿ ಉರಗಲಯನನಾಗಿ

ಪರಮ ಯೋಗನಿದ್ರೆ ಮಾಡುತಾ-ಅರಿಯದಂತೆ ತಾ ನಟಿಸುತಾ

ಇರೆ ಮುನಿ ಪಾದದಿಂದೊ ಯುತಾ-ತ್ವರಿತದಿಂದ ತಾನೇಳುತಾ |

ಹರುಷದಿ ಮುನಿಪಾದ ಕರದಲಿ ಒತ್ತುತ್ತ

ಕರುಣದಿ ಸಲಹಿದೆ ದುರಿತವ ಹರಿಸಿ

ಹರಿ ಭಕುತರಘ ಹರಿಸಿ ಕಾಯುಪಂಘ

ಕರುಣಿಗಳುಂಟೇ ಶ್ರೀ ಹರಿಸರ್ವೋತ್ತಮ ||

||೧||

ಸ್ವಾಮಿ ನೀ ನಿಜಧಾಮವನೇ ತೊರೆದೂ

ಸ್ವಾಮಿ ಕಾಸಾರತೀರದಿ ನಿಂದೂ

ಧಾಮವಸರಸಿ ವರ್ಮಿಕವನೆ ನೋಡಿ
ವಿಮಲ ಸ್ಥಳವಿದೆಂದು ಮನದಿ ಆನಂದದಿಂದಲಿ
ಬಂದು ನಿಂದೆ ಸನ್ಮದವ ತೋರುತಾ ||

ಕಮಲಭವ ಒವ ತುರುಕರು ರೂಪದಿ
ಈ ಮಹಗಿರಿಯನು ಅರಸುತಾ-ಸ್ವಾಮಿ ನೀನಿಲ್ಲಹೆ-ಎನ್ನುತಾ
ಕಾಮಧಾಸು ಪಾಲ್ಗರೆಯುತಾ-ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೇ-ಬೀರುತಾ |

ಭೂಮಿಗೊಡೆಯ ಜೋಳ ಸೃಪ ಸೇವಕನು
ಭೇನುವನ್ನೇ ತಾ ಹೊಡೆಯಲೂ- ಕಾಮನಯ್ಯ-ನೀನೇಳಲೂ
ಭೀಮವಿಕ್ರಮವ ತೋರಲೂ- ಕ್ಷಮಿಸಿದೆ ನೃಪನಾ-ದಯಾಳು ||

ಅಮಿತ ಸುಗುಣಪೂರ್ಣ ಅಜರಾಮರಣನೆ
ನೀ ಮಸ್ತಕಸ್ಪೋಟನ ವ್ಯಾಜದಿ ತೋರಿ
ಪ್ರೇಮದಿ ಗುರು ದೇಳ್ದೆ ಔಷಧಕಾಗಿ
ನೀ ಮೋಹವ ತೋರ್ದೆ-ನಿಡಂಬನಮೂರ್ತೇ || ೨ ||

ಮಾಯಾರಮಣನೆ ಜೀಯಾ-ಕಾಯುವೆ ಜೀವನಿಕಾಯ
ತೋಯಜಾಂಬಕ ಹಯವನೇರಿ ವಿರಹದಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗೀ
ವಸವನೆಲ್ಲ ಮೃಗಯಗವಸದಿ ನಿಂದು ನೋಡಿದೇ

ಪ್ರಿಯಸಖಿಯ ಕೂಡಿ ಪದಮವತಿಯು ತಾ
ಹಯದಿ ಕುಳಿತ ನಿನ್ನ ನೋಡಲೂ-ಪ್ರಿಯ-ನುಡಿಯಿಂದ
ನೀ ಕೇಳಲೂ- ಅಯುತವೆಂದು ಅವಳಾಡಲೂ ||

ಪ್ರಿಯಳಿವಳನೆಗೆಂದಾಲೋಚಿಸೀ-ಕಾಯಜಪಿತ ನಿನ್ನ
ಹಯವನೆ ಕಳಕೊಂಡು ಮಾಯದಿಂದ ನೀ-ವಲಗಿದೇ
ತಾಯಿ ಬಕುಳಿಯೊಳು ಹೇಳಿದೇ-ತೋಯಜಮುಖಿಯಳ-ಬೇಡಿದೆ ||

ಆ ಯುವತಿಯನ್ನೇ ಸ್ಮರಿಸುತ
ಪ್ರಿಯರಸನೆ ನೀ ಸ್ತ್ರೀರೂಪದಿ ಪೋಗಿ

ಬ್ರಿಯಾಗಿಹಳನ್ನು ಶ್ರೀ ಹರಿಗೀಯಲು
 ಶ್ರೀಯವೆಂದು ಆಕಾಶನ ಒಪ್ಪಿಸಿ-ತಾಯಿಯಭೀಷ್ಟೆಯನ್ನಿತ್ತೆ ||೩||
 ಸ್ವರಮಣ ||

ಸಕಲಲೋಕೈಕನಾಥಾ-ಭಕುತರಭೀಷ್ಟಪ್ರದಾತಾ
 ಭಕುತನಾದ ಆಕಾಶನೃಪತಿಯು-ಭಕುಳಮಾತ
 ಕೇಳಿ ಅಭಯವಿತ್ತು ಮೂಡಿಸಿ ಹದುಮಾವತಿಯು-ಪರಿಣಯ |
 ಶುಕರ ಸನ್ಮುಖದಲಿ ಅಕಳಂಕಮಹಿಮಗೆ
 ತಾ ಕೊಟ್ಟನು ಲಗ್ನವತ್ರಿಕಾ-ಸ್ತಿಕರಿಸುವುದೀ ಕನ್ನಿಕಾ
 ಈ ಕಾರ್ಯಕೆ ನೀನೇ ಪ್ರೇರಕಾ-ತಾ ಕಳುಹಿಸಿದ ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕನಾ ||

ಲೋಕರಹಿತ ಜಗದೇಕವಂಶ್ರ ಆವಲೋಕಿಸಿ ಪತ್ರಿಕವನ್ನು
 ಸಕಲ ಸಾಧನವಿಲ್ಲಿಸು-ಲೋಕೇಶಗರುಹ
 ಬೇಕಿನ್ನು-ವಿಕಾಕಿ ನಾನು-ಎನಲು |
 ಲೋಕವತಿಯು ಸುರಕೋಟಿಗಳಿಂದಲಿ
 ಈ ಕುವಲಯದಿ ನಿನ್ನ ವರಿಣಯವೆಸಗಿದೆ
 ಲೋಕಜನಕೆ ಕಲ್ಯಾಣವ ತೋರಿದೆ
 ಭಕುತಜನರ ಪ್ರಿಯ-ಶ್ರೀವತ್ಸಾಂಕಿತ ||೪||

ಖಗವರ-ವಾಹನ ದೇವಾ-ತ್ರಿಗುಣರಹಿತ ಜಗಕಾವ
 ಅಗಣಿತ ಮಹಿಮ ಗೋಮಯನೆನಿಸಿ ಬಗೆ
 ಬಗೆರೂಪವಾ ಧರಿಸಿ- ಪರಮಾದರದಲಿ ಸುರರ ಪೊರೆಯುತಾ |
 ನಗಧರ ನೀನೀಗಿರಿಯೊಳು ನೆಲೆಸಿಹೆ
 ಅಗಣಿತ ಸುರಗುಣ ಕಿನ್ನರು ನಾಧ್ಯರು ತರುಫಲ
 ಖಗದ್ಯುಗ ರೂಪವೂ-ಮಿಗಿಲೆಸಿದ ಸರ್ವತೀರ್ಥವೂ
 ಬಗೆ ಬಗೆ ಇಹ ಸೋಪಾನವೂ-ಪೊಗಲಳವೇ ಈ ಗಿರಿವರವು ||
 ಹಗಲು ಇರುಳು ಭಗವಂತನೆ ನಿನ್ನನು
 ಪೊಗಲುತಿಹರು ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರು

ನಿಗಮವ ಪರಿಸುತ ಸಡೆವರೂ
ನಗೆಮೊಗದಲಿ ನಿನ್ನ ದಾಸರೂ ।

ಗೋವಿಂದಾ ಮುಕಂದಾ ಎನ್ನುತಾ
ಯುಗಯುಗದೊಳು ಈ ನಗದೊಳು ನಿಲಿಸಿ ನೀ
ಜಗವಜೀವರ ಜೀವನನಾಗಿಹೆ ಮಿಗಿಲಿಸಿದ
ಶ್ರೀವೆಂಕಟೇಶ ಸಮ್ಪನ್ನ ಸಮ್ಪದಾನಂದ ಮುಕುಂದಾ ॥ ॥೫॥

ಚಿಹ್ನೆ

(ತಂದೆವೆಂಕಟೇಶನಿಶ್ಚಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ತಿರುಪತೀ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಾಡೀ- ತಿರುಪತೀ॥ ॥ವ॥

ತಿರುಪತಿ ಯಾತ್ರೆಯ ಮಾಡೀ-ನಿಮ್ಮ
ಸ್ವರೂಪ ಸುಖಫಲ ಬೇಡೀ ॥ಅಹಾ॥

ಸರದೇಹವೆಂಬಾಹಿರಿಯೊಳಿರುವ ಹೃತ್ಪು
ಷ್ಕರ ಮಧ್ಯದಲಿ ಮೆರೆವ ಉರಗಾದ್ರೀಶನ ನೋಡಿ ॥ಅ॥

ಕೃತುಕೋಟಿ ಪುಣ್ಯ ಶೇಖರಿಸೀ-ಸರ್ವ
ತತುವೇಶರೊಲಿಮೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸೀ-ಕರ್ಮ
ಗತಿಗಳನೆಲ್ಲಾತಿಕ್ರಮಿಸೀ-ಮಧ್ವ
ಮತದಾಸ ದೀಕ್ಷೆಯ ವಹಿಸೀ ॥ಅಹಾ॥

ವಿತತ ಸಪ್ತಚಕ್ರಸ್ಥಿತಿಗಳನರಿತು ಸ
ತ್ಪದ್ಧಿಕರಾಗಿ ಸಪ್ತಕ್ಷಿತಿಧರವಿದೆಯೆಂದು ||

||೧||

ವದನವೆ ಪೂರ್ವಕವಾಟ-ತುಂದಿ
ಸದನವೆ ಶ್ರೀ ಶೈಲಮಾಟ-ಪಂಚ
ವಿಧಜ್ಞಾನ ಪರಿವಾರ ಕೂಟ-ಮೂರು
ವಿಧ ಶ್ವಾಸ ಗಿರಿಯೇರುವಾಟ ||ಆಹಾ||
ಬದಿಗನಾಗಿ ವಾಯು ಸಧನನಾಮಕ ಹರಿಯು
ಹೃದಯ ಶಿಖರದಿ ಕಾಂಬ ಮುದವ ಕಲ್ಪಿಸುತಿರೆ ||

||೨||

ವಿಪ್ಲವವರಡು ಸಾವಿರವು-ತೀರ್ಥ
ವಿಪ್ಲವ ಕೇಳು ವಿವರವು- ಆದರೊ
ಕೊಪ್ಪಲು ಬ್ರಾಹ್ಮೀಸರಿತವು-ಮಧ್ಯ
ಸರ್ಪೇಶಶಯನನ ದೇಗುಲವು ||ಆಹಾ||
ಸಪ್ತಪ್ರಕಾರಕ ಸುಪ್ತಾದಿ ದ್ವಾರವು
ವಾಪ್ತದರ್ಪಯೆಂಬ ಪ್ರಾಪ್ತಾಧಿಕಾರದಿ ||

||೩||

ಪಂಚಕೋಶ ಹರಿಮನೆಯು-ಮನೋ
ಪಂಚಕೇಶರ ದ್ವಾರಾವನೆಯು- ಪ್ರಾಣ
ಪಂಚಾಪ್ಯರಾಧಾತ್ಮ ಸಥೆಯು-ಅಲ್ಲಿ
ಪಂಚವ್ಯೂಹದಿ ವ್ಯಾಪ್ತ ಹರಿಯು ||ಆಹಾ||
ಪಾಂಚರಾತ್ರೋಕ್ತ ವಿರಿಂಚಪಿತನ ಸ್ನಾನ
ಚಿಂತಿಸಿ ಬಿಗಿದ ರೋಮಾಂಚನಗಾತ್ರದಿ ||

||೪||

ಮೂಲಾಧಾರವೆಂಬ ಕಪಿಲ-ತೀರ್ಥ
ಗಾಳಿಗೋಪುರ ನಾಭಿಕಮಲ-ಮೊಳ

ಕಾಲ್ಮುರಿ ದ್ವಾದಶಪಟಲ-ಮೀರಿ

ಧಾಳಿಸುತಿಕ ಹೃನ್ಮ ಕುಳಾ- ||ಆಹಾ||

ಮಾಲಕ್ಷಿ ಏಳಿರಡು ಮೇಲಾವರಣಗಳಲ್ಲಿ

ಲೀಲೆಗೈಯ್ಯುತ ಸ್ವಾಮಿಕೂಲಗನ ಸೇವಿಪ||

||೫||

ನಿರ್ಮಮ ಆರಿತನವಸನ-ಉಭಯ

ಕರ್ಮಜೆ ಕಾಣಿಕೆ ಹಸನ-ಕ್ಷೇತ್ರ

ಧರ್ಮವೆ ಮನಸಿನ ಬೆಸನ-ದಾಸ್ಯ

ಮರ್ಮವೆ ಕೊಡುವ ವಿಧಾನ ||ಆಹಾ||

ಭರ್ಮಾಂಡದಲಿ ಜನ್ಮಾ ದ್ಯೂರ್ಮಿಗಳನು ಮೀರಿ

ನಿರ್ಮಲರಾಗೀಶ ಕೂರ್ಮ ಬೇಕೆಂಬರು||

||೬||

ಪರಿಚ್ಛೇದತ್ರಯದೊಳಸರಿದು-ಕರ್ಮಾಂ

ಕುರದ ಬೇರುಗಳೆಲ್ಲ ತರಿದೇ-ಲಿಂಗಾ

ವರಣವ ಕಳಚಿ ಮುಂಬರಿದು- ಮುಕ್ತಿ

ಕರತಳಾಮಲಕವೆಂದರಿತು ||ಆಹಾ||

ಗಿರಿರಾಯನಂಗಾಂಗಾಭರಣ ಸೌಂದರ್ಯದ

ವಿರಜಾನದಿಯೊಳೀಸಿ ವರವೈಕುಂಠನ ನೋಡಿ ||

||೭||

ಪದ್ಮಾ ವತಿಯ ಪ್ರಾಣೇಶ- ಹೃದಯ

ಸದ್ಮದಲ್ಲಿರುವನೆಂದನಿಶ- ಯಾತ್ರ

ಚಿದ್ವೇಹದಲಿ ಮಾಡೆ ಶ್ವಾಸ- ವಹನ

ಇದ್ದಲ್ಲೇ ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾಸ ||ಆಹಾ||

ಬುದ್ಧಿಹೀನರು ಗಾಳಿಗುದ್ಧಿ ವೃಥಾಪಡುವಂತೆ

ದುರ್ದೈವಿಗಳಿಗಿದು ಬುದ್ಧ್ಯಾರೋಧವಹುದೇ ||

||೮||

ದ್ವಂದ್ವಸಮರ್ಪಣೆಯೆಂಬ- ಮುಡುಪ

ತಂದರೆ ಮಾತ್ರ ಕೈಕೊಂಬ- ಭಕ್ತಿ

ಯಿಂದ ಮಾರುತನವಲಂಬ- ಹೊಂದಿ

ಬಂದವರ ಪಾಕೃತಡಿಂಬ- ||ಆಹಾ||

ಎಂದೆಂದು ಲೇಖಿಸದಂದದಿ ಬಿಂಬಾತ್ಮ

ತಂದೆವೆಂಕಟೇಶವಿಠ್ಠಲಾನಂದವನೀವ ||

||೯||

ಅರ್ಥನಿನರಣಿ:-

ಪ್ರಮೇಯಗರ್ಭಿತವಾದ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳು ಶ್ರೀತಂದೆ
ವೆಂಕಟೇಶವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು. ಪಿಂಡಾಂಡರೂಪವಾದ
ಈ ಸಾಧನಶರೀರವನ್ನೇ ತಿರುಸತಿಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರೆ ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನಿಸುವ
ಉಪಾಸನಾಮಾರ್ಗವನ್ನು ಪ್ರಸಕ್ತಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿಪಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ತಿರುಸತೀ = ಸಪ್ತಗಿರಿನಿವಾಸನಾದ ಪ್ರೇಮಕಟೇಶನ ಪುಣ್ಯತಮಕ್ಷೇತ್ರ.
ಸ್ವರೂಪಸುಖಫಲ ಬೇಡಿ = ಸ್ವರೂಪಗತ ನಿಜಾನಂದವನ್ನು ನೀಡೆಂದು
ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ (ಮುಕ್ತಿಪ್ರದರೂಪನು). ಅಹಿಗಿರಿಯೊಳಿರುವ = ಸಪ್ತಗಿರಿ
(ಶೇಷಾದ್ರಿ) ಎಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ. ಹೃತ್ಪುಷ್ಪರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ = ದೇಹಗತ
ಹೃತ್ಕಮಲದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಬಿಂಬರೂಪೀ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ. ಉರಗಾ
ದ್ರೀಶನ = ಶೇಷಾಚಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಪ್ರೇಮಕಟೇಶ, ಕೃತುಕೋಟಿ
ಪುಣ್ಯ ಶೇಖರಿಸಿ = ಅಸಂಖ್ಯವಾದ ಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಫಲರೂಪ
ವಾದ ಪುಣ್ಯಗಳನ್ನು ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ, ಸರ್ವತತುನೇಶರೊಲಿನೆ = ಸಕಲ
ತತ್ತ್ವಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ, ಕರ್ಮಗತಿ =
ಸರ್ವಕರ್ಮಸಮರ್ಪಣಾಭಾವ. ಅತಿಕ್ರಮಿಸಿ = ಸಂಚಿತಾಗಾಮಿ ಕರ್ಮ
ಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು, ನಿತತ ಸಪ್ತಚಿಕ್ರಸ್ಥಿತಿ = ಈ ದೇಹದಲ್ಲಿ
ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ಸಪ್ತಕಮಲಗಳ ಪೂಹಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಗಳನ್ನು ತಿಳಿದು.

ಸಪ್ತಚಿಕ್ರಗಳ ವಿವರ:- ೧. ತುಂದಿಯಲ್ಲಿ ಚತುರ್ದಳಕಮಲ.
೨. ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಷಡ್ವಳಕಮಲ. ೩. ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಅಷ್ಟದಳಕಮಲ.

೪. ಗುರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾದವದಳಕಮಲ. ೫. ಕಂದದಲ್ಲಿ ಪೂಡತದಳಕಮಲ.
 ೬. ಭ್ರೂಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಿದಳಕಮಲ. ಮತ್ತು ೭. ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರದಲ್ಲಿ (ಶಿರ
 ಸ್ಥಾನಲ್ಲಿ) ಸಹಸ್ರದಳಕಮಲ.

ಈ ಧ್ಯಾನದಿಂದ ತುಂದಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿ, ಶಿರಃಪರ್ಯಂತ ಸಪ್ತ
 ಗಿರಿಗಳನ್ನು ಕೆಳಗಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಂತೆ ಅನುಸಂಧಾನ. ಸತ್ಪಥಿಕ
 ರಾಗಿ = ಸನ್ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಯಾತ್ರಿಕರಾಗಿ. ಸಪ್ತಕ್ಷಿತಿಧರವಿದು
 = ಏಳು ಗಿರಿಗಳಂತೆಯೇ ಅನುಸಂಧಾನದಿಂದ (ಕ್ಷಿತಿಧರ-ಪರ್ವತ).
 ನದನನೆ = ಈ ಶರೀರಗತ ಮುಖವೇ. ಪೂರ್ವಕವಾಟೆ = ಪೂರ್ವದಿಕ್ಕಿನ
 ದ್ವಾರವೆಂದು ಅನುಸಂಧಾನ (ಮೂಡಲಬಾಗಿಲು) ತುಂದಿ ಸದನನೆ =
 ಮೂಲಾಧಾರವೆಂಬ ಸ್ಥಾನವೇ. ಶ್ರೀಶೈಲವಾಟೆ = ಪಶ್ಚಿಮದಿಸೆಯಲ್ಲಿ
 ಶ್ರೀಶೈಲ ಸದೃಶವು. ಪಂಚವಿಧಿ ಜ್ಞಾನ = ಪಂಚಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು.
 ಮೂರು ನಿಧಿ ಶ್ವಾಸ = ಪೂರಕ- ಕುಂಭಕ- ರೇಚಕಗಳೆಂಬ ಮೂರು
 ಪ್ರಕಾರವಾದ ಶ್ವಾಸಕ್ರಿಯೆಗಳೇ. ಗಿರಿಯೇರುವಾಟೆ = ಪರ್ವತಾ
 ರೋಹಣಕ್ರಿಯೆಯು ಬದಿಗನಾಗಿ = ಜೀವನಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ರಕ್ಷಕ
 ನಾಗಿರುವ. ನಾಯು = ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರು, ಸಧನನಾಮಕ
 ಹರಿಯು = ಸಧನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು, ಹೃದಯ ಶಿಖರದಿ
 = ಹೃದಯದ ಅಗ್ರದಲ್ಲಿ ಕಾಣುವ ಅಗ್ರೇಶನಾಮಕ ಬಿಂಬನನ್ನು,

ತೀರ್ಥವಿಪ್ಪುದು - ದೇಹಗತ 72,000 ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಪುಣ್ಯನದಿಗಳು,
 ನೆದ್ಯಭಿಮಾನದೇವತೆಗಳೂ ಸನ್ನಿಹಿತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮೀಸರಿತವು =
 ಆ ತೀರ್ಥಗಳ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಸರಸ್ವತಿಯೇ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ ಸ್ವಾಮಿಪುಷ್ಪ
 ರಣೇ ಎಂದು ಅನುಸಂಧಾನ (ಬ್ರಾಹ್ಮೀ = ಬ್ರಹ್ಮನಪತ್ನಿ ಸರಸ್ವತೀ. ಸರಿತ =
 ನದಿ). ದೇಗುಲವು = ಗಿರಿಯ ಅಗ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವ
 ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೇವಾಲಯವು, ಸಪ್ತಪ್ರಕಾರಕೆ = ಏಳು ಪ್ರಕಾರವಾದ
 ಪ್ರಾಕೃತಅವರಣಗಳಿಗೆ- ೧. ಅನಾದಿಲಿಂಗಾವರಣ. ೨. ತೈಜಸಾಂಹಕಾ
 ರಾವರಣ. ೩. ತಾಮಸಾಂಹಕಾರಾವರಣ, ೪. ವೈಕಾರಿಕಾಂಹಕಾರಾ

ವರಣ. ೫. ಅನಿರುದ್ಧಾವರಣ. ೬. ಜೀವಾಚ್ಛಾದಿಕ ಮತ್ತು ೭. ಮಹ
ತತ್ತ್ವಾವರಣ- ಹೀಗೆ ಸಪ್ತಪ್ರಾಕೃತಾವರಣಗಳು. ಸುಸ್ತಾದಿ ದ್ವಾರವು
= ಜಾಗ್ರತಿ, ಸ್ವಪ್ನ, ಸುಷುಪ್ತಿ- ಎಂಬ ಅವಸ್ಥಾತ್ರಯಗಳೇ ಕವಾಟತ್ರ
ಯಗಳು. ವ್ಯಾಪ್ತದರ್ಶಿ = ಸರ್ವಾಧಿಷ್ಠಾನಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಭಗವದ್ರೂಪಗಳ
ಪಿತನ, ಸ್ರಾಸ್ತಾಧಿಕಾರದಿ = ವ್ಯಾಪ್ತದರ್ಶಿತ್ವವೆಂಬುದೇ ತಿರುಪತಿ
ಯಾತ್ರೆ ಮಾಡಲು ಏಕೈಕಾಧಿಕಾರವು.

ಪಂಚಿಕೋಶ :-೧. ಅನ್ನಮಯ ಕೋಶ ೨. ಪ್ರಾಣಮಯಕೋಶ
೩. ಮನೋಮಯಕೋಶ ೪. ವಿಜ್ಞಾನಮಯಕೋಶ ಮತ್ತು ೫. ಆನಂದ
ಮಯಕೋಶ-ಎಂಬ ಪರಿವರಗತಪಂಚಿಕೋಶಗಳೇ ಹರಿಮನೆಯು =
ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ ಮತ್ತು ನಾರಾ
ಯಣ ಎಂಬ ಪಂಚಭಗವದ್ರೂಪಗಳ ಮಂದಿರಗಳು.

ಮನೋಪಂಚಿಕೆ = ಮನಸ್ಸು-ಚಿತ್ತ-ಬುದ್ಧಿ-ಅಹಂಕಾರ-ಜೇತನ ಎಂಬ
ಪಂಚಮನೋವೃತ್ತಿಗಳ ಈಶ್ವರ = ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಗಳು, ದ್ವಾರಾ
ವನೆಯು = ಪಂಚದ್ವಾರಗಳ ದ್ವಾರಪಾಲಕರೆಂಬ ಅನುಸಂಧಾನ (ಆಪನ-
ಕಾಯುವುದು, ರಕ್ಷಣೆ) ಸ್ರಾಣಪಂಚಾಖ್ಯರ = ಪ್ರಾಣ- ಅಪಾನ-
-ವ್ಯಾಸ- ಉದಾನ- ಸಮಾನರೆಂಬ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ಪಂಚಾಧಿಷ್ಠಾನ
ಗಳೇ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮಸಥೆಯು = ಸಲಿಗೆಯ ವರ್ತನೆಗಳು (ಸಥೆ = ಆತ್ಮೀಯತೆ
ಸಲಿಗೆ, ಸದರ) ಪಂಚವ್ಯೂಹದಿ = ಪಂಚಿಕೋಶಗತ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಶ್ರೀ
ಹರಿಯ ಪಂಚರೂಪಗಳ ಸಮೂಹ, ಪಾಂಚಿರಾತ್ರೋಕ್ತೆ = ಪಂಚರಾತ್ರಾ
ಗಮಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ನಿರಿಂಚಿಸಿತನ ಸ್ಥಾನ = ಬ್ರಹ್ಮಜನಕನಾದ
ವಾಸುದೇವನ ಸ್ಥಾನವು (ಸಹಸ್ರದಳಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮರಂಧ್ರಗತ ಕಮಲ)
ಬಿಗಿದ ರೋಮಾಂಚನಗಾತ್ರದಿ = ಎದ್ದ ರೋಮಾಂಚನಗಳಿಂದೂಡಗೂ
ಡಿದ ದೇಹದಿಂದ ತಿರುಪತಿಯಾತ್ರೆಯ ಒಡಾಡಿ (ಗಾತ್ರ-ಶರೀರ) ಮೂಲ
ಧಾರನೆಂಬ = ತುದಿಯ ಮೂಲಾಧಾರವು. ಅದೇ ಕಪಿಲತೀರ್ಥವೆಂಬ

ಅನುಸಂಧಾನ. **ನಾಭೀಕಮಲ** = ನಾಭಿಯಲ್ಲಿರುವ ಪದ್ಮಗಳವೇ ಗಾಳಿ
 ಗೋಪುರವು **ದ್ವಾದಶಸೆಟಿಲ** - ದೇಹದಲ್ಲಿರುವ ಉರಸ್ಥಳಗತ ದ್ವಾದಶ
 ದಳಕಮಲವೇ ಮೊಳಕಾಲ್ಪುರಿಯು **ಮೀರಿ** = ಅದನ್ನು ಹತ್ತಿ ಮುಂದೆ
 ಹೋಗಲು. **ಧಾಳಿಸುತಿಹ** ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುವ, ಹೃನ್ಮುಕುಳಾ
 = ಅಷ್ಟದಳಾತ್ಮಕವಾದ ಹೃತ್ಪದ್ಮವು. **ಏಳೆರಡು ಮೇಲಾನರಣಗಳಲ್ಲಿ** =
 -ಮೇಲಿರುವ ಸವಾಪರಣಗಳಲ್ಲಿ (ಪೃಥ್ವೀ-ಅವು ತೇಜಸ್ಸು-ವಾಯು-
 ಆಕಾಶ-ಮನಸ್ಸು-ಅಹಂಕಾರ-ಮಹತ್ತು-ಮತ್ತು ಅವ್ಯಕ್ತಗಳೆಂಬ ನವಾ
 ಸ್ವಾಮಿಕೂಲಗನ = ಸ್ವಾಮೀರ್ಥದ ದಡದಲ್ಲಿರುವ ನಿರ್ಮಮ --
 ವರಣಗಳು ಮಮಕಾರರಹಿತವಾದ, **ಉಭಯಕರ್ಮನೆ** = ಪಾಪಪುಣ್ಯ
 ಗಳೆಂಬ ದ್ವಂದ್ವ ಕರ್ಮಗಳೇ. **ಕಾಣಿಕೆಹಸನ** = ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮುಡುಪು.
ಮನಸಿನ ಬೆಸನ = ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೂಡಿಸುವುದೇ, **ಕ್ಷೇತ್ರ**
ಧರ್ಮವು. **ದಾಸ್ಯ ಮರ್ಮನೆ** = "ದಾಸೋಽಹಂ" ಎಂಬ ಭಾವನೆಯೇ
 ಕೂಡುವವಿಧಾನ - ಮುಡುಪು ಒಟ್ಟಿಸುವ ಕ್ರಮವು. **ಭರ್ಮಾಂಡ**
 ದಲಿ **ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ** (ಭರ್ಮ-ಹಿರಣ್ಯಗರ್ಭನಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ
 ದೇವರು). **ಜನ್ಮಾದ್ಯೂರ್ನಿಗಳನು** = ಜನನ ಮರಣಾಬ್ಧಿವಾದ ತೆರೆ
 ಗಳನ್ನು-ಅಲೆಗಳನ್ನು), **ನಿರ್ಮಲರಾಗಿ** ಕರ್ಮಬಂಧರಹಿತರಾಗಿ ಈಶ
 ಕೂರ್ಮ ನಿರಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪವಾದ ಅನುಗ್ರಹ
 ಬೇಕೆಂಬ ಆಕಾಂಕ್ಷೆ ಉಳ್ಳವರು. **ಪರಿಚ್ಛೇದತ್ರಯದೊಳು** = ಸತ್ತ್ವ-
 ರಜ-ತಮಗಳೆಂಬ ತ್ರಿಗುಣಗಳ ಅವರಣಗಳನ್ನು. **ಒಳನದಿಯ ಮೀರಿ** =
 ಮೀರಿ, ಅಂದರೆ, ತ್ರಿಗುಣಾತೀತರಾಗಿ. **ಕರ್ಮಾಂಕುರದ** = ಅನಾದಿ
 ಕರ್ಮದ ಅಂಕುರರೂಪವಾದ **ಬೇರುಗಳೆಲ್ಲ ತರಿದು** = ಸಮೂಲವಾಗಿ
 ನಾಶಮಾಡಿ. (ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನೆ) **ಲಿಂಗಾವರಣನ ಕಳಚಿ** = ವಿರಜಾ
 ನದಿ ಸ್ನಾನದ್ವಾರಾ ಲಿಂಗದೇಹಭಂಗ ಹೊಂದಿ (ಪ್ರಾಕೃತಕರ್ಮಮುಕ್ತರಾಗಿ)
ಗಿರಿರಾಯನ = ಶೇಷಾಚಲಪತಿಯಾದ ವೆಂಕಟೇಶನ. **ಅಂಗಾಂಗ** =
 ಅಂಗೋಪಾಂಗಗಳಲ್ಲಿರುವ. **ವಿರಜಾನದಿಯೊಳು** = ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾನು
 ವಿಧವಾದ ಮನೋಹರವಾದ ಅಭರಣಗಳ ಅಲಂಕಾರವೇ **ವಿರಜಾನದಿ** ಎಂದ

ನುಸಂಧಾನ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಆಭರಣಗಳೆಲ್ಲವೂ ಲಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಕ. ವಿರಜಾ
ನದಿಯು ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಆಭಿಮನ್ಯಮಾನವಾಗಿದೆ. ಹೃದಯಸೆದ್ಧ =
ಹೃದಯವೆಂಬ ಮನೆ. ಅನಿತ = ಎಡಬಿಡದೆ ಜೀವರಿಗೆ ಬಿಂಬನಾಗಿದ್ದಾನೆ.
ಚಿದ್ವೇಹದಲಿ = ಸ್ವಲ್ಪದೇಹಗತ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಶರೀರದಲ್ಲಿ. ಶ್ವಾಸ
ನಹನ = ಉದಾಸವಾಯುವಾಹನವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು (ಉತ್ಕೃಷ್ಟಮಣ
ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಈ ಭಗವದ್ರೂಪದ ಚಿಂತನೆ.) ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಭಾಸ = ವಿದ್ಯುತ್ತಿ
ನಂತೆ ಕ್ಷಣಕಾಲ ಪ್ರಕಾಶಿಸುವನು (ಮಿಂಚಿನಿಂದದಿ ಹೊಳೆವನು.) ಬುದ್ಧಾತಿ
ರೂಢನಹುದೇ = ಮೂಢರಿಗೆ ಬುದ್ಧಿಯಲ್ಲಿ ಈ ಅನುಸಂಧಾನವು ಎಂದಿ
ಗಾದರೂ ಬರುವುದೇ ? ಮಾರುತನ ಅವಲಂಬ = ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ
ತೃತೀಯಾವತಾರಭೂತರಾದ ಶ್ರೀಮನ್ಮಧ್ವಮುನಿಗಳ ಮತವನ್ನು ಅವ
ಲಂಬಿಸಿ ತದನುಸಾರಿಯಾಗಿ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ. ಪ್ರಾಕೃತಡಿಂಬ =
ಪಾಂಚಭೌತಿಕವಾದ ಸ್ಥೂಲಶರೀರವು.

ಶಿಖರ

(ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಮಾಚ

ರೂಪಕತಾಳ

ಕಾಮ ಕೋಟಿ ಸುಂದರಾ- ತಿರುಪತಿಯ

ಸ್ವಾಮೀತೀರ್ಥಮಂದಿರಾ ||

||ಪ||

ಕಾಮಜನಕ ಭಕ್ತಪ್ರೇಮಿ ಭವಾಟವಿ

ಧೂಮಕೇತು ಹೃತ್‌ಧಾಮದಿ ನೆಲೆಸೋ ||

||ಅ||

ವೃಷಭಾಚಲಾ-ಸನ್ನಿಲಯನೆ

ವೃಷಭಾ-ಚಲಾ ||

ಒಸೆದು ವರಿಕಿಸುತ ಅಸುರನ ಸವರುತ
ಅಸಮಗಿರಿಗೆ ನೀ ಅಸುರನ ಪೆಸರಿತ್ತೆ ||

||೧||

ಅಂಜನಾ-ಚಲಾ ನಿವಾಸನೆ ಪ್ರ
ಭಂಜನಾ-ಚಲಾ ||

ಸಂಜೆಚರರ ಕುಲಭಂಜನ ಶರಭಜೆ
ಕಂಜಹಾಕ್ಷಿಪ್ತಿಯೆ ಅಂಜನಿವರದಾ ||

||೨||

ಶೇಷಾ-ಭೂಧರಾ ಮನಸಿನ ಬಡು
ಕ್ಷೇಶಾ-ಅಪಹರ ||

ಶೇಷದೇವ ಮದಲೇಸು ಹರಿಸಿ ಅಪ
ನಾಶೆ ಸಲಿಸಿ ಹರಿ ಶೇಷಚಲನಾದೇ ||

||೩||

ವೆಂಕಟಾಚಲಾ-ಮೂಢವನಾ
ಸಂಕಟಗಳಾ ||

ಅಂಕುರಿಸದೆ ನಿಷ್ಕಂಕನೆಂದೆನ್ನಿ,
ಕಿಂಕರ ತನಯಳ ಕಂಕಣ ಕಟ್ಟಿದ ||

||೪||

ಶ್ರೀಪರಾ-ಭೂಪರಾ ಪೂರೆಯುವೆ ನೀ
ಜೀಪರಾ-ಅಂತರಾ ||

ಜೀವನಾಮಕನಾಗಿ ಜೀವಭಿನ್ನ ಹರಿ
ಕೈವಲ್ಯದ ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಶ್ವಲ ||

||೫||

೫೫೬

ಶ್ರೀನಿವಾಸಸ್ತೋತ್ರ ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲಿಕಾ

(ಗುರುಶ್ರೀಶವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನಕಲ್ಯಾಣ

ಅಟ್ಟಿ ತಾಳ

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ದಯಾನಿಧೇ ||

||ಪ||

ಘನುಕೋಟಿಕೇಜ ರಾವಣ್ಯ ಮೂರುತಿ

ಪ್ರೇಮಕಟೀಶಗೆ ನಮೋ ನಮೋ ||

||ಅ||

ಶೇಷಾಚಲನಿವಾಸ ದೋಷದೂರನೆ ಭಕುತ

ಪೋಷಕ ಶ್ರೀಕಾಂತ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೧||

ವಿಗರಾಜವಾಹನ ಸಗದೊಡೆಯನೆ ನಿನ್ನ

ಆಗಣಿತಮಹಿಮೆಗೆ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೨||

ನೀಲಮನಾಶ್ಯಾಮ ಪಾಲನಾಗರಶಯನ

ಶ್ರೀಲಕುಮೀಶನೆ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೩||

ರಂಖಚಕ್ರಧರ ವೆಂಕಟರಮಣಕ

ಳಂಕಮೂರುತಿ ದೇವ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೪||

ಪನ್ನಂಗಶಯನನೆ ನಿನ್ನಂಥ ದೇವರು

ಇನ್ನುಂಟೆ ಅಜಭವಸುರವಂದ್ಯ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೫||

ಸೃಷ್ಟಿ ಇಲ್ಲದಲೆ ಒತ್ತಟ್ಟಿ ಗಿದ್ದಪರನ್ನು

ಸೃಷ್ಟಿಸೀ ಜೀವರ ಸಲಹೂವಿ ||

||೬||

ತನು ಮನ ಕರಣಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು
ಅನಿಮಿಷರು ಅಭಿಮಾನಿಗಳೆನಿಸಿದೆ ||

||೭||

ದೀನವತ್ಸಲ ನಿನ್ನಾಧೀನದೊಳಗಿಟ್ಟು
ಜ್ಞಾನಕರ್ಮಗಳ ಮಾಡಿಸುವೆಯೋ ||

||೮||

ಕ್ಷಣ ಬಿಡದಲೆ ಭಕ್ತರು ಜನರ ರಕ್ಷಿಸುವಿ ದು-
ರ್ಜನರಿಗೆ ದುರ್ಲಭನೆನಿಸುವೀ ||

||೯||

ದೈವಮೃತ್ಯು ನೈರ್ಘೃಣ್ಯ ಲೇಸವಿಲ್ಲದವರು-
ಪಾಸನದಂತೆ ಫಲಗಳೀವಿ ||

||೧೦||

ಒಂದೇ ರೂಪದಿ ಬಹುಮಂದಿಗಳೊಳಗಿದ್ದು
ಬಂಧ ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೆನಿಸುವಿ ||

||೧೧||

ಜ್ಞಾನಿಗಳರಸ ಆಜ್ಞಾನಿಗಳೊಳು ನಾ ಅ
ಜ್ಞಾನಿ-ಸುಜ್ಞಾನವ ಪಾಲಿಸೋ ||

||೧೨||

ನಂಬಿದೆ ನಾ ನಿನ್ನ-ಬಿಂಬಮೂರುತಿ ಎನ್ನ
ಡಿಂಬದೊಳಗೆ ಪೊಳೆ ಅನುದಿನ ||

||೧೩||

ಘನಮಹಿಮ ಎನಗಿನ್ನೊಂದನು ಒಯ್ಯಿಲ್ಲ
ನಿನ್ನ ಧ್ಯಾನದೊಳಿಡು ಮರೆಯದೇ ||

||೧೪||

ನಿನ್ನ ಹೊರತು ಎನಗನ್ಯರಿಂದೇನಯ್ಯ
ನಿನ್ನ ಸ್ತುತಿಪ ಸುಖಕ್ಕೆಣಗಾಣೆ ||

||೧೫||

ದುರ್ಜನರಸಂಗ ವಿವರ್ಜನಮಾಡಿಸಿ ಸಾಧು
ಸಜ್ಜನರ ಸೇವೆಯೊಳಗಿಡೋ ||

||೧೬||

ವಿಸುಜನ್ಮಗಳೇಯೆ ಲೇಸು ಚಿಂತೆಯು ಇಲ್ಲ
ವಾಸನೆಂದೆನಿಸೋ ವಾಸ್ತವನಿತ್ತು ||

||೧೭||

ಎನ್ನಪ್ಪ ಎನ್ನಣ್ಣ ಎನ್ನ ಕಾಯುವ ದೇವ
ನಿನ್ನ ವಿಸ್ಮರಣೆಯ ಕೊಡದಿರೋ ||

||೧೮||

ಮನಸಿನ ಚಿಂತೆಲವನು ತೊಲಗಿಸಿ ಪಾದ
ವನಜದಲ್ಲೊಸಯ್ಯ ಜಿತವಾಗಿ ||

||೧೯||

ಕರಣಗಳಿಂದ ಚರಿಸುವ ಆ ವಿಷಯ ಶ್ರೀ-
ಹರಿ ನಿನ್ನ ಸೇವೆಯಾಗಲಿ ಸ್ವಾಮಿ ||

||೨೦||

ಹರಿಯು ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಸುರರೆಲ್ಲ ವಾಸರು
ತರತಮ ಭೇದಜ್ಞಾನವನೀಯೋ ||

||೨೧||

ಬುದ್ಧಿಪೂರ್ವಕ ಗುರುಮಧ್ಯಮತವ ತಳಿ
ದಿದ್ದವನೆ ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧನೋ ||

||೨೨||

ಗುರುಗಳ ಕರುಣ ಸುಸ್ಥಿರವಾಗಿದ್ದವರಿಗೆ
ಹರಿ ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹವಾಗ್ವದೋ ||

||೨೩||

ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೆನ್ನ ಚಿತ್ತಕ್ಕೆ ಬರಲಿ
ಅನ್ಯಥ ಬಯಕೆಯ ಕೊಡದಿರೋ ||

||೨೪||

ನಿನ್ನವರಲ್ಲದೆ ಅನ್ಯರು ಬಲ್ಲರೆ
ಘನ ಮೂತಿನ ಸುಖಸವಿಯನ್ನು ||

||೨೫||

ಸ್ತುತಿರತ್ನಮಾಲಾ ಸಂಸ್ತುತಿಸಿ ಹಿಗ್ಗುವರಿಗೆ
ಪ್ರೀತಿದಿನ ಸುಖ ಅಭಿವೃದ್ಧಿಯೋ ||

||೨೬||

ಗುರುಗಳು ಮಧ್ವರಾಯರು ಮೂರುಲೋಕಕ್ಕೆ ||
 ಧೂರೆ ಗುರುಕ್ರೀಶವಿಠಲ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೨೭||

ಶಿಖರ

ಮಂಗಳ ಪದ

(ವಿಜಯವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ- ಭೈರವಿ

ಆದಿತಾಳ

ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಂ ||

||ಪ||

ತೊಳಸದಕ್ಕೆಯ ತೆಂಬ ಕಿಲುಬು ತಳಿಗೆಯಲುಂಬ
 ಕೊಳಗವಲಿ ಹಣಗಲನು ಅಳಿದುಕೊಂಬ
 ಇಲ್ಲ ಕಾಸು ಎಂದು ಸುಳ್ಳುಮಾತಾಡಿದರೆ
 ಎಲ್ಲವನು ಕಸುಗೊಂಬ ಕಳ್ಳಧೂರೆಗೆ ||

||೧||

ತನ್ನ ನೋಡೇನೆಂದು ಮುನ್ನೂರು ಗಾವುದ ಬರೆ
 ತನ್ನ ಗುಡಿಯ ಪೊಕ್ಕ ಜವರಿಗೆಲ್ಲ
 ಹೊನ್ನು ಹಣಗಳ ಕೊಂಡು ತನ್ನ ವರುಶನ ಕೊಡದೆ
 ಬೆನ್ನೊಡ್ಡೆಯ ಹೊಯಿಸುವ ಅನ್ಯಾಯಕಾರಿಗೆ ||

||೨||

ಗಿಡ್ಡ ಹಾರವನಾಗಿ ಬಡ್ಡಿ ದಾನವ ಬೇಡಿ
 ಮಡ್ಡು ಕಾಸುಗಳಿಗೆ ಕೈಯ ನೀಡಿ
 ಅಡ್ಡ ಬಿಡ್ಡ ಜನರ ವಿಡ್ಡೊ ರಗಳ ಕಳೆದು
 ಮೊಡ್ಡ ವರ ಮಾಳ್ವ ಸಿರಿ ವಿಜಯವಿಠಲಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ತೊಳಸದಕ್ಕಿಯು = ಅಕ್ಕಿಯನ್ನು ತೊಳಸದೇ ಇರುವ ಕೇಸಕ್ಕಿಯು ಅನ್ನ **ತಳಿ** = ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನಿಡುವ ಹರಿವಾಣ. **ಕೊಳಗದಲಿ** = ಅಳತೆಯ ಪಾತ್ರೆ. **ಬೆನ್ನೊಡ್ಡೆಯು** = ಕೃಷ್ಣಾಜಿನದ ಪಟ್ಟಿಗಳಿಂದ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಹೊಡೆಯುವುದು (ದೇವರ ದರ್ಶನವಾದನಂತರ ಭಕ್ತರ ಗುಂಪನ್ನು ಚದುರಿಸಲು ಸಾಧನ). **ಗಿಡ್ಡೆಹಾರವನಾಗಿ** = ಕುಳ್ಳಿನಾದ ವಾಮನಾವತಾರೀಶ್ರೀಹರಿ. **ಒಡ್ಡಿ** = ಕೈ ನೀಡಿ (ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಗೆ) **ವಿಡ್ಛೂರಗಳ** = ಪ್ರತಿಬಂಧಕರೂಪವಾದ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ.

॥ ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

|| ಶ್ರೀಃ ಹರಿಃ ಓಂ ||

ವಿಭಾಗ-೬

ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನಮಾಲಾ

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ

೧. ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಸರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ

ಚಿಗಿಲ

ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತ (ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರ ಕೃತಿ)

ರಾಗ-ಪೂರ್ವಿ

ಖಂಡಭಾಷು ತಾಳ

ಶ್ರೀರಾಮ ನಿನ್ನ ಪಾದವ ತೋರೋ

ಮೋಹನ್ನ ಗುಣಧಾಮ ನಿನ್ನ ಮೋಹದ ಪಾದವ ||

||ಪ||

ವರಗುಣಜಾಲ ಸುರಗುಣಲೋಲಾ

ಕರುಣಾಪಾಲ ತರುಣೀ ಪರಿಪಾಲಾ ||

||೧||

ಅಜಭವಪೂಜಿತ ಗಜವರಭಾವಿತ

ಸುಜನರ ಸೇವಿತ ತ್ರಿಜಗವಂದಿತಾ ||

||೨||

ಅಂಗಜಜನಕ ವಿಹಂಗತುರಂಗ

ತುಂಗವಿಕ್ರಮ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಮೋಹನ್ನ = ಪರಮಮಂಗಳಕರವಾದ. ವರಗುಣಜಾಲ = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಪರಿಪೂರ್ಣ. ತರುಣೀಪರಿಪಾಲಾ = ಅಹಲೈಯ ಉದ್ಧಾರದ ಪ್ರಸಂಗ (ರಾಮಾವ ತಾರ). ಅಜಭವಪೂಜಿತ = ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜ್ಯನು. ಗಜವರಭಾವಿತ = ಗಜರಾಜನಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯ. ಅಂಗಜಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ಪಿತ. ವಿಹಂಗತುರಂಗ = ಗರುಡಗಮನನು.

ಚಿಚಿ

ಅಂಕಿತ-ಮಹಿಪತಿ

ಶ್ರೀರಾಮ ರಾಮನೇ ಸಾರ್ವಭೌಮ
ಪರಮ ಪುರುಷೋತ್ತಮಾಂತ ಮಮ || ||೨||

ಹರಹೃದಯ ವಿಶ್ರಮ ಸುರಜನಿಗೆ ಪ್ರೇಮ
ಕರುಣಾಸಾಗರ ಸಕಲಾತ್ಮರಾಮ || ||೩||

ಸುರಭಿ ಕಲ್ಪಧ್ರುವಮವಾರ ಸ್ವಹಿತನಾಮ
ಖರದೂಷಣಾರಿ ಪ್ರಾರಿತಕಾಮ || ||೪||

ವ ದಯದ ಸ್ನೇಹಮ ಹೀರೆವ ಶರಣರ ಸೇವ
ತರಳ ಮಹಿಪತಿ ನ್ಯಾಯಿ ಘನಮಹಿಮ || ||೫||

ಚಿ೦

ರಾಗ-ಕಾಂಚೋದಿ

ರಘುಂಸೆತಾಳೆ

(ಪುರಂದರವಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ)

ರಾಮ ಎಂಬುವ ಎರಡು ಅಕ್ಷರದ ಮಹಿಮೆಯನು
ಪಾಮರರು ತಾವೇನು ಬಲ್ಲರಯ್ಯ || ||ಪ||

ರಾ ಎಂದ ಮಾತ್ರದೊಳು ರಕ್ತ ಪಾಂಸದಲ್ಲಿದ್ದ
ಆಯಸ್ಸಿ ಗತವಾದ ಅತಿ ವಾಪವನ್ನು

ಮಾಂಸವನು ಮಾಂಸ ಮಹರಾಯ ಮುಕ್ತಿಯ ಕೂಡುವ
ಮಾಂಸವನು ನಾಲ್ಕು ಕಿ ಮುನಿರಾಯ ಬಲ್ಲ ||

||೧||

ಮತ್ತೆ ನಾ ಎಂದನು ಹೊರಬಿದ್ದ ಪಾಪಗಳು
ಮತ್ತೆ ಒಳವೊಂದಂತೆ ಕವಾಟವಾಗಿ
ಮತ್ತೆ ಕಾಯಗಳ ಪವಿತ್ರ ಮಾಡುವ ವರಿಯ
ಭಕ್ತವರ ಹನುಮಂತನೊಬ್ಬ ತಾ ಬಲ್ಲ ||

||೨||

ಭರೆಯೊಳಿನಾಮಕ್ಕೆ ಸರಿಮಿಗಿಲು ಇಲ್ಲೆಂದು
ಪರಮ ದಾದಗಳಿಲ್ಲ ವೊಗಳುತ್ತಿಹವು
ಸರಿಯಾದ ಪುರಂದರನಿಶ್ಚಲನ ನಾಮವನು
ಸರಿಕಾಯೊಳಿಗಿವು ಶಿವನು ತಾ ಬಲ್ಲ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಆಯಸ್ಸಿಗತನಾದ = ಮೂಳೆಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ, ಅಂದರೆ
ಆಳವಾಗಿ ಒಳಹೊಕ್ಕ ವಾಪಸಮೂಹಗಳನ್ನು “ರಾಮ”-ಎಂಬ ಎರಡು
ಅಕ್ಷರಗಳ ರಬ್ಬವು ಸಮೂಲವಾಗಿ ಪರಿಹಾರಮಾಡುವುದು. ಹಿಂದೆ ಪರಮ
ಪಾಪವಾಗಿ ದುರ್ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಜೀವನ ನಡೆಯಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಬೇಡನು ನಾರ
ದರ ಉಪದೇಶದಿಂದ ರಾಮನಾಮ ಜಪದಿಂದ ಆದಿಕವಿ ನಾಲ್ಕು ಕಿ ಎಂದು
ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾದನು. ದಾಯನನು = ಸಂಪತ್ತು ಅಂದರೆ, ಮುಕ್ತಿ ಎಂಬ
ಸಂಪತ್ತನ್ನು ಹೊಂದಿದನು. ಕವಾಟ = ಬಾಯಿಯ ಎರಡು ತುಟಿಗಳೂ
ಮುಂದು ಉಚ್ಚರಿಸುವಾಗ ಸೇರಿ ಹೊರಬಿದ್ದ ವಾಪಸಮೂಹಗಳು ಎನ
ಬಳಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಬಂಧಿಸುವುವು, ಈ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮ
ಕಾರ್ಯಧರಂಧರನಾದ ಹನುಮಂತ ಬಲ್ಲ. ವೇದತುಲ್ಯವಾದ ಶ್ರೀರಾಮ
ನಾಮಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕಾಶೀ ವಿಶ್ವನಾಥನಾಥ ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು
ಬಲ್ಲರು. ರಾಮತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನು ತನ್ನ ಸತಿಯಾದ ಗಿರಿಜೆಗೆ ಉಪದೇಶ
ಸಿದರು.

೫೬೧

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ)

ರಾಗ-ಸಾನೇರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಪಾಲಯ ಸೀತಾರಾಮ ಭಾಮಾ ||

||ಪ||

ದಶರಥನಂದನ ವರಮುಖಭಂಜನ ತ್ರಿ

ವಲಭಯ ರದಸ-ಸುಸ್ಥಿತವದನ ||

||೧||

ವಾತಜನುತ ಭವಮಾತಕಹರ ವಿಧಿತಾತ ಪು

ನೀತವದ-ಭೂತಪ ವರದಾ ||

||೨||

ದಿನಕುಲರಕ್ಷಾ : ನೇಜನರಕ್ಷ

ಮುನಿಜನ ತೋಪ-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟೇಶಾ ||

||೩||

✽

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಭಾನು = ಚಕ್ರವರ್ತಿ (ಸುಕೇತಪುರದ ಚಕ್ರವರ್ತಿ). ತ್ರಿದಶ
ಭಯಶಮನ = ದೇವತೆಗಳ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ (ತ್ರಿದಶ-ದೇವತೆ
ಗಳು). ಸುಸ್ಥಿತವದನ = ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತವಾದ ಮುಖ. ವಾತಜ
ನುತ = ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹನುಮಂತನಿಂದ ಸ್ತುತನಾದವನು
ಭವಮಾತಕಹರ = ಸಂಸಾರದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ವಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು,
ವಿಧಿತಾತ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂತ್ರ. ಪುನೀತವದ =
ಪಾವನಚರಣನು. ಭೂತಪ ವರದಾ = ಭೂತನಾಥನಾದ ಶ್ರೀ ರುದ್ರ
ದೇವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಪ್ರದನು. ದಿನಕುಲ = ಸೂರ್ಯವಂಶೋದ್ಭವ.

೫೬೨

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟ)

ರಾಗ-ಸಾರಂಗ

ರಸುಂಪೆತಾಳ

ರಾಮ ರಾಮಾ ಸೀತಾ ರಾಮಾ ರಘುರಾಮಾ ||

||ಪ||

ರಾಮ ರಾಮ ರಘುಸಂವನ ತೋಷನ

ಆಮಿಷ ಪಾದಾಂಬುಜ ಪಾವನ

ಸಾಮ ವಿಮಲ ಕಮಲಾಯತಲೋಚನ

ಭೂಮಿಜಾರಮಣ ಸವಾಶುಭ ಮುಮುನೆ ||

||೦||

ಪಂಡ ಕುಖರ ಪರವಂದಿತ ಸುಜಟಾ

ಮಂಡಿತ ಮೌಳಿ ಮುನಿಂದ್ರಕರಾರ್ಚಿತ

ಚಂಡಕುಚೆ ರಾಮಿಣಿಶಾಚರ

ಪಂಡನ ಪರಕೊಪಂಡ ವಿಮಾರಿ ||

||೨||

ವಾರಿವಶಾಮ ವಯಾಂಬುಧಿ ಭಕ್ತ ಸ

ಮೀರಜ ಸೇವೆ ವಿಭೀಷಣವರದ ಸು

ಸ್ಥಿರವದನ ನಾಮ್ರಾಡ್ಯ ವರಾಯಣ

ಭೂ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟಕೃಷ್ಣ ನಮೋ ನಮೋ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ತೋಷನ = ಅನಂದಮಯನ. ಆಮಿಷ = ದೇವತೆಗಳು.

ಭೂಮಿಜಾರಮಣ . ಭೂಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಯ ರಮಣನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ. ಪಂಡ ಕುಖರ = ಮುಷ್ಠನಾದ ಖರನೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸನ ಸಂಹಾರಿ.

ಸುಜಟಾನುಂಡಿತ ನೌಳಿ = ಮನೋಹರವಾದ ದಟೆಯಿಂದ ಅಲಂಕೃತ
ವಾದ ಶಿರ ಮುನೀಂದ್ರಕರಾರ್ಚಿತ = ಭಾರದ್ವಾಜ ಋಷಿಗಳು ಮತ್ತು
ಇತರ ತಪೋನಿಧಿಗಳ ಕರಕಮಲದಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದವ. ಚಂಡ
ಕುಲೇಶಾ = ಸೂರ್ಯ ವಂಶೋದ್ಭವ (ಚಂಡ-ಪ್ರವಿರಕಿರಣಯುಕ್ತನಾದ
ಸೂರ್ಯ). ವಾರಿದಶ್ಯಾಮ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ (ವಾರಿದ = ಮೇಘ)
ಸಮೀರಜ = ವಾಯುಪುತ್ರ ಮಾರುತಿಯಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯಮಾಣನಾದ.

ಚಿ೩೩

(ನಿಜಯನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ ಭಂಜಸಿ

ಆದಿತಾಳ

ರಾಮ ರಾಮ ವಿಂಬರಡಕ್ಷರ

ಪ್ರೇಮದಿ ಸಲಹಿತು ಸುದನರನು (ಭಜಕರನು. ಪಾ)

||ಪ||

ಹಾಲಾಹಲವನು ವಾನಪ ಮಾಡಿದ

ಫಾಲಲೋಚನನೆ ಬಲ್ಲವನು

ಅಲಾಪಿಸುತ ಲಲೆಯಾಗಿದ್ದ

ಬಾಲೆ ಅಹಲೈಯ ಕೇಳೇನು ||

||೧||

ಅಂಜಿಕೆಯಿಲ್ಲದೆ ಗಿರಿ ಸಾರಿದ ಕಪಿ

ಕುಂಜರ ರವಿಸುತ ಬಲ್ಲವನು

ಎಂಜಲ ಫಲಗಳ ಹರಿಗರ್ಪಿಸಿದ

ಕಂಜಲೋಚನೆಯ ಕೇಳೇನು ||

||೨||

ಕಾಲವನರಿತು ಸೇವೆಯ ಮಾಡಿದ
 ಲೋಲ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಬಿಲ್ಲವನು
 ಹ್ಯಾ ರಾಯನ ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠಲನ
 ನೀಲಿರರಥಿಯ ಕೇಳೆನು ||

||೨||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಹಾಲಾಹಲವನು = ಕ್ಷರಸಮುದ್ರಮಥನಕಾಲದಲ್ಲಿ ವೃಧಮವಾಗಿ
 ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಕರಿರೂಪದ ಮಹಾವಿಷ. ಫಾಲಲೋಚನ = ಹಣೆ
 ಯ್ನ ಕಣ್ಣ್ನ ಪ್ರಸೇತ್ರನಾದ ರುದ್ರದೇವರು. ಗಿರಿ ಸಾರಿದ = ಗಂಧ
 ಮಾದಸಪರ್ವತದನ್ನು ಸೇರಿ ಅವನ್ನು ತಂದ ಬ್ರಹ್ಮರುತೀ. ರವಿಸುತ =
 ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವ. ಕಂಜಲೋಚನೆಯ = ಕಮಲದಳ
 ದಂತ ಸೇತ್ರಲುಳ್ಳ ಭಕ್ತಶಬ್ದ. ಕಾಲವನರಿತು = ನಮಯಪರಿತು
 ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನ ಸೇವೆಯನ್ನು ಶ್ರದ್ಧಾ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ರಾಮಾಸುಜ
 ನಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಣನು. ವ್ಯಾಳಶಯನ = ರೇಷಶಯನನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ.

೫೬೪

(ನರದಗೋಪಾಲವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾನಡ

ಅಟಿತಾಳ

ರಾಮನಾಮ ಭಜಿಸಿದವಗೆ ಉಂಟೇ ಭವದ ಬಂಧನ ಶ್ರೀ ||

||ವ||

ಕಾಮಹರನ ಸತಿಯು ನಮಾ ಸೇವಾದಿಂದ ಭಜಿಸುವ ಶ್ರೀ ||

||ಅ||

೦ವನು ಧನ್ಯನಾದ ಮೌನಿ ಯುವತಿ ಪಾವನಯಾದಳು

ರವಿಯಸುತನು ಪದವಿ ಪಡೆದ ಧ್ರುವನು ದಿವಿಜನೆನಿಸಿದ ||೨೬||

ಕರಿವರ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಹ್ರಿಪದಿ ವರವಿಭೀಷಣರೆಲ್ಲರು

ಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡಿ ಸುವಿಭರಿತರಾಗಲ್ಪಿಪೇ ||೨೭||

ಗಿರಿಜೆ ರಾಮಮಂತ್ರದಿಂದ ಎರಮಮಂಗಳೆಯಾದಳು

ನರದಗೋಪಾಲನಿತ್ಯಲ ನಾಮ ದುರಿತಕಾಸನ ಪಾವಕೆ ||೨೮||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಭವದ ಬಂಧನ = ಸಂಸಾರದ ಕಟ್ಟು. ರಾಮನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಕರ್ಮವಿಮೋಚನಾದ್ವಾರಾ, ಸಂಸಾರಸಿವೃತ್ತಿ. ಕಾನುಹರನಸತಿಯು = ಮನ್ಮಥಸನ್ನು ತನ್ನ ಫಾಲನೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಪ್ರಾರುದ್ರದೇವರ ಪತ್ನಿ ವಾರ್ವತಿ. ನೌನಿಯುವತಿ = ಗೌತಮಋಷಿಪತ್ನಿಯಾದ ಅಹಲ್ಯೆ. ಶಾವಗ್ರೆನ್ನಳಾಗಿದ್ದ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ಹೀರಾಮ ತನ್ನ ಮದಸ್ತರ್ಶದಿಂದ ಪಾವನಮಾಡಿದ. ರವಿಯ ಸುತನು = ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ನುಗ್ರೀವನು ಕ್ಷುಂಧಾನಗರದಲ್ಲಿ ಅಭಿಷಿಕ್ತನಾದ. ದಿವಿಜ = ಧ್ರುವನು ದೇವತೆ ಎನಿಸಿ. ಶಾಶ್ವತವಾದ ಪದವಿ ಪಡೆದನು. ಕನಿವರ = ಗಜರಾಜನು. (ಗಜೇಂದ್ರ ಮೋಕ್ಷದ ಪ್ರಸಂಗ). ದುರಿತಕಾಸನ ಪಾವಕೆ = ವಾಪಗಳೆಂಬ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಅಗ್ನಿಸದ್ಯತೆ.

ಪಿಠಿಪಿ

(ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಪೂರ್ವಿ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ರಾಮಾ-ಸದ್ಗುಣಗಂಧಾಮಾ-ನಿರ್ಜರಸಾರ್ಪ
 ಭಾಮಾ-ವಸುಜಕುಲಭಾಮಾ-ರಘುನದ್ವಂದೋಽ
 ವ್ಯಾಮಾ-ಕಾದುರ್ಗಿ ಸಿಸ್ತಭಕ್ತ
 ಸ್ತೋಮ-ಮಂಗಳನಾಮ-ಹನುಮ
 ತ್ವಯಾತಮ ಸೀತಾಮಸೋಭಿರಾಮ ||

||೫||

ಸರಸೋದ್ಭವನ ಮಂದಿರದೊಳ ಚರಗೊಂಡ
 ನಿರುತಾ-ಪಾವನತರಚರಿತಾ ||
 ಸರ್ವದೇವರದೇವ ಇಷ್ಟಕರ ರಸಸ್ವಯ ಸ್ವ-
 ವರಕರವಾರಿರುಹ ಜ್ವಲಿತನಾಗಿ ದಶರಥಾ
 ಸರಸಿ ಜರವಿ ಜನಿಸಿ ಮೆರೆದಿಹ ರಾಮಾ ||

||೬||

ಗಾಢಸಂವಸನ ಸುದೇಧಾ-ರಕ್ಷಸಿದಾ
 ಗಾಢನಂದ ಬಲಬೋಧಾ ||
 ಮಂದಿಸಿಂಹಾತನೊರಿಸಲು
 ದಾಧವನ ಭಸುಮುರಿದ ನೀಲಪ-
 ಯೋಧರ ಶಾಮಲ ಸುಮನಸ ವಿ-
 ಲೋಧಿ ಲೋಕಮಯ ಸದೇವ ರಘುರಾಮಾ ||

||೭||

ಚತುರವಿಂಶತಿ ದಶಶತ ಸಹಸ್ರ
 ಚಿತಾದ್ವಮಿತಾ ಆದ್ಯ ಮಿತರೂಪಜಗನ್ನ ಮಿತಾ
 ಆತುಳ ಭುಜಬಲ ರಾವಣನ ಸಂ

ತತಿ ಸವರಿ ಲಂಕಾಧಿಪತ್ಯ
ನತ ವಿಭೀಷಣಗಿತಾ ವರದಂವ್ರ
ಯತಿವರದ ಜಗನ್ನಾಥನಿಶಲ ರಾಮಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :

ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಮಹಾಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ
ವಿರಾಜಮಾನರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀವರದಂವ್ರ ಮಂಜುರಣರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದ
ಮೂಲರಾಮವೇವರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗು ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸನರ್ಯರು
ರಬಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು.

ಸದ್ಗುಣಗಣಧಾನು ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ.
ನಿರ್ಜರಸಾರ್ವಭೌಮ = ದೇವತಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ದೇವ
ದೇವೋತ್ತಮನು. ಧನುಜಕುಲಭೀಮ = ರಾಕ್ಷಸರ ವಂಶಸಂಹಾರಿ.
ಉದ್ಧಾನು = ರಘುಕುಲತಿಲಕನು ಹನುಮುಪ್ರೀಮಾತನು =
ಶ್ರೀಮಾರುತಿಯ ಭಕ್ತಗೆ ಮುಖ್ಯವಿಷಯನು. ಮನೋಭಿರಾನು =
ಮನಸ್ಸಿನ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕ (ಭಕ್ತರ ಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ದೇವೀ
ಪೂಜನನಾಗಿ ವಿರಾಜಿಸುವ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿ) ಸರಸಿಜೋದ್ಭವನ =
ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಕರ್ತೃತ್ವವನ್ನು. ರಸನ್ವಯ = ಸರ್ವರಸವದ
ವಾಚ್ಯನು. ನೃಪರಕೆರನಾರಿರುದ ಪೂಜಿತ = ರಾಜರುಗಳ ಕರಕಮಲ
ದಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದವನು. (ಕು = ಹಸ್ತ. ವಾರಿರುಹ = ಕಮಲ) ಗಾಢಿ
ನಂದನನ = ಗಾಢೀರಾದನ ದುಗನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಸುಮೇಧಾ .
ಉತ್ತಮಯಾಗವನ್ನು. ಅಗಾಢನಂದ = ಅಪರಿಮಿತ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನಗಳಾದ
ಅನಂತ ಅನಂದ ಪೂರ್ಣನು. ಮೇದಿನೀಜಾತಳ = ಭೂಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತಾ
ದೇವಿಯು. ಉಮಾಧವನ ಧನು = ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪಣವಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ
ಶಿವಧನುಸ್ಸನ್ನು, ನೀಲಪಯೋಧರ ಶಾಮಲ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ
ವರ್ಧನು (ಪಯೋಧರ = ನೀರನ್ನು ಧರಿಸುವ ದೇವತೆಗಳು). ಸುಮನಸ

ವಿರೋಧಿ ಲೋಕನುಯ = ದಾವತಗಳ ದ್ವರಿಗಳಾದ ದೃತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ರಘುಕುಲಲಾಪು ಚತುರವಿಂಶತಿ ದಶಶತ ಸಹಸ್ರಜಿತ = ರಾವಣನ ೨೪೦೦,೦೦೦೦ ಸ್ತನೃಪನ್ನು ಗೆದ್ದ (ಚತುರವಿಂಶತಿ=೨೪ ದಶಶತ=10 / 100 1000 ಸಹಸ್ರ=1000. ಅಂದರೆ 24000 × 1000 = 24000.000) ಅಮಿತಾ = ಅಸಂತಪು ಅದ್ಯಮಿತರೂಪ = ಅನಾದೃತಕಾಲದಿಂದಲೂ ಅಸಂತಪುತರೂಪನು ಜಗನ್ನಮಿತಾ = ಶೋಕಪಂದಿತ ವರದೇಂದ್ರಯುತಿನರದ = ಧರದೇಂದ್ರಪ್ರೀರ್ಥು ಪ್ರೀದಾವಂಗಳಿವರಿಗೆ ಬಂದ ಮೂಲರಾಪು

ಶ್ಲೋಕ

(ಪ್ರಾಣೇಶವಿರ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾಂಚೋದಿ

ರೂಪಪೆತಾಳ

ಇಂತಿರುಪುದನು ಒಗೆ ರಾಮಾ-ಹರಿ ಸ್ತು-

ತಂತ್ರ ಸ್ತುತಿಗೆ ಎಂದೂ ಪೊಗಳುತ್ತಿವೆ ದೇವ ||

||ಪ||

ವಿಧಿಗೆ ಪದವಿತ್ತಪನೆ-ವಸವ ಚರಿಸುವುದೇನೊ

ಮಮವಸದನೆಯರಮಣ ಒಡವನುಗಿಹದೇನೊ ||

ಮವನಜನಕನೆ ಮುಖಿಗಳಂತ ಅಗುವುದೇನೊ

ಉದರದೊಳು ಒಹು ಜನಗಳಿರಲು ದತ್ತ-

ಸವನವಾಪ್ರಯೋಗವೊಂದಿರುವುದೇನೊ ||

||೧||

ಸಿತ್ಯತ್ಯಪ್ತನೆ ಶಬರಿ ಮಂಜುಲಂಬುವುದೇನೊ

ಉತ್ತಮ ವಿಹಗವಿರಲು ಕಾಲ್ಕುರಿಯದೇನೊ

ಫೃತ್ಯರು ವಿವಿಜರು ಸಿ ಚಾವವ ಹೊರುವುದೇನೊ

ಸಿತ್ತ ಲ್ಲ ಹೃದಯಮೊಳಗಿರಲು ಸಿತ್ತ
ಪ್ಪ ಹೋದಳೆಂದು ಹಿಂತಿರುಗುವನೋ ||

||೨||

ನನ್ನಾಗಿ ಅಹಿವಯಸನೆ ತ್ರಣಶಾಯಿಯಾಗುವುದೇನೋ
ಘನವಿ ಸಿನ್ನೊಂದಂಥ ನ ತುಕಟ್ಟು ಪುದೇನೋ
ಈ ಮರುಳು ರಕ್ತ ಸರು ಸಿಗೊಂದಿಡೇನೋ
ತಾಮಸದ ಮೂಲಸುವ್ಯವಕ ಘಕ್ಕೆ
ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಾಣೇಶವಿತ್ತಲನೆ ಸ್ವ ರವಯೇನೋ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:—

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಲ್ಲ ಜಗದ್ಗುಣಮಾನವರೇಂಬರ ಪ್ರಭಮುಂದ್ವ
ರಾಗಿದ್ದ ರಿಂಗನುಗೂರಿಸ ಪ್ರಾಣೇಶದಾಸನರ್ಯರು ಲ್ಲರಾಮಾವತಾರದ
ಪ್ರಸಂಗವಿರವುಗಳನ್ನು ಚಮತ್ಕಾರವಾಗಿ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ

ನರ್ದತಂತ್ರಸ್ತತಂತ್ರನಾದ ಲ್ಲ ರಮಣನಾದ ಹರಿ, ರಾಮನಾಗಿ
ಅವತರಿಸಿದ ತೋರಿದ ವಿಡಂಬನೆಯ ಅತ್ಯವಿಮ.

ನಿಧಿಗೆ ಪದವಿತ್ತನನೇ = ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪದವಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟ
ವನೇ ರಾಮಕಾರ್ಯ ಮರಂಧರಕಾದ ಲ್ಲ ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಪದವಿ
ಯನ್ನು ವಯವಾಚಿಸಿದ ಲ್ಲ ರಾಮನೇ. **ವನವಚರಿಸುವುದೇನೋ =**
ಅರಣ್ಯವಾಸವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡ ವಿಷ್ಣುವನು ? **ಪದುನುಸದನೆಯ**
ರಮಣ = ಕಮಲವನ್ನೇ ಮಂದಿರವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಲ್ಲ ರಕ್ಷಿತ್ರೇವಿಯ
ರಮಣನಾದ ನೀನು ಬಡವನಂತ ಪಸವಾ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಅಲೆದಾಡಿದ್ದೇನು ?
ಖುಷಿಗಳಂತೆ ಆಗುವುದೇನೋ = ಮೃದ್ಧನ ತಂದೆಯಾದ ನೀನು ಪರಮ
ಸೌಂದರ್ಯಮೂರ್ತಿಯಾಗಿದ್ದು, ಋಷಿಗಳಂತೆ ಜಟಾವಲ್ಕಲ ವೇಷಧಾರಿ
ಯಾಗಿದ್ದು ನೋಡಿಗವಲ್ಲವೇ ? **ಪತ್ರನದನ =** ಪಟದಲೆಯ ಮೇಲೆ
ಮಲಗಿರುವವನು ಎಂದಾ ಎಂದು ಅರ್ಥ ವಸವಾಸದಲ್ಲಿ ಹುರು ಜೋರಡಿ
ಯಲ್ಲಿ (ಪರ್ಣಿಕುಚಿ) ವಾಸಮಾಡಿದ್ದಾನು - ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದರ್ಥ.

ಉತ್ತಮವಿಹಗಪಿರಲು = ಸುಡನೆಂಬ ಪ್ರೇಷ್ಯವಾಹನವಿರುತ್ತಿರಲು,
ಪಾವಚಾರಿಯಾಗಿ ಪನದಲ್ಲ ಸಂಚರಿಸಿದ ಎಗೆ ಮತನೇ ? ನಿತ್ಯ ಶ್ರೀ
ಹೃದಯದೊಳಿರಲು = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ನಿನ್ನ ಸಿತ್ತಾ ವಿರೋಧಿಸಿ. ನಿನ್ನ ಪಕ್ಷ
ಸ್ವೀಕರಿಸಿ. ಹೀಗಿದ್ದರೂ, ಸೀತೆಯಿಂದ ನಿನಗೆ ವಿಯೋಗವೇ? ರೇಷ
ಶಾಯಿಯಾದವನು ಹುಲ್ಲೇ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗುವುದು ಏನು ಅಚ್ಚರಿ?

ಶ್ಲೋ

ಪಂ. 2

(ಶ್ರೀದವಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನಾದನಾಮುಕ್ತಿಯೆ

ಅದಿಕಾಳ

ಜನಕಜಾಪತೇ ರಾಮಾ || ಜಯ ||

|| ಪ ||

ಜನಕಾಜವತಃ ಜಲದ್ರಾಮಾ

ಜಯ ರಘುದಾಶಲಲಾಮಾ ||

|| ಅ ||

ಮದನಜನಕ ಮಧುಕೈ ಓಫ ಭೀಮ

ಮದನಬಿಂಬಾರ್ಚಿತ ಕಾಮಾ || ಜಯ ||

|| ಂ ||

ರಾಮಜಂದ್ರ ರಘುವಿರ ಜನಕೀರಾಮ

ರಾಮಣವೈಶ್ರವಾಮಾ || ಜಯ ||

|| ೩ ||

ಸಾಮಜವರದ ವಿಸುತಸೋಮ

ಶ್ರೀದವಿಶ್ವಲ ಗುಣಧಾಮಾ || ಜಯ ||

|| ೪ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ಜನಕಜಾಪತೇ = ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತಾರಮಣ. ಜಲದ
ಶ್ಯಾಮಾ ನೀಲಮಂಥ ಶ್ಯಾಮಾ (ಜಲದ = ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೇಘ

ಗಳು) ಸಾನುಜವರದ = ಗಜರಾಜ ಸಂರಕ್ಷಕ. ವಿನುತಸೋಮ
ರುದ್ರನಿಂನ ಸ್ತುತ್ರಪೂನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ (ಸೋಮ = ಸ + ಉಮಾ
= ಉಮಾಸಹಿತನಾದ ರುದ್ರದೇವರು)

ಹಿತ್ತಲೆ

(ಕನುಲೇಶನಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ)

ಶ್ರೀರಾಗ-

ಅದಿತಾಳ

ಕೇಳೆ ಕಮಲಾಲನೆ ಶ್ರೀರಾಮನ ಕಥೆಯು
ಕೊಡುವನು ಸನ್ಮತಿಯು ||

||ಪ||

ಕೇಳು ದಶರಥನೈವಾಲನುದರದಿ ನು-
ಲೀಲ ಕರುಣವರುಣಾಲಯನುದಿಸಿದ ||

||ಅ||

ಕೌಸಲ್ಯಾ ದೇವಿಯು ಗರ್ಭದಿಂದ-ಜನಿಸಿ ಮುನಿಕುಲೋ-
ತ್ತಂಸನ ಮಖವ ಕಾಯಲು ಬಂದ-ಬರುತಲಿ ತಾಟಕಿ
ಹಿಂಸಾ ಮಾಡಿದ-ಮುನಿ ಅಜ್ಞದಲಿಂದ-ಕಾಯ್ದು ಸಂರವೃಂದಾ ||
ಸಂಸೇವಿತ ಮುನಿಹಂಸನ ಸತಿಯ -
ಧ್ವಂಸಗೈದ ಪದಪಾಂಸುವ ಮಹಿಮೆಯ ||

||೧||

ಸೀತೆಯು ಸಹಿತಾಯೋಧ್ಯಗೆ ಬಂದ- ಕಿರಿಯಮ್ಮಗಿತ್ತ
ಮಾತು ಮನ್ನಿಸಲಾವನಕೈತಂದ- ರೂಪೇನಖಿಯ ಸಹ
ಜಾತನಿಂದವಳನುಪಾಯದಲಿಂದ- ಸನ್ಮಾಸಿಯು ಬಂದಾ ||
ಪಾತಕ ಮಾರಿಚಾಕಿರಿಯ ಖಿಳ-
ವ್ರಾತವ ಘಾತಿಸಿದಾತನ ಮಹಿಮೆಯ ||

||೨||

ಕುಟಿಲಾಳಕ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಜನೆಯಿಂದ- ಪ್ರೀತಿಯು ಪಂಪಾ-

ತಟಕ್ಕೆ ತರಲು ಮಾರುತ್ತ ಬಂದಾ- ಸುಗ್ರೀವಗೆ ಸಂ-

ಘಟಿಸಿದ ನಾಪ್ತಾನ್ವೇಷಣೆಯಿಂದ- ಪಾರಿಯ ಕೊಂದ ||

ಕರಣವಿಳರ ಕಪಿಕಟಕದಿಂದ ಅಸು

ಕುಟಿಲ ಕಮಲೇಶವಿರ್ಮಲನ ಮಹಿಮೆಯು ||

||೨||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ.—

ವರುಣಾಲಯ = ನಾಗರ ಮುನಿಕುಲೋತ್ತಂಸನ = ಮುಖ
 ರ್ವೇಷ್ಯವಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ. ಮುಖನ = ಮುಖ್ಯವನ್ನು. ಮುನಿಹಂಸನ
 ಸತಿಯೇಷ = ತಾಪಸೋತ್ತಮರಾದ ಗೌತಮರ ಪತ್ನಿಯ ವಾವವನ್ನು
 ಹರಿಹಾರದಾದಿ. ಪದಪಾಂಸುನ = ಪ್ರೀತಿಯು ಪಾದಮಾಳ.
 ಕಿರಿಯನ್ನು ಗೆ = ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಾದ ಕೆ ಕೀಯಿಯು. ಸಹಜಾತನಿಂದ =
 ತಮ್ಮನಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಣನಿಂದ ಬಳೆವ್ರಾತನ = ಪೃತ್ವರ ಸಮೂಹವನ್ನು,
 ಘಾತಿಸಿ = ಕೊಂದ. ಕುಟಿಲಾಳಕ = ಸುರುಳಿಯಾದ ಮುಂಗುರುಳುಳ್ಳ
 (ಕುಟಿಲ = ವಕ್ರ-ಸುರುಳಿ ಸುರುಳಿಯಾಗಿರುವ ಅಳಕಿ = ಮುಂಗುರುಳು)
 ಪಂಪಾತಟ = ಪಂಪಾಸರೋವರದ ತೀರ ಆಪ್ತಾನ್ವೇಷಣೆಯಿಂದ -
 ತನಗೆ ಆಪ್ತಳಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುವುದಕ್ಕಾಗಿ. ಕಪಿಕಟಕ ಕಪಿ
 ಗಳ ಸಮೂಹ. ಅಸು ಕುಟಿಸಿದ ವ್ಯಾಣಾಹರಣಮಾಡಿದ.

ಚಿತ್ರ

ಅಂಕಿತ-ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ (ಹರಪನಹಳ್ಳಿ ಭೀಮವ್ವನವರ ಕೃತಿ)

ರಾಮ ರಾಮ ಪ್ರೀತಿಯು ರಾಮ ಸಿಲಮೇಧ-

ಶ್ಯಾಮ ನಿನ್ನೀದು ಕಾಮಿತಾರ್ಥವಕರವತಿ -

ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಪಾರಿಸುವುದು ನಿನ್ನ ನಾಮ ||

||೩||

ಕಲ್ಲೋದ್ಧಾರಕ ಕರುಣಾಳು-ರಾಮ
ಬಿಲ್ಲನೆತ್ತಿದ್ದ ಬಿರುದಾತ ರಾಮ
ಸೊಲ್ಲು ಸೊಲ್ಲಿಗಿರಲಿ ಹರಿನಾಮ
ಚಿಲ್ಲಾಡುವ ವಯ ಆವರಣ ಪ್ರೇಮ ||

||೧||

ಧೀರಪುರುಷನೆ ದಿಗ್ವಿಜಯರಾಮ
ವಾರಿಧಿಯ ಕಟ್ಟಿದ್ದುನಜಾಕ್ಷ ರಾಮ
ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸರನು ಕೂಂಡು ಲಂಕಾ
ಸೂರಿಯನು ಮಾಡಿದಂಥ ಸಿಸ್ತೀಮ ||

||೨||

ದುಷ್ಟರಾವಣತತ್ಪುತ್ರರಾಮ
ಮುಟ್ಟಿ ಭಾನುವಂಶದಿ ಸುತರಾಮ
ಮುಟ್ಟಿ ಭಜನ ಗಜಸರಿಗೆ ಭೀಮೇಶ-
ಕೃಷ್ಣ ಕರಮ ಸಿಂಹವ ತನ್ನ ಧಾಮ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ನಿಸ್ತೀಮ - ಅವರಮಿತಗುಣಪೂರ್ಣ (ನಮಾಭ್ಯಾಸಕರೂಢನು)
ಕಲ್ಲೋದ್ಧಾರಕ = ಲಲೆಯಾಗಿ ಶಾಪದಿಂದ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು
ಉದ್ಧಾರಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ, ಬಿಲ್ಲನೆತ್ತಿದ್ದ ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ
ಏವಧನುಸ್ಸನ್ನು ಭಂಗಮಾಡಿದ ಖ್ಯಾತಿಪುರುಷ, ಸೊಲ್ಲು ಸೊಲ್ಲಿಗಿರಲು =
ಜಾತುಮಾತಿಗೆ, ವಾರಿಧಿಯ ಕಟ್ಟಿದ ದಕ್ಷಿಣಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ
ಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ, ವನಜಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರನು,
ಲಂಕಾಸೂರಿಯನು ಲಂಕಾಸಗರಿಯನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿದ (ರಾಕ್ಷಸರ
ಸಂಹಾರದ್ವಾರಾ), ಭಾನುವಂಶದಿ = ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಸಂಜಾತ,
ತನ್ನ ಧಾಮ - ಪೈಕುಂರಾದಿ ಮುಕಿಸ್ತಾನಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು.

೫೭೦

(ಅಂಕಿತ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗಯ್ಯ)-(ಗಿರಿಯಮ್ಮ ನವರಕ್ಕಿತಿ)

ರಾಮ ಶ್ರೀರಘುನಂದನ ತರಣ ಸಾರ್ವ-

ಭಾಮ ಭೂಸುರವಂದ್ಯ ||

||೫||

ಸೋಮಶೇಖರಮಿತ್ರ ಕಾಮಿತಫಲದಾತ್ರ

ಕಾಮಧೇನುವಿಶ್ವ ಭೀಮಸನ್ನತ ಸೀತಾ ||ರಾಮ||

||೬||

ಕ್ಷುರದಾಸವ ಸಂಹಾರ ಕೌಸಲ್ಯ ಕುಮಾರ ಭೂ-

ಭಾರದರ ಭೂಕವಸೋದಾರ ವೇದಾಂತಸಾರ

ಚಾರುವದನ ಮಣಿದಾರ ಕುಂಠಲಧರ

ವೀರರಾಘವ ವಿಶ್ವಾಧಾರ ಕರುಣಿಸು ಸೀತಾ ||ರಾಮ||

||೭||

ಪಾಪರಹಿತ ಪಾವನಚರಿತ ಅಹಲ್ಯಾ-

ರಾಜಹರಣ ದಿವ್ಯರೂಪ ರಮಾರಮಣ

ತಾಪವಿಚ್ಛೇದನ ತಾಮಸಗುಣಹರಣ ಮ-

ಯಾಪರ ಬ್ರಹ್ಮಸ್ವರೂಪಮೂರುತಿ ಸೀತಾ ||ರಾಮ||

||೮||

ಮದನಕೋಟಿಪೋಹನಾಂಗ ಮಾಧವ ಪುಣ್ಯಚರಿತ

ಕರುಣಾಪಾಂಗ ಹೆಳವನಕಟ್ಟಿ ರಂಗಯ್ಯ

ನವಾನಂದ ಸುಮತೀಂದ್ರ ಹೃದಯಪಂಕಜ ಭೃಂಗ

ಕದನವಿಕ್ರಮ ಬಾಹುಕೋದಂಡಧೃತ ಸೀತಾ ||ರಾಮ||

||೯||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಭೂಸುರವಂದ್ಯ ವಿಪ್ರರಿಂದ ನಮ್ಮನು, ಸೋಮಶೇಖರ
 ಮಿತ್ರ = ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತನು. ಭೀಮಸನ್ನತ = ಭೀಮ
 ಸೇನ ದೇವರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತನಾದನು. ವೇದಾಂತಸಾರ = ಅನಂತಪಾದಗಳಿಗೆ

ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯನು. ಚಾರುನದನ = ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ
ಏನು. ಕುಂಡಲಧರ = ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನು. ಸಾವನ
ಚರಿತ = ಪವಿತ್ರಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳವನು (ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪೂರ್ಣನು)
ತಾಪ ನಿಶ್ಚೇದನ = ತಾಪತ್ರಯ ದರಿಹಾರಕನು ಮಾಧವ = ರಮಾಪತಿ
(ಮಾ - ರಮಾ. ಧವ = ಪತಿ) ಸದಾನಂದ = ನಿತ್ಯಾನಂದಪೂರ್ಣನು.
ಸುಮತೀಂದ್ರ = ದೇವೋತ್ತಮ (ಸುಮತಿ - ಸ್ವಾತಿಕ ಮತಿಯುಳ್ಳ ದೇವತೆ
ಗಳು) ಹೃದಯಪಂಕಜ ಭೃಂಗ = ಸರ್ವರ ಹೃತ್ಕಮಲನಿವಾಸಿಯು
ಬಾಹು ಕೋದಂಡ ಧೃತ - ಕೋದಂಡವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಬಾಹುವಿನಲ್ಲಿ
ಧರಿಸಿರುವವನು.

ಜಿ೭೧

(ಅಭಿನವಜನಾರ್ದನನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ ಪೂರ್ವಿ

ಆದಿತಾಳ

ನಮೋ ನಮೋ ರಾಮ ದೇವೋ—

ತ್ತಮಾಂಜನಿಯ ಪ್ರೇಮಾ

ಕ್ಷಮಾಪಶ್ರಿತ ಜನಸಮೂಹ ಕಲ್ಪ—

ದ್ರುಮಾಪರಾದ ಕ್ಷಮಾವನಂ ಕುರು ||

||ಪ||

ಅಜಾತ ನರರೂಪ ರಘುಜಾಂ—

ಬುಜಾಪ್ತ ಕುಲದೀಪ

ಅಜೇಶ ಭುಜಗದ್ವಿಜೇಂದ್ರ ಮುಖಸುರ

ವ್ರಜಾಧಿಪತಿ ಹರೇ ಗಜೇಂದ್ರವರದ ||

||೧||

ಅಯೋಧ್ಯಾ ಪುರಿನಿಲಯ ನಿತ್ಯಾ-

ವಿಯೋಗಿನೀ ಪ್ರಿಯಾ

ದಯಾಪ ಅಸ್ಮದ್ಭಯಾಪಹರ ಯಪಿ

ಸುಯಾಗರಕ್ಷಕ ತ್ರಯೀಮಯಾತ್ಮಾ ||

||೨||

ಸನಾತನ ಸುಮಿತ್ರಾ ದಶಕಂ-

ದನಾಖ್ಯನೃಪ ಪುತ್ರ

ಅನಾದಿ ಮುಗಳಸುನಾಮ ಚರಿತಾ

ಘನಾಶ ಅಭಿನವಜನಾರ್ದನನಿಠ ಲಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಅಂಜನಿಯ ಸ್ತ್ರೀಮಾ = ಅಂಜನಾದೇವಿಯ ಪುತ್ರ ಮಾರುತಿಯು ಅಂಜನಿ. ಅವನಿಗೆ ಪ್ರೀತಿಯ ವಸ್ತು ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಕ್ಷಮಾಪ = ಕ್ಷಮಾಸಮುದ್ರ (ಕ್ಷಮಾ + ಅಪ. ಅಪ = ಸಾಗರ) ಕಲ್ಪದ್ರುಮ = ಆಶ್ರಿತಜನರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನು. ಅಜಾತ - ಜನನ ಮರಣವಿದೂರ. ನರರೂಪ = ಆದರೂ ಸರವೇಷಧಾರಿಯಾಗಿ ಶ್ರೀರಾಮಾವತಾರದಿಂದ ಪ್ರಕಟನಾದನು. ರಘುಜಾ = ರಘುಕುಲೋದ್ಭವ. ಅಂಬುಜಾಪ ಕುಲದೀಪ = ಸೂರ್ಯನ ವಂಶದೀಪನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದವನು. ಅಜ ಈಶ ಭುಜಗ ದ್ವಿಜೇಂದ್ರ = ಬ್ರಹ್ಮ, ರುದ್ರ. ಶೇಷ, ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಗರುಡ. ಮುಖಸುರವ್ರಜಾಧಿಪತಿ = ಇವರೇ ಮೊದಲಾದ ದೇವತಾ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಸ್ವಾಮಿಯಾದವನು. ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನೀ ಪ್ರಿಯಾ = ತನ್ನಿಂದ ಯಾವಾಗಲೂ ವಿಯೋಗರಹಿತಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪ್ರಿಯನು. ದಯಾಪ = ದಯಾಸಮುದ್ರ. ಅಸ್ಮದ್ಭಯಾಪಹರ = ನಮ್ಮಗಳ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವವನು ಋಷಿಸುಯಾಗ ರಕ್ಷಕ = ಮುನಿಕುಲೋತ್ತಮರಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಯಜ್ಞರಕ್ಷಕನು. ತ್ರಯೀ

ಮಯಾತ್ಮಾ ಸೂರ್ಯಾಂತರ್ಮಾಮಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ (ತ್ರಯೀ
ಮಯ = ಸೂರ್ಯ) ಸನಾತನ = ಪುರಾತನಪುರುಷ. ಸುಮಿತ್ರಾ =
ಜೀವರ ಪಾಲಿಗೆ ಆಪ್ತ ಸ್ನೇಹಿತನ ಸದೃಶ. ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮ.
ದಶಸ್ಯಂದನಾಖ್ಯ ನೃಪ = ದಶರಥನೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ರಾಜನ ಮಗ
(ಸ್ಯಂದನ = ರಥ). ಅಘನಾಶ = ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನು.

೫೭೨

(ಅಂಕಿತ-ಕಾರ್ಪರನಾರಸಿಂಹ)

ಶ್ರೀಅಕ್ಷೋಭ್ಯತೀರ್ಥಕರಾರ್ಚಿತ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರಪದ

ರಾಗ-ಖರಹರಪ್ರಿಯ

ಆದಿತಾಳ

ರಾಮನ ನೋಡಿರೈ-ಮಂಗಳನಾಮನ ಪಾಡಿರೈ ||

||ಪ||

ಭೂಮಿಯೊಳಾಯ್ ಆಕ್ಷೋಭ್ಯಮಲದೀ ಪೂಜಿತನ-ಸೀತಾನ್ವಿತನ ||

||ಅ||

ತಾಮರಸಭವಾದ್ಯಮರಗಣ ಪ್ರಾರ್ಥನದಿ-ದಶರಥ ಗೃಹದಿ

ಶ್ರೀಮನ್ನೋಹರನವತರಿಸಿ-ಭೂಭಾರವನುಳ್ಳುಹಿ-ಸುಜನರ ಸಲಹಿ

ಪ್ರೇಮದಿ ಕುಶಲವರನುದಿನವೂ ಪೂಜಿವೆವೆಂದೂ-ಬೆಸಗೊಳಲುದೂ

ರಾಮನು ಸ್ಮರಿಸಲು-ವೈಕುಂಠದಿ ಬಂದಿಹೆನಾ- ಸೀತಾವರನಾ ||

||೧||

ಚಿಂತಿಸು ರಾಮನ-ಶುಭಲಕ್ಷ್ಮಣಗಳನೇಕ-ಕರ್ಮವಿಪಾಕ

ಗ್ರಂಥದೊಳಷ್ಟಮಕಾಂಡದಿ ಚತುರಧ್ಯಾಯ-ದೊಳಗೀ ವಿಷಯಾ

ವ್ಯಂತವಾಗಿ ವರ್ಣಿತವೆಂಬುವದನೆ ಖರೆಯ-ಯತಿಕುಲವರ್ಯ
ಕಾಂತಕರಜ ರಘುವಾಂತ ಕರಾರ್ಚಿತಚರಣ- ಸುಜನೋ

ದ್ವರಣ || ೨೨ ||

ಘನಶೋಭಿಸುವ ಕುಂದಣಮಣಿಮಯದ ಕಿರೀಟ- ಯುಕ್ತ ಲಲಾಟ
ಚಿನ್ಮಯಗಾತ್ರದಿ ಮಿಸುಗುವ ರತ್ನಾಭರಣ- ಚಿತರವಿಕಿರಣ
ಮನದೊಳು ಬಿಡದೆ ತನ್ನನು ಧೇನಿವರಘಹರಣ- ಕರುಣಾಪೂರ್ಣ
ಮುನಿಸರ್ವಜ್ಞ ಕರಾರ್ಚಿತ ಲಕ್ಷ್ಮಣಯುತನಾ-ರಿಪುಕುಲಮಧನಾ || ೨೩ ||

ಮಂದಹಾಸ ಮುಖದಿಂದೊಪ್ಪುವ ಶುಭಕಾಯಾ- ಕವಿಜನಗೇಯಾ
ಸುಂದರ ಹೇಮಮಂಟಪದೊಳು ಪ್ರಾಜ್ಞಯಕೊಳುವ-

ಮನದೊಳು ಪೊಳೆವ

ಸಿಂಧಿರುವುದು ದ್ವಿಜವೃಂದ-ಪರಿಸುತಲಿ ವೇದಾ-ಮನಕತಿಮೋದಾ
ಹಿಂದಕೆ ಮಳಬೇಡ-ಮಂದಿರವೆನಿಪ ಜಯಾರ್ಯ-

ಮುನಿಸಂಸೇವ್ಯ || ೨೪ ||

ವರ್ಣಿಸಲೊಪವೆ ಶ್ರೀ ರಘುವಾಂತರ ಶುಭಚರಿಯ-ಬಹು ಆಶ್ಚರ್ಯ
ಪರಮಕ್ಷೇತ್ರ ಕೂಡಲಿಯೊಳಿರುವ ಮಂದಿರದಿ- ಪಾರಾಯಣದಿ
ಇರುತಿರಲೊಂದಿನ-ಕಿರಿಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಸುನಾದ- ಕೇಳಲು ಮೋದ
ತರುಣೀರ್ವರತಿತ್ತರದಿ-ಬರುತ ಸಮ್ಮುಖದಿ-ಪೊಕ್ಕರು ಗೃಹದಿ || ೨೫ ||

ಕುಂಡರು ಮುನಿಪರು-ಕೊಂಡಾಡುತ ಹರಿಗುಣವ-ವೊಂದಿರೆ ಮುದವ
ತಂಡ ತಂಡ ಬಣ್ಣಿಸುತವರನು ಗೃಹದೊಳಿಗೆ- ಪುಡುಕಿದರಾಗೆ
ಬಾಲರ ಕಾಣದೆ ಯೋಚಿಸಿದರು ಮನದೊಳಿಗೆ- ತಿಳಿದರು ಹೀಗೆ
ಕುಂಡಲಿತಯನ ಶ್ರೀರಾಮನೆ ದರ್ಶನವಿತ್ತ- ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತ || ೨೬ ||

ಧರೆಯೊಳು ಬಹುಯತಿ ಕರಪೂಜಿತ ಪದುಪದುಮ- ಸದ್ಗುಣಧಾಮ
ನಿರುತ ಸೇವಿಸುವ ಧರಸುರನಿಕರಕೆ ಕೊಡುವ- ಬೇಡಿದ ವರವ

ಪರಣಜನಕೆ ಸುರತರುವೆನಿಸಿದ ಸುರಕ್ಷಯಾ— ಕಾರ್ಪರನಿಲಯ
ತರುಪಿಪ್ಪಲಗತ ಸಿರಿನಾರಸಿಹಂನಿ ಈತಪ್ರೀ ರಘುನಾಥಾ || ೧೭ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ:—

ತಾನುರಸಭನ = ಪ್ರೀತಿಯ ನಾಭಿಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ
ಪ್ರೇಮದೇವರು, ತರುಪಿಪ್ಪಲಗತ = ಕೃಷ್ಣಾನದಿಯತೀರದಲ್ಲಿ ಕೊಪ್ಪರ
ಕ್ಷೇತ್ರವಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಅಶ್ವತ್ಥವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ ಕ್ಷೇತ್ರಮೂರ್ತಿ
ಪ್ರೇಮರಸಿಹ ದೇವರು ವಿದ್ಯಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. “ಕಾರ್ಪರ ನರಹರಿಯು”
ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕೀರ್ತಿಪೇಷ ಪೂಜ್ಯಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯರು ರಚಿಸಿದ ಕೃತಿ ಇದು.

೫೭೩

(ನ್ಯಾಸವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ತೂಗೀ ಲಾಲಿಸಿದೆಯೋ ರಾಮಾ— ತೊಟ್ಟಲೋಳ್ ಮಲಗಿದ
ನಾಗಾರಿವಾಹನ ನತಜನ ಪ್ರೇಮಾ— ಸುರಸಾರ್ವಭೌಮಾ || ೧೮ ||

ಯೋಗಿಮಧ್ವಮತದಾಗಮ ಒರೆದಿಹ
ಭಾಗವತಾಗ್ರಣಿ ಈ ಗುರುಗಳ ಕೈ—ತೂಗೀ || ೧೯ ||

ಪ್ರಳಯಕಾಲದಲಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಅಂದೂ— ಶ್ರೀಭೂದುರ್ಗಾತ್ಮಕ
ಜಲ ಆಲದೆಲೆಯ ಕತ್ತಲೆಯಂದೂ— ಎಲ್ಲಾ ಜೀವರ ಪೊ—
ಕ್ಕಳ ಭಾಗ ಎಡಬಲದಲಿ ತಂದೂ— ಆರಾರೂ ಕಾಣದೆ
ಮಲಗಿದ ಫಲದೇನೆಂತೆಂದೂ— ದೀನಜನ ಬಂಧು ||

ಧಳನೆ ಪೊಳೆವ ಮಣಿ ಹವಳ ತೊಟ್ಟೀಲೊಳು
ಲಲನೆ ಸಹಿತ ಬಲು ವೈಭೋಗ್ಯದಿ— ತೂಗೀ || ೨೦ ||

ಗೋಕುಲದೊಳಗಿನ ಗೋವಿಯರಿಂದ- ತೂಗಿಸಿಕೊಂಡದ್ದು
ಸಾಕಾಗಲಿಲ್ಲೇ ಎಲೆ ಮುಕುಂದ- ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯು
ಬೇಕೆಂದು ಮುದ್ದಿಸಿ ಮೋಹದಿಂದ- ಬಗೆ ಬಗೆ ಬಿನ್ನಪ
ವಾಕೆನ್ನ ಸರಿಬರಲಿಲ್ಲೆನಂದ- ಆದ ಕಾರಣದಿಂದ ||

ಏಕಮಾನಸಿನಿಂದೀ-ಕವಿ ಮುನಿಪಗೆ

ಬೇಕೆಂದೊಲಿದು ಪರಾಕು ಕೈಗೊಳುತ -ತೂಗೀ ||

||೨||

ಶ್ರುತಿಗೀತೆ ನಿನ್ನ ಸುಂದರವಾದ-ಅಂಘ್ರಣಿಸೂಕ್ತದಲಿ
ಸ್ತುತಿಸಿದತ್ತೆಲ್ಲ ಅಂತ್ಯಗಾಥಾ- ಅದಕಿಂತ ಇವರಲಿ
ಅತಿಶಯವೇನು ಪೇಳಲೋ ಮೋದ-ಸತ್ಯಭೋಧಾರ್ಯರ
ಮಾತಿಗೆ ಮರುಳಾದೆಯೋ ಎಲೆ ಮಧುಸೂಧ-ಪರತರ ಪರವೇದ ||

ಪತಿತಪಾದನ ಶ್ರೀವ್ಯಾಸನಿತ್ಯಲನೆ

ಅತಿಶಯದಲಿ ಈ ಯತಿಕರಹಿತವೆಂದು-ತೂಗೀ ಲಾಲಿಸಿದೆಯೋ ||

||೩||

||

||೨೪||

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನಶ್ರೀನಿವಾಸ)

ರಾಗ-ಮಧ್ಯಮಾವತಿ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಶ್ರೀರಾಮ ಸೀತಾರಮಣ ಮೂಂ ಪಾಹಿ ||

||ಪ||

ಉರುಜ್ಞಾನ ಸುಖರೂಪ ನಮೋ ವಾಸುದೇವ ||

||ಅ||

ಶ್ಯಾಮ ರಮಣೀಯ ಉರು ಆಮ್ನಾಯಕೂ ಅಮಿತ
ರಮೆ ಸೀತಾಯುತ ನಮೋ ಹನುಮಾದಿ ಸೇವ್ಯ
ವಾಮಹಸ್ತದಿ ಚಾಪ ಚಿನ್ಮುದ್ರೆ ಶರಬಲದಿ
ಅಮಿತಾರ್ಕಸೋಮ ಸ್ವಕಾಂತಿ ಶ್ರೀರಾಮ ||

||೧||

ಪರಮೇಶ ಏಕಾತ್ಮ ಆರದೂರ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಉರು ನುಗುಣವಾರಿನಿಧಿ ನೀನೇ ಸ್ವತಂತ್ರ
ಆರವಿಂದಾಜಾಂಬಾದಿ ಜಗತ್ಸರ್ವ ಕರ್ತೃಜ
ಸುರರ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ದಶರಥನ ಸುತನಾದೆ ||

||೨||

ಚತುರ್ವದನ ಸಂಸೇವ್ಯ ಹಯವದನ ಪಡ್ತುವ
ಚತುರ್ವಿಂಶಾಕ್ಷರ ಸುಮಂತ್ರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ
ತ್ರಾತ ಪ್ರೇರಕಸ್ವಾಮಿ ರಾಮನೇ ಎಂದರಿತು
ಸಂಧ್ಯ ಸುಮಂತ್ರ ಋಷಿ- ಬಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ ||

||೩||

ಸದುಪಾಸ್ಯ ನಿನ್ನ ಋಷಿ-ಆಶ್ರಮಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯ
ಪ್ರೋತವ್ಯ ಮಂತವ್ಯ ನಿಧಿದಾಸಿತವ್ಯ
ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ ಅವತಾರರೂಪ ನೀನೆಂದರಿತು
ಸಿದ್ಧರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲಿ ವಂದಿಸಿದರು ||

||೪||

ತತ್ರ ತತ್ಸ್ಮಿ ತೋ ವಿಷ್ಣುಃ ತತ್ತ್ವಚ್ಛಕ್ತಿ ಬೋಧಯನ್
ಅಸ್ಮ ದೇವತೆಗಳೇ ತತ್ತ್ವವನು ಅರಿತು
ಸತ್ತಾದಿದಾತನೇ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ವಾಮಿ ವಿಷ್ಣೋ
ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೆ ರಾಮ ನಿನಗೆ ನಮಿಸಿದರು ||

||೫||

ಯಜ್ಞಗೆ ಯಜ್ಞಗೆ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರಗೆ ನಮೋ
ಯಜ್ಞ ಭುಕ್ ಯಜಮಾನ ಯಜ್ಞ ಯಜ್ಞೇಶ
ಇಜ್ಯ ಪೂಜ್ಯನೆ ಸ್ವಾಮಿ ಮನ್ಮನೋವಾಕ್ಸಂಸ್ತ
ಯಜ್ಞಸ್ಥ ಯಜ್ಞ ಮಾಂ ಪಾಹಿ ನಮೋ ನಮಸ್ತೇ ||

||೬||

ವೇದವತಿ ತ್ವದಧಿನೇ ಸರ್ವಜಗದಾಧಾರೇ
ಭೂದೇವಿ ಸುಖಪೂರ್ಣೆ ಅಜೆ ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಿ
ವೈದೇಹಿ ಜಾನಕಿ ಸೀತಾನಾಮದಿ ತಾನೆ
ಈ ಧರೆಯೊಳೆ ತೋರಿಹಳು ನಿನ್ನನನುಸರಿಸಿ ||

||೭||

ಸುರರಾಜಗಜ ಇಕ್ಷ್ವಜಲ್ಲೆಯ ಮುರಿವಂತೆ
ಪರ ಫಲಿ ಬಲಿ ನೀನು ಶಿವಚಾಪ ಮುರಿದು
ಸುರರು ಸರವರ್ಯರು ಹರುಷದಿಂದಲಿ ನೋಡೆ
ಸಿರಿಸೀತೆ ಪರಮಾಲೆ ನಿನಗೆ ಹಾಕಿದಳು ||

||೮||

ಶರಭಂಗ ಶಬರಿ ಜಜಾಯು ಮೊದಲಾದವರ
ವರ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಯೋಗ್ಯಗತಿಯತ್ತೆ
ಮಾರುತಿಗೆ ಪ್ರಿಯರೆಂದು ರವಿಜಗೆ ವಿಭೀಷಣಗೆ
ಕರುಣಿಸಿದೆ ನಿರಪೇಕ್ಷ ನೀ ಪೂರ್ಣಕಾಮ ||

||೯||

ಕ್ರೂರ ಹೌಂಸ್ಪಾದಿ ರಕ್ತಸರ ತಂದಿ ನೀ
ಧರೆಯಲಿ ಸುಕ್ಷೇಮ ಧರ್ಮ ಸ್ಥಾಪಿಸಬೆ
ಸರಸಿಜಾಸನ ಲೋಕದಂತಾಯಿತೀ ಲೋಕ
ವರವಿಷ್ಣು ಭಕ್ತಯು ಸೌಖ್ಯ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ||

||೧೦||

ಸರಸಿಜಾಸನ ಪಿತ ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀನಿವಾಸನೆ
ಸರಿ ಮಿಗಿಲು ನಿನಗಿಲ್ಲ ಯಾರು ಎಂದೆಲ್ಲೂ
ಸಿರಿ ಸೀತಾಯುತ ರಾಮ ಎಂದೂನೂ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ
ಮಾರುತಿ ಸಾವಿತ್ರಿ ಭರತಾದ್ರಿ ಸೇವ್ಯ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:—

ಉರುಜ್ಞಾನ = ಅತ್ಯಧಿಕ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಜ್ಞಾನ. ಆನಂದಮಯನು.
ವಾಸುದೇವ = ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತ. ಮೋಕ್ಷಪ್ರದ ಭಗವದ್ರೂಪ. ಶ್ಯಾಮ =
ನೀಲಮೇಘವರ್ಣಕಾಯ. ರಮಣೀಯ = ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ.
ಅನ್ನೂಯಕೂ ಅಮಿತ = ಮೇದಾತೀತ ವಾನುಹಸ್ತದಿ ಚಾಪ =
ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಕೋದಂಡವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನೂ, ಶರಬಲದಿ = ಬಲಗಡೆ
ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿ ಬಾಣಗಳ ಬತ್ತಳಿಕೆಯನ್ನೂ ಧರಿಸಿರುವವನು. ಚಿನ್ನುದ್ರ =

ಅಭಯ ಸಾಂಕೇತಹೃದಯಮುದ್ರೆ. ಅನಿಂತಾರ್ಕ ಸೋಮ = ಅನಂತಾನಂತಾ ಕೋಟಿ ನೂರ್ಯ ಮತ್ತು ಚಂದ್ರಕಾಂತಿಯುಳ್ಳವನು. ಪರಮೇಶ = ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನು. ಏಕಾತ್ಮ = ಏಕಾಮೇವ ಅದ್ವಿತೀಯನು. ಅರದೂರ = ದೋಷವಿದೂರನು. ಉರು ಸುಗುಣವಾರಿ ನಿಧಿ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಸಾಗರನು. ಅರವಿಂದಾಜಾಂಡದಿ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಸರ್ವಕರ್ತೃಜ = ಸಕಲ ಚೇಷ್ಟಾ ಪ್ರವರ್ತಕನು. ಚತುರ್ವದನ ಸಂಸೇನ್ಯ = ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಸೇವಿತನಾದನು. ಹಯವದನ = ಹಯಗ್ರೀವ, ಕಪಿಲ, ದತ್ತಾತ್ರೇಯ, ವೇದವ್ಯಾಸ ಮಹಿದಾಸ, ಯಜ್ಞನೆಂಬ ಆರು ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶರೂಪನು. ಚತುರ್ವಿಂಶಾಕ್ಷರ ಸುತಂತ್ರ ಪ್ರತಿನಾಡ್ಯ = ಕೇರವಾದಿ ಕೃಷ್ಣಾಂತ 24ರೂಪಗಳಿಂದ ತತ್ತ್ವನ್ಯಾಸ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಪ್ರತಿವಾದ್ಯನಾಗವನು. ತ್ರಾತ - ರಕ್ಷಕನು. ಸುಮಂತ್ರ = ದಶರಥನ ಮಂತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ರಾಮನು ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ, ರಥವನ್ನು ತಾನೇ ನಡೆಯಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ. ಶ್ರೋತವ್ಯ ಧ್ಯಾನಿತತ್ಯ = ಶ್ರವಣಕ್ರಿಯೆ, ಮಂತ್ರೋಚ್ಚಾರಣೆ ನಿಧಿಧ್ಯಾನಾದಿಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಪ್ರತಿವಾದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು. ಸಿದ್ಧರು = ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮದ ನಿವಾಸಿಗಳಾದ ಮುನಿಪುಂಗವರು. ಈ ಆಶ್ರಮವು ಮಲದ ಮತ್ತು ಕರೂರ ದೇಶಗಳ ನಡುವೆ ಇದೆ. ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಅದಿತಿ. ಕಾಶ್ಯಪ, ವಾಮನ ಮುಂತಾದವರು ಈ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸನ್ನಾಚರಿಸಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದ ಕಾರಣದಿಂದ, “ಸಿದ್ಧಾಶ್ರಮ”-ವೆಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ಸತ್ತಾದಿದಾತನೇ = ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಸರ್ವಚೇತನರಿಗೆ ಸತ್ತಾ (ಶಕ್ತಿ) ಪ್ರದಾನ ಶಾಸ್ತ್ರಸ್ವಾಮಿ = ಸರ್ವ ಸಜ್ಜಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯತಾತ್ಪರ್ಯನು ಶ್ರೀಹರಿಯು. ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮನೇ = ಜಡಜೀವಿಯಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು. ಯಜ್ಞಗೆ = ಯಜ್ಞನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ (ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು) ಯಜ್ಞಗೆ = ಸಕಲ ಯಜ್ಞಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯನು. ನಿಶ್ವಾನಿತ್ರಗೆ = ಜಗನ್ನಿತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಯಜ್ಞಭುಕ್ = ಯಜ್ಞದ ಹವಿಸ್ಸನ್ನು ತಾನು ಸ್ವಾಖ್ಯರಸ ರೂಪದಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ,

ನಂತರ ಇತರ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಕೂಡುವನು. ಯಜಮಾನ = ಯಜ್ಞಕ್ರಿಯೆ
ಯಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯ ದುಜಮಾನ (ದುಜ್ಞಾಧಿಪತಿ) ನು ಪ್ರೇಹರಿಯೇ. ಇಜ್ಯ =
ಯಾಗ ಅಥವಾ ದುಜ್ಞ. ಅದರಲ್ಲಿ ಪೂಜ್ಯನು ಪ್ರೇಹರಿ. ಮನ್ಮನೋನಾ
ಕೈಂಸ್ಥ = ಸನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ವಚನಗಳಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದವನೇ.
(ವಾಜ್ಞಮನೀಮಯ ರೂಪನು) ಯಜ್ಞಸ್ಥ = ಯಜ್ಞಾಂತರ್ಯಾಮಿ
ರೂಪ. ವೇದವತಿ = ಲಂಕಾವಟ್ಟಣದಲ್ಲಿ ಅಶೋಕವನದಲ್ಲಿದ್ದ ಸೀತಾ
ಪ್ರತಿರೂಪ. ಅಜಿ = ಜನನ ಮರಣವಿಮೂರುಳು. ವೈದೇಹಿ = ವಿದೇಹ
ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಾದ ಜನಕನ ಮಗಳು ಸೀತೆ. ಜಾನಕೀ = ಜನಕರಾಜನ
ಪುತ್ರಿ ಸೀತೆ. ಸುರರಾಜ ಗಜ = ದೇವತೆಗಳ ಅಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನ
ಆನೆ ಏರಾವತಪು. ಇಕ್ಷ್ವಾಜಿಲ್ಲೆ ಯನು = ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆ ಯನ್ನು ಪರ
ಫಲಿ ಬಲಿ = ಮಾತೃಕಾನ್ಯಾಸನದ ವರ್ಣವಾಚ್ಯ - ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ಪರಿ
ಪರಾಯ ನಮಃ ಫಲಃ ಫಲಿನೇ ನಮಃ ಒಂ = ಒಲಿನೇ ನಮಃ) ಶಿವ
ಚಾಪ = ಹರನ ಧನುಸ್ಸನ್ನು. ನರನರ್ಯರು = ಮಾನುಷೋತ್ತಮರು
ಶರಭಂಗ = ಗೌತಮಪಂಚದ ಒಬ್ಬ ಋಷಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತಪಸ್ಸು
ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ವನವಾಸಕ್ಕೆ ಬಂದ ಶ್ರೀರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಯೋಗಾ
ಗ್ನಿಯಿಂದ ದೇಹಶ್ಯಾಗಮಾಡಿದ ಋಷಿಪುಂಗವ. ಶಬರಿ = ಬೇಡರ
ಜಾತಿಯ ಹೆಣ್ಣು ಮಗಳು ರಾಮನಿಗಾಗಿ ಕಾದಿದ್ದ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಕಂದ
ಮೂಲಫಲಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ, ಅವರಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿತಳಾದ ಶ್ರೀರಾಮಭಕ್ತಿ.
ಜಟಾಯು = ವಿನುತೆಯ ಪುತ್ರನಾದ ಅರಣನ ಪುತ್ರ. ಶೈನಿ ಇವನ
ತಾಯಿ ಸಂವಾತಿ ಇವನ ಆಣ್ಣ. ಸೀತಾಪರಹಣಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ರಾವಣನೊಡನೆ
ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ನಿಂತ ವೀರ. ರೆಕ್ಕೆ ಕಡಿದು ಕೆಳಗೆ ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಜಟಾಯು ರಾಮ
ಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಗೆ ಸೀತಾಪಹರಣದ ವೃತ್ತಾಂತ ತಿಳಿಸಿ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಕೈಯಿಂದಲೇ
ಸಂಸ್ಕಾರ ಹೊಂದಿದ. ರವಿಜಗೆ = ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ
ನಿರಪೇಕ್ಷ = ಅಸದೃಶ ಮಹಿಮನು (ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕಶೂನ್ಯನು). ಪೂರ್ಣ
ಕಾನು = ನಿತ್ಯತ್ವದ ಹಾಗೂ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಸೌಲಸ್ತ್ಯಾದಿ =
ಕೃತಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಚತುರ್ಮುಖನ ಮಾನಸಪುತ್ರನಾದ ಪುಲಸ್ತ್ಯ

ನೆಂಬ ಋಷಿಯ ಪುತ್ರ ರಾವಣ. ಪುಲಸ್ತ್ಯಮುನಿಯು ಕೇಲಸಿ (ಕೈಕಸಾ)
ಯಲ್ಲಿ ರಾವಣನನ್ನು ವಡೆದ. ಪುಲಸ್ತ್ಯನೆಂದರೆ ರಾವಣ. (ಪುಲಸ್ತ್ಯಪುತ್ರ)
ಸರಸಿಜಾಸನ = ಕಮಲಪುಷ್ಪನಾದ ಚತುರ್ಮುಖಬ್ರಹ್ಮದೇವರು.
(ಬ್ರಹ್ಮನ ಲೋಕ- ಎಂದರೆ, ಸತ್ಯಲೋಕದಂತೆ ಆಯಿತು ಶ್ರೀರಾಮ
ರಾಜ್ಯ-ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ). ಸರಸಿಜಾಸನ ಪಿತ=ಬ್ರಹ್ಮನ ಜನಕನಾದ
ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ. ಸರಿ ಮುಗಿಲು ನಿನಗಿಲ್ಲ = ನಿನಗೆ ಸಮಾನರಾಗಲೀ
ಅಧಿಕರಾಗಲೀ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲ. (ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕರೂಢನು). ಸೌಮಿತ್ರಿ =
ಸುಮಿತ್ರಾಪುತ್ರ ಲಕ್ಷ್ಮಣ.

ಚಿ೨ಚಿ

(ಅಂಕಿತ-ಖಾದ್ರಿ ನೈ ಸಿಂಗ)

[ಶ್ರೀತಿಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯಕವಿಶೇಖರ ವಿರಚಿತ "ಶ್ರೀಹನುಮದ್ವಿಲಾಸ"
ದಿಂದ ಆಯ್ದ ಕೀರ್ತನೆ]

ರಾಗ-ಸಂತುನರಾಳಿ

ಭಾಪುತಾಳ

ಶ್ರೀಮಹಾಶ್ರೀನಿವಾಸನು- ರಘು

ರಾಮಾವತಾರವ ಧರಿಸಿದನೊಲವಿ ||

||ಪ||

ಬಾಲತ್ವದಲಿ ತಾಟಕಿಯೆಂಬ ದೈತ್ಯಳ

ಸೋಲಿಸಿ ಗಾಢೇಯನ ಮುಖವ

ಪಾಲಿಸಿ ಪತಿಯ ಶಾಪದಿ ಕಲ್ಲಾ ಗಿದ್ದ ವಳ

ಬಾಲೆಯ ಮಾಡಿ ಭೂವಾಲರ ಜರಿದಿದ್

ಶೂಲೆಯ ಬಿಲ್ವುರಿದು-ಶ್ರೀಸತಿಯಾದ

ಬಾಲಿಕಾಮಣಿಗೊಲಿದು-ಮೇಲ್ ಜಮುವಗ್ಗಿ

ಬಾಲಾಗ್ರಣಿಯುಗೇಲಿದು- ತಂದೆಯ ನುಡಿ
 ಲಾಲಿಸುತ್ತಲಿ ಪೋರಿದು-ಸನ್ಮುನಿವೇಷ
 ಶಾಲೆಯಾಗುತ್ತಲನುಜ ಸೀತಾ
 ಲೋಲಲೋಚನೆ ಸಹಿತ ಗಂಗಾ-
 ಕೂಲಿ ಗುಹನಿಂ ದಾಟಿ ಪರಮ ವಿ-
 ಶಾಲವನವನು ಪೊಕ್ಕ ರಾಘವ ||

||೧||

ಭರತಗೆ ಪಾದುಕೆಯಿತ್ತು-ವಿರಾಧನ
 ತರಿದು-ಘೋರದಂಡಕಾರಣ್ಯದಿ
 ವರಮುನಿಗಳಿಗಭಯವಕೊಟ್ಟುಗಸ್ತ್ರನ
 ಶರಜಾಪಗಳ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಶೂರ್ಪನಖಿ ಬಂ-
 ಧುರನಾಸಿಕವ ಭೇದಿಸಿ-ವಿರಾದಿ ಯೋ-
 ಧರುಗಳ ಸಂಹರಿಸಿ-ದುರ್ಮದ ಕಾಕಾ-
 ಸುರನೊಂದಕ್ಷಿಯನು ಶಿಕ್ಷಿಸಿ-ಮಾಯಾಮೃಗ
 ಬರಲದ ಕತ್ತರಿಸಿ-ಸೀತೆಯನಪ-

ಹರಿಸಿ ರಾವಣ ಪೋಗೆ ಗಹನದಿ
 ಚರಿಸುತ್ತಲಿ ಜಾನಕಿಯ ಕಾಣದೆ
 ತಿರುಗುತ ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವ
 ಕರುಣಿಸಿದ ಕಾರುಣ್ಯಸಾಗರ ||

||೨||

ಹಿಂಗದೆ ಶಬರಿಯ ಭಕ್ತಿಭಾವಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ
 ಮಂಗಳಕರ ಪಂಪಾಕ್ಷೇತ್ರದಲಿ
 ಗಂಗೆಯಿಂದದ ತೀರ್ಥದಲಿ ಮಿಂದು-ನಿತ್ಯ ಕೆ-
 ಮಂಗಳಾಚರಿಸಿ ಮೇಲ್-ಖುಷ್ಯಮೂಕದಿ ರಘು-
 ಪುಂಗವರ್ ಸಾರಿರಲು- ಕಾಣುತ್ತ ಪ-
 ತಂಗಜ ಭಯಗೊಳಲು- ರಾಘವರಂತ-

ರಂಗನ ಬೆಸಗೊಳಲು- ಬೇಗದೊಳ್ಳೆ
 ಜ್ರಾಂಗನ ಕಳುಹಿಸಲು- ಸಂತೋಷದಿ
 ತುಂಗವಿಕ್ರಮನಾದ ಸುಗುಣ ತ
 ರಂಗ ಮಾರುತಿಯೆಂಬ ನೂತನ
 ಭೃಂಗ ಸಾರುತ್ತಿರ್ವ ಖಾದ್ರಿನ್ಯ-
 ಸಿಂಗನಂಘ್ರಿ ಸರೋಜಯುಗಳವ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ಒಲವಿನಲಿ = ಸಂತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥ
 ವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನಾಗಿ ರಾಮಾವತಾರವನ್ನು ಸ್ವಇಚ್ಛೆಯಿಂದ
 ಮಾಡಿದನು. ತಾಟಕಿ = ಸುಕೇತುವೆಂಬ ಯಕ್ಷರಾಜನ ಪುತ್ರಿ ಸುಕೇತುವು
 ಬ್ರಹ್ಮನ ವರದಿಂದ ಸಾವಿರ ಆನೆಗಳ ಬಲವುಳ್ಳ ತಾಟಕಿ ಎಂಬ ಮಗಳನ್ನು
 ಪಡೆದನು. ಜರುನಂಬ ಯಕ್ಷನ ಪುತ್ರನಾದ ಸುಂದನ ಎಂಬುವನನ್ನು ಲಗ್ನ
 ವಾದಳು. ಮಾರೀಚ, ಸುಬಾಹುಗಳೇ ಇವಳ ಪುತ್ರರು. ಆಗಸ್ಯನ
 ಶಾಪದಿಂದ ಕುರೂಪಿಯಾಗಿ, ಘೋರರೂಪ ತಾಳಿ, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಆಶ್ರಮದ
 ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಾ, ಸಜ್ಜನರನ್ನು ಪೀಡಿಸುತ್ತಿ
 ದ್ದಳು. ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ವಚನಾನುಸಾರ ಶ್ರೀರಾಮನು ತಾಟಕಿಯನ್ನು
 ಕೊಂದನು. ಗಾಢೇಯನ = ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು. ಚಂದ್ರವಂಶ ಸಂಜಾತ
 ನಾದ ಜಹ್ನು ಎಂಬ ರಾಜನ ಮಗನೇ ಗಾಢಿಯು. ಕನ್ಯಾಕುಬ್ಬ ದೇಶದ
 ಅರಸನು. ಗಾಢಿಯ ಪುತ್ರನೇ ಗಾಢೇಯ ನಾಮಕನಾದ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನು.
 ಮುಖನ = ಯಜ್ಞವನ್ನು. ಸಾಲಿಸಿ = ಯಜ್ಞಕಂಟಕರಾಗಿದ್ದ ಸುಬಾಹು
 ಇತ್ಯಾದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಕೊಂದು, ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರನ ಯಾಗರಕ್ಷಕನಾದನು
 ಬಾಲಕ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ, ಪತಿಯ ಶಾಪದಿ = ಗೌತಮಋಷಿಗಳ
 ಶಾಪದಿಂದ. ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದನಳ = ಶಿಲಾರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದ್ದ ಅಹಲ್ಯೆ
 ಯನ್ನು. ಭೂಸಾಲರ ಜರಿದಿರ್ಧ = ಸೀತಾ ಸ್ವಯಂವರಕ್ಕಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದ
 ಅನೇಕ ರಾಜಾಧಿರಾಜರುಗಳ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದ್ದ. ಶೂಲಿಯ =

ಶ್ರೀಶೂಲಧಾರಿಯಾದ ಶಿವನ. ಬಿಲ್ವಾರಿದು = ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ
 ನ್ನಾಗಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ವಿವಿಧವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಭಂಗಗೊಳಿಸಿ, ಬಾಲಿ
 ಕಾನುಣಿಗೊಲಿದು = ಕನ್ಯಾಮೇಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಿಸಿ,
 ಜಮದಗ್ನಿ ಬಾಲಾಗ್ರಾಣಿಯ ಗೆಲಿದು = ಜಮದಗ್ನಿ ಋಷಿಗಳ ಪುತ್ರ
 ಶ್ರೇಷ್ಠನಾಗಿದ್ದ ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ ಗೆದ್ದು (ದಶರಥರಾಮನು
 ತನ್ನಿಂದ ಅಭಿಷೇಕವಾದ ಭಾರ್ಗವರಾಮನನ್ನು ಎದುರಿಸಿದ ವಿಡಂಬನ ಪ್ರಸಂಗ)
 ತಂದೆಯನುಡಿ = ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನ ವಚನಪಾಲಿಸಲು. ಮುನಿನೇಷ
 ಶಾಲಿಯಾಗುತ = ಜಟಾವಲ್ಕಲಧಾರಿಯಾಗಿ ತಾಪನವೇಷವನ್ನು ಧರಿಸಿ,
 ಗಂಗಾಕೂಲ = ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ (ಕೂಲ-ದಡ). ಗುಹನಿಂ =
 ಗುಹನ ಸಹಾಯದಿಂದ ಶೃಂಗಬೇರವುರದಲ್ಲಿ ರಾಜನಾಗಿದ್ದ ಬೇಡರ ಅರಸು.
 ದಶರಥನ ಅಪ್ತಮಿತ್ರ. ಸೀತಾರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರನ್ನು ಗಂಗೆಯ ದಕ್ಷಿಣತೀರಕ್ಕೆ
 (ಕೂಲ) ದೋಣಿಯಿಂದ ದಾಟಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ.

ಭರತಗೆ = ಶ್ರೀರಾಮನ ತಮ್ಮ ಕೃಕೇಯಿಯ ಪುತ್ರ ಮನ್ಮಥನ ಅವತಾರನು
 ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಪಾದುಕೆಗಳನ್ನು ನೀಡಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದನು, ವಿರಾಧನ =
 ತುಂಬುರು ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನು ಕುಬೇರನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ ರಂಭೆಯನ್ನು
 ಪೀಡಿಸಿ, ಅವಳಿಂದ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ “ವಿರಾಧ”
 ನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಲೋಕಕಂಟಕನಾಗಿದ್ದನು. ವನವಾಸಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸೀತೆ
 ಯನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿ, ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣರಿಂದ ಭಿನ್ನ ಭುಜನಾಗಿ ಮಡಿದು, ಪೂರ್ವ
 ಗಂಧರ್ವದೇಹವನ್ನು ಪಡೆದು, ಶಾಪವಿಮೋಚನೆ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಅಗೆ
 ಸ್ತ್ಯನ = ಅಗ-ಸ್ತ್ಯನ ಬೆಟ್ಟದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು ತಡೆಹಿಡಿದ ಮಹಾಮುನಿ.
 ಮಿತ್ರಾಪರೂರಂಬ ಋಷಿಗಳು ಒಮ್ಮೆ ಉರ್ವಶಿಯನ್ನು ಕಂಡು ಮೋಹಿತ
 ರಾದರು. ಉರ್ವಶಿ ಅವರ ವೀರ್ಯವನ್ನು ಒಂದು ಕುಂಭದಲ್ಲಿ ಇರಿಸಿದಳು.
 ಅದರಿಂದ ಅಗಸ್ತ್ಯನೂ ವಸಿಷ್ಠನೂ ಜನಿಸಿದರು. ಇದರಿಂದಲೇ ಅವರಿಗೆ
 ಮೈತ್ರಾಪರೂರ ಮತ್ತು ಕುಂಭಸಂಭವರೆಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು. ವಿಧರ್ಭರಾ
 ಜಕುವರಿಯಾನ ಲೀಲಾಪಾಮುದ್ರೆ ಅಗಸ್ತ್ಯರ ಪತ್ನಿ. ಶರಚಾಪಗಳ ಸಂಗ್ರ
 ಹಿಸಿ = ಅಗಸ್ತ್ಯರು ರಾಮಲಕ್ಷ್ಮಣಸೀತಾದೇವಿಯರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಶ್ವಮುಕ್ತಿ

ಕರೆದೊಯ್ದು, ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಬಿಲ್ಲು, ಬಾಣಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಶೂರ್ಪನಖಿ = ಪುಲಸ್ತ್ಯಪುತ್ರನಾದ ವಿಶ್ವವಸು ಎಂಬುವನಿಂದ ಕೈಕಸಿ ಎಂಬ ರಕ್ಷಸಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವಳು. ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣನ ತಂಗಿ. ವಿದ್ಯುಜ್ವಹ್ನ ಈಕೆಯ ಪತಿ. ಬಂಧುರ ನಾಸಿಕನ = ಲಕ್ಷ್ಮಣನು ಶ್ರೀರಾಮನಿಂದ ಅಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ ಶೂರ್ಪನಖಿಯ ಕಿವಿ ಮೂಗುಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಸಿ ವಿರೂಪಗೊಳಿಸಿದನು. ಖರಾದಿ = ವಿಶ್ವವಸ್ತಿನಿಂದ ರಾಕಾ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು. ರಾವಣನ ಬಲತಾಯಿಯ ಮಗ. ಶೂರ್ಪನಖಿ ಮತ್ತು ದೂಷಣ ಈರ್ವರೂ ಈತನ ಒಡಹುಟ್ಟಿದವರು. ರಾವಣನು ಶೂರ್ಪನಖಿಯನ್ನು ಖರದೂಷಣರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ಇತ್ತು, ಖರನಿಗೆ ದಂಡಕಾರಣ್ಯದ ರಾಜ್ಯ ವಿತ್ತನು. 14 000 ಮಂದಿ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ಆ ಜನಸ್ಥಾನ ಖರದೂಷಣರಿಗೆ ಬೆಂಬಲರನ್ನಾಗಿ ಕೊಟ್ಟನು. ಕಾಕಾಸುರನ = ಕಾಗೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ರಾಕ್ಷಸನು ದಂಡಕಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೀತಾದೇವಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ನಮಯದಲ್ಲಿ, ಸೀತೆಯ ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಮೋಹಿತನಾದ ಕಾಕಾಸುರನು ಆಕೆಯ ಸ್ತನವನ್ನು ಕುಕ್ಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಎಚ್ಚೆತ್ತು ಶ್ರೀರಾಮನು ದರ್ಭೆಯ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು. ಅದು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿರಲು, ದಿಕ್ಕುಗಾಣದೆ ಶ್ರೀರಾಮನನ್ನೇ ಶರಣು ಹೊಂದಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅವನ ಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು ಧರ್ಭೆಯಿಂದ ಕುಕ್ಕಿದನು ಆದರಿಂದ ಕಾಗೆಗಳಿಗೆ ಒಂದೇ ಕಣ್ಣು ಕಾಣಿಸುವುದು. ನಾಯಾನ್ಯಗೆ ಬರಲು = ಚಿನ್ನದ ಜಂಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾರೀಚನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಜಟಾಯು = ವಿನತೆಯ ಪುತ್ರನಾದ ಅರಣನಿಂದ ಶೈನಿ ಎಂಬ ವಕ್ಷಿಜಾತಿಯವಳಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಕಿರಿಯಪುತ್ರ. ಸಂಪಾತಿ ಈತನ ಅಣ್ಣ. ಸೀತಾಪಹರಣ ಮಾಡಿದ ರಾವಣನನ್ನು ಎದುರಿಸಿ, ರೆಕ್ಕೆ ಮುರಿದು, ಬಿದ್ದಿದ್ದ ಜಟಾಯುವಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವ್ರದನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಶಬರಿಯ = ಬೇಡರ ಜುಲಿಯ ವೃದ್ಧ ತಾಪಸಿ. ದುರದಿಂದ ಬಿದ್ದ ಪಕ್ಷವಾದ ನಾನಾವಿಧವಾದ ಫಲಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ತಂದು, ಶ್ರೀರಾಮನ ದರ್ಶನಕ್ಕಾಗಿ ವ್ರತನಿತ್ಯವೂ ಹಂಬಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಭಕ್ತೆ. ಗಂಗೆಯಿಂದದ

ತೀರ್ಥದಲಿ = ಗಂಗೆಯಂತಹ ಪವಿತ್ರವಾದ ಸ್ವಚ್ಛವಾದ ಜಲದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಪಂಪಾಸರೋವರ.
 ಋಷ್ಯಮೂಕದಿ = ಪಂಪಾಸರೋವರದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಪರ್ವತ. ಪ್ರೇಮತಂಗ ಮುನಿಗಳ ಆಶ್ರಮವು ಈ ಬೆಟ್ಟದ ತಪ್ಪಲಿ ಸಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ವಾಲೆಯಿಂದ ರಾಜ್ಯಭ್ರಷ್ಟನಾಗಿ ಕಿಷ್ಕಿಂದಾನಗರದಿಂದ ಓಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಸುಗ್ರೀವನು ಕೆಲವು ಕಪಿವೀರರೊಡನೆ ಈ ಪರ್ವತದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದನು. ರಘುಪುಂಗವರ್ = ರಘುಕುಂಭಸಂಜಾತರಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಲಕ್ಷ್ಮಣರು. ಪತಂಗಜ = ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನು (ವತಂಗ-ಸೂರ್ಯ). ಅಂತರಂಗ ಬೆಸಗೊಳಲು = ತನ್ನ ಮನೋಗತವನ್ನು ಅರುಹಲು. ನಜ್ರಾಂಗನ = ವಜ್ರಶರೀರಿಯಾದ ಮಾರುತಿಯನ್ನು, ತುಂಗವಿಕ್ರಮನಾದ = ಪ್ರೇಷ್ಠಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ, ಸುಗುಣತರಂಗ ಸದ್ಗುಣಗಳ ಸಮೂಹ (ತರಂಗ, ಅಂದರೆ, ಅಲೆಗಳಂತೆ ಏಕವ್ರಕಾರವಾಗಿರುವ). ನೂತನ ಭೃಂಗ = ಹೊಸದುಂಬಿಯು (ಮಾರುತಿಯು ಭೃಂಗ ಸದೃಶ. ಶ್ರೀರಾಮನ ಪವಿತ್ರ ಪಾದಯುಗ್ಮಗಳು ಕಮಲ ಸದೃಶ). ಅಂಘ್ರಿ ಸರೋಜಯುಗಳವ = ಎರಡು ಚರಣಾರವಿಂದಗಳನ್ನು.

೫೭೬

(ಅಂಕಿತ-ಖಾದ್ರಿನ್ಯಸಿಂಗ) [ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸದಿಂದ]

ರಾಗ-ಯದುಕುಲಕಾಂಬೋದಿ

ಆದಿತಾಳ

ರಾಮನಿಂಧಾ ಚೆಲುವನಮ್ಮಯ್ಯ - ಸೀತಾ

ರಾಮನಿಂಧಾ ಚೆಲುವನಮ್ಮಯ್ಯ ||

||ಪೆ||

ರಾಮನಿಂಧಾ ಚೆಲುವನಮ್ಮ - ರಾಗ ಜಗದಭಿರಾಮ ದುರಿತ ವಿ-

ರಾಮ ಸದ್ಗುಣಧಾ ಮತಾರಕ

ಸಾಮ ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಶ್ರೀರಘುರಾಮ ||

||ಅ||

ನೀಲಮಣಿಗಳ ಸಾಲಕುಂತಲ
ಜಾಲನೋದಲು ಬಾಲಕಂದ್ರನ
ಪೋಲುತಿರುವುದು ಫಾಲಭಾಗ ವಿ- ಶಾಲ ಕಮಲಾಕ್ಷಿ
ಭ್ರೂಲತೆಯಿಂದ್ರಕಾರ್ಮುಕವು- ಸೋಗೆಗಂಗಳ
ಢಾಳಗಳು ಪುಂಡರೀಕವು- ಕೂರ್ಮಸಮ ಕ-
ಪೋಲ ಚಂಪಕನಾಸಿಕವು- ಲಲಿತ ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳ

ಸೋಲಿಸುವುದು ರದನಂಗಳ ಚಂದವು
ಲಾಲಿಪ ಚೆಂದುಟಿ ನವಕುರುವಿಂದವು
ಮೇಲಹ ನುಡಿಗಳು ವರಮಕರಂದವು
ಬಾಲಕಿ ನನುನಗೆ ಬಹುತರ ಮಂದವು ||

||೧||

ಮೀರಿ ಬರೆದಡೆ ಬಾರದಿರುತಿಹ
ಕೋರೆಮೀಸೆಯು ಚಾರುಚುಟುಕವು
ದಾರವಹ ಶ್ರೀಕಾರಕರ್ಣಗ-ಳೇ ರಮಾರಮಣಿ
ವಾರಿಜಾರಿಯ ವದನವು- ವಕ್ತ್ರವನು ವಿ
ಚಾರಿಸೆ ಕರ್ಪೂರಸದನವು- ಶಂಖದಂದದಿ
ತೋರುವ ಕಂಠವು ತುಲಸೀ- ಹಾರದಿಂದ ಶೋಭಿತವು

ಭೂರಿ ಸುಬಾಹುಗಳು ಕರಿಕರಂಗಳು
ನೀರಜಗಳ ನಿಂದಿಸುವ ಕರಂಗಳು
ವಾರಿಜಮುಖರೇಖಾ ಜಾಲಂಗಳು
ಶ್ರೀರಂಜಿತ ಕರತಲವಾಸಂಗಳು ||

||೨||

ಪೀನವಕ್ಷವು ಮಾನಿತ ತ್ರಿವ-
ಳೀ ನಿಬಿಡದುದರಾಸುಯುತ ಸು
ಭೀನಳಿನ ಸೂಕ್ಷ್ಮಾನುಸರಕಟಿ- ಯಾನ್ಯಪಗಮ್ಘ

ಶ್ರೀನುತ ರಂಭಾಸ್ತಂಭಗಳು- ತೊಡೆಗಳು ಸ
ಮಾನಜಾನು ಜಂಘಗಳು- ಭದ್ರರೇವೆಗಳು
ಮಾನಸಸಂಭವನುಪಮಾನುಗಳು- ಎಲ್ಲವ ವರ್ಣಪ್ರದೇ

ದೀನಜನಾದನ ಸುಗುಣತರಂಗನು
ಪೌರ್ಣಿಮಾಕ್ಯತಿಯುಳ್ಳ ಶುಭಾಂಗನು
ವಿನೋದನು ಬಹು ಕರುಣಾಪಾಂಗನು
ಮಾನಸ ಶ್ರೀನುತ್ಪಾದ್ರಿನ್ಯಸಿಂಗನು ||

||೩||

ಅರ್ಥ ವಿನರಣೆ :—

ಅಲೋಕವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಮಾರುತಿಯು ಕಂಡಾಗ,
ದೇವಿಯ ಪಚನದಂತೆ, ್ರೇರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು
ಮಾಡುವ ಪ್ರಸಂಗವಿವು.

ಜಗದಭಿರಾನು = ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವವನು (ರಾಮ-
ರಮು- ಕ್ರೀಡತೇ ಎಂಬ ಧಾತುವಿನ ಪರಿಷ್ಕಾರರೂಪ. ಅಂದರೆ ಲೋಕ
ವ್ಯಾಪಾರ ನಿರ್ವಾಹಕನು) ದುರಿತವಿರಾನು = ಪಾಪಗಳನ್ನು
ಕಳೆಯುವವನು. ತಾರಕನಾನು = ್ರೇರಾಮನಾಮವು ಭವಸಾಗರವನ್ನು
ವಾಟಿಸುವ ಏಕೈಕ ಉಪಾಯವು. ಕುಂತಲಜಾಲ = ತಲೆಗೂದಲು ಅಥವಾ
(ಮುಂಗುರುಳು) ಫಾಲಭಾಗ = ್ರೇರಾಮನ ಹಣೆಯು ಕುಂತಲದಿಂದ
ಅಲಂಕೃತವಾಗಿ ಬಾಲಚಂದ್ರನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾಗಿರುವುದು.
ಭ್ರೂಲತೆ = ಎಳ್ಳಿಯಂತಿರುವ ದುಬ್ಬುಗಳು. ಇಂದ್ರಕಾರ್ಮುಕವು -
ಇಂದ್ರಚಾಪ ಎಂಬಂತೆ, ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲನ್ನು ಹೋಲುವುದು ಸೋಗಿಗೆ ಕಂಗಳ
ಢಾಳಗಳು = ಕಣ್ಣಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ತಿದ್ದಿರುವ ಕಾಡಿಗೆಯ ಗೆರೆಯು
ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾಗಿದೆ (ಛಾಳ- ಕಾಂತಿ-ದೋಳವು) ಪುಂಡರೀಕವು =
ಕಣ್ಣುಗಳು ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿರಾಲವಾಗಿವೆ. ಕೂರ್ಮಸನುಕಪೋಲ =
ಕೆನ್ನೆಗಳು ಆಮೆಯ ಬೆನ್ನಿನಂತೆ ಉನ್ನತವಾಗಿದ್ದು ಸುಣುಪಾಗಿವೆ,

ಚಂಪಕನಾಸಿಕವು = ಮೂಗು ಸಂಪಿಗೆಹೂವಿನಂತೆ ನೀಳವಾಗಿದೆ.
 ರದನಂಗಳ ಚಂದವು = ಹಲ್ಲಿನ ಜಿಲುವಿಕೆಯು ಶುಭ್ರಮುಖನ ಕಾಂತಿ
 ಯನ್ನು ಮೀರಿದೆ. ಚೆಂದುಟಿ = ಮನೋಹರವಾದ ತುಟಿಗಳು,
 ನವಕುರುನಿಂದವು ಹೊಸದಾದ ಕೆಂಪಿನ ಮಾಣಿಕ್ಯದಂತಿವೆ. ನರ
 ಮಕರಂದವು = ವರ್ಣನಾ ನುಡಿಗಳು ಮಧುವಿನಂತೆ ಸಿಹಿಯಾಗಿವೆ. (ಮಧು
 ಮೃದು ವಚನಗಳು). ಮಂದವು = ನಗೆ ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಯುಕ್ತ
 ವಾದದ್ದು.

ಕೋರೆ ಮೀಸೆಯು = ಆಗತಾನೇ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿರುವ ಕುಡಿಮೀಸೆಯು
 ಚಾರುಚುಬುಕವು = ಸುಂದರವಾದ ಗದ್ದವು. ದಾರವಹ ಶ್ರೀಕಾರ
 ಕರ್ಣಗಳೇ = ಮುಖಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪುವ ವಿಶಾಲಕರ್ಣಗಳು (ದಾರವಹ =
 ಬಾಗಿಲಿನ ಪೌಕಟ್ಟು). ವಕ್ತ್ರವನು = ಮುಖವನ್ನೂ, ಭೂರಿ ಸುಬಾಹು
 ಗಳು = ಬಲಿಷ್ಠವಾದ ನೀಳಬಾಹುಗಳು. ಕರಿಕರಂಗಳು = ಆನೆಯ
 ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ದೀರ್ಘವಾದ ಕೈಗಳು. ವಾರಿಜಮುಖರೇಖಾ
 ಜಾಲಂಗಳು = ಕಮಲವದಳದ ಎಸಳಿನ ಅಂಚಿನಂತೆ ವಿನ್ಯಾಸ.
 ಶ್ರೀರಂಜಿತಾ ಕರಕಲವಾಸಂಗಳು = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಆಲಿಂಗಿಸುವ
 ಮುಂಗೈಗಳು.

ಸೀನವಕ್ಷವು ಉನ್ನತವಾದ ಎದೆಯಭಾಗ. ಮಾನಿತ ಶ್ರೀನಳೀ =
 ಪೂಜ್ಯವಾದ ಮೂರು ಸುರಳೀ ಗೆರೆಗಳು (ಹೊಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ), ನಿಬಿಡ
 ದುದರಾನುಯುತ = ಉದರದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ,
 ನಾಭೀನಳಿನ = ಹೊಕ್ಕುಳಿನ ಕಮಲ (ನಾಭೀಕಮಲ). ಸೂಕ್ಷ್ಮಾಸು
 ಸರಕಟಿ - ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ನೊಂಟ (ಸಿಂಹಕಟಿಯಂತೆ). ಶ್ರೀನುತ
 ರಂಭಾಸ್ತಂಭಗಳು = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯಮಾನವಾದ ಬಾಳೆಯ
 ದಿಂಡಿನಂತಿರುವ ಎರಡು ತೊಡೆಗಳು. ಜಾನು = ಮಂಡಿ. ಜಂಘೆ =
 ಕೆಳಕಾಲಿನ ಭಾಗ. ಪಾದಗಳು = ಚರಣದ್ವಯ. ಭದ್ರರೇಖೆಗಳು =
 ಅಂಗಾಲಿನಲ್ಲಿರುವ ಧ್ವಜ, ಅಂಕುಶ ಇತ್ಯಾದಿ ಮಂಗಳ ಚಿಹ್ನೆಗಳು.

ಮಾನಸಸಂಭವನ = ಶ್ರೀಪುರುಷನಾಮಕ ಹರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಸರ್ವವಿಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಮೀರಿಸುವ ಲಕ್ಷಣಗಳು. ದೀನಜನಾವನ = ಶರಣಾಗತರಾದ ಜನಗಳ ಸಮೂಹ. ಸುಗುಣ ತರಂಗನು = ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿರುವ ಅಲೆಗಳಂತೆ ಅಪಾರ ಸದ್ಗುಣವಾಮನು. ನೌನೀಂದ್ರಾಕೃತಿಯುಳ್ಳ = ತಾಪಸವೇಷಧಾರಿಯಾದ. ಶುಭಾಂಗನು = ಮಂಗಳವಾದ ಅವಯವಗಳುಳ್ಳವನು.

೫೭೭

ಅಂಕಿತ-ಖಾದ್ರೀಧಾನು ನರಹರಿ

[ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸದಿಂದ ಆಯ್ದ ಕೀರ್ತನೆ]

ರಾಗ-ಕಾನಡ

ಛಾಪುತಾಳ

ರಾಮನ ಕಂಪಾ- ಶ್ರೀಮಾರುತಿ

ರಾಮನ ಕಂಡಾ ||

||ಪ||

ರಾಮನ ಜಗದ್ಗುಣರಾಮನ ಜಿತಭೈರು

ರಾಮನ ವರರಥ- ರಾಮನಾದ ಮಹಾನುಭಾವನ ||

||ಅ||

ಚಾರುಸುಂದರನ - ಧೈರ್ಯವಿ ಮಹಾ

ಮೇರು ಮಂದರನ- ಸನ್ನಿವಿದ ಶೃಂ

ಗಾರ ಚಂದಿರನ- ಸದ್ಗುಣಗಣ

ಪಾರನ ದೈತ್ಯವಿದಾರನ ಕಾರುಣ್ಯ

ಗಾರನಾಶ್ರಿತ ಸಾರಸಾಕನ

ಧೀರ ರೋಕೋದ್ಧಾರನಾಗಿ ||

||೧||

ಬಲದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣನು- ಭಾಸುರ ಭಕ್ತಿ
ಯಲಿ ಕುಳಿತಹನು- ತನ್ನಯ ಕರ
ಗಳ ಮುಗಿದಿಹನು- ಧನುರ್ಬಾಣ

ಗಳ ಹಿಡಿದಮರಾರಿಕುಲವನೆಗೊತ್ತಿ ತಾ
ನಲಸದೇ ಪ್ರೇಲಲನೆಯನು ತಹ
ಸುಲಭದಿಂದೆನಲೊಲಿದು ಕೇಳುವ ||

||೩||

ಎಡದಿ ಸುಗ್ರೀವ- ಅದುತ ಮೃದು
ನುಡಿಯಲಿ ದೇವ- ಮಾರುತಿ ಈಗ
ತಡೆಯದೆ ಬರುವ- ಮಜ್ಜನನಿ ಮೆ

ಲ್ಲಡಿಯ ಸುಕ್ಷೇಮವ ಒಡನೆ ಬಿನ್ನಪಗೈದು
ಪೊಡವಿಸುತೆಯಿತ್ತೊಡವೆ ಕುರುಹನು
ಕೊಡುವೆನೆ ನಗುತ್ತೊಡನೆ ಲಾಲಿಪ ||

||೪||

ಹಿಂದೆ ಭಲ್ಲೂಕ- ಗೋಪುಚ್ಚರ
ಬೃಂದವನೇಕ- ಶಾಖಾವೃಗ
ಸಂದೋಹಾನೀಕ- ವಗಣಿತದಿ

ಇಂದು ರಾಪಣನ ನಾವ್ ಕೊಂದು ನಂದವನಿಯ
ನಂದನೆಯ ಮುದದಿಂ ತರಬೇ
ಕೆಂದು ನುಡಿವರ ಸಂವಣಿಯೊಳಿಹ ||

||೫||

ಸಮುಖದೋಳ್ ನೇಸು - ಸುಷೇಣನು
ಸುಮುಖ ದುರ್ಮುಖನು- ಕೇಸರಿ ವೀರ
ಕುಮುದ ದ್ವಿವಿದನು- ಶೂರಾಕಾರ

ಪ್ರಮುಖ ನಾಯಕರೆಲ್ಲರ ಮಿತದಿಂ ನಿಂದಿದುರ್
ಕಮಲಲೋಚನ ವಿಮಲ ಖಾದ್ರೀ
ಧಾನು ನರಹರಿ ನಮೋ ನಮೋ ಯೆನೆ ||

||೬||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ಪ್ರೇಮದಾಂಜನೇಯನು ಶತಯೋಜನಪ್ರವಿಸ್ತಾರವಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಪುರ್ವಲಂಘಿಸಿ, ಸೀತಾಮಾತೆ ಕೊಟ್ಟ ಚೂಡಾಮಣಿ ಯೊಂದಿಗೆ ಜಾಂಬವಾದಿಗಳ ಸಹಿತ, ಪುನಃ ಕಿಷ್ಕಿಂಧೆಗೆ ಹಿಂದಿರುಗಿ, ಪ್ರೇರಾಮಜಂದ್ರಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ, ಮಾರುತಿ ಕಂಡ ರಾಮನ ಭವ್ಯಾಕೃತಿಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು.

ಜಗದಭಿರಾಮನ = ಜಗತ್ತಿಗೆ ಮನಮೋಹಕನಾದ ಪ್ರೇರಾಮ. (ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ), ಜಿತಭೃಗುರಾಮನ = ಪರಶುರಾಮನನ್ನು ಗೆದ್ದ. (ತನ್ನ ಅಭಿನ್ನರೂಪ ಪರಶುರಾಮ, ದಶರಥರಾಮ ತೋರಿದ ವಿಡಂಬನೆ): ಚಾರು ಸುಂದರನ = ಚಾರು-ಎಂದರೆ ಸುಂದರ. ಪುನರುಕ್ತಿ ಇದ್ಭ. ಸುಂದರಕೆ ಸುಂದರರೂಪ ಎಂದರ್ಥ. ಮಹಾಮೇರು ಮಂದರನ = ಮಹತ್ವಾದ ಮೇರು ಮಂದರ ಪರ್ವತಸದೃಶನು. (ವೈಯದಲ್ಲಿ ಉಪಮಾನ). ಸೆನ್ನುಖರ = ಅಪ್ರಾಕೃತ ಜ್ಞಾನಾನಂದಾದಿ ಗುಣಪೂರ್ಣನಾದ ವದನಾರವಿಂದ, ಸದ್ಗುಣ ಗಣಹಾರನ = ಮಂಗಳ ಗುಣಾಲುಕೃತನ (ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಪರಿಪೂರ್ಣನು). ಆಶ್ರಿತ ಸಾರಸಾರ್ಕನ = ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ (ಆಶ್ರಿತ) ಭಕ್ತರೆಂಬ ಕಮಲಗಳಿಗೆ (ಸಾರಸ), ಸೂರ್ಯನಂತಿರುವ (ಆರ್ಕನ), ಸೂರ್ಯನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಕಮಲ ಅರಳುವುದು. ಪ್ರೇರಾಮನ ದಿವ್ಯದರ್ಶನದಿಂದ ಭಕ್ತರ ಮನಸ್ಸು ಆನಂದದಿಂದ ಅರಳುವುದೆಂಬ ಭಾವ.

ಭಾಸುರಭಕ್ತಿ = ಶುದ್ಧವಾದ ಭಕ್ತಿಭಾವ. ಅನುರಾರಿಕುಲನ ನೆಗೊತ್ತಿ ದೇವತೆಗಳ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದಾನವರ ವಂಶವನ್ನೇ ನಿರ್ಮೂಲ ಗೊಳಿಸಿ, ಅಲಸದೇ = ತಡಮಾಡದೇ, ಪೊಡನಿಸುತೆಯಿತ್ತ ಒಡನೆ = ಭೂಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಯು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಚೂಡಾ ಮಣಿಯನ್ನು, ಕುರುಹನು = ಬಿಟ್ಟ (ಸಂಕೇತ), ಭಲ್ಲೂಕ = ಕರಡಿಗಳು

ಗೋವುಚೈರ = ಆಕಳಿನ ಬಾಲದಂತೆ ಉದ್ಭವಾದ, ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಕೂದಲಿನ ಗೊಂಚಲಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಬಾಲವುಳ್ಳ ಕಪಿವರ್ಗ. ಶಾಖಾನ್ವುಗ = ಕೊಂಬೆಯಿಂದ ಕೊಂಬೆಗೆ ಹಾರುವ ಕೋತಿಗಳು.

ಚಿ೭೮

(ಅಂಕಿತ-ಕರಿಗಿರೀಶ)

ರಾಗ-ಮಾಂಡ್

ಆದಿತಾಳ

ರಾಮ- ರಾಮಾ ರಾಮಾ- ರಾಮ ಶ್ರೀರಾಮ ||

||ಪ||

ರಾಮ- ಸೀತಾರಾಮ- ರಾಮ ಜಯರಾಮ ||

||ಅ||

ಶ್ರೀರಘುವಂಶ ಲಲಾಮನೆ- ರಾಮ

ತಾರಕ ಮಂಗಳನಾಮನೆ- ರಾಮ

ನೀರದ ನಿರ್ಮಲ ಶ್ಯಾಮನೆ- ರಾಮ

ಸಾರಸಲೋಚನ ಸೌಮ್ಯನೆ- ರಾಮ ||

||೧||

ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿ ಕುಮಾರಕ- ರಾಮ

ಕೋಸಲ ದೇಶಾನಂದಕ- ರಾಮ

ಆಸುರೀ ತಾಟಕ ಶ್ವೇತಕ- ರಾಮ

ಕೌಶಿಕ ಯಜ್ಞ ಸಂರಕ್ಷಕ- ರಾಮ ||

||೨||

ಮುನಿಸತಿ ಶಾಪವಿಮೋಚಕ- ರಾಮ

ಅನಲಾಕ್ಷಣಾರ್ಮುಕ ಭಂಜಕ- ರಾಮ

ಜನಕಸುತಾನಂದ ವರ್ಧಕ- ರಾಮ

ಅನುಪಮ ಲೀಲಾದ್ಯೋತಕ- ರಾಮ

||೩||

ಸತ್ಯಪರಾಕ್ರಮ ಸಾಕ್ಷಿಕ -ರಾಮ
 ಪುತ್ರವಾಕ್ಯ ಪರಿಪಾಲಕ- ರಾಮ
 ಉತ್ತಮಚರಿತಾ ದರ್ಶಕ- ರಾಮ
 ಚಿತ್ರಕೂಟಾದ್ರಿ ನಿವಾಸಕ-ರಾಮ ||

||೪||

ಕಾಕುತ್ಸ್ಥವಂಶಲರಾಮನೆ- ರಾಮ
 ಲೋಕೇಶ ಲೋಕ ಮನೋಹರ- ರಾಮ
 ಪ್ರೇಕರಾಶ್ರಿತಜನ ಮಂದಾರ- ರಾಮ
 ಶ್ರೀ ಕರಿಗಿರೀಶ ಸುಂದರ- ರಾಮ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ತಾರಕ ಮಂಗಳನಾಮ = ಶ್ರೀರಾಮ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯು ಭವ
 ಸಾಗರದಿಂದ ತಾರಕವು. ಇವರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಅರಿತ ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು
 ಶ್ರೀರಾಮ ತಾರಕಮಂತ್ರವನ್ನು ಪ್ರೀಪುರ್ವತಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದರು.
 ನೀರದ ನಿರ್ಮಲ ಶಾಮನೆ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನೆ. (ನೀರದ-
 ಮೇಘಗಳು. ನಿರ್ಮಲ = ನಿರ್ದೋಷ). ಸಾರಸಲೋಚನೆ = ಕಮಲ
 ದಳಗಳಂತೆ ವಿಪಾಲವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು. ಸೌಮ್ಯನೆ = ಪರಮಶಾಂತ
 ಮೂರ್ತಿಯೇ, ಕೌಶಿಕ = ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ. ಮುನಿಸತಿಶಾಪವಿನೋಚಕ =
 ಗೌತಮರ ಪತ್ನಿ ಅಹಲ್ಯೆಯನ್ನು ಶಾಪದಿಂದ ವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಿ, ಉದ್ಧರಿಸಿದ
 ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಅನಲಾಕ್ಷ ಕಾರ್ಮುಕ ಭಂಜನ = ಶಿವಧನಸ್ಸನ್ನು
 ಮುರಿದು ಸೀತಾದೇವಿಯನ್ನು ಪಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. (ಅನಲಾಕ್ಷ
 = ಫಾಲನೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಉಳ್ಳವನು-ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು ಕಾರ್ಮುಕ-
 ಧನುಸ್ಸು). ಜನಕಸುತಾ = ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿ. ಅನು
 ಪನುಲೀಲಾಢ್ಯೋತಕ = ಅಸದೃಶವಾದ ಲೀಲಾವೈಭವ ಮೂರ್ತಿಯು.

ಲೋಕೇಶ = ಜಗದೀಶ ಜಗತ್ತನ್ನು ನಿಯಮಿಸಿ ಮಾಡುವವನು.
ಶ್ರೀಕರ = ರಮಾರಮಣನು (ಮಂಗಳವ್ರದನು). ಆಶ್ರಿತ ಜನಮಂದಾರ =
ತನ್ನ ಆಶ್ರಯ ಹೊಕ್ಕವರ ವಾಲಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನು.

ಚಿ೨೯

(ಅಂಕಿತ ಪ್ರಸನ್ನ)

(ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ತೀರ್ಥರಿಂದ ವಿರಚಿತ)

ರಿಗ-ಸಿಂಧುಭೈರವಿ

ಆದಿತಾಳ

ಕೋಸಲಾಧಿಪ ಶುಭತಮ ದಾಶರಥೇ ||

||ಪ||

ದಾಸನಲ್ಲಿ ಕೃಪಾಲೇಶವ ಬೀರೆಯೊ ||

||ಅ||

ಹರನ ಚಾಪವ ಮುರಿದು ಸ್ವಯಂವರದಿ ಜಾನಕೀ
ಕರವಪಿಡಿದು ಸುರನರರನು ಹರುಷಪಡಿಸಿದ
ಸರಸಿಜಲೋಚನ ಕಾಯೋ ಕರುಣದಲಿ ||

||೧||

ವನವ ಸೇರಿ ಮುನಿಗಳ ಶಂಸದನವ ಪೊಂದಿದ
ಮುನಿದು ವಿವಿಧ ದುರುಳರನ್ನು ಹನನ ಮಾಡಿದ
ಹನುಮಗೆ ದರುಶನವನಿತ್ತೆ ||

||೨||

ವಾನರ ಒಲದಿಂದ ಕೂಡಿ ವನಧಿ ಬಂಧಿಸಿ
ದಶಾನನಮುಖರನ್ನು ಕೊಂದು ಮಾನಿನೀಮುಣಿ
ಜಾನಕಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾದ ||

||೩||

ಅರ್ಥ ವಿವರಣೆ:—

ಕೋಸಲಾಧಿಪತಿ = ಕೋಸಲದೇಶದ ಚಕ್ರವರ್ತಿಯಾದ
ಶ್ರೀರಾಮನೇ, ದಾಶರಥೇ = ದಶರಥನ ಪುತ್ರ. ಹರನ ಚಾಪವ =
ಶಿವಧನುಸ್ಸು, ಶಂಸನನ = ಹೊಗಳುವಿಕೆ ಸ್ತೋತ್ರ. ಹನನ =
ಸಂಹಾರ. ವನಧಿ = ಶತಯೋಜನ ಪ್ರವಿಸ್ತಾರವಾದ ದಕ್ಷಿಣ ಸಮುದ್ರ.
ದಶಾನನ = ಹತ್ತುತಲೆಯ ರಾವಣ. ಮಾನಿನೀಮುಖಿ =
ಶ್ರೇಷ್ಠಸ್ತ್ರೀ.

೫೮೦

(ಪ್ರಾಣನಾಥ ವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನುಧ್ಯಮಾವತಿ

ಅಟಿತಾಳ

ರಾಮನ ನೋಡ ಬನ್ನಿರೆ ಭಾಮೆಯರೆಲ್ಲ ||

||ವ||

ರಾಮನ ನೀವು ನೋಡ ಬನ್ನಿರೆ-ಕಾಮಿತಾರ್ಥವ ಬೇಡಿ ಸುಖಿಸಿರೆ

ಸ್ವಾಮಿ ನೀನೆ ಗತಿ ಎಂದರೆ-ಕಾಮಿತಾರ್ಥವ ನೀವ-

ಧೂರೆಯನ ||

||ಅ||

ಸೀತಗೋಸುಗ ಸೇತುವೆಯ ಕಟ್ಟಿ-ಧೂರ್ತರಾವಣನ ಘಟ್ಟಿಸಿ

ಪ್ರಾತಿಯಿಂದಲಿ ರಥವನೇರಿ-ಸೀತೆ ಸಹಿತ ಬರುವನಂತೆ ||

||೧||

ಹರಿಯು ನರನಾಗುತ್ತಲಿ ಬಂದು-ವರ ಆಯೋಧ್ಯಾಪುರದಿ ನಿಂದು

ಮೆರೆದ ಸಿಂಹಾಸನವನೇರುತ-ಹರುಷದಲಿ ತಾ ಕೊಡುವವನಂತೆ ||

||೨||

ಮಾನನಿಧಿ ಸ್ತ್ರಾಣನಾಥ ನಿತ್ಯಲ-ನಾಸುರಾಗದಿ ಭಜಿಸುವರ ಸುರ
ಧೇನುವಂದದಿ ಸಲಪುವನು-ಮಾನಿನಿಯರು ಮನ್ನಿಸುತ ಬೇಗ ||

||೩||

೫೮೧

(ತಂದೆನೆಂಕಟೇಶನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ಆದಿತಾಳ

ಕಂಡೆ ಕಂಡೆ- ರಾಮನ ಕಂಡೆ ಕೆಂಡೇ ||

||ಪ||

ಕಂಡೆ ಕಮಲಸುಮಾಪ್ತಕುಂಜನ- ಕಂಡೆ ಕಮಲಜದುದ್ಯ ಚರಣನ
ಕಂಡೆ ಕಮಲಾಲಯಸುವಕ್ಷನ- ಕಂಡೆ ಕಮಲದಳಾಯತಾಕ್ಷನ || ||ಅ||

ಆತಿ ಬಲಾನ್ವಿತ ದಿತಿಸುತರು- ಭೂತಳದಿ ಧರ್ಮಚ್ಯುತಿಯನೆಸಗಲ
ಜಾರಿತವು ದಶರಥನ ಜರಣೋದ್ಭೂತನಾಗತಲೀ
ಖ್ಯಾತಗಾಢಿಜ ಮಾತ ಮನ್ನಿಸಿ- ಪಾತಕಿಯ ಸದೆದಾ-ತಳೋದರಿ
ಸೀತೆ ಕರಪಿಡಿದಾತತಾರ್ಯ- ಸುರೇತರಾರಿಯನು ||

||೧||

ಸವತಿ ವಿವಿಹ್ವಲಿತೆ ಮಾತಿಗೆ- ಯುಪತಿಯನುಜನಸಹಿತ ವನವಾ
ಸವನು ಕೈಕೊಂಡವನಿಸುರ ಋಷಿ- ಕವಿ ವಿಪಶ್ಚಿತ್ತರ
ಸವನತ್ರಯ ಸಿಂಧ್ಯಾ ಸುಕರ್ಮ- ಪ್ರವಚನಾತಂಕ ದುಷ್ಟ ದುರ್ದಾ
ನವರ ಸಂಹರಿಸಿದ ಭವವಾಂಬುಧಿ- ನವಸುಪೋತನನಾ || ||೨||

ದಶಶಿರನ ಬೆಸನಾಂತು ದಾನವ- ಮಿಸುನಿ ಮೃಗವಾಗೆಸೆಯೆ ಬಾಣದ
ಲಸು ಹರಿಸಿ ಸತಿಯಿಲ್ಲದಿರೆ ಬಹು- ವ್ಯಸನ ನಟಿಸುತ್ತಾ
ಶ್ವಸನ ಸುಗ್ರೀವಾದಿಗಳ ಪ್ರೇ- ರಿಸುತ ರಾವಣವಂಶವನು ಯಮು
ನೊಶವ ಮಾಡಿದ ಕುಶನ ತಂದೆ ನೆಂಕಟೇಶನಿತ್ಯಲನಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ಕಮಲಸುನಾಪ್ತ ಕುಲಜನ = ಸೂರ್ಯವಂಶೋತ್ಪನ್ನನಾದ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. (ಕಮಲ ಸುಮ = ಕಮಲವುಳ್ಳ. ಆಪ್ತ = ಕಮಲ
ಮಿತ್ರನಾದ ಸೂರ್ಯ. ಕುಲಜನ = ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ).
ಕಮಲಜನಂದ್ಯ ಚರಣನ = ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ವಂದಿತ ವಾದವುಳ್ಳವನು
(ಕಮಲಜ = ಶ್ರೀದರಿಯ ನಾಭಿಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ).
ಕಮಲಾಲೆಯ ಸುವಕ್ಷನ = ಕಮಲನಿವಾಸಿನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ತನ್ನ
ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಲೋಹರಿ. ಕಮಲದಳಾಯತಾಕ್ಷನ = ಕಮಲದ
ದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಇಲ್ಲಿ ಕಮಲ ಶಬ್ದ
ವನ್ನು ಆಲಂಕಾರಿಕವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ್ದಾರೆ ಕವಿಪುಂಗವರು.

ದಿತಿಪುತ್ರರು = ದಿತಿಯ ಪುತ್ರರಾದ ದೈತ್ಯರು. ಧರ್ಮಚ್ಯುತಿಯನು
ಎಸಗಲು = ಧರ್ಮನಾಶಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರಲು, ಅಜಾತರಿಪು
ಅಜಾತಶತ್ರುವಾದ ದರರಥ. ಗಾಧಿಜ = ಗಾಧಿರಾಯನ ಪುತ್ರ ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ
ಪಾತಕಿಯ ಸದೆದಾ = ನೀಚಳಾದ ತಾಟಕಿಯನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ,
ತಳೋದರಿ = ನಿವೋದರಳಾದ ಸೀತಾದೇವಿ. ಸುರೇತರಾರಿಯನ =
ದೇವತೆಗಳ ಶತ್ರುವಾದ ಶ್ರೀರಾಮ. (ಸುರೇತರ = ಸುರರಿಗೆ ವಿರೋಧಿ
ಗಳಾದ ದೈತ್ಯರು).

ಸವತಿ ವಿಷನಿಹ್ವಲಿತ ಮಾತಿಗೆ = ಮಲತಾಯಿಯಾದ ಕೈಕೇಯಿಯು
ವಿಷ ಪೂರಿತವಾದ ಮಾತಿಗೆ (ಭರತನಿಗೆ ಪಟ್ಟ. ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ 14 ವರ್ಷ
ವನವಾಸ-ಎಂಬ ಬಿರ್ಸುಡಿ) ಅವನಿಸುರ = ಬ್ರಾಹ್ಮಣವರ್ಗ.
(ಘೋಸುರರು). ವಿಪಶ್ಚಿತರ = ತಪಸ್ಸಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚ್ಛಾನಿಗಳ,
ಸವನತ್ರಯ = ತ್ರಿಕಾಲ ಸಂಧ್ಯಾಪಂದನೆ. ಅಂತಕ ದುಷ್ಟ ದುರ್ದಾ
ನವರ = ಋಷಿ ಮುನಿಗಳ ಸುಕರ್ಮಚರಣೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕರಾಗಿದ್ದ
ದುರುಳರೂ ತಮೋಯೋಗ್ಯರೂ ಆದ ದೈತ್ಯರನ್ನು (ಇಲ್ಲಿ ದುಷ್ಟ ಮತ್ತು

ದುರ್ದಾನವ ಎಂಬ ವಿಕಾರ್ಥಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗವಿದೆ. ದುಷ್ಟ-ಎಂದರೆ, ದುರುಳರು. ದುರ್ದಾನವ-ಎಂದರೆ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ತಮೋಯೋಗ್ಯರಾದ ದೈತ್ಯರು), ಭವಾಂಬುಧಿ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸುಗರಕ್ಕೆ, ನವ ಸುಪ್ರೋತನನಾ = ಹೊಸನಾವೆಯಂತಿರುವವನ (ಪೋತನ=ನಾವೆ)

ದಶಶಿರಸ = ದಶಕಂಠನಾದ ರಾವಣನ, ಬೆಸನಾಂತು = ಅಷ್ಟೈಯನ್ನು ತಾಳಿ (ಬೆಸನ = ಅಪ್ಪಣೆ, ಅಷ್ಟೈ). ದಾನವ = ದೈತ್ಯನಾದ ಮಾರೀಚನು ಮಿಸುನಿವೈಗವಾಗಿ ಎಸೆಯೆ = ಬಂಗಾರದ ಚಿಂಕಿಯಾಗಿ. ಬಂದು ಸುಳಿಯಲು (ಮಿಸುನಿ-ಬಿನ್ನ, ಮೃಗ-ಜಿಂಕೆ). ಅಸುಹರಿಸಿ = ಏಕಬಾಣದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಕೊಂದು. ಶ್ವಸನ = ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ದಸುಮಂತ, ಕುಶನ ತಂದೆ = ಕುಶರಾಯನ ಪಿತನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಜಿಂವ್ರ ಮೂರ್ತಿ.

೫೮೨

ಶ್ರೀ ರಾಮಚರಿತಾಮೃತಸಾರ-ಅರ್ಯವೃತ್ತ
(ನಕ್ಷತ್ರನಾಲಿಕಾ ಸ್ತೋತ್ರ-ಲಾವಣಿಮಟ್ಟು)
(ರಮಾಕಾಂತವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ಮರ್ತ್ಯದಿ ಮಾನವ ರೂಪದಿ-ಲೀಲೆಯ ತೋರಿದ ರಾಮನ-ಚರಿತ್ರೆ ಇದೂ
ಸತ್ಯ ಧರ್ಮಗಳ ಹಿಡಿದ-ಪುರುಷೋತ್ತಮ ಹರಿ-ಅವತಾರವಿದು || ೧೦ ||

ರಕ್ಕಸರೆಲ್ಲರ ಸವರುತ-ಸುಜನರೊಳಕ್ಕರೆ ಮಾಳ್ವದೆ-ಮುಖ್ಯ ಗುರಿ
ಸಿಕ್ಕದೆ ಮೋಹಕೆ-ತಕ್ಕ ಮನದಿ ವರಮಾರ್ಥ ತಿಳಿಯೆ-ಪಾರಾಗುವಿರಿ

||೨||

ಜನನದೂರ-ತಾ ಜನಿಸಿದ ಜಗದೊಳು-ಇನ ಕುಲವೆಂದೊಡ್ಧಾರಕನು
ಜನನ ಜನಕ-ಕೌಶಲ್ಯ ವಶರಧರೀವನ-ಮನದಿಷ್ಟ ಸರಿಸಿದನು || ೧೩ ||

ಅವಿಯೋಗಿನಿ ಸಿರಿದಿವಿಜರ ಸಹಿತದಿ-ಅವನಿಯೊಳಿದಳು ಸಂಭ್ರಮದಿ
ಭುವನಾಧಿಪ ಶ್ರೀರಾಮನ ಸೇವಿಸಿ-ಕಾಯುತ ನಿಂದಳು ಕಾತುರದಿ ||
|| ೧೪ ||

ಪತಿಗನುವಾಗಲು-ಶ್ರೀಪತಿ ಬೆಳೆವಳು-ಮಿಥಿಲಾಪುರದಲಿ ಸಂತಸದಿ
ರತಿಪತಿ ಲಿಪು-ಧನು ಪಣವಾಗಿಸಿದರು-ಕ್ಷಿತಿಜೆಯ ಮದುವೆಗೆ ಅತಿಶಯದಿ ||
|| ೧೫ ||

ಇನಕುಲತಿಲಕನು-ಅನುಜನ್ಮ ಕೂಡುತ-ಮುನಿಯಾಗವ ಸಂರಕ್ಷಿಸುತಾ
ವನಿತೆ ಅದಲ್ಯೆಯ-ಸಲಹುತ-ಬಂದನು ಜನಕರಾಜನಲಿ ಮುನಿ
ಸಹಿತ || ೧೬ ||

ಹರಸುರ ಪಾಲಕ-ತೃಣಕಾಷ್ಟದಪರಿ-ಮುಂದನು ಲವಧನು ಸುಲಭದೊಳು
ಸುರತತಿ-ಪುಷ್ಪವೃಷ್ಟಿಯ ಕರೆವರು-ಧರಿಸುತೆ ರಾಮನ ಪರಿಸಿದಳು || ೧೭ ||

ಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿಗೊಳಗಿಟ್ಟ-ನಿಷ್ಠೆಯನು ಕವ್ವದಿ-ವೇಳಿದ ದಶರಥನಾ
ಇಷ್ಟ ಸರಿಸಿ-ವಪುಷ್ಪ ಪರುಷ-ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಿಟ್ಟನು ರಾಜ್ಯವಾ ||
|| ೧೮ ||

ನಾರಾಯಣನವತಾರ-ಕಾರ್ಯಕ್ಕಿದು-ಪೂರಕವಾಗಲು ರಾಜ್ಯವನೊ
ಧಾರೆಯನೆಯುತ-ಭರತಗೆ ಸೀತಾಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತ-ತರಳಿದನು || ೧೯ ||

ಕಾಯಜನಂಬಿಗೆ-ನೋಯುತ ದವಶರ-ಮಾಯಾಮೃಗವನು
ಕಳುಹಲ
ತೋಯಜಾಕ್ಷಿ-ಅನ್ಯಾಯದ ಛಾಯದಿ-ಕಾಯುತ ವನದೊಳು
ಕುಳಿತರಲು || ೨೦ ||

ದನುಜಂಗ್ರಣಿ-ರಾವಣ ಬಂದನು- ಕಾನನದೊಳಗಿರೆ ವೇಷಾಂತರ
ಕ್ಷಣದಲಿ ಮೈದು-ಸೀತಾಕೃತಿ-ಲಲನೆಯ ಇರಿಸಿದ-ಲಂಕೆಯ ಅನುನಯದೀ ||
||೧೦||

ಅರಸಿಯ ಕಾಣದೆ-ಪರಿತಪಿಸುತ್ತಲೆ- ಪುರ ಕಿಷ್ಕಿಂಧ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದಾ
ಸ್ವರಮಣಗುಂಟೆ ಈವಿರಹತಾಪವು- ನರನಟನೆಯ ತಾ ತೋರಿಸಿದಾ ||
||೧೧||

ಮನದಲಿ ಘನ-ಚಿಂತೆಯನು ತಳೆಯುತ್ತ- ಕನಲಿಕೆ ಕಪಿವರರಲಿ ಇಟ್ಟು
ವನಚರ ವಾಲಿಯ-ಹನನವ ಗೈಯುತ್ತ-ಇನತನುಜ ಗೈಅಭಯವಕೊಟ್ಟು ||
||೧೨||

ಅಗ್ರಜ ವಾನರ-ಅಗ್ನಿಸಖಜ ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞ-ಹನುಮಂತನ ಕೂಡಿ
ಅಜ್ಞರತರ-ಸರ್ವಜ್ಞ ಶಿಖಾಮಣಿ- ಸುಗ್ರೀವನ ಸಖ್ಯವ ಬೇಡಿ ||
||೧೩||

ಇಂಗಿತಜ್ಞ-ಕಪಿಪುಂಗವ ಹನುಮ ಶು ಭಾಂಗ ಶ್ರೀರಾಮನ ಪಾರ್ತಯನು
ಅಂಗನೆ ಸೀತೆಗೆ-ತಿಳುಹಲು ಶರಧಿಯ- ಲಂಘಿಸಿ ಲಂಕೆಯ ಸಾರಿದನು ||
||೧೪||

ಮಂಗಳೆ ಮೈಥಿಲಿ-ಗುಂಗುರವೀಯುತ್ತ-ಶೃಂಗಾರದ ಮುದ್ರಿಕೆ ತಂದ
ಹಿಂಗದೆ ರಿಪುವನ-ಭಂಗವಗೈಸುತ್ತ-ಲಂಕೆಯದಹಿಸಿ ಶರ್ಯಾದಿ ಬಂದಾ ||
||೧೫||

ಹರುಷದಿ ರಘುವರ-ಸಂಖ್ಯೆಗೆನಮಿಸುತ್ತ-ಗುರುತಿನ ಮುದ್ರಿಕೆಯನೆ ಇತ್ತು
ಪರಮಾಲಿಂಗನ-ಸೌಖ್ಯವ ಸುರಿಸುತ್ತ- ಹರಸಿದ ರಾಮನು ಮುದವಿತ್ತು ||
||೧೬||

ರರಧಿಗೆ ನೇತುವೆ-ವಿರಚಿಸಿ ಕಪಿಗಳ-ನರಹುತ ನೈನ್ಮವ ನೇರಿಸುತ್ತಾ
ದುರುಳ ರಾವಣನ-ಪುರವನ್ನೇ ಪೊಗುತಲಿ-ಸಮರವ ರಣದಲಿ

ಹೊಡುತಲಿ || ||೧೮||

ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯ-ದೃಷ್ಟಿಮಾತ್ರದಲಿ-ಕಟ್ಟಳೆ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿಯು
ದುಷ್ಟ ರಾವಣನ-ಸದ್ಗುಣವನ್ನೆ-ಇಷ್ಟನು ಹರಹಿದ ದೊಸ ಪರಿಯು||

||೧೯||

ನವರುತ ಅನುರ-ಅವನಿಯ ಭಾರವ-ತದೇಕದಿ ಇಳುಹಿದ ನಿಸ್ಸೀಮಾ
ಅವನಿಜೆ ಸೀತೆಯ-ಹವಣದಿ ಕೂಡಿದ- ಪವನ ಸಂನೇವಿತ ಶ್ರೀರಾಮ ||

||೨೦||

ಭಕ್ತ ವಿಭೀಷಣಗಿತ್ತು-ರಾಜ್ಯವನು-ಸುತ್ತ ನೆರೆದ ಪರಿವಾರವನು
ಹತ್ತಿಸಿ ಪುಷ್ಪಕ-ಸದ್ಭಕ್ತರ ಸಹಿತ-ಮತ್ತೆ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಮರಳಿದನು ||

||೨೧||

ಅರಳು ಮುತ್ತಾಕ್ಷತ-ವರಪುಷ್ಪದ ಮಳೆ-ಕರೆದರು ಪುರಜನ ಸಂತಸದೀ
ಭರತನು ರಾಮರ-ಚರಣಕ್ಕೆ ಎರಗಿದ-ರಾಜ್ಯವನೊಪ್ಪಿಸಿ ಕಡು
ಮುದದೀ || ||೨೨||

ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ-ಭರತ ರತ್ನಜ್ಞ ಸ-ಮೇತದಿ ಪ್ರೇರಘನಾಧನಲೀ
ವಾತಾತ್ಮಜ ಮುನಿಪೋತ್ತಮರೆಲ್ಲರು- ಸ್ತೋತ್ರವಗೈದರು ಭಕ್ತಿಯಲೀ ||

||೨೩||

ರಾಮಚರಿತೆ-ಸುಕ್ಷೇಮ ಕೊಡಲಿ ಇದು- ಯಾಮ ಯಾಮದಲಿ

ಪರಿಪರಿಗೆ

ಕಾಮಾರಿಯ-ಹೃದ್ಧಾ ಮವಿ ಸೆರೆಸಿಹ-ರಾಮನು ಕೃಪೆಗೈಯಲಿ

ನಮಗೇ || ||೨೪||

ದೂರಳ ದೈತ್ಯರನು ಮರುಳುಮಾಳ್ಪುದಕೆ-ತೋರಿದ ಹರಿ ನರಲೀಲೆಯನು
ಅರಿಯಲು ಸಮ್ಯಜ್ಞಾನದಿ ಹರಿಯನು-ಸಿರಿವರ ರಾಮನು

ಪೊರೆಯುವನು || ||೨೫||

ಹನುಮತ್ತೇವಿತ ಇನಕುಲ ಶಿಲಕಗೆ-ಮುನಿವಂದ್ಯಗೆ ಪಾಡುವ

ಮಂಗಳ

ಪ್ರಣತರ ಪಾಲಿಪ ಗುಣಗಣನಿಲಯಗೆ-ವಿನಯದಿ ಕೋರುವೆ

ಶುಭಮಂಗಳಾ || ||೨೬||

ಅಂತರಾತ್ಮ ರಮಾಕಾಂತವಿಠಲನ-ಚಿಂತನೆಗೊದಗುವ ಚರಿತೆ ಇದೂ

ಸಂತನವೀಯಲಿ ಸಂತ ಸುಜನರಿಗೆ-ಸಂತತ ಸಂತಾಪವ ಕಳೆದೂ || ||೨೭||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :—

ಈ ಕೀತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಶ್ರೀರಮಾಕಾಂತವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸ
ವರ್ಯರು ಶ್ರೀಮದ್ರಾಮಾಯಣದ ಸಮಗ್ರ ಕಥಾನಕವನ್ನು ೨೭ ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ
ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ನಿರೂಪಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ನುತ್ಸರ್ಗದಿ = ಭೂಲೋಕದಲ್ಲಿ, ಇನಕುಲ = ಸೂರ್ಯವಂಶ
ಶ್ರೀರಾಮನು ಸೂರ್ಯವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದನು (ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಕುಲ), ಅನಿ
ಯೋಗಿನಿ = ಎಂದೆಂದೂ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಗೆ ವಿಯೋಗವಿಲ್ಲ.
ಅನನಿಯೋಳು ಇಳಿದಳು = ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದಳು. ರತಿಪತಿ
ರಿಪು = ಮನ್ಮಥನನ್ನು ತನ್ನ ಫಾಲಸೇತ್ರಾಗ್ನಿಯಿಂದ ದಹಿಸಿದ ಮಹರುದ್ರ
ದೇವರು. ಧನುಸೇನನಾಗಿಸಿದರು = ಶೈವಧನುಸ್ಸನ್ನು ಜನಕಮಹಾ
ರಾಜನು ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪಣವಾಗಿ ಇಟ್ಟನು ಕ್ಷಿತಿಜೆಗೆ = ಭೂ
ಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆಗೆ, ಮುನಿಯಾಗವ = ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ ಯಜ್ಞವನ್ನು.
ತೃಣಕಾಷ್ಟದ ಪರಿ = ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿ ಯಂತೆ ಲಾಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಮುರಿದನು.

ಸುರತತಿ = ದೇವತಾಸಮೂಹ ಸ್ಪಷ್ಟ ಸ್ಪಷ್ಟ ನರುಷ = ಪಪ್ಪ + ಅಪ್ಪ = 6 + 8 = 14ವರ್ಷ ವನವಾಸ, ಕಾಯಂಜನ ಅಂಬಿಗೆ = ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ ಅಂದರೆ, ಕಾಮವಶನಾದ ರಾವಣನು, ನಾಯಾಮೃಗವನು = ಭಂಗಾರದ ಜಿಂಕೆಯು ವೇಷದಲ್ಲಿ ಮಾರೀಚ ಬಂದ ಪ್ರಸಂಗ, ತೋಯಜಾಕ್ಷಿ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸೀತೆ (ತೋಯಜ = ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಮಲ), ದನುಜಾಗ್ರಣಿ = ರಾಕ್ಷಸಾಗ್ರೇಸರನಾದ ರಾವಣನು, ಸೀತಾಕೃತಿ ಲಲನೆಯು = ರಾವಣನು ಅಪಹರಿಸಿದ್ದ ಸೀತಾಪ್ರತೀಕ ಮಾತ್ರ ಸ್ವರಮುಖ = ತನ್ನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿ. ಕನಲಿಕೆ = ಮನಸ್ಸಿನ ಆತಂಕ. ವನಚರ = ಕಪಿ. ಇನತನುಜಗೆ = ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನಾದ ಸುಗ್ರೀವನಿಗೆ, ಅಗ್ನಿಸಖಜ = ಅಗ್ನಿಮಿತ್ರನಾದ ವಾಯುವಿನ ಪುತ್ರ ಮಾರುತಿ. ಮೈಥಿಲಿ = ಮಿಥಿಲಾಪುರದರಸನಾದ ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿ ಸೀತೆ. ಕಟ್ಟಿಳಿ = ನಿಯಮನ ಅವನಿಜೆ = ಭೂಪುತ್ರಿಯಾದ ಸೀತೆ. ಹವಣದಿ = ಅಗ್ನಿಪ್ರವೇಶದ್ವಾರಾ (ಹವಿಸ್ಸು) ಪವನ ಸಂಸೇವಿತ = ವಾಯುದೇವರಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯನಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ ನಾತಾತ್ಮಜ = ವಾಯುಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀ ಹನುಮಂತ. ಮುನಿಪೋತ್ತಮ ರೆಲ್ಲರೂ = ಮುನಿಶ್ರೇಷ್ಠರೆಲ್ಲಾ (ಮುನಿಪ + ಉತ್ತಮ), ಕಾನೂರಿಯು = ಮನ್ಮಥನನ್ನು ದಹಿಸಿದ ಪ್ರೇರುದ್ರದೇವರು. ಹೃದ್ಧಾ ನುಡಿ = ಮಹರುದ್ರದೇವರು ನಿರಂತರದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದೃಢತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೇರಾಮತಾರಕ ಮಂತ್ರವನ್ನು ಜಪಿಸುತ್ತಿರುವರು ಮರುಳು = ದೈತ್ಯರ ಮೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ, ನರಲೀಲೆಯನು = ಮಾನವರಂತೆ ನಟನೆ. ಸಮ್ಯಜ್ಞಾನದಿ = ಸಮೀಚೀನವಾದ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪ್ರಣತರ = ಶರಣಾಗತರಾದವರನ್ನು ಗುಣಗಣನಿಲಯಗೆ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಧಾಮನಿಗೆ, ಚಿಂತನೆಗೆ ಒಡಗುನ = ಉಪಾಸನೆಗೆ ವಿಷಯವು ಶ್ರೀರಾಮ ಚರಿತ್ರೆ, ಸಂತಾಪನ = ಮನಸ್ಸಿನ ದುಗುಡವನ್ನು.

ಚಿಲಿ

(ಗುರುಗೋವಿಂದ ವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

(ದರ್ಭಶಯನ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರಸದ)

ರಾಗ-ಯದುಕುಲಕಾಂಬೋದಿ

ಆದಿತಾಳ

ಪಂಕಜಾಕ್ಷ ಮನಪಂಕ ಕಳೆಯೋ ಎನ್ನ-ಕರುಣಾರಸಪೂರ್ಣ ||

ಲಂಕೇಶನನುಜಗ್ಗೊಲಿದ ಹರಿಯೇ-ಆಶ್ರಿತರಿಗೆ ಧೂರಿಯೇ || ೧೭ ||

ನವಗ್ರಹ ಪೂಜೆಗಳೊಪ್ಪಿ ತೇನೋ ನಿನಗೇ-ಸರ್ವಾಧಾರಕಗೇ
ತವಚರಣಾಬ್ಜಸ್ತವನ ಮಾಳ್ವ ನರನೂ-ಭವವಿಮುಕ್ತನಹನೂ ||

ಕವಿಜನನುತ ಸತ್ಪ್ರವರ ನಿನ್ನಲೀಲಾ-ಲೋಕಶಿಕ್ಷಗನುಕೂಲ
ತವಕದಿ ಗೃಹ ವಿವಿಧ ಪೂಜೆಗಳನ್ನು-ನವಪಾಪಾಣಗಳನ್ನು || ೧೮ ||

ಸರ್ಪಶಯನ ಪರಿವಾರದೊಡನೆ ಬಂದೂ-ಶರಧಿತೀರದಿ ನಿಂದೂ
ಅಪ್ಪಣೆ ನಡೆಸದ ಸಿಂಧುಪತಿಯ ನೋಡೀ-ದರ್ಭಶಯನ ಮಾಡೀ ||

ಕಪ್ಪುಗೊರಳಸವಿ ಕುಪಿತನಾಗಿ ನೀನೂ-ಬೆದರಿ ಬಿನ್ನವಿಸಿದನೂ
ಒಪ್ಪಿ ಬಂಧಿಸಿದೇ ಸೇತುವೆಯನ್ನು-ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪ್ರಸನ್ನಾ || ೧೯ ||

ಘಾತಿಸುತಲಿ ಬಲು ಯಾತಧಾನರನ್ನಾ-ರಾವಣಾದಿಗಳನಾ
ಸೀತೆಯೊಡವೆರಸಿ ತೆರಳಿ ನೀನೂ-ಸಲಹಿದೆ ಅನುಜನನೂ ||

ಸೇತುಬಂಧ ಸಿರಿಮಾಧವ ಶ್ರೀನಲ್ಲಾ-ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠ್ಠಲಾ
ಮಾತು ಮಾತಿಗೆ ಕೊಡು ತವಲೀಲಾ-ಉಚ್ಚರಿಸುವೆ ಸೊಲ್ಲಾ || ೨೦ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ:-

ಶ್ರೀ ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತ
ಯಾತ್ರೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಂಡಾಗ, ದರ್ಭಶಯನಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ

ದರ್ಭಶಯನನಾದ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರ ಸಂದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯವಡೆದು, ಭಕ್ತಾಂತರಯಾದಿಂವ ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು.

ಮನಸಂಕ = ಮನಸ್ಸಿನ ಕೆಸರು (ಮನಸ್ಸಿನ ದೋಷಗಳು),
 ಲಂಕೇಶನನುಜಗೆ = ಲಂಕಾಧಿಪತಿ ರಾವಣನ ತಮ್ಮ ವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಒಲಿದು,
 ಅವನಿಗೆ ಲಂಕಾಪಟ್ಟಣದ ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷ.
 ನವಗ್ರಹಗಳ ಪೂಜೆ = ದರ್ಭಶಯನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ನವಗ್ರಹಗಳಿಂದ
 ಪೂಜಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ತನಚೆರಣಾಬ್ಬ ಸ್ತನನ = ನಿನ್ನ ವಾದಾರವಿಂದಗಳ
 ಸ್ತೋತ್ರ. ಕವಿಜನನುತ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಮಾನನು.
 ಸತ್ಪ್ರವರ = ಸಮೀಚೀನವಾದ ಲೀಲಾ ವೈಭವಮೂರ್ತಿ. ನವಪಾಷಾಣ
 ಗಳನ್ನು = ದರ್ಭಶಯನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ನವಪಾಷಾಣಗಳ
 ಪೂಜೆ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ. ಶರಧೀತೀರದಿ = ದಕ್ಷಿಣಸಮುದ್ರದ ದಂಡೆ,
 ಅಪ್ಪಣೆ ನಡೆಸದ ಸಿಂಧುಪತಿಯ ನೋಡಿ = ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಲು
 ಶ್ರೀರಾಮನು ಸಾಗರಾಧಿಪತಿ ವರುಣನಿಗೆ ತಿಳಿಸಲು, ಅವನು ಮಾರ್ಗಬಿಡ
 ದಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ, ಕೋಪಗೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮ ಕೋದಂಡದೀಕ್ಷಾ
 ಚಾರ್ಯನಾಗಿ, ಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಒಣಗಿಸಿಬಿಡುತ್ತೇನೆಂದು ಬಾಣವನ್ನು
 ಹೂಡಿದಾಗ, ವರುಣನು ಭಯದಿಂದ ಕುಪಿಸುತ್ತಾ ಬಂದು, ಶರಣಾಗತ
 ನಾದ. ದರ್ಭಶಯನ ನೋಡಿ = ಆಗ ಶ್ರೀರಾಮನು ದರ್ಭಗಳ ಹಾಕಿಗೆ
 ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದನು. ಕಪ್ಪುಗೊರಳಸಖ = ವಿಡಕಂಠನಾದ ಶ್ರೀ
 ರುದ್ರನ ಮಿತ್ರನಾದ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು. ಯಾತುಧಾನರನ್ನು = ದೈತ್ಯ
 ವೃಂದವನ್ನು, ಸಲಹಿದೆ ಅನುಜನನೂ = ಶ್ರೀರಾಮನ ಆಗಮನವನ್ನೇ
 ನಿರೀಕ್ಷಿಸುತ್ತಾ, ಸುದಿಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿಯೂ ತಮ್ಮನಾದ ಭರತನನ್ನು ಸಂತ್ಯಸಿ,
 ಸೇತುಬಂಧ = ಸೇತುವೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದ, ಸೊಲ್ಲಾ = ಸ್ತೋತ್ರರೂಪ
 ವಾದ ಮಾತುಗಳು.

ಹೆಲೆಲಿ

|| ಶ್ರೀರಾಮನು ದ್ವಾದಶನಾಮಸ್ತೋತ್ರಮ್ ||

ಪ್ರಥಮಂ ಶ್ರೀಕರಂ ವಿದ್ಯಾತ್ ದ್ವಿತೀಯಂ ದಾಶರಥ್ಯಕಮ್ ||

ತೃತೀಯಂ ರಾಮಚಂದ್ರಂ ಚ ಚತುರ್ಥಂ ರಾವಣಾಂತಕಮ್ || ೧ ||

ಪಂಚಮಂ ಲೋಕಪೂಜ್ಯಂ ಚ ಷಷ್ಠಕಂ ಜಾನಕೀಪ್ರಿಯಮ್ ||

ಸಪ್ತಮಂ ವಾಸುದೇವಂ ಚ ರಾಘವೇಂದ್ರಂ ತಥಾಷ್ಟಮಮ್ || ೨ ||

ನವಮಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ದಶಮಂ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಗ್ರಜಮ್ ||

ಏಕಾದಶಂ ಚ ಗೋವಿಂದಂ ದ್ವಾದಶಂ ನೇತುಬಂಧನಂ || ೩ ||

ಏತದ್ವಾದಶನಾಮಾನಿ ಶ್ರೀಕಾಲೇ ಯಃ ಪಠೇನ್ನರಃ

ವಾರಿದ್ರ್ಯದೋಷ ನಿರ್ಮುಕ್ತೋ ಧನಧಾನ್ಯ ಸಮೃದ್ಧಿಮಾನ್ || ೪ ||

ಜನವಶ್ಯಂ ರಾಜವಶ್ಯಂ ಸರ್ವಕಾರ್ಯಫಲಂ ಲಭೇತ್ ||

ಆರ್ಥರಾತ್ರೇ ಜಪೇನ್ನಿತ್ಯಂ ಸರ್ವದುಃಖವಿನಾಶವಾನ್ || ೫ ||

|| ಇತಿ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾರದಸಂವಾದೇ

ಶ್ರೀರಾಮದ್ವಾದಶನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಮ್ ||

||

ಹೆಲೆಲಿ

|| ಶ್ರೀರಾಮನು ಪಂಚಿಕಮ್ ||

ಪ್ರಾತಃಸ್ಮರಾಮಿ ರಘುನಾಥ ಪಾದಾರವಿಂದಂ ||

ಮಂದಸ್ಥಿತಂ ಮಧುರಭಾಷವಿಶಾಲಫಲಮ್ ||

ಕರ್ಣಾವಲಂಬೀ ಚಲಕುಂಡಲಲೋಲ ಗಂಡಂ ||

ಕರ್ಣಾಂತ ದೀರ್ಘನಯನಂ ನಯನಾಭಿರಾಮಮ್ || ೧ ||

ಪ್ರಾಧರ್ಭಚಾಮಿ ರಘುನಾಥ ಪಾದಾರವಿಂದಂ||

ರಕ್ಷಣೀಗಣಾಯ ಭಯದಂ ವರದಂ ದ್ವಿಜೇಭ್ಯಃ||

ಯದ್ರಾಜ್ಯಸಂಸದಿ ವಿಭಜ್ಯ ಮಹೇಶಚಾಪಂ||

ಸೀತಾಕರಗ್ರಹಣ ಮಂಡಲಮಾಪೆ ಸದ್ಯಃ ||

||೨||

ಪ್ರಾತರ್ನಮಾಮಿ ರಘುನಾಥ ಪಾದಾರವಿಂದಂ||

ವಹ್ರಾಂಕುಶಾದಿ ರುಭರೇಖಿ ಧ್ವಜಾವಹಂ ಮೇ||

ಯೋಗೀಂದ್ರ ಮಾನಸ ಮಧುವ್ರತ ಸೇವ್ಯ ಮಾನಂ|

ಶಾಪಾಪಹಂ ಸಪದಿ ಗೌತಮಧರ್ಮಪತ್ನಾಃ ||

||೩||

ಪ್ರಾತಃಶ್ರಯೇ ಶ್ರುತಿಸುತಾಂ ರಘುನಾಥ ಕೀರ್ತಿಂ||

ನೀಲಾಂಬುದೋತ್ತಲಸಿತೇತರ ರತ್ನನೀಲಾಮ್ಬಂ||

ಆಮುಕ್ತ ಮೌಲಿಕವಿಭೂಷಣ ಭೂಷಣಾಡ್ಯಾಂ||

ಧೈರ್ಯಾಂ ಸಮಸ್ತಮುನಿಭಿರ್ಜನಮೈತ್ಯುಹಂಶ್ರೀಮ್ ||

||೪||

ಪ್ರಾಥರ್ವದಾಮಿ ವಚಸಾ ರಘುನಾಥ ನಾಮ|

ವಾಗ್ಗೋಷಹಾರಿ ಸಕಲಂ ಶಮಲು ನಿಹಂತಿ||

ಯೋ ಪಾರ್ವತಿ ಸ್ವಪತಿಸಾ ಸಹಭೋಕ್ತುಕಾಮಾ||

ಪ್ರೀತ್ಯಾ ಸಹಸ್ರಹರಿನಾಮಸಮಂ ಜಜಾಪ ||

||೫||

ಯಃ ಶ್ಲೋಕಪಂಚಿಕಮಿದಂ ನಿಯತಂ ಪರೇದ್ಯಃ||

ಪ್ರಾತಃ ಪ್ರಭಾತಸಮಯೇ ಪುರುಷಃ ಪ್ರಬುದ್ಧಃ||

ಶ್ರೀರಾಮಕೇಕರ ಜನೇಷು ಏವ ಮುಖ್ಯೋ||

ಭೂತ್ಯಾ ಪ್ರಯಾಶಿ ಹರಿಲೋಕಮನನ್ಮಲಭ್ಯಮ್ ||

||೬||

ನಾದಿರಾಜಯತಿ ವೈಕ್ರಂ ಪಂಚಿಕಂ ಜಾನಕೀಪತೇಃ||

ಶ್ರವಣಾತ್ ಸರ್ವಪಾಪಘ್ನಂ ಪರನಾನ್ಮುಕ್ತಿದಾಯಕಂ ||

||ಇತಿ ಶ್ರೀ ನಾದಿರಾಜಯತಿ ನಿರಚಿತಂ ಶ್ರೀ ರಾಮಪಂಚಿಕಂ||

ಶಿಲೆ

|| ಶ್ರೀರಾಮ ಪ್ರಭಾತ ಪಂಚಿಕಮ್ ||

ಪ್ರಾತಃ ಸ್ಮರಾಮಿ ರಘುರಾಮದುನೇಕ ರಕ್ಷೋ ||

ಭೀತ ಸ್ವಭಕ್ತ ಜನತಾ ಪರಿವಾಲನಾಯ ||

ಜಾತಂ ಸ್ವತೋ ದಶರಥಾದಿತಿ ಕೃತವೇನ ||

ನೀತಿ ಪ್ರಕಾಶಿತ ಮಹಾಮುನಿ ಶಿಷ್ಯಭಾವಮ್ ||

||೧||

ಪ್ರಾತರ್ಭಜಾಮಿ ಗುರುಸತ್ರವಿರೋಧಿ ರಕ್ಷೋ ||

ಜಾತಂ ನಿಹತ್ಯಕಲಯನ್ ವಿಮಲಾನುಹಲ್ಯಾಮ್ ||

ಯಾತಾಂ ಸತೀಸರಣಿಮೀಶಧನುಶ್ಚ ಭಂಕ್ತ್ವಾ ||

ಸೀತಾಮವಾಪ್ಯ ಪಥಿ ದರ್ಶಿತ ಭಾರ್ಗವೈಕಮ್ ||

||೨||

ಪ್ರಾತರ್ನಮಾಮಿ ಪುರಮಾಪ್ಯ ಪಿತುರ್ನಿದೇಶಾತ್

ಭ್ರಾತುಃ ಪ್ರದಾಯ ನಿಜರಾಜ್ಯಮರಣ್ಯಮೇತ್ಯ ||

ಸೀತಾಂಸ್ಥಿತಾಮಪಿ ಹೃತೇತಿ ಚರನ್ ತದಾಪ್ತೈಃ |

ವಾತಾತ್ಮಜೋಕ್ತಿ ಸಚಿವೀಕೃತ ಸೂರ್ಯಸೂನುಮ್ ||

||೩||

ಪ್ರಾತರ್ನಿರಂತರಮಹಂ ಮನಸಾ ಚರ್ಯಾಮಿ ||

ಸೀತಾಂಸ್ಥಿತಂ ದಶಮುಖಸ್ಯವನೇ ವಿದಿತ್ವಾ ||

ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಚ ಲೌಕಿಕ ವದಾಪ್ತಮರುತ್ಸುತೇನ ||

ನೇತುಂ ನಿಬದ್ಧಜಲಧೌ ಹತರಾವಣಾದಿಮ್ ||

||೪||

ಪ್ರಾತಃಸ್ತಮೀಮಿ ದಶಕಂಧರ ರಾಜ್ಯಮಸ್ಯ ||

ಭ್ರಾತುಃ ಪ್ರದಾಯ ದಹನೇ ವಿನಿವಾತ್ಯ ಯಾತಾಮ್ ||

ಸೀತಾಂ ಪ್ರಗೃಹ್ಯ ಭರತಾರ್ಪಿತ ಸರ್ವರಾಜ್ಯಂ ||

ಪಾತಾರಮಾತ್ಮ ಶರಣಾಮರಥೇನು ರತ್ನಮ್

||೫||

ಶ್ರೀಮದ್ವಸುಜನೇಂದ್ರೈಃ ತನ್ಮದ್ಯಸ್ಥ ಗುರುಹೃದ್ಗತಃ |

ರಾಮಃ ಪ್ರಿತೋಽಸ್ತು ಪಾಗ್ರತ್ನೈಃ ಕರ್ಮಂದಿವಿಭವೋ

ಚಿತ್ಯೈಃ ||೬||

ಸುಜನೇಂದ್ರಕರಾಜ್ಞೇತ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಯತೀರಿತಮ್ ||

ಪ್ರಭಾತ ಪುಚಕಂ ನಿತ್ಯಂ ವರನ್ ರಾಮಪ್ರಿಯೇ ಭವೇತ್ ||

||೭||

||ಇತಿಶ್ರೀ ಸುಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಯತೀಕೃತ ಶ್ರೀರಾಮಪ್ರಭಾತ ಪಂಚಿಕಮ್||

ಚಲ ೭

||ಶ್ರೀರಾಮಸ್ತೋತ್ರಂ||

ಪದ ರಸನೇ ಸತತಮ್

||ಪ||

ದಶರಥಸಂವನ ರಾಮೇತಿ-ಶ್ರೀರಾಮೇತಿ

||ಅ||

ಜನಕಸುತಾನನವಾರಿಷವಿಕಸನ

ಕಾರಣ ದಿನಮುನಿಕಿರಣೇತಿ - ಜಯ ಕಿರಣೇತಿ

||೧||

ಪವನಜ ಕಟಕುಲತಲಕ ಕರಾಂಬುಜ

ಪೂಜಿತ ಮೃದುಪದ ಕಮಲೇತಿ - ಗುಣ ವಿಮಲೇತಿ

||೨||

ವಾಸವ ಮಂದಿತ ಮುನಿವರಲಲನಾ

ವೈಜ್ಞಾನಿಕವಿಧಾನನ ನಾಥೇತಿ - ಶ್ರೀನಾಥೇತಿ

||೩||

||ಇತಿ ಹುಲಗಿ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಾಚಾರ್ಯಕೃತ ಶ್ರೀರಾಮಸ್ತೋತ್ರಂ||

ಶಿಲೆ

|| ಶ್ರೀರಾಮಚರಿತ್ರೆ ಮಂಜರೀ ||

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಪೂರ್ವಂ ಪ್ರೇಷಾತೋ ದಶರಥನೃಪತೇ ರಾಮಸಾಮಾನ್ಯಧ

ಸೀತೋ

ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರೇಣ ಮಂತ್ರಾಹೃದನುಜಸಹಿತಸ್ತುಟಕಾಂ ಘಾತಕೋಽ

ಸ್ತ್ರಮ್ ||

ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯಂ ಪ್ರಾಪ್ಯ ಹತ್ವಾ ನಿಶಿಚರನಿಕರಂ ಯಜ್ಞಪಾಲೋ ವಿವೋಚ್ಯಾ

ಹಲ್ಯಾಂ ಶಾಪಾಂಚ ಭಂಕ್ತ್ವಾ ವಿಪಥನುರೂಪಯನ್ ಜಾನಕೀಂ ನ-

ಪ್ರಸೀದೇತ್ ||೧||

ಅಯನ್ ರಾಮಃ ಸಭಾಯೋಽ ಧ್ವನಿ ನಿಜಸಹಜೈರ್ ಭಾರ್ಗವೇಷ್ವ

ಸರೋಪಾತ್

ತದ್ಗಂ ಹತ್ವಾ ಸುರಾರಿಂ ಪುರಗ ಉತನು ತಸ್ತಾಪಸೈರ್ಭೂಪಪೃಷ್ಠೈಃ

ಕಲ್ಯಾಣಾನಂತಧರ್ಮೋಽಗುಣಲವರಹಿತಃ ಪ್ರಾಣಿನಾಮಂತರಾತ್ಮೇ-

ತ್ಯಾದ್ಯುಕ್ತ ಶ್ವಾಭಿಷೇಕೇ ಪುರಜನಮಹಿತೋ ಮಹತ್ಕಾಂ ಮೇವ

ಚೋಭಿಃ ||೨||

ಕೈಕೇಯೀ ಪ್ರೀತಿಹೇತೋ ಸ್ತಸಹಜನೃಪಜೋ ವಲ್ಕಲೀಯಾನ್ಯರಣ್ಯಂ

ಗಂಗಾತಾರೀ ಗುಹಾಚ್ಯುಃ ಕೃತರುಚಿರಜಟೀ ಗೀಷ್ಟತೇಃ ಪುತ್ರಮಾನ್ಯಃ

ತೀರ್ತ್ವಾ ಕೃಷ್ಣಾಂ ಪ್ರಯಾತೋಽವತು ನಿಜಮಮಲಂ ಚಿತ್ರಕೂಟಂ ಪ್ರಪನ್ನಂ

ಸ್ವಾಂಬಾಭಿಭ್ರಾತರಂ ತಂ ಶ್ರುತಜನಕಗತಿ ಸಾಂತ್ವಯನ್ ವ್ಯುಪ್ಪತ್ತೀರ್ಧಃ ||

||೩||

ದತ್ವಾಸ್ತೃಪಾದುಕೇ ಸ್ವೇ ಕ್ಷಿತಿಭರಣಕೃತೌ ಪ್ರೇಷ್ಯ ತಂ ಕಾಕನೇತ್ರಂ

ವ್ಯಸ್ಯಾರಾಧ್ಯೋಽತ್ರಿನಾಮ್ನಾ ವನಮಧ ಸಮಿತೋ ದಂಷಕಂ ತಾವ

ಸೇಷ್ಮಮ್ ||

ಕುರ್ವನ್ ಹತ್ವಾ ವಿರಾಧಂ ಖಿಲಕುಲದಮನಂ ಯಾಚಿತಸ್ತಾವಸಾಗ್ರೈಃ
 ತ್ರೀಷಾಂ ದತ್ವಾಭಯಂ ಸ್ವಾನಸಿದಧನುರಿಷುಧೀನ್ಯಾನ್ನಗಸ್ತಾ ತ್ಸ
 ಪಾಯಾತ್ ||೪||

ಅಸೀನಃ ಪಂಚವಟ್ಯಾಮಕುರುತವಿಕೃತಾಂ ರಾಕ್ಷಸೀ ಯೋ ದ್ವಿಸಪ್ತ-
 ಕ್ರವ್ಯಾದಾನಮಪ್ಯಸೇಕಾನಧ ಖಿರಮವಧೀತ್ ದೂಷಣಂ ಚ ತ್ರಿಶೀರ್ಷಮ್ ||
 ಮಾರೀಚಂ ಮಾರ್ಗರೂಪಂ ದಶವದನಹೃತಾಮಾಕೃತಿಂ ಭೂಮಿಜಾಯಾಃ
 ಅಸ್ವಿಷ್ಯನ್ನಾತ್ಮಗೃಧ್ರಂ ಸ್ವಗತಿಮಧನಯನ್ ಮಾಮವೇತ್ ಘ್ನನ್
 ಕಬಂಧವಕ್ ||೫||

ಪಂಪಾಹೀರಂ ಚಿಗಚ್ಛನ್ನಹ ಕೃತವಸತಿ ಭಕ್ತಿತುಷ್ಟಃ ಶಬರ್ಬ್ಯ
 ದತ್ವಾ ಮುಕ್ತಿಂ ಪ್ರಕುರ್ವನ್ ಹನುಮತ ಉದಿತಂ ಪ್ರಾಪ್ತ ಸುಗ್ರೀವ
 ಸಖ್ಯಂ ||

ಸಪ್ತಚ್ಛಿತ್ವಾಧ ತಾಲಾನ್ ವಿಧಿವರಬಲಿನೋ ವಾಲಿಭಿತ್ ಸೂರ್ಯ
 ಸೂನುಂ
 ಕುರ್ವಾಣೋ ರಾಜ್ಯಪಾಲಂ ಸಮವತು ನಿವಸನ್ ಮಾಲ್ಯ
 ವತ್ಕಂದರೇಽಸೌ ||೬||

ನೀತ್ವಾಮಾಸಾನ್ ಕಪೀಶಾನಿಹ ದಶಹರಿತಃ ಪ್ರೇಷ್ಯ ಸೀತಾಂ ವಿಚಿಂತ್ಯಾ-
 ಯಾತತ್ರೀಮದ್ಧನೂಮದ್ಗಿರಮಧ ಸಮನುಶ್ರುತ್ಯ ಗಚ್ಛನ್ ಕಪೀಂದ್ರೈಃ ||
 ಸುಗ್ರೀವಾದೈರಸಂಖ್ಯೈರ್ದಶಮುಖಿಸಹಜಂ ಮಾನಯನ್ನಬ್ಧಿವಾಚಾ
 ದೈತ್ಯಘ್ನಸ್ತೇತುಕಾರೀ ರಿಪುಷ್ಠರರುದವೇದ್ ವಾನರೈರ್ವೈಫಾತಿ ||೭||

ಭಗ್ನಂ ಕೃತ್ವಾ ದಶಾಸ್ಯಂ ಗುರುತರವಪುಷಂ ಕುಂಭಕರ್ಣಂ ನಿಗೃಹ್ಣ
 ಪ್ರಧ್ವಸ್ತಾಶೇಷನಾಗಂ ಪದಕಮಲನತಂ ತಾಕ್ಷ್ಯಮಾನಂದ್ಯ ರಾಮಃ

ಸರ್ವಾನುಜ್ಞೇವಯಂತಂ ಗಿರಿಧರಮನಘಶ್ಚಾಂಜನೇಯಂ ಕಪೀನ್
ಸ್ವಾನ್
ವಿಜ್ಞಾನಾಸ್ತ್ರೀಣ ರಕ್ಷನ್ ಸಮವತು ದಮಯನ್ ಲಕ್ಷ್ಮಣಾಚ್ಛಕ್ತ
ಶತ್ರುಂ ||೮||

ಕ್ರವ್ಯದಾನ್ ಘೃನ್ನ ಸಂಖ್ಯಾನಪಿ ದಶವದನಂ ಬ್ರಹ್ಮಪೂರ್ವೈಃ ಸುರೇಶೈಃ
ಪುಪ್ಪೈರಾಕೀರ್ಯಮಾಣೋ ಹುತವಹವಿಮಲಾಮಾಪ್ಯ ಸೀತಾಂ ವಿಧಾಯ ||
ರಕ್ಷೋನಾಥಂ ಸ್ವಭಕ್ತಂ ಸ್ವಪುರಮಧಗತಃ ಪುಷ್ಪಕಸ್ಥೈಃ ಸಮಸ್ತೈಃ ||
ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯೇ ಚಾಭಿಷಿಕ್ತೋ ನಿಜಜನಮಖಿಲಂ ಮಾನಯನ್ ಮೇಗತಿಪತಿಃ
ಸ್ಮಾತ್ ||೯||

ರಕ್ಷನ್ಕ್ಷೋಣೀಂ ಸಮೃದ್ಧಾಂ ನುತ ಉತ ಮುನಿಭಿರ್ಮಾನಯನ್
ವಾಯುಸೂನುಂ
ಪ್ರೇಷ್ಯಾದಿತ್ಯಾತ್ಮಜಾದೀನ್ ವ್ಯತನುತ ಭರತಂ ಯೌವ್ವ ರಾಜ್ಯಸು
ಮಾನ್ಯ ||
ಕಾರ್ಯೇ ನೌಮಿತ್ರಮಾರ್ತಶ್ವಗದಿತಕೃದರಿಘ್ನೋಽಥ ಶತ್ರುಘ್ನ-
ತೋ ಯೋ
ಹತ್ವಾಸೌ ದುಷ್ಪಶೂದ್ರಂ ದ್ವಿಜಸುತಗುಬವೇತ್ ಕುಂಬಜಾನ್ಮಾಲ
ಭಾರೀ ||೧೦||

ಯಜ್ಞಂ ತನ್ವಂನ್ ತ್ರಿಕೋಟೀನ್ ವ್ಯತುದತ ಭರತಾದ್ಯೈಃಸುರಾನೀಶನಾ
ವಾಕ್ಯಾದ್ಯಾಸ್ಯನ್
ಧಾಮಾತ್ರಿಪುತ್ರಂ ಭುಜಿಮಧ ಸನಯನ್ ಅತ್ಮಸೂನೂ ಸ್ವರಾಜ್ಯೇ ||

ಕೃತ್ವಾ ಶ್ರೀ ಹ್ರೀ ಹನೂಮದ್ಧೃತ ವಿಮಲಚಲಚ್ಛಾಮರ ಭತ್ರ ಶೋಭೀ
ಬ್ರಹ್ಮಾದ್ಯೈಃ ಸ್ತೂಯಮಾನೋ ನಿಜಪುರವಿಲಸತ್ಪದಪದ್ಮೋಽವತಾನ್ಮಾಮ್
||೧೧||

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಾರಿತ್ರ ಮಂಜರೀ ಲೇಖತಃ ಕೃತಾ ॥

ರಾಘವೇಂದ್ರೇಣ ಯತಿನಾ ಭೂಯಾತ್ ರಾಮಪ್ರಸಾದದಾ ॥೧೨॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀ ರಾಘವೇಂದ್ರತೀರ್ಥಕೃತಾ ಶ್ರೀರಾಮಚಾರಿತ್ರ ಮಂಜರೀ ॥

॥ ಪ್ರೀ ಸೀತಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ॥

❧

ಶಿಲೆ

ತೊರನೆ ರಾಮಾಯಣದ ಮಂಗಳಾಚರಣ ಪದ್ಯ
(ಕವಿ-ತೊರನೆಯನರಹರಿ)

ಶ್ರೀ ಜನಕಜಾರಮಣ ವಿಮಲ ಸ- |

ರೋಜ ಸಂಭವ ಜನಕನನುಪಮ |

ರಾಜಶೇಖರವಿನುತ ನಿಖಿಳಾಮರ ಕಿರೀಟಚಯ ॥

ರಾಜತಾಮಲ ಲಲಿತಪದಪಂ- ॥

ಕೇಜನಾನತ ಜನದಯಾ ಸುರ- |

ಭೂಜ ತೊರನೆಯರಾಯ ನರಹರಿ ಪಾಲಿಸುಗೆ ಜಗಪ ॥

(ಬಾಲಕಾಂಡ-ಪದ್ಯ-೧)

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :-

ಶ್ರೀಜನಕಜಾರಮಣ = ಕಾಂತಿಸಂಪನ್ನಳಾದ ಜನಕರಾಜನ ಪುತ್ರಿ
ಸೀತೆಯ ಪತಿ, ವಿಮಲ = ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮನಾದ, ಸರೋಜಸಂಭವ =
ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ, ಜನಕ =
ತಂದೆ, ಅನುಪಮ = ಅಸದೃಶನಾದ, ರಾಜಶೇಖರ ವಿನುತ = ಚಂದ್ರ
ಮೌಳಿಯಾದ ರುದ್ರನಿಂದ ನಮ್ಯನಾದ, ನಿಖಿಳ = ಸಮಸ್ತ, ಅನುರಕಿರೀಟ

ಚೆಯು = ದೇವತೆಗಳ ಕಿರೀಟಗಳ ಸಮೂಹದ ಕಾಂತಿಯಿಂದ, ರಾಜಿತ
 = ಪ್ರಕಾಶಿತವಾದ, ಅಮಲ = ಪವಿತ್ರವಾದ (ನಿದೋಷವಾದ) ಲಲಿತ
 = ಮನೋಹರವಾದ, ಪದಪಂಕೇಜ = ಪಾದಕಮಲಗಳುಳ್ಳವ, ಅನತ
 = ಶರಣಾಗತರಾದ, ಜನ ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ, ದಯಾ ಸುರಭೋಜ
 = ದಯಾಯುಕ್ತನಾದ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನಾದ, ತೊರೆನೆಯರಾಯ
 ನರಹರಿ = ತೊರೆವೆ ಕ್ಷೇತ್ರದ ನಾರಸಿಂಹದೇವರು, ಜಗವ ಪಾಲಿಸುಗೆ
 = ಜಗತ್ತನ್ನು ಸಲಹಲಿ.

|| ಶ್ರೀಃ ಹರಿಃ ಓಂ ||

ವಿಭಾಗ-೭

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪರವಾದ ಕೀರ್ತನಮಾಲಾ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಪರವಾದ ಹರಿದಾಸ
ಕೀರ್ತನ ತರಂಗಿಣಿ

ಭಜನಕೌಸ್ತುಭ

॥ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮಃ ॥

ಧ್ಯಾನಶ್ಲೋಕಃ —

ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕಂ ಲಲಾಟಫಲಕೇ ವಕ್ಷಃಸ್ಥಲೇ ಕೌಸ್ತುಭಂ ।
ನಾಸಾಗ್ರೇ ಪರಮೌಕ್ತಿಕಂ ಕರತಲೇ ವೇಣುಃ ಕರೇ ಕಂಕಣಮ್ ॥
ಸರ್ವಾಂಗೇ ಹರಿಚಂದನಂ ಸುಲಲಿತಂ ಕಂಠೇಚ ಮುಕ್ತಾವರೀ ।
ಗೋಪಸ್ತ್ರೀ ಪರಿವೇಷ್ಟಿತನೀ ವಿಷಯತೇ ಗೋಪಾಲಚೋಡಾನುಣೀ ॥೧॥

(ಶ್ರೀ ಮಧ್ವಾಗವತನಾ)

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದರೂಪಾಯ ವಿಶ್ವೋತ್ಪತ್ತ್ಯಾದಿ ಕೌತವೇ ।
ತಾದೃಶಯ ವಿನಾಶಾಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಯ ನಮೋ ನಮಃ ॥೨॥

ನಮಃ ಪರಮಕಲ್ಯಾಣ ನಮಃ ಪರಮಮಂಗಳ ।
ವಾಸುದೇವಾಯ ಶಾಂತಾಯ ಯುದಾನಾಂಪತಯೇ ನಮಃ ॥

(ದಶಮಸ್ಕಂದ-ಪೂರ್ವಾರ್ಧ-ಅಧ್ಯಾಯ ೧೦- ಶ್ಲೋಕ-೩೬)

ವಾಣೀ ಗುಣಾನುಕಥನೇ ಶ್ರವಣೌ ಕಥಾಯಾಂ ।
ದಸೌ ಚ ಕರ್ಮಸು ಮನಸ್ತವ ಪಾದಯೋನಃ ॥
ಸ್ತೂತ್ರಾಂ ಶಿರಸ್ತವ ನಿವಾಸಜಗತ್ಪ್ರಕಾಶಮೇ ।
ದೃಷ್ಟಿಃ ಸತಾಂ ದರ್ಶನೇಽಸ್ತು ಭವತ್ತನೂನಾವೌ ॥

೫೯೦

(ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಲ್ಯಾಣ

ಅಟಿತಾಳ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ-ರಂಗಯ್ಯನ

ಏಕೆ ದೂರುವಿರೇ ||

||ಪ||

ಸಾಕು ನಿಮ್ಮ ದೂರ ಬಲ್ಲೆನು

ಈ ಕುವರನಾಕೃತ್ಯ ಮಾಳ್ವನೇ ||

||ಅ||

ದಟ್ಟಡಿಯಡಲರಿಯ-ಗೋವತ್ಸವ

ಬಟ್ಟು ಚೆಲಿಸಬಲ್ಲನೆ ||

ಘಟ್ಟಯಾಗಿ ಗೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ

ಕಟ್ಟಿನೊಳು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕರುಗಳು

ಬಟ್ಟನೇ-ಈ ಕೃಷ್ಣನಮೇ-

ಲೆಪ್ಪು ಹೊಟ್ಟೇಕಿಚ್ಚೇ ನಿಮಗೆ ||

||೧||

ಕೆನೆಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆಯನು ಇತ್ತರೆ ಆ

ದಿನವೊಲ್ಲನು ಉಟವ||

ಮನೆ ಮನೆ ಮನೆಗಳನು ಪೊಕ್ಕು

ಬೆಣ್ಣೆ ಪಾಲ್ಕೊಸರನ್ನು ತಿನ್ನುತೆ

ವನಿತೆಯರನು ಕೂಡಾಡಿದನೆಂ-

ದನಲು ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಲ್ಲವೇ ||

||೨||

ಪಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಯು- ಇಲ್ಲವೆನ-
ಮ್ಮಾಲಯದೊಳು ನೋಡಿರೇ||

ಜೇಳುವರೆ ಈ ರ್-ಳಿಗಳ ಗೋ-
ಪಾಲ ಬಾಲನ ನೋಡಿ ಸ್ಮರಿಸದೆ
ಬಾಳುವಿರಾ ಭವಜಲಧಿಯಿಂದಲಿ
ತೇನಿಸುವನೆ ರಂಗವಿಠಲ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲಾ ಒಟ್ಟಾಗಿ ಯಶೋದೆಯ ಬಳಿಗೆ ಬಂದು, ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಜಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಅಸಂತುಷ್ಟಳಾದ ಯಶೋದೆ ಅವರನ್ನು ಕುರಿತು- “ಏಕೆ ನುಮ್ಮನೆ ಮುಗ್ಧ ಬಾಲಕನನ್ನು ದೂರುತ್ತೀರಿ? ಅವನು ಯಾವ ತಪ್ಪೂ ಮಾಡಿಲ್ಲ” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಶ್ರೀಸಾದರಾಜರು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ-ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ.

ರಂಗಯ್ಯನ = ಸಮಸ್ತಜೀವರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದು, ಕ್ರೀಡೆ ಯಾಡುವವನು. ಈ ಕುನರ = ಪುಟ್ಟ ಹಾಗೂ ಮುಗ್ಧ ಬಾಲಕ. ದಟ್ಟ ಡಿಯಿಡಲು ಅರಿಯ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡಲು ತಿಳಿಯನು. ಗೋವ ತೈವ = ಆಕಳುವಿನ ಕರುವನ್ನು. ಗೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ = ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟುವ ಗೋಶಾಲೆಯಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲನ್ನು ಹಾಕುವ ಜಾಗದಲ್ಲಿ ಗೊಟಕ್ಕೆ ಬಿಗಿಯಾಗಿ ಕಟ್ಟಿರುವ ಕರುಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಬಿಚ್ಚಿಬಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾಳೆ ಯಶೋದೆ. ಪಾಲ್ಕೊಸರನ್ನು = ಹಾಲು, ಮೊಸರುಗಳನ್ನು ವಿನಿತೆಯರ = ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ. ಪುಟ್ಟ ಬಾಲಕ ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಸರಸ ವಾಡುತ್ತಾನೆಂದು ಹೇಳಲು ನಿಮಗೆ ನಾಚಿಕೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲವೇ? ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ ನಮ್ಮಾಲಯದೊಳು = ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು, ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಸಮ್ಮದ್ಧಿಯಾಗಿವೆ. ಲೌಳಿಗಳ = ಜಾಡಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು

ಭವ ಜಲಧಿಯಿಂದಲಿ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಿಂದ. ಹೀಗೆ ಹೊಟ್ಟೆ
ಕಿಚ್ಚಿ ನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಮೇಲೆ ದೂರಿದರೆ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಭವಜಲಧಿಯಿಂದ ತೇಲಿ
ಸುತ್ತಾನೆಯೇ ? ಅವನನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನಂಬಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಸಂಸಾರದ
ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿ-ಎಂತ ತಾತ್ಪರ್ಯ.

೫೯೧

(ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಆದಿತಾಳೆ

ಕೇಳಿದ್ಯಾ-ಕೌತುಕವನ್ನು-ಕೇಳಿದ್ಯಾ ||

||ಪ||

ಕೇಳಿದ್ಯಾ ಕೌತುಕವನ್ನು-ನಾ

ಕೇಳಿದೆ ನಿನಗಿಂತ ಮುನ್ನ ||ಅಹಾ||

ಜಾಲಿಕಾರ ಕೃಷ್ಣ-ಪೇಳದೆ ಮಧುರಗೆ

ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮುನ್ನ-ನಾಳೆ ಪಯಣವಂತೆ

||ಅ||

ಕರೆಯಬಂದಿಹನಂತೆ ಕ್ರೂರ-ತಮ್ಮ

ಕಿರಿ ಅಯ್ಯನಂತೆ ಅಕ್ರೂರ-ಪುರ

ಹೊರವಳಯದಿ ಬಿಟ್ಟು ತೇರಾ ||ಅಹಾ||

ಹಿರಿಯನೆಂದು ಕಾಲಿಗೆರಗಲು ರಾಮಕೃ

ಷ್ಣ ರಕ್ಕಸಿಕೊಂಡು ಮರಳು ಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧಿ ||

||೧||

ಸೋದರಮಾವನ ಮನೆಯಾ-ಬೆಳೆ

ಗಾದರೆ ನಾಳಿನ ಉದಯಾ-ಪರ

ಮಾದರವಂತೆ ತ್ವರೆಯಾ-ಅಲ್ಲ ತೋ-

ರಿದ ಮನಕೆ ನಾರಿಯಾ ||ಅಹಾ||

ಸಾಧಿಮಲ್ಲ ಮೊದಲಾದ ಬಿಲ್ಲುಹೆಬ್ಬ
ಸಾಧಿಸಿಕೊಂಡು ಬರುವನೆಂಬ ಸುದ್ದಿ ||

||೨||

ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವಂತೆ ಮಧುರೀ-ಕಂಸ
ನಟ್ಟುಳಿಗಾರದೆ ಬೆದರೀ-ತಂ
ದಿಟ್ಟ ತನ್ನ ತಂದೆ ಚದುರೀ-ತೋರಿ
ಕೊಟ್ಟಳು ಭಯವನ್ನು ಬೆದರೀ ||ಅಹಕ||

ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿ ರಂಗವಿಠಲ ಮಾವನ
ಭೆಟ್ಟಿಗಾಗಿ ಒಡಂಬಟ್ಟು ಪೋಗುವ ಸುದ್ದಿ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನಿರಣಿ:—

ಕಂಸನಿಂದ ಪ್ರೇಷಿತನಾಗಿ ಅಕ್ರೂರನು ಶ್ರೀಬಲರಾಮ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಬಿಲ್ಲು ಹೆಬ್ಬದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಿಂದಿನದಿನದ ರಾತ್ರಿಯೇ ಅಕ್ರೂರನ ಆಗಮನ. ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಪ್ರಯಾಣದ ವಿಷಯ ಸಕಲ ಗೋಷ್ಠಿಯವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಸೇರಿ, ವಿಚಾರ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗವಿಜೇಷವನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಸುದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೌತುಕವನ್ನು = ಕುತೂಹಲವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಸೋಚಿಗದ ಸಂಗತಿ. ನಾ ಕೇಳಿದೆ ನಿನಗಿಂತ ಮುನ್ನು = ಒಬ್ಬ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯು ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ- ನಿನಗಿಂತ ಮುಂಚೆಯೇ ನಾನು ವಿಷಯ ಕೇಳಿದೆ--ಎಂದು ಚಾಳಿಕಾರ=ವಿಚಿತ್ರ ಕ್ರೀಡಾವಿಶಿಷ್ಟನಾದ, ಕೋಳಿ ಕೂಗದ ಮುನ್ನು = ಬೆಳಗಿನ ರಧಾವಕ್ಕಿಂತ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ, ಪಯಣ = ಪ್ರಯಾಣ

ಕ್ರೂರ = ಹೆಸರೇನೋ ಅಕ್ರೂರ. ಆದರೆ ನಮ್ಮಪಾಲಿಗೆ ಅವನು ಕ್ರೂರನೆ:
 ಸರಿ-ಎಂದು ಗೋಪಿಯರ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಕಿರಿಯಯ್ಯ = ಚಿಕ್ಕಪ್ಪ
 ಹೊರ ನಳಯದಿ = ಉರಿಸಿ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿ, ತಕ್ಕ ಸಿಕ್ಕೊಂಡು = ಮಂಚನೆ
 ಯಿಂದ, ಪರಮಾದರವಂತೆ = ಮಧುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಗೆ
 ಅತ್ಯಂತ ಅದರ ತೋರುವಂತೆ, ತ್ವರೆಯೊ = ವೇಗದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ,
 ನಾರಿಯೆ = ಅಲ್ಲಿ ಸುಂದರರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಹುಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ.
 ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿಸಿ, ಅಲ್ಲಿ ಸ್ತ್ರೀಯರ ಸೌಂದರ್ಯವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸ
 ಬಹುದೆಂದು ಗೋಪಿಯರ ಶಂಕಾ. ಸಾಧಿನುಲ್ಲ = ಪರಾಕ್ರಮರಾದ
 ಜಿಟ್ಟಿಗಳು. ಬಿಲ್ಲುಹಬ್ಬ = ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಸನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಏರ್ಪಡಿ
 ಸಿದ್ದ ಹಬ್ಬ. ಹುಟ್ಟಿದ ಸ್ಥಳವಂತೆ ಮಧುರಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ-
 ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣ. ಆ ಕಾರಣದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಮಧುರೆಯ ಮೇಲೆ ತುಂಬಾ
 ಮಮತೆ-ಎಂದು ದೂರುತ್ತಾರೆ ಮುಗ್ಧ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು. ಅಟ್ಟಿಳಿ =
 ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಹೋಗುವುದು. ಒಡಂಬಟ್ಟು = ತಾನೇ ನವ್ಮತಿಸಿ.

ಪದ್ಯ

ಶ್ಲೋಕ

ವೃತ್ತನಾಮ-ಪಾರಿಜಾತ

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ರಸ-ಮೆತಾಳ

ಮಾನನಿಧಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮಧುರೇಗ್ಲೋಗುವನಂತೆ
 ಏನು ಪದವನ್ನು ನಮಗೆ ||

||ವ||

ಮಾನವೇನಿದಕೆ ಮಾನಿನಿಯರೆಲ್ಲರು ಕೂಡಿ
 ಅಣೆಯನು ಕಟ್ಟಿ ವನದ್ಧ ನಿಲ್ಲುವ ಬನ್ನಿ ||

||ಅ||

ಕಳ್ಳತನವೇ ನಮ್ಮ ಪಲ್ಲಭರು ಈ ಸುಳುವು
 ಎಲ್ಲವನು ಬಲ್ಲರಮ್ಮ
 ಒಲ್ಲದಲೆ ನಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟರೆ ಒಳಿತು ವನಜಾಕ್ಷ
 ಎಲ್ಲಿಗೈದಿದರೆ ನಾವಲ್ಲಿಗ್ಲೋಗುವ ಬನ್ನಿ ||

||೧||

ಇಂದು ಉದಯವಿ ಮೊದಲು ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಿಯರು
 ಗೋವಿಂದನ ಬಳಿಗೈದುವ
 ಒಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಕುಳಿತು ಲಲನೆಯೋರ್ವಳ ಕೈಯ
 ಲಿಂದಲಲ್ಲಿಗೆ ಕಳುಹಿ ಕೇಳ್ದೇವೆನು ಪೇಳುವನೋ ||

||೨||

ಹರಿಜಾಂಕವದನೆಯರು ನೆರೆದು ಬರುತ್ತಿರೆ ಕೇಳಿ
 ಪರಮಹರಾಜದಲಿ ಬಂದು
 ಸರಿರಾತ್ರಿಯೊಳು ಹೀಗೆ ಬರುವುದೇನೆಂದಲು
 ಎರಗಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದರು ಅಂಬುಜದಳಾಕ್ಷನಿಗೆ

||೩||

ಶ್ಲೋಕ

ಪಲವು ಕಾಲವು ನಿನ್ನ ಸ್ನೇಹ ಸುಖವ ಹಾರೈಸಿಕೊಂಡಿರುತ್ತಿಹ
 ಲಲನಾವ್ಯಾಹವ ಬಿಟ್ಟು ಅಕ್ರೂರನೊಡನೆ ನೀ ಮಧುರಗೆ ಪೋದರೆ
 ಕಳೆಯಲಾಪವೇ ಕಾಂತ ಕೇಳು ದಿನವ ಈ ಕಂತುವಿನ ಬಾಧೆಗೆ
 ಘಳಿಗೆಗೊಂದು ಯುಗವಾಗಿ ತೋರುತ್ತಿಹುದೋ ಜಲಜಾಕ್ಷ ನೀ ನಿಲ್ಲದೇ ||

ಪದ

ಬ್ಯಾಡ-ಮಧುರಗೆ ಪೋಗಬ್ಯಾಡೆಲವೋ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
 ಬೇಡಿಕೊಂಬೆವೋ ದೈನ್ಯದಿ
 ನೋಡು ನಮ್ಮೊಳು ದಯಮಾಡು ಮದನಂಗೆ ಗುರಿ
 ಮಾಡುವುದು ಉಚಿತವೇ ಮಾಧವ-ಕೃಪಾಕರನೇ ||

||೪||

ಶ್ಲೋಕ

ಬಾಲಭಾವದಲಿಂದಂಗಸುಖವ ಬಹು ಬಗೆಯಲಿಂರುಳುಹಿದೆ
ಲೋಲಲೋಚನೆ ನಿಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಪುರದ ನಾರೇರಿಗಾನೊಲಿದರೆ
ನೀಲಕಂಠನು ಮೆಚ್ಚೆ ನೋಡಿ ನಿಜವ-ನಿಮಗೆತಕೀ ಸಂಶಯ
ಕಾಲಕ್ಷೇಪವನಲ್ಲಿ ಮಾಡೆ ಕಿಂಚಿತ್ಕಾಲದೊಳಾನೈದುವೆ ||

ಪದ

ಪಾಲಿಸುವುದಪ್ಪಣೆಯ ಪಾಟಲಸುಗಂಧಿಯರೆ ||

ಕಾಲಹರಣವ ಮಾಡದೇ

ನಾಳೆ ಉದಯಕೆ ಪೋಗಿ ನಾಲ್ಕಂಟು ದಿನದೊಳು

ವ್ಯಾಳಿಗಿಲ್ಲಿಗೆ ಬರುವೆ ಕಾಳಾಹಿವೇಣಿಯರೆ ||

||೨೨||

ಶ್ಲೋಕ

ಮಾರನಮ್ಮನೆ ಕೇಳು ಅಲ್ಲಿರುತಿಹ ನಾರೇರು ಬಲು ನಿಪುಣರೋ
ನೀರಜಾಂಬಕ ನೋಡು ನಿನ್ನ ಮನವ-ನಿಮಿಷಾರ್ಧದೊಳು ಸೆಳೆವರೋ
ಮಾರಕೇಳಿಯ ಶಾಸ್ತ್ರ ಮರ್ಮವರಿತು-ಅ ನಾರಿಯರ್ ನೆರೆಯಲು
ಗಾರು ಹಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿಪ್ಪ ಗೋವಳೆಯರ ವಿಚಾರಗಳ್ ಸ್ಮರಿಸೆಯಾ

ಪದ

ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬವೆ ಸುಳ್ಳು ಬಿಸರುಹಾರಿಯರಿಕ್ಷು

ಬಿಲ್ಲನುತ್ಸವಕೆ ನಿನ್ನ

ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರನನು ಕಳುಹಿ ಕರೆಸಿದರಲ್ಲಿ

ವಲ್ಲಭೆಯರು ನೆರೆವೆ- ನಮ್ಮೆಲ್ಲರನು ಮರೆವೆ ||

||೨೩||

ಶ್ಲೋಕ

ನಾರೀಹಾರ ಕೀಟ ಕುಂಡಲಯುಗ ಕೇಯೂರ ಪಲಯಾದಿಗಳ್
ಚಾರುವಸ್ತ್ರ ಸುಗಂಧ ಪುಷ್ಪನಿಚಯ- ಹಾರಂಗಳ ಧರಿಸಿರೆ

ಮಾರಕೇಳಿಯ ಮಾತಿಲಿಂದಲವರ- ಮನಸೆಮ್ಮಾಳಂದಾಗದೆ
ನಾರೇರೊಲುಮೆಯುಂಟೆ ಲೋಕದೊಳು- ನನ್ನಾತ್ಮಕೆ ದೂರ್ವರೇ ||

ಪದ

ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವ ನೋಡಬೇಕೆನುತ ಮಾವನ

ಮೃಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆಸಲದಕೆ

ಇಲ್ಲದಪವಾದ ಈ ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿಗಳ ನೀ
ವೆಲ್ಲಿ ಸೃಜಿಸಿದರೆ ಸಲಿಯಲ್ಲ ನಿಮಗೆಳೆಯೊಳಗೆ ||

||೭||

ಶ್ಲೋಕ

ಪತಿ ಸುತ ಪಿತೃ ಮುಖ್ಯ-ಭ್ರಾತೃ ಬಾಂಧವರು ಎಂಬ
ಅತಿಶಯ ನಮಗಿಲ್ಲ- ಲಾಲಿಸಿ ಮಾತನೆಲ್ಲ
ರತಿಪತಿಪಿತ ನೀನೇ- ರಾತ್ರಿಯೋಳ್ ಕೊಳಲನ್ನೋದೇ
ಕ್ಷಿತಿಪತಿ ನಿನ್ನೆಡೆಗೇ ಕ್ಷಿಪ್ರದಿಂ ಬಂದವಲ್ಲೋ ||

ಪದ

ಬಾಲತನದಲಿ ಯಮುನಾತೀನದಲಿ ನೀ ವತ್ಸ

ಪಾಲನೆಯ ಮಾಡುತಿರಲು

ಕಾಲ ಮೊದಲಾಗಿ ಈ ವ್ಯಾಳೆ ಪರಿಯಂತರವು

ಕಾಲು ಘಳಿಗೆಗೈಗಲವಿಹ ಕಾಂತೆಯರ ತೃಜಿಸುವರೇ ||

||೮||

ಶ್ಲೋಕ

ನೀಲಕುಂತಳೆ ಕೇಳು ನಿಮ್ಮ ಮನೆಯ ಆ ನೆಲುವಿನ ಮೇಲಿನ
ಪಾಲು ಬಣ್ಣೆಯ ಕದ್ದು-ಮೆದ್ದು ಬಹಳ ಕಾಲಂಗಳ ಕಳೆದೆನೆ
ಬಾಲೆ ಮನ್ಮಥ ಬಾಣದೆಚ್ಚು ತಪಿಸೆ-ಬಲ್ ಬಗೆಯಲಿಂದುಳಿಯದ
ಲೋಲಲೋಚನೆ ನಿಮ್ಮೊಳಾನು ಬಹಳ ಜಾಲತ್ವಂ ಮಾಳ್ವೆನೇ

ಸದ

ಬಟ್ಟಗಂಗಳೆ ನಿಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಘಳಿಗರಲಾರೆ
 ದುಷ್ಟಕಂಸನು ಕರೆಸಲು
 ಅಟ್ಟಿದರೆ ಪೋಗದಿರೆ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದಲಿ ವ್ರಜಕೆ
 ಅಟ್ಟುಳಿಯ ಮಾಡುವನು ಅಂಬುಜಸುಗಂಧಿಯರೇ ||

||೯||

ಶ್ಲೋಕ

ವಾರಿಜಾಂಬಕ ವಾರಿಜಾರಿವದನ ವಾರಾಶಿಜವಲ್ಲಭ
 ವಾರಿವಾಹನನಿಭಾಂಗ ವಾಸವನುತ-ವಾಕೆಮ್ಮದೊಂದಾಂನೋ
 ವಾರಿಜೋದ್ಭವನಯ್ಯ ನಿನ್ನ ವಿರಹವಾರಾಶಿಯೊಳು ಮುಳುಗಿಹ
 ನಾರೀನಿಜಯವ ಪಾರುಗಾಣಿಸೋ ಕೃಪಾನಾವೆಯಲಿವದಮ್ಮನು ||

ಸದ

ಮಾರನೆಂಬುವನು ಬಲು ಕ್ರೂರ ನಮ್ಮನಗಲಿಸಿ ನೀ
 ಊರಿಗೊಡ್ಡುದನು ಕೇಳಿ
 ವಾರಿಜಾಸ್ತ್ರವನು ಎದೆಗೇರಿಸೆಮ್ಮನು ಬಿಡದೆ
 ಹೋರುವನು ಅಹೋರಾತ್ರಿಯಲಿ ತಪಿಸುತ ||

||೧೦||

ಶ್ಲೋಕ

ಪರಿಪರಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮ-ಪಾರಿಸಿ ನೋಡೆ (ಪಾಡನೇ ಕೇಳಿ) ಮುನ್ನ
 ಕರುಣದಿ ಕೊರೆತಿಲ್ಲ-ಕಾಂತೆ ಕೇಳಿನ್ನ ಸೊಲ್ಲ
 ತ್ವರಿತದಿ ಬಹೆನ್ನಲಿ- (ಬಾರದೆಲೆ) ತಡೆದು ನಾ ನಿಂತರಲ್ಲೆ
 ಸರಸಿಜಭವ ಭವ ಮಾರ-ರಾಣೆ ಕೇಳಿ ಪ್ರವೀಣೆ

ಪದ

ಹರಿಣಾಂಕವದನೆಯರೆ ಹರುಷಪೂರಿತರಾಗಿ

ಕರೆದು ತಾಂಬೂಲವನಿತ್ತು

ಕಳುಹಿರೆನ್ನನು ನಿಮ್ಮ ಕ್ಲುಪ್ತಕಾಲಕೆ ಬಂದು

ನೆರೆಯದಿದ್ದರೆ ನಾನು ಪರಮಪುರುಷನೇ ಕೇಳಿ ||

||೧೦||

ಮಾರ-ನೆಂಬವನಂದೆ ಮಡಿದನು ಶಿವನ-ಆ ಮೂರನೇ ಕಣ್ಣಿ

ನಾರೇರಿಲ್ಲದೆ ನಾಭಿಯಿಂದ ಪಡೆದ-ಆ ಬ್ರಹ್ಮನೆಂಬಾತನ

ನಾರಿ ಈರ್ವ ಕುಮಾರರಾಣೆ ಹರಿಯು ತಾನಿಟ್ಟುದುನೇನೆಂಬೆವೆ

ಮಾ-ಹೊರಗಿನ ಹೊರಗೆ ಹೋಯಿತೆಂಬೋ ತೀರಾಯತೆ ಭಾಮಿನಿ ||

ಪದ

ಹಲವು ಮಾತುಗಳ್ಯಾಕೆ-ಜಲಜಾಕ್ಷ ನಿನ್ನ ಪದ

ಜಲಜವನು ನೆರೆನೆಂಬಿಹ

ಒಲುಮೆಯಲ್ಲಿರುತಿಪ್ಪ ಲಲನಾವ್ಯಾಹವ ಬಿಟ್ಟು

ಕಳೆಯಬೇಡೆಮ್ಮನು ರಂಗವಿಠಲರೇಯಾ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಕಂಸನಿಂದ ಪ್ರೇಷಿತನಾಗಿ ಅಕ್ಕೂರನು ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಬಿಲ್ಲುಹಬ್ಬದ ನೆಪನಲ್ಲಿ ನಗರಕ್ಕೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಾಗಿ ಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಈ ವಿಷಯ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ವೃಂದಕ್ಕೆ ತಿಳಿಯಿತು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ಖಿನ್ನರಾದ ಆ ವ್ರಜನಾರಿಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಳಿಗೆ ಸುರಿ, ಅವನನ್ನು ಮಧುರಾನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು ನಾನಾ ಪರಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧಗತ ಈ ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷವನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದಗುರುರಾಜಸಾರ್ವಭೌಮರು ಪ್ರಸಕ್ತ ವ್ಯಕ್ತನಾಮರೂಪವಾದ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ-ಒಂದು ಪದ-ಹೀಗೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾನು

ಬಂಧದಿಂದ ಕೂಡಿರುವ ಕೀರ್ತನೆಯ ಪ್ರಾಕಾರಕ್ಕೆ ವೃತ್ತನಾಮ-ಎಂದು ಹೆಸರು. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಈ ವಿಧವಾದ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸಾರಿಜಾತೆ ಎನ್ನುವರು.

ಮಾನನಿಧಿ = ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಗೌರವಾದರಗಳಿಗೆ ಪಾತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮನು. ಮಧುರೆ = ಶೂರಸೇನ ದೇಶದ ರಾಜಧಾನಿ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ. ಪ್ರಕೃತ ಕಂಸನೇ ರಾಜ. ಸಫನಮ್ಮ = ನಮ್ಮ ಮುಂದಿನ ಗತಿಯೇನು ? -ಎಂದು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಸಮುಚ್ಛ. ಮಾನಿ ನಿಯರೆಲ್ಲರಿ = ಸ್ತ್ರೀವೃಂದವೆಲ್ಲಾ. ಆಣೆಯನು = "ಕೃಷ್ಣನೇ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಪೋದರೆ, ನಮ್ಮ ಮೇಲಿನ ಆಣೆ-ಎಂದು ಆಣೆಇಟ್ಟು. ಅವನಿ ಗಡ್ಡ = ಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ಹೋಗದಂತೆ ಸಾಲಾಗಿ ಅಡ್ಡಗಟ್ಟಿ ನಿಲ್ಲೋಣ ಎಲ್ಲಭರು = ಪತಿಗಳು, ಸುಳುವು = ಕುರುಹು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಯಾಣದ ಸಂಗತಿ). ವನಜಾಕ್ಷ = ಕಮಲ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರ ವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ವನಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಮಲ). ಇಂದು ದಯದಿ = ಈ ದಿನದಿ ಸೂರ್ಯೋದಯದ ಮುಂಚೆಯೇ. ಇಂದೀನರಾಕ್ಷೆಯರು = ಕನ್ನೆದಿಲೆ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯರು ಹರಿಣಾಂಕವದನೆಯರು = ಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಗುಂಡಾದ ಸುಂದರ ಮುಖವುಳ್ಳ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು (ಹರಿಣ-ಜಿಂಕೆ ಹರಿಣಾಂಕ = ಜಿಂಕೆಯು ಸಾಂಕೇತವುಳ್ಳ ಚಂದ್ರ). ಸ್ತ್ರೀವೃಂದವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಗೆ ಹೋಗುವ ಹಿಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆ ತನ್ನನ್ನು ಸಾರಿದಾಗ. ನೆರೆದು = ಒಟ್ಟಿಗೆ ಸೇರಿ, ಎರಗಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ಬಿನ್ನೈಸಿದರು = ಬಿನ್ನಹ ಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ಮದನಂಗೆ ಗುರಿಮಾಡುವುದು = ಮನ್ಮಥನ ಭಾಧಗೆ ಗುರಿಮಾಡುವುದು ನಿನಗೆ ತರವಲ್ಲ (ವಿಯೋಗ ದುಃಖದಿಂದ ತಪ್ಪರಾಗಿದ್ದಾರೆ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು). ಬಾಲಭಾವದಲಿದ್ದು = ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದು, ಲೋಲಲೋಚನೆ = ಚಂಚಲಾಕ್ಷಿಯರು. ನೀಲಕಂಠನು ಮೆಚ್ಚೆ = ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಮಧುರಾನಗರದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೊಲಿದರೆ ಮನೋನಿಯಾಮ

ಕನಾದ ಶಿವನೂ ಮಿಚ್ಚಲಾರ-ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, (ಇಲ್ಲಿ ನೀಲಕಂಠ-ಶಬ್ದಪ್ರಯೋಗದ ದೃಷ್ಟಿವೇನೆಂದರೆ-ನೀಲಕಂಠನು ಮನೋಯಾಮಕನು. ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಚಂಚಲವಾಗದು-ಎಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ). ಕಾಲಕ್ಷೇಪವ = ಅಲ್ಲಿ ಸುಮ್ಮನೆ ಸಮಯ ವ್ಯರ್ಥಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಕಂಚಿತ್ಕಾಲದೊಡೊಳು = ಅತಿ ಲಘುವಾಗಿ ಸಾಟಿಲಸುಗಂಧಿಯರೆ = ಗುಲಾಬಿ ಪರ್ಣದ ಪಾದರಿಯ ಹೂವಿನಂತೆ ಪರಿಮಳಯುಕ್ತರೇ. ಕಾಳಾಹಿನೀನೀಯರೇ = ಕಪ್ಪಾದ ಸರ್ಪದಂತೆ ನೀಳವಾದ ಜಡೆಯುಳ್ಳವರೆ (ಕಾಳ-ಕಪ್ಪು. ಅಹಿ - ಹಾವು-ಪೇಣ - ತರೆಗೂದಲು-ಜಡೆ), ನೂರನಯ್ಯನೆ = ಮನ್ಮಥನ ಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ (ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮನ್ಮಥನ ಅಪತಾರ) ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪುತ್ರ). ನೀರಜಾಂಬಕ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ (ನೀರಜ - ಕಮಲ ಅಂಬಕ = ನೇತ್ರ), ಮಾರಕೇಳಿಯ = ಸಂಗಸುಖ (ಸುರತ) ಗಾರು = ಒರಟರಾದ. ಗೋವಳಿಯರ = ಗೋಕುಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರು (ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು). ಬಿಲ್ಲುಹಬ್ಬನ = ಪ್ರತಿ ವರ್ಷವೂ ಕಂಸಾಸುರನು ಮಧುರಾನಗರಿಯಲ್ಲಿ ಧನುರ್ಯಾಗವೆಂಬ ಸಮಾರಂಭವನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಅದೇ ಬಿಲ್ಲುಹಬ್ಬ. ಬಿಸರುಚಾಕ್ಷಿಯರು = ಕಮಲನೇತ್ರಿಯರು. ಖುಲ್ಲ = ಕ್ರೂರ (ಇಂತಹ ಕ್ರೂರನಿಗೆ 'ಅಕ್ರೂರ' ನೆಂದು ಹೆಸರೇ?), ನಾರೀಹಾರ = ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿಬಿದ್ದ ನೀಳವಾದ ಹಾರ. ಕುಂಡಲಯುಗ = ಎರಡು ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳು. ಕೇಯೂರ = ತೋಳುಬಳಿ (ಭಾಪುರಿ). ಪುಷ್ಪನಿಚೆಯ = ಹೂವಿನ ಗೊಂಚಲು ಮಲ್ಲಯುದ್ಧವ = ಜಟ್ಟಿಗಳೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಟ. ರತಿಪತಿಪಿತ = ಮನ್ಮಥಜನಕ (ರತಿಪತಿ-ಮನ್ಮಥ). ಕ್ಷತಿಪತಿ = ಭೂದೇವಿಯ ರಮಣ. ವತ್ಸಪಾಲನೆಯ = ಕರುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವುದು. ನೀಲಕಂಠಳಿ = ಕಪ್ಪಾದ ಮುಗುರುಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ. ಜಾಲಂಗಳಂ = ಮೋಡಿ (ಮೋಹ). ಬಟ್ಟಿಕಂಗಳ = ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳುಳ್ಳ ವ್ರಜಕೆ = ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ. ಅಟ್ಟಿಳಿ = ಬೆನ್ನಟ್ಟುವುದು, ವಾರಿ ಜಾಂಬಕ = ಕಮಲದ ದಳದಂತೆ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವಾರಿಜರಿ

ನವನ = ಚಂದ್ರಬಿಂಬನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. ನಾರಾಶಿಖ ನಲ್ಲಭ =
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಹತಿ (ವಾರಾಹ—ಸಮುದ್ರ. ವಾರಾಶಿಖಾ—ಸಮುದ್ರ ಕನ್ಯೆಲಕ್ಷ್ಮೀ)
 ನಾರಿನಾಹನಿಭಾಂಗ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ (ವಾರಿವಾಹ—ಮೇಘ
 ನಿಭಾಂಗ—ಕಾಂತಿಯುಕ್ತವಾದ ಶರೀರ) ನಾಸವನುತ = ಇಂದ್ರನಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯ
 ನಾರಿಜೋಡ್ಭವಸಯ್ಯ = ಸಾಭೀಕಮಲಸಂಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ
 ತಂದೆ. ವಿರಹನಾರಾಶಿಯೋಳ್ = ವಿರಹಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
 ಅಗಲುವಿಕೆಯ ವಿರಹ) ನಾರೇರ್ ನಿಚೆರು = ಸ್ತ್ರೀಸಮೂಹ.
 ಕೃಪಾ ನಾನೆಯಲಿ = ನಿನ್ನ ಕರುಣೆಬೆಂಬ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು
 ವಿರಹಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೂರನೆಂಬುವ =
 ಮನ್ಮಥನ ಬಾಧೆ. ನಾರಿಜಾಸ್ತ್ರವ = ಕುಸುಮ ಬಾಣವನ್ನು (ಕಾಮನ
 ಬಾಣ) ಹೋರುವನು = ಕಾಡಿಸುವನು ಸರಸಿಜಭವ ಮೂರರಾಣಿ
 = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಜಾಗ್ರತೆ ಬರುವುದಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಕಾಮನ
 ಮೇಲೆ ಆಣೆಇಟ್ಟು ಶಪಥ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. (ಇಬ್ಬರೂ ಶ್ರೀಹರಿಯ
 ಪುತ್ರರು) ಪ್ರೇನೀಣೆ = ಚದುರೆಯರೇ. ಹರಿಣಾಂಕನದನೆಯರೆ =
 ಚಂದ್ರವದನೆಯರೇ (ಹರಿಣಾಂಕ—ಜಿಂಕೆಯ ಸಾಂಕೇತವಿರುವ ಚಂದ್ರ)
 ಕ್ಲುಪ್ತ ಕಾಲಕೆ = ನಿಗದಿಯಾದ ಸಮಯಕ್ಕೆ ನಾನು ಬರುವೆ. ನಾರೇರಿ
 ಲ್ಲದೆ = ಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲದೇ ಸಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ಪಡೆದ
 ಸ್ವರಮಣ ಶ್ರೀಹರಿ. ಈರ್ವಕುಮಾರರಾಣಿ = ಶಿವನ ಫಾಲನೇತ್ರಾಗ್ನಿ
 ಯಿಂದ ದಗ್ಧನಾದ ಮನ್ಮಥ ಮತ್ತು ಸಾಭೀಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ—
 ಈ ಇಬ್ಬರು ಮಕ್ಕಳ ಆಣೆ. ಪದಜಲಜ = ಪಾದಕಮಲ ಒಲುಮೆ
 ಯಲಿ = ಪ್ರೇಮದಿಂದ. ಲಲನಾವ್ಯೂಹ = ಸ್ತ್ರೀಯರ ವೃಂದವನ್ನು
 ತೊರೆದು ಹೋಗಬೇಡ. ಕಳೆಯಬೇಡೆಮ್ಮನು = ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿ
 ಹೋಗಬೇಡ—ಎಂದು ದೈನ್ಯದಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಚಿಹ್ನೆ

(ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ (ಖರಹರಪ್ರಿಯ) ಆದಿತಾಳ (ತ್ರಿಪುಟ)

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ-ಎನ್ನ ರಂಗಯ್ಯಾ-ನೀ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ-ಎನ್ನ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಾ-ನೀ ||ಪ||

ಬಾಲಯ್ಯ ನೀನೆನ್ನ-ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೆ
ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೋ-ರಂಗಯ್ಯಾ ನೀ ||ಅ||

ಆಲಯದೊಳಗೆ ನೀನಾಡದೆ-ಬೆಣ್ಣೆ (ಪಾ.ಚಿನಿ)
ಪಾಲು ಸಕ್ಕರೆ ನೀ ಬೇಡದೇ-(ನೀನೊಲ್ಲದೆ-ಪಾ) ಇಲ್ಲಿ
ಬಾಲರಿದೊಡಗೂಡಿ ಆಡದೆ-ಮುದ್ದು
ಬಾಲಯ್ಯ ನೀನೆನ್ನ-ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೇ-ನೀ ||೧||

ಬಟ್ಟು ಘುತ್ತಿನ ಬೊಗಸೆ ಕಂಗಳು-ಘಣೆಯೊ
ಇಟ್ಟ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕದವವು-ಬಲು (ಅಲ್ಲಿ.ಪಾ)
ದಿಟ್ಟತನದಿ ನೀ-ಓಡ್ಕಾಡಲು (ಕೂಡ್ಕಾಡಲು-ಪಾ)
ಪುಟ್ಟಕೃಷ್ಣಯ್ಯ-ನೀ ಎನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೇ-ನೀ ||೨||

ಅಪ್ಪದಿಕ್ಕಿಲಿ ಅರಸ-ಕಾಣದೆ-ಬಹಳ
ದೃಷ್ಟಿಗಟ್ಟಿನೊ-ನಿನ್ನ ನೋಡದೇ-ಇ
ನ್ನೆಷ್ಟು ಹೇಳಿ-ಕೇಳ ಬಾರದೇ-ರಂಗ
ವಿಠಲ-ನೀನೆನ್ನ ಕಣ್ಣ ಮುಂದಾಡದೇ-ನೀ ||೩||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ:-

ಹೊರಗೆ ಆಟವಾಡಲು ಹೋಗಿದ್ದ ತುಂಟ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತಡವಾಗಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದ. ಎಷ್ಟು ಹೊತ್ತಾದರೂ ಮನೆಗೆ ಬರದ ಆ ಪೋರನು ಎಲ್ಲಿ ಹೋದನೋ- ಎಂದು ತವಕಿಸುತ್ತಾ ಗೋಪಿ ಬಾಲಗೋಪಾಲನಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕುತ್ತಾಳೆ, ಆಯಾಸದಿಂದ ಬಸವಳದು ಜೀಸತ್ತು ಯಶೋದೆ ತುಂಟತನವು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನೋಡಿದಾಗ, ಅವಳ ಬಾಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದ ವಚನಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪಾದರಾಜರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ ಸರಿಹಿಡಿದಿದ್ದಾರೆ

ಎಲ್ಲಾಡಿ ಬಂದೆ = ತುಂಟಕೃಷ್ಣ ! ನೀ ಎಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದೆ ? ಎಲ್ಲಿ ಆಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದೆ-ಎಂದು ಕಳವಳದಿಂದ ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಬಾಲಯ್ಯ = ಪುಟ್ಟಮಗು. ನೀ ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಮುಂದಾಡದೆ = ನನ್ನ ಎದುರಿಗೇ ಆಟವಾಡದೇ ಹೊರಗೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದ್ದೆ ? ಆಲಯದೊಳಗೆ — ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ. ಚಿನಿಸಾಲು — ಕೆನೆಗಟ್ಟಿದ ಹಾಲು ಬಟ್ಟೆ — ಗುಂಡಿ ಗಿರುವ. ಬೊಗೆಸೆಕಣ್ಣುಗಳು — ಮುತ್ತಿನಂತೆ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಅಗಲವಾದ ಕಣ್ಣುಗಳು. ಫಣೆಯೊಳಿಟ್ಟು = ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕದಂದವು = ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕದ ಸೊಬಗು (ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕಾಂಕಿತ ಫಾಲನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ). ದಿಟ್ಟತನದಿ = ಕೆಚ್ಚಿನಿಂದ, ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕಿಲಿ = ಎಂಟು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ, ಅಂದರೆ ನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ. ಅರಸಿ = ಹುಡುಕಿ ದೃಷ್ಟಿಗಟ್ಟಿನೋ = ಕಣ್ಣು ಕಣ್ಣು ಬಟ್ಟೆ (ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತಂಕಪಟ್ಟಿ) ಇನ್ನೆಷ್ಟು ಪೇಳಲಿ = ಕೃಷ್ಣಾ, ನಿನಗೆಷ್ಟು ಸಾರಿ ನಾ ಹೇಳಬೇಕು-ಸಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಆಡಿಕೊಂಡಿರು- ಹೊರಗೆ ಹೋಗಬೇಡವೆಂದು-ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಮೋಹಪರವಶಕಾದ ಗೋಪಿ.

||

ಚಿಹ್ನೆ

(ಆಂಕಿತ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ) (ಶ್ರೀವ್ಯಾಸರಾಜರ ಕೃತಿ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ಅದಿತಾಳ

ಕೋಳಲನೂದುವ ಚದುರನ್ನಾರೇ- ವೇಳೆಮ್ಮಯ
ತಳಿರಂದದಿ ತಾ ಜೊಳೆವ ಕರದಿ ಒಡಿದು

||ಪ||

ನಾದದಿ ತುಂಬಿತು ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿ
ಯಾದವಕುಲ ಘನ ಪರೆದಿತು ಖಿಗಕುಲ
ಸಾದಿಸಿ ನೋಡಲು ಕೃಷ್ಣನ ಈಗಲೇ
ಸಾಧ್ಯವೇನೇ- ಬೃಂದಾವನದೊಳು ||

||೧||

ಮೇವು ಮರೆತವು ಗೋವುಗಳೆಲ್ಲವು
ಸಾವಧಾನದಿ ಹರಿದಳು ಯಮುನಾ
ಆವು ಕಾಯುತಲಿ ಗೋವಳರೆಲ್ಲರ
ಹಾವಭಾವದಲಿ- ಬೃಂದಾವನದೊಳು ||

||೨||

ಸುರರು ಸುರಿದರಾಕಾಶದಿ ಸುಮಗಳ
ಸರಿದು ಪೋಗಿ ನೋಡೇ- ಬೃಂದಾವನದೊಳು
ಸಾರಿ ಸಾರಿ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಈಗಲೇ
ತುರುಗಳ ಕಾಯ್ದು ಕದಂಬ ವನದೊಳು ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರ ಸುಂದರ ಕೃತಿ ಇದು.
ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುರುಳಿನಾದದ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು
ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಚಿದುರ = ನಿಪುಣ (ಉತ್ತಮ ಕಲಾವಿದ), ತಳಿರೆಂದದಿ = ಚಿಗುರಿನಂತೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕರವು ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಮೃದುವಾಗಿ ಕೋಮಲವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಸುಂದರಕರದಲ್ಲಿ ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದು, ನುಡಿಸುತ್ತಿರುವ ದೃಶ್ಯ ವರ್ಣನಾತೀತ. ನಾದದಿ = ಮಧುರ ವಾದ ಸಂಗೀತದ ಧ್ವನಿ, ಗೋವರ್ಧನ ಗಿರಿ = ಯಮುನಾ ನದಿಯ ತೀರದಲ್ಲಿ ಬೃಂದಾವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಒಂದು ಪರ್ವತ, ಖಗಕುಲ = ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಸುಮಧುರ ಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಲು, ಅನೇಕ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಸಮೂಹ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದು, ವ್ಯಾಪಿಸಿತು. (ಘನಬರಿದಿತು) ಸಾಧಿಸಿ ನೋಡಲು = ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ-ಎಂದು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾತನಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಮೇವು = ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಕಚ್ಚಿದ ಹುಲ್ಲನ್ನು, ಮರೆತವು = ಹಸುಗಳು ಆಗತಾನೇ ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಕೃಷ್ಣನ ಮುರಳಿ ನಿನಾವವನ್ನು ಕೇಳಿ, ತಮ್ಮ ಕರ್ಣಪುಟಗಳನ್ನು ಆ ನಾದತರಂಗಗಳ ಕಡೆಗೆ ಚಾಚಿ, ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನುವುದನ್ನೇ ಮರೆತವು. ಇದೊಂದು ಉತ್ತೇಜಾಂಕಾರ, ಸಾವಧಾನದಿ = ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಯಮುನಾನದಿಯ ಅಭಿಮಾನಿದೇವತೆಯು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊಳಲಿನ ಮಧುರಗಾನವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ, ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹರಿದಳೆಂದು ಉತ್ತೇಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಗೋವಳರೆಲ್ಲರ = ಗೋಪಾಲಕರೆಲ್ಲರ, ಹಾನಭಾವದಲಿ = ಮುಖದ ಹಾವಭಾವ ವಿಲಾಸಗಳಿಂದ. ಸುರರು = ದೇವತಾಗಣ, ಸುಮಗಳು = ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ನೆರೆದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಹೂವಿನಮಳೆ ಗರೆದರು. ಸರಿದು ಪೋಗಿ = ನಿಧಾನವಾಗಿ ಹೋಗಿ, ಕಡಂಬ ನನದೊಳು = ಕಡಹದ ಮರಗಳ ತೋಪು (ನೀಪ ವೃಕ್ಷ ಸಮೂಹ),

೫೯೫

(ಅಂಕಿತ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ)

ಉಗಾಭೋಗ

ಜಾರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಂಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಗೋಪಿಜನ ಜ್ಞಾನಂದರೆ ಸಾಲದೇ

ಚೋರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಂಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ನವನೀತ ಚೋರನೆಂದರೆ ಸಾಲದೇ

ಕ್ರೂರತ್ನವನು ಮಾಡಿದ ಪಾಪಂಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಮಾವನ ಕೊಂದವನೆಂದರೆ ಸಾಲದೇ

ಪ್ರತಿದಿವಸ ಮಾಡಿದ ಪಾಪಂಗಳಿಗೆಲ್ಲ
ಪತಿತಪಾವನನೆಂದರೆ ಸಾಲದೇ

ಇಂತಿವ್ವ ಮಹಿಮೆಯೊಳೊಂದನಾದರು ಒಮ್ಮೆ
ಸಂತತ ನೆನೆವರ ಸಲಹುವ ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :—

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವ
ಸುಂದರವಾದ ಉಗಾಭೋಗವಿದು.

ಜಾರತ್ನ = ಪರಸ್ತ್ರೀಗಮನ. ಇದು ಮಹಾವಾಪ, ಆದರೆ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಯರ ಅಂಗಸಂಗ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗದ ರಹಸ್ಯವೇ
ದೇರೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ನ್ನರಮೂನು. ಆಪ್ತಕಾಮನು

ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಅಗಜೇಕಾದದ್ದು ಬಿಡುಗಡೆ
ಇಲ್ಲ. ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಪ್ರವರ್ತಿಸುವ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರನು. ಪರಾಜೇಕ್ಷ
ರಹಿತನು. ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಮೇಯದ ರಹಸ್ಯವೇನೆಂದರೆ, ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ
ಬಿಂಬನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ತನ್ನಲ್ಲೇ ತಾನು ರಮಿಸಿದನು. ಇವರಿಂದ ಬಿಂಬ
ಕ್ರಿಯಾದ್ವಾರಾ ಪ್ರತಿಬಿಂಬಭೂತರಾದ ಗೋಪಿಯರಿಗೆ ಅನಂದ ಭೋಗ.

ನವನೀತ ಚೋರ = ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕಳ್ಳನೆಂದರೆ ಸಾಲದೇ ? - ಎಂದು
ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾರೆ ಶ್ರೀ ವ್ಯಾಸರಾಜರು ! ಈಶಾವಾಸ್ಯಮಿಂದಂ
ಸರ್ವಂ-ಎಂಬ ಉಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯದಂತೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗತ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ
ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನದೇ. ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ಇಲ್ಲ. ಬೇರೆ
ಯವರ ವಸ್ತುವನ್ನು ಕದಿಯುವುದಕ್ಕೆ "ಚೌರ್ಯ" ಎನ್ನುವರು. ಸಮಸ್ತ
ವಸ್ತುಗಳೂ ಭಗವದಧೀನವೆಂದಮೇಲೆ ಚೌರ್ಯವೆಲ್ಲೆಂದಬಂತು ? ಅವನಿಗೆ
ಸೇರಿದ ವಸ್ತುವನ್ನು ಅವನೇ ತೆಗೆದುಕೊಂಡನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸರ್ವಸಾರ
ಭೋಕ್ತನು. ಸ್ವಾಖ್ಯರಸವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಸ್ವರಮುಖನು. ಮಾನಸ
ಕೊಂದವನೆಂದರೆ - ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಕಂಸಾಸುರರನ್ನು
ಸಂಹರಿಸಿದವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕ್ರೂರಿಯೂ ಪಾಪಿಷ್ಠನೂ ಆದ ಕಂಸನು ತನ್ನ
ಪ್ರೀತಿಯ ತಂಗಿ ದೇವಕಿಯನ್ನೇ ತುರಂಗದಲ್ಲಿಟ್ಟು. ನಿಷ್ಕರುಣಿಯಾಗಿ ಅವಳ
ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಂದನು ಅಂತಹವನ ಸಂಹಾರ ಲೋಕೋಪಕಾರವಲ್ಲವೇ ?
ಪತಿತಸಾವನ = ಸಜ್ಜನರು ಕರ್ಮವಶದಿಂದಲಾಗಲಿ, ಶಾಪನಿಮಿತ್ತ
ವಾಗಲಿ ಅಸುರಾವೇಶದಿಂದಲಾಗಲಿ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಮಾಡುವರು.
ತದನಂತರ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪ ಪಟ್ಟು ಕರುಣಾಳುವಾದ ಕಮಲನಾಭನನ್ನು ಶರಣು
ಹೊಂದುವರು. ಅಂತಹ ಸಜ್ಜನರ ಪ್ರಾಪ್ತಪ್ರಕ್ಷಾಳನಗೈದು, ಅವರನ್ನು
ಶುದ್ಧರನ್ನಾಗಿಸುವ ವರಮಾದಯಾನಾಗರನು ಆ ಪರಮನು. ಶ್ರೀಹರಿಯ
ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ಸಕಲದುರಿತ ಪರಿಹಾರವೆಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಪ್ರಸಕ್ತ
ಉಗಾಭೋಗವು ಪ್ರತಿಪಾದಿಸುವುದು.

೫೯೬

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ)

ರಾಗ-ಧನ್ಯಾಸಿ (ಮಾಂಡ್)

ಆದಿತಾಳ

ಕೊಡೋ ಕೊಡೋ ಕೊಡೋ ||

||ಪ||

ತಡಮಾಡಬೇಡ ಹರಿ

ಮಡದಿಯರುಡುವ ಸೀರೆಗಳ

||ಅ||

ದೀನರಕ್ಷಕ ಎಮ್ಮೆ ಮಾನವನುಳಿಸೋ

ಮಾನಿನಿ ಲೋಲಾ ಮಮತೆಯ ನಿಲಿಸೋ ||

||೧||

ಭಂಡು ಮಾಡದಿರೋ ಭಾವಜನು ಯೆ

ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ ನೀ ದಯಮಾಡೋ ||

||೨||

ಗರತಿಯರನು ಗೇಲಿಮಾಡುವುದೇಕೊ

ಸರಸಿನಾಭ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರಾಯ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಮನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ದಡವಲ್ಲಿದ್ದ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಮೇಲಿಟ್ಟು, ನದಿಯಲ್ಲಿ ಇಳಿದರು. ಆಗ ತುಂಟನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ, ಅವರನ್ನು ಗೇಲಿ ಮಾಡುವ ಉದ್ದೇಶ್ಯದಿಂದ ಆ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಸಮೀಪದ ಮರದಮೇಲೇರಿದನು. ಆಗ ಗೋಪಿಯರು ತಮ್ಮ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಕೊಡುವಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಂಗರಾಚಿದರು. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಶ್ರೀವ್ಯಾಸ ರಾಜಗುರುನಾರ್ವಾಹಿಮರು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ.

ಮಡದಿಯರು ಉಡುವ = ಪತ್ನಿಯರಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉಡುವ ಸೀರೆ
ಗಳನ್ನು. ಮಾನಿನಿ ಲೋಲಾ = ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ
ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮಮತೆಯ ನಿಲಿಸೋ = ನಿನ್ನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿ
ಭಾವವನ್ನು ಸ್ಥಿರಪಡಿಸು. ಭಂಡು ಮಾಡದಿರೋ = ಹುಡುಗಾಟಮಾಡ
ಬೇಡ. ಭಾವಜನಯ್ಯನೆ = ಮನ್ಮಥಜನಕನೆ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷ =
ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು. ಗರತಿಯರನು =
ಲಗ್ನವಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಸರಸಿಜನಾಭ = ತನ್ನ ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಲೋಕಾ
ತ್ಮಕವಾದ ಸುವರ್ಣಾತ್ಮಕ ಕಮಲವನ್ನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿ
ಸಿದ ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭನು.

೫೯೭

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ)

ರಾಗ-ಕಹನ

ಭಾಪುತಾಳ

ಯಾಕೆ ಬೃಂದಾವನ ಯಾಕೆ ಗೋಕುಲ ನಮಗೆ

ಯಾಕೆ ಬಂದೆಯೋ ಉದ್ಧವ ||

||ಪ||

ಯಾಕೆ ಸ್ನೇಹದಮಾತು ಲೋಕಮೋಹಕ ತಾನು

ಆ ಕುಬ್ಜೆಯನು ಕೂಡಿದ-ಉದ್ಧವ ||

||ಅ||

ಬಿಲ್ಲುಗಾರನೈಯನ ಬಾಡೆನಗೆ ನಡೆನೋಟ

ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತಲ್ಲ

ತಲ್ಲಣಿಸುತ್ತಿದೆ ತಾಪ ಮೈಯೊಳು ಹೆಚ್ಚಿ

ಪರವಶವಾಯಿತಲ್ಲ

ಎಲ್ಲರನಗಲಿಸಿದ ಮಿಲ್ಲ ಅಕ್ಕೂರ ನಮ್ಮ

ವಲ್ಲಭನ ಕರೆದೊಯ್ಯನೇ

ಮುಲ್ಲರ ಮುರ್ಫಿಸಿದ ಮಾವ ಕಂಸನ ಕೊಂದ
ವಲ್ಲಭನ ತೋರಿಸೈಯ-ಉದ್ಧವ ||

||೧||

ಅಸುಮನವಾದರಸಿ ಅಧರಾಪ್ಯತಪನಿತ್ತು
ಅಸಂದವನು ತೋರುವ
ಮನದ ಮುರ್ಮವ ತಿಳಿದು ಮನಸಿಜನೈಯನು
ಮುಠುರ ಮೂಲಿ ದಣಿಸುವ
ಕನಸಿನೊಳು ಕಂಡ ತೆರನಾಯಿತು ನೋಡು
ಮುನಿವಂದ್ಯ ತಾನೇ ಬಲ್ಲ
ವನಜಾಕ್ಷ ವಾಸುದೇವನ ತಂದು ತೋರಿಸಿ
ಒಡಗೂಡಿಸೈಯ ನೀನೆ-ಉದ್ಧವ ||

||೨||

ಕರುಣಾಬ್ಧಿಯೆಂಬರಾ ಕಪಟನಾಟಕದವನ
ಸರಸ ವಿರಸಮಾಡಿದ
ಸ್ಮರಿಸಿದವರ ಕಾಯ್ವ ಶರಣಜನ ಪಾಲಕ
ಮರೆತನೇತಕೋ ಎಮ್ಮನು
ತ್ವರಿತದಿಂದಲಿ ಪೋಗಿ ತರುಣೇರಗೋಳ್ತೀಳಿ
ಬರಮಾಡಬೇಕೆಂಬೆವೋ
ನೆರೆ ನಂಬಿದವರನ್ನು ಪೊರೆವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೀ
ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಪೇಳಬಾರೋ-ಉದ್ಧವ ||

||೩||

ಪದ್ಯ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಉದ್ಧವ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಂತ್ರಿ-ಸ್ನೇಹಿತ. ವಸುದೇವನ ತಮ್ಮ
ನಾದ ವೇವಭಾಗನ ಮಗ. ಕೃಷ್ಣನು ಮುಠುರೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಂದ
ಸಮಾಚಾರವನ್ನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ತಿಳಿಸಿದಾಗ, ಗೋಪಿಯರು ಉದ್ಧವನೊಡನೆ
ಸಂಭಾಷಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷವಿದು.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಯೋಗದ ತಾಪದಿಂದ ಬಳಲಿದ ಗೋಖಯರು ಆ ವಿರಹತಾಪವನ್ನು ಸೈರಿಸಲಾರದೇ ಉದ್ವವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದ ಅಳಲನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಬ್ಜ = ಕಂಸನ ದಾಸಿ. ಪ್ರತಿದಿನವೂ ಪರಿಮಳ ಯುಕ್ತವಾದ ಗಂಧವನ್ನು ಕಂಸನಿಗೆ ತಂದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಧುರಗೆ ಬಂದ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಮಾರ್ಗಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕುಬ್ಜೆಯನ್ನು ಕಂಡು, ಅವಳಿಂದ ಗಂಧವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಮೈಯ್ಗೆ ಪೂಸಿಕೊಂಡನು. ಅವಳನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಂಕ್ಷಿತ ಬೆರಳಿನಿಂದ ಆಧಾರಕೊಟ್ಟು ನಿಲ್ಲಿಸಿ, ಅವಳ ಗೂನುಬೆನ್ನನ್ನು ನೇರವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಅವಳ ಕುರೂಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದನು. ಶಾಪಗ್ರಸ್ತಳಾದ ಗಂಧರ್ವ ಕನ್ಯೆ.

ಬಿಲ್ಲುಗಾರನಯ್ಯನ = ಬಿಲ್ಲುಹೆಚ್ಚಿದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಕಂಸನು ರಾಮ ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಅಕ್ಕೂರನ ದ್ವಾರಾ ಕರೆಯಿಸಿಕೊಂಡನು. ಅದರಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಾತ್ರವೂಸಬೇಕಾದ ಕಾರಣದಿಂದ, ಬಿಲ್ಲುಗಾರ ನೈಯನ ಎಂದರ್ಥ. ಇನ್ನೊಂದರ್ಥ-ಬಿಲ್ಲುಗಾರನೆಂದರೆ-ಕಬ್ಬಿನ ಜಲ್ಲೆ ಯನ್ನೇ ಧನುಸ್ಸನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಮನ್ಮಥನು. ಅವನ ಅಯ್ಯ-ಅಂದರೆ ಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೆಂದರ್ಥ. ಬ್ಯಾಟೆನೆಗೆ = ಮನವೋಹಕವಾದ (ಸೆರೆಹಿಡಿದ ಯುವ) ಮಂದಹಾಸ. ನಡೆ = ಅವನ ಗಂಭೀರವಾದ ಪದಚಲನೆ. ನೋಟ = ವೈಯ್ಯಾರದ ಮೋಹಕ ನೋಟ. ತಲ್ಲಣಿಸುತಿದೆ ತಾಪ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಗಲುವಿಕೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ ವಿರಹತಾಪದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಕಳವಳಗೊಂಡು ಅಸ್ತವ್ಯಸ್ತವಾಗಿದೆ-ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ ಆ ಗೋಖಯರು ಉದ್ವವನ ಮುಂದೆ. ಮಿಲ್ಲ = ಕ್ರೂರಿಯಾದ (ಹೆಸರು ಮಾತ್ರ ಅಕ್ಕೂರ. ಆದರೆ ಅವನ ಕಾರ್ಯ ಕ್ರೂರತನದಿಂದ ಕೂಡಿದೆ). ನಲ್ಲಭನ = ಪ್ರಿಯ ನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು. ನುಲ್ಲರ = ಬಾಣೂರ ಮತ್ತು ಮುಖ್ಯಿಕ ಎಂಬ ಅಜೇಯರಾದ ಚಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅನುದಿನವಾದರಿಸಿ = ಪ್ರತಿನಿತ್ಯದಲ್ಲೂ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರೀತ್ಯಾದರಗಳಿಂದ ಆನಂದಪಡಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮನಸಿಜನೈಯನು = ಮನ್ಮಥಜನಕನು (ಮನಸಿಜ-ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಜಾತನಾದ ಮನ್ಮಥ). ಮುನಿವಂದ್ಯ = ಸಕಲ ತಾಪಸಿ

ಗಳಿಂದ ಸಮ್ಯನಾದ. ಒಡಗೂಡಿಸ್ಸೆಯ = ಎಲೈ ಉದ್ಧವ, ನೀನೇ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕರೆತಂದು ನಮ್ಮೊಡನೆ ನೇರಿಸು. ಕರುಣಾಬ್ಧಿ =
 ದಯಾಸಮುದ್ರ. ಸರಸ ವಿರಸ = ನಮ್ಮೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುತ್ತಿದ್ದು, ಈಗ
 ಕಪಟನಾಟಕಮಾಡಿ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ವಿರಸವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದ. ತರುಣೇರ
 ಗೊಳಿಲಿ = ಗೋಪಿಯರ ಮನಸ್ಸಿನ ದುಃಖವನ್ನು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿಸಿ.
 ಈಪರಿಯಲ್ಲಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಮ್ಮನ್ನು ದುಃಖಿತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಈ
 ರೀತಿ ಸರಿಯಲ್ಲವೆಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಕರೆದು ತಾರೆಂದು ಕಳಕಳಿಯಿಂದ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸು
 ತಾರೆ ಉದ್ಧವವನ್ನು.

ಚಿೞಲ

(ಅಂಕಿತ-ಹಯವದನ) (ಶ್ರೀನಾದಿರಾಜರ ಕೃತಿ)

ರಾಗ-ಪೂರ್ವಿ

ರೂಪಕತಾಳ

ಲೋಕ ಭರಿತನೋ ರಂಗನೇಕಚರಿತನೋ ||

||ಪ||

ಕಾಕು ಜನರ ತರಿದು ತನ್ನೇಕಾಂತಭಕ್ತರ ಪೊರೆವ ಕೃಷ್ಣ ||

||ಅ||

ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ರಾಜರಾಜರಿರಲು ಧರ್ಮ

ರಾಜಸುತನು ಈತನ ಸಭಾವೊಜೆಗರ್ಹನೆನಿಸಿದಾತ ||

||೧||

ಮಿಕ್ಕ ಸೃಪರ ಜರಿದು ಅಮಿತವಿಕ್ರಮ ಯದುವರನೆ ತನಗೆ

ತಕ್ಕ ರಮಣನೆಂದು ರುಕ್ಮಿಣಿ ಉಕ್ತಿ ಮಾಲೆಯಿಕ್ಕಿದಳಾಗ ||

||೨||

ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಸುತ್ತಮುತ್ತಿದ ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು

ಒತ್ತು ಚಕ್ರದಿಂದ ನಿಜಭಕ್ತ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಕಾಯ್ದು ||

||೩||

ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗಿ ನೊಕ್ಕಿ ನಾನೆ ವಾಸುದೇವನೆಂದು
ಹೀನ ಪಾಂಡ್ರಕನ ಶಿರವ ಜಾಣರಾಯ ಖಂಡಿಸಿ ಮೆರೆದ || ೪೭ ||

ತನ್ನ ಸೇವಕಜನರ ಪೊರೆದು ಉನ್ನಂತ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ನಿಂತು
ಘನ್ನ ಮಹಿಮೆಯಿಂದ ಮೆರೆವ ಪ್ರಸನ್ನ ಹಯನದನ ಕೃಷ್ಣ || ೪೮ ||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :-

ಲೋಕಭರಿತನೋ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗತ ಸರ್ವದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪೂರ್ಣ
ವ್ಯಾಪ್ತನು. ರಂಗ = ಸರ್ವಜೀವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಬಿಂಬನು
ಅನೇಕಚರಿತನೋ = ನಾನಾಮಹಿಮೆ ಮತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರವುಳ್ಳವನು.
ಕಾಕುಜನರ = ದುಷ್ಟಜನರ. ತರಿದು = ನಾಶಮಾಡಿ (ದುಷ್ಟಪಕ್ಷಣ
ಕಾರ್ಯ). ಏಕಾಂತಭಕ್ತರ = ಅಂತರಂಗಭಕ್ತರನ್ನು. ರಾಜಸೂಯ
ಯಾಗ = ಪಾಂಡವರು ಯುಧಿಷ್ಠಿರನ ನೇತೃತ್ವದಲ್ಲಿ ನಡೆಯಿಸಿದ ಅದ್ಭುತ
ಯಾಗ. ರಾಜರಾಜರಿರಲು = ಅನೇಕ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಅತಿರಥ ಮಹಾರಥ
ರಿದ್ದರೂ, ಧರ್ಮರಾಜಸುತನು = ಯಮಧರ್ಮರಾಯನ ವರದಿಂದ
ಕುಂತಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ. ಸಭಾಪೂಜೆಗೆ = ಅಗ್ರಪೂಜೆಗೆ
ಮಿಕ್ಕನ್ನಪರ = ಶಿಶುಪಾಲನೇ ಮೊದಲಾದ ರಾಜರುಗಳನ್ನು. ಜರಿದು
= ತಿರಸ್ಕರಿಸಿ. ಅಮಿತವಿಕ್ರಮ = ಮಿತಿಯಿಲ್ಲದ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿ.
ಯದುವರನೆ = ಯದುಕುಲ ತಿಲಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ. ಉಕ್ಕಿ = ಅನಂ
ದೋದ್ರೇಕದಿಂದ. ಮಾಲೆಯಲಿಕ್ಕಿದಳಾಗ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೊರಳಿಗೆ
ಮಾಲೆಹಾಕಿ, ವರಿಸಿದಳು. ಉತ್ತರ = ವಿರಾಟರಾಯನ ಪುತ್ರಿ. ಅಭಿ
ಮನ್ಯುವಿನ ಪತ್ನಿ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮಾತೆ. ಅಸ್ತ್ರವನ್ನು = ಪರೀಕ್ಷಿತನು
ಉತ್ತರೆಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವಾಗ, ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಕಲಿಯ ಆವಿಷ್ಠನಾಗಿ
ಪಾಂಡವರ ಕುಲವನ್ನೇ ನಿರ್ವಂಶವಾಗಿ ಮಾಡಲು ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ ಮಾಡಿ, ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ
ಬಿಡಲು, ಚಿತ್ರದಿಂದ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಸುಧರ್ಮನಚಿತ್ರವನ್ನು

ಬಿಟ್ಟು ಗರ್ಭಸ್ಥ ಶಿಶುವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಜ್ಞಾನಶೂನ್ಯನಾಗಿ =
 ಅಜ್ಞಾನಿಯಾಗಿದ್ದ. ಸೊಕ್ಕಿ = ಮದದಿಂದ ಕೊಬ್ಬಿದ್ದ. ಹೀನ ಪೌಂಡ್ರ
 ಕನ = ಪುಂಪ್ರಮಾಣದ ವಸುದೇವನ ಪುತ್ರ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಂತೆಯೇ ತಾನೂ
 ಕೀರ್ತಿಪಂತನಾಗಬೇಕೆಂಬ ದುರುದ್ದೇಶದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನಂತೆಯೇ ಶಂಖ ಚಕ್ರ
 ಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ (ಕೃತಕಾಯುಧಗಳು) ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಹೋರಾಡಿ ಸೋತನು.
 ನಂತರ ಶಿವನನ್ನು ಕುರಿತು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿ ಅವನನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರಗ
 ಳನ್ನು ಪಡೆದನು. ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಆ ಅಸ್ತ್ರಗಳೆಲ್ಲವೂ ವ್ಯರ್ಥ
 ವಾಗಲು, ಕೊನೆಗೆ ನಿರಾಶನಾಗಿ ಕ್ಷುದ್ರಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದನು.
 ಅದೂ ಕುರಿತವಾಯಿತು. ಕೊನೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನಿಂದಲೇ ಹತನಾದ. ಘನ
 ನುಹಿಮೆಯಿಂದ = ಉನ್ನತ ಮಹಾಮಹಿಮನಾಗಿ. ಮೆರೆನ =
 ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ ವೈಭವಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ವಿಜೃಂಭಿಸುತ್ತಾ. ಪ್ರಸನ್ನ =
 ಭಕ್ತರಪಾಲಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಪ್ರದನಾಗಿ.

೫೯೯

(ಅಂಕಿತ-ಹಯನನ)

೨೫-ನೀಲಾಂಬರಿ

ನಿಶ್ರಘಾಪತಾಳ

ಏನು ಸುಕೃತವ ಮಾಡಿದಳೋ ಯಶೋದ

ಶ್ರೀನಿಧಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನ್ನ ಕರೆದು ಮುದ್ದಿಸುವಳಂತೆ ||

||ಪ||

ಗಂಗಾಜನಕನಿಗೆ ಗಡಿಗೆ ನೀರೆರೆವಳಂತೆ

ಮಂಗಳಾಂಗಗೆ ಶೃಂಗರಿಸುವಳಂತೆ

ತುಂಗ ಭೂಧರನ್ನ ತೊಟ್ಟಿಲೊಳು ತೂಗುವಳಂತೆ

ಕಂಗಳಿಗೆಗೋಚರನ ಕರೆದಪ್ಪಿಕೊಂಬಳಂತೆ ||

||೧||

ಸಗವನೆತ್ತಿದವನ ಮಗುವೆಂದೆತ್ತುವಳಂತೆ
ನಿಗಮಗೋಚರನ ತಾ ನಿಟ್ಟಿವಳಂತೆ
ಅಗಣಿತಸತ್ವನ್ನ ಹಗ್ಗದಿ ಕಟ್ಟುವಳಂತೆ
ಮಿಗಿ ನಿತ್ಯತ್ಯಪ್ತಗೆ ಪಾಲನೆರೆವಳಂತೆ ||

||೨||

ಬಹುಮುಖಿನಿಗೆ ಭಾಮೆ ಮುದ್ದು ಕೊಡುವಳಂತೆ
ಅಹಿತಲ್ಪನಿಗೆ ಹಾವತುಳಿದೀಯೆಂಬಳಂತೆ
ಮಹಾ ದೈತ್ಯದ್ವಲ್ಲಣಗೆ ಬಹು ಭಯವ ತೋರುವಳಂತೆ
ಮಹಿಮೆ ನರಸಿಂಹಗೆ ಗುಮ್ಮನ ತೋರುವಳಂತೆ ||

||೩||

ಚತುರ್ಮುಖವಿತನ ಸುತನೆಂದೆತ್ತುವಳಂತೆ
ಶ್ರುತಿವಿನುತಗೆ ಜೋಗುಳಪಾಡುವಳಂತೆ
ರತರವಿತೇಜಗಾರಕಿಯನೆತ್ತುವಳಂತೆ
ಗತಭೀತನಿಗೆ ಭಾಮೆ ರಕ್ಷೆಯಿಕ್ಕುವಳಂತೆ ||

||೪||

ಕಡೆಗೋಲ ನೇಣ ಕೈಯಲಿ ಪಡಿದೊಲವಿಂದ
ಪಡುಗಡಲತಡಿಯ ದ್ವಾರಕನಿಲಯ
ಬಡದೆ ನೆಲೆಸಿದ ಹಯವಡನೆ ಮುದ್ದು
ಉಡುಪಿನ ಕೃಷ್ಣನ ಉಡಿಯೊಳಿತ್ತುವಳಂತೆ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : —

ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಹಯವದನವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತರಾದ ಶ್ರೀ ವಾದಿರಾಜ
ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಯಶೋದೆಯ ಪುಣ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿ
ದ್ದಾರೆ. ಅವಾರ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನಾದ ಅಪ್ರಮೇಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು
ಅಕ್ಕರೆಯಿಂದ ಪಾಲಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸುಕೃತ = ಪುಣ್ಯ. ಶ್ರೀನಿಧಿ = ಶ್ರೀನಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೆ ಭಾಗ್ಯಪ್ರದನಾದ. ಗಂಗಾಜನಕನಾದ ಮಂಗಳಸ್ವರೂಪನಿಗೆ ನೀರೆರೆದು ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸುವಳಂತೆ. ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ನಾನಾ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶೃಂಗಾರಮಾಡುವಳಂತೆ. ಉನ್ನತ ಪರ್ವತವನ್ನು (ತುಂಗಭೂಧರ) ಎತ್ತಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು (ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿ) ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ತೂಗುವಳಂತೆ. ಆಗೋಚರನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆದು ಆಲಂಗಿಸಿ ಕೊಳ್ಳುವಳಂತೆ. ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದವನನ್ನು ದೃಷ್ಟಿಸಿನೋಡುತ್ತಾಳಂತೆ. ಆಮಿತಶಕ್ತನನ್ನು ಹಗ್ಗದಿಂದ ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಳಂತೆ. ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನೂ ಮತ್ತು ಸ್ವರಮಣನೂ ಆದ ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತನಿಗೆ ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಕೊಡುವಳಂತೆ. ಸಹಸ್ರವದನವುಳ್ಳವನಿಗೆ ಆ ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯು ಎತ್ತಿ ಮುತ್ತಿಕೊಡುವಳಂತೆ. ಶೇಷನನ್ನೇ ಶಯನವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ (ಅಹಿತಲ್ಪನಿಗೆ) ವಿಚಿತ್ರ ಮಹಿಮನಿಗೆ ಹಾವು ತುಳಿದೀಯಾ-ಎಂದು ಕಳವಳಪಡುವಳಂತೆ. ದಾನವಾಂತಕನಾದ ಆ ದೇವದೇವನಿಗೆ ಗದರಿಸಿ ಭಯತೋರುವಳಂತೆ ತುಂಗಮಹಿಮನಾದ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ ಗುಮ್ಮನನ್ನು ತೋರಿಸಿ ಹೆದಸುವಳಂತೆ. ಬ್ರಹ್ಮಪಿತನನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನೊಂದು ಎತ್ತುವಳಂತೆ. ವೇದಸ್ತುತ್ಯನಿಗೆ ಜೋಗುಳ ಪಾಡುವಳಂತೆ. ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶನಿಗೆ ನೀರಾಜನ ಎತ್ತುವಳಂತೆ. ಭಯವಿದೂರನಿಗೆ (ಗತಭೀತನಿಗೆ) ಭಾಮೆ ರಕ್ಷೆ ಇಡುವಳಂತೆ. ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನು ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕಡೆಗೋಲನ್ನು, ಇನ್ನೊಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಗ್ಗವನ್ನು (ನೇಣು) ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. (ಗೋಪಾಲನವೇಷ). ಪಡುಗೆಡಲ ತಡಿಯು = ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದ ಪೀರದಲ್ಲಿರುವ ರಜತಪೀಠಪುರದಲ್ಲಿ (ಉಡುಪಿ) ಶ್ರೀಮನ್ನಾಥಸ್ವಾಮಿಗಳಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತನಾದ ಹಯವದನನ್ನು ತನ್ನ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಎತ್ತುವಳಂತೆ. ಅತ್ಯುತ್ತಮ ಉತ್ಪ್ರೇಕ್ಷಾಲಂಕಾರ.

೬೦೦

(ಅಂಕಿತ ಹಯನದನ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಏಕತಾಳ

ನೆನೆವೆನುದಿನ ನೀಲನೀರದ

ವರ್ಣನ-ಗುಣರನ್ನನ ||

||ಪ||

ಮುನಿಜನಪ್ರಿಯ ಮುದ್ದು ಉಡುಪಿನ

ರಂಗನ-ದಯಾಪಾಂಗನ ||

||ಅ||

ದೇವಕೀಜರರೋದಯಾಂಬುಧಿ

ಚಂದ್ರನ-ಗುಣಸಾಂದ್ರನ

ಗೋವ್ರಜಕಿ ಘನ ಯಮುನೆಯ ದಾಟಿ

ಬಂದನ-ಅಲ್ಲಿ ನಿಂದನ

ಮಾವ ಕಳುಹಿದ ಮಾಯಾ ಶಟವಿಯ

ಕೊಂದನ-ಚಿದಾನಂದನ

ದೇವರಿಪ್ಪ ದೈತ್ಯೇಂದ್ರ ಶಕಟನ

ಒದ್ದನ-ಶ್ರುತಿಸಿದ್ಧನ ||

||೧||

ಗೋಕುಲದ ಗೋಪಿಯರ ವಂಚಕ

ಚೋರನ-ಬಹು ಧೀರನ

ಅನೇಕ ನಾರಿಯ ರ್ವರಸನವನು ಕ

ದ್ವಯನ-ತುರುಗಾಯ್ದ

ನಾಕಿಯರಿಗೆಘೇನು ವಕ್ರ ವಿ-

ಘಾತನ-ವಿಖ್ಯಾತನ

ಕಾಕುಮತಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಘಣ

ತುಳಿದನ-ಅವಗೊಲಿದನ ||

||೨||

ರೈಲವನು ಅಹಿಶಯನ ಬೆರಳಲಿ
 ಅಂತನ-ಬಲವಂತನ
 ನೋಳೆ ಸಾಸಿರ ಬಾಲೆಯರ ಕರ
 ಪಿದನ-ಸುಧೆಗೂಡಿದನ
 ಬಾಲಿ ಭಾಮೆಯರೊಡನೆ ಜಲಕ್ರೀಡೆ
 ಗಿಳಿವನ-ಅಲ್ಲಿ ನಲಿದನ
 ರೇರೆಯಲಿ ಲಲನೆಯರಿಗಿಷ್ಟವ
 ಕೊಟ್ಟನ-ಸಂತುಷ್ಟನ ||

||೩||

ಕೂರ ಬಕ ಕೇಟಗನ್ನೆಲ್ಲರ
 ಸೀಳ್ದನ-ಸುರರಾಳ್ದನ
 ಅಕ್ಕರ ಕರೆಯಲು ಹರುಷದಿಂದಲಿ
 ಬಂದನ-ಸುರವಂದ್ಯನ
 ನಾರಿ ಕುಬುಜೆಗೆ ಭೂರಿ ಸಂತ
 ವಿತ್ತನ-ಅತಿಶಕ್ತನ
 ವಾರ-ವನು ಕಿಡಹಿದಪ್ರತಿ
 ಮಲ್ಲನ-ಅತಿಚೆಲ್ಲನ ||

||೪||

ಸುಲಭದಿಂದಲಿ ವಿವನ ಧನುಷನು
 ಮುರಿದನ-ನೆರೆಮರೆದನ
 ಮಲಿತ ಮಲ್ಲರ ಕಿಡಹಿ ರಂಗದಿ
 ಸಂತನ-ಜಯವಂತನ
 ವಿಳಕುಲಾಗ್ರಣಿ ಕಂಸನೆಂಬನ
 ಹೊಡೆದನ-ಹೂಡಿಗೆಡೆದನ
 ಬಲದಿ ತಾಯಿತಂದೆ ಬಂಧನ
 ಕಡಿದನ-ಯಶ ಪಡೆದನ ||

||೫||

ಭುವನ ಪಟ್ಟವನುಗ್ರ ಸೇನಗೆ
 ಕೊಟ್ಟನು-ಅತಿಪ್ರೇಷನ
 ಯುಪತಿಯರಿಗುವ ಪನ ಕಳುಹಿದ
 ಜಾಣನ-ಸುಪ್ರವೀಣನ
 ವಿವಿಧ ವಿದ್ಯಾ ಕಲೆಗಳಿಲ್ಲವ
 ನರತನ-ಶುಭಚರಿತನ
 ಜಪನ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ದ್ವಿಜನ ಕಂದನ
 ತಂದನ-ಅನಂದನ ||

||೬||

ಕುಮತಿ ವಿಳ ಮಾಗಧನ ಯುದ್ಧದಿ
 ಗೆದ್ದನ-ಅನವದ್ಧನ
 ದ್ಯುಮಣಿ ಸಮದ್ವಾರಕಿಯ ರಚಿಸಿದು
 ದಾರನ-ಗಂಭೀರನ
 ಸುಮತಿ ಮುಚುಕುಂದನೊದ್ದ ಯವನನ
 ಸುಟ್ಟನ-ಅತಿ ದಿಟ್ಟನ
 ವಿಮಲ ನುಚರಿತ್ರಾಷ್ಟಮಹಿಷಿಯ
 ರಾಳ್ವನ-ನೆರೆ ಬಾಳ್ವನ ||

||೭||

ಮುರ ಸರಕಿ ಮುಖ್ಯರನು ಚಕ್ರದಿ
 ತಂದನ-ಕರಿವರದನ
 ಸುರತರುವ ಸತಿಗಾಗಿ ತಂದ ನ
 ಮರ್ಧನ-ಜಗತ್ಕರ್ತನ
 ದುರುಳ ಶಿಶುಪಾಲಾದಿ ದೈತ್ಯ ಸಂ
 ಹಾರನ-ಬಹುಶೂರನ
 ಕುರುಕುಲಕೆ ಲಯವಿತ್ತ ಪಾಂಡವ
 ಪ್ರೀಯನ-ಕವಿಗೇಯನ ||

||೮||

ಇಂತು ಇಳಿಯ ಸುಜನರ ಸಲಹುವ
 ಕಾಂತನ- ಸಿರಿವಂತನ
 ಪಂಥಸ್ತು ಪ್ರಸನ್ನ ಹಯನ
 ದನನ- ಮುನಿಮಾನ್ಯನ
 ಸಂತತವೀ ಸಾರಕಧೆಯನು
 ಕೇಳ್ವರ- ಸೆರೆಬಾಳ್ವರ
 ಕಂತುಪಿತ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ
 ಪೊರೆನು- ಸುಖಗರೆವನು ||

||೯||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಶ್ರೀವಾದಿರಾಜ ಗುರುಸಾರ್ವಭೌಮರು ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾವೈಭವವನ್ನು ಸಮಗ್ರವಾಗಿ ಬಿತ್ತಿಸಿರುತ್ತಾರೆ

ನೀಲನೀರದ = ನೀಲಮೇಘ ಶ್ಯಾಮ. (ನೀರದ = ನೀರನ್ನು
 ಕೊಡುವ ಮೇಘಗಳು). ಗುಣರತ್ನನ = ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣ
 ಪೂರ್ಣನು ದಯಾಶಾಂಗನ = ತನ್ನ ಕಡೆಗಣ್ಣಿನ ಕುಡಿ ನೋಟದಿಂದ
 ಕಾರುಣ್ಯವನ್ನು ಸೂಸುವ. ಗೋವ್ರಜಕೆ = ನಂದಗೋಕುಲಕ್ಕೆ, ಘನ =
 ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ತುಂಬಿ ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದ, ಮಾನ = ಸೋದರಮಾವನಾದ
 ಕಂಸ. ಮಾಯಾಶಟಿನಿಯು = ಮಾಯಾವಿಯು ಸ್ವಭಾವತಃ ದುಷ್ಟಳೂ
 ಅವಳೂತನಿ ಎಂಬ ರಕ್ತಸಿ. ಚಿದಾನಂದನ = ಅಪ್ರಾಕೃತ ಜ್ಞಾನಾನಂದ
 ಮಯನ, ದೇವರಿಪು = ವೆಪತೆಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುವಾದ, ಶಕಟನ = ಕಂಸನ
 ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ರಾಕ್ಷಸ. ಬಂಡಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ
 ಬಂದ. ಆ ಬಂಡಿಯ ಬುಡದಲ್ಲಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಯಶೋದೆ ಮಲಗಿಸಿ
 ದ್ದಳು. ಕೃಷ್ಣನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ತನ್ನ ಅಂಗಾಲಿನಿಂದ ಶಕಟವನ್ನು

ಒದ್ದ. ಆ ಆಘಾತಕ್ಕೆ ಬಂಡಿ ಮೂರಿದು, ಶಕಟಾಸುರನು ಸಂಹೃತನಾದ. ತ್ರುತಿಸಿದ್ಧನ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನ, ವೇದಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ನಾರಿಯರ್ವಸನವನು = ಗೋಪಿಯರ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಕದ್ದು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮರದಮೇಲೇರಿದನು ಅವರು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇದಲು, ಅವರ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ಹಿಂದಿರುಗಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ತುರುಗಾಯ್ದನ = ಹಸುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದು ಗೋಪಾಲನ. ನಾಕಿಯರಿಗರಿ = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಶತ್ರುವಾದ (ನಾಕಿಯರಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳಾದ ದೇವತೆಗಳು). ಧೇನುಕ = ಕತ್ತಿಯ ರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ತನ್ನ ಪರಿವಾರಸಹಿತ ಬೃಂದಾವನದ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಶಾಕೇವನದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಲರಾಮನಸಹಿತ ಗೋಪಬಾಲಕ ರೊಡಗೂಡಿ ಆ ವನಕ್ಕೆ ಬಂದ ಧೇನುಕಾಸುರನು ಭಯಂಕರವಾಗಿ ಘರ್ಷಿಸುತ್ತ ಬಲರಾಮನ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದ. ಬಲರಾಮನಲ್ಲಿ ಬಲಾವಿಷ್ಣುನಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಧೇನುಕಾಸುರ ಸಂಹೃತನಾದನು. ವತ್ಸ = ಒಬ್ಬ ರಕ್ಕಸ ಬಲ ರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿ ಆಡುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಕರುವಿನ (ವತ್ಸ)ರೂಪ ತಾಳಿ ಕರುವುಗಳ ಮಂದೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಏನೂ ಅರಿಯದ ಪನಂತೆ ಅದರ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಹಿಂಗಾಲುಗಳನ್ನು ಹಿಡಿದತ್ತಿ ನೆಲಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಳಿಸಿ ಆ ವತ್ಸಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಪ್ರಸಂಗ. ಕಾರುನುತಿ = ದುಷ್ಟಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ. ಕಾಳಿಂಗಿ = ಭಯಂಕರ ಸರ್ಪ. ಕಶ್ಯಪಮುನಿಗಳಿಂದ ಕದ್ದು ವಿನಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದನು. ರಮಣಕದ್ವೀಪದಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದ ಗರುಡನ ಕಾಟ ವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಕಾಳಿಂಗನು ಯಮುನಾಸದಿಯ ಮಡುವನ್ನು ಹೊಕ್ಕ. ಸೌಭರಯುಷಿಗಳ ಶಾಪದ ಕಾರಣದಿಂದ ಗರುಡನು ಅಲ್ಲಿ ಬರಲು ಸಾಧ್ಯವಿರ ಲಿಲ್ಲ. ಕಾಳಿಂಗನ ವಿಷಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಆ ಮಡುವಿನ ನೀರೆಲ್ಲವೂ ವಿಷಮಯ ವಾಯಿತು. ಆ ನೀರನ್ನು ಕುಡಿದ ಗೋವುಗಳು ಮೃತಪಟ್ಟವು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಆ ಮಡುವಿಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕಾಳಿಂಗನ ಹೆಡೆಗಳ ಮೇಲೆ

ನೆರ್ತಿಸಿದನು ಕೃಷ್ಣನ ಪಾದಾಘಾತದಿಂದ ರ್ಘುರ್ಘುರಿತನಾದ ಕಾಳಿಂಗ ನೆತ್ತರು ಕಾಂದೆ. ಅನಗೊಲಿದನ = ನಾಗಕನ್ಯೆಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ವತಿಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಲಾಗಿ ಕರುಣಾಮಯನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಕಾಳಿಂಗನನ್ನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಕಥಾವ್ರಸಂಗ. ಶೈಲನನು = ಇಂದ್ರನು ತನಗೆ ಪೂಜೆ ಸಲ್ಲಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕೋಪದಿಂದ ಪ್ರಚಂಡ ಮಳೆಯನ್ನು ನಂದಗೋಕುಲದ ಮೇಲೆ ಗರೆದನು. ಆಗ ಸಕಲಗೋಪಾಲರೂ ವಸುಕರುಗಳೂ ಕಂಗೆಟ್ಟವು. ಆಗ ವಯಾಮಯನಾದ ಆ ವಾಮೋದರನು ಗೋಪರ್ಧನಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯಿನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ ಸಕಲರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು ಅಹಿತಯನ = ಶೇಷಶಾಯಿಯಾದ ಪ್ರೇಷರಮಾತೃ. ಅಂತನ = ಎತ್ತಿ ಕೊಡೆಯಂತೆ ಹಿಡಿದನು.

ಸೋಳಸಾಸಿರ = ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ ಗೋಪಕನ್ಯೆಯರು. ಖರ = ಕಂಸನ ಪರಿವಾರಭೂತನಾದ ಒಬ್ಬ ದುಷ್ಟರಾಕ್ಷಸ ಬಲರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಗೋಪಬಾಲಕರೊಂದಿಗೆ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಮೇಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ಈತನು ಖರರೂಪದಿಂದ (ಕೊಕ್ಕರೆ) ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನುಂಗಿ, ತನ್ನ ದವಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಅಗಿದು ನೆಲಕ್ಕೆ ಉಗುಳಿದ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಯಾವವಿಧವಾದ ಗಾಯಗಳೂ ಆಗದಿರುವುದನ್ನು ಕಂಡು, ಕೋಪದಿಂದ ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಕೊಕ್ಕಿನಿಂದ ಕುಕ್ಕಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಿದನು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಕಪಕ್ಷಿಯ ಎರಡು ಕೊಕ್ಕುಗಳನ್ನು ಕಚ್ಚಿನವಲ್ಲೆಯನ್ನು ಸೀಳುವಂತೆ ಸೀಳಿಹಾಕಿ ಕೊಂದನು. ಕೇಶ = ಕಂಸನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಇವನು ಭಯಂಕರ ಕುಮರರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದು ದೇವಾರವಮಾಡಿದನು. ಕೃಷ್ಣನು ಆ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೊಂದನು. ಸುರರಾಳ್ವನ = ಉಪೇಂದ್ರ ರೂಪದಿಂದ ಇಂದ್ರಪದವಿಯನ್ನು ಆಳಿದನು. ಕುಂಬುಜಿಗೆ = ಕಂಸನ ದಾಸೀವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬಳು ಗೂನುವೆನ್ನು ವಕ್ರದೇಹದಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದ ಕುಬ್ಜೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬಲರಾಮ ಗೋಪಬಾಲಕರನೊತೆ ಮಧುರಗೆ ಬಂವಾಗ, ಕುಬ್ಜೆಯ ಡೊಂಕನ್ನು ತಿನ್ನಿ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಭೂರಿ ಸಂತಸನಿತ್ತನ = ಅವಳಿಗೆ ತನ್ನ ಅಂಗಸಂಗವನ್ನಿತ್ತು ಸಂತೋಷಪಡಿಸಿದನು. ವಾರಣನು =

ಕುವಲಯಾಪೀತ ಎಂಬ ಮದ್ದಾನೆಯನ್ನು ಅಪ್ರತಿಮಲ್ಲಿನ = ಚಾಣೂರ ಮುಷ್ಠಿಕಾದಿ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಜಿಟ್ಟಿಗಳನ್ನು ಗೆದ್ದ ಆಸದ್ವಶ ವೀರನು ಅತಿ ಚೆಲ್ಲನ = ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿಯು.

ಹುಡುಗೇಡೆದನ = ನೆಲಕ್ಕೆ ಬೀಳಿಸಿ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂತು ಮುಷ್ಠಿ ಪ್ರಹಾರದಿಂದ ಸಂಹರಿಸಿದ ಅಪ್ರತಿಮವೀರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಉಗ್ರಸೇನ = ಜಂದ್ರವಂಶದ ಅರಸು ಕಂಸಾಸುರನ ತಂದೆ. ಯದುವಂಶದ ಅಹುರನ ಪುತ್ರ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸವಧಾನಂತರ ತುರಂಗವಾಸದಲ್ಲಿಿದ್ದ ಉಗ್ರಸೇನನನ್ನು ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡಿಸಿ ರಾಜ್ಯಾಭಿಷೇಕಮಾಡಿದನು. ಉದ್ಭವ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ತಮಿತ್ರ ಹಾಗೂ ಪರಮ ಭಕ್ತ. ಗೋಕುಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಹೇಳಲು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣದಿಂದ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದನು. ದ್ವಿಜನಕಂದನ = ಮೃತನಾಗಿದ್ದ ತನ್ನ ಗುರುಪುತ್ರನನ್ನು (ಸಾಂದೀಪನ ಮಗ) ಬದುಕಿಸಿ ಗುರುಕಾಣಿಕೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ತಂದ ಪರಮ ಕರುಣಾಸಾಗ ರನು. ಅನಂದನ = ಸುಖಪೂರ್ವನು. ನಾಗಧನ = ಮಗಧ ರಾಜ್ಯದ ಅರಸನಾದ ಜರಾಸಂಧ. ಬೃಹದ್ರಥರಾಜನ ಪುತ್ರ ಈತನ ಮಾತೆ ಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದಾಗ ಎರಡು ಸಿಂಹಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದನು. ಜರಾ ಎಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಆ ಎರಡು ಸಿಂಹಗಳನ್ನು ಜೋಡಿಸಿದ್ದರಿಂದ ಜರಾಸಂಧನೆಂಬ ಹೆಸರಾಯಿತು. ಗಿರಿವ್ರಜ ಇವನ ರಾಜಧಾನಿ. ಮಹಾಶಿವಭಕ್ತ ಅಸ್ತಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಸ್ತಿ ಎಂಬ ಈರ್ವರು ಪುತ್ರಿಯರು ಇಬ್ಬರನ್ನು ಕಂಸನಿಗೆ ಲಗ್ನ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದ. ಕಂಸದ್ವಂಸಿಯಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದ್ವೇಷಿಸಲಾರಂಭಿಸಿದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಭೀಮಾರ್ಜುನರೊಡನೆ ವಿಪ್ರವೇಷದಿಂದ ಅವನ ಪುರ ಪೊಕ್ಕು ಯುದ್ಧ ಭಿಕ್ಷೆ ಬೇಡಿದರು. ಮಲ್ಲ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಭೀಮಸೇನನಿಂದ ಹತನಾದ. ಅನವದ್ಯನ = ದೋಷರಹಿತನ. ದ್ಯುಮಣಿಸನು = ಸೂರ್ಯನ ಕಾಂಕ್ಷೆಯನ್ನು ಹೋಲುವ ಸುಂದರ ದ್ವಾರಕಾಪುರವನ್ನು ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ. ಮುಚುಕುಂದ = ಸೂರ್ಯವಂಶದ ಮೂಲಧಾತರಾಜನ ಪುತ್ರ. ಅಂಬರೀಷ ಮತ್ತು ಪುರುಕುತ್ಸರು ಈತನ ಸಹೋದರರು. ಕಾಲ ಯಾವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಟ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಹೆಯನ್ನು ಹೊಕ್ಕ. ಅಲ್ಲಿ

ಮುಚುಕುಂದ ಮಲಗಿ ನಿದ್ರಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಕಾಲಯವನನ ಪಾದ ಮುಚುಕುಂದ ನಿಗೆ ಸೋಕಿ ಎಚ್ಚಿತ್ತನು. ತನ್ನ ಕ್ರೂರ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನನ್ನು ದುರು ಗುಟ್ಟಿ ನೋಡಿದಾಗ ಕಾಲಯವನನು ಉರಿದು ಬೂದಿಯಾದನು. ಯವನನ = ಕಾಲಯವನನು ಯಾದವರ ಪುರೋಹಿತರಾದ ಗರ್ಗಮಹರ್ಷಿಯ ಮಗ ಗರ್ಗನಿಂದ ಆಪ್ತರಸ್ತ್ರೀಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದವನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲಿನ ದ್ವೇಷದಿಂದ ಅವನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿಹೋದಾಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗವಿಯೊಂದನ್ನು ಹೊಕ್ಕನು. ಕಾಲಯವನನೂ ಸಹ ಆ ಗುದಾ ಪ್ರವೇಶಮಾಡಿ ಕತ್ತಲಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ಮುಚುಕುಂದನನ್ನು ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ತಿಳಿದು ಎಡಗಾಲಿನಿಂದ ಒದ್ದನು. ಆಗ ನಿದ್ರಾಭಂಗದಿಂದ ಎಚ್ಚಿತ್ತಿ ಮುಚುಕುಂದನ ದೃಷ್ಟಿವಾತದಿಂದ ಬೂದಿಯಾದನು. ವಿಮಲ ಸುಚರಿತ್ರ = ಲವಲೇಶವೂ ದೋಷಗಳಿಲ್ಲದ ಶುದ್ಧ ಚಾರಿತ್ರನು ಅಸ್ವನುಹಿಷಿಯರಾಳ್ವನ = ರುಕ್ಮಿಣೀ-ಸತ್ಯಭಾಮೆ ನೀಲಾದಿಪುಣ್ಯಹಿಷಿಯರು. ಇಷ್ಟು ಎಂಟುಮಂದಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪ ಮುಹಿಸಿಯರು.

ಮೂರೆ = ನರಕಾಸುರನ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಹತನಾದ ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ “ಮೂರಾರಿ”-ಎಂಬ ಹೆಸರು ಬಂದಿತು. ನರಕಾಸುರ = ಎದ್ದು ಪರಹುವತಾರವನ್ನು ತಾಳಿದಾಗ, ಆತನ ದೇಹದಿಂದ ಒಂದು ತೊಟ್ಟು ಬೆವರು ಸೆಲದಮೇಲೆ ಬಿತ್ತು. ಅವರಿಂದ ಭೂದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಜನಿಸಿದ ಘಂಪುತ್ರನು. ಇವನ ರಾಜಧಾನಿ ಪ್ರಾಗ್ಜ್ಯೋತಿಷಪುರ ರೋಕಕಂಟಕನಾದ ದುರುಳ. ಇಂದ್ರನ ಶ್ವೇತಚ್ಚಕ್ರಗಳನ್ನು ಕದ್ದ. ಇಂದ್ರನ ಜನನಿಯಾದ ಅಮಿತಿಯ ಕರ್ಣಕುಂಡಲಗಳನ್ನೂ ಮೇರು ಪರ್ವತದ ಮೇಲೆ ಶಿಖರವನ್ನು ಅಕಪರಿಸಿದ. ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕರು. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ ಅವನ ಬಂಧನವಲ್ಲಿದ್ದ ೧೭ ೦೦೦ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ. ನರಕಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ದಿವಪೀ ‘ನರರಚಿತುವಂ’ ಎಂದು ವ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ಕರಿವರದನ = ಗಂಗೆಯ ರಕ್ಷಕನು.

ಸುರತರುಣ = ಇಂದ್ರನ ಗರ್ವಭಂಗಗೈದು, ತನ್ನ ಪ್ರಿಯಪತ್ನಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಗಾಗಿ ಪಾರಿಜಾತ ವೃಕ್ಷವನ್ನು (ಕಲ್ಪದ್ರುಮ) ತಂದ ವ್ರಸಂಗ. ಜಗತ್ಕರ್ತನ = ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಾದಿ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನು. ಶಿಶುಪಾಲ = ಯದುವಂಶದ ಅರಸು. ದಮಘೋಷ ಈತನ ತಂದೆ. ವಸುದೇವನ ತಂಗಿ ಶ್ರುತಶ್ರವೆ ಈತನ ಜನನಿ. ಕುಂಠ ಮತ್ತು ಶ್ರುತಶ್ರವೆ ಈರ್ವರೂ ನಹೋದರಿಯರು. ಪ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನೋದರತ್ತೆಯ ಮಗ. ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಅಂಶ. ಜಯ ಮತ್ತು ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಎಂಬ ಪೀವದ್ವಯಾ ವಿಶಿಷ್ಟನು. ಇವನ ಜನನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಇವನಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ತೋಳುಗಳು, ಮೂರು ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಇದ್ದು ವಿಕಾರರೂಪಿಯಾಗಿದ್ದ. ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳು ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತರಾಗಿರುವಾಗ “ಯಾವ ಮಹಾಮಹಿಮನ ಕರಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಇವನ ಎರಡು ತೋಳುಗಳೂ, ಹೆಣೆಯ ಕಣ್ಣೂ ಹೋಗುವುವೋ, ಅವನೇ ಇವನಿಗೆ ಮೃತ್ಯು”- ಎಂದು ಆಕಾಶವಾಣಿ ಹೇಳಿತು. ಒಮ್ಮೆ ಕೃಷ್ಣನು ಮಗುವನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡಾಗ ಆಕಾಶವಾಣಿಯ ನುಡಿ ಸತ್ಯವಾಯಿತು. ಆಗ ಶ್ರುತಶ್ರವೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕಳು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಮಾಧಾನಪಡಿಸಿ, ಆತನು ನೂರು ಅಪರಾಧಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಕ್ಷಮಿಸುವೆನು. ಆದರೆ ನೂರೊಂದು ಅಪರಾಧಗಳಾದಾಗ ಸಂಹರಿಸುವೆ-ಎಂದು ವಚನವಿತ್ತನು. ರಾಜಸೂಯ ಯಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಅಗ್ರಪೂಜೆ ಎಂದು ನಿರ್ಧಾರವಾದಾಗ, ಶಿಶುಪಾಲನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಾಚಾಮಗೋಚರವಾಗಿ ನಿಂದಿಸಿದನು. ನೂರು ನಿಂದೆಯವರೆಗೂ ಸಹಿಸಿಕೊಂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ನಿಂದೆಯನ್ನು ಮುಂದುವರಿಸಲು, ಚಕ್ರದಿಂದ ಅವನ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿದನು. ಕುರುಕುಲಕ್ಕೆ ಲಯವಿತ್ತ = ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರಯುದ್ಧದ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನೂ ಸಮಗ್ರ ಕುರುಕುಲ ನಾಶಕ್ಕೆ ಕರ್ತನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕುರು ಕುಲಲಯವು ಕೃಷ್ಣ ಭೀಮರಿಂದಾಯಿತು. (ಹರಿವಾಯುಗಳೇ ಕಾರಣ) ಕವಿಗಾಯನ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಸ್ತುತನು.

ಇಳಿಯ ಸುಜನರ = ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಿನ ಸಜ್ಜನರನ್ನು, ಕಾಂತನ = ಜಗತ್ಪ್ರಭು. ಸಿರಿವಂತನ = ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಪರಿಪೂರ್ಣನ

ಪಂಥವುಳ್ಳ = ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪನಾದ. ಮುನಿನೂನ್ಯನಾದ = ಜ್ಞಾನಿ
 ಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಜ್ಞತನಾದ. ಕಂತುಪಿತ = ಮನ್ಮಥಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ
 ಪ್ರೇರಿತನು = ಅಪತ್ತುಗಳಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು. ಸುಖಗೇರಿತನು =
 ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಭೋಗಭಾಗ್ಯಗಳನ್ನಿತ್ತು, ಪರದಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪ
 ವಾದ ಮುಕ್ತಿಸುಖವನ್ನ ಕರುಣಿಸುವನು.

೬೦೧

(ಪುರಂದರನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಪೀಠ

ಆದಿತಾಳ

ದೇವಕಿಕಂದ ಮುಕುಂದ ||

||ಪ||

ನಿಗಮೋದ್ಧಾರ ನವನೀತಜೋರ
 ವಿಗಪತಿವಾಹನ ಜಗದೋದ್ಧಾರ ||

||೧||

ಶಂಖಚಕ್ರಧರ ಶ್ರೀಗೊವಿಂದ
 ಪಂಕಜಲೋಚನ ಪರಮಾನಂದ ||

||೨||

ಮಕರಕುಂಡಲಧರ ಪೋಹನವೇಷ
 ರುಕುಮಿಣವಲ್ಲಭ ಪಾಂಡವಪೋಷ ||

||೩||

ಕಂಸಮರ್ದನ ಕೌಸ್ತುಭಾಭರಣ
 ಹಂಸವಾಹನ ಪ್ರಾಜ್ಞ ಚರಣ ||

||೪||

ವರವೇಲಾಪುರ ಚೆನ್ನ ಪ್ರಸನ್ನ
 ಪುರಂದರನಿತ್ಯ ಲ ಸಕಲ ಗುಣಪೂರ್ಣ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಪುರಂದರದಾಸವರ್ಯರ ಕೀರ್ತನೆ. ದೇವಕಿ ಕಂದ = ದೇವಕೀಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮುಕುಂದ = ಮೋಕ್ಷ ಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ನಿಗಮೋದ್ಧಾರ = ವೇದಗಳನ್ನು ಶರಣರೂಪದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಕದ್ದು ಸಮುದ್ರಗರ್ಭವನ್ನು ಸೇರಿದ ನೋಮಕ ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ಕೊಂದು ವೇದಗಳನ್ನು ಪುನಃ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದಿತ್ತನು. ನವನೀತಚೋರ = ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನವನೀತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರು ವಿದ್ಯಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಮನೋಪಹಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನವನೀತಚೋರನು ಇದು ಅಂತ ರಾರ್ಥ. ಖಗಸಂತಿನಾಹನ = ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗರುಡನನ್ನೇ ವಾಹನ ವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜಗದೋದ್ಧಾರ = ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿರುವ ಜೀವ ಸಮುದಾಯವನ್ನು ಮಹಾಪ್ರಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸುವ ವಿಶ್ವಂಭರನು. ಶಂಖ = ಪಾಂಚಜನ್ಯವೆಂಬ ಶಂಖ (ಜ್ಞಾನಪ್ರದ) ಚಕ್ರ = ಸುಧರ್ಶನವೆಂಬ ಚಕ್ರ (ಅಸುರರಕ್ಷಣ). ಗೋವಿಂದ = ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ, ಗೋವುಗಳು ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲಕರ ರಕ್ಷಕ. ಸಂಕಜ ಲೋಚನ = ಕಮಲದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು (ಪಂಕ- ಕೆಸರು. ಪಂಕಜ ಕೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪ). ಪರಮಾನಂದ = ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಆನಂದಪೂರ್ಣನು. ಮುಕರಕುಂಡಲಧರ = ಮೊಸಳೆಯ ಆಕಾರದ ಕರ್ಣಾಭರಣವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ, ನೋಹನನೇಷ = ಸುಂದರ ವಾದ ವೇಷಭೂಷಿತನು. ಕಂಸಮರ್ದನ = ಸೋದರಮಾವನಾದ ಕಂಸಾ ಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹಂಸನಾಹನ ಪೂಜಿತ = ಹಂಸ ವಾಹನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಪೂಜಿತ ಚಾರುಚರಣವುಳ್ಳವ. ವೇಲಾ ಪುರಚೆನ್ನ = ಬೇಲಾರಿನ ಚನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ.

೬೦೨

(ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಅಟಿತಾಳ

ಪೋಗದರೆಲೋ ರಂಗ-ಬಾಗಿಲಿಂದಾಚೆಗೆ ||

||ಪ||

ಭಾಗವತರು ಕಂಡರೆತ್ತಿಕೊಂಡೊಯ್ಯೋರೋ ||

||ಅ||

ಸುರಮುನಿಗಳು ತಮ್ಮ ಹೃದಯಗಹ್ವರದಲ್ಲಿ
ಪರಮಾತ್ಮನ ಕಾಣದರಸುವರೋ
ಮೊರಕದ ವಸ್ತುವು ದೊರಕಿತು ತಮಗೆಂದು
ಹರುಷದಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಕರೆದತ್ತಿಕೊಂಬರೋ ||

||೧||

ಅಣಿತಗುಣ ನಿನ್ನ ಜಗದ ನಾರಿಯರೆಲ್ಲ
ಹಗೆಯಾಗಿ ನುಡಿವರೊ ಗೋಪಾಲನೇ
ಮಗುಗಳ ಮಾಣಿಕ್ಯ ತಗುಲಿತು ಕರಕೆಂದು
ಬೇಗದಿಂದಲಿ ಬಂದು ಬಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಬರೋ ||

||೨||

ದಿಟ್ಟನಾರಿಯರೆಲ್ಲ ಇಷ್ಟವ ಸಲಿಸೆಂದು
ಅಟ್ಟಟ್ಟಿ ಬೆಸ್ತಿಂದೆ ತಿರುಗುವರೊ
ಸೃಷ್ಟೀಶ ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲರಾಯನೇ
ಇಷ್ಟಿಷ್ಟು ಜಿಣ್ಣೆಯ ಕೊಟ್ಟೇನೊ-ರಂಗಯ್ಯ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ :-

ಪುಟ್ಟ ಬಾಲಕ ತುಂಬ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಯಶೋದೆಯು ಮನೆಯ ಬಾಗಿ
ಲಿಂದಾಚೆಗೆ ಹೋಗಬಾರದೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ. ಇದೊಂದು ಸುಮ
ಧುರ ಪ್ರಸಂಗ.

ಭಾಗವತರು = ಭಗವದ್ಭಕ್ತರು. ಸುರಮುನಿಗಳು = ದೇವತೆಗಳು ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಋಷಿಪುಂಗವರು. ಹೃದಯಗಹ್ವರದಲ್ಲಿ = ಹೃದಯಗುಹಾದಲ್ಲಿ (ಹೃದಯಾಕಾಶಗತ ಹೃತ್ಕಮಲದಲ್ಲಿ). ಅರಸು ನರೋ = ತಮ್ಮ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬನನ್ನು ಕಾಣದೇ ನಿನನ್ನನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೊರಕದವಸ್ತುವು = ಅಲಭ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯು. ಅಗಣಿತಗ ಣ = ಲೆಕ್ಕಕ್ಕಿಕ್ಕಿಗದ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಜಗಣಧಾಮನನ್ನು. ಹಗೆಯಾಗಿ = ತಮಗೆ ದಕ್ಕಲಿಲ್ಲ ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ. ಮಗುಗಳ ಮಾಣಿಕೈ = ಮಕ್ಕಳಲ್ಲಿ ರತ್ನ ಪ್ರಾಯದಂತಿರುವ. ದಿಟ್ಟನಾರಿಯರೆಲ್ಲ = ಧೈರ್ಯಶಾಲಿಗಳಾದ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಚಿಣ್ಣಿಂದೆ = ನಿನ್ನನ್ನೇ ಹುಡುಕಿಕೊಂಡು ನಿನ್ನ ಹಿಂದೆಯೇಹಿಂಬಾಲಿಸುವರು. ಸೃಷ್ಟೀಶ = ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತನೂ ನಿಯಾಮಕನೂ ಆದ.

ಪಂಚ

೬೦೩

(ಪುರಂದರನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ತೋಡಿ

ಭಾವುತಾಳ

ಗುಮ್ಮನ ಕರೆಯದಿರೆ ಅಮ್ಮಾ ನೀನು ||

||ಪ||

ಸುಮ್ಮನೆ ಇದ್ದೇನು-ಅಮ್ಮಿಯ ಬೇಡೆನು

ಮಮ್ಮ ಉಣ್ಣುತೆನೆ-ಅಮ್ಮ ಅಳುವುದಿಲ್ಲ ||

||ಅ||

ಪೆಣ್ಣುಗಳಿರುವಲ್ಲಿ ಪೋಗಿ ಅವರ

ಕಣ್ಣುಮುಚ್ಚುವುದಿಲ್ಲವೆ

ಚಿಣ್ಣರ ಬಡಿಯೆನು-ಅಣ್ಣನ ಬೈಯೆನು

ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬೇಡೆನು-ಮಣ್ಣು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ ||

||೧||

ಬಾವಿಗೆ ಪೋಗೆ ಕಾಣೆ-ಅಮ್ಮ ನಾನು
ಹಾವಿನೊಳಾದೆ ಕಾಣೆ
ಅವಿನ ಮೊಲೆಯೊಡೆ-ಕರುಗಳ ಬಿಡೆ-ನೋಡೆ
ದೇವರಂತೆ ಒಂದು ರಾವಿನಲಿ ಕೂಡುವೆ ||

||೨||

ಮಗನ ಮಾತಕೇಳಿ-ಗೋಪ ದೇವಿ
ಮುಗುಳು ನಗೆಯನಗುತ
ಜಗದೊಡೆಯನ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲನ
ಬಿಗಿದಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು ಮೋಹದಿಂದಲಾಗ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:—

ತುಂಬಿಕೃಷ್ಣನ ಚೇಷ್ಟೆಗಳನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಒಂದು ದಿನ ಗೋಪಿ
“ಗುಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇನೆ”-ಎಂದು ಹೆದರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮುದ್ದು
ಕೃಷ್ಣನ ಮುಗ್ಧ ಉತ್ತರವನ್ನು ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪುರಂದರದಾಸ
ವರೇಣ್ಯರು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅಮ್ಮಿ = ಸ್ತನ್ಯಪಾಸ. ಮುಮ್ಮು = ಊಟ (ಮಕ್ಕಳ ಭಾಷೆ)
ಚಿಣ್ಣುರ = ಚಿಕ್ಕಮಕ್ಕಳು. ಕೃಷ್ಣನು ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುತ್ತಿದ್ದ ಏಳು
ಗಳನ್ನು ಚಿವುಟಿ ಅಳಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಹೊಡೆದು ಗದ್ದಲಮಾಡು
ತ್ತಿದ್ದನು. ಅಣ್ಣನ = ಅಣ್ಣನಾದ ಬಲರಾಮನನ್ನು. ಹಾವಿನೊಳಾದೆ
= ಹಾವಿನೊಡನೆ ಸರಸವಾಡುವುದಿಲ್ಲ (ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ದನದ ಪ್ರಸಂಗ).
ಅವಿನ = ಹಸುವಿನ. ಮೊಲೆಯೊಡೆ = ಕೃಷ್ಣನು ಹಸುವಿನ ಹಾಲನ್ನು
ಕುಡಿಯಲು ಗೂಟಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕರುಗಳನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದ
ರಿಂದ ಗೋಪ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹಾಲು ದಕ್ಕುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಾವಿನಲಿ = ಒಂದು
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಕದಲದೇ ದೇವರಂತೆ ಕೂತುಬಿಡುತ್ತೇನೆ-ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ದೇವ ದೇವ
ನಾದ ದೇವಕೀಕಂದ.

೬೦೪

ಪುರಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ

ರಾಗ-ಧನಾಸರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಅಮ್ಮಾ ಎನ್ನ ಕೂಡಾಡುವ ಮಕ್ಕಳಣಕಿಸುವರೆ ||

||ಪ||

ಯಾರುಪಡೆದರೆಂಬೋರೇ-ಯಶೋದೆ
ಯಾರು ಹಡೆದರೆಂಬೋರೇ
ಕೇರಿ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಕದ್ದು ತಿಂದವನೆಂದು
ನಾರೇರು ದೂರುತಾರೇ-ಅಮ್ಮಯ್ಯ ||

||೧||

ಮಾತೆ ನೀನಲ್ಲವಂತೆ-ಯಶೋದೆ
ತಾತನಿಲ್ಲವಂತೆ
ಮಾತುಳನ ಬಾಧೆಗೆ ಮಧುರೆಯಿಂದಲಿ ತಂದು
ಖಾತಿಗೆ ಮಾರಿದರಂತೆ-ಅಮ್ಮಯ್ಯ ||

||೨||

ದೇವಕಿ ತಾಯಿಯಂತೆ-ಅಮ್ಮಾ ವಸು
ದೇವನು ಶಂದೆಯಂತೆ
ಕಾವನಯ್ಯ ನಮ್ಮ ಪುರಂದರವಿಠಲನ
ಆವಕಾವನೆಂಬೋರೇ-ಯಶೋದೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಬಾಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆಟವಾಡಿಕೊಂಡು ಮನೆಗೆ ಬರುತ್ತಾನೆ. ಬಿಕ್ಕಿ
ಬಿಕ್ಕಿ ಅಳುತ್ತಿರುವ ಮುದ್ದು ಬಾಲಕನನ್ನ ನೋಡಿ ಯಶೋದೆ ಪ್ರೀತಿ

ಯಿಂದ ಹತ್ತಿರಕ್ಕೆ ಕರೆಯುತ್ತಾಳೆ. ಆಗ ದುಃಖದೂರನಾದ ಆ ದೇವ
ದೇವನು ಯಶೋದೆಯ ಮುಂದೆ ತನ್ನ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿ ಕೊಳ್ಳುವ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಡಂಬನಾತ್ಮಕ ಪ್ರಸಂಗವಿದು.

ಕೂಡಾಡುವ = ನನ್ನ ಜೊತೆ ಆಟವಾಡುವ. ಅಣಕಿಸುವರೆ =
ಅಣಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡುತ್ತಾರೆ (ಹಿಂಯ್ಯಾಳಿಸುವರು). ಯಾರುಪಡೆದ
ರೆಂಬೋರೇ = ನಿನ್ನನ್ನು ವಡೆದವರು ಯಾರು ? ನೀನು ಯಾರಪುತ್ರ ?
(ತಂದೆ). ನಾರೇರು = ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು. ಮಾತೆನೀನಲ್ಲವಂತೆ =
ನೀನು ನನ್ನ ತಾಯಿಯಲ್ಲವಂತೆ ! ತಾತನಿಲ್ಲಿಲ್ಲವಂತೆ = ನನ್ನ ತಂದೆ ಈ
ಊರಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವಂತೆ ! ಮಾತುಳನ = ಸೋದರ ಮಾವನಾದ ಕಂಸನ
ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ ಮಧುರಾನಗರದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಕರೆತಂದ
ರಂತೆ ! ಪಾತಿಗೆ = ಬಿಟ್ಟಿಯಾಗಿ (ಪುಕ್ಕಟ್ಟಿಯಾಗಿ). ಕಾವನಯ್ಯ =
ಸರ್ವಜೀವರ ರಕ್ಷಕನಾದ. ಅವಕಾವನೆಂಬೋರೇ = ಸರ್ವಜಗದ್ರಕ್ಷಕ
ನಾದ ನನ್ನನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ !-ಎಂದು ಹಿಂಯ್ಯಾಳಿಸುತ್ತಾರೆ-
ಎಂದು ಕೃಷ್ಣನ ಆಲಾಪ. (ದನಕಾಯುವವನು ಎಂಬೋರೆ).

೬೦೫

ರಾಗ-ಆರಭಿ

ಆದಿತಾಳ

ಆಡಿದನೋ ರಂಗ ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ
ಕಾಳಿಂಗನ ಫಣಿಯಲಿ ||

||ವ||

ಪಾಡಿದವರಿಗೆ ಬೇಡಿದ ವರಗಳ
ನೀಡುತಲೇ-ದಯಮಾಡುತಲೇ ನಲಿ
ದಾಡುತಲೇ-ಭೀಷ್ಮ ಬೇಡುತಲೇ-ಕೃಷ್ಣ ||

||ಅ||

ಅಂಬುರುಹೋದ್ಭವ ಅಖಿಳ ಸುರರು ಕೂಡಿ
ಅಂಬರದೊ ನಿಂತವರ್ ಸ್ತುತಿಸೇ
ರಂಭೆಯೂರ್ವಶೀ ರಮಣಿಯರೆಲ್ಲರು
ಜೆಂದದಿಂ ಭರತನಾಟ್ಯವ ನಟಿಸೇ ||

ರಘುಂತಟ ತಕ ಧಿಮಿ ತಥಿತೋ ಎಂದು
ರಘುಂಪತಾಳದಿ ತುಂಬುರನೊಪ್ಪಿಸೇ ||

ಧಾ ಮ ಪ ಪಾ ಧ ಸ ರೀ-ಎಂದು ಧ್ವನಿಯಿಂದ
ನಾರದ ತುಂಬುರಗಾರ್ಯನ ಮಾಡಲು
ನಂದಿಯು ಮದ್ದಲೆ ಜೆಂದದಿ ಹಾಕಲು ||ಆಡಿದನೋ||

||೧||

ಫಣವಮೆಟ್ಟಿ ಬಾಲವ ಕೈಯಲಿ ಪಿಡಿದು
ಫಳಫಳಿಸುತ್ತ ನಾಟ್ಯವ ನಾಡೇ
ಜೆಂದ್ರಮಂಡಲದಂತೆ ಮೊಳೆಯುವ ಮುಖದೊಳು
ಜೆಲಿಸುವ ನೀಲಕೇಶಗಳಾಡೇ ||

ಕಾಲಲಂದಿಗೆ ಗೆಜ್ಜೆ ಘಲು ಘಲು ಘಲರೆನುತ
ಉಡುಗೆಜ್ಜೆ ಘಂಟೆಗಳಾಡೇ ||

ದುಷ್ಟಕಾಳಿಂಗನ ಮೆಟ್ಟಿ ಭರದಿಂದ
ಪುಟ್ಟವಾದವನಿಟ್ಟು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು
ಮೆಟ್ಟಿದನು ತಕದಿಮಿ ತಧಿಕನುತ || ಆಡಿದನೋ ||

||೨||

ಸುರರು ಪುಷ್ಪದ ವೃಷ್ಟಿಯ ಕರೆಯಲು
ಸುಡತಿಯರೆಲ್ಲರು ಪಾಡಲು
ನಾಗಕನ್ನಿ ಕೆಯರು ನಾಧನ ಬೇಡಲು
ನಾನಾವಿಧದಿ ಸ್ತುತಿಮಾಡಲು ||

ರಕ್ಕ ಸರೆಲ್ಲರು ಕಕ್ಕ ಸವನೆ ಕಂಡು
ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕು ಗಳಿಗೆ ಓಡಲೂ ||

ಚಿಕ್ಕವನವನ್ನ ಪುರಂದರವಿಠಲ

ವೆಂಕಟರಮಣನ ಬೇಗ ಯಶೋದ

ಬಿಂಕದೊಳಿತ್ತಿ ಮುದ್ದಾಡೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ || ಅಡಿದನೋ ||

||೩||

||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಯಮುನಾನದಿಯ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಶವನ್ನು ಕಾರುತ್ತಾ ಹಲವು ಗೋವುಕರುಗಳ ಮರಣಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದ ದುಷ್ಟಕಾಳಿಂಗನೆಂಬ ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಡೆಯಮೇಲೆ ನಾಟ್ಯವಾಡಿ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗಗೊಳಿಸಿದನು. ಕಾಳಿಂಗ ಮರ್ಧನದ ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರಂದರರು

ಅದ್ಭುತದಿಂದಲಿ = ಅತ್ಯಂತ ಅಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಘಟಗಳ ಮೇಲೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡಿದ ಆ ನಟರಾಜ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸಾಡಿದವರಿಗೆ = ಆ ನರ್ತನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನನ್ನು ಗಾಯನರೂಪದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದವರಿಗಿಲ್ಲಾ ವರಪ್ರದಾನವಿತ್ತನು ಆ ವಾಸುದೇವ. ದಯೆ ಮಾಡುತ್ತಲೇ = ದಯಾಸಾಗರನಾದ ಆ ದಾಮೋದರನೂ ದೀನರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಕಾರುಣ್ಯಾತಿಶಯವನ್ನು ಬೀರಿದನು. ಬೆಣ್ಣೆ ಬೇಡುತ್ತಲೇ = ಬೆಣ್ಣೆ ಕೊಡರೆಂದು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಬೇಡಿದ ಆ ಸ್ವರಮಣ ಮತ್ತು ನಿತ್ಯ ತೃಪ್ತನು ಅಂಬುರುಹೋದ್ಭವ = ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಭಿಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸೃಷ್ಟರಾದ ಚತುರ್ಮುಖ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು. (ಅಂಬುರುಹು = ನೀರನ್ನು ಭೇದಿಸಿ ಕೊಂಡು ಬರುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪ-ಉದ್ಭವ-ಅಂತಹ ಕಮಲಸಂಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು). ಅಂಬರದಲ್ಲಿ = ಆಕಾಶಪಥದಲ್ಲಿ ತುಂಬುರು = ದೇವಸಭಾಗಾಯಕರಾದ ದೇವಗಂಧರ್ವರು ಘಟನ ಮೆಟ್ಟಿ = ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಪಾದಗಳಿಂದ ಕಾಳಿಂಗನ ಹಡೆಗಳನ್ನು ರಭಸವಾಗಿ ತುಳಿಯುತ್ತಾ ಒಂದು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾಲವನ್ನು ಹಿಡಿದು ಇನ್ನೊಂದು ಕರದಿಂದ ನಾಟ್ಯ ಭಂಗಿ

ಯಲ್ಲಿ ಲಾಸ್ಯಮಾಡುತ್ತಾ. ನೀಲಕೇಶಗಳಾಡೆ = ಕಪ್ಪಾದ ತಲೆಗೂದಲು
ಗುಂಡಗಿನ ಮುಖದಮೇಲೆ ಆಡುತ್ತಿರಲು. ಕಾಲಲಂದಿಗೆ = ಪಾದದ
ರುಳಿಯ ಗೆಜ್ಜೆಗಳ ನಿನಾದ. ಉಡುಗೆಜ್ಜೆ = ಸೊಂಟದ ಪಟ್ಟಿಯ
ಗೆಜ್ಜೆಗಳು ಧ್ವನಿಗೈಯುತ್ತಿರಲಾಗಿ. ಮೆಟ್ಟಿ ಭರದಿಂದ = ಪಾದಾಘಾತ
ದಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತುಳಿದು ಮರ್ವಿಸುತ್ತಾ. ಪುಷ್ಪದ ವೃಕ್ಷಿ = ಆಕಾಶ
ದಲ್ಲಿ ದೇವತಾಸ್ತೋಮ ಹೊವಿಸ ಮಳೆಗರೆಯಲು. ನಾಗಕನ್ನಿಕೆಯರು =
ಕಾಳಿಂಗನ ಪತ್ನಿಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಮ್ಮ ಪತಿಯ ಪ್ರಾಣಭಕ್ಷಿ ಬೇಡುತ್ತಿ
ರಲು, ಕಕ್ಕಸನನೆ = ಭೀಕರದೃಶ್ಯವನ್ನು, ಬಿಂಕದೊಳಿತ್ತಿ =
ವೈಯಾರದಿಂದೊಡಗೂಡಿದ ಭಾವದಿಂದ ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ದೃಷ್ಟಿನಿವಾಳಿಸಿ
ಮುದ್ದಾದಿಗಳು.

೬೦೬

(ಪುರಂದರ ನಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಕಾಫಿ

ಅದಿತಾಳ

ಅಳವು ದ್ಯಾತಕೋ ರಂಗ ಅತ್ತರಂಜಿಪ ಗುಮ್ಮ ॥

॥ಪ॥

ಪುಟ್ಟಿದೇಳು ದಿವಸದಲಿ ದುಷ್ಟ ಪೂತನೆಯ ಕೊಂದೆ

ಮುಟ್ಟಿ ವಿಷದ ಮೊಲೆಯುಂಡ ಕಾರಣ

ದೃಷ್ಟಿ ತಾಕಿತೇ-ನಿನಗೆ ರಂಗಯ್ಯ ॥

॥೧॥

ಬಾಲಕತನದಿ ಗೋಪಾಲಕರೊಡಗೂಡಿ

ಕಾಂಳಿಗ ಮಡುವನು ಕಲಕಿದ ಕಾರಣ

ಕಾಲು ಉಳುಕಿತೇ-ನಿನಗೆ ರಂಗಯ್ಯ ॥

॥೨॥

ತುರುವಕಾಯಲು ಪೋಗೆ ಭರದೀಂದ್ರ ಮಳೆಗೆರೆಯೆ

ಬೆರಳಲಿ ಬೆಟ್ಟ ಪನೆತ್ತಿದ ಕಾರಣ

ಬೆರಳು ಉಳುಕಿತೇ-ನಿನಗೆ ರಂಗಯ್ಯ ॥

॥೩॥

ವಸುದೇವಸುತನಾಗಿ ಅಸುರರೆಲ್ಲರ ಮಡುಹಿ

ಹೆಸರಿನ ಮಲ್ಲರ ಮಡುಹಿದ ಕಾರಣ

ಕಿಸರು ತಾಕಿತೇ-ನಿನಗೆ ರಂಗಯ್ಯ ॥

॥೪॥

ಶರಣು ವೇಲಾಪುರವ ಚಿಲುವ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ

ಪರಿಪರಿವಿಧದಿಂದ ಶರಣರ ಪೊರೆಯುವ

ವರದ ಸುರಂದರನಿತ್ಯ ಲರಾಯ ॥

॥೫॥

ಆರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಒಂದು ದಿನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ರೊಟ್ಟಿಹಿಡಿದು ಅಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ, ಯಶೋದ ಅವನನ್ನು ಸಮಾಧಾನ ಗೊಳಿಸಲು ಅವನ ಮಹಾಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಒಂದೊಂದಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಉತ್ತೇಕ್ಷಾರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಯಶೋದೆಯ ಅವಳ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೇ ಕೇಳೋಣ.

ರಂಜಿತ = ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಹೇ ಕೃಷ್ಣಾ ! ಅಳುವುದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸು. ಯಾವಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ರಚ್ಚಿಹಿಡಿದಿದ್ದೀಯೆ ? ಹೀಗೆ ಅತ್ತರೆ ಅಲ್ಲಿ ಗುಮ್ಮ ಇದ್ದಾನೆ, ಬಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಎತ್ತಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವನು ! ಎಂದು ಬೆದರಿಸುತ್ತಾಳೆ, ಭಯರಹಿತನಾದ ಆ ಭಗವಂತನನ್ನು !

ಪೂತನಿ - ಕಂಸನ ಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಒಬ್ಬ ಕ್ರೂರರಾಕ್ಷಸಿ. ಉರ್ವಾಕಿಗೆ ಶಾಪ ಬಂದು ಪೂತನಿಯಾಗಿ ಜನಿಸಿದಳು ಪೂತನಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವ ದ್ವಯಾವೇಶ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಅವತರಿಸಿದ ಏಳನೆಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ತನಗೆ

ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾದಳು. ಆಗ ಶಿಶು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ತನ್ಯಪಾನಮಾಡುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಪೂತನಿಯ ಅಸುವನ್ನೇ ಹೀರಿದನು. ದೃಷ್ಟಿತಾಕಿತೇ = ಅಂತಹ ದುರುಳ ರಕ್ತಸಿಯನ್ನು ಕೊಂದ ದ್ದರಿಂದ ನಿನಗೆ ದೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತೇನು ? ಕಾಳಿಂಗ ಮಡುವನು = ಯಮುನಾನದಿಯ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ವಿಷದಿಂದ ಭೂತೈರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳಿಂಗನೆಂಬ ಸರ್ಪನ ಹೆಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಸರ್ತಿಸಿದ ಕಾರಣ ನಿನಗೆ ಕಾಲು ಉಳುಕಿತೇ ? ಅದರಿಂದ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ ? ಭರದೀಂದ್ರ = ಸಂದಗೋಕುಲದ ಜನರು ತನಗೆ ಪ್ರತಿವರ್ಷವೂ ಸಲ್ಲಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಗಿರಿಪೂಜೆಯನ್ನು ಮಾಡಲಿಲ್ಲವೆಂಬ ಕಾರಣ ದಿಂದ ಸಿಟ್ಟಾದ ಇಂದ್ರನು ಗೋಕುಲದ ಮೇಲೆ ಕುಂಭದ್ರೋಣ ಮಳೆಗರೆ ದನು. ಆಗ ಕಾರುಣ್ಯಸಾಗರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿನ ಕಿರುಬೆರಳಿ ನಿಂದ ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನೇ ಎತ್ತಿ, ಗೋವಳರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದನು. ಅದರಿಂದ ನಿನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳು ಉಳಿಕಿತೇ ? ರಂಗಯ್ಯ ! ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಯತೋದೆ.

ಹೆಸರಿನ ಮಲ್ಲರ = ಕಂಸನ ಆಮಂತ್ರದ ಮೇಲೆ ಮಧುರಾನಗರ ವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣನು ಹೆಸರಾಂತ ಚಾಣೂರ ಮತ್ತು ಮುಷ್ಠಿಕಾ ಎಂಬ ಮಲ್ಲರೊಡನೆ ಸೇರಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಯಮಸದನಕ್ಕೆ ಆಟಿದನು. ಕಿಸರು = ಕೆಟ್ಟ ಕಣ್ಣಿನ ದೃಷ್ಟಿ. ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಕೆಟ್ಟ ದೃಷ್ಟಿತಾಕಿ ಅಳುತ್ತಿದ್ದೀಯಾ ? ಪುರಂದರದಾಸವರ್ಯರು ಬೇಲೂರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಚೆಲುವ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದಾಗ ಅವರ ಅಂತ ರಂಗದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

೬೦೩

(ಪುರಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಆದಿತಾಳ

ತಾಳು ತಾಳೆಲೋ-ರಂಗಯ್ಯ-ನೀ

ತಾಳು ತಾಳೆಲೋ-ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||ಪ||

ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದರೆ-ನಿನ್ನ

ಕಾಲ ಕಂಭಕೆ ಕಟ್ಟಿ-ಪೇಳುವೆ ಗೋಪಿಗೆ ||

||ಅ||

ದೊರೆಗಳ ಮಗನಂಬುದಕೇನೋ-ಅ

ತುರದಿ ಮನೆಪೊಕ್ಕ-ಪರಿಯೇನೋ

ದುರುಳಬುದ್ದಿ ನಿನಗೆ ತರವೇನೋ-ಹಿಂದೆ

ತಿರುಗಿ ಬೇಡ್ಯಂಡದ್ದು ಮರೆತೇನೋ ||

||೧||

ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳು ಹೋದರು ಎಂದು-ನೀ ಬಂದು

ಕಕ್ಕುಲತೆಯ ಮಾಡುವರೇನೋ

ಸಿಕ್ಕಿದ ಗೋಪಾಲ ಹಿಡಿ ಹಿಡಿ-ಎಂದರೆ ನೀ

ಬಿಕ್ಕಿ ಬಿಕ್ಕಿ ಅತ್ತರೆ ಬಿಡುವರೇನೋ ||

||೨||

ಕಟ್ಟಿದಾಕಳ ಮೊಲೆಗಳನುಂಡು-ಕರು

ಬಿಟ್ಟು ಹೇಳುವುದೇನೆಲೋ-ರಂಗ

ಸೃಷ್ಟಿಗೊಡೆಯ ಶ್ರೀಪುರಂದರವಿಠಲ-ನೀ

ಕಟ್ಟಿಲ್ಲಿ ನಿಂತ ಕಾರಣವೇನೋ ರಂಗ ||

||೩||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :-

ಪ್ರೀತೃಪ್ತನ ತುಂಟತನವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಕಟ್ಟಿಹಾಕಿ, ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಆ ಪರಾಶರನನ್ನು ಕುರಿತು ಹೀಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ತಾಳು ತಾಳಿಲೋ = ತಾಳು ತಾಳು ಹೇ ಕೃಷ್ಣ ! ರಂಗಯ್ಯ = ಸರ್ವ ಸಜ್ಜನರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡಿಸುವ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿಯಾದ ಮಂಗಳಾಂಗನು. ಕಾಲಕಂಭಕೆ = ನೀನು ನಾಳೆ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ಜೇಷ್ಠ ಮಾಡಿದರೆ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಿಡಿದು ಮೊಸರು ಕಡೆಯುವ ಕಂಭಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುತ್ತೇನೆ. ನಂತರ ಗೋಪಿಗೆ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ-ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಒಬ್ಬ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀ. ದೊರೆಗಳ ಮಗನೆಂಬುದಕ್ಕೇನೋ = ಸಂದಗೋಪನು ಗೋಕುಲದ ಪ್ರಭು ಅವನ ಸಾಕುಮಗನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆ ನಿನಗೆ-ಎಲೈ ತುಂಟಕೃಷ್ಣ ! ಆತು ರದಿ ಮನಿಪೊಕ್ಕ = ಅವಸರದಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ತುಂಟತನ ಮಾಡಿ ಸಿಗದೇ ಆತುರದಿಂದ ಓಡಿ ಹೋಗುತ್ತೀಯಾ ! ದುರುಳ ಬುದ್ಧಿ = ಈ ತುಂಟತನದ ಬುದ್ಧಿ. ತರನೇನೋ = ನಿನಗೆ ಸರಿಯೇ ? ಹಿಂದೆ = ಹಿಂದಿನ ವಾಮನಾವತಾರದಲ್ಲಿ, ಬೇಡಿ ಉಂಡದ್ದು = ಬಲಿಯನ್ನು ಮೂರುಪಾದ ಭೂಮಿ ಬೇಡಿ, ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ವನವನ್ನು ತಿರುಗಿ ಶಬರಿಕೊಟ್ಟ ಫಲಗಳನ್ನು ಉಂಡದ್ದನ್ನು ಮರೆತೆಯಾ ? ಎಂದು ಆ ನಂದನ ಕಂದನ ಹಿಂದಿನ ಅವತಾರಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಕಕ್ಕುಲ ತೆಯ = ಚಿಂತೆ-ಕಳವಳ ಕಟ್ಟಿದಾಕಳ = ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣ ! ನೀನು ಕಟ್ಟಿದ್ದ ಕರುಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಆಕಳ ಹತ್ತಿರ ಬಿಟ್ಟು, ಅವು ಪೂರ್ವಿಹಾಲು ಕುಡಿದ ಮೇಲೆ, ನಮಗೆ ತಿಳಿಸುತ್ತೀಯಾ ? ನೀ ಕಟ್ಟಿಲ್ಲಿ ನಿಂತ = ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟಾಗ ನಿಂತಿರುವ ಭಂಗಿ ಏನೋ ? ಗೋಪಿಯು ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬೦೮

(ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಹಿಂದೂಸ್ಥಾನಿ ಕಾಪಿ

ಆದಿತಾಳ

ಜಗದೋದ್ಧಾರನಾ ಆಡಿಸಿದಳೆಲೋದೆ ||

||ಪ||

ಜಗದೋದ್ಧಾರನಾ-ಮಗನೆಂದು ತಿಳಿಯುತ

ಸುಗುಣಾಂತರಂಗನ-ಆಡಿಸಿದಳೆಲೋದೆ ||

||ಅ||

ನಿಗಮಕೆ ಸಿಲುಕದ-ಆಗಣಿತಮಹಿಮನ

ಮಗುಗಳ ಮಾಣಿಕ್ಯನಾ-ಆಡಿಸಿದಳೆಲೋದೆ || ಜಗದೋದ್ಧಾರನಾ || ||೧||

ಅಣೋರಣೀಯನಾ ಮಹತೋಮಹೀಯನಾ

ಅಪ್ರಮೇಯನನಾ-ಆಡಿಸಿದಳೆಲೋದೆ || ಜಗದೋದ್ಧಾರನಾ || ||೨||

ಪರಮಪುರುಷನಾ-ಪರವಾಸುದೇವನಾ

ಪುರಂದರವಿಠ್ಠಲನಾ-ಆಡಿಸಿದಳೆಲೋದೆ || ಜಗದೋದ್ಧಾರನಾ || ||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ :-

ಅಪಾರಮಹಿಮನೂ ಅಪ್ರಮೇಯನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನೆಂಬ ಭಾವದಿಂದ ಆಡಿಸುವ ಯಶೋದೆಯ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠ ಪುರಂದರರು.

ಜಗದೋದ್ಧಾರನ = ಚತುರ್ದಶ ಭುವನಾತ್ಮಕವಾದ ಚರಾಚರಾತ್ಮಕ ಸಮಗ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಧರಿಸಿದ, ಅದಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಭೂತನಾದ ಜಗತ್ಪತಿಯನ್ನು ಆಡಿಸಿದಳಂತೆ-ಯೆಲೋದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಸುಗುಣಾಂತ

ರಂಗನ = ಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣಧಾಮನಾದ ಸರ್ವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಲಿಯುವ
ರಂಗನನ್ನು. ನಿಗೆನುಕೆ ಸಿಲುಕದ = ವೇದಾತೀತನಾದ ಮತ್ತು ವೇದಾಭಿ
ಮಾನಿಯಾದ ಪ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯರ ಆಲೋಚನೆಗೂ ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಎಟುಕದ.
ಅಗಣಿತ ಮಹಿಮನ = ಅಪಾರಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು.
ಮಗುಗಳ ಮಾಣಿಕ್ಯನ = ಮಕ್ಕಳಿಗೆಲ್ಲಾ ರತ್ನಪ್ರಾಯನಾದ. ಅಣೋ
ರಣೀಯನಾ = ಅಣುವಿಗಿಂತ ಅತ್ಯಣುರೂಪನಾಗಿ (ನ್ವರೂಪ ದೇಹಾಂತ
ರ್ಗತನಾಗಿ). ಮಹತೋ ಮಹೀಯನಾ = ಅತ್ಯಂತ ಬೃಹದ್ವಸ್ತುವಿ
ಗಿಂತಲೂ ದೊಡ್ಡವನಾದ (ಮಹತ್ವನ್ನೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿ ಅದಕ್ಕೆ ಆವರಣರೂಪ
ದಲ್ಲಿರುವ). ಅಪ್ರಮೇಯನ = ಸಾಕಲ್ಯೇನ ಯಾರಿಂದಲೂ ತೀಯಲು
ಅಶಕ್ಯನಾದ (ಮೇಯ = ತೀಯಲ್ಪಡುವವನು). ಪರಮಪುರುಷನಾ
= ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತು-ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯನ್ನು. ಪರ
ವಾಸುದೇವನಾ = ಪ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗಿಂತ ಅನಂತಾನಂತ ಕೋಟಿಗುಣ
ಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮನಾದ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನಾದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನಾಮಕ
ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ (ಶ್ರೀರಂಗದಲ್ಲಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪ-ಪರವಾಸುದೇವ).

೬೦೯

(ಪುರಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಲ್ಯಾಣಿ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಪಿಳ್ಳಂಗೋವಿಯ ಚಿಲ್ವಕೃಷ್ಣನ

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೆ-ರಂಗನ ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರೇ ||

||ಪ||

ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದರಲ್ಲಿ ತಾನಿಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು

ಬಲ್ಲ ಜಾಣರು ||

||ಅ||

ನೆಂದಗೋಪನ ಮಂದಿರಂಗಳ ಸಂದುಗೊಂದಿನಲಿ
 ಚಿಂದ ಚಿಂದ ಗೋಪಬಾಲರ ವೃಂದ ವೃಂದದಲಿ
 ಸುಂದರಾಂಗದ ಸುಂದರಿಯರ ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆಯಲಿ
 ಅಂದದಾಕಳ ಕಂದ ಕರುಗಳ ಮಂದೆ ಮಂದೆಯಲಿ ||

||೧||

ಶ್ರೀಗುರೂಕ್ತ ಸದಾ ಸುಮಂಗಳ ಯೋಗ ಯೋಗದಲಿ
 ಅಗಮಾರ್ಥದೊಳಗೆ ಮಾಡುವ ಯಾಗದಲಿ
 ಶ್ರೀಗೆ ಭಾಗ್ಯನಾಗಿ ವರ್ತಿಪ ಭೋಗ ಭೋಗದಲಿ
 ಭಾಗವತರು ಸದಾ ಬಾಗಿ ಪಾಡುವ ರಾಗ ರಾಗದಲಿ ||

||೨||

ಈ ಚರಾಚರದೊಳಗೆ ಜನಂಗಳಾಜಿ ಈಚೆಯಲಿ
 ಖೇಚರೇಂದ್ರನ ಸುತನ ರಥದ ಚೌಕಪೀಠದಲಿ
 ನಾಚದೆ ಮಾಧವ ಕೇಶವ ಎಂಬ ವಾಚಂಕಗಳಲಿ
 ವೀಚುಕೊಂಡದ ಪುರಂದರವಿಠಲನ ಲೋಚನಾಗ್ರದಲಿ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ತನ್ನ ಕೊಳಲಿನ ಇಂಚರದಿಂದ ಗೋಕುಲವನ್ನೇ ಭಾವನಾಲಹರಿಯಲ್ಲಿ
 ಮುಳುಗಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಆ ಮುರುಳೀಮನೋಹರನ ಸುಂದರಚಿತ್ರಣವನ್ನು
 ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಾದಬ್ರಹ್ಮರಾದ ಶ್ರೀಪುರಂ
 ದರ ದಾಸವರೇಣ್ಯರು.

ಪಿಳ್ಳಂಗೋವಿ = ಬಿಡಿರಿನಿಂದ ಮಾಡಿದ ಕೊಳಲು (ವೇಣು).
 ಚೆಲ್ವ = ಸುಂದರಕೆ ಸುಂದರನಾದ (ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ).
 ತಾನಿಲ್ಲದಿಲ್ಲವೆಂದು = ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನು. ಅವನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವೇ ಇಲ್ಲ.
 ಜಾಣರು = ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು ಸಂದುಗೊಂದಿನಲಿ = ಇಕ್ಕಟ್ಟಾದ

ಹಿಂಗಳಲ್ಲಿ. ವೃಂದ = ಗೋಪಬಾಲಕ ಗುಂಪು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ. ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆಯಲಿ = ಚಲುವೆಯರಾದ ಗೋಪಬಾಲೆಯರ ಸುತ್ತಮುತ್ತ. ಕರುಗಳೆ = ಸರ್ವಲಕ್ಷಣಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ದಸುಗಳ ಮುಂದೆಯಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಕರುಗಳ ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ. ಶ್ರೀ = ರಮಾದೇವಿ ಗುರೂ = ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುಗಳು. ಯೋಗ ಯೋಗದಲಿ = ಶ್ರೀ ಸೂಕ್ತ ಪವಮಾನಸೂಕ್ತ (ಬಳಿತ್ಯಾ ಸೂಕ್ತ) ಪರಿಸುಪ್ತಿರುವ ಮಂಗಳ ವರಿಸರದಲ್ಲಿ (ಮಂತ್ರಜಾಲದಲ್ಲಿ) ಅಗಮಾರ್ಥದೊಳಗೆ = ಸರ್ವಯಜ್ಞಕ್ಕೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಮುಖ್ಯವಿಷಯನು. ಅವನೇ ಯಜ್ಞನಾಮಕನು. ವೇದೋಕ್ತ ಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ವೇದ್ಯನಾಗಿರತಕ್ಕ. ಶ್ರೀಗೆ ಭಾಗ್ಯನಾಗಿ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಮಂಗಳಪ್ರದನಾಗಿ. ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಆನಂದವೇಹೊರಕು, ಅವಳಿಂದ ಅವನಿಗಲ್ಲ. ಸ್ವರಮಣನು. ಭಾಗವತರು = ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಾದ ಹರಿದಾಸರು. ರಾಗ ರಾಗದಲಿ = ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ರಾಗರೂಪನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನೇ ಸರ್ವಸ್ವರವರ್ಣಶಬ್ದವಾಚ್ಯನು. ಈ ಚರಾಚರದೊಳಗೆ = ಜೀವಜಡಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ. ಖೇಚರೇಂದ್ರನ ಸುತನ = ಇಂದ್ರನ ಪುತ್ರನಾದ ಪಾರ್ಥನ (ಖೇಚರ = ಆಕಾಶ-ಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ಸುರರು ಅವರಿಗೆ ಇಂದ್ರ ಎಂದರೆ ಸುರಾಧಿಪತಿ ಇಂದ್ರದೇವರು) ವಾರ್ಧಸಾರಥಿಯಿಂದ. ನಾಚಂಕೆಗಳಲಿ = ವಚನ ರೂಪವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಗಳಲ್ಲಿ. ವೀಚುಕೊಂಡದ = ನಕಲ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ.

ಪದ್ಯ

೬೦೦

(ಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿಕೇಶವಾಂಕಿತ) (ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಆದಿತಾಳ

ನೆರೆದು ಗೋಪಿಯರೆಲ್ಲರು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನ

ಸೆರಗಪಿಡಿದು ಕೊಂಡು ||

||ವ||

ಭರದಿಂದ ಬಂದು ಯಶೋದಗೆ ಜಾಡಿಯ
ನರುದರತೀರ್ಥೇಗದಿ ||

||೮||

ಬಲು ಕಳ್ಳ ನಿನ್ನ ಮಗ ಗೋಪಮ್ಮ ಕೇಳಿ
ಹಾಲು ಕರೆಯುತ್ತಿರಲು

ತೂಲೆಗೆ ನಿಟ್ಟಣಿಕೆಯ ಹಾಕದೆ ಸುರಿದನು
ನೆಲುವಿನ ಪಾಲ್ಗೊಸರ ||

||೧೦||

ಅಮ್ಮಯ್ಯ ಇಲ್ಲ ಕಣೆ ಇವಳು-ಎನ್ನ
ಸುಮ್ಮನೆ ದೂರುವಳಿ

ಹಮ್ಮಿಂದ ನಾನವಳಟ್ಟಕ್ಕ ನೆಗೆವರೆ
ಬೊಮ್ಮ ಜಟ್ಟಿಗನೇನಮ್ಮ ||

||೧೨||

ಮತ್ತೋರ್ವಳಂತೆಂದಳು-ನಿನ್ನೀ ಮಗ
ಹತ್ತಿ ಗವಾಕ್ಷಿಯಿಂದ

ಬಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬೆಣ್ಣೆಯನೆಲ್ಲವ ಮೆದ್ದನು
ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದಂತೆ ||

||೧೩||

ಗಡಿಗೆ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮೆಲ್ಲರೆ-ಎನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ
ಕೆರೆ ಭಾವಿಯೇನೇ-ಅಮ್ಮ

ಹುಡುಗರಿಗಂದು ಬಟ್ಟಿಟ್ಟ ಬೆಣ್ಣೆಯನೆಲ್ಲ
ಹೊಡೆದರವರ ಮಕ್ಕಳು ||

||೧೪||

ಮಲಗೋ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ನಾ ಮಲಗಿರೆ
ಮೊರೆವ ಹಾವನ ಪಿಡಿದು

ಅರಿಯದಂತೆ ಬಂದು ಮುಸುಕಿನೊಳಗೆ ಇಟ್ಟು
ಸರಸರ ಪೋದನಮ್ಮ ||

||೧೫||

ಹರನಡರುವ ಹಾವನು ನಾ ಪಿಡಿವರೆ
ತರಳನು ತಡೆಕಾರನೆ
ಹರಕೆಯ ಹೊತ್ತುದನೊಪ್ಪಿಸದಿದ್ದರೆ
ಗುರುತು ತೋರಲಿ ಬಂತೇನೋ || ೭ ||

ಮಕ್ಕಳು ಪಡೆದವರು ಇಲ್ಲದ ಕಳವಳ
ನಿಕ್ಕಬಹುದೆ ಕೃಷ್ಣಗೆ
ಸಿಕ್ಕಿದ ತಪ್ಪು ನಹಿತ ಹಿಡಿತಂದರೆ
ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿಯ ವೇಳುವೆ || ೮ ||

ಅಣು ಘನರೂಪ ಕಾಣೇ ನಿನ್ನೀ ಮಗ
ಚಿನ್ನುಮಯ ರೂಪ ಕಾಣೆ
ಘನಮಹಿಮನು ಸಿರಿಕಾಗಿನೆಲೆಯಾದಿ
ಕೇಶನರಾಯನ ಆಣೆ || ೯ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲರೂ ನೆರೆದು, ಯಶೋದೆಯ ಬಳಿ ಬಂದಿದ್ದಾರೆ. ಪೋರ ಕೃಷ್ಣನ ಮೇಲೆ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಾಗಿ ಜಾಡಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಕೊಡುವ ಸಮಂಜಸವಾದ ಉತ್ತರಗಳು ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿವೆ. ಶ್ರೀಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಶೈಲಿಯ ವೈಖರಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳ ಸರಮಾಲೆಯನ್ನು ಸುಂದರವಾಗಿ ಹೆಣೆದಿದ್ದಾರೆ.

ನೆರಗ = ಮೇಲುಹೊದಿಕೆ. ಭರೆದಿಂದ = ವೇಗವಾಗಿ, ನಿಚ್ಚಣಿಕೆ = ಏಣಿ, ಹಮ್ಮಿಂದ = ಪೂರ್ವಸಿದ್ಧತೆಯಿಂದ, ಕೃಷ್ಣನ ಉತ್ತರ - ಅಷ್ಟು

ಎತ್ತರದ ಅಟ್ಟಕ್ಕೆ ಎರಲು ನಾನೇನು ದೊಡ್ಡ ಬಲಶಾಲಿಯೇ ? ಚಿಕ್ಕ ಮಗುವಿಗೆ ಅದು ಸಾಧ್ಯವೇ ? ಅವಳ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು.”

ಗವಾಕ್ಷಿ = ಬಳಕು ಕಂಡಿ, “ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನೆಲ್ಲಾ ತಿನ್ನುವುದಕ್ಕೆ ನನ್ನ ಹೊಟ್ಟೆ ಕೆರೆ ಭಾವಿ ಏನು ?” ಎಂದು ಸವಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾನೆ ಪೋರ ಕೃಷ್ಣ !
 ಮೊರೆನ = ಬುಸುಗುಟ್ಟುವ ಹರನಡರುನ = ರುದ್ರದೇವರು ಭೂಷಣನಾಗಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಹಾವು “ಹಾವನ್ನು ಕಂಡರೆ ಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಭಯವಲ್ಲವೇ ? ಹರಿವ ಹಾವನ್ನೇ ಯಾರಾದರೂ ಬಾಲಕರು ಹಿಡಿಯುವರೇ ? ಅಮ್ಮ” ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣ ! ಸಿಕ್ಕಿದ ತಪ್ಪುಸಹಿತ = ತಪ್ಪು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮಾಲಿನ ಸಹಿತ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು ಬನ್ನಿ. ಆಗ ಅವನಿಗೆ ತಕ್ಕ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುತ್ತೇನೆ. ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಯಶೋದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ ಉತ್ತರ— ಅಣು ಘನರೂಪ = ಸೂಕ್ಷ್ಮ, ಬೃಹದ್ರೂಪ ನಿನ್ನ ಮಗ. ಅಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಣು ಮಹತ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ತು. ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಸ್ವರೂಪನು. ಅವರ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು. ಅವನನ್ನು ಹಿಡಿದು ತರುವುದಾದರೂ ಹೇಗೆ ? — ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಮತ್ತು ಸಮಸ್ಯೆ ಅವರದು !

೬೧೧

(ಅಂಕಿತ ಅಧಿಕೇಶವ)

ರಾಗ—ಶಂಕರಾಭರಣ

ಏಕತಾಳ

ಇಂದು ನೈರಿಸಿರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತಪ್ಪು
 ಮುಂದಕೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಾರನಮ್ಮ ||

||೧||

ಮಗುವು ಬಲ್ಲದೆ ಇಷ್ಟು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕದ್ದರೆ
 ಬಿಗಿಯಬಹುದೇ ಶ್ರೀ ಚರಣವನು

ಅಗಣಿತಮುಮುಸು ಅಂಜಸಬೇಕಮ್ಮ
ಬಗೆಯಬಾರದೆ ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ||

||೧||

ಹಸುಮಗುವನು ಕಂಡು ಮುದ್ದಿಸಲೊಲ್ಲದೆ
ಪುಸಿಗೆ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಕಟ್ಟುವಿರಿ
ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ ನಾನೊಬ್ಬಳಿ ಪಡೆದೆನೆ ನಿಮ್ಮ
ಹಸು ಮಗುವೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದೇ ? ||೨||

ಎಷ್ಟೊ ಬಾರಿಯು ನಾ ಬೇಡವೆಂದರೂ ಕೇಳ
ದುಷ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ಕೂಡ ಒಡನಾಟವ
ಕಟ್ಟಿದ ನೆಲುವಿನ ಬೆಣ್ಣೆಯನೀವನು
ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿರಮ್ಮ ಅದಿಕೇಶನನ || ||೩||

ಪುಟ್ಟ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣನ ತುಟತನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೇ ಗೋಪಿಯರು ಅವನನ್ನು ತಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಂಬಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದ್ದಾರೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದ ಯಶೋದೆ ದುಃಖಿತವಾಗಿ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಹೇಳುವ ಮಾತಿನ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಂತೆ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ ಕವಿಪುಂಗವ ಕನಕದಾಸರು.

ಇಂದು ಸೈರಿಸಿರಿ = ಈಗಿನ ಕೃಷ್ಣನ ತಪ್ಪನ್ನು ತಾಳಿ ಮನ್ನಿಸಿರಿ.
ಮುಂದಕ್ಕೆ = ಇನ್ನು ಮೇಲೆ ನಿಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಬಾರದಂತೆ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.
ಬಿಗಿಯಬಹುದೇ = ಕೃಷ್ಣ ಇನ್ನೂ ಪುಟ್ಟ ಬಾಲಕ. ಸ್ವಲ್ಪ ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದು ಓದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅವನ ಕೋಮಲವಾದ ಕಾಲುಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ನಿಷ್ಕರುಣೆಯಿಂದ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕುತ್ತಾರೆಯೇ ? ಅಗಣಿತ ಮಹಿಮನ = ಅಪಾರ ಗುಣ ಸಂಪನ್ನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅವನನ್ನೇ ಹೆದರಿಸಬಹುದೇ ? ಬಗೆಯಬಾರದೆ =

ನಿಮ್ಮ ಮಕ್ಕಳಂತೆ ಅವನೂ ಒಬ್ಬನೆಂದು ಭಾವಿಸಬಾರದೇ ?
ಹಸುಮಗುವನು = ಎಳೆಯ ಕಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅವನನ್ನು ನೋಡಿ
ಮುದ್ದಿಸದೇ. ಸುಸಿಗ = ಸುಳ್ಳುಗಾರ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕುತ್ತೀರಾ ?
ವಸುಧೆಯೊಳಗೆ = ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಬ್ಬಳೇ ವಡೆದಿದ್ದೇನೆಯೇ
ಈ ಮಗುವನ್ನು ನೀವಲ್ಲರೂ ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿಂದಿರಲ್ಲವೇ ? ಒಡನಾಟಿ =
ಎಷ್ಟೋ ಬಾರಿ ಹೇಳಿದ್ದೇನೆ. ದುಷ್ಟ ಮಕ್ಕಳ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಬೇಡವೆಂದು
ಆದರೂ ನನ್ನ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳನು. ಕಟ್ಟಿದ ನೆಲುವಿನ = ಅದಿಕೇಶವ
ನಾಮಕನಾದ ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕಳುಹಿಸಿ. ಅವನಿಗೆ ನೆಲುವಿನ
ಮೇಲಿರುವ ನವನೀತವನ್ನು ಕೊಡುವನೆನ್ನುತ್ತಾಳೆ ಯಶೋದೆ !

೬೧೨

(ನಿಜಯವಿತ್ತಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶ್ರೀರಾಗ (ಮಧ್ಯಮಾವತಿ)

ಆದಿತಾಳ

ಶ್ರೀಶಾ ಕೊಳಲಾನೂದಿದನಂದು-ಶ್ರೀಧರ ನಿಂದು ||

||ಪ||

ವಾಸವಂದಿತ ವಾತಜ ಸೇವಿತ

ವಾಸುಕಿತಯನನು ವಾರೆ ಸುನೋಟದಿ ||

||ಅ||

ಬೆರಳ ಸಂದಿಲಿ ಮುರುಳಿ ಪಿಡಿದು-ಮುರಾರಿ ತಾನು
ಹರುಷದಿಂದಲಿ ಸ್ವರವ ನುಡಿದು - ವಾರಿಜನೇತ್ರ
ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಸರಗಳ ಮುಡಿದು !

ಕೊರಳ ವದಕ ಹಾರ ಕೌಸ್ತುಭ ಶೋಭಿತ
ಮುರುಳು ಮಾಡುತ ಮಡದಿಯರೆಲ್ಲರ ||

||೧||

ಗೌರೀ ಗಾಂಧಾರಿ ಗೌಳಪಂತು - ಗೌರೀಶಭೂಷಣ
 ಶೌರೀ ಸಾರಂಗ ಮೋಹನವಿಂತು - ಸಾವೇರಿ ಸುರುಟಿ
 ಭೈರವಿ ಬ್ಯಾಗಡೆ ಉದುತ್ತ ನಿಂತು !
 ಮಾರಜನಕ ತಾನಾನಂದದಿಂದಲಿ
 ವೀರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿಧವಿಧ ರಾಗದಿ ||

||೨||

ನಾರದ ತುಂಬುರ ನಾಟ್ಯವನಾಡೆ - ಸಳಿಸನಾಭನ
 ಗಿರಿಜಾಪತಿಯು ವಂದಿಸಿ ಬೇಡೆ - ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ
 ಭಾರತಿಪತಿ ತಾ ಕೊಂಡಾಡೆ !
 ವರಗುರು ವಂದಿತ ನಿಜಯನಿಶ್ಚಲರೇಯ
 ಹರುಷವ ಪಡಿಸುತ್ತ ವನಿತೆಯರೆಲ್ಲರ ||

||೩||

ಪದ್ಯ

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀ ನಿಜಯದಾಸನವರೇಣ್ಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕರ್ಣರಸಾಯನ ರೂಪವಾದ ವೇಣುನಾದನ ವೈಖರಿಯನ್ನು ಸಾದ್ಭೂತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ರೀಶ = ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
 ಅಂದು = ಆಗ (ಆ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ) ನಿಂದು = ನಿಂತುಕೊಂಡಿರುವ
 ಭಂಗಿಯಲ್ಲಿ. ವಾಸನ ವಂದಿತ = ಇಂದ್ರನಿಂದ ನಮ್ನನಾದ.
 ನಾತಜ ಸೇವಿತ = ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರಿಂದ ಸಂಸೇವಿತನಾಗಿ. (ಇಲ್ಲಿ
 ವಂದಿತ ಮತ್ತು ಸೇವಿತದ ಶಬ್ದ ಪ್ರಯೋಗಗಳ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ ಗಮನಿಸಬೇಕು)
 ವಾಸುಕಿ ತಯನನು = ಸರ್ಪಶಯನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು.
 ನಾರೆ ಸುನೋಟದಿ = ತನ್ನ ಕುಡಿಗಣ್ಣಿನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ.

ಮುರುಳಿ = ಕೊಳಲುವಾದ್ಯ. ಮುರಾರಿ = ಮುರಾರಿ ಎಂಬ ಅಸುರನ ಸಂಹಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವಾರಿಜನೇತ್ರ = ಕಮಲ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿರಾಲಪಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವನು. ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ = ಆಗ ತಾನೇ ಬಿರಿದು ಅರಳುತ್ತಿರುವ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಹಾರ. ಕೌಸ್ತುಭ = ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ಕಂಠಾಭರಣ. ಮರುಳು ನೂಡುತ = ವೇಣುನಾದರಿಂದ ಗೋಕುಲದ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಮೋಹಿಸುತ್ತಾ, ಗೌರಿ = ವಿವಿಧ ರಾಗಗಳ ಹೆಸರು. ಗೌರೀಶಭೂಷಣ = ಶಂಕರಾಭರಣರಾಗ. ನಾರಜನಕ = ಮನ್ಮಥ ಜನಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಮನ್ಮಥನ ಅವತಾರನು, ಅವನೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪುತ್ರ). ನೀರ = ಮಹಾ ಸಮರ್ಥ. ನಳಿನನಾಭನ = ಪದ್ಮನಾಭನ. ಗಿರಿಜಾಪತಿಯು = ಗೌರಿಪತಿಯಾದ ಶಂಕರನು. ಭಾರತಿಪತಿ = ಭಾರತೀರಮಣರಾದ ಶ್ರೀ ವಾಯು ದೇವರು. ವರಗುರು = ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗುರುಗಳು. ತ್ರೈಲೋ ದ್ಯಾಕ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುಗಳು

೬೦೩

(ನಿಜಯವಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಯಮುನಾ ಕಲ್ಯಾಣಿ

ರೂಪಕತಾಳ

ಕಾದನಾ ವತ್ಸವಾ ಹರಿ ಕಾದನಾ ||

||ಪ||

ವೇದವೇದ್ಯ ಸಾಧುವಿನಂತೆ ರಾಧಿಕಾರಮಣ ಕೃಷ್ಣ ||

||ಅ||

ಎಳೆಗರಿಕೆ ಇರುವ ಸ್ಥಳದಿ ನೆರೆದು ವಸ್ತುಗಳನೆ ನಿಲಿಸಿ

ಕೊಳಲು ತನ್ನ ಕೈ ಪಿಡಿದು ಮುರಳಿಗಾನ ಮಾಡುತ್ತ ||

||೧||

ತನ್ನ ಶರಗು ತೆಗೆದು ಕೃಷ್ಣ ಕರುಗಳನ್ನೆ ಬೆನ್ನೊರೆಸಿ
ತನ್ನ ತಿನ್ನು ಪುಲ್ಲು ಎನುತ ಘನ್ನ ಕರಗಳೊತ್ತುತ || ೨ ||

ಉಡುಗಳಂತೆ ಕರುಗಳ ನಡುವೆ ಚಂದ್ರ ಧರೆಯೊಳು
ಪೊಡವಿಯೊಳಗೆ ಬೆಳಗಲು ಆ ಮೃಡನು ಕೊಂಡಾಡಲು || ೩ ||

ಒಂದು ತಿಂಗಳ ಕರುಗಳು ಇಂದಿರೇಶನು ಮೇಯಿಸಲು
ಒಂದು ವರುಷ ಕರುಗಳಂತೆ ಆನಂದದಿಂದ ಬೆಳೆದವು || ೪ ||

ಕನಕ ರಜತ ಸರಪಳಿ ದನಕರುಗಳ ಕೊರಳಲಿ
ಮಿನುಗುತಿಪ್ಪ ಅರಳಿಲೆ ಅನೇಕ ನಾದದಿಂದಲಿ || ೫ ||

ಅಜಗಳಂತಿದ್ದ ಕರುಗಳು ಗಜಗಳಂತೆ ಆದವು
ಶ್ರೀಜಗದೊಡೆಯ ವಿಜಯವಿಠಲ ವ್ರಜಕಿ ಧೊರೆಯಾಳುವ || ೬ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಾಲಕನಾಗಿ ಗೋವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಕರುಗಳನ್ನು ಪಾಲನಮಾಡಿದ ಚಿತ್ರಣವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ವರಕವಿ ವಿಜಯದಾಸರು.

ಕಾದನಾ = ಪಾಲಿಸಿದನು. ವತ್ಸನಾ = ಗೋವಿನ ಕರುಗಳನ್ನು, ರಾಧಿಕಾರಮಣ = ರಾಧಾರಮಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಎಳೆಯಗರಿಕೆ = ಆಗತಾನೇ ಬೆಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಹುಲ್ಲಿನ ಗರಿಕೆ. ಶರಗು ತೆಗೆದು = ಕೃಷ್ಣನು ತಾನು ಹೊದುಕೊಂಡಿದ್ದ ಮೇಲ್ವಸ್ತ್ರವನ್ನೇ ತೆಗೆದು, ಕರುಗಳ ಬೆನ್ನನ್ನು ಒರೆಸಿದನು ಕರುಗಳ ಮೇಲೆ ಆದಂತಹ ವಾತ್ಸಲ್ಯ. ಘನ್ನ ಕರಗಳೊತ್ತುವ = ತನ್ನ ಕೈಗಳಿಂದ ಕರುಗಳ ಬೆನ್ನನ್ನು ನೀವುತ್ತಾ,

ಉಡುಗಳಂತೆ = ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ. ಆ ಕರುಗಳು ನಕ್ಷತ್ರಗಳಂತೆ ಗೋಚರಿಸಿದರೆ, ಆ ವತ್ಸವ್ಯಂದಗಳ ನಡುವೆ ಉಡುಪನಾದ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಪರಿವೋಭಿಸುತ್ತಿದ್ದನು ಪರಪುಷ್ಪರುಷ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನ್ಯೂಡನು = ಚಂದ್ರಶೇಖರನಾದ ಶಂಕರನು ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಿರಲು. ಕನಕ ರಜಕ ಸರಪಳಿ = ಚಿನ್ನ ಮತ್ತು ಬೆಳ್ಳಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಸರಪಳಿಗಳು ದನ ಕರುಗಳ ಕೊರಳುಗಳಲ್ಲಿ ಶೋಭಿಸುತ್ತಿರಲು, ಅರಳಿಲೆ = ಅರಳಿ ಪತ್ರವ ಆಕಾರದಂತಿರುವ ಒಡವೆ. ಅಜಗಳಂತಿದ್ದ = ಮೇಕೆಯಂತೆ ಬಡಕಲಾಗಿದ್ದ ಕರುಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹಾರೈಕೆಯಿಂದ ಗಜಗಳಂತೆ ಆದವು. ವ್ರಜಕೆ = ಸುಂದರ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾದ.

ಪುನಃ

೬೧೪

(ಅಂಕಿತ-ಮಹೀಪತಿ)

ಶ್ರೀರಾಮ ಕೃಷ್ಣರ ಸರನಾದ ಸ್ತೋತ್ರ ಪದ

ರಾಮಚಂದ್ರನೆ ನಮ್ಮ ಪರದೈವನೋ
ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಕೃಷ್ಣ ಪರದೈವನಯ್ಯ || ಪ ||

ರಾಮಭಕ್ತನಿದ್ದ ಡೆಗೆ ಯದುಕುಲ
ಸ್ವಾಮಿಯ ಭಕ್ತನು ಬಂದ ಕೀರ್ತಿಸುತೆ
ಪ್ರೇಮದಲೀರ್ವರ ಭಕ್ತಿಯವಾದವು
ನೇಮದಿ ಬೆಳೆಯಿತು ಕೇಳಿ ಸಜ್ಜನರು || ೧ ||

ಚಿಕ್ಕತನದಿ ತಾಟಕಿ ಕೊಂದು ಮುನಿಮುಖ
ಅಕ್ಕರದಲಿ ಕಾಯ್ದು ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ
ತಕ್ಕಸಿ ಬಂದು ಪೂತನಿ ಆಸು ಹೀರಿ
ಜನಕ ಅಭಯವಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ || ೨ ||

ಚರಣ ಸೋಂಕಿಸಿ ಸಿಲೆ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮಾಡುತ
ದರಧನು ಮುರಿದನು ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ
ಮರಗಳಾದವರನುದ್ದರಿಸುತ ಕಂಸಾ
ಸುರ ಧನುಹಬ್ಬುವ ಗೆದ್ದ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||೩||

ನೆರೆದಿಹ ದೇವದಾನವರನು ದಂಡಿಸಿ
ಧರಣಿಸುತೆಯ ತಂದ ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ
ವರಭೇದ್ಯಘೋಷರ ಭಂಗಿಸಿ ರುಕ್ಮಿಣಿ
ಕರವಿದಿದಿಹನೊ ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||೪||

ವನದೊಳು ಹಣ್ಣು ವನಿತ್ತು ಶಬರಿಗೆ
ಚಿನುಮಯ ಪದವಿತ್ತು ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ
ಅನುವರದಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಶಾಕದಳ
ವನೆ ಕೊಂಡು ಸುಖವಿತ್ತು ನಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||೫||

ಜಲಧಿಯೊಳಗೆ ಸೇತು ಕಟ್ಟಿಸಿ ವಾನರ
ದಳ ನಡೆಸಿದ ನಮ್ಮ ವೀರ ರಾಮಯ್ಯ
ಘಳಿಗೆಯೊಳಗೆ ಮಳೆಗರೆದು ಮಧುರಿಜನ
ನೆಲೆಮಾಡಿ ನೀರೊಳಗಿಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||೬||

ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರ ಕೊಂದು ಸ್ಥಿರಪದ
ಆ ವಿಭೀಷಣಗಿತ್ತು ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ
ತೀವಿದ ಕೌರವರ ಮಡುಹಿ ಪಾಂಡವರಿಗೆ
ಈ ವಸುಧೆಯ ಪದವಿತ್ತು ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||೭||

ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುತ ಆಯೋಧ್ಯಾ ವೈಕುಂಠ
ಸೀಮೆಗೆ ಒಯ್ದ ನಮ್ಮ ರಾಮಯ್ಯ

ಆ ಮುಕುತಿಯ ಪುರದುತ್ಪದ ನಿತ್ಯದಿ

ಈ ಮಹಿಯಲಿ ಹೋರಿ ಪೂರೆದ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯ ||

||೮||

ಸಮ್ಮಳಿಪರಿವಾರವ ಮಾಡುತಲೀರ್ವರು

ಘಮ್ನನಪ್ಪಿ ಕೊಂಡರು ಹರುಷದಲಿ

ನಮ್ಮ ನಿಮ್ಮ ದೈವರೊಂದೆನಿಸುವ ಪರ

ಬೊಮ್ಮ ಮೂರುತಿ ಮಹೀಪತಿಸುತ ಸ್ವಾಮಿ ||

||೯||

||೧೦||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಶ್ರೀ ಕಾಖಂಡಕಿಯ ಶ್ರೀಮಹೀಪತೀ ದಾಸರು ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ರಾಮಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತರೀರ್ವರ ಸಂಭಾಷಣಾ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಹಾಗೂ ಕೃಷ್ಣರ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ಸಂದರ್ಭೋಚಿತವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ಪರದೈವ = ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದೇವತಾ, ಯದುಕುಲ ಸ್ವಾಮಿಯ
ಭಕ್ತನು = ಯದುಕುಲೋದ್ಭವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತ. ಮುನಿ
ಮುಖ = ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ ಮುನಿಯ ಯಾಗವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ-
ಚಿಕ್ಕತನದಲ್ಲಿ

ತಕ್ಕಸಿ ಬಂದ = ಮೋಸದಿಂದ ಬಂದ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಚಿಕ್ಕ
ಮಗುವಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಪೂತನಿಯ ಪ್ರಾಣಾಪಹರಣ ಮಾಡಿದ. (ಅಸುಹೀರಿ).
ಸೀಲೆ = ಗೌತಮರ ಶಾವದಿಂದ ಲಲಾ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಹಲೈಯನ್ನು ತನ್ನ
ಪಾದ ಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಹರಧನುವನು =

ಸೀತಾಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪೂಜಿಸಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿವಧನುಸ್ಸನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ
 ಭಂಗಿಸಿದ—ಸೀತಾಪತಿಯಾದ ಜಾನಕೀರಮಣ. ಮರಗಳಾದವರನು =
 ಶಾಪದಿಂದ ಮರಗಳಾಗಿ ಜನಿಸಿದ್ದ ನಳಕೂಬರ ಮತ್ತು ಮಣಗ್ರೀವರನ್ನು
 ಶಾಪವಿಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಬಾಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕಂಸಾಸುರಧನು =
 ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಶಿವಧನುಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಬಿಲ್ಲಿನ ಹೆಬ್ಬದ
 ನೆವದಲಿ ಕಂಸನನ್ನೇ ಧ್ವಂಸಮಾಡಿದ. ಧರಣಿಸುತೆಯನು = ಸೀತಾದೇವಿ
 ಯನ್ನು ಕಪಿ ಭಲ್ಲೂಕಗಳಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದ್ದ ಸಕಲ ದೇವತಾಕಣ, ರಾವಣಾದಿ
 ರಾಕ್ಷಸವರ್ಗ ಇವರೀವರ ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ರಾವಣಾರಿ ಶ್ರೀರಾಮನು ಭೂಪುತ್ರ
 ಯಾದ ಸೀತೆಯನ್ನು ಅಗ್ನಿದ್ವಾರಾ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿದನು. ವರಭೇದ್ಯಘೋಷರ
 = ಅತ್ಯಂತ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಶಿಶುಪಾಲ, ರುಕ್ಮಿ ಇವರುಗಳನ್ನು
 ಭಂಗಿಸಿ, ರುಕ್ಮಿಣಿಯ ಕರಪಿಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವನದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ
 ಫಲಗಳನ್ನು ಇತ್ತ ಶಬರಿಗೆ ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಅಕ್ಷಯ
 ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಳಕದವನ್ನು ತನ್ನ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ,
 ದ್ರೌಪದಿ ಹಾಗೂ ಪಾಂಡವರ ಮಾನ ಕಾಯ್ದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ
 ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿಸಿ, ಲಂಕಾನಗರಿಗೆ ವಾನರಸೈನ್ಯ ಶ್ರೀರಾಮ ನುಗ್ಗಿಸಿದರೆ,
 ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕಾಪುರವನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿ, ಮಧುರಾಪುರಿಯ ಜನರನ್ನು
 ಅಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿದ ಮಧುರಾಪುರಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರನ್ನು
 ವಧಿಸಿ, ವರವಿಭೀಷಣನಿಗೆ ಲಂಕಾಪದವಿಯನ್ನಿತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮ ದುರುಳ
 ಕೌರವರ ಹನನಗೈಸಿ, ಪಾಂಡವರಿಗೆ ವಸುಧೆಪದವಿಯನ್ನಿತ್ತ ವಾಸುದೇವ,
 ರಾಮರಾಜ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆ ವೈಕುಂಠ ಸದೃಶವಾಯಿತು. ಸಕಲರಿಗೂ
 ವೈಕುಂಠಾರೋಹಣ ಮಾಡಿಸಿ, ಮುಕ್ತಿ ಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀರಾಮ. ಮುಕ್ತಿಧಾಮಕ್ಕೆ
 ಕರೆದೊಯ್ದ ಪಂಚಪಾಂಡವರನ್ನು ಪಾಂಚಾಲಿ ವರದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹೀಗೆ
 ಇಬ್ಬರು ಭಕ್ತರ ವಾದ—ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರು ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ
 ಅವತಾರಭೂತರು. ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದೇವತೆಯೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿ, ಪರಸ್ಪರ
 ಕೊಂಡಾಡಿದರು.

೬೦೫

(ಅಂಕಿತ-ಮಹಿಸತಿನಂದನ) (ಮಹಿಸತಿದಾಸರ ಪುತ್ರರ ಕೃತಿ)

ರಾಗ-ತಿಲಂಗ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಇಂದು ಕಂಡೆ ಚರಣಾ - ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾ || ಪ ||

ಕೊಳಲ ಧ್ವನಿಗೈವನಾ
ಜೆಲುವಿಕೆ ಗೆದ್ದ ಕಾಪನಾ || ೧೦ ||

ಹೆಡೆಯಲಿ ಕಾಳಿಂಗನಾ
ಬಡನೆ ಕುಣಿದ ರಂಗನಾ || ೨ ||

ಗೋವರ್ಧನೆತ್ತಿದನಾ
ಗೋವಳರ ಕಾಯ್ಪನಾ || ೩ ||

ಬಾಲಕ ಲೀಲಾಲೋಲನಾ
ಮೂಲೋಕ ಜೀವನ ಪಾಲನಾ || ೪ ||

ಮಹಿಸತಿನಂದನ ಜೀವನಾ
ಸಹಕಾರಿ ಪಾಪನನ್ನ || ೫ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕರ್ತೃಗಳು ಪೂಜ್ಯ ಮಹೀಪತಿ ದಾಸವರ್ಯರ

ಪುತ್ರರಾದ ಪ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಯರು (ಪ್ರೀಕೃಷ್ಣದಾಸರು). ಅವರ ಅಂಕಿತ-
ಮಹಿಪತಿಸುತ (ನಂದನ).

ಚಿಲುಪಿಕೆ ಗೆದ್ದು = ಸುಂದರಕೆ ಸುಂದರನು. (ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥ
ಮನ್ಮಥಃ) ಕಾವನಾ = ಸರ್ವ ಜೀವರ ಪಾಲಕನು (ರಕ್ಷಕನು). ಗೋವಳರ
= ಗೋಕುಲವಾಸಿಗಳಾದ ಗೋಪಾಲಕರನ್ನೆಲ್ಲಾ, ಲೀಲಾಲೋಲನಾ =
ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಅಪಾರವಾದ ಲೀಲಾವಿರೇಷ ರೂಪವಾದ ಮದಾಮಹಿಮೆ
ಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಪ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮೂಲೋಕ = ಭೂ-ಸ್ವರ್ಗ-ಪಾತಾಳ
ಗಳೆಂಬ ಲೋಕತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿರುವ ಜೀವರು. ಜೀವನ ಪಾಲನಾ = ಜೀತನ
ರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದವನ. ಮಹಿಪತಿನಂದನ = ಮಹಿಪತಿದಾಸರಪುತ್ರ.
(ಕೃಷ್ಣರಾಯರ ಅಂಕಿತ). ಜೀವನಾ = ಜೀವರಿಗೆ ಆದರೆ ಜೀವನಾಗಿರುವ,
ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ. ಸಹಕಾರಿ = ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ಭೂತರಾದ ಜೀವರನ್ನು
ಎಡಬಿಡದ ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿಯಾದ ಬಿಂಬ. ಪಾನನ್ನನಾ = ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರ
ವಸ್ತು. (ನಿರ್ದೋಷನು).

ಪುನಃ

೬೫೬

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ ನೆಂಕಟ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ಅದಿತಾಳ

ಆವ ಪುಣ್ಯಪೋ-ಗೋಪಿಗಾವ ಭಾಗ್ಯವೋ ||

||ವ||

ಆವ ಪರಜೊಮ್ಮ ತನ್ನ ಕುವರನೆಂದು ಕರೆಮ್ಮರೈಯ್ಯ

ಮಾರು ಬೀಸಿ ಬಿಗಿದಪ್ಪ ಮೋರೆ ನೋಡಿ ಮೊಲೆಯ ಕೊಡುವಾ || ೧ ||

ಸಪ್ತಸಪ್ತಭುವನಜನಕ ಸುಪ್ತಿಯಿಲ್ಲದೆ ಚರಿಸುವವಗೆ

ಸುಪ್ತಕಾಲವೆಂದು ತಾನು ಗುತ್ತಾದಿದ ಸ್ತನವ ಕೊಡುವಾ ||

||೨||

ಅನೆಗೊಲಿದು ಎಂಟು ದಿಕ್ಕು ಅನೆಯೊಳ್ ಅಪ್ರತಿಮ ವ
ಯಾಸಿಧಿಯ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಅನೆ ಬಂತೆಂದಾಡಿಸುವ || 2 ||

ಅನ್ನನಾಮನು ಬೊಮ್ಮಾದ್ಯರಿಗೆ-ಅನ್ನ ಕಲ್ಪಕೆಗೆ ಪರ
ಮಾನ್ನ ಬೆಣ್ಣೆ ಪಾಲ್ಕುಡಿಸಿ - ಅನ್ನಪ್ರಾಶನೇ ಮಾಡಿಸುವಾ || 3 ||

ಚಿನ್ನಯ ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತಾ - ಚಿನ್ನರರಾಡಿಸುವನಿಗೆ
ಚಿನ್ನ ತಾ ಹೊನ್ನ ಗುಬ್ಬಿ - ಚಿನ್ನ ಗೊಂಬೆಂದಾಡಿಸುವ || 4 ||

ದಟ್ಟವಾದ ಜೀವಜಲದ - ದಟ್ಟಳಿಯ ಕರಣಗೆ
ದಟ್ಟ ದಟ್ಟ ರಂಗೈಯಂದು - ದಟ್ಟಸಾಲನಿಕ್ಕಿಸುವ || 5 ||

ತಾರಕಾ ಉಪದೇಶಕರಿಗೆ - ತಾರಕನಾಗಿರುವ ಕೃಷ್ಣಗೆ
ತಾರಕ್ಕೆ ಬಿಂದಿಗೆ ಎಂದು - ತಾರಕಾರಿ ಅಜ್ಞನಾಡಿಸುವ || 6 ||

ಆಲದೆಲೆಯ ಆಲಯಕ್ಕೆ - ಆಲದೆಲೆಯ ತೊಟ್ಟಲು ಉ-
ಯ್ಯಾಲೆನಿಟ್ಟು ಮುದ್ದು ಮಾತು-ಲಾಲಿಸಿ ಜೋಗುಳ ಪಾಡುವಾ || 7 ||

ತನ್ನ ಮಗನ ನಡೆಯ ನುಡಿಯ - ತನ್ನ ಪತಿಗೆ ಹೇಳಿ ಹಿಗ್ಗಿ
ತನ್ನ ಭಾಗ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ - ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟನಾಡಿಸುವ || 8 ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸವರ್ಯರು, - ಅಪಾರಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನೂ, ಅಪ್ರಮೇಯನೂ ಆದ ಆ ಆಚ್ಯತನಾಮಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಆಡಿಸುವ ಪುಣ್ಯದ ಭಾಗ್ಯ ಅದಂತಹುದೆಂದು ಬಣ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪರಬೊಮ್ಮ = ಪರಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನೂರು ಬಿಸಿ = ತನ್ನೆರಡು ಕರಗಳನ್ನು

ಉದ್ದವಾಗಿ ಬಾಚಿ, ಕುದನನ್ನು ಬಾಚಿ ತಬ್ಬಿಕೊಳ್ಳುವ ಪುಣ್ಯ ! ನೋರ
 ನೋಡಿ = ಕಂದ ಕೃಷ್ಣನ ವದನಾರವಿಂದವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ, ಸ್ತನ್ಯಪಾನ
 ಮಾಡಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಸಪ್ತಸಪ್ತ ಭುವನ ಜನಕ = ಹದಿನಾಲ್ಕು ಲೋಕಗಳ
 ಸೃಷ್ಟಿಕರ್ತ (ಸಪ್ತ ಸಪ್ತ = $7 + 7 = 14$). ಸುಪ್ತಿಯಲ್ಲದೆ =
 ನಿದ್ರೆಯಿಲ್ಲದ (ಅನಿದ್ರನವನು) ಸುಪ್ತಿಕಾಲನೆಂದು = ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವ
 ಸಮಯವೆಂದು, ಅನಿಗೊಲಿದು = ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿ,
 (ಕರಿವರದ), ಎಂಟು ದಿಕ್ಕು ಅನೆಯಾಳ್ = ಅಷ್ಟ ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿರುವ
 ಅಷ್ಟ ಗದಗಳ ಶಿರಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಭೂಮಿ ನಿಂತಿದೆ. ಅಂತಹ ಭೂಮಿಗೆ
 ಒಡೆಯನಾದ (ಭೂರಮಾಣ). ಅನ್ನಮಯನು = ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತೆಗಳಿಗೆ
 ಅನ್ನಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ (ಅನ್ನ - ಅನ್ನದ - ಅನ್ನದ). ಅನ್ನ
 ಕಲ್ಪನೆ = ಅನ್ನದಾತನೂ ಅನ್ನ ಭೋಕ್ತನೂ ಆದ. (ಸರ್ವನಾರ
 ಭೋಕ್ತ) ಅನ್ನಪ್ರಾಶನ = ಅಂತಹ ಅನ್ನನಾಮಕನಿಗೆ ಅನ್ನಪ್ರಾಶನ -
 ಇದಂತಹ ವಿಷಯಾಸ ! ಚಿಂತೆಯಾ = ಚಿಂತನಮಯ, ಮುಕ್ತಾ ಮುಕ್ತ
 ಚೇತನ - ಮುಕ್ತ ಚೇತನ ಮತ್ತು ಅಮುಕ್ತ ಚೇತನರನ್ನು ಲೀಲಾ
 ಮಾತ್ರದಿಂದ ಆಡಿಸುವವನಿಗೆ. ತಾರಕ ಉಪದೇಶಕರಿಗೆ = ಭವ
 ಸಮುದ್ರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ಶ್ರೀ ಹರಿನಾಮ ಮಂತ್ರೋಪದೇಶಕರಿಗೆ. ತಾರಕ
 ನಾಗಿರುವ = ಸಂಸಾರತಾರಣ ಮಾಡಿಸುವ. ತಾರಕಾರಿ ಅಜ್ಞ =
 ತಾರಕಾಸುರ ಸಂಹಾರನಾದ ಷಣ್ಮುಖನ ತಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. (ಷಣ್ಮುಖನ
 ಪಿತ - ಶ್ರೀ ರುದ್ರದೇವರು. ಶ್ರೀ ರುದ್ರದೇವರ ಅವತಾರ ಭೂತರಾದ
 ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಜನಕ-ಶ್ರೀ ವೇದವ್ಯಾಸರು-ವಾಸಿಷ್ಠ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ). ದಟ್ಟ
 ನಾದ ಜೀವಜಲದ = ಅಪಾರವಾದ ಅನಂತ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ಸಮೂಹ.
 ದಟ್ಟಳೆಯ ಶರಣಿಗೆ = ದಾಪುಗಾಲು ಹಾಕುತ್ತಾ ಭವಸಾಗರವನ್ನು
 ದಾಟಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ. ದಟ್ಟ ದಟ್ಟ = ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ ಇಡು -
 ರಂಗಯ್ಯನೆಂದು. ದಟ್ಟ ಸಾಲ = ಹೆಜ್ಜೆ ಹಾಕಿಸುವುದು. ಅಲದೆಲೆಯ
 ಅಲೆಯೆಂಗೆ = ಮಹಾವ್ರಳಯ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ವಚದಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ

ಶ್ರೀ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ. ಜೋಗುಳ = ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ, ತೂಗಿ ಜೋಗುಳ ಪಾಡುವುದೆಂತು ಪುಣ್ಯ ! ನಡೆಯು ನುಡಿಯು = ಅಟವಾಟಗಳು ಮತ್ತು ಮುದ್ದು ಮಾತುಗಳನ್ನು, ತನ್ನ ಸತಿಗೆ ಹೇಳಿ = ತನ್ನ ವತಿಯಾದ ನಂದಗೋಪನಿಗೆ ಹೇಳಿ. ಅನಂದದಿಂದ ಹಿಗ್ಗುತ್ತಿರುವ ಗೋಪಿಯ ಭಾಗ್ಯ ಕೃಣೆಯುಂಟೇ !—ಎಂದು ಉದ್ಗರಿಸುತ್ತಾರೆ—ವಾಸರಾಯರು !

ಪುಷ್ಪ

೬೧೭

(ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟರ ಭಾಗವತದಿಂದ ಆಯ್ದ ಕೀರ್ತನೆ)

ರಾಗ—ನಾಟ

ರೂಪಂತತಾಳ

ಶ್ರೀ ದೇವಿಯಾಳ್ ಶ್ರೀವೇದ್ಯಕವೇದ್ಯ ಜಯ
ವೇದಗರ್ಭಸುತ ಶ್ರೀಪಾದಾಬ್ಜಯುಗ್ಮ ಜಯ
ಯಾದವಕುಲಾಬ್ಧಿಗಾಲ್ಪಾದಕರ ಚಂದ್ರ ಜಯ
ಶ್ರೀಧೇನುಗಿರೀಶ ಸನಕಾದಿ ಮುನಿಪಂದ್ಯ ಜಯ ಜಯ || ೧೦ ||

ಭೂಸತಿಯ ಭಾರಕೆ ವಿನಾಶಕಾರಣನೆ ಜಯ

ಪೋಷಕಾಧಾರಕ ಪರೇಶ ಕೇಶವನೆ ಜಯ

ಶೇಷಶಯನ ವೈಕುಂಠಾನಂತಾಸನ ಜಯ

ಈಶೇಂದ್ರ ಸುರಮುನಿಪ ಸಂಸೇವ್ಯ ಭವ್ಯ ಜಯ ಜಯ || ೧೧ ||

ದಾಶರಥಿ ದಾಶಾರ್ಹ ವಾಸಿಷ್ಠಕೃಷ್ಣ ಜಯ

ಗೋಸಮೂಹ ದ್ವಿಜದೇವ ದ್ವೇಷಕುಲಹರಣ ಜಯ

ದಾಸ ಕಪಿವರ ಭೀಮ ಶ್ರೀ ಸುಖಮುನೀಶ ಜಯ

ಪೇಶಲಚರಿತ್ರ ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟೇಶ ಜಯ ಜಯ || ೧೨ ||

ಪುಷ್ಪ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : —

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಂದ ರಚಿತವಾದ ಭಾಗ
ನತ ದಶನುಸ್ಕಂಧದ ಪೂರ್ವಾರ್ಧದ ನಾಂದೀ ವದ.

ಶ್ರೀದೇವಿಯಾಳ್ = ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ನಿಯಾಮಕನಾದ ಇಂದಿರಾ
ವತಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಶ್ರೀ = ಪರಮ ಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ, ನೇದೈಕನೇದೈ =
ಸದಾಗಮಗಳಿಂದಲೇ ತಿಳಿಯಲ್ಪಡುವವನು, ಜಯ = ನಮಗೆ ಜಯ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡು (ಅನಿಷ್ಟ ಪರಿಹಾರ ದ್ವಾರಾ ಇಷ್ಟ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಅನು
ಗ್ರಹಿಸು. ಅವನಿಗೆ “ಜಯಮಗಲಿ ಮಂದರ್ಭವಲ್ಲ. ಅವನು ಸದಾ ಜಯ
ಮತನೇ. ಅವನ ನಾಮಸ್ಮರಣೆಯಿಂದ ದುರಿತಬಾಧಿತರಾದ ನಮಗೆ ಜಯ
ಪ್ರಾಪ್ತಿ).

ನೇದಗರ್ಭನುತ = ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಸ್ತುತೃನಾದವ. ಶ್ರೀಪಾದಾ
ಬ್ಲಯುಗ್ಗು = ಪರಮ ಶುಭಕರವಾದ ಪಾದ ಕಮಲಗಳುಳ್ಳವನು. ಯಾದನ
ಕುಲಾಬ್ಧಿಗೆ ಆಹ್ಲಾದಕರ = ಯದುವಂಶವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಆನಂದ
ದಾಯಕನಾದ ಚಂದ್ರ ಸದೃಶನು. ಶ್ರೀ ಭೇನುನಗಿರೀಶ = ಗೋವರ್ಧನ
ಪರ್ವತದ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗೆ ನಿಯಾಮಕನು (ಗೋಕುಲಾಧೀಶ).

ಭೂಸತಿಯ ಭಾರಕೆ = ಭೂವರಹಾದೇವರ ಪತ್ನಿ ಭೂದೇವಿ.
ದುಷ್ಟರ ಭಾರದಿಂದ ಭೂದೇವಿ ಕುಂದಿದ್ದಾಳೆ. ಭೂಭಾರಹರಣನಾದ ಶ್ರೀ
ಕೃಷ್ಣನೇ ಜಯಪ್ರದನಾಗು. ಪೂಷಕ ಭಾರಕೆ = ತನ್ನಿಂದ ಸೃಷ್ಟವಾದ
ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಪಾಲಿಸುವವನು. ಮತ್ತು ಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತಿನ
ಆಧಾರಭೂತನು (ಆಶ್ರಯದಾತನು). ಸರೇಶ = ಪರನಾಮಕಳಾದ
ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ನಿಯಾಮಕ. ಕೇಶವನೆ = ಕ + ಈಶ + ಷ = ಕ-ಬ್ರಹ್ಮ
ದೇವರು. ಈಶ-ಈಶಾನ್ಯಾಧಿಪತಿ ರುದ್ರ-ಇವರಿಗಿಂತ ವರಿಷ್ಠನು, ಅಂದರೆ

ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮ ಭವಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. (ಇಲ್ಲಿ ವದವ್ರಯೋಗ ಚಮತ್ಕಾರ ಹೇಗಿದೆ ಗಮನಿಸಬೇಕು). ಶೇಷಶಯನ = ಶೇಷದೇವರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ವೈಕುಂಠ ಅನಂತಾಸನ = ವೈಕುಂಠ-ಅನಂತಾಸನ-ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಗಳೆಂಬ ಮುಕ್ತಿ ಧಾಮ ತ್ರಯಗಳನ್ನು ಉಳ್ಳವನು. ಈಶೇಂದ್ರ = ಈಶ + ಇಂದ್ರ = ರುದ್ರ-ಇಂದ್ರ. ಸುರಮುನಿಸ್ = ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾಗಣ, ಮುನಿವರ್ಗ-ಇವರಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯಮಾನನು, ಭವ್ಯ. = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠ (ಸರ್ವೋತ್ತಮ).

ದಾಶರಥಿ = ದಶರಥನ ಪುತ್ರ ಶ್ರೀ ರಾಮಚಂದ್ರ. ದಶಾರ್ಹ = ದಾಶಾರ್ಹನೆಂಬ ಯಾದವ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವಾಸಿಷ್ಠ ಕೃಷ್ಣ = ವೇದವ್ಯಾಸರು. ಗೋಸಮೂಹ ಕುಲಹರಣ = ಗೋವುಗಳ (ವೇದಗಳು), ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು, ದೇವತಾಪೂಜೆ-ಇವರ ಅಜಸ್ಮದ್ವೇಷಿಗಳಾದ ದುಷ್ಟದೈತು ಕುಲವನ್ನು ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿದ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪನು, ದಾಸ = ದಾಸ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ. ಕಪಿವರ = ವಾಸರ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಹನುಮಂತ, ಭೀಷ್ಮ = ಭೀಮಸೇನದೇವರು, ಶ್ರೀಸುಖಮುನೀಶ = ಮುನಿಪುಂಗವರಾದ ಅನಂದತೀರ್ಥ ನಾಮಕರಾದ ಗುರುಮಧ್ವರು ಇವರಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದವ. (ಹನುಮ ಭೀಮ ಮಧ್ವ(ಶ) ಪೇಶಲಚರಿತ = ಶುದ್ಧವಾದ (ಅಕಳಂಕ). ಚಾರಿತ್ರವುಳ್ಳವರು. ಪೇಶಲ - ಬಿಳಿಬಣ್ಣ. ನಿರ್ದೋಷನೆಂದರ್ಥ).

ಪುನಃ

೬೦೪

(ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟಾಂಕತ)

ರಾಗ-ಶುಭಪಂತುನರಾಳಿ

ಅದಿತಾಳ

ಕೇಣಕಿ ಕೆಟ್ಟಳು ಪೂತನಿಯು ಹರಿಗೆ

ಸ್ತನವ ಕೊಟ್ಟು ಕೊಂಡೆನೆಂಬ ಹವಳಿಕೆಯಿಂ ||

||ಪ||

ವನಜಭವಾಂಡ ನುಂಗುವನ ಹೃದ್
ವನಜದಿ ಮುನಿಗಳಿಗೊಳ್ಳಿದು ತೋರುವನ
ನೆನೆದವರಘಕುಲಹರನ ಭಗವ
ಜ್ಞನರು ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಸುಲಭನೆನಿಪನ ||

||೧||

ಶ್ರೀಲೋಲನವಳಿದೆ ಮೇಲೆ ಬಾಲ
ಲೀಲೆಯ ತೋರ್ದು ಇಕ್ಕಿದನು ಚಪ್ಪಾಳೆ
ಶೈಲೇಂದ್ರನಂತೆ ಬಿದ್ದ ವಳ ಕಂಡು
ಗೋಳಿಟ್ಟಿತ್ತಾಗ ಗೋಪಾಲರ ಮೇಳ ||

||೨||

ಎತ್ತಿಕೊಂಡಪ್ಪಿ ದಳು ಮಗನ ಗೋಪಿ
ಕರ್ತ ಸೋಜಿಗವೆಂದುತ್ತಾತ ಗೆಲಿದನ
ಪುತ್ರಂಗೆ ಗವ್ಯಾ ಮೃತದಲಿ ಸಚಿ-
ಸುತ್ತ ಗೋಖಿರವಾಂಸು ಇಟ್ಟು ಭಣೆಯಲಿ ||

||೩||

ಸತ್ಪಾತ್ರರಿಗೆ ಸಪ್ತವನು ಕೊಟ್ಟು
ಸೂಕ್ತಗಳಿಂದಾಶೀರ್ವೋಕ್ತಿ ಪಡೆದನು
ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಒಡೆಯನಿಗೆ ಯೋಗಿ
ಹೃತ್ತೀರದಲಿ ರಾಜಿಸುವ ಮಹಿಮಗೆ ||

||೪||

ರಕ್ಕಸಿಗನ್ನಿಯ ಕೊಡಲು ಆಕೆ
ಯಕ್ಕಾಯ ಧೂಮ ಮೋದವಾಗಿರಲು
ಚಿಕ್ಕ ರಂಗನ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ ಇ
ದ್ದ ಕಾರಣ ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟನ ಸೃಷ್ಟಿ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಮೇಲ್ಕಂಡ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಶ್ರೀ ಪ್ರಸನ್ನ ನೆಂಕಟದಾಸರ ಭಾಗವತ ದಶನುಸ್ಕಂಧದಿಂದ ಆರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಶಶುವಾಗಿದ್ದ ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಲು ಕಂಸನಿಂದ ಪ್ರೇರಿತಳಾಗಿ ಪೂತನಿಯು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸುತ್ತಾಳೆ. ರತ್ನಾಲಂಕಾರ ಯುಕ್ತವಾದ ಸುವರ್ಣತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಪುಟ್ಟ ಕಂದನನ್ನು ಮಲಗಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನವರಾವಣ್ಯದಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿಸುತ್ತಾ ವೈಯ್ಯಾರ ಜೀರುತ್ತಾ, ಬುದ ಪೂತನಿಯನ್ನು ಯಾರೂ ಗಮನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಗೋಪಿ ಅನ್ಯಕೆಲಸಕ್ಕಾಗಿ ಒಳಗೆ ಹೋದಾಗ, ಪೂತನಿ ತೊಟ್ಟಿಲಿನಲ್ಲಿ ಮಲಗಿದ್ದ ತೋಯಜಾಕ್ಷನನ್ನು ಎತ್ತಿ, ಸ್ತನ್ಯಪಾನ ಮಾಡಿಸಲು ಉದ್ಯುಕ್ತಳಾಗುತ್ತಾಳೆ. ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಆ ದುಷ್ಕರಕೃಷಿಯ ಮೊಲೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಓರುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಭುಕ್ ನಾಮಕನಾದ ಆ ವಿಶ್ವೇಶ, ಅವಳ ಅಸುಪನ್ನೇ ಹೀರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಾಣ ಭಯದಿಂದ ತತ್ತರಿಸುತ್ತಾ, ನೆಲದ ಮೇಲೆ ಪರ್ಪತ ಬಿದ್ದಂತೆ ಬೀಳುತ್ತಾಳೆ ಪೂತನಿ. ಅದನ್ನು ಕಂಡು ಗಾಭರಿಯಾದ ಗೋಪಿ ಮತ್ತು ಇತರ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಉಪಚರಿಸುವ ರೀತಿಯನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ ದಾಸರಾಯರು

ಕೆಣಕಿ ಕೆಟ್ಟಿಳು = ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನೇ ಕೊಲ್ಲದೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿ, ತಾನೇ ಮೃತ್ಯುವಿಗೆ ಬಲಿಯಾದಳು ಪೂತನಿ. ಹವಣಿಕೆಯಿಂ = ಪೂರ್ವಯೋಜಿತ ಆಲೋಚನೆಯಿಂದ. ನನಜಭವಾಂಡ ನುಂಗುವನ = ಮಹಾಪ್ರೇಳಯಕಾಲದಲ್ಲಿ ತನ್ನಿಂದಲೇ ಸೃಷ್ಟವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನು ನುಂಗುವ ವಿಶ್ವಭುಕ್ ನಾಮಕನ. ಹೃತ್‌ವನಜದಿ = ಹೃತ್ಕಮಲದಲ್ಲಿ ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಹೊಳೆದು ಬಿಂಬ ದರ್ಶನವನ್ನು ಕೊಡುವವನ, ನೆನೆವರಘಕುಲಹರನ = ತನ್ನನ್ನು ಸದಾ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಸ್ಮರಿಸುವವರ ಪಾಪಸಮೂಹಗಳನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನು. ಸುಲಭನೆನಿಸೆನ = ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಸುಲಭನು. ದುರ್ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪನು.

ಅವಳೆದೆ ಮೇಲೆ = ಪುಟ್ಟಕಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂತನಿಯ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು, ಬಾಲಲೀಲೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಶೈಲೇಂದ್ರನಂತೆ = ಪರ್ವತರಾಜನಂತೆ ಪೂತನಿಯು ಪರ್ವತಾಕಾರವಾಗಿ ಸೆಲದ ಮೇಲೆ ಅಸುನೀಗಿ ಬಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗ. ಗೋಪಾಲರ ಮೇಲೆ = ಆ ಭಯಂಕರ ದೃಶ್ಯ ವನ್ನು ಕಂಡ ಗೋವಾಲರ ಹಿಂಡು, ಕಂದನಿಗೆ ಏನಾದರೂ ಆಯಿತೇನೋ ಎಂದು ದುಃಖಪಟ್ಟರು

ಉತ್ಪಾದ ಗೆಲಿದನ = ಬಂದ ಗಂಡಾಂತರವನ್ನೇ ಗೆದ್ದವನ, ಗನ್ಯಾ ನ್ಯತದಲಿ = ಪಂಚ್ಯಗವ್ಯದಿಂದ, ಸಿಂಚಿಸುತ್ತ = ಸಿಂಪಡಿಸುತ್ತಾ. ಗೋಮುರಪಾಂಸು = ಆಕಳಿನ ಗೊರಸಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಂಡಿರುವ ಧೂಳು. ಅದನ್ನು ಕಂದನ ಹಣೆಗೆ ಹಚ್ಚಿ, ದೃಷ್ಟಿ ನಿವಾಳಿಸಿದಳು ಯಶೋದೆ.

ಮುಕ್ತಾಮುಕ್ತರ ಒಡೆಯನಿಗೆ = ಮುಕ್ತವರ್ಗಮತ್ತು ಆ ಮುಕ್ತವರ್ಗದ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭುವಾದ, ಯೋಗಿಗಳ ಹೃತ್ತೀರ ಸ್ತಿತನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು.

ರಕ್ತಸಿಗೆ ಅಗ್ನಿಯ ಕೊಡಲು = ಪರ್ವತಾಕಾರವಾದ ಅವಳ ದೇಹ ವನ್ನು ಅಗ್ನಿಗೆ ಆಹುತಿ ಕೊಡಲು ಆಕೆಯ ಕಾಯ = ಅವಳ ಶರೀರದಿಂದ ಹೊರಟ ಧೂಮವು ಅಂತರಿಕ್ಷಕ್ಕೆ ಏರುತ್ತಿದಲು, (ಅದನ್ನು ನೋಡುವುದೇ ಒಂದು ಮೋದ). ಚಿಕ್ಕರಂಗನ ಬಾಯಿ ಮುಚ್ಚಿ = ವಿಷಲೇಪಿತ ಸ್ತನ ವನ್ನು ಬಾಯಿಂದ ಚೀಪಿದ ಕಂದನ ಬಾಯಿಯನ್ನು ಪುನಃ ಪುನಃ ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ದಳು ಆ ಗೋಪ ಇದಕ್ಕಾರಣ = ಸಜ್ಜನರ ರಕ್ಷಣೆ ದುರ್ಜನರ ದಮನ ಧರ್ಮ ಸಂಸ್ಥಾಪನೆಯೇ - ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅವತಾರದ ಉದ್ದೇಶ್ಯ.

೬೦೯

(ಗೋಪಾನಿತ್ಯಲಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಆರಭಿ

ಆದಿತಾಳ

ಶ್ರೀ ಯದುಪರಕುಲತೋಯದಿ ಹಿಮಕರಾಶ್ರಿತಜನ ಮಂದಾರ
ಮಾಯಾಪೂತನಿ ಹಾರ ವೇದೋದ್ಧಾರ ಮಂದರಶೈಲಧರ || ಪ ||

ಗಂಗೋದ್ಭವ ಬಲಿ ವ್ಯಾಸ ಪರಾಶರ ಪುಂಗವನು ಚರಣ
ಮಂಗಳಾಂಗ ಕುಂತಿಸುತ ಪಾಲನ ವನಿ ಹೃದಯ ಸದನ
ತುಂಗ ಚತುರ್ಭುಜ ಶಂಖಚಕ್ರಧರ ದನುಜವಂಶದವನ
ಅಂಗಜಜನಕ ಕಾಳಿಂಗಗರ್ವಹರ ಅಂಬರಕರಣ || ೧೦ ||

ಭೂಸುರಪತ್ನಿ ವಿಭೂಷಣಧರ ಕಂಸಾಸುರ ಮುರಮುಧನ
ವಾಸವಾದಿ ಕಮಲಾಸನಪೂಜಿತ ವೈನತೇಯಗಮನ
ಶ್ರೀ ಶುಕ ಶೌನಕ ನಸಕ ಸನಂದನಸೇವಿತ ವಯವದನ
ದಾಸಕಲುಷವಿನಾಶ ತ್ರಿಭುವನಾಧೀಶ ಶೇಷಶಯನ || ೧೧ ||

ಶರಣಾಗತಪೋಷಣ ಮೃದುಭಾಷಣ ಶಕಟಾಸುರಹರಣ
ಕರಿವರರಿಪುಹರ ಕನಂಕಾಂಬರಧರ ಶರನಿಧಿ ಮದಹರಣ
ನರಹರಿ ವೇಲಾಪುರಿ ಕೇಶವ ಪ್ರೇಧರ ಕೌಸ್ತುಭಾಭರಣ
ಕರುಣಾಸಾಗರ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲನಿತ್ಯಲ ಕಮಲಾಚಲ ರಮಣ || ೧೨ ||

ಪುನಃ

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ :

ಶ್ರೀ ಯದುಕುಲ ಮಂದಾರ = ಮಂಗಳಕರವಾದ ಯದು
ಕುಲವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ (ತೋಯದಿ) ಚಂದ್ರಸದೃಶನಾಗಿರುವ (ಹಿಮಕರ)

ಮತ್ತು ಮೊರೆಹೊಕ್ಕ ಜನರಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನಾಗಿರುವ (ಮಂದಾರ) ನಾಯಾಪೂತನೀಹಾರ = ಮಾಯಾವಿಯಾದ (ಮಂದರ ಸ್ತ್ರೀವೇಷದಿಂದ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಬಂದ) ಪೂತನಿಯ ಅಸುವನ್ನು ಹೀರಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ನೇದೋದ್ಧಾರ = ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ವೇದಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ, ಮಂದರ ಶೈಲಧರ = ಮಂದರ ಗಿರಿಯನ್ನೆತ್ತಿದ ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ.

ಗಂಗೋದ್ಭವ = ಗಂಗಾಜನಕನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಪರಾಶರ = ವ್ಯಾಸರ ತಂದೆ. ಅಂಗಜಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. (ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ಜನಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ) ಅಂಬರೀಷ ಕರುಣ = ಅಂಬರೀಷನ ಮೇಲೆ ಕಾರುಣ್ಯ ತೋರಿಸಿದ ಶ್ರೀಹರಿ. (ಅಂಬರೀಷ ವರದ)

ಭೂಸುರ ಪತ್ನಿ ವಿಭೂಷಣ ಧರ = ತನ್ನ ಗುರುಗಳಾದ ಸಾಂದೀಪನ (ಭೂಸುರ) ಪತ್ನಿ ಅಂದರೆ ಗುರು ಪತ್ನಿಯ ಪುತ್ರನನ್ನು (ವಿಭೂಷಣ-ಕುಲ ಭೂಷಣನಾದ ಮಗ) ನ ಬದುಕಿಸಿ ತಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಾಸನಾದಿ ಕನುಲಾಸನ ಪೂಜಿತ = ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾಗಿ ಸಮಸ್ತ ದೇವತಾ ವರ್ಗ ಮತ್ತು ಬ್ರಹ್ಮನಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದ ದಾಸರ ಕಲುಷ ವಿನಾಶ = ದಾಸಜನರ ದೋಷಗಳನ್ನು ಕಳೆಯುವನು ಕರಿವರರಿಪುಹರ = ಗಜರಾಜನನ್ನು ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಪೊಸಳೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಸೀಳಿದ.

ಕನಕಾಂಬರಧರ = ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿ (ಕನಕ - ಚಿನ್ನ ಅಂಬರ-ವಸ್ತ್ರ) ಶರನಿಧಿ ಮದಹರಣ = ಸಮುದ್ರರಾಜನ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗಮಾಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ನೇಲಾಪುರಿ = ಬೇಲೂರಿನ ಚೆನ್ನಕೇಶವಸ್ವಾಮಿ. ಕನುಲಾ ಚಲ ರಮಣ = ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ನಿರ್ವಿಕಾರಳಾದ (ಅಚಲ) ಇಂದಿರಾ ಪತಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು.

೬೨೦

(ಗೋಪಾಲನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ಉಗಾಭೋಗ

ಬಾದದೊನಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ಕೊರಳಲ್ಲಿ
 ನೋಡಿ ನೋಡದ ಹಾಗೆ ಪೋದನವ್ವ
 ಆಡುವ ಧ್ವನಿ ಕೇಳಿ ಪಾಡುವ ಪೋಗಳು
 ಸಾಡೋಳಗಪ್ಪ ತಿಪ್ಪರುಷನವ್ವ
 ನೋಡಿದ ಮ್ಮಾರಿವನ ಮನಸು ಅನ್ಯತ್ತರವು
 ನೋದಮ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಏಕವವ್ವಾ
 ಮಾಡವಲ್ಲದು ಒಂದು ಕರ್ಮಪು ಕರಣಂಗು ಅಡ್ಡ ವಲ್ಲವು
 ಆಡುವ ಪಚನಗಳ ಕೇಳಲಿಲ್ಲವು ಕರ್ಣ
 ನೋಡಿ ಬೆರಗಾಗುತಿವೆ ಏನವ್ವ
 ರೂಢಿಯೊಳಗತಿ ಚೆಲುವನೀತನವ್ವ
 ನೋಡಿದರೆ ಮನವ ಅಘವಡಗಿತವ್ವ
 ಗಾಡಿಕಾರ ಚೆಲುವ ಗೋಪಾಲನಿತ್ಯ ಲ
 ಅಡಬಂದಿದ್ದನ್ನೆ ಅಂಗಳದೊಳಗೆ.

೬೨೧

(ಗೋಪಾಲನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬೇಗಡೆ

ಆದಿತಾಳ

ಬುದ್ಧಿ ವೇಳಬಾರದೇನೆ ಗೋಪ್ಯಮ್ಮ ಕೃಷ್ಣಗೆ
 ಮುದ್ದು ಮಾಡುವುದ್ಯಾಕೆ ಜಾಣೆ ||

||ಪ||

ಬುದ್ಧಿಪೇಳದಿದ್ದ ಕಾರಣ ಸದ್ವಿಮಾಡದೆ ಮುದ್ದು ಕೃಷ್ಣನು
ಕದ್ದು ಬೆಣ್ಣೆಯ ಮೆದ್ದು ಮನೆಯೊಳಿದ್ದ ಬಾಂಡಗಳೊದ್ದು ಕೆಡಹಿದ ||೨||

ಮಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಂದದಿ ಕೃಷ್ಣನು ಚಿಕ್ಕಪನೇನೆ
ಅಕ್ಕರದಿ ಕುಚೆಗಳ ಪಿಡಿದು ಸಿಕ್ಕದೋಡುವನೆ
ದಕ್ಕದಿರುವ ರಕ್ಕಸರುಗಳ ಸೊಕ್ಕು ಮುರಿದ ಸಿಕ್ಕೂಗಾರ ಕೇ-
ಳಕ್ಕ ಕೃಷ್ಣಗೆ ತಕ್ಕ ನೀತಿಯ ಪಕ್ಕನೆ ಪೇಳ್ ಧಿಕ್ಕರಿಸಿ ನೀ || ||೧||

ಸೀರೆ ದಡದಮಾಳಿಟ್ಟು ನೀರಿನಾಟಗಳ ಮಾಡೆ ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಪೋಗಿ
ದಾರಿಯೊಳಿರಲು ಚೋರ ನನ್ನ ಕಿಶೋರ ಅಲ್ಲಿದ್ದ
ಸೀರೆಗಳನಪಹಾರ ಮಾಡಿದ ಜಾರ ಇವನ ಅ-
ಪಾರ ಲೂಟಿಗಳ ಪೇಳಲಳವೆ ನೀರಜಾಕ್ಷಿ || ||೨||

ಕೇಳು ಕೃಷ್ಣನ ದುಡುಕುಗಳನು ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರೆಯೋಳೆ
ಜಾಲ ಮಾಡುವುದ್ಯಾತಕೆ ಈ ಪರಿ ಲೋಲಹಾರಳೆ
ಬಾಲಕನ ಘನ ದಾಳಿಗಳೀಗ ತಾಳಲಾರದೆ ಕಾಲಿಗೆರಗುವೆ
ಪೇಳಿದ ನುಡಿಯಲಾಲಿಸಿ ಈ ಚಾಳಿ ಬಡಿಸೆ ಗೋಪಾಲವಿಠಲಗೆ ||೩||

ಅರ್ಥನಿನರಣೆ : -

ಶ್ರೀಗೋಪಾಲ ದಾಸವರ್ಯರ ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಕಾ
ಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಶೋದೆಗೆ, ಬಾಲ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಾನಾಪರಿಯ ಚೇಷ್ಟೆ ಲೀಲಾ
ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ಚಾಡಿರೂಪದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಅದ್ದಾಗಿ = ನಮ್ಮ ಮನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದು ಮೆದ್ದು,
ಪಾಲಿಯಾದ ಗಡಿಗೆಯನ್ನು (ಬಾಂಡ) ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಒದ್ದು ಚೂರು ಚೂರು

ಮಾಡಿದ ಸಿಕ್ಕುಗಾರ = ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕದೆ ಓಡಿಹೋಗುವ. ಘಕ್ಕಾನೆ =
ಕೂಡಲೇ (ತಡಮಾಡದೆ) ನೀರಿನಾಟಿಗಳ = ಜಲವಿಹಾರ (ಜಲಕ್ರೀಡೆ)
ದಾರಿಯೊಳಿರಲು = ನೀರಿನಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ಕಿಶೋರ = ಬಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀ
ಕೃಷ್ಣ. ನೀರಜಾಕ್ಷಿ = ಪದ್ಮದ ದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ. ದುಡುಕು
ಗಳ = ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಮಾಡುವ ಬಾಲ ಚೇಷ್ಟೆಗಳು. ಜಾಲ =
ಮೋಹ (ಮುಕು) ಲೋಲಹಾರಳಿ = ಓರಾಡುತ್ತಿರುವ ಹಾರವನ್ನು ಧರಿ
ಸಿರುವ ಯಾರೋ ಘನಧಾಳಿ = ಬಲಪಾದ ತುಟಿತನ. (ಗೋಳಾಡಿ
ಸುವುದು) ಚಾಳಿ = ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆ.

೬೨೨

(ಗೋಪಾಲನಿತ್ಯ ಲಾಂಕತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಆದಿತಾಳ

ನಾಳೆ ಬರುವನೆಂದು ಹೇಳಿ ಮಧುರೆಗೆ ಪೋದ ಬ-

ಹಳ ದಿನವಾಯಿತಲ್ಲೋ ಉದ್ದವ ||

||ಪ||

ಕೇಳಿದ್ದಾ ನೀ ಬಾಹ ಪೇಳೆಯಲಿ ಕೃಷ್ಣನ

ಅಲೋಚನೆಯೊಳಿದ್ದ ಪೋ ||

||ಅ||

ಪಳ್ಳಿವಾಸಿಗಳು ನಾವು ಪರಿಪರಿ ಅಲಂಕರಿಸಿ ಒಲಿಸಿಕೊಂಬುದನರಿಯುವೊ
ಗೊಲ್ಲಸತಿಯರು ನವಾ ಗೋರಕ್ಷಕರು ಮೈಯಿಲ(ಹೊಲೆ)ತೊಳೆಯ್ಯರಿಯುವೋ
ಬಲ್ಲಿದನ ನಹವಾಸ ಮಾಡ್ಯವನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತಿಳಿಹಿಸಿಕೊಂಡವೋ
ಚೆಲ್ಲೆ ಗಂಗಳ ಚಪಲಿಯರು ಮಧುರೆನಾರಿಯರ ಒಲುವಿಗೆ ನಾವೆ

ದೂರೇನೋ || ||೦||

ಜೊಕ್ಕನಾದ ನಿತ್ಯತ್ವಪ್ರಸಂಗೆ ಬೆಣ್ಣೆ ಕಳವಿಕ್ಕಿದವಲ್ಲವೊ
 ಸಿಕ್ಕಿಸಿಕೊಂಡು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯೊಳವಗೆ ಸೊಕ್ಕಿನುಕ್ಕಿಯ ನುಡಿದವೊ
 ಕಕ್ಕುಲಾತಿಲಿ ಕಾಮಾಸಕ್ತರಿಗಿವ ನಮಗೆ ದಕ್ಕಿದನು ಎಂದಿದ್ದವೊ
 ವಕ್ರಗತಿಯಾಗಿ ಅಕ್ರೂರ ಬಂದ್ಯಮ್ಮ ಚಕ್ರಧರನಗಲಿಸಿದನೋ || ೨ ||

ಧೀರ ಸ್ವರಮುಣ ದೋಷದೂರನ್ನ ಅಲ್ಪ ಬಹು ಜಾರನೆಂದರಿತವಲ್ಲೋ
 ಆರಾರ ಮನಕ್ಕಿನ್ನು ತೋರದವನ ನಮ್ಮ ಓರಗೆಯವನೆಂದರಿದವೋ
 ಮುರಾರಿ ಅಜಪರಿವಾರದೊಡೆಯನ ನಾವು ಪೋರನೆಂದಾಡಿದವೋ
 ನಾರಿಯರು ನಾವಲ್ಲ ದಾರದ್ರ್ಯರಿಗೆ ಶ್ರೀರಮಣನೆಂತೊದಗುವನೋ || ೩ ||

ನಿಧಿಯ ಬದಲಿದ್ದರು ವಿಧಿಸುವುದನರಿಯದೆ ಮದಡೆಯರಾದವೋ
 ಮದನನಾಟಕ ಮನವಿಕ್ಕಿ ಅವನಿಂದೊಂದು ತತ್ವ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲೋ
 ಚದುರೆಯರು ನಮ್ಮ ಬಿಟ್ಟು ಕದಲನಿವನೆಂತೆಂಬ ಮದದಿ ಮೋಸ
 ಹೋದವೋ
 ಮಧುರೆಯಿಂದಮ್ಮ ತಮ್ಮ ಹೃದಯನೊಳಿಪ್ಪನೆಂದು ಚದುರ ಪೇಳಿಹ-
 ನಂತೆಲೋ || ೪ ||

ಮತಿತಪ್ಪಿದವೊ ನಾವು ಸತಿಯರೆಲ್ಲೊಂದಾಗಿ ರಥವ ನಿಲ್ಲಿಸದೆ ಪೋದವೋ
 ಹಿತರಾರು ನಮಗೆ ಸಾರಥಿ ನಿನ್ನ ಸಹಾಯ ದೊರೆತರೆತನವ ಮಾಳ್ವೆವೋ
 ಪಥವ ತೋರಿಸೊ ನಮಗೆ ಮುಂದೆಮ್ಮ ಚೆಲ್ಲ ಶ್ರೀಪತಿಯು ಬಂದೊದಗು
 ಪಂತೆ ಗತಿಯಾರೊ ಅವನ್ನೊರತು ಗೋಪಾಲನಿತ್ಯಲ ಅಚ್ಯುತನ ಮಹಿಮೆ
 ಕಾಣವೋ || ೫ ||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :-

ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ಉದ್ಧವನ ಸಮಾಗಮವಾಗಿದೆ - ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ. ಮಧುರಗೆ ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬಿದ ನೆವದಲ್ಲಿ ಅಕ್ರೂರನೊಡನೆ ಹೋದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹತಾಪದಿಂದ ತಪ್ಪೆಹೃದಯರಾದ ಗೋಪಿಯರು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಕುರಿತು. ಅವನಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ದುಃಖವನ್ನು ತೋಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷವನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾಗಣ್ಣನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾಮರಾದ ಶ್ರೀ ಗೋವಾಲ ದಾಸವರ್ಯರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೀ ಬಾಹನೇಳೆಯಲಿ = ಉದ್ಧವ! ನೀನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿ ಸುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಾವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಆಲೋಚನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆವು. ಸಳ್ಳಿ ವಾಸಿಗಳು = ಹಳ್ಳಿಯ ನಿವಾಸಿಗಳು. ನಾವು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳು. ಸಂಸ್ಕೃತಿಯನ್ನರಿಯದ ಮುಗ್ಧೆಯರು. ಗೊಲ್ಲಸತಿಯರು ನಾವು. ಸದಾ ಗೋವುಗಳ ರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತರು. ಬಲ್ಲಿದನ ಸಹವಾಸ = ಪರಮ ಜ್ಞಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಗವನ್ನು ಬಯಸುವ ಆತುರದಲ್ಲಿ, ಆತನ ಅವಾರ ಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯದೇ ಹೋದವು. ಚೆಲ್ಲೆ ಗಂಗಳ ಚೆಸಲೆಯರು = ಸುಂದರವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಚಂಚಲ ಮನೋವೃತ್ತಿಯುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರಾದ ನಾವು. ಒಲುಹಿಗೆ = ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಾದ ನಗರವಾಸಿಗಳ ಮಧುತಾಪಟ್ಟಣದ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನಾವು ಸದೃಶರೇ ? ಚೆಲಕ್ಕನಾದ = ನಿರ್ದೋಷನಾದ. ನಿತ್ಯತ್ವಪ್ತನಿಗೆ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸ್ವರಮಣನು. ಸದಾ ಆನಂದಮಯನು. ಇತರರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಏನೂ ಆಗಬೇಕಾದ್ದಿಲ್ಲ. ಸೊಕ್ಕುನ್ನುತ್ತಿಯನು = ಅಹಂಕಾರದ ಮಾತುಗಳನ್ನು (ನಮ್ಮ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮೋಹಿತನಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಭ್ರಾಂತಿ ಭಾವ). ಕಕ್ಕುಲಾತಿಲಿ = ಮೋಹಕ, ವಶರಾಗಿ. ದಕ್ಕಿದನು = ಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ದೊರೆತನು ಎಂಬ ಮೋಹಭಾವನೆ ವಕ್ರಗತಿಯಾಗಿವಕ್ಕು ಬುದ್ಧಿಯವನಾದ ಅಕ್ರೂರ. ಧೀರ = ಜಗದೇಕ

ಮಲ್ಲ, ಸ್ವರನುಣ = ತನ್ನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ತಾನೇ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡು
ವವನು ಜಾರ = ಪರಸ್ತ್ರೀಮನ. ಓರಗೆ = ನಮಗೆ ಸಮಾನ
ಸ್ವಂಧನೆಂದು. ಅಜ ಪರಿನಾರದೋಡೆಯನ = ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತಾ
ವರ್ಗವನ್ನೇ ಸ್ವಪರಿವಾರವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಹರಿ. ಪೋರ = ತುಂಟ ಬಾಲಕ.
ನಾನಲ್ಪ ದಾರಿದ್ರ್ಯರಿಗೆ = ಅಲ್ಪ ಶಕ್ತರಾದ ನಮಗೆ ಶ್ರೀ ರಮಣನೆಂತು
ದಕ್ಕುವನು-? ನಿಧಿಯು ಬದಿಲಿದ್ದರು = ದೊಡ್ಡ ಅಸ್ತಿ ಸಮೀಪ
ದಲ್ಲಿದ್ದರೂ. ಮದಡ = ಮಂಕುಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾದೆವು. ಮದನ
ನಾಟಕಕೆ = ಕಾಮನ ಕ್ರೀಡೆಗೆ. ಚಿದುರೆಯರು = ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದ
ನಮ್ಮನ್ನು (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮೋಹದ ಜಾಲದಲ್ಲಿ ಸೆರೆಹಿಡಿದೆವು-ಎಂಬ
ಬುದ್ಧಿಯುಕ್ತರಾದ) ರಥನ ನಿಲಿಸದೆ = ಮಧುರಗೆ ಹೊರಟ್ಟಿದ್ದ ಅಕ್ರೂರನ
ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸದೇ ಕೆಟ್ಟೆವು. ಪಥನ ತೋರಿಸೋ = ನಮಗೆ ಮುಂದಿನ
ದಾರಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಘಟ

೬೨೨

(ಜಗನ್ನಾಥನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಕೃಷ್ಣ ರಾಯನೆ ನಿನ್ನ ಕೃತ್ಯಗಳನೆಲ್ಲ
ಸೃಷ್ಟಿಯೊಳಗೆ ನಾ ಬೀರಲ್ಯಾ ||

||ಪ||

ಎಷ್ಟರೋಗಿಟ್ಟು ಚಿರಕಾಲದಲೆನ್ನ
ಕಷ್ಟ ಬಿಡಿಸದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದೆಯಾ ಸ್ವಾಮಿ ||

||ಆ||

ಜನನ ಮರಣಶೂನ್ಯನೆನಿಸಿಕೊಂಡು ಗೋಪಿ
ತನಯನಾಗಿದ್ದು ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ

ಸನಕಾದಿನೇವ್ಯ ಪೂಜ್ಯನೆ ತುರುಗಳ ಹಿಂಡು
ಪನದಲ್ಲಿ ಕಾಯ್ದಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ ನಾನು ||

||೦||

ಧನುಜಭಂಜನನಾದ ಘನಮಹಿಮನೆ ಮಾಗ
ಧನಿಗಂಜಿ ಓಡಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಎಣೆಯಲ್ಲದಾ ಶೂರ ರಣದೊಳು ವಾರ್ಧನಿಗೆ
ಅನುಗನಾಗಿದ್ದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ ನಾನು ||

||೨||

ಸತತ ತೃಪ್ತನಾಗಿ ಕ್ಷತಿಯೊಳು ಬೆಣ್ಣೆಯ
ಮಿತವಾಗಿ ಕದ್ದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಕೃತಿದೇವಿರಮಣನೆ ಅತಿ ಪ್ರೀತಿಯಲಿ ಗೋಪ
ಸತಿಯರ ಕೂಡಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ ನಾನು ||

||೩||

ಶ್ರುತಿತತಿಗಳಿಗಭೇದ್ಯ ಪ್ರತಿಯಿಲ್ಲದ ದೇವ
ಸತಿಗೊಪನಾದದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಶತಕ್ರತು ವಿಧಿವಂದ್ಯ ಸುತರಾಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಭೂತ
ಪತಿಯನ್ನು ಬೇಡಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ ನಾನು ||

||೪||

ಭೂತಳದೊಳು ದೇವತೆಗಳೊಡನೆ ಇಂಥ
ರೀತಿಲಿ ಚರಿಸಿದ್ದು ಹೇಳಲ್ಯಾ
ಭೀತಿರಹಿತ ಜನನ್ನಾಥವಿಶ್ವಲನೆ ಆ
ದ್ಭುತ ಮಹಿಮನೆಂದು ಹೇಳಲ್ಯಾ ನಾನು ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಈ ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಅಪರೋಕ್ಷಕೃತಪ್ರೇಶರಾದ ಪ್ರೇಮಗನ್ನಾಧದಾಸ ವರ್ಯರು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅದ್ಭುತವ್ಯಾಪಾರ ವಿಶೇಷಗಳನ್ನು ನಿಂದಾಸ್ತುತಿ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಕೃತ್ಯಗಳನೆಲ್ಲ = ವ್ಯಾಪಾರವಿವೇಷಗಳನ್ನು, ಬೀರಲ್ಯಾ = ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಕಟಿಸಲೇನು ? ಶಿಷ್ಟರೊಳು = ಸಜ್ಜನರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಇಡದೆ ಉದಾಸೀನಮಾಡಿವರೆ, ನಾನು ಸುಮ್ಮನಿರುವವನಲ್ಲ. ಗೋಪೀತನಯನಾಗಿದ್ದುದು = ನೀನು ಜನನ ಮರಣವಿದೂರ. ಅನಾದ್ಯನಂತ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ನಿತ್ಯ ಹಾಗೂ ಶುಚ್ಚತ. ಅಂತಹ ಅಚ್ಯುತನಾದ ನೀನು ಗೋಪಿಯ ಸಾಕುಮಗನಾಗಿದ್ದ ವಿಚಾರ ತಿಳಿಸಲಾ ? ತುರುಗಳಹಿಂಡು = ಸನಕಾದಿ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯಮಾನನಾದ ನೀನು ಕೇವಲ ಗೊಲ್ಲನಾಗಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ದನಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದು ವಿಚಾರ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾ ? ನಾಗಧನಿಗಂಜಿ = ನೀನು ಅಸುರಾಂತಕ. ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಮಾತ್ರದಿಂದ ಅಸುರರ ಹೃದಯ ನಡುಗುವುದು. ಅಂತಹ ಅಸಮಪರಾಕ್ರಮ ನೀನು ಮಗಧ ದೇಶಾಧಿಪತಿಯಾದ ಜರಾಸಂಧನಿಗೆ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ ಪಲಾಯನಗೈದ ವಿಷಯ ವಿಸ್ತರಿಸಲಾ ? ಸಾರ್ಥಗೆ ಅನುಗನಾಗಿದ್ದುದು = ನೀನು ಅಸಮ ತೂರನು. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಪಾರ್ಥನಿಗೆ ಬಂಡಿಬೋವನಾಗಿ ರಥವನ್ನು ನಡೆಸಿದ ವಿಷಯ ತಿಳಿಸಲೇನು ? ಸತತತೃಪನಾಗಿ = ನೀನು ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ. ಸ್ವರಮಣನು. ಹಾಗಿದ್ದರೂ ಗೋಪಿಯರ ಮನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದು ಮೆದ್ದದನ್ನು ಹೇಳಲೇನು ? ಕೃತಿದೇವಿರನುಣನೆ = ಕೃತಿನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನೆ, ಗೋಪಸತಿಯರ ಕೂಡಿದ್ದು = ಲಕ್ಷ್ಮೀಬಾಹುಲತಂಗಿತನಾದ ನೀನು ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಕೂಡಿದ ಸೊಪ್ಪಿ ಗದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಾರಲಾ ? ಶ್ರುತಿತತಿಗಳಿಗೆ ಅಭೇದ್ಯ = ಅನಂತ ವಾದ ವೇದರಾಶಿಗಳಿಂದಲೂ ಅತೀತನಾದ. ಸತಿಗೊಳನಾಗಿದ್ದು = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ವೇದಾಭಿಮಾನಿಯು, ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ಸಹ ಸಾಕಲೇನ ಶ್ರೀಹರಿಯು

ಗುಣಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಅಂತಹ ನಿತ್ಯನೂತನನು
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಅವತಾರ ಭೂತಳಾದ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಗೆ ನೋತು, ಪಾರಿ
 ಜಾತವೃಕ್ಷವನ್ನು ತಂದ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾ ? ಶತಕ್ರತು =
 ೧೦೦ ಅಶ್ವಮೇಧಯಾಗಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಇಂದ್ರ ದೇವರು. ವಿಧಿವಂದ್ಯ
 = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ವಂದನೀಯನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ನೀನು.
 ಸುತರಾಪೇಕ್ಷಿಸಿ = ಪುತ್ರರನ್ನು ಅಪೇಕ್ಷಿಸಿ. ಭೂತಪತಿಯನ್ನು =
 ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಪುತ್ರಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಬೇಡಿದ ವಿಡಂಬನೆಯನ್ನು ಹೇಳಲ್ವಾ ?
 ಭೀತಿರಹಿತ = ಯಾರಿಂದಲೂ ಭೀತಿ ಇಲ್ಲದ (ನಿರ್ಭೀತ ವಸ್ತು). ಅದ್ಭುತ
 ಮಹಿಮನೆಂದು = ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ದಾಸರಾಯರು ನಿರ್ಭೀತನಾದ ಆ ನಿರಂಜ
 ನನ್ನು ಆಚಿಂತ್ಯಾಧ್ವುತ ಮಹಿಮಾವಂತನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ.

||

೬೨೩

(ಸ್ರಾಣೇಶವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಆದಿತ್ಯ

ಪಾಲಿಸಿರಪ್ಪಣೆ ಮಧುರೆಗೀಗಲು

ತಿಲಾಂಶ ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿರೆಲೆ ||

||ಪ||

ನಾರಿಯರೆ ನಾನೆಲ್ಲಿ ಪೋಗುವ ಕೋಮಲ

ಮೋರಿಯ ಬಾಡಿಸಬ್ಬಾಡಿರೆಲೆ ||

||೧||

ಯಾತರಗೋಸುಗ ಬಿನ್ನ ರಾಗುವಿರನ್ನ

ಮಾತು ಮನಸಿಗೆ ತನ್ನಿರೆಲೆ ||

||೨||

ಕಂಧರ ಉಬ್ಬಿದ್ದವನು ಕಂಠವು ಕಂಠಕ್ಕೆ
ಮಂದಮತಿಗಳಾದರೇ ||

||೩||

ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗುವೆನಿಗ ಈ ಪರಿ
ಅಡ್ಡ ಗಬಾರದು ಕೇಳಿರೇ ||

||೪||

ಬಲುದೂರ ಬಂದರೆ ಜವ ಬಾಹೋಣಾಗದು
ತಿಳಿದು ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿರೇ ||

||೫||

ತ್ವರದಿಂದ ವೈರಿಯಗಲಿದಿಲ್ಲಿ ಬಹದೆಂದು
ತಿಳಿದು ಮನೆಗೆ ದಯಮಾಡಿರೇ ||

||೬||

ಸ್ವಾಣೇಶನಿತ್ಯ ಲನಂದಾಕ್ಷಣ ತಡಿಯದೆ
ನಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಹಸೆಂದು ತಿಳಿಯರೇ ||

||೭||

ಪ್ರತಿಪದಾರ್ಥ :-

ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಅಕ್ಕೂರನು ಮಧುರಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲು ಬಂದಿ
ದ್ದಾನೆ ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವನ್ನು ತಾಳಲಾರದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯ
ರನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಂತೈಸುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಶ್ರೀಸ್ವಾಣೇಶದಾಸಾ
ವರ್ಯರು ಬಹು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ಸಾಲಿಸಿರಪ್ಪಣೆ = ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತಾನು ಮಧುರಗೆ
ಹೋಗಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಬೇಕೆಂದು ಕೋರುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ತಿಲಾಂಶ = ನಾನು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ನೀವು ಎಳ್ಳಷ್ಟೂ
ಚಿಂತಿಸಬೇಡಿ ಕೋಮಲ ಮೋರೆಯು = ನಿಮ್ಮ ಸುಂದರವಾದ
ಕೋಮಲವಾದ ಮುಖವಿರುವುದು ಬಾಡುತ್ತಿದೆ. ಬಾಡಿಸದೆ ಮಂದಸ್ಥಿತ

ವದನೆಯರಾಗಿ ನನ್ನನ್ನು ಬೀಳ್ಕೊಡಿದರೆಂದು ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ ಗೋಪೀ ಮನೋಹಾರನು. ಯಾತರಗೋಸುಗ = ಯಾವ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ನೀವು ಖಿನ್ನರಾಗುತ್ತಿದ್ದೀರಿ? ನನ್ನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಂದುಕೊಳ್ಳಿ. ಕಂಠರ ಉಬ್ಬಿ = ವಿರಹ ವೃದ್ಧಿಯಿಂದ ನಿಮ್ಮ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ನರಗಳು ಉಬ್ಬಿವೆ. ದ್ವಯಕಂಗಳ ಉದಕವೊತ್ತಿ = ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ದಾಟಾಶ್ರು ಉಕ್ಕಿ ಬರುತ್ತದೆ. ಮಂದಮತಿಗಳಾಗದೆಲೆ = ನೀವು ಬುದ್ಧಿಗೇಡಿಗಳಂತೆ ವರ್ತಿಸಬೇಡಿ. ದೊಡ್ಡ ಕಾರ್ಯಕೆ = ಕಂಸಾಸುರನ ವಧೆಗಾಗಿ ಅಡ್ಡಾಗಬಾರದು = ಈ ಮಹಾಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ನೀವು ಅಡ್ಡ ಎರಬಾರದು. ಬಲು ದೂರಬಂದರೆ = ನನ್ನೊಡನೆ ಊರಿನಿಂದ ಬಹಳ ದೂರ ಬಂದರ. ಜನ ಬಾಹೋಷಾಗದು = ಬೇಗನೆ ನಿಮ್ಮ ಮನಗೆ ಸೇರಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ (ಜವ = ತ್ವರಿತವಾಗಿ). ತ್ವರಿತದಿಂದ ನೈರಿಯ ಗೆಲಿದು ಇಲ್ಲಿ = ಅತ್ಯಂತ ಬೇಗವಾಗಿ ಶತ್ರುವಾದ ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಗೆ ಬೇಗ ಬರುತ್ತೇನೆ. ನಾ ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಹೆನೆಂದು = ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಹೃದ್ಯಹಾದಲ್ಲಿ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾಗಿದ್ದೇನೆ. ನಾನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಕನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಸುಮ್ಮನೆ ಕೊರಗಬೇಡಿರೆಂದು-ಸಂತೈಸುತ್ತಾನೆ ಸಂತನದ ಸವಿಮಾತುಗಳಿಂದ.

||೪||

೬೨೪

(ಶ್ರೀರಾನುಸುಂದರನಿಶ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಶ್ರೀಪುಟಿತಾಳ

ಪೋಗಿ ಬರುವೆ ಗೋಪ ನಾಗವೇಣಿಯರೆ ಚಿ
ನ್ನಾದಿ ಮಮತಾ ಪೂರ್ಣವಾಗಿರಲಿ ||

||ಪ||

ಜಾಗುಮಾಡದೆ ಮುಂದೆ ವೇಗದಿಂದಲಿ ಎನ್ನ
ನಾಗೀಸೀ-ಪತಿಗಳ ಕೂಡ ಭೋಗಿಸೀ
ತತ್ಸೇವೆ ಮಾಡಲು-ಪೋಗುವುದು ಪಾ-
ಪಾಘವೆಲ್ಲವು-ನೀಗುವುದು ಹೃದ್ರೋಗ-ಮಂಗಳ
ವಾಗುವುದು ಲೇಸಾಗಿ ಹೆರುಷಿತ
ರಾಗಿ ಕಳುಹಿರಿ-ಈಗ ಮಧುರಗೆ ||

||೨||

ಬಾಲಕತನದಿ ನಿಮ್ಮಾಲಯವನೆ ಪೊಕ್ಕು
ಪಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದು-ಮೆದ್ದು
ಜಾಲದಿಂದಲಿ ನಿಮ್ಮ ಬಾಲರುತಿಂದರೆಂದೆ (ಇದೇ-
ವೃಷವಾಡಿ ನಾ ಬಾಳಿದೇ-ಮೇಲಿಟ್ಟ ಭಂಡವ ಸೀಳಿದೇ
ಮಧಿಸುವ ಸುಪಾತ್ರೆಯ ಕಾಲಿಲೊದ್ದು
ಬೀಳಕಡಹಿದನೆ-ನವನೀತವನು ಮಾ-
ರ್ಜಾಲ ಮರ್ಕಟಪಾಲಮಾಡಿದೇ
ನೀವಿಟ್ಟ ಮೀಸಲ ಶೀಲದಧಿಕೆನೆ
ಪಾಲ ಕೆಡಿಸಿದನೇ ||

ಹೀಗುಚಿತವಲ್ಲೆಂದ್ದೇಳಿದರೆ ಕೇಳದೆಲೆ ನಾನತಿ
ಹೇಳನೆಯ ಬಲು ಧಾಳಿಮಾಡಲು
ತಾಳಿ ಎನ್ನನು ಪಾಲಿಸಿದಿರಿ ಕೃ-
ಪಾಳುಗಳೆ ನಿಮ್ಮ ಗುಣವೇಳಲೊಪವೆ ||

||೧||

ಪುಲ್ಲಲೋಚನೆಯರೆ-ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಮನಸು ಎ-
ನೆಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವುದ ಬಲ್ಲೆ ಕೇಳಿ
ಇಲ್ಲೇ ನಿಮ್ಮನು ಬಿಟ್ಟು-ಎಲ್ಲೋ ಪೋಗುವೆ ನೆನ್ನ
ಸಲ್ಲಾದೇ-ಕಾರ್ಯವೇ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲಾದೇ
ಬರುವೆನೆ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಾದೇ-

ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವೊಳಗಾವಲ್ಲಿ ನೆನೆಸಿದರಲ್ಲಿ ನಾನಿರುವೆ
ನಾನಿಲ್ಲದಾ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ-ಜಗದೊಳಗೆಲ್ಲ ತುಂಬಿರುವೆ
ಆದರಿಸಿ ಕರೆದವರಲ್ಲಿ ಅತಿ ತ್ವರಿತದಲ್ಲಿ ಬರುತ್ತಿರುವೆ ॥

ಈ ವಿಧದಿ ಪೇಳ್ವುದು ಸುಳ್ಳು ಮಾತುಗಳೆಲ್ಲ
ಆಗದಾದಲ್ಲಿ ವೇಳೆದ ನೊಲ್ಲು ಎಂದಿದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ
ವಿಲ್ಲದೆಲೆ ನೀವೆಲ್ಲ ಸ್ಮರಿಸಿದಲ್ಲಿ ಬಂದೊದಗುವೆ ॥

॥೨॥

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನ ನಿಂದು ಕೊಳಲಾದೆ ಸ್ತ್ರೀ
ವೃಂದ ಕೇಳುತ್ತಲೀ-ಆನಂದದಿಂದಾ
ತಮ ಬರುತ್ತಿರೆ-ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲ ನಿರ್ಬಂಧಿಸೀ
ಹೇಡೆನ್ನಲವರ ನಿಂದಿಸೀ-ಎನ್ನೊಳು ಮನಸು ಮೊಂದಿಸೀ
ಹಳದಿಂಗಳೊಳು ತ್ವರಿತದಿಂದ ಎನ್ನನು
ಬಂದು ಕೂಡಿದಿರೇ-ರಾಸೋತ್ಸವದಿ ಧಿಂ ಧಿಂ
ಧಿಮೀಕೆಂದು ಆಡಿದಿರೇ-ಕೀರ್ತಿಯನು ಪದ ಗತಿಯಿಂದ
ಸುಖಿಕರದಿಂದ ಪಾಡಿದಿರೇ ॥

ಬಲಪರಿಯಲಿ ಎನ್ನಿಂದ ಬಂದ
ನಿಂದೆ ಕುಂದುಗಳೊಂದು ಎಚ್ಚಿಸದೆ
ಪೊಂದಿದಿರಿ ಎಂತೆಂದು ಶ್ರೀರಾಮನು
ಸುಂದರ ನಿತ್ಯಲನು ಇಂದುಮುಖಿಯರಿ
ಗಿಂದು ಮೋದದಿ ॥ಪೋಗಿಬರುವೇ॥

॥೩॥

ಪೂಜಾರ್ಥ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಶ್ರೀರಾಮಸುಂದರನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ಪ್ರಾಜೀನದಾಸ
ಕೂಟಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಆವಾನಿ ಅವರ ಸ್ಥಳ-ಎಂದು ತಿಳಿದು
ಬಂದಿದೆ. ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥದಾಸವರ್ಯರ ಕಾಲದವರೆಂದು ಗೊತ್ತಾಗಿದೆ.
ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವಿವಿಧ ಹಂತಗಳಲ್ಲಿ

ಸುಂದರವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯ ಸುಂದರವಾಗಿದ್ದು, ಶೈಲಿ ಹೃನ್ಮನಗಳನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳುವುದು. ಕಥಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವಿವರಿಸಿರುವ ಇವರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ರಚನಾಕೌಶಲ್ಯ ಪರಮಾದ್ಭುತ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಬಲರಾಮನ ಸಂಗಡ ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬದ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಮಧುರಗೆ ಬರುವಂತೆ ಆಹ್ವಾನಿಸಿ ದ್ವಾರಾ ಕಂಸ ಆಹ್ವಾನಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೆ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಬಂದು ಮುತ್ತುವರು ಮಧುರಗೆ ಖಂಡಿತ ಹೋಗಕೂಡದೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅಗ ಅಪರಾತ್ಪರನು ಅವರನ್ನು ಸಾಂತ್ವನಗೊಳಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಕೀರ್ತನೆಯ ವಸ್ತು.

ಪೋಗಿಬರುವೆ = ಮಧುರಾನಗರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಕಾರ್ಯಾನಂತರ ಅತಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಹಿಂದಿರುಗುತ್ತೇನೆ-ಎಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಾಂತ್ವನ ನುಡಿ. **ನಾಗವೇಣಿಯರೆ** = ಹಾವಿನ ಶರೀರದಂತೆ ನೀಳವಾದ ಜಡೆಯುಳ್ಳ ಸುಂದರ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು. **ಮಮತಾ** = ಸಿಮ್ಮ ಅಂತಃಕರಣ ಪೂರಿತವಾದ ಅನುರಾಗ (ಭಕ್ತಿಯರೂಪ). **ಜಾಗು** = ಎಳುಬ. ನೀವು ಎಳುಬಮಾಡೆ ನನ್ನನ್ನು ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಬೇಗನೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಡಿ. **ಪತಿಗಳ ಕೂಡೆ ಭೋಗಿಸೀ** = ಪತ್ಯಂತರ್ಗತ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಭಜಿಸುತ್ತಾ, ಸಾಸೌಘವೆಲ್ಲವು = ಪಾಪಸಮೂಹಗಳು ದೂರವಾಗುವುವು. **ಪತಿಯ ಸೇವೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪ್ರೀತಿಗೆ ಕಾರಣ**-ಎಂಬ ತತ್ತ್ವವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಬೋಧಿಸುತ್ತಾನೆ. **ಹೃದ್ರೋಗ** = ನಿಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿನ ತಾಪಗಳು (ವಿರಹ ವ್ಯಧಾರೂಪವಾದ) ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವುವು. **ಮಂಗಳ ನಾಗುವುದು** = ಸಿಮ್ಮಗೆ ಶುಭವಾಗುವುದು. **ಲೇಸಾಗಿ** = ಒಳ್ಳೆಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ.

ಬಾಲಕತನದಿ = ತನ್ನ ಬಾಲಿಲಾ ವೈಭವವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ. **ಚಿಕ್ಕಂದಿನಲ್ಲಿ** ಅವರ ಮನೆಗಳನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಹಾಲು ಮೊಸರು ಬೆಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಕದ್ದು. ತಿಂದ ಪ್ರಸಂಗ.

ಜಾಲದಿಂದಲಿ = ಕಪಟ ಅಥವಾ ಮೋಸದಿಂದ. ನೃಷನಾಡಿ - ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿ. ತಾನು ಹಾಲು-ಮೊಸರನ್ನು ತಿಂದು, ಆವರ ಮಕ್ಕಳು ತಿಂದರೆಂದು ಹೇಳಿ, ಸುಳ್ಳು ಅಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಭಾಂಡನ = ಮೊಸರಿನ ಮಡಕೆ. ಮುಢಿ ಸುನ = ಕಡೆಯುವ. ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿ ನೆಲುವಿನಟ್ಟಿದ್ದ ಮಡಕೆಯನ್ನು ಕೋಲಿ ನಿಂದ ಹೊಡೆದು ಸೀಳಿ, ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಹಾಲು ಮತ್ತು ಮೊಸರನ್ನು ಕುಡಿಯುತ್ತಿದ್ದನು. ಮೊಸರನ್ನು ಕಡೆಯುವ ಪಾತ್ರೆಯನ್ನೇ ಕಾಲಿರಲ್ಲಿ ಒದ್ದು ಬೀಳಿಸಿದನು. ನವನೀತನನು . . . ಮಾಡಿದನೇ - ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಇಟ್ಟಿದ್ದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ತಾನುಂಡು, ಉಳಿದಿದ್ದನ್ನು ಬೆಕ್ಕ (ಮಾರ್ಜಾಲ) ಮತ್ತು ಕೋತಿ (ಮರ್ಕಟ) ಗಳಿಗೆ ತಿನ್ನಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಮೀಸಲು ಕೆಡಿಸಿದನೇ = ದೇವರಿಗೆ ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಮೀಸಲಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶುದ್ಧವಾದ ಮೊಸರು ಮತ್ತು ಕೆನೆಗಟ್ಟಿದ ಹಾಲನ್ನು ತಾನೇ ಕುಡಿದು, ನೈವೇದ್ಯಕ್ಕಿಲ್ಲದಂತೆ ಮಾಡಿದ. ಹೀಗುಚಿತನಲ್ಲೆಂದು . . . = ಎಲೈ ತುಟ ಕೃಷ್ಣ ! ನೀನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ನೀವು ಹೇಳಿದರೂ ಕೇಳದೆ ನಾನು ಧಾಳಿ ಮಾಡಿದೆ. ಆದರೂ ನಿಮ್ಮ ಸಹನಾ ಗುಣ ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ನನ್ನನ್ನು ಕ್ಷಮಿಸಿ, ಪಾಲಿಸಿದಿರಿ. ಕೃಪಾಳುಗಳು ನೀವು. ನಿಮ್ಮ ಸುಗುಣ ವರ್ಣಸಲು ನನ್ನಿಂದ ಸಾಧ್ಯವೇ ?

ಪುಲ್ಲಲೋಚನೆಯರೇ = ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳುಳ್ಳ ಗೋಪಿಕಾ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ = ನಿಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪುನಸ್ಸು ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇಟ್ಟಿರುವ ವಿಷಯ ನನಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು. ಇಲ್ಲೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು . . . = ನಂದ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿಯೇ ನಿಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನಾನು ಎಲ್ಲಿಗೋ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೇನೆಂದು ನೀವು ಘಾವಿಸಬಾರದು ಅದು ನಿಮಗೆ ಸಲ್ಲದು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೇ = ಮಧುರಾಸಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ಕಾರ್ಯಾನಂತರ ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೇ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಒಂತಿರುಗಿ ಬರುವೆ. ಕಾರ್ಯವೆ ಮುಖ್ಯವಲ್ಲಾದ್ದೇ = ಕಂಪಾಸುರನ ಸಂಹಾರ ಅತ್ಯಂತ ಮುಖ್ಯವಾದ ಕಾರ್ಯ. ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಮೊಳಗೆ . . . = ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಾನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ಸಕಲ ಪನ್ನು

ಗೌ ? ಅದು ರೇಣು ತೃಣಕಾಷ್ಠ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿದ್ದೇನೆ. ಅದರಿಸಿ ಕರೆದ
ವರಲ್ಲಿ = ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಯಾರು ಕರೆಯುತ್ತಾರೋ ಅವರಲ್ಲಿಗೆ ಅತಿ
ತ್ವರಿತವಾಗಿ ಬರುತ್ತೇನೆ. ಆಗಮದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ = ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿ
ದಂತೆ. ಸೊಲ್ಲು = ಜೀವವಾಕ್ಯ.

ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಒಂದಿನ = ರಾಸಕ್ರೀಡಾ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸುತ್ತಾನೆ
ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ನಿಮ್ಮ ಬಂಧುಗಳೆಲ್ಲಾ ನಿರ್ಬಂಧಿಸೀ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಮುರುಳಿಯ ನಾದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ ಅಂತರಂಗಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿತು. ಅದರಿಂದ
ಪರವಶರಾದ ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿದ್ದೆಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ
ಪತಿ ಮತ್ತು ಬಂಧುಗಳು ಹೋಗಬೇಡಿರೆಂದು ನಿರ್ಬಂಧಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ
ಮಾತನ್ನು ಲಕ್ಷಿಸದೇ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿಯೇ ನೃಸ್ತಮನಸ್ಕರಾಗಿ, ಪ್ರಶಾಂತವಾದ
ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ ರಾಸೋತ್ಸವದಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡಿದ್ದಾರೆ. ಲಯಬದ್ಧ
ವಾದ ತಾಳಗತಿಗಳಿಂದ ನೃತ್ಯವಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಸುಮಧುರವಾದ ಕಂಠದಿಂದ
ಮನದೇಯ ಹಾಡಿ ನಲಿದಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಬರ್ತುಲಿಯಲಿ ನಾನಾಪ್ರಕಾರ
ವಾಗಿ ನನ್ನಿಂದ ಬಂದ ನಿಂದೆ ನಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಬಂಧು ಬಾಂಧವರಿಂದ ಸಹಿಸಿ
ಕೊಂಡು, ನನ್ನನ್ನು ಕೂಡಿ, ಆನಂದಿಸಿದಿರಿ ಈಗ ಅಷ್ಟೇ ತುಂಬಿದ ಹೃದಯ
ದಿಂದ ನನ್ನನ್ನು ಮಧುರೆಗೆ ಬೀಳ್ಕೊಡಿ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಆ ಮುರುಳಿ ಮನೋ
ಹರ. ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿನ ಬಹು ಸುಂದರವಾದ ದೃಶ್ಯದ ಚಿತ್ರಣ
ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿದೆ.

೬೨೫

(ಶ್ರೀದವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭಾಗ್ಯಶ್ರೀ

ಆದಿತಾಳ

ಭಯಕೃದ್ಭಯ ಹಾರೀ-ರಾಧಾನಯನ ಮನೋಹಾರೀ || ೨ ||

ತಾಪತ್ರಯ ಪರಿಹಾರಕ ರಂಗಾ
ಗೋಪೀಜನ ಹೃತ್ಪ್ರಪಂಕಾ || ೧೦ ||

ಸುಂದರ ಸುಸ್ಥಿತಶೋಭಿತ ವದನಾ
ಮಂದರಧರ ಮಾಧವ ಜಿತಮದನಾ || ೨ ||

ದುಷ್ಟಕುಲಾಂತಕ ಈ ಧರೆಯೋಳು ಶ್ರೀ ದ
ವಿಠ್ಠಲ ವಿಧಿಭವವಂದಿತ ಪಾದಾ || ೩ ||

|| ಸಂಕೀರ್ತನೆ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಶ್ರೀದವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ ಕರ್ಜಿಗಿ ಬಾಸಪ್ಪನವರು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸವ
ಯರ್ ದ್ವಿತೀಯ ಶಿಷ್ಯರು. ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಸ್ತೋತ್ರವನ್ನು ಭಕ್ತಿಪರವಶರಾಗಿ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಭಯಕೃತ ಭಯಹಾರೀ
= ಭಯವನ್ನೇ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ನಂತರ ಅದನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪರಮಕರುಣಾಳು
ರಾಧ = ಯದುವಂಶದ ವೃಷಭಾನುವಿನಿಂದ ಕಲಾವತಿಯೆಂಬುವಳಲ್ಲಿ
ಜನಿಸಿದ ಪುತ್ರಿ. ಕೃಷ್ಣನ ಪರಮಪ್ರಿಯಸಖೆ. ನಯನಮನೋಹಾರೀ

= ತನ್ನ ನೇತ್ರಗಳಿಂದ ನೋಡುವುದರಿಂದಲೇ ರಾಧೆಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಪೆ ಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತಾಪತ್ರಯ = ಅಧಿಭೌತಿಕ ಅಧಿದೈವಿಕ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ-ಎಂಬ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವನು. ರಂಗಾ = ಜೀವರ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಲಿಯಾಡುವ ಆತ್ಮ ಸ್ವರೂಪ. ಹೃತ್ಪದ್ಮ ಸತಂಗಾ = ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಹೃದಯವೆಂಬ ಕಮಲವನ್ನು ಅರಳಿಸುವ ಸೂರ್ಯಸದೃಶನು (ಪತಂಗಾ = ಸೂರ್ಯ). ಸುಸ್ಥಿತ ಶೋಭಿತವೆದನಾ = ಮಂದಹಾಸದಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿತವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. ಮಂದರ ಥರೆ = ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಕೂರ್ಮರೂಪೀ ಶ್ರೀಹರಿ. ಮಾಧವ = ರಮಾಪತಿ (ಮಾ-ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಧವಪತಿ) ಜಿತಮದನಾ = ಸ್ವರಮಣನು (ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ರಮಿಸುವವನು-ಇತರರಿಂದ ಭೋಗಾ ಪೇಕ್ಷದವನಲ್ಲ). ದುಷ್ಟಕುಲಾಂತಕ = ದುರುಳರಾದ ದೃತ್ಯರ ವಂಶಕ್ಕೆ ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪನು (ಅಂತಕ-ಯಮಸದೃಶನು) ನಿಧಿಭವ ವಂದಿತಸಾದಾ = ಬ್ರಹ್ಮ ರುದ್ರಾದಿಗಳಿಂದ ವಂದಿತ ಚರಣಾರವಿಂದನು.

೬೨೬

(ಗುರುಗೋಪಾಲವಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ರಘುಂಜಿತಾಳ

ನಂದವ್ರಜ ಮಧುರೆ ದ್ವಾರಕಾಪುರಿ ಬಿಟ್ಟು

ಬಂದದ್ದೆ ಬಹುಲಾಭವೋ ||

||ಪ||

ಇಂದಿರಾಪತಿ ದಯಾಸಿಂಧು-ಸುಖಪೂರ್ಣ ಗೋ-
ವಿಂದ ಲಾಲಿಸೋ ಬಿನ್ನಪ-ಕೃಷ್ಣ ||

||೨||

ಪುಟ್ಟಿದಾಗಲೆ ರಾತ್ರಿ ಮಳೆಯೊಳಗೆ ನಿನ್ನ ಎ-
ಬ್ಬಟ್ಟಿದರೂ ಪರಸದನಕೆ
ಕೊಟ್ಟಿಳೊಬ್ಬಳು ವಿಷದ ಸ್ತನವ ಬಂಡಿಯ ಬುಡದ-
ಲಿಟ್ಟು ನಿನ್ನನು ಮರೆತರೊ
ಕಟ್ಟು ಮಾಡಿ ತುರುವ ಕಾಯಿಸಿ ಬೆರಳಿಂದ
ಬೆಟ್ಟವನು ಹೊರಿಸಿದರಲಾ
ಕೃಷ್ಣ ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಬಲನಾದ ಕಾರಣ ಇಷ್ಟು
ಅಟ್ಟಳಿಯ ಜರಿದು ಮೆರೆದೇ-ಕೃಷ್ಣಾ ||

||೧||

ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಕಳ್ಳನೆಂದೂ ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ
ಕೋಲಿ ಬಡಿಬಂದರೋ
ಶ್ರೀಲಕುಮಿಪತಿ ನಿನ್ನ ಜಾರನೆಂದನುತ ತ-
ಮ್ಮಾಲಯಕೆ ಬರಗೊಡರಲಾ
ಕಾಲು ತೊಳೆಸಿ-ಮಣೆಯನಿಡಿಸಿ-ರಥವನೆ ಹೊಡೆಸಿ
ಊಳಿಗರೆ ಮಾಡಿದರಲಾ
ಪೇಳಲೇನಿನ್ನು ನಿನಗವರು ಮಾಡಿದ್ದು ಕೃ-
ಪಾಳು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯನಾಥಾ-ಕೃಷ್ಣಾ ||

||೨||

ಪರಮಾತ್ಮನೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನೊ ನಿನಗೆ ಇದು
ಇರತಕ್ಕ ರಮ್ಯಸ್ಥಳವೋ
ಕರೆಸು ಸತಿ ಸುತ ಪರಿವಾರ ಜನರೆಲ್ಲರನು
ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ವಾಸಮಾಡೋ
ಮರಳಿ ನೀನಾಸ್ಥಳಕೆ ಪೋದರೆ ಹಿಂದಿನಾ
ತೆರದಿ ಮಾಡದೆ ಬಿಡರಲಾ

ಗುರುವರ್ಯ ವೆಂಕಟರಾಮಾರ್ಯರು ನಿನ್ನ
ಪರಿಪರಿ ಪೂಜಿಸುವರೋ ಕೃಷ್ಣ ||

||೩||

ಮಣೆಗಾರನಂತೆ ಅದು ಇದು ಕೊಡು ಎಂದು
ದಣಿಸಿ ಬೇಡುವವನಲ್ಲವೋ
ಋಣತ್ರಯದೊಳಗೆರಡು ತಿದ್ದಿ ಹರು-ಇನ್ನೊಂದು
ಋಣ ಅವರಿಗುಳಿದಿಹುದೋ
ಗುಣನಿಧಿಯೆ ಆದ ನೀನಿತ್ತು ಪಾಲಿಸಿ ನಿನ್ನ
ಘನತೆ ಲೋಕದಿ ಮೆರೆವುದೋ
ದನುಜದಲ್ಲಣ ವಿಘ್ನ ತತಿಗಳೆದುರೆ ನಿನಗೆ
ಪ್ರಣತಾರ್ತಿಹರ ಕಾಮದಾ-ಕೃಷ್ಣ

||೪||

ನೀನಿದ್ದ ಸ್ಥಾನದಲಿ ಸಕಲ ತೀರ್ಥಗಳುಂಟು
ನೀನಿದ್ದದೇ ಕ್ಷೇತ್ರವೋ
ನೀನು ಎಲ್ಲಿರಲಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದಿವಿಜರಾ-
ಸ್ಥಾನದಲಿನೆಲೆಸಿಪ್ಪರೋ
ನೀನಿದ್ದ ಸ್ಥಾನವೇ ವೈಕುಂಠವೆಂದೆನಿಸಿ
ಮೌನಿಗಳು ಸೇವಿಸುವರೋ
ಪ್ರಾಣಪತಿ ಶ್ರೀಗುರುಗೋಪಾಲವಿಕ್ರಮ
ಆನಂದನಿಲಯವಾಸಾ-ಕೃಷ್ಣ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :—

ಗುರು ವೆಂಕಟರಾಮಾಚಾರ್ಯರು ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರೆಂಬ ಐಜಿ ಸ್ವಾಮಿಗಳು. ವಾಸುದೇವವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತರು. ಅವರು ವೇಣುಗೋಪಾಲ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಗೋಪಾಲದಾಸರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಅವರ ಸೋದರ ರಾದ ಗುರುಗೋಪಾಲನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ ದಾಸಪರ್ಯು ರಚಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು.

ನಂದವ್ರಜ = ನಂದಗೋಕುಲ (ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಳೆದ ಸ್ಥಳ), ಮಧುರೆ-ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣ, ದ್ವಾರಕಾಪುರಿ-ರಾಜನಾದ ನಂತರ ಸಮುದ್ರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಟ್ಟಿದ ದ್ವಾರಕಾನಗರಿ. **ಬಹುಲಾಭವೋ** = ಈ ಮೂರು ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ನೀನು ಇಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಅತ್ಯಂತ ಯುಕ್ತವಾದುದು ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಸುಖಪೂರ್ಣ = ಆನಂದಪರಿಪೂರ್ಣ. **ಬಿನ್ನಸೆ** = ನಮ್ಮ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯನ್ನು ಕೇಳು **ಪುಟ್ಟಿದಾಗಲೆ** = ನೀನು ದೇವಕಿ ಜರರದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದಾಗಲೇ ನಿನ್ನನ್ನು ವಸುದೇವನು ಸುರಿಯುತ್ತಿರುವ ಮಳೆಯಲ್ಲಿ ಯಮುನಾ ನದಿಯನ್ನು ದಾಟಿ, ನಂದಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಒಯ್ದ ಪ್ರಸಂಗ. **ಎಬ್ಬಿ ಟ್ಪಿದರೋ ಪೆರಸದನಕೆ** = ಬೇರೆ ಸ್ಥಳವಾದ ನಂದಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಒಯ್ದರು. **ವಿಷದಸ್ತನವ** = ಪೂತನಿಯು ನಿನಗೆ ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ಸ್ತನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟಳು. **ಬಂಡಿಯ** = ಸಣ್ಣ ಶಿಶುವಾಗಿದ್ದಾಗ ನಿನ್ನನ್ನು ಬಂಡಿಯ ಕೆಳಗೆ ಮಲಗಿಸಿ ಮರೆತರು. ಆಗ ಶಕಟಾಸುರನ ಸಂಹಾರ. **ಕಟ್ಟುನಾಡಿ** = ನಿರ್ಬಂಧ ದಿಂದ ನಿನ್ನನ್ನು ದನ ಕಾಯುವುದಕ್ಕೆ ನಿಯಮಿಸಿದರು. **ಬೆರಳಿಂದ** = ತನ್ನ ಕಿರುಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಿಂದ ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತವನ್ನೆತ್ತಿ ಗೋಕುಲ ವನ್ನು ಮಳೆಯ ಅಬ್ಬರದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. **ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಬಲನಾದ ಹೇ ಕೃಷ್ಣ !** ನೀನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. ಅಸದೃಶ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಅದರಿಂದ

ಆವರಿಂದ ಬಂದ ಶ್ರಮಸಹಿಸಿದೆ. ಅಟ್ಟಿಳಿಯ ಜರಿದು = ಹಿಂಸೆಯನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೇ. ನೆರಿದೆ = ಪೈಭವಮೂರ್ತಿಯಾದೆ.

ಶ್ರೀಲಕುನಿಸತಿ ನಿನ್ನ = ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ವಂದ್ಯನು ನೀನು. ಸ್ವರಮಣ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತ. ಆಪ್ತಕಾಮನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹಾಲು ಬೆಣ್ಣೆ ಕಳ್ಳನೆಂದು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಕಟ್ಟಿ ಹೊಡೆಯಲು ಯತ್ನಿಸಿದರು ರಮಾರಮಣ ನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಜಾರನೆಂದು ದೂರಿದರು ಅವರ ಮನೆಗೆ ಸೇರಿಸಲೊಲ್ಲರು. ಊಳಿಗೆಕೆ ನಾಡಿದರಲಾ = ನಿನ್ನಿಂದ ಪರಿಪರಿಯ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಕೊಂಡರು ತ್ರೈಲೋಕ್ಯಕನಾಥಾ = ಮೂರುಲೋಕದ ಪ್ರಭು. ನಿನಗವರು ಮಾಡಿದ ಅನ್ಯಾಯ ಒಂದೇ ಎರಡೇ ?

ರಮ್ಯಸ್ಥಳವೋ = ನೀನು ವಾಸಮಾಡಲು ಇದು ಸುಂದರವಾದ ಸ್ಥಾನ. ಸತಿಸುತ = ನಿನ್ನ ಪರಿವಾರಭೂತರಾದ ಪತ್ನಿಯರು ಪುತ್ರ ರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಇಲ್ಲಿಗೇ ಕರೆಯಿಸು. ಇಲ್ಲೇ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನೆಲೆಸು. ಹಿಂದಿನಾ ಶೆರದಿ = ನೀನು ಪುನಃ ನಿನ್ನ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಹೋದರೆ. ಹಿಂದಿನಂತೆಯೇ ಖಂಡಿತಾ ಮಾಡದೇ ಬಿಡರು ಇದು ಖಂಡಿತ. ಗುರುವರ್ಯನೆಂಕಟಿ ರಾನಾರ್ಯರು = ವಿಜಯವೆಂಕಟನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಏಕಮಾತ್ರ ಪುತ್ರರು. ಗೋಪಾಲದಾಸರ ಅನುಗ್ರಹಕ್ಕೆ ಪಾತ್ರರಾಗಿ ಯತ್ಯಾಶ್ರಮ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ವ್ಯಾಸತತ್ತ್ವಜ್ಞರೆಂಬ ಸನ್ಯಾಸಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದರು. ಮರದ ಸಂಸ್ಥಾನವನ್ನು ಆಪೇಕ್ಷಿಸದೆ, ವಾಸುದೇವವಿರ್ಮಲನೆಂಬ ಅಂಕಿತಾಭಿಧಾನದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಹರಿದಾಸರಾದರು.

ಮಣಿಗಾರನಂತೆ = ಗ್ರಾಮಾಧಿಕಾರಿಯಂತೆ, ದಣಿಸಿ = ಅದು ಕೊಡು-ಇದು ನೀಡು ಎಂದು ನಿನ್ನನ್ನು ಪೀಡಿಸುವುದಿಲ್ಲ, ಯುಣತ್ರಯ ದೊಳಗೆ = ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರಿಗೂ ಮೂರು ವಿಧವಾದ ಋಣಗಳಿವೆ. (೧) ದೇವಋಣ. (೨) ಋಷಿಋಣ. ಮತ್ತು (೩) ಪಿತೃಋಣ.

ನರಡು ತಿದ್ದಿದರು = ಆ ಬಾಣತ್ರಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಾಷ್ಪಬಾಣ ಮತ್ತು ಪಿತ್ತ ಬಾಣ ತೀರಿವೆ. ಉಳಿದ ದೇವಬಾಣ ರೂಪವಾದ ದೇವತಾಪೂಜಾಕ್ರಮ - ಸ್ತೋತ್ರ-ಭಜನೆ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನೀನಿತ್ತು ನನ್ನನ್ನು ಬಾಣಮುಕ್ತನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡು. ನಿನ್ನ ಘನತೆ = ನಿನ್ನ ಸ್ಮರಣೆ-ಧ್ಯಾನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೀಡಿದರೆ ನಿನ್ನ ಮಹಿಮಾತಿಶಯವು ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು. ದನುಜದಲ್ಲಣ = ದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರಕ. ವಿಘ್ನಪತಿಗಳು = ಪ್ರತಿಬಂಧಕಗಳು ನಿನಗೆ ಎದುರೇ ಸರ್ವಶಕ್ತನೇ ! . ಪ್ರಣತಾರ್ಥಿಹರ = ಶರಣಾಗತರ ದುಃಖ ಪರಿಹಾರಕನಾದ ನೀನು (ಪ್ರಣತ-ಶರಣಾಗತರು, ಅರ್ಥ-ದುಃಖ)ಕಾನುದಾ = ಭಕ್ತರ ಅಭೀಷ್ಟಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನು.

ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದಿವಿಜರೂ = ನೀನಿಲ್ಲದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ. ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಆ ಸ್ಥಳವೇ ಪರಮ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತಾ ಮರ್ಗ ನಿನ್ನ ಸನ್ನಿಧಾನದಲ್ಲಿಯೇ ನೆಲೆಸಿರುವರು. ನೀನಿದ್ದ ಸ್ಥಳವೇ ವೈಕುಂಠ - ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ-ಅನಂತಾಸನಗಳೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಧಾಮಗಳು. ಸಕಲ ಮುನಿ ಮರ್ಗದವರಿಂದ ಸಂಸೇವ್ಯ ಮಾನನು.

ಪ್ರಾಣಪತಿ = ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರ ಪ್ರಭು. ಅನಂದನಿಲಯ ವಾಸ = ಮೋಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವನು. ಈ ಸ್ಥಳವೇ ಭೂಲೋಕದ ವೈಕುಂಠವೆನಿಸಿರುವ ತಿರುಪತಿ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು.

೬೨೨

(ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಆದಿಕಾಳ

ಕಟ್ಟಿ ಪೋದಳು ಮಗನಾ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಾ ||

||ಪ||

ಕಟ್ಟಿ ಪೋದಳತಿ ಸಿಟ್ಟಿಲಿ ಒರಳಿಗೆ
ಪುಟ್ಟಿನವನಿಗೆ ಇಷ್ಟ ಸಾಕೆನುತಲಿ ||

||ಅ||

ಪಟ್ಟಿದರಸಿ ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಪ್ರಮುಖರಿಗೆ
ಧಟ್ಟಿನ ದೊರೆಯದ ಕೃಷ್ಣನ ಈ ಪರಿ ||

||೧||

ಜ್ಞಾನಿಜನರ ವರಧ್ಯಾನಕೆ ನಿಲುಕದ ಮ-
ಹಾನುಭಾವನ ತಾ ಸಾನುರಾಗದಲಿ ||

||೨||

ಮಾತೆಯು ನಾನಿವ ಪೋತನು ಎಂದೂ
ದಾತ ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲನಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಕೋಸಗಿ ಸ್ವಾಮಿರಾಮಾಚಾರ್ಯರು (ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತರೂ) ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತುಟಿತನವನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಮಗುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿಹಾಕುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಅವರ “ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಲೀಲಾ” ಎಂಬ ಆರ್ಯವೃತ್ತದಿಂದ ಆರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಕಟ್ಟಿ ಪೋದಳು = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಿಶೋರನನ್ನು ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿ ಹೋದಳು ಯಶೋದೆ. ಸಿಟ್ಟಿಲಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ತುಂಟತನವನ್ನು ಸಹಿಸಲಾರದೇ ಹೋದಳು ಯಶೋದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಚಾಡಿ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ರೋಷಹೋಗಿದ್ದಾಳೆ. ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಒರಳಿಗೆ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಪುಟ್ಟಿನು ಇವನಿಗೆ ಇಷ್ಟೆ ಸಾಕೆನುತಲಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪುಟ್ಟಿ ಮಗು, ಇವನು ಯಾರ ಮನೆಗೂ ಹೋಗಬಾರದೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ ಯಶೋದೆ ಇಷ್ಟೇ ಸಾಕು ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದಳು. ಪೆಟ್ಟಿ ದರಸಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪೆಟ್ಟಿಮಹಿಷಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ. ಪೆರನೇಷ್ಠಿ ಸ್ರಮುಖರಿಗೆ = ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ಪ್ರಮುಖ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ. ಫೆಟ್ಟಿನೆ ದೊರೆಯದೆ = ನಿಲುಕದ ಅಪಾರ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನನ್ನು ಈ ಪರಿ ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿದಳು. ಏನಾಶ್ಚರ್ಯ ! ನಿಲುಕದೆ = ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ನೇಕರ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಉಪಾಸನೆ - ತಪಸ್ಸು - ಧ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ವಶನಾಗದ ಅಗಮ್ಯ ಮಹಿಮನಾದ ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನನ್ನು ಭಕ್ತಿಪಾಶವೆಂಬ ಹಗ್ಗದಿಂದ ಕಟ್ಟಿದಳು. ಮಾತೆಯನಾ = ನಾನಿವನ ತಾಯಿ. ಇವ ಪೋರನು = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೋರನು (ಚಿಕ್ಕವನು) ಈ ರೀತಿ ಯಶೋದೆಯ ಭಾವನೆ.

೬೨೮

(ಶ್ಯಾಮಸುಂದರಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸಾರಂಗ

ಅದಿತಾಳ

ಕಾಯೋ ಕಾಯೋ ಕಾಯೋ ಕಾಯೋ ಕಂಸಾರಿ ನಿನ್ನ ಪದ
ತೋಯಜಕಿರಗುವೆ-ಕಾಯಜಜನಕ ||

||ಪ||

ಪಾಧಜಭವ ವಿಧಾತ ಸುಮನಸೆ
ವ್ರಾತವಿನುತ ಮಾನಾಧನೆ ನಿರುತ || ೧೦ ||

ಭದ್ರಮೂರುತಿ ಬಲಭದ್ರಾನುಜ ಮಂದ
ರಾದ್ರಿ ಪಾಣಿ ಸಮುದ್ರಶಯನ || ೧೧ ||

ಖೇಟವರೂಢ ಕಿರೀಟಸೂತ ಶತ
ಕೋಟಿ ದಿನಪನಿಭ ಘೋಟಕವದನ || ೧೨ ||

ಕಂತು ಜನಕ ಮಾವಾಂತಕ ಮಾನವ
ದಂತಿವೈರಿ ಜಗದಂತರಿಯಾಮಿ || ೧೩ ||

ಸಾಮಗಾನ ಪ್ರೀಯ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ
ವ್ಯೋಮನೃಪನ ಜಾಮಾತನೆ ಜವದಿ || ೧೪ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಕಂಸಾರಿ = ಕಂಸಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಪದ
ತೋಯಜ = ಚರಣಕಮಲ. ಕಾಯಂಜಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ-
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಮನ್ಮಥನು ಜನಿಸಿದನು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು
ಮನ್ಮಥನ ಅವತಾರನು. ಅವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪುತ್ರನು. ಪಾಧಜಭವ
= ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು (ಪಾಧ-ನೀರು. ಪಾಧಜ-ನೀರಿ
ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಮಲ. ಪಾಧಜಭವ-ಕಮಲೋದ್ಭವ) ವಿಧಾತ =
ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು. ಸುಮನಸನ್ಮಾತ = ದೇವತಾವರ್ಗ. ಮಾನಾಥ =
ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಮಾ-ಲಕ್ಷ್ಮೀ). ಭದ್ರಮೂರುತಿ =
ಮಂಗಳವಿಗ್ರಹ. ಬಲಭದ್ರಾನುಜ = ಬಲರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮಂದರಾದ್ರಿಪಾಣಿ = ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿದ
 ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ (ವಾಣಿ-ಎತ್ತಿದ ಎಂದರ್ಥ) ಸಮುದ್ರಶಯನ
 = ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮಲಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿ. ಖೇಟಿನರೂಢಿ = ಗರುಡ
 ವಾಹನ (ಖೇಟಿ-ಪಕ್ಷಿ ಶ್ರೀಷ್ಠರಾದ ಗರುಡ. ವರೂಢಿ-ರಥ) ಕಿರೀಟಸೂತ
 = ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ. ಶತಕೋಟಿ ದಿನಪನಿಭ = ನೂರುಕೋಟಿ ಸೂರ್ಯ
 ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನು (ಶತಕೋಟಿ-ಅನಂತಸಂಖ್ಯೆ) ಘೋಟಿಕವದನ =
 ಹಯವದನ (ಘೋಟಿಕ-ಕುದುರೆ) ಕಂತುಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ
 (ಕಂತು-ಮನ್ಮಥ). ಮಾವಾಂತಕ = ಸೋದರ ಮಾವನಾದ ಕಂಸಾ
 ಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಅಂತಕ-ಮೃತ್ಯುಸ್ವರೂಪ-ಯಮ ಸಂಹಾ
 ರಕ). ಮಾನವದಂತಿವೈರಿ = ನರಸಿಂಹರೂಪಿ. (ಮಾನವ-ನರ.
 ದಂತಿ-ಆನೆ. ದಂತಿವೈರಿ-ಗಜವೈರಿಯಾದ ಸಿಂಹ. ಅಂದರೆ ನರಸಿಂಹ
 ನೆಂಬ ಗಮಕ). ವ್ಯೋಮನೃಪನ = ಆಕಾಶರಾಜನ (ವ್ಯೋಮ-ಆಕಾಶ)
 ಜಾಮಾತನಿ = ಅಳಿಯನ. ಆಕಾಶನೃಪನ ಪುತ್ರಿ ಪದ್ಮಾವತಿಯನ್ನು
 ಲಗ್ನವಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ವ್ಯೋಮನೃಪನ ಜಾಮಾತನು. ಜನದಿ =
 ತ್ವರಿತವಾಗಿ.

೭೨೯

ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣ ರಭಜನಮಾಲಾ

(ವರದೇಶನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೀಮಸಲಾಸ್

ಅದಿತಾಳ

ಜೈ ಜೈರಾಮ ಹರೇ- ಜೈ ಜೈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ||

||ಪ||

ರಾಮ ಹರೇ-ಹರೇ ರಾಮ ಹರೇ

ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ-ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ||

||೮||

ಕೌಸಲ್ಯ ವರವಂಶೋದ್ಭವ ಸುರಸಂವೇವಿತಪದ ರಾಮ ಹರೇ

ಕಂಸಾದ್ಯಸುರರ ಧ್ವಂಸಗೈಯ್ದ ಯದುವಂಶೋದ್ಭವ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ||

||೧೦||

ಮುನಿಮಖರಕ್ಷಕ ದನುಜನ ಶಿಕ್ಷಕ ಫಣಿಧರ ಸನ್ನತ

ರಾಮ ಹರೇ

ಘನವರ್ಣಾಂಗ ಸುಮನಸರೋಡೆಯ ಶ್ರೀವನಜಾಸನಪಿತ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ||

||೧೧||

ತಾಟಕ ಖರ ಮಧು ಕೈಟಭಾರಿ ಪಾಪಾಟವಿ ಸುರಮುಖ ರಾಮ ಹರೇ

ಅಟದಿ ಫಣಿ ಮ್ಯಲ್ಲಾಟ್ಯವನಾಡಿದ ಖೇಟವಾಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಹರೇ ||

||೧೨||

ಶಿಲೆಯ ಪಾದರಜದಲಿ ಸ್ತ್ರೀ ಮಾಡಿದ ಸುಲಲಿತ ಮಹಿಮ

ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ

ಬಲುವಕ್ರವಾಗಿದ್ದ ಅಬಲೆಯ ಕ್ಷಣದಲಿ ಚೆಲುವೆಯ ಮಾಡಿದ

ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ

||೧೩||

ಹರಧನು ಭಂಗಿಸಿ ಹರುಷದಿ ಜಾನಕೀಕರಾವ ಪಿಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ

ಸಿರಿ ರುಕ್ಷ್ಮಿಣಿಯನು ತ್ವರದಲಿ ವರಿಸಿದ ಕರುಣಾಕರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ

ಹರೇ ||

||೧೪||

ಜನಕ ಪೇಳಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತಾ ಸಹ ವನಕೆ ತೆರಳಿದ ರಾಮ ಹರೇ

ವನಕೆ ಪೋಗಿ ತನ್ನಣುಗರೊಡನೆ ಗೋವನು ಪಾಲಿಪ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ||

||೧೫||

ಚದುರೆ ಶಬರಿಯಿತ್ತು ಬದರಿಯ ಫಲವನು ಮುದದಿ ಸೇವಿಸಿದ
 ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
 ವಿದುರನ ಕ್ಷೀರಕೆ ಒದಗಿಪೋದ ಪದುಮನಾಭ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೭ ||

ಸೇವಿತ ಹನುಮ ಸುಗ್ರೀವನ ಸಖ ಜಗತ್ಪಾವನ ಪರತರ
 ರಾಮ ಹರೇ
 ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರ ಸೆರೆ ಬಿಡಿಸಿದ ದೇವದೇವ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೮ ||

ಧರೆಯೊಳಿಷ್ಟ ಜನರ ಮೋಹಿಪುದಕೆ ಹರನ ಪೂಜಿಸಿದ
 ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
 ಹರನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವರವನು ಪಡೆದ ಚರಿತೆ ಅಗಾಧವು
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೯ ||

ಗಿರಿಗಳಿಂದ ವರಶರಧಿಯ ಬಂಧಿಸಿದ ಪರಮ ಸಮರ್ಥ
 ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
 ಗಿರಿಯನು ತನ್ನ ಕಿರಿ ಬೆರಳಲೆತ್ತಿ ಗೋಪರನು ಕಾಯ್ದ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೧೦ ||

ಖಂಡಿಸಿ ದಶಶಿರ ಚೆಂಡಾಡಿದ ಕೋದಂಡಪಾಣಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
 ಪಾಂಡುತನಯರಿಂ ಚಂಡಕೌರವರ ದಿಂಡುಗೆಡ್ಡುಹಿಸಿದ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೧೧ ||

ತವಕದಲಯೋಧ್ಯಾ ಪುರಕ್ಕೆದಿದ ತನ್ಮೃವತಿಯೊಡನೆ
 ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
 ರವಿಸುತತನಯಗೆ ಪಟ್ಟವಗಟ್ಟಿದ ಭವತಾರಕ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೧೨ ||

ಭರತನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಲ್ ಅರಸತ್ವವ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದ ತ್ವರದಲಿ
ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
ವರ ಧರ್ಮಾದ್ಯರ ಧರೆಯೊಳು ಮೆರೆಸಿದ ಪರಮ ಕೃಪಾಕರ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೧೦೩ ||

ಅತುಳಮಹಿಮ ಸದ್ಯತಿಗಳ ಹೃದಯದಿ ಸತತ ವಿರಾಜಿಪ
ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
ಸಿತವಾಹನಸಾರಥಿ ಎನಿಸಿದ ಸುರರತಿ ಪೂಜಿಪಪದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೧೦೪ ||

ರಾಮ ರಾಮ ಎಂದು ನೇಮದಿ ಭಜಿಪರ ಕಾಮಿತ ಫಲದ
ಶ್ರೀರಾಮ ಹರೇ
ಪ್ರೇಮದಿ ಭಕ್ತರ ಪಾಲಿಪ ಶ್ರೀನರದೇಶವಿಠಲ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಹರೇ || ೧೦೫ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಪೂಜ್ಯ ಗುರು ಜಗನ್ನಾಥವಿಠಲ ದಾಸವರ್ಯರ ಶಿಷ್ಯರಾದ್ಯಲಿಂಗನುಸೂ
ಗೂರಿನ ಶ್ರೀವರದೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರೇಣ್ಯರು ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯ
ದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮದೇವರು ಮತ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವರು ಇವರಿಬ್ಬರ ಮಹಿ
ಮಾತಿಶಯಗಳನ್ನು ತುಲನಾತ್ಮಕವಾಗಿ ವಿವೇಚಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಕೌಸಲ್ಯಜ = ಕೌಸಲ್ಯಾ ದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ.
ನರನಂತೋದ್ಭವ = ಸೂರ್ಯವಂತೋದ್ಭವ (ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಂಶಲಲಾಮು)
ಯದುನಂತೋದ್ಭವ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೋ ಚಂದ್ರವಂಶದಲ್ಲಿ

ಯದುಕುಲಸಂಜಾತನು ಮುನಿನುಖರಕ್ಷಕ = ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರರ
ಯಜ್ಞವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ (ಮಖ-ಯಜ್ಞ, ಮುನಿ-ವಿಶ್ವಾಮಿತ್ರ
ಮಹರ್ಷಿ) ಘಣಿಧರಸನ್ನುತ = ರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತೃನಾದವ.
(ಘಣಿ-ಸರ್ಪ, ಧರ-ಧರಿಸಿದ ಸರ್ವಭೂಷಣನಾದ ರುದ್ರ) ಘನವರ್ಣಾಂಗ
= ನೀಲ ಮೇಘಶ್ಯಾಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸುನುನಸರೊಡೆಯ =
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರಭು (ದೇವತಾಸಾರ್ವಭೌಮ) ವನಜಾಸನಪಿತ =
ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆ (ವನಜಾಸನ-ಕಮಲಾಸನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು) ಪಾಪಾ
ಟವಿಸುರಮುಖ = ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಆಗ್ನಿ ಸದೃಶನು. (ಅಟವಿ
-ಅರಣ್ಯ. ಸುರಮುಖ-ಅಮರಾಸ್ಯನೆಂಬ ಆಗ್ನಿ). ಘಣಿನ್ಯಾಲೆ =
ಕಾಳಿಂಗ ಸರ್ಪದ ಹೆಡೆಯಮೇಲೆ ನಾಟ್ಯವಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಪೇಟಿನಾಹ
= ಗರುಡವಾಹನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಪೇಟ-ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಪಕ್ಷಿ ಶ್ರೀಷ್ಠ
ನಾದ ಗರುಡವಾಹನ) ಪಾದರಜದಲಿ = ಪಾದಸ್ಪರ್ಶಮಾತ್ರ
ದಿಂದ. ಸ್ತ್ರೀನಾಡಿದ = ಶಿಲಾರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಅಹರ್ವಿಯನ್ನು ಉದ್ಧ
ರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ವಕ್ರನಾಗಿದ್ದ ಅಬಲೆಯು = ಮಧುರಾನಗರ
ದಲ್ಲಿ ದೇಹ ವಕ್ರವಾಗಿದ್ದ ಕುಬ್ಜೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯನ್ನಾಗಿಸಿದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹರಧನು = ಸ್ವಯಂವರದಲ್ಲಿ ಪಣವಾಗಿಟ್ಟಿದ್ದ ಶಿವಧನು
ಸ್ಸನ್ನು ಮುರಿದು ಸೀತೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ಶ್ರೀರಾಮ.
ತ್ವರದಲಿ = ಶಿಶುಪಾಲ, ರುಕ್ಮ ಮೊದಲಾದ ದುಷ್ಟರನ್ನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ
ಸೋಲಿಸಿ, ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ವರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜನಪೆ ಪೇಳಿ =
ತಂದೆಯಾದ ದಶರಥನ ಅಭಿಪ್ರಾಯದಂತೆ. ತನ್ನಣುಗರೊಡನೆ = ತನ್ನ
ಗೆಳೆಯರಾದ ಗೋಪಬಾಲಕರೊಡಗೂಡಿ ವನಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ, ಗೋವನ್ನು ಕಾಯ್ದ
ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ. ಚಿದುರೆ ಶಬರಿಯಿತ್ತ = ಭಕ್ತಳಾದ ಶಬರಿಗೆ
ಒಲಿದು ಅವಳಿತ್ತ ಕಂದಮೂಲಫಲಗಳನ್ನು ಸೇವಿಸಿ, ಸದ್ಗತಿಯನ್ನಿತ್ತ
ಶ್ರೀರಾಮ. ವಿದುರನ ಕ್ಷೀರಕೆ = ವಿದುರನ ಗೃಹಕ್ಕೆ ತೆರಳಿ ಅವನ
ಭಕ್ತಿಯಿಂದಿತ್ತ ಕುಡಿಕೆ ಹಾಲನ್ನು ಸೇವಿಸಿ ಕ್ಷೀರದ ಕಾಲುವೆಯನ್ನು ಹರಿಸಿದ

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಜಗತ್ಪಾವನ = ಜಗತ್ತಿಗೆ ಪರಮ ಪವಿತ್ರನಾದ. ಪರತರ = ಪರನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗಿಂತ ಅನಂತಕೋಟಿಗುಣವಿಂದ ಅಧಿಕನಾದ ಶ್ರೀರಾಮರೂಪೀ ಶ್ರೀಹರಿ. ದೇವಕಿ ವಸುದೇವರ = ಕಂಸನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ತುರಂಗವಾಸದಲ್ಲಿದ್ದ ದೇವಕೀ ವಸುದೇವರನ್ನು ಸೆರೆಯಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ ಕರುಣಾಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ದೇವದೇವ - ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಅಜ್ಞ ಜನರ ನೋಹಿಪುರದಕೆ = ಅಸುರರ ಮೋಹನಾರ್ಥವಾಗಿ, ಹರನ ಪೂಜಿಸಿದ = ಸೇತುಮುಖದಲ್ಲಿ ರಾಮಲಿಂಗವನ್ನು ಪ್ರತಿಷ್ಠಿಸಿ, ಪೂಜೆಮಾಡಿದವನಂತೆ ನಟಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. (ಇದರಿಂದ ರುದ್ರದೇವರ ಬ್ರಹ್ಮಹತ್ಯಾದೋಷ ಪರಿಹಾರವಾಯಿತು) ಹರನ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ = ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ ವರ ಪಡೆದಂತೆ ವಿಡಂಬನ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಚಿಂತೆ ಅಗಾಧವು = ನಿನ್ನ ಚರಿತ್ರೆ ಪರಮಾದ್ಭುತವು ! ಸೋಜಿಗದ ಮಹಾಮಹಿಮನು ಗಿರಿಗಳಿಂದ = ಬೆಟ್ಟದ ಕಲ್ಲುಗಳಿಂದ ವಾನರರ ದ್ವಾರಾ ದಕ್ಷಿಣಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಗಿರಿಯನು ತನ್ನ ಕಿರು ಬೆರಳೆತ್ತಿ = ಗೋವರ್ಧನಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಕಿರು ಬೆರಳಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ. ಸಕಲ ಗೋಪಾಲ ಕರನ್ನು ಗೋವುಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಖಂಡಿಸಿ ದತಶಿರ = ಹತ್ತುತಲೆ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಕೋಂದಡ ದೀಕ್ಷಾಬದ್ಧನಾಗಿ ಮೆರೆದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಚಂಡಕೌರವರ = ಪಾಂಡವರದ್ವಾರಾ, ದುರುಳ ಕೌರವರ ಶಿರಚೆಂಡಾಡಿಸಿದ ಧೀರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, (ಮಹಾಭಾರತ ಯುದ್ಧ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಭೀಮಸೇನರದ್ವಾರಾ, ಶ್ರೀ ಹರಿ ವಾಯುಗಳ ವ್ಯಾಪಾರ) ತನಕೆ ದಲಿ ಅಯೋಧ್ಯಾಪುರ = ಸೀತೆಯನ್ನು ಪಾವಕನ ದ್ವಾರಾ ಪರಿಗ್ರಹಿಸಿ ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪುಷ್ಪಕವಿಮಾನದಲ್ಲಿ ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ತೆರಳಿದ ಶ್ರೀರಾಮ.

ತನ್ಮನತಿಯೊಡನೆ = ತನ್ನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸೀತಾದೇವಿಯೊಡನೆ. ರವಿಸುತತನಯಗೆ = ಸೂರ್ಯಪುತ್ರನು ಯಮಧರ್ಮನು. ಅವನ ವರ ಬಲದಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಧರ್ಮರಾಯನು ರವಿಸುತತನಯನು. ಧರ್ಮರಾಯನಿಗೆ ಪಟ್ಟ ಕಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಭವತಾರಕ = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ದುಸ್ತರ

ಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿ. ಅರಸತ್ವವನ್ನೀಕರಿಸಿದ = ನಂದೀ
ಗ್ರಾಮದಲ್ಲಿದ್ದ ಭರತನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆಯಂತೆ ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ,
ಆಯೋಧ್ಯಾಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮ. ವರಧರ್ಮಾದ್ಯರ = ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ
ಧರ್ಮರಾಯಾದಿ ಪಂಚಪಾಂಡವರನ್ನು ಭೂಮಿಯಮೇಲೆ ವೈಭವದಿಂದ
ಮೆರೆಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸದ್ಯತಿಗಳ ಹೃದಯದಿ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ಯತಿ
ಷಂಕವರ ಹೃದ್ಗಹಾವಾಸಿಯಾಗಿ ಸತತ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವ
ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರಮೂರ್ತಿ. ಸಿತನಾಹನಸಾರಥಿ = ಪಾರ್ಥನ ಸಾರಥಿ
ಎಂದೆನಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. (ಸಿತ-ಬಿಳಿಯ ಆನೆ ಐರಾವತ. ಅದನ್ನೇ ವಾಹನ
ವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು ದೇವೇಂದ್ರ. ಅವನ ಅಂಶಜನು ಅರ್ಜುನ). ಸುರರೆತಿ
ಪೂಜಿಪಸದ = ವಿಶೇಷ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ದೇವತಾ ಗಣದಿಂದ ಪೂಜಿತವಾದ
ಪಾದಪದ್ಮವುಳ್ಳವನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಾಮಿತ ಫಲದ = ರಾಮನಾಮ
ಸಂಸ್ಕರಣ ಭಕ್ತರ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟ ಪ್ರದವು.

೬೩೦

(ಕಾರ್ಪರನರಹರಿ-ಅಂಕಿತ)

ಕಲ್ಲೂರ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ದೇವರ ಸ್ತೋತ್ರ

ರಾಗ-ಅನಂದಭೈರವಿ

ಛಾಪುತಾಳ

ಚರಣಕಮಲ ಭಜಿಸೋ-ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ||

||ಪ||

ಮುರಲೀವಾದ್ಯದಲಿ ಗೋಪರನ-ತರುಣಿಯರ ಮನವನು

ಮರುಳುಗೊಳಿಸಿದ ಪರಮ ಸುಂದರನ

ಧರೆಯೊಳಗೆ ಭಾಸ್ಕರಪುರ ಸುಮಂದಿರನೆಂದು ಕರೆಸುವನ

ಕರಿರಾಜವರದನ ||

||೪||

ಕ್ಷೋಣೀ ಗೀರ್ವಾಣರಿಂದಲಿ ಪೂಜೆಗೊಂಡುವನಾ
ಮಾನಸದಿ ತನ್ನನು ಧೇನಿಪರ ಸುರಧೇನು ಎನಿಸುವನಾ
ಗಾನವನು ಕೇಳುವಧೇನುಪತ್ನಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತನಾ
ವೇಣುಗೋಪಾಲನ ||

||೧||

ವಂದನೆಯಮಾಳ್ವರ ಬಂದ, ಬಿಡಿಸ್ಸಾನಂದ ನೀಡುವನು
ಮಂದಿರದಿ ಗಣಪತಿ ಗಂಧವಾಹನರಿಂದ ಮಂದಿತನಾ
ಮಂದಜಾಸನ ಮುಖ್ಯ ಸುರಗಣದಿಂದ ನೇವಿತನಾ
ಸಿಂಧೂರವರದನಾ ||

||೨||

ಕೃಷ್ಣಾ ಅಷ್ಟಮಿಯ ಉತ್ಸವಮಾಳ್ವ ಭಕ್ತುತರನಾ
ಸೃಷ್ಟೀಶನಿವನಂದರಿದು ಮಹಿಮೆಯ ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುವನ
ಕಷ್ಟವನು ಪರಿಹರಿಸ್ತವರ ಸಕಲಾಭೀಷ್ಟಗರಿಯುವನಾ
ಪರಮೇಷ್ಠಿ ಜನಕನಾ ||

||೩||

ಹರಿಮಹಿಮೆ ತಿಳಿಯದೆ ಸುರಪತಿಯು ಮಳೆಗರೆಯೆ ಗೋಗಳಪಾ
ರಕ್ಷಣೆಯ ಮಾಡಲು ಕಿರಿಯ ಬೆರಳಲಿ ಗಿರಿಯ ಧರಿಸಿದನಾ
ಇಂದನರಿತು ಸುರಪನು ಸುರಭಿ ಸಹ ಬಂದೆರಗಿ ಕೃಷ್ಣನ್ನ
ಪೂಜಿಸಲು ಒಲಿದನಾ ||

||೪||

ಶರಣಾಗತ ಜನರ ಪೊರೆಯಲು ಬಂದು ನಿಂದಿಹನಾ
ಕಾರ್ಪಣ್ಯೇಶ್ವರ ಮೆರೆವ ತರುಪಿಪ್ಪಲ ಸುಮಂದಿರನ
ಸುರವಿನುತ ಸಿರಿ ನರಹರಿಯ ರೂಪಾತ್ಮಕನು ಎನಿಸುವನ
ತುರುಪಾಲಕೃಷ್ಣನಾ ||

||೫||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :

ರಾಯಚೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲೂರು ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥ ಶ್ರೀ ಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣದೇವರ ಪರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಪದವನ್ನು ರಚಿಸಿದವರು ಪೂಜ್ಯ ಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯ ಅರ್ಚಕರು ಕೊಪ್ಪರಕ್ಷೇತ್ರ (ದೇವದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕು-ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆ).

ಭಾಸ್ಕರಪುರ = ಕಲ್ಲೂರು ಕ್ಷೇತ್ರವು ಭಾಸ್ಕರಪುರವೆಂದು ಹೆಸರಾಗಿದೆ.
ಕ್ಷೋಣೇಗಿರ್ವಾಣರಿಂದಲಿ = ಭೂಸುರದಿಂದ (ವಿಪ್ರರು) ಸುರಭೇನು
= ಕಾಮಭೇನು ಸದೃಶನು, **ಭೇನು ವತ್ಸಗಳಿಂದ =** ಗೋವು ಮತ್ತು
 ಗೋವಿನ ಕರುಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಶೋಭಿತನಾದವನು. **ಬಂಧಬಿಡಿಸಿ**
= ಕರ್ಮವಿಮೋಚನೆ ಮಾಡಿ, **ಗಂಧನಾಹನರಿಂದ =** ವಾಯು ದೇವ
 ರಿಂದ, **ಮಂದಜಾಸನ =** ಕಮಲಾಸನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು (ಮಂದ-ನೀರು
 ಮಂದಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಕಮಲ) **ಸುರಗಣದಿಂದ =**
 ದೇವತಾ ವರ್ಗದಿಂದ. **ಸಿಂಧೂರವರದನಾ =** ಗಂಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಲಹಿದ
 ವನು (ಸಿಂಧೂರ-ಅನೆ) **ಪರಮೇಷ್ಟಿ ಜನಕನ =** ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆ
 ಯಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿ. **ಸುರಪತಿಯು =** ದೇವತೆಗಳ ರಾಜನಾದ ಇಂದ್ರನು,
ಮಳೆಗರೆಯೆ = ನಂದಗೋಕುಲದ ಮೇಲೆ ಭಾರೀ ಮಳೆಕರೆಯಲು,
ಗಿರಿಯ = ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಸಲಹಿದ
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. **ಸುರಭಿಸಹ =** ಕಾಮಧೇನುವಿನ ವತ್ಸದೊಡನೆ ಬಂದು.
ತರುಪಿಪ್ಪಲ = ಕೊಪ್ಪರ ಕ್ಷೇತ್ರವು ಪವಿತ್ರವಾದ ಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ತೀರ
 ದಲ್ಲಿದೆ. **ಅಶ್ವತ್ಥ ವೃಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಲಿಗ್ರಾಮ ರೂಪದಿಂದ ನರಸಿಂಹ ದೇವರು**
ಅಭಿವೃತ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ ತುರುಪಾಲ = ಗೋಪಾಲಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

೬೩೧

(ಕನುಲೇಶವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬೇಹಾಗ್

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ಸಡಗರನೋಡುವ
ನಡಿಯೇ ನಾರೀಮಣಿ

ಪೊಡವಿಗೆ ಉಡುಗೆಯ ಪಡುವಲಗಡಲದ
ದಡದಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಚೆಲುವ ||

||ಪ||

ಅಲವಬೋಧಮುನಿಗಳ ಪ್ರೀತಿಲಿ ತನ
ಬಲದಲಿ ನಿಲಿಸಿರುವ-ಚೆಲುವ
ಹಲವು ಪೂಜೆಗಳ ಸಲಿಸುವ ಯತಿಗಳ
ಒಳಗೆ ಹೊರಗೇ ಇರುವಾ-ಚೆಲುವಾ ||

||೧||

ನವನವಪೂಜೆಯ ವಿವಿಧಾಲಂಕಾರದಿ
ತಾ ಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ
ಭುವನಮೋಹನರೂಪವ ನೋಡುವರಿಗೆ
ವಿವರದಿ ಕಾಣಸುಮಾ-ಚೆಲುವಾ ||

||೨||

ಶ್ರೀಕನುಲೇಶವಿಠ್ಠಲರಾಯನು ತಾ
ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲಿರುವ
ಈ ಕಲಿಯುಗದೊಳಗಿದೆ ಕೈವಲ್ಯವು
ತಾ ಕಾಮಿತ ಕೊಡುವಾ-ಚೆಲುವಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : —

ಕಮಲೇಶವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ ಸುರಪುರದ ಆನಂದದಾಸರು ಸಂಚಾರತ್ವೇನ ಉಡುಪಿಕೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಸುಂದರನಾವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಮಂಗಳ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಭಕ್ತುತ್ವದ್ರೇಕದಿಂದ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಸಡಗರ = ವೈಭವ. ಪೊಡವಿಗೆ = ಭೂಮಿಗೆ, ಉಡುಗೆಯ = ವಸ್ತ್ರ ರೂಪದಲ್ಲಿರುವ. ಸಡುಗಡಲದ = ಪಶ್ಚಿಮ ಕರಾವಳಿಯ ಸಮುದ್ರ ತೀರದಲ್ಲಿರುವ, ಸೌಂದರ್ಯ ನಿಧಿ ಸುದಾಮಸಖ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಸುತ್ತಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಸಮುದ್ರವು ಮಧ್ಯಗತ ಭೂಮಿಗೆ ವಸ್ತ್ರ (ಹೊದಿಕೆ) ರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. ಅಲವಬೋಧಮುನಿಗಳ = ಪೂರ್ಣಬೋಧರ (ಗುರುಮದ್ವಮುನಿಗಳ, ಲವ-ಸ್ವಲ್ಪ ಅಲವ-ಪೂರ್ಣ) ಪ್ರೀತಿಲಿ = ಗುರುಮದ್ವರು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾಪಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಗ್ರಹ. ಹಲವು ಪೂಜೆಗಳ = ದಿನವಿಡೀ ನಾನಾ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಪೂಜೆ-ಸೇವೆಗಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪರ್ಯಾಯ ಪೀಠಗಳಿಂದ ವೈಭವಯುತವಾಗಿ ನಡೆಯುವುವು. ನವನವಪೂಜೆಯ = ಹೊಸ ಹೊಸ ಪರಿಯ ಪೂಜೆಗಳು. ವಿವಿಧಾಲಂಕಾರ = ಪ್ರತಿ ಸೇವೆಗೂ ತಕ್ಕಂತೆ ನಾನಾ ಪರಿಯ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಂದ ಪರಿಶೋಭಿತನಾಗುತ್ತಾನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, ಭುವನ ಮೋಹನ ರೂಪನ = ಜಗತ್ತನ್ನೇ ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ರೂಪಾಂತರಯು. ವಿನರದಿ = ಸ್ವಟವಾಗಿ (ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ) ತಾ ಬೇಕಾಗಿಲ್ಲಿರುವ = ಭಕ್ತ ಜನರಿಗೆ ಕಾಮಿತಾರ್ಥ ಪ್ರದಾನಾಗಿ ತಾನೇ ಈ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಕೈನಲ್ಯವು = ಮುಕ್ತಧಾಮವು. ವೈಕುಂಠ-ತ್ವೇತದೀಪ-ಅನಂತಾಸನ ಎಂಬ ಮೂರು ಮುಕ್ತ-ಧಾಮಗಳು. ಕಾಂಚನ ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕ್ಷೇತ್ರ ತಿರುಪತಿಯ ಭೂವೈಕುಂಠ. ಶಬ್ದಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಪಾಂಡುರಂಗನ ಕ್ಷೇತ್ರ ಫಂಡರಾಪುರವು ಭೂಶ್ವೇತದ್ವೀಪ. ಅನ್ನಬ್ರಹ್ಮನಾಮಕ

ನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಡುಪಿಕ್ಷೇತ್ರ ಭೂಅನಂತಾಸನ ಕಾಮಿತ = ಭಕ್ತರ
ಮನೋಭೀಷ್ಟಗಳು. ಕೊಡುವಾ = ಸಲ್ಲಿಸುವ ಶುಭಾಂಗನು.

೬೩೨

(ಶ್ರೀಕರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಯಮುನಾ

ಅದಿತಾಳ

ಇಂದು ಕಂಡೆ ನಾ ಇಂದುಧರನುತ
ನಂದನ ಕಂದ ಮುಕುಂದನಾ ||

||ಪ||

ಮಂದರೋದ್ಧರ ಇಂದಿರಾವರ
ತಂದೆ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣನ ||

||ಅ||

ಕಾವಲೊಳು ಪುಟ್ಟಿರುವಾ-ಆವಪಳ್ಳಲಿ ಬೆಳೆದನಾ
ಕಾವಗೋವಳ ರಾಯನಾ-ದೇವಕಿತನುಜಾತನಾ ||

||೧||

ಹಡಗದಲಿ ನಡತಂದನಾ-ಕಡಗೋಲ್ಲೇಣನ ಪಿಡಿದನಾ
ಕದಲ ದಡದಲಿ ನಿಂದನಾ-ನಡುಮನೆ ಸುತಗೊಲಿದನಾ || ೨ ||

ಭಾಮೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಕರದಲರ್ಚನೆ-ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಕೈಗೊಂಡನಾ
ಕಾಮನಯ್ಯ ಸುದಾಮಸಖ ಮಮ ಸ್ವಾಮಿ ಶ್ರೀಕರವಿಠಲನಾ ||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ರಾಯಚೂರಿನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲೂರು ಗ್ರಾಮವಾಸಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಪ್ರೀತರವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ ಶ್ರೀಸುಬ್ಬಣ್ಣದಾಸರು ಸಂಚಾರತ್ನೇನ ಉಡುಪಿ ಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿ, ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕಣ್ತುಂಬಾ ನೋಡಿದಾಗ, ಅವರ ವದನಾರವಿಂದ ಹೊರ ಹೊಮ್ಮಿದ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

ಇಂದುಧರನುತ = ಚಂದ್ರನನ್ನು ಶಿರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ರುದ್ರ ದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯಮಾನವನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. **ನಂದನಕಂದ** = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಪುತ್ರ. **ಮುಕುಂದನಾ** = ಮೋಕ್ಷವ್ರದನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. **ಮಂದರೂದ್ಧರ** = ಕೂರ್ಮಾವತಾರದಿಂದ ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತ ಪ್ರೀಹರಿ. **ಇಂದಿರಾವರ** = ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿ. **ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ** ಅನಂತಕೋಟಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮನಾದವನು. **ಕಾನಲೊಳು** = ಕಾವಲಿದ್ದ ಸೆರೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಜನನ. **ಆನಸಳ್ಳಿಲಿ** = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ (ಆಪ-ಗೋವುಗಳ ಪಳ್ಳಿ-ಹಳ್ಳಿ) ಗೋನಳರಾಯನ = ಗೋಸಂರಕ್ಷಕನಾದ ಗೋವಾಲಕೃಷ್ಣ. **ತನುಜಾತನ** = ದೇವಕೀಯ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. **ಹಡಗದಲಿ** = ಪ್ರೀಮನ್ಮಥ ಮುನಿಗಳಿಂದ ಹಡಗಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಗೋಪೀಚಂದನದ ಗೆಡ್ಡೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಚರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪ್ರತಿಮಾ. **ಕಡಗೋಲು** = ಮೊಸರನ್ನು ಕಡಿಯುವ ಕಡಗೋಲು. **ನೇಣನು** = ಕಡಗೋಲಿಗೆ ಕಟ್ಟುವ ಹಗ್ಗ. **ಕಡಲದಡದಲಿ** = ಪಶ್ಚಿಮ ಸಮುದ್ರದ ಕರಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಉಡುಪಿಯಲ್ಲಿ (ರಜತಪೀಠಪುರ) ಶ್ರೀ ಗುರು ಮಧ್ವರಿಂದ ಸಂಸ್ಥಾಪಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. **ನಡುಮನೆಯ ಸುತನೆನಿಗೆ** = ಮಧ್ಯಗೇಹಭಟ್ಟರೆಂಬ ಹೆಸರಿನ ನಾರಾಯಣಾಚಾರ್ಯರು. ಅವರ ವತ್ತೇ ವೇದವತಿಯರಲ್ಲಿ ಆದಿರ್ಭವಿಸಿದ ವಾಸುದೇವನಾಮಕ ಶ್ರೀಮದಾನಂದ ತೀರ್ಥರು. **ಭಾನೆ ರುಕ್ಮಿಣಿ** = ಸತ್ಯಭಾಮಾ ಮತ್ತು ರುಕ್ಮಿಣಿ-ಇವರುಗಳಿಂದ ಅರ್ಚಿತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. **ಕಾನುನಯ್ಯ** = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ.

ಸುಧಾನುಸಂಖ = ಕುಚೇಲನ ಮಿತ್ರ. ಮಮ ಸ್ವಾಮಿ = ನನ್ನ ಹೃತ್ಪದ್ಧ
ದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಮಮ ಬಿಂಬಮೂರುತಿ (ನನ್ನ ಪ್ರಭು).

ಪದ್ಯ

೬೩೩

(ಕರಿಗಿರೀಶಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬಿಲಹರಿ

ಆದಿಕಾಳ

ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು ಸ್ವಾಮಿಯು-ಸುಪ್ರೇಮಿಯೂ ||

||ಪ||

ಕಂಡೆ ಕಂಡೆನು ಕೃಷ್ಣ ರಾಯನ
ಪುಂಡರೀಕದಳಾಯತಾಕ್ಷನ
ಪಾಂಡವಪ್ರಿಯ ಪಾರ್ಥಸಖನ ಉ-
ದ್ಧಂಡಮಹಿಮ ಸುರೇಂದ್ರವಂದ್ಯನ ||

||ಅ||

ಕನಕನವಮಂಡಿ ಖಚಿತ

ವಾಗಿಹ ಸಿಂಹಾಸನದೊಳು ಸಲಿತೋಭಿತ
ಸುರಚಿರ ದಿವ್ಯ ಘನನೀಲ ನಿಭರಂಜಿತ
ನಿರ್ಮಲಗಾತ್ರ ಕನಕರನ್ನ ಕಿರೀಟಕುಂಡಲ ||

ಮಣಿಗಣದಹಾರಾದಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಭೂ
ಷಣಗಳನು ಪರಮಕಾಂತಿಯಿಂದಲಿ
ಮಿನುಗುವತಿ ಲಾವಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯು ||

||೦||

ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥರೂಪನ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಹಾಟಕಾಂಬರಧಾರನ
ಕರುಣಾಮಯ ನೋಟದಿಂದಲಿ ನೋಳ್ಪನ
ಕಂಬುಕಂಠನ-ಅಟಮಾತ್ರದಿ ಪ್ರಬಲದೈತ್ಯಮ

ದಾಟವಿಯ ನಿರ್ಧೂಮ ಗೈದನ
ಖೇಟವಾಹನನೆನಪ ತ್ರಿಜಗದಿ
ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ ದೇವದೇವನ ||

||೨||

ಮೆರವ ದ್ವಾರಕಾಧೀಶನ
ದ್ರಿಪದಿದೇವಿ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ ಸಲಹಿದನ
ಭಜಪರ ಅವನರಕೊದಗುವ ದೇವನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ||
ತರಳತನದಲಿ ಗೋಕುಲದಿತಾ
ಪರಿಪರಿ ಲೀಲೆಗಳ ತೋರಿದ
ಪರಮಪುರುಷ ಕರಿಗೀರೀಶನ
ಸರಿಯಧಿಕರಿಲ್ಲದ ಸುರೇಶನ-ಕಂಡೆ ಕಂಡೇ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರೂ ಕನ್ನಡಸಾಹಿತ್ಯತಿಲಕರೂ ಆಗಿದ್ದ ಶ್ರೀವರನಣಿ
ರಾಮರಾಯರು ಕರಿಗಿರೀಶ-ಎಂಬ ಅವರ ಕುಲದೈವನಾದ ವೆಂಕಟೇಶನ
ನಾಮಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪ್ರಮೇಯಗರ್ಭಿತವಾದ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿ
ದ್ದಾರೆ. ಉಡುಪಿಕ್ಷೇತ್ರಮೂರ್ತಿ ಮುದ್ದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ
ದಾಗ ರಚಿತವಾದ ಭಕ್ತಿರಸಯುಕ್ತವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

ಸುಪ್ರೀಮಿಯಾ = ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು. ಪುಂಡರೀಕದಳಾಯತಾ
ಕ್ಷನ = ಕಮಲದ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ, ಸಾಂಡನ
ಪ್ರಿಯ = ಪಾಂಡವರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯನು. ಉದ್ದಂಡ
ಮಹಿಮ = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು. ಸುರೇಂದ್ರ
ನಂದ್ಯನ = ದೇವಾಧಿಪತಿಯಾದ ಇಂದ್ರನಿಂದ ಪಂದ್ಯವಾಣನಾದ.
ಕನಕ ನನಮಣಿ ಖಚಿತ = ಸವರತ್ನಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಸುವರ್ಣ

ಸಿಂಹಾಸನ. ಸಲೆ ಶೋಭಿತ = ಚೆನ್ನಾಗಿ ಶೋಭಾಯಮಾಸನಾಗಿರುವುದು. ಸುರಚಿರ = ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ. ದಿವ್ಯಘನನೀಲ = ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಸಾಂದ್ರವಾದ ನೀಲಮಣಿಯ. ನಿಭರಂಜಿತ = ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ. ನಿರ್ಮಲಗಾತ್ರ = ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ ದೇಹ (ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಎಗ್ರಹನು). ಕನಕರತ್ನಕಿರೀಟ = ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಚಿನ್ನದ ಕಿರೀಟ ಕುಂಡಲ = ಕರ್ಣಾಭರಣ. ಮಣಿಗಣದ ಹಾರಾದಿ = ಮಣಿಗಳ ಸಮೂಹದಿಂದ ಪೊಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾರಗಳಿಂದ. ಅತಿ ಲಾವಣ್ಯಮೂರ್ತಿಯು = ಅತಿಶಯವಾದ ರೂಪಸೌಂದರ್ಯವಂತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು.

ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥನ = ಕೋಟಿಮನ್ಮಥನ ಸದೃಶನ. ಹಾಟಿ ಕಾಂಬರಧಾರನ = ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ (ಹಾಟಿಕ-ಚಿನ್ನ, ಅಂಬರ-ವಸ್ತ್ರ) ಕಂಬುಕಂಠನ = ಕಡೆದ ಶಂಖದಂತೆ ಕತ್ತನ್ನು ಉಳ್ಳ ಆಟಿನಾತ್ರದಿ = ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ (ವಿನೇನೂ ಶ್ರಮವಿಲ್ಲದೆ-ನಿರಾಯಾಸವಾಗಿ. ದೈತ್ಯಮಹಾಟಿವಿಯು = ಪ್ರಬಲವಾದ ದೈತ್ಯರೆಂಬ ಮಹಾ ಅರಣ್ಯವನ್ನು. ನಿರ್ಧೂಮಗೈದನ = ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡುವವನ, ಖೇಟಿನಾಹನ = ಗರುಡವಾಹನ (ಖೇ-ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಟ-ಸಂಚರಿಸುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಗರುಡನು). ತ್ರಿಜಗದಿ = ಸ್ವರ್ಗ-ಮರ್ತ್ಯ-ಪಾತಾಳ ಎಂಬ ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ. ಸಾಟಿಯಿಲ್ಲದ = ಸರಿಸಮಾನ ರಿಲ್ಲದ

ಅನಸರಕೆ = ಭಕ್ತರ ಅಪತ್ತಿನ ಸಮಯಕ್ಕೆ. ಒದಗುವ = ಬಂದು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ದೀನಜನಬಂಧು. ತರಳತನದಲಿ = ಬಾಲ್ಯದಲ್ಲಿ ಪರಮಪುರುಷನ = ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಸರಿಯಧಿಕರಿಲ್ಲದ = ಸಮರೂ ಅಧಿಕರೂ ಇಲ್ಲದ (ಸಮಾಭ್ಯಧಿಕಶೂನ್ಯನು). ಸುರೇಶನ = ದೇವತಾ ಸಾರ್ವಭೌಮನ.

ಓಷ್ಠಿ

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗ-ಕಾಸಿ

ಆದಿತಾಳ

ಎಂಥಾ ಪುಣ್ಯ ಎಂಥಾ ಭಾಗ್ಯ ||

||ಪ||

ಕಂತುಜನಕ ಶ್ರೀಕಾಂತನ ದರುಶನ ||

||ಅ||

ಜಗಜಗಿಸುವ ದಿವ್ಯಾಭರಣಗಳ

ಸೊಗಸಲಿ ಧರಿಸುತ ನಗುವನ ದರುಶನ ||

||೧||

ಹೇರುಫಲಗಳನು ಸೂರಿಯ ಮಾಡುವ

ಚಾರುವದನ ನಮ್ಮ ಶೌರಿಯ ದರುಶನ ||

||೨||

ದೇಶತಿರುಗಿ ಆಯಾಸವೇತಕೆ

ಶ್ರೀಶ ಪ್ರಸನ್ನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರುಶನ ||

||೩||

ಪುನಃ

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯಾಸರಾದ ಮರಾಢೀಶರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಪ್ರಸನ್ನತೀರ್ಥ
ಶ್ರೀಪಾದಂಗಳವರು ಪ್ರಸನ್ನ-ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮದಿಂದ ರಚಿಸಿರುವ
ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

ಕಂತುಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ಹೇರು ಫಲಗಳನು =
ಸಮೃದ್ಧಿಯಾದ ಪುಣ್ಯಫಲಗಳನ್ನು. ಸೂರಿ ಮಾಡುವ = ಇಟ್ಟುಡುವ
(ಉದಾರವಾಗಿ ನೀಡುವ). ಚಾರುವದನ = ಸುಂದರ ಮುಖಾರವಿಂದ

ವುಳ್ಳ. ಶಾರಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ. ಆಯಾಸನೇಕೆ = ದೇಶದೇಶಸುಕ್ತಿ
ಆಯಾಸಪಡಲೇಕೆ ? ಶ್ರೀಶ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ (ಲಕ್ಷ್ಮಿಗೂ ನಿಯಾ
ಮಕನಾದ). ಪ್ರಸನ್ನ = ಪರಮಾನುಗ್ರಹ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಹರಿ.

೬೩೫

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗಮಾಲಿಕೆ

ಆದಿತಾಳ

ರಾಗ-ಜಂಜೂಟಿ

ಕುಣಿ ಕುಣಿಯೆಲೋ ಬಾಲಗೋಪಾಲ ||

|| ಪ ||

ಗೋಪಾಲಾ ನೀರದನೀಲ ||

|| ಅ ||

ಯಮುನಾತೀರದಿ ಹಿಮಕಿರಣನು ತಾ

ಮಮತೆಯ ತೋರಲು ಬೆಳಗುತಿಹ

ಘಮಘಮಿಸುವ ಈ ಸುಮಗಳು ಸೂಸಿರೆ

ಪ್ರಮದೆಯರೆಲ್ಲರ ಪ್ರಮಾಂಗಣದಿ ||

|| ೧ ||

ರೀತಿಗೌಳ

ಗಂಧವ ಮಾರುತ ಬೀರುತಲಿಹನು

ಇಂದಿರೆ ಕೊಳಲಿನ ರೂಪದಲಿ

ಚಂದದಿ ನಾದವ ತುಂಬಲು ಪರಮಾ-

ನಂದವೂ ಮಾನಸಮಂದಿರದಲಿ ನೀ ||

|| ೨ ||

ಪುನ್ನಾಗನರಾಳಿ—

ಕಾಯವು ರೋಮಾಂಚಿತವಾಯ್ತೋ
ಮಾಯವಾದವೋ ಮೋಹಗಳು
ತಾಯಿಮಗಳು ಸೇರಿದ ಏಶುವಂದದಿ
ದಾಯವೆನಿಸಿತೋ ಜೀವನಯಾತ್ರೆಯು ॥

ನಾಟ್ಯವಾಡೋ ನೀ ನಾಟ್ಯವಾಡೋ
ಹೊಸ ನಾಟ್ಯವಾಡೋ ಹಸಸಾದಿ ಮನದಿ

ಕ್ರಾಮ ಕ್ರೋಧ ಲೋಭ ಮೋಹ ಮದ ಮತ್ಸರ ಬಿಡಿಸೋ
ಸ್ವಾಮಿ ನಿನ್ನ ವಾದಯುಗಳವೇ—ಕ್ಷೇಮವೆನಿಸೋ ॥
ಸಾರಾಸಾರ ವಿವೇಕದಿ ಮೋಕ್ಷದ ಕೋರಿಕೆ ಪುಟ್ಟನೋ
ನಾರಾಯಣ ನಿನ್ನ ಕರುಣವು ಭವಪಾರವ ತೋರುವುದೋ
ಸಾರದ ಕರುಣಕೆ ಕಾರಣ ಬಿಂಬದ ಮೂರುತಿ ದರುಶವೂ ॥

ಭಾರತೀರಮಣನ ಮಂಗಳಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರವಿದಕೆ ಮೂಲ
ಭಕುತ ಜನ ಪ್ರಸನ್ನ ಲಕುಮಿ ರಮಣ ಇನ್ನು—ತಕಿಟ ತಕಿಟ ಎಂದು ॥ ॥೩॥

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವಿದ್ಯಾಪ್ರಸನ್ನ ತೀರ್ಥರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ರಾಸಕ್ರೀಡೆ ಮತ್ತು ನಾಟ್ಯಭಂಗಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಕ್ತಭಾವದಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಪಾಡಲೂ ಚೆನ್ನ, ಕೇಳಲು ಇನ್ನು ಚೆನ್ನ.

ನೀರದನೀಲ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನು. (ನೀರದ—ಮೇಘ.
ನೀಲ — ನೀಲವರ್ಣದ ಮೇಘದಂತೆ ದೇಹಕಾಂತಿವುಳ್ಳವನು). ಹಿಮ

ಕಿರಣನು = ತಂಪಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಹೊರಚೆಲ್ಲುವ ಚಂದ್ರ. ಬೆಳಗು
ತಿಹ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಕೂಡಿ ರಾಸಕ್ರೀಡೆ
ಯಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲೂ ಹಿಟ್ಟು ಚೆಲ್ಲಿದಂತೆ ಚಂದ್ರನ ತಂಪಾದ ಬೆಳ
ದಿಗಳು. ಈ ಸುನುಗಳು - ಈ ಮನೋಹರವಾದ ಬೆಳದಿಗಳ ಕಾಂತಿ
ಯಲ್ಲಿ ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ಪುಷ್ಪಗಳು ತಮ್ಮ ಸುವಾಸನೆಯನ್ನು ಪ್ರಸರಿ
ಸುತ್ತಿವೆ ಸನ್ನಿವೇಶ. ಪ್ರಮದೆಯರೆಲ್ಲರ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರೇಯಸಿಯ
ರಾದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ. ನೈನಾಂಗಣದಲಿ - ಪ್ರೀತಿ ಎಂಬ
ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಸ್ಯವೈಭವ, ನೂರುತ = ಗಂಧ
ವಾಡನವಾದ ವಾಯುದೇವರು ಸುಮಗಳ ಸುಗಂಧವನ್ನು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ
ಬೀರುತ್ತಲಿರುವನು. ಇಂದಿರೆ ಕೊರಳಿನ = ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯೇ
ವೇಣುರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕರಗತಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ನೂನಸ ನುಂದಿರೆ
ದಲಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುರಳಿನಾದದಿಂದ ವನಪ್ರಾಂತಾರವೆಲ್ಲ ತುಂಬಿ,
ಆ ವೇಣುನಾದಲಿ ತರಂಗಗಳು ಮುನ್ನಿಸಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಆನಂದೋದ್ರೇಕ
ವನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತವೆ. ಕಾಯವು = ವೇಣುನಾದದಿಂದ ಮತ್ತು
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಸ್ಯದಿಂದ ದೇಹವು ರೋಮಾಂಚಿತವಾಗಿ ಪುರಿಕಾಂಕಿತ
ವಾಯಿತು. ಮೋಹಗಳು - ನಾನು-ನನ್ನದು ಎಂಬ ಮೋಹಭಾವವು
ದೂರವಾಯ್ತು. ತಾಯಿನುಳಲು = ತಾಯಿ ಮಡಿಲನ್ನು ಸೇರಿದ ಶಿಶುವಿ
ನಂತೆ. ಹಾಯನೆನಿಸಿತೋ - ಜೀವನವು ಶಾಂತಿ ಸಂತೋಷಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿತು. ಹಸನಾದ ಮನದಿ = ಅನುಗ್ರಹ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಮನಸ್ಸಿ
ನಿಂದ. ಕ್ರಾಮ . . . = ಕ್ರಾಮ ಕ್ರೋಧಾದಿ ಅರಿಷಡ್ವರ್ಗ
ಗಳನ್ನು ದೂರವಿರಿಸೋ. ಸ್ವಾಮಿ = ಹೇ ಜಗತ್ತ್ರಭುವೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ !
ಸಾದಯುಗಳನೇ - ಚರಣದ್ವಂದ್ವಗಳೇ. ಜ್ವೇಮು = ಅಂತಹ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾದಾಶ್ರಯವು ಜೀವರಿಗೆ ಕ್ಷೇಮಪ್ರದವು.
ಸಾರಾಸಾರ ವಿನೇಕದಿ = ಇದುಸಾರ-ಇದುಅಸಾರ (ಗ್ರಾಹ್ಯ-ತ್ಯಾಜ್ಯ)
ಎಂಬ ವಿವೇಚನಾ ರಕ್ತಿಯಿಂದ. ಮೋಕ್ಷದ ಕೋರಿಕೆ = ಶಿವಾನಂದ
ರೂಪವಾದ ಮುಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವಂತೆ ಮಾಡು.
ಭವಸಾರನ = ಸಂಸಾರಸಮುದ್ರದತಿರ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕರುಣದಿಂದ

ಭವಸಾಗರದಿಂದ ಸಜ್ಜನರು ದಾಟುವರು ಸಾರದಕರುಣ = ಶ್ರೀಹರಿಯ
ವರಮಾನುಗ್ರಹರೂಪವಾದ ಕಾರುಣ್ಯವಿಶೇಷವು ಬಿಂಬ ದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯ
ಕಾರಣವು (ಅವನೇ ತಾನಾಗಿ ಒಲಿದರೆ ಜೀವನಿಗೆ ಕರ್ಮವಿಮೋಚನೆ ದ್ವಾರಾ
ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪವಾದ ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ). ಭಾರತಿರಮಣನ = ಮುಖ್ಯ
ವ್ರಾಣದೇವರ ತೃತೀಯವತಾರ ಸಂಭೂತವಾದ ಗುರುಮಧ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು
ಮಂಗಳಶಾಸ್ತ್ರಗಳು, ಮೋಕ್ಷಪ್ರದಶಾಸ್ತ್ರಗಳು (ಆನಂದಕೀರ್ತನ-ಎಂಬ
ಅಭಿಧಾನದ ಅರ್ಥ). ಮೂಲ = ಬಿಂಬದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಪ್ರೇಮನೃತ್ಯ
ಸಿದ್ಧಾಂತರೂಪವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ (ವಿಚಾರವಿದಿಕೆ) ವೇ ಮುಖ್ಯ
ಕಾರಣವು ಶಾಸ್ತ್ರಾಧ್ಯಯನದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅನುಗ್ರಹವ್ರಾಪ್ತಿ, ತನ್ಮೂಲಕ
ಮೋಕ್ಷಪ್ರಾಪ್ತಿ. ಭಕುತಜನ ಪ್ರಸನ್ನ = ನಿಜ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸದಾ ಪ್ರಸನ್ನ
ನಾಗಿರುವ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ

೬೩೬

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನ)

ರಾಗ-ಜಂಜೂಟಿ

ಆದಿತಾಳ

ಏನು ವಿನೋದವಿದು ನಮ್ಮ

ಪ್ರೇಮಲಯನ ಗುಣ ಗಾನ ಮಾಡುವುದು ||

||ಪ||

ಮಾನಸಮಂದಿರದಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ

ಕಾಣಲು ಬಯಸುವ ಜನಕೆ ವಿಧಾನ ||

|| ೨ ||

ಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಚಾರ ಶ್ರೋತ್ರವಿಹಾರ

ಪ್ರೋತ್ಸಾಹನಕೆ ಇದು ಪರಮಾಧಾರ ||

||೩||

ಶ್ರೀಶನ ನೋಟ ಭೂಸುರಕೂಟ
ವಾಸಜನಕೆ ಇದು ಭೂವೈಕುಂಠ ||

||೧||

ವೇದ ಸುಘೋಷ ವಾದ್ಯದ ಹರ್ಷ
ಸಾಧುಜನಕೆ ಇದು ಬಲು ಸಂತೋಷ ||

||೨||

ಸಿಕ್ಕಿತು ಕಾಂತಿ ಹೊಕ್ಕಿತು ಶಾಂತಿ
ಭಕ್ತ ಪ್ರಸನ್ನನು ಬಿಡಿಸಿದ ಭ್ರಾಂತಿ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ವಿನೋದ ವಿದು = ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಅನಂದಪ್ರದವಾದ ಸನ್ನಿವೇಶ.
ಶ್ರೀನಿಲಯನ = ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ಪಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ
ಶ್ರೀಧರನು. ಮಾನಸಮಂದಿರದಲಿ = ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಗೃಹದಲ್ಲಿ.
ಕಾಣಲು ಬಯಸುವ = ಹೃನ್ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಬಿಂಬಮೂರುತಿಯ ದರ್ಶನ
ವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕೆಂಬ ಆಪೇಕ್ಷೆಯುಳ್ಳ ಜನರು. ಶಾಸ್ತ್ರವಿಚಾರ =
ಸಚ್ಚಾಸ್ತ್ರಗಳ ಅಧ್ಯಯನ ಅಧ್ಯಾಪನ ತತ್ತ್ವಜರ್ಚೆ ಇತ್ಯಾದಿ ಕ್ರಿಯಾದಿಗಳು
ಶ್ರೋತ್ರ ವಿಹಾರ = ಕರ್ಣಾನಂದಕರವಾದ ನದ್ವಿಚಾರಗಳು. ಪರಮಾ
ಧಾರ = ಸಾಧಕರಿಗೆ ಇದು ಅಂತ್ಯದಗುರಿ. ಶ್ರೀಶನ ನೋಟ =
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣ. ಭೂಸುರಕೂಟ = ಜ್ಞಾನಿಗಳ
ಸಮೂಹ ಸಿಕ್ಕಿತುಕಾಂತಿ = ಪ್ರಕಾರಮಾನವಾದ ಪ್ರೇಹರಿಯ ದರ್ಶನ
ಹೊಕ್ಕಿತು ಶಾಂತಿ = ಮನಸ್ಸಿನ ಕ್ಲೇಶಪರಿಹಾರವಾಗಿ ನೆಮ್ಮದಿ ದೊರೆ
ಯಿತ್ತು. ಭ್ರಾಂತಿ = ಮಮತಾದಿ ಸುಸಾರದ ಮೋಹವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದ
(ಮೋಹಮಮತಾ ದೂರನಾದೆ).

೬೩೩

(ಶ್ಯಾಮಸುಂದರನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಎಂದು ಕುಂಬೆನು ನಂದಗೋಪನ ಕಂದ ಗೋವಿಂದನ
ಮಂದರಾಚಲಧರ ಯದುಕುಲಚಂದ್ರ ಗುಣಗಣಸಾಂದ್ರನ || ಪ ||

ವಿಜಯಸೂತನ ವಿಶ್ವಪಾಲನ ಭುಜಗವರ ಪರ್ಯಾಂಕನ
ರಜನಿಚರರಳಿದಿನದನ ಜನಕನ ತ್ರಿಜನಪತಿ
ದ್ವಿಜಗಮನ || ೧ ||

ಪಾಲುದಧಿ ನವನೀತಜೋರನ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಪಾಲನ
ರೈಲ ಬೆರಳಲಿ ತಾಳಿ ಗೋಕುಲ ಪಾಲಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಾ || ೨ ||

ಭಾಮೆ ರುಕ್ಮಿಣಿರಮಣ ರಂಗನ ಸಾಮಗಾನವಿಲೋಲನ
ಪ್ರೇಮದಾನಂದಮುನಿಕರಾರ್ಚಿತ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ
ನಿತ್ಯಲನಾ || ೩ ||

ಪಾಡು

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ನಂದಗೋಪನ ಕಂದ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕು ಪುತ್ರನಾದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮಂದರಾಚಲಧರ = ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ

ಜುಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿ ಶ್ರೀ ಹರಿ. ವಿಜಯಸೂತನ
 = ಪಾರ್ಥ ಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ವಿಜಯ-ಅರ್ಜುನನ ನಾಮಾಂತರ)
 ಭುಜಗನರಸರ್ಯಂಕನ = ಸರ್ಪರೇಷ್ಮರಾವ ರೇಷದೇವರ ಮೇಲೆ
 ಲಯನ ಮಾಡಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ. ರಜನಿಚರಳಿದನ =
 ದೈತ್ಯರ ಸಂಹಾರಿಯಾದ (ರಜನಿಚರರು-ನಿಶಾಚರರಾದ ದೈತ್ಯರು) ದ್ವಿಜ
 ಗಮನನ = ಗರುಡವಾಹನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ದ್ವಿಜ-ಪಕ್ಷಿ ರಾಜನಾದ
 ಗರುಡ) ಶೈಲ ಚರಳಿಲಿ = ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯ
 ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿ ನಮಸ್ತ ಗೋಪಾಲಕರನ್ನೂ ಮತ್ತು ಗೋವು
 ಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿ ಗೋವಿಂದನು. ಭಾಮೆ =
 ಸತ್ಯಭಾಮೆ ಶ್ರೀಮದಾನಂದಮುನಿಕರಾರ್ಚಿತ = ಗುರುಮಧ್ವ
 ರಿಂದ ಅರ್ಚಿತನಾದ ಕಡಲುದಡದ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಪುನಃ

ಒಳ್ಳಿಲಿ

(ಶ್ರೀದನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನೋಹನ

ಆದಿತಾಳ

ರಥವೋಗದಾ ಮುನ್ನ ಗೋಕುಲಕೆ ಮನ್ನನೋ-

ರಥ ಹೋಗಿರುವುದೇನೆಂಬೆ ||

||ಪ||

ಅತಿ ಕೌತುಕವದಾಯ್ತು ಖಳರಾಯನೊಂದಿರು ಯದು

ಪತಿಯ ಕರೆತರುವುದೆಂದೆನಗೆ ಪೇಳಿರಲಿಕ್ಕೆ ||

||ಅ||

ಪತಿತರ್ಗಿ ನಾಮ ಮರ್ಲಭವಲಾ ಎನಗೆ ಶ್ರೀ-

ಪತಿ ನೇಪಿ ತುನಾಗಿ ದೊರೆತೂ

ಶತಸಹಸ್ರಾನಂತ ಜನಮಗಳ ಸು

ಕೃತಕೆ ಫಲನಾಯಕನೊಲೊ ||

ಗತಕಿವ್ವಿ ವಗಾದೆನೊಂದುಕಿದೇ ಸಾಕ್ಷಿ

ಪಥದೊಳಗೆ ತಾವ ಮುಂದುವರಿದೂ

ಮಿತಿಮಿತಿವಲೆ ಮಹಾ ಶಕುನಂಗಳಾಗುತಿವೆ

ಪ್ರತಿ ಇಲ್ಲವೀ ಶುಭೋದಯಕೆ-ಸೂರ್ಯೋದಯಕೆ || ೧೦ ||

ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಜಾದಿಗಳು ನೇವಿಸುವ ಚರಣ ಯಮು-

ನಾಪುಳಿನದಿ ಮೆರೆವ ಚರಣಾ

ಗೋಪೀಯರ ಪೀಸಸುಚಕುಕುಮಾಂಕಿತ ಚರಣ

ತಾಪತ್ರಯಾವನವ ಚರಣಾ ||

ಗೋವುರದ ಒಲತ್ಯಣಾಂಕುರುಹ ತೋರುವ ಚರಣ

ಆವತ್ಯಾಂಧವನ ಚರಣಾ

ನಾ ಮೇಳಲೇನು ಭಕ್ತುತರ ಪತ್ಸಲಾನು ಕರು-

ಣಾ ಪೂರ್ಣ ಎನಗೆಭ ಸುಕೊಡುವಾ-ಪಿಡಿವಾ || ೧೧ ||

ನೋಡುವೆನು ನೀಲದರ್ಶ ಮನುಂದರಸ ಕೊಂ-

ದಾಡುವೆನು ಕವಿಗೇಯನೆಂದೂ

ಮಾಡುವೆನು ನಾಷ್ಟ್ರಾಂಗದೊಪಪ್ರಣಾಮ ಕೊಂ-

ಡಾಡುವೆನು ಕೈ ಮುಗಿದು ನಿಂದೂ ||

ಬೇಡುವೆನು ಭುವನೈಕಮ್ ತಂದೆವಿ ಕೊಂ-
 ಡುಡುವೆನು ದಾಸ್ಯ ಬೇಕೆಂದೊ
 ಈಡ್ಲಿದಿಂದಿನಾ ಮನಕೆನ್ನ ಬಯಕೆ ಕೈ-
 ಗೂಡುವುದು ನಿಸ್ಸಂದೇಹ-ದೈವ ಸಹಾಯ ॥ ೧೩ ॥

ಇರುವನೋ ಏಕಾಂತದೊಳಿರುವ ಕೇಳಿದಿರು
 ಬರುವನೋ ಬಂದವನ ಕಂಡೊ
 ಕರೆವನೋ ಕಿರಿಯಯ್ಯ ಬಾರೆಂದು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ
 ಬೆರೆವನೋ ಬೆರಸಿಯದನುಂಡೊ ॥

ಪರೆವನೋ ಒಡಲ ಧರ್ಮವನೆಲ್ಲ
 ವರಗಿಸೀ ಜರಿಯನೋ
 ಜಗದೀಶ ಹಗೆಯವನೇನುತ ಬಗೆಯಾ ॥ ೧೪ ॥

ಗೋಧೂಳಿಲಗ್ನಕೆ ಗೋಕುಲಕೆ ಬಂದು ಬೆರೆ-
 ಗಾಗಿ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ನೋಡಿ
 ಭೋದೇವಿಗಾಭರಣವೆನುತ ತೇರಿಳಿದು ಶ್ರೀ-
 ವಾದರಜದೊಳಗೆ ಹೊರಳಾಡೀ ॥

ಗೋದೋಹನದೊಳಿದ್ದ ರಾಮಕೃಷ್ಣರ ಕಂಡು
 ನಾ ಧನ್ಯ ಧನ್ಯನೆಂದಾಡೀ
 ಶ್ರೀದವಿಠಲ ಎರಗುವನಿಂತರೊಳು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿ
 ಸಾದರಿಸಿದನು ಇದೆ ಸದನದಲಿ-ಸ್ವಪ್ನದಲಿ ॥ ೧೫ ॥

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಬಿಲ್ಲು ಹಬ್ಬಿದ ಸಪದಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರನಾದ ಕಂಸಾಸುರನು ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಮಧುರಾ ಪಟ್ಟಣಕ್ಕೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರುವಂತೆ, ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದಾನೆ !

ಅಕ್ರೂರನು = ಯಮವಂಶದ ಶ್ವಘೃನಂಬುವನ ಮಗನು. ಈತನ ತಾಯಿ ಗಾಂಧಿನಿ ಕಂಸನ ಅಷ್ಟಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು. ಆಹುರನ ಪುತ್ರಿಯಾದ ಭೂತನುವೆಂಬಾಕೆಯನ್ನು ಲಗ್ನವಾಗಿದ್ದನು. ಪ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತನು.

ರಥವನ್ನೇರಿ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅಕ್ರೂರ. ರಥ ಗೋಕುಲವನ್ನು ಸೇರುವುದಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆಯೇ ಅಕ್ರೂರನ ಮನಸ್ಸು ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರಲ್ಲಿ ಹೋಗಿದೆ. ಕೌತುಕವಾಯ್ದು ಬಹಳ ಸೋಜಿಗವಾಗಿದೆ. ಖಳರಾಯನು ಒಲಿದು = ಕ್ರೂರನಾದ ಕಂಸಾಸುರನು ನನಗೇ ಈ ಕೆಲಸವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವುದು ಬಲು ಸೋಜಿಗದ ಸಂಗತಿ ಎಂದು ಅಕ್ರೂರನ ಭಾವನೆ. ಇದು ನನ್ನ ವಾಲಿನ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಅಕ್ರೂರ ತಿಳಿದಿದ್ದಾನೆ. ಪತಿ ತರ್ಗಿ = ಪಾಪಿಷ್ಠರಾದವರಿಗೆ, ನಾನುದುರ್ಲಭವೆಲಾ = ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ದುರ್ಲಭವ್ವವೇ ? ಶತಸಹಸ್ರಾನಂತ = ಪ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸೇವೆ ನನಗೆ ಅನಾಯಾಸವಾಗಿ ಲಭ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ನನ್ನ ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳ ಪುಣ್ಯ ಫಲವೆಂದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ, ಅಕ್ರೂರ. ಗತಕಲ್ಪಿಷನಾದೆ = ನಾನು ವಾಪದೂರನಾದೆ. (ಕಲ್ಪಿಷ = ದೋಷ-ವಾವ). ಇದೇ ಸಾಕ್ಷಿ = ಕಂಸನು ನನಗೆ ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವುದೇ ಇದಕ್ಕೆ ಸಾಕ್ಷಿ. ಸುಹಾ ಶಕುನಂಗಳಾಗುತಿನೆ = ದಾರಿಯುದ್ದಕ್ಕೂ ಅಕ್ರೂರನು ಅನೇಕ ಶುಭಶಕುನಗಳನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಅವೆಲ್ಲವೂ ಶುಭ ಸೂಚಕಗಳು. ಶುಭೋದಯಕೆ = ಇಂದಿನ ಸೂರ್ಯೋದಯವು ಶುಭಕೆ ನಾಂದಿಯಾಗಿದೆ,

ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಜಾದಿಗಳು = ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ, ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಇತ್ಯಾದಿಗಳು
(ಪ್ರೇಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ. ಪದ್ಮಜ = ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು).

ಯಮುನಾಪುಳಿನದಲಿ = ಯಮುನಾನದಿಯ ತೀರದ ಉದ್ದಕ್ಕೂ
ಹರಡಿರುವ ಮರಳಿಲ್ಲ. ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಾಪ್ತ ಚರಣಗಳ ಬೆಟ್ಟಗಳು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ
ಮೂಡುವೆ. ಸೀನಕುಚಕುಂಕುನಾಂಕಿತಚರಣ = ಗೋಪಿಕಾ
ಸ್ತ್ರೀಯರ ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಾಪ್ತ ಚರಣದ್ವಯಗಳು.
ತಾಪತ್ರಯಾನಳಿನ = ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ-ಅಧಿದೈವಿಕ ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಎಂಬ ತಾಪ
ತ್ರಯಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪವಿತ್ರಚರಣ. ಅಕ್ರೂರನು ಯಮುನಾತೀರದ
ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಾಪ್ತ ಚರಣಬೆಟ್ಟಗಳನ್ನು ನಂದರಿಸಿದನು. ಭಕ್ತು
ದ್ರೇಕದಿಂದ ಆ ಮರಳಿನಲ್ಲಿ ಹೊರಳಾಡಿದ, ಆ ಪಾದಫಲಗಳನ್ನು ತಲೆಯ
ಮೇಲೆ ಎರಚಿಕೊಂಡ. ಶರೀರಕ್ಕಲ್ಲಾ ಲೇಪಿಸಿಕೊಂಡ. ನೀರದಶ್ಯಾಮ
ಸುಂದರನ = ನೀಲಮೇಧಶ್ಯಾಮನಾದ ಆ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಯನ್ನು
ಮನಸಾ ಸ್ಮರಿಸಿದನು. (ನೀರದ-ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವ ಮೇಧಗಳು, ಶ್ಯಾಮ-
ನೀಲವರ್ಣ). ಕನೀಗೇಯನಂದೂ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಗೇಗೇಯಮಾನ
ನಾದವನು. (ಕವಿ-ಜ್ಞಾನಿಗಳು) ಭುವನೈಕದಾತನೆಂದು = ಇಡೀ
ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರ ಕಾಮಿತಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಏಕೈಕ ಪುರುಷನೆಂದರೆ
ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಾಪ್ತನು. ದಾಸ್ಯಬೀಕಂದೂ = ಪ್ರೇಮಿಯ ದಾಸತ್ವವನ್ನು
(ಕೈಂಕರ್ಯ) ಬೇಡುವನು. ಇರುವನೋ = ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಾಪ್ತನು ಈಗ ಎಲ್ಲಿರು
ತ್ತಾನೋ-ಹೇಗಿರುತ್ತಾನೋ-ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ನಾನಾ ಪರಿಯಲ್ಲಿ
ಅಕ್ರೂರನು. ಪ್ರೇಕ್ಷ್ಯಾಪ್ತನು ನನ್ನನ್ನು ಕಂಡು ಆದಂಸುತ್ತಾನೆಯೇ ಅಥವಾ
ಅರಸುತ್ತಾನೋ, ಚಕ್ರಪ್ತನೆಂದು (ಕಿರಿಯಯ್ಯ) ನನ್ನನ್ನು ಬಿಗಿದಿಟ್ಟ
ಸತ್ಕರಿಸುತ್ತಾನೆಯೋ, ಅಥವಾ ಶತ್ರುಪಕ್ಷದವನೆಂದು (ಹಗೆಯವನೆನುತ)
ಜರಿಯುತ್ತಾನೋ ಎಂದು ಗೊಂದಲಕ್ಕೆ ಸಿಕ್ಕಿಬಿಟ್ಟ ಅಕ್ರೂರನ ಮನಸ್ಸಿನ ತರಂಗ
ಗಳು. ಗೋದೋಹನದೊಳಿದ್ದ = ಹಸುವಿನ ಕೆಚ್ಚಲಿನಿಂದ ಹಾಲನ್ನು
ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರೇರಾಮ-ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾನೆ ಸಜ್ಜನನಾದ

ಅಕ್ಕೂರ. ನಾ ಥನ್ಯ ಥನ್ಯ = ಭಗವದ್ವರ್ತನದಿಂದ ಪುಲಕಿತಾಂತಃಕರಣ
ನಾಗಿ, ತಾನು ಪರಮನುಭ್ಯನೆಂದು ಅನಂದತುಂದಿನಾದ.

ಛಾಂದ

ಒಕ್ಕಿ

(ಶ್ರೀನಿನಾಸವಿತ್ಥಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಖರಹರಪ್ರಿಯ

ಆದಿತಾಳ

ದೂರದಿರೋ ಹರಿಯಾ-ಮುರಾರಿಯಾ ||

||ಪ||

ದೂರದಿರೋ ಅಘದೂರ ಪರಾತ್ಪರ
ಪಾರಗಾಣದ ಗುಣನಾಗರ ಶೌರಿಯಾ ||

||ಅ||

ಶುದ್ಧಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ನದನಗಳಿಗೆ ಬಂದು
ಕದ್ದು ಬೆಣ್ಣೆಯನೆಲ್ಲ-ಮೆದ್ದು ಘೋದನೆಂದು ||

||೧||

ಪಾಲವಾರಿಧಿಯಲಿ ಜಲಾಡುತಿರುವ
ಬಾಲಕನಂತೆ-ಹಾಲು ಸವಿದನೆಂದು ||

||೨||

ದಾಸಜನರ ಮನದಾಶೆ ಪೂರೈಸುವ

ಈಶ-ಶ್ರೀನಿನಾಸವಿತ್ಥಲರಾಯನ || ದೂರದಿರೋ ||

||೩||

ಛಾಂದ

ಅರ್ಥವಿನಿರಣಿ :-

ದೂರದಿರೋ = ಅನಂತಕಲ್ಪಾಣಗುಣಗುಣಸುಲಯನೂ, ಸಮಸ್ತ
ದೋಷವಿದೂರನು ಆದ ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯನ್ನು ಜೀವ-ಜೋರಸೆಂದು ದೂರ ಬಾರ
ದೆಂದು ವಿಚ್ಛೇದಿಸುತ್ತಾರೆ ವಾಸರಾನುಕೂಲ. ಮುರಾರಿಯಾ = ಮುರಾ-
ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅಘಟೋರ ಸಕಲದೋಷ
ವಿದೂರ. ವೆರಾತ್ಪರ = ಪರಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ವೈದೇವಿಗಾತಲೂ
ಅನಂತಕೋಟಿಗುಣಗುಣದ ಅಧೀಶ. (ಪರಾಶ + ವೇಶ) ಪಾರ
ಗಾಣದ ಗುಣಸಂಗರ = ಅವನ ಅನಂತಗುಣಸಮೀಪವನ್ನು ಸಾಕಲೇನ
ಯಾರು ಅರಿಯಲಾರರು. ಶುಭಾತ್ಮನು = ಅತ್ಯಂತ ಹರಿರುದ್ಧ ಸ್ವರೂಪ
ನಾದ (ಸಕಲಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನಾದ) ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಯ, ಸಮಸ್ತ ಸದನಗಳಿಗೆ
ಬಂದು = ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೆ ಬಂದು, ಹಾಲು-
ಮೊಸರು-ಬೆಣ್ಣೆ ಕದ್ದ ಸೆಂದು ಮಾಡಿದ. "ಈವಿವಾಹ್ಯಮಿವಂ ಸರ್ವಂ"-
ಎನ್ನುವಂತೆ ಲೋಕದಲ್ಲರೂ ಸಮಸ್ತ ವಸ್ತುಗಳೂ ಪ್ರಾಣೇಂದ್ರಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು.
ಅವನಿಗೆ ಸೇರಿದ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಅಪಮಾನ್ಯಕರವೆ, ಅದು ಚೌರ್ಯ
ವೆನಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಸ್ವರಮುಣನೂ, ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತನೂ ಆದ ಸರ್ವೇಶನು
ಪ್ರತಿವಸ್ತುವಂತರ್ಗತ ತನ್ನ ಭಗವದ್ವ್ರಜಗಳಲ್ಲಿಯೇ ತಾನು ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ.
ಅನ್ಯ ವದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಅಗಮ್ಯವಾದ ಪ್ರಯೋಜನವೇನೂ ಇಲ್ಲ.
ಸ್ವಪ್ರಯೋಜನರಹಿತನು ಮತ್ತು ಸತ್ಯಪ್ರವೃತ್ತಿಗೆ ಹಾಯಿ ಮೊಸರು-ಬೆಣ್ಣೆ
ಇವುಗಳ ಸೇವನೆಯಿಂದ ತೃಪ್ತಿಯಾಗದವನಾದ ಅಗತ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಪಾಲ
ನಾರಿಧಿಯಲಿ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ, ಜಲಾಡೂಪ = ವಿಹಂಸುವ. ಕ್ಷೀರ
ಸಮುದ್ರವೇ ಅತನ ನಿಲಯ. ಇನ್ನು ಹಾಲು ಕದ್ದು ಸವಿದನೆಂದರೆ ಉಚಿತವೇ?
ದಾಸಜನರ ಮನದಾಶೆ = ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಮನೋಭೀಷ್ಮಗಳನ್ನು ಪೂರೈ
ಸುವ ಕಾಮೀತಾರ್ಥಪ್ರದನು ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ !

೬೪೦

(ಭೀಮೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಬೇಹಾಗ್

ಅಟ್ಟಿ ತಾಳ

ಇಂದೀವರನಯನ ಗೋವಿಂದನ್ಯಾಕೆ ಬಾರನೇ || ಪ ||

ಗೋವಿಂದನ್ಯಾಕೆ ಬಾರನೇ-ಗೋಪಾಲನ್ಯಾಕೆ ಬಾರನೇ || ಅ ||

ಜನಕ ಜನನಿಯು ಮುನಿಸು ನೋಡಿದೆವೆ
ತನುಮನಧನಗಳ ತನಗೆ ನೀಡಿದೆವೆ || ೧ ||ಪರಮಪುರುಷನೊಳು ಸರಸವಾಡಿದೆವೆ
ಸಿರಿಪತಿ ಎನ್ನೊಳು ವಿರಸವಾಡಿದೆವೆ || ೨ ||ಸೋಮವದನೆಯರ ತಾಮರೆದಿಹನೇ
ಭೀಮೇಶವಿಠಲನ ಪಾದ ನಂಬಿದೆವೇ || ೩ ||

ಪಂಚ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಭೀಮೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸಪ
ರೇಣ್ಯರ ಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿದವರು. ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥದಾಸವರ್ಯರ
ಅಮರ ಕೃತಿ ರತ್ನ - ಶ್ರೀಮದ್ಧೃತಿಧಾಮೃತಸಾರಕ್ಕೆ ಫಲಸ್ತುತಿಯನ್ನು
ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಯರ ಸದನಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ, ಆಗ ಗೋಪಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಬರದಿದ್ದ ಕಾರಣವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಪರಸ್ಪರ ವಿಚಾರವಿನಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರು

ಇಂದೀವರನಯನೆ = ಕನ್ನಡದಿಲೆಯ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲ ವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವಳು. ಗೋವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಮುನಿಸು = ನಮ್ಮ ತಂದೆ ತಾಯಂದಿರ ಸಿಟ್ಟನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯ ಮಾಡಿದವೇ ? ಅವರ ಮುನಿಸನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ತಾರದೇ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೂಡಿಕೊಂಡರು. ಪರಮವುರುಷನೊಳು = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. ಅವನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಅರಿಯದೇ, ಕೇವಲ ಮೋಹದಿಂದ ಅವನೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿದವೇ ? ಸಿರಿಪತಿಯೊಳು = ಅವನು ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಪತಿಯು. ಸ್ವರಮಣನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯಿಂದಲೂ ಏನೂ ಆಗಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ, ಅವಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ, ಲಕ್ಷ್ಮಾಲಿಂಗಿತ ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅಂತಹ ಆಪ್ತಕಾಮನಲ್ಲಿ ವಿರಸವಾಡಿದವಲ್ಲೇ ?-ಎಂದು ಹಲಬುತ್ತಾರೆ. ಸೋಮವದನೆಯರ = ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಸುಂದರಮುಖವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರ, ತಾ ಮರೆದಿಹನೇ = ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಾನೆಯೇ ?

೬೪೧

(ಭಾಗ್ಯನಿಧಿನಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾಪಿ

ಛಾಪುತಾಳ

ಕರುಣಾನಿಧಿ ಕಾಣುವನೇನೇ ||

||ಪ||

ಕಾಣುವನೇನೇ ಸಖಿ ಪಾಯಿಗೋಪಾಲನು
ಜಾಣೆಯರನಗಿಂದನೇನೇ ||

||ಅ||

ಪರಿಪರಿ ಮೋಹಿಸಿ ಕರಗಿಸಿ ಮನೋರಥ
ತ್ವರಿತದಿ ನಡಸಿದನೇನೇ ||

||೧||

ಪರ್ಣಿಸಿ ಬಾರಿಸಿ ಸ್ನೇಹಸುತಾಧರ |
ಉಣ್ಣು ತಲೋಡಿದನೇನೇ ||

||೨||

ದಿಟ್ಟ ಭಾಗ್ಯನಿಧಿನಿರ್ಮಲ ಮಧುರಾ-
ಪಟ್ಟಣ ಮುಟ್ಟಿದನೇನೇ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ತಮ್ಮನ್ನಗಲಿ ಮಧುರಾನಗರಿಗೆ ತೆರಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹ ವ್ಯಥೆ
ಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೇ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಆಲಾಪವಿದು.

ಕಾಣಿಕೆನೆನೇನೇ = ಪ್ರಸಾದ. ಪ್ರಾಕೃತನನ್ನು ಸಾಧ್ಯವಾದಂತೆ ಸುತ್ತಿಪಯೇ?
 ಜಾಣೆಯರನಗಲಿಪ = ಸಮೃದ್ಧಿ. ವೇದವಾದವಾದ ಪ್ರಾಕೃತನನ್ನು
 ವಶಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದೆವು ಎಂದು ಸಮೃದ್ಧಿಭಾವನೆ ಕೇವಲ ಅಜ್ಞಾನ
 ನವು. ಈ ಅಜ್ಞಾನವೇ ನಮ್ಮನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತನಿಂದ ಆಗರಿಸಿತೇ? ಕರಗಿಸಿ
 ಮನೋರಥ = ಸಮೃದ್ಧಿಮಯವನ್ನು ತನ್ನ ಅಂಗಸಂಗವಿಂದ ಕರಗಿಸಿ.
 ನಮ್ಮನ್ನು ವಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಪ್ರಾಕೃತನು !
 ವರ್ಣಿಸಿ ಬಾಳೇರಿ = ಬಾಳಿಯಾದ ಸಮೃದ್ಧಿ ಸಂಗವಾದ ಲಾವಣ್ಯ
 ಗಳನ್ನು ಪೂರಿಸಿ. ಕಣ್ಣಿನಿಂದಲೇ = ಅದರ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಮುಖದ
 ಮುಖಾಂತರವಾಗಿ ಬರಿಸಿ. ನಮ್ಮನ್ನು ಸಮೃದ್ಧಿಪ್ರಾಕೃತನು ಬರು
 ತಾನೆಯೇ? - ಎಂದು ವಿರಹ ಸುತ್ತುವ. ಮುಖವನ್ನು ಆ ಗೋಪ
 ಬಾಲೆಯರು. ದಿಟ್ಟಿ ಪರಾಕ್ರಮವುಳ್ಳವನಾದ ಪ್ರಾಕೃತನು ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ
 ಮಧುರಾಸಗರ ಮುಟ್ಟಿರಬಹುದೇ? - ಎಂದು ಹುಬ್ಬುಬ್ಬುತ್ತದೆ.

ಪ್ರಾಕೃತ

ಪ್ರಾಕೃತ

(ಪ್ರೇಮವಿನ್ಯಾಸಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೂಪಾಲಿ

ಆದಿತಾಳ

ರಕ್ಷಿಸೋ ಕೃಷ್ಣಯ್ಯಾ ||

||ಪ||

ರಕ್ಷಿಸಿನ್ನ ರಮಾರಾಕ್ಷನೆ ಕರುಣಕಟಾಕ್ಷದಿ
 ನೀಕ್ಷಿಸುಪೇಕ್ಷಯ ಮಾಡದ ||

||ಅ||

ಅಭುಜಭವಾಂಡದಿ ಪ್ರಭುವೆಂದೂ ನಿನ-
 ಗಭಿವಂದಿಪೆ ಎನಗಭಯ ವಾಲಿಸೈ
 ಇಭರಾಜವರದ ಶುಭಚರಿತಾ ಈ
 ಕುಭವಜ್ಞ ಜನ ಸಭಾಮಧ್ಯದೀ ||

||೧||

ಮರುಳನು ಎನ್ನನು ಕೆರಗು ವಿಡಿದು ಬಲು
 ಕರಕರೆಗೊಳಿಸುತಿರುವನು ಹರಿಯೇ
 ಅರಿತವಳ್ಳ ಪರಿಭವಣಯ ಯದು-
 ವರನೇ-ದ್ವಾರಾಪುರಮಂದಿರನೇ ||

||೨||

ಭಂಡ ಎನ್ನ ಮುಕೊಂಡೊಯ್ದು ನೆರದ
 ಹಿಂಡು ಮಂದಿಯೋಳ್ ಭಂಡುಮೊಳ್ಳನೆಂ-
 ದಂಡಲಿಯುತ ಹೆಮ್ಮಂಡೆ ಬಾಗಿ ಬೂ-
 ಮ್ಮಂಡದೊಡೆಯ ಕೇಳ್-ಪೆಂಥರಿಶಾಯಾ ||

||೩||

ಅನ್ಯನಲ್ಲ ಎನಗಣ್ಣಿ ನೀನು ಸಂ-
 ಪನ್ನನೆ ತ್ರಿಜಗನ್ಮಾನ್ಯ ಮಾನದಾ
 ಪನ್ನರಕ್ಷಕ ಕಾರುಣ್ಯಾಂಬುಧೆ ಈ
 ಬನ್ನ ಬಿಡಿಸುದರು ನಿನ್ನೊ ರತುಂಟೇ ||

||೪||

ಪತಿಗಳೈವರೂ ಚ್ಯುತಬಲರಾದರು
 ಕ್ಷಿತಿಯೊಳು ನಿನಗೆ ಸಮ್ಮತವಾವದೊ ಅದೇ
 ಹಿತವೆಂದರಿತು ಸುಮ್ಮನೆ ಕುಳುತಿಹರು
 ರತಿವತಿಪಿತನೆ ಭಾರತೀಪತಿಪ್ರಿಯಾ ||

||೫||

ಮಂಗಳಮಹಿಮ ಶುಭಾಂಗ ಸೌಖ್ಯದಾ
ನಂಗಜನಕ ಕಾಳಿಂಗಮಧನ
ತುಂಗವಿಕ್ರಮ ಭುಜಂಗಗಿರಿಸಿಲಯ
ರಂಗನೆ ಈ ಶ್ರಮ ಹಿಂಗಿಸು ಮುಗದಿಃ ||

||೬||

ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಜ ಭವರಾಪತ್ತಿಗಸೆಂ-
ದೀಪರಿ ತಿಳಿದು ನಾ ಪೊಂದುಡುವೆ
ನೀ ಪಾಲಿಸು ಬಂದಾವತ್ತುಕಳೆದು
ಶ್ರೀಪತಿವಿಠಲ ಸುರಾರ್ಪಣೇವ್ಯ ||

||೭||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದುರ್ಯೋಧನನ ಆದೇಶದಂತೆ, ದುರುಳ
ದುಶ್ಯಾನನು ಪತಿವ್ರತಾಶಿರೋಮಣಿ ದ್ರೌಪದಿಯನ್ನು ಎಳೆತಂದು ಮಾನಾ
ಪಹರಣ ಮಾಡುವ ಆಪತ್ತಿನ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಅವದ್ಭಾಂಧವನಾದ ದ್ವಾರಕಾ
ವಾಸನನ್ನು ಮಾನಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಮೊರೆ ಇಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು
ಶ್ರೀಪತಿವಿಠಲಾಂಕಿತದಾಸವರ್ಯರು ಹೃದಯ ಕರಗುವಂತೆ ಪ್ರಸಕ್ತ
ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ನೀಕ್ಷಿಸು = ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನನ್ನೆಡೆ ನೋಡು. ಹೇ ಕಮಲ
ದಳಾಯತಾಕ್ಷ ! ಉಪೇಕ್ಷೆ ಮಾಡದೆ = ಈ ಆಪತ್ತಿನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ
ನನ್ನನ್ನು ಅಲಕ್ಷಿಸಬೇಡ ಹೇ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭ ! ಅಬುಜಭೆನಾಂಡದಿ =
ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ (ಅಬುಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವ ಕಮಲ. ಅಬುಜ
ಭವ-ಕಮಲೋದ್ಭವರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು) ಪ್ರಭು = ಸರ್ವನಿಯಾಮಕ
ನೆಂದು ನನ್ನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಅಭಿನಂದಿಸಿ = ಸಾಷ್ಟಾಂಗ

ಪೂರ್ವಕ ಸಮನ್ವರಿಸುತ್ತೇನೆ. ಅಭೇದ = ಸನಗೆ ರಕ್ಷಣೆ ನೀಡು
 ಇಭೇದಾಜಪರದ = ಗೋಪ್ಯವಾದ. ತಃಭೇದಿಕಾ = ಮಂಗಳ
 ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವ (ಕಾವ್ಯಯುಕ್ತ). ಈ ಕೇಭವಜ್ಞ ಜನಾ ಸಭಾ
 ಮಧ್ಯದಿ = ದುಸುಗವಾಗುವ ಮುತ್ತುರಾ ಕ. ದ್ರವ್ಯ ಜನರ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
 (ಕುಭವ ದುಸುಗ ಉದ್ಭವ) ಬೆರುಳಿಸು = ದುಷ್ಟನಾದ
 ದುಶ್ಚಾಸನು. ಕೇಳಿಕೊಳ್ಳಿಸಿಕೊಳ್ಳಿಸುವವನು ಪರಿ ಪೀಡಿಸು
 ತ್ತಿರುವನು. ಅರಿತವಳ್ಳಿ = ಇರುವ ಕರಿಭವನವನ್ನು (ದುಸ್ಥಿತಿ)
 ಎಂದಿಗೂ ಅನುಭವಿಸದವಳಲ್ಲ ನಾನು ! ಯದೇವ ಲೋ = ಯದುಕುಲ
 ತಿಲಕ ಹೇ ಕೃಷ್ಣಾ ! ಭಂದ = ಮೂರ್ಖನಾದ ದುರ = ನು. ಸುಂಕೊಂ
 ಡೊಯ್ಯು = ಮುಂದಕ್ಕೆ ದಬ್ಬಿಕೊಂಡು ಸಭೆಗೆಳೆತಂದು, ಭಂಡು
 ಮಾಳ್ವನೆಂದು = ಮಾನವರಾಗೊಳಿಸುವೆನಾದು ಇಂಗಲಿಯೆನು =
 ಮದದಿಂದ ತೀರಿಸುತ್ತಾ, ಪೆಪ್ಪೆಂಬಿ ಬಾಗಿ = ಹಿಂಬದಿಯ ಕೂದ
 ಲನ್ನು ಜಗ್ಗಿ ಎಳೆದು, ಬೊಕ್ಕಾಂವೆದೊಬೆಯ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ
 ಪ್ರಭುಪೆ ನನ್ನ ಮೊರೆ ಬರಿಸು ! ಅನ್ನಪ್ಪಣ = ನೀನು ನನಗೆ ಬೇರೆಯಲ್ಲ,
 ನನ್ನ ಅಣ್ಣನಾಗಿದ್ದೀಯು ಸಂಪನ್ನನೆ = ಅನಂತವ್ಯಾಪ್ತಗುಣಮಂದಿರನೆ.
 ಜಗನ್ನಾನ್ಯ = ಸಮಸ್ತ ಮೃತ್ಯುಮಾನ್ಯನಾದವನು (ಸರ್ವ
 ಪ್ರೇಷ್ಮನು). ಮಾನಸಾ = ನಿನ್ನ ಬಕ್ಷರ ಮಾನರಕ್ಷಣೆಮಾಡುವ ಮಾಧ
 ವನೇ, ಅವಸ್ಥರಕ್ಷಕ = ರಕ್ಷಣಾಗತರ ಪರಿಪಾಲಕನೆ, ಈ ಬನ್ನ
 ಬಡಿಸುವರು ಸನಗೆ ಒವಗಿಗುವಂತವ ಈ ಕಷ್ಟವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವರು.
 ನಿನೊ ರತಂಟೇ = ನಿನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡುವವರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ?
 ಚ್ಯುತಬಲರಾದರು ಸತ್ತವರಾಗು ರುಬದಿಯವರು ಮಹಾ ಪರಾ
 ಕ್ರಮಿಗಳು. ಆದರೆ ಜೂಜಿಸಿ ಸೋತು ಅನಹಾಯಕನಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಪ್ಲಿತಿ
 ಯೊಳು = ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ, ನಿನಗೆ ಸಮ ತಪಾನದೊಡೆ =
 ನಿನ್ನ ಇಷ್ಟೆ ನೋಡುವೆನು ಅರಸನಾಗೆನು ನಾನು ನಿನ್ನ ಸಂಕಲ್ಪಕ್ಕೆ ಪರಣ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ರತಿಸತಿಪಿತನೆ = ಮನ್ಮಥನ ಉದಯ (ರೇಪತಿ-ರತಿಯು
 ಗಂಡ ಮನ್ಮಥ). ಸುಂಗಳೆನುಹಿಸು = ಶುಭ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನೇ.

ಶುಭಾಂಗ = ಜ್ಞಾನಾನಂದ ವರಿವರ್ಣ ದೇಹವುಳ್ಳವನೇ, ಅನಂಗಜನಕ
 = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ತುಂಗವಿಕ್ರಮ = ಮಹಾಸಮರ್ಥನೇ,
 ಭುಜಂಗಗಿರಿನಿಲಯ = ಸರ್ವಗಿರಿವಾಸ ದ್ರೀವೆಂಕಟೇಶನೇ. ಈಶ್ರವಂ
 = ನನ್ನೇ ಕಷ್ಟವನ್ನು. ಹಿಂಗಿಸು ದೇವರು ಗಳಿಸು. ಶ್ರೀ ಪದ್ಮಜ
 ಭನ = ರಮಾ, ಕಮಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೂಡ ಬಿದ್ದದ್ದೇವರು. ಅಪತ್ತಿಗೆ
 ನೆಂದು = ಇವರನ್ನು ನಿನ್ನ ಮಕ್ಕಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿರುವ ನೀನೆಂದು.
 (ಆಪತ್ಯ = ಮಗ). ನಾ ಪೋರಣುಸುಂ = ನಾನು ನಿನಗೆ ಸಮಸ್ಕರಿ
 ಸುತ್ತೇನೆ. ಸುರಾಜಗಣೇಶ್ವ = ಸುರಾಣಂದ ನಂಸೇವ್ಯಮಾನ
 ನಾದವನೇ.

ಪೀಠ

(ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಾರಿಜಾತ)

ರಾಗ-ಫರಜು (ನಾದನಾನುಕಿ ಯ)

ಆದಿತಾಳ

(ಮಧ್ಯೇಶವಿರು ಲಾಂಕಿ)

ರಂಗ ರಾಜಧಾನಿಗೊಂದನೇ-ರಾಜವದನೇ ||

||ಪ||

ಶ್ಲೋಕ

ಸಖೀ ಕೃಷ್ಣನಾ ಸಂದು ವಂದಿಪ್ಪು ಕಾಣೆ
 ಮುಖಾ ನಿಮ್ಮಗೂ ಮುಸುಕಿತ್ತಾತಕೆ ಬಾಣೆ
 ಸುಖಾ ಎನ್ನೊಳು ಸುಖಿಸಲಿಲ್ಲಾ ನಿನ್ನಾಣೆ
 ಸಖಿನೆಲ್ಲಿಗೇ ಸಾಗಿಪೋದನೇ ಕೃಪಾಣೆ ||

ಪದ

ಮಧುರಿಯಿಂದ ಒಬ್ಬ ಬಂದನೇ-ಹಬ್ಬವೆಂದನೇ-
 ಕದಲೀರಿ ಎಂದಾನೇ
 ಪದುಮನಾಭನು ರಥ ತರಿದ-ಅನುಸರಿಸಿದಾ-
 ಬಲರಾಮನೇರಿಸಿದಾ ||
 ಉದಕನೆವದಿ ಪೋಗಿ ಕಂಡವೇ-ಮುತ್ತಿಕೊಂಡವೇ-
 ಕಳವಳಗೊಂಡವೇ
 ಚದುರ ನಮ್ಮನು ಬಿಗಿದಪ್ಪಿದಾ-ಮುದ್ದು ಗುಪ್ಪಿದಾ-
 ನಿನಗೇವೆ ತಪ್ಪಿದಾ || ೧೦||

ಶ್ಲೋಕ

ನೆರೇಲಿಪ್ಪಳೇ ನೆಚ್ಚಿಯಿದ್ದೇನೆ ನಿನ್ನಾ
 ಕರೀಬಾರದೇ ಕಾಂತ ಪೋವಾಗ ಎನ್ನಾ
 ಅರೀತಿದ್ದರೆ ಅಟ್ಟಿಪೋಗುವೆ ಬೆನ್ನಾ
 ಹರಿ ಮಾಡಿದಾ ಹರುಷ ವಿಶ್ವಾಸ ಘನ್ನಾ ||

ಪದ

ಕುಂಭವಿಳಿಸಿ ನಾರಿಯರು ಕೂಡೀ-ಕಾಂತನ ನೋಡೀ-
 ಯೋಚನೆಗಳ ಮಾಡೀ
 ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಬೆನ್ನ ಬಿದ್ದ ವೇ-ಬಿಡದಿದ್ದೇವೇ-ಮನದೋಳು
 ಕುದ್ದೇವೇ
 ರಂಭೆರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕರೆದನೇ-ಅಪ್ಪಿ ಮೆರದಾನೇ-
 ಕುಚೆ ನಖಿದಿಂದಿದನೇ
 ಚುಂಬಿಸಿ ತಾಂಬೂಲನೀಡಿದಾ-ಮರುಳು ಮಾಡಿದಾ-
 ಮಲೆಯದ್ದಾಗೆ ಮಾಡಿದಾ || ೧೧||

ಶ್ಲೋಕ

ವನಕ್ರೇಡೆಗೇ ಒಬ್ಬಳಾ ಕರೆಸಿ ಅಂದೂ
ವನಚಾಕ್ಷನು ವಾಕ್ಯ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದ ಬಂದೂ
ನೆನೆಸಿದರೇ ನೆನೆಪೆ ನಾ ನಿನಗೆ ಬಂಧೂ
ಘನಶ್ಯಾಮನು ಘಾತಮಾಡಿದನೆಂದೂ ||

ಸದ

ಅಂದಿಗೆ ಹಾಗೆ ಅಂತಿದ್ದನೇ-ಅಬದ್ಧನೇಕಾ-ಲೋಚಿತಕ್ಕೆದಾನೇ-
ಹಿಂದಿನ ಮಾತು ಹಂಗಿಸಲಾಗ-ನೋಡುವ ಮೊಗ-
ಸಂತೈಸಿದನಾಗಾ
ಒಂದು ನಿಮ್ಮನು ಕೂಡದಿದ್ದನೇ-ಅಲ್ಲಿದ್ದನೇ-ಬಾರದೆಲೆ
ಇದ್ದನೇ
ನಂದಗೋಪ ಗೋಪಿಯರಾಣೇ-ಇಟ್ಟನು ಜಾಣೇ-
ಯೋಚನೆಯ ಪ್ರವೀಣೇ || ||೩||

ಶ್ಲೋಕ

ಬಹುಶ ಖರೇ ಬಂದಾ ಅಕ್ಕೂರ ಬಾಲೇ
ಕುಹಕಾದರೂ ಕಟ್ಟುವೇ ಕಾಣುತಲೇ
ಮಹಾಸ್ನೇಹವೇ ಮಾಧವಾಗ್ಯನ್ನಮ್ಯಾಲೇ
ನಹಸ್ರಾದರೂ ಸಾಗ ಕಾರ್ಯಲ್ಲದಾಲೇ ||

ಸದ

ಅಕ್ಕೂರನೆಂದು ಆತನ ಯಾಕೇ-ಕರಿಯಲು ಬೇಕೇ-ಆತನ
ಭಾಗ್ಯ ಸಾಕೇ

ವಕ್ರವಾದನು ನಮ್ಮ ಕ್ರೀಡೆಗೇ-ತನ್ನ ಜೋಡಿಗೇ-
 ಕಾಂತನನ್ನೆದ ಕಡೆಗೇ
 ಚಕ್ರಧರನು ಯಾಕೆ ಪೋದನೇ-ಕಾರ್ಯ ಶೋಧಾನೇ-
 ಪರಿಪೂರ್ಣಬೋಧಾನೇ
 ರಕ್ತನಾಡಿದರೆನ ನಿಂದಿರ-ಧೃತ ಮಂದಿರ-ಪುರುಷರೊಳು
 ಸುಂದರ || ||೪||

ಶ್ಲೋಕ

ಉದಾಸೀನವಾ ಉರನಾರೇರ ಮಾಡೀ
 ಹದಾ ತಪ್ಪಿದಾ ಹಬ್ಬದಾ ನೆವನ ಮಾಡೀ
 ಮಧುರಿಯೊಳು ಮಾನನೀಯರ ನೋಡೀ
 ಮಧುಸೂದನ ಮೆಚ್ಚಿ ಹೋದಾನೇ ಹಿಡೀ ||

ಪದ

ಮಿಂಚುವ ನಿಂಬಫಲದಂತೇ-ಕುಚಗಳು ಕಾಂತೇ-
 ಆದಮ್ಯಾಲತಿ ಭ್ರಾಂತೇ
 ಕಂಚುಕವಡದ ಮಯ್ಯಾ ಬಣ್ಣಾ-ಉಳ್ಳ ಹೆಣ್ಣಾ-ಗಳ
 ಮ್ಯಾಲಿಟ್ಟ ಕಣ್ಣಾ
 ಕುಂಬಿತವಾದ ಚುಂಚುಗುರುಳೂ-ಮತ್ತವರೊಳೂ-
 ಮಾಡಿದನೇ ಮರುಳೂ
 ಪಂಚಬಾಣಗೆ ಗುರಿಯ ನಮ್ಮ-ಮಾಡಿದನಮ್ಮಾ-ಹ್ಯಾಗೆ
 ತಾಳಿ ಪೇಳಮ್ಮಾ || ||೫||

ಶ್ಲೋಕ

ಕೊಳಲಾನೂದುತಾ ಕೌಮುದಿಯಾವಳಾಗೇ
 ನಳಿನಾಕ್ಷನು ನಮ್ಮ ಮಾಡಿದಾ ಹೀಗೇ

ಕಳವಳಿಕೆ ತನ್ನ ನೋಡುವ ಹಾಗೆ
ಕೊಡೇರನೂ ಕಂಗೆಡಿಸುತ್ತಾ ಪ್ರೋಗೇ ||

ಪದ

ಕೃಷ್ಣ ವಿಷ್ಣುಗಳು ಮಾಡುವ ಲೀಲೆ ಮಾಡುವ ವ್ಯಾಕುಳಿ-
ಅತನ ಕಂಡಾಮ್ಯಾಲೆ
ದೃಷ್ಟಿ ಚೂಟಗಳ ಸನ್ನೆಯ ಮಾಡಿ-ದೃಷ್ಟಿಸಿ ನೋಡಿ-
ವಿನಯದೊಳು ಕೂಡಿ
ಪಟ್ಟಣದಾಬಲೇರು ಸುಮ್ಮನೇ-ಬಿಡುವಾರೇನೇ-ನಿಮಗೆ
ಮತ್ಸರಾನೇ
ಇವ್ಯೂ ಮಾಡೋದು ಖರಿಯಾವೇ-ಮೊದಲರಿಯಾವೇ-
ಅತ್ಯಂತನರಿಯವೇ || ೧೬ ||

ಶ್ಲೋಕ

ನಿವಾಕಾಲದೀ ನೆನ್ನೆ ನಮ್ಮನಿಗೆ ಬಂದೂ
ವಸುಧೀಶನೂ ಮಾವನ ಕೊಲ್ಲುವೆನೆಂದೂ
ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರಾ ಕಷ್ಟದಿಂದಾ
ಬಿಸಜಾಕ್ಷನು ಬಿಡಿಸಿ ಕಾಹುವೆನೆಂದಾ ||

ಪದ

ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆ ಕೇಳಿ-ನಮಗೆ ಹೇಳಿ-ನೀನೇ ಮಹಾ ಚೋಳಿ
ಲೋಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಹಾಂಗೇ-ಅರಿಯದ್ದಾಂಗೇ-
ಮಾಡುವುದಷ್ಟು ನಂಗೇ
ಬೇಕಾಗಿ ಮಧುರಪಟ್ಟಣಕ್ಕೋಗಿ-ಕಂಸನ ನೀಗಿ-
ಅರಸಾಗಬೇಕಾಗೀ || ೧೭ ||

ಶ್ಲೋಕ

ಪ್ರರಾವಾಳನೂ ಪೂರ್ವಪುಂಸಾನ ಬಿಟ್ಟು
ಶರಧಿಯೊಳು ಶರಧಿ ವಿಂಗಡಿಸಿ ಕೊಟ್ಟು
ತರುಣೇರಿಗೆ ತಾಂಬಲರೂಪ ಕೊಟ್ಟು
ಪೊರೆದೇನೆಂದು ಹೇಳಿಯಿದ್ದಾನೆ ಗುಟ್ಟು ॥

ಪದ

ವಿರೆಯಾನೆ ನಿನ್ನೊಳು ಉಡಿದರೇ-ಕೇಳಿಲೆ ನೀರೇ-ನಮಗೆ
ಯಾರು ಎದುರೇ
ಶರಣನು ಹೌದು ನಂದನ ಕಂದಾ-ಹಿಂದಕೆ ಬಂದಾ-
ದುರಿತಗಳೆಲ್ಲ ಕೊಂದಾ
ಮೊರೆಹೊಕ್ಕರೇ ಕಾವ ಬಿರುದಾಂಕಾ-ಕುಬುಜೆಯ ಡೊಂಕಾ-
ತಿದ್ದಿದ ನಿಷ್ಕಳಂಕಾ
ಕರುಣಾಳು ನುಡ್ವೇಶವಿಠಲ-ಭಕ್ತರಪಾಲ-
ನಮ್ಮಾಲತಿಯೋಲಾ ॥ ೪೪ ॥

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಒಂದು ಶ್ಲೋಕ, ತದನುಸಾರವಾಗಿ ಒಂದು ಪದ- ಹೀಗೆ ಭಂಧೋ ಬದ್ಧವಾಗಿ ರಚಿತವಾಗಿರುವ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯಕ್ಕೆ ಪಾರಿಜಾತ- ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಪಾರಿಜಾತಾಖ್ಯ ಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಿದಾಸರ ಕೀರ್ತನ ತರಂಗಿಣಿ ಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀ ನುಡ್ವೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸ ವರ್ಯರು ಈ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಪಾರಿಜಾತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಾ ನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ಪ್ರಸಂಗದ ಸನ್ನಿವೇಶದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ವಿರಹ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ.

ರಂಗ = ನಮ್ಮ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಂಡ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ರಾಜ
ಧಾನಿಗೋದನೇ = ರಾಜಧಾನಿಯಾದ ಮಧುರಾನಗರಕ್ಕೆ ಹೋದನೇನು?
ರಾಜವದನೇ = ಸುಂದರವದನಳೇ ಸಂದುವಂದಿಷ್ಟು = ದೊರೆಯುವ
ಕ್ರಮವು (ನಮಗೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಾಪ್ತಿ). ಕೃಪಾಣಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಕರುಣದ ಮೇಲೆ ನನ್ನಾಣೆ. ಒಬ್ಬ ಬಂದನೇ = ಕಂಸಾಸುರನಿಂದ
ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅಕ್ರೂರ. ಹಬ್ಬವೆಂದನೇ = ಬಿಟ್ಟು ಹಬ್ಬವೆಂದು ತಿಳಿಸಿದನೇ?
ಕದಲೀರಿ ಎಂದಾನೇ = ಶ್ರೀ ರಾಮಕೃಷ್ಣರಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಗೋಕುಲದಿಂದ
ಹೊರಡಿರಿ ಎಂದನಂತೆ. ಅನುಸರಿಸಿದಾ = ರಥವನ್ನೇರಿ ಮಧುರಗೆ
ಹೋದ. ಉದಕ ನೆಪದಿ = ನೀರನ್ನು ತರುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಯಮುನಾ ನದಿಗೆ
ಹೋದಾಗ, ಅಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಕೃಷ್ಣರ ನಿರ್ಗಮನವನ್ನು ಸಾಕ್ಷಾತ್ತಾಗಿ
ನೋಡಿದವೇ. ಮುತ್ತಿಕೊಂಡೇನೇ = ತಕ್ಷಣ ರಥವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಅವನನ್ನು
ಸುತ್ತವರಿದೇವೇ. ಚಿದುರ = ಜಾಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ನೆರೇಲಿಪ್ಪಳೇ = ಈ ಮಾತನ್ನು ಕೇಳಿದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಗೋಪಿಕಾ
ಸ್ತ್ರೀಯು-ನಾನು ಪಕ್ಕದಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದೆ. ನನಗ್ಯಾಕೆ ಹೇಳಿಲ್ಲ ? -ಎಂದ
ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಹರುಷ ವಿಶ್ವಾಸ = ಅವಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ತೋರುತ್ತಿದ್ದ
ಪ್ರೀತಿ ವಿಶ್ವಾಸಗಳನ್ನು ನೆನೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ.

ಕುಂಭವಿಳಿಸಿ = ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡಿದ್ದ ನೀರಿನ ಛಾಂದ
ವನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ, ರಂಭಿರೊಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಕರೆದನೇ = ಸುಂದರಿಯರಾದ
ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರನ್ನಾಗಿ ತನ್ನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಕರೆದನೇ. ವನಕ್ರೀಡೆಗೆ =
ಜಲಕ್ರೀಡೆಗೆ (ವನ = ಜಲ) ಘಾತಮಾಡಿದನೆಂದೂ = ತಮ್ಮ ಮನಸ್ಸಿಗೆ
ನೋವನ್ನುಂಟುಮಾಡಿದನೇ. ಅಬದ್ಧನೇ = ನಿರ್ಲಿಪ್ತನೇ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು
ಸರ್ವಲೋಕವಿಲಕ್ಷಣನೆಂದು ಭಾವ) ಕಾಲೋಚಿತಕ್ಕೆದಾನೇ = ಸಮ
ಯೋಚಿತವಾದ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಾನೆ (ಕಂಸವಧೆಯು ಕಾಲೋಚಿತ
ವಾದ ಮಹತ್ತರ ಕಾರ್ಯ) ಬಾರಿದಲೇ ಇದ್ದನೇ = ಮಧುರಾ ಪಟ್ಟಣ
ದಿಂದ ಬರದೆ ಇರುತ್ತಾನೆಯೇ ? ಖರೇ = ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ,

ಮಹಾ ಸ್ನೇಹವೇ = ಮಾಧವನಿಗೆ ನನ್ನ ಮೇಲಿನ ಪ್ರೀತಿ ಅಸಾಧಾರಣ
 ವಾದದ್ದು - ಎಂದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯೂ ತಿಳಿದಿದ್ದಾಳೆ.
 ಅಕ್ರೂರನೆಂದೂ = ಕ್ರೂರನಾದ ಇವನಿಗೆ ಯಾರು "ಅಕ್ರೂರ" - ಎಂದು
 ಹೆಸರಿಸಿದರು ? ವಕ್ರವಾದನು = ನಮ್ಮ ಒಡನಾಟಕ್ಕೆ ಅಡ್ಡಬಂದನೇ ?
 ಚಕ್ರಧರನು = ಸುದರ್ಶನ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತಕ್ಕನಾಡಿದನೇ
 = ವಂಚನೆಯ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿದನೇ ? ಇಂದಿರಧೃತಮಂದಿರ =
 ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ರಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಧರನು. ಪುರುಷರೊಳಗೆ
 ಸುಂದರ = ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥನು ಅತಿಸುಂದರ ಪುರುಷನು. ಹದಾ
 ತಸ್ಪಿದಾ = ಬಿಲ್ಲುಹಬ್ಬದ ನೆವದಿಂದ ನಮ್ಮನ್ನಗಲಿದ. ಮಾನನೀಯರ
 ನೋಡೀ - ಮಧುರಾನಗರದ ಚೆಲುವೆಯರನ್ನು ಕಂಡು, ಅವರಿಂದ
 ಪೋಹಿತನಾಗಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಮರೆತನೇ. ಚುಂಬುಗುರುಳೂ = ಜೋಲಾ
 ಹುತ್ತಿರುವ ಮುಂಗುರುಳು ಪಂಚೇಬಾಣಗೆ - ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಕ್ಕೆ
 (ನಮ್ಮನ್ನು ಕಾಮವಶರನ್ನಾಗಿ) ಕೌಮದಿಯಾನಳಗೇ = ಪೂರ್ಣ
 ಚಂದ್ರನ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ. ಕಂಗಡಿಸುತ್ತ = ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು
 ಕೂಡಿ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನೇ. ದೃಷ್ಟಿ ಚೂಟೆಗಳ =
 ಕಣ್ಣನ್ನೆಯಿಂದ ಪಟ್ಟಿದಾಬಲೇರು = ಮಧುರಾಪಟ್ಟಣದ ಅಬಲೆ
 ಯರು ನಿನಗೆ ಮತ್ಸರಾನೇ = ಅವರ ರೂಪ ಸೌಂದರ್ಯಗಳನ್ನು
 ನೆನೆದು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾತ್ಸರ್ಯವಾಯಿತು. ನಿಶಾ
 ಕಾಲದೀ = ರಾತ್ರಿ ಪೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ. ವಸುಧೀಶನೂ = ಭೂದೇವಿಯ
 ರಮಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಮಾನನ = ತನ್ನ ನೋದರಮಾಪನಾದ
 ಕುಸುಮರನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವ ನೆಪವಿಂದ. ಬಿಸಜಾಕ್ಷನು = ಕಮಲದಳಾಯ
 ತಾಕ್ಷನು (ಬಿಸಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪ). ಚೂಳೀ = ಜಾಣೆ.
 ಪುರವಾಳನೂ = ಪುರವನ್ನು ಆಳುವ ಅರಸ. ಶರಧಿಯೊಳು =
 ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ. ಶರಧಿ ನಿಂಗಡಿಸಿಕೊಟ್ಟು = ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ದ್ವಾರಕಾಪುರ
 ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕುಬುಜೆಯ ಡೊಂಕಾ = ಶ್ರವಕ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ
 ಕುಬ್ಜೆಯ ವಕ್ರತೆಯನ್ನು ತಿದ್ದಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವತದಲ್ಲಿನ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಸುಂದರವಾದ ಚಿತ್ರಣವೇ
ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತು

ಒಳ್ಳಳು

(ಅಭಿನವಜನಾರ್ದನವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ವಿಜಯಶ್ರೀ

ಅಧಿಕಾಳ

ಮುಟ್ಟು ಬಾರೋ ರಂಗಯ್ಯ-ಎನ್ನ || ||ಪ||

ಇಷ್ಟು ಇಷ್ಟು ಬೆಣ್ಣೆ ಮುದ್ದೆ ಕೊಟ್ಟೆನು ರಂಗಯ್ಯ-ಎನ್ನಾ || ||ಅ||

ಅಪ್ಪ ಬೊಮ್ಮನಪ್ಪ ಬಾಯಿಜೊಲ್ಲು ಸುರಿಸು
ತಪ್ಪ ಕಾಲ್ಗೆ ಜ್ಜೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪಳಕ್ಕೆ ಎನ್ನ || ||೧||

ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ಪಾದದಿಂದ ಸೊಟ್ಟ ಸೊಟ್ಟ ಹೆಜ್ಜೆ ಹಿಂದ
ಕಿಟ್ಟ ದಿಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣ ಎನ್ನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿ ನೀ || ||೨||

ಶ್ರೀಪತಿಗೆ ಗೋಪಿಯು ಬಹೂಪರಿ ಅಲಕಂರಿಸಿ
ಭಾಪುರೆಯಿಂದಬೇಕ್ಷದಿ ಈ ಪರಿ ಎಂದಳೊ || ||೩||

ಲೇಶಕ್ಕೆ ಶತೋಷದಿಂದ ಶ್ರೀಶ ಸರ್ವೇಶ ನೀ ಮಾ
ನೀಸ ಕೂಸಲ್ಲವೋ ಮಂದಹಾಸದಿ ನಗುತ ರಂಗ || ||೪||

ಘನ್ನ ಅಭಿನವಜನಾರ್ದನ ವಿಠಲನೆ ಎನ್ನ ||
ಪುಣ್ಯವೆಂತೋ ನಿನ್ನಂಧವ ಚಿಣ್ಣನಾದೀ ಎನ್ನ || ||೫||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಈ ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಅಭಿನವಜನಾರ್ದನ ವಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ ಶ್ರೀಪ್ರೇಮದಾಸರು ಯಶೋದೆಯು ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣ ನೊಡನೆ ಜೂಟಾಟವಾಡುವ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ.

ಮುಟ್ಟು ಬಾರೊ = ಬಾಲಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ದೂರದಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಕೊಂಡು, ಯಶೋದೆಯು ತನ್ನನ್ನು ಓಡಿಬಂದು ಮುಟ್ಟುವಂತೆ ಹೇಳುತ್ತಾಳೆ. ನಿನ್ನಿಗಿಷ್ಟು ಸವಿಯಾದ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕೊಡುತ್ತೇನೆಂದು ಆಸೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ಅಪ್ಪೆ = ಜಗಜ್ಜನಕ (ಇಲ್ಲಿ ಯಶೋದೆಯ ನಾಕುಪುತ್ರ- ಮುಗ್ಧಬಾಲಕ) ಬೊಮ್ಮನಪ್ಪೆ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆ ಚಪ್ಪೆಳಿಕ್ಕಿ = ನೀನು ಕಾಲ್ಗೆಚ್ಚೆಯ ಘಲು ಘಲು ನಿನಾದದಿಂದ ನೃತ್ಯ ವಾಡುತ್ತಾ ಓಡಿ ಬಾ. ನಾನು ಅದಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಚವ್ವಳಿಕ್ಕುತ್ತೇನೆ. ದಿಟ್ಟಿ ಕೃಷ್ಣ = ಹೇ ಧೀರಪುರುಷ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ! ಪುಟ್ಟ ಪುಟ್ಟ ತಪ್ಪು ಹೆಜ್ಜೆ ಇಕ್ಕುತ್ತಾ, ಎನ್ನ ಕಡೆ ಕೃಪಾದೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಸೂಸುತ್ತಾ ಓಡಿ ಬಾ ಮರಿಯೇ! ಶ್ರೀಪತಿಗೆ = ಈತಕೋಟಿಪ್ರವಿಷ್ಟಳಾದ ಪ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯರಿಂದ ಸದಾ ಸಂಪೂಜ್ಯನಾದ ಸ್ವರಮಣಿನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಒಹು ಪರಿಯಿಂದಲಿ ಉಡಿಗೆ ತೊಡಿಗೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕರಿಸುತ್ತಾಳೆ. ದಿವ್ಯಸುಂದರ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಗೆ ಯಶೋದೆಯ ಅಲಂಕಾರಸೇವಾ ! ಭಾಪುರೆ = ಅವನ ಅಂದ ಚಂದಗಳನ್ನು ನೋಡಿ ಆನಂದದಿಂದ ಮೈಯುಬ್ಬಿ, ಆ ಲಾವಣ್ಯಮೂರ್ತಿ ಯನ್ನು ಈಕ್ಷಿಸಿ ಗೋಪಿಯು ಭೇಷ್ ! - ಎನ್ನುತ್ತಾಳೆ. ಲೇಶಕ್ಕೆಲೆಶ = ದುಃಖದೂರನಾದ (ಸದಾ ಆನಂದಮಯನಾದ ಇಲ್ಲಿ “ಲೇಶ” - ಎಂದರೆ ಸ್ವಲ್ಪವು ಇಲ್ಲವೆಂಬ ನಿಷೇಧಾರ್ಥ). ಶ್ರೀಶ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ. ಸರ್ವೇಶ = ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕ. ನೀ ಮಾನಿಸ ಕೂಸಲ್ಲವೋ = ನೀನು ಮಾನವರಂತೆ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಮಗುವಲ್ಲ. ಪರಮಪುರುಷನು. ಪರಾತ್ಪರ ವಸ್ತು ನೀನು ಸ್ವಾಮಿ ! ಘನ್ನ = ಸರ್ವೋತ್ತಮ (ಉತ್ತುಂಗ ಮಹಿಮಾ ಸಂಪನ್ನ) ನಿನ್ನಂಥನ ಚಿಣ್ಣನಾದೀ = ನಿನ್ನಂತಹ ಸರ್ವೇಶನು ನನಗೆ

ಪುಟ್ಟ ಮಗುವಾಗಿದ್ದಿಯೆ! ಇದು ನನ್ನ ಪಾಲನ ಪುಣ್ಯ. ನಾನಂತಹ ಭಾಗ್ಯ
ಶಾಲಿ- ಎಂದೆನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾಳೆ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೋಡಿಯಿಂದ ಪರವಶಳಾದ
ಯಶೋದೆ

೬೪೫

(ನ್ಯಾಸನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನಾದನಾಮಾಕ್ರಿಯೆ

ಏಕತಾಳ

ಇಂದು ರಂಗನಟ್ಟುಳಿಗೇ- ಇರಲಾರೆವಮ್ಮಾ ನಾವು
ಒಂದುಪಾಯವ ಕಾಣೆವೆ- ವನಿತೆ ಗೋಪ್ಯಮ್ಮಾ ಕೇಳೇ ||ಪ||

ಹಿರಿಯರಾದವರಿಗೆ ಭರದಿ ಪೇಳುವೆವೆಂದರೆ
ಸರಸಿಜಸಂಭವಗೆ ಹಿರಿಯನೀತ ಕಾಣಮ್ಮಾ ||೧||

ಮಾಯಗಳ ಮಾಡೀ ನಾವೂ ಹೊಯಲೆಬ್ಬಿಸುವೆಂದರೇ
ಮಾಯಾದೇವಿಗೆ ಸಿಗದೆ ಮಾಯವಾ ತೋರುವನಮ್ಮ ||೨||

ಗುಮ್ಮನ ತೋರಿದಾರೀಗಾ ಒಮ್ಮೊಪ್ಪೆ ಲೆಕ್ಕಸಾನಮ್ಮ
ಅಮ್ಮಮ್ಮ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ ಅದ್ಭುತಾದ ದೈವ ಕಾಣಮ್ಮ ||೩||

ಅರಿವಿ ಸರ್ಪಾನ ಮಾಡೀ ಭರದಿ ಅಂಜಿಸೇವೆಂದರೇ
ಖರಿಯಾವಾಗಿದ್ದ ದೊಡ್ಡ ಉರಗಶಾಯಿ ಕಾಣಮ್ಮ ||೪||

ಅರಸಾರಿಗ್ಗೇಳಿದಾರು ಬರಿದಾಗೂವದೇ ನಿಜ
ಧರೆ ಗಗನ ಪಾತಾಳದ ಅರಸನಲ್ಲವೇನಮ್ಮ ||೫||

ಕಾಸುಖೇಸಾ ಕಯ್ಯೊಳಿಟ್ಟು ಕೂಸಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಹೇಳೇವೇ
ಕೋಶಭಾಗ್ಯದಭಿಮಾನಿ ಶ್ರೀಶನೇ ಈಶ ಕಾಣಮ್ಮಾ || ೬ ||

ಪಾಪಾದ ಭೀತಿ ತೋರದು ಭೂಪರಂಗಾ ಅಂಜಾನಮ್ಮಾ
ವಾಪರಹಿತರಾದವರ ತಪಸ್ಸಿಗಳೊಡೆಯನಮ್ಮಾ || ೭ ||

ಮ್ಯಾಣದ ಚೇಳು ತೋರುವೆ ಜಾಣ ರಂಗಾ ಅಂಜಾನಮ್ಮ
ಮೇಣು ಮೂವತ್ತಾರುಲಕ್ಷ ತಾ ಶಿಂಶುಮಾರನಮ್ಮಾ || ೮ ||

ಅನ್ನವಸನಗಳಿತ್ತು ಮನ್ನಿಪೆವೆಂದಾರೆ ಪುಸಿ
ಕನ್ನ ದ್ರಾಪದಿ ದುಮ್ಮಾನ ಮುನ್ನೆ ಇದಕೆ ಸಾಕ್ಷಿಯಲ್ಲೇ || ೯ ||

ಅಣ್ಣತಮ್ಮ ಬಂಧು ಬಳೆಗೆ ಜನಕರುಂಟೇನೆ ಹೇಳೇವೇ
ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದಾ ಘನ್ನ ತಾನೇ ಏಕಮೇವಾ || ೧೦ ||

ಚಿಣ್ಣ ನೀ ಅಣ್ಣಾ ಬಾಯಿಂದಾ ಮನ್ನಿಸೆವೆಂದಾರೆ ಪುಸಿ
ಅನಂತವೇದಗಳಿವನ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹಿಂದಾಗಲಿಲ್ಲೇ || ೧೧ ||

ಊರು ಕೇರಿಗಳಾ ಬಿಟ್ಟು ಮೂರ ಬಾರಾಹೋದೇವನೇ
ಸಾರವ್ಯಾಪ್ತನಾಗೀ ಇಷ್ಟಾ ಯಾರಿಗೆ ದೂರುವೇನಮ್ಮಾ || ೧೨ ||

ಕದ್ದು ಕದ್ದೋಡುವಾ ನಮ್ಮಲಿದ್ದು ಪಡಿಯಲೊತಾವಲ್ಲೇ
ರುದ್ದರನ್ನಾ ಓಡಿಸಿದಾ ಮದ್ದುರಂಗಾ ನಿವಾನಮ್ಮಾ || ೧೩ ||

ಹಗ್ಗದೀ ಕಟ್ಟಿದಾರಾಗ ಬಗ್ಗನಮ್ಮಾ ಸಿನ್ನಾ ಮಗಾ
ಅಗಳಿಗೆ ಖಳರ ಉಕ್ಕು ತಗ್ಗಿಸಿ ಬಂದೀಹಾನಮ್ಮಾ || ೧೪ ||

ಇಂದು ಸಿನ್ನಾ ಕಂದನಾಟಾ ಚಂದವೆಂದೂ ವಂದಿಸುವೆವೇ
ತಂದೆ ವ್ಯಾಸನಿಶ್ಚಲ ಎಮಗೆ ಬಾಂಧವನಾದನು ಕಾಣೇ || ೧೫ ||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :—

ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಸವಿಠಲಾಂಕಿತ ಶ್ರೀ ಕಲ್ಲೂರು ಸುಬ್ಬಣ್ಣಾಚಾರ್ಯರು ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಗೋಪಿಯ ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣನ ವಿರುದ್ಧ ದೂರು ಹೇಳುವ ಸೆವದಲ್ಲಿ ಅವನ ಮಹಾಮಹಿಮಾತಿತಯಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುವ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶ ಸನ್ನಿವೇಶವನ್ನು ಸಚಿತ್ರವಾಗಿ ಚಿತ್ರೀಕರಣಮಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಅಟ್ಟೊಳಿಗೇ = ಹಿಂಸೆ (ಕಾಟದಿಂದ). ಒಂದುಸಾಯನ = ಕೃಷ್ಣನ ಕಾಟವ ತಾಳಲಾರೆವವ್ವ. ಅದರ ಪರಿಹಾರಕ್ಕೆ ದಾರಿಯನ್ನು ನಾವು ಕಾಣೆವು. ಹಿರಿಯರಾದವರಿಗೆ = ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಹಿರಿಯವರಿಗೆ ಹೇಳೋಣವೆಂದರೆ, ಸರಸಿಜ ಸಂಭವನಿಗೆ ಹಿರಿಯ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಗಿಂತಲೂ ಅತ್ಯಂತ ಹಿರಿಯನು. ಮಾಯೆಗಳ ಮಾಡೀ = ಮಾಯಾಮಂತ್ರಗಳಿಂದ ಅವನನ್ನು ವಶದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುವವು ಎಂದರೆ- ಮಾಯಾದೇವಿಗೆ ಸಿಗದೆ -- ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಆಲೋಚನೆಗೂ ಸಿಲುಕದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನಾವೆಂದು ವಶೀಕರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆವು? ಗುಮ್ಮನಾ ತೋರಿದರೀಗಾ = ಗುಮ್ಮನನ್ನು ಕರೆಯುತ್ತೇವೆ-ಎಂದು ಬೆದರಿಕೆ ಹಾಕೋಣವೆಂದರೇ, ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹ ಅದ್ಭುತಾದ ದೈವ = ತಾನೇ ನರಸಿಂಹರೂಪದಿಂದ ಭಯಂಕರ ರೂಪವನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾ, ಕಂಠದಿಂದ ಸಿಗದು ಒಗೆದು ಬಂದ. ಅಭಿನೂನಿ = ಭಾಗ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ನಿಯಾಮಕ ಆಬ್ಬರದ ದೈವ. ಅರನಿ ಸರ್ಪಾಮಾಡಿ = ಬಟ್ಟೆಯಿಂದ ಹಾವು ಮಾಡಿ ಅದರಿಂದ ಅವನನ್ನು ಆಂಜಸುತ್ತೇವೆಂದರೆ, ಖರೆಯಾಗಿದ್ದ = ನಿಜವಾಗಿಯೂ ಮಹಾನರ್ಪಪ್ರೇಮದ ಶೇಷನನ್ನೇ ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ್ದಾನೆ! ಅರಸಾರಿಗೇಳಾ ದಾನು = ದೊರೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ದೂರು ಹೇಳುವೆವೆಂದರೆ, ಧರೆ ಗಗನ ಸಾತಾಳದ ಅರಸ = ತಾನೇ ವಿರಾಡ್ರೂಪಿಯಾಗಿ ಸ್ವರ್ಗ-ಭೂಮಿ-ವಾತಾಳವನ್ನು ಆಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ಜಗತ್ಪಭುವಾಗಿದ್ದಾನೇ. ಕಾಸುನೀಸಾ = ಕಾಸಿನ ಆಸೆಯನ್ನು ತೋರಿಸಿ, ದೂರಕ್ಕೆಟ್ಟುಪೆವೆನೆಂದರೆ. ಕೋಶದಭಾಗ್ಯ ಅಭಿನೂನಿ = ಭಾಗ್ಯಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ನಿಯಾಮಕದ

ನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಾಪಾದ ಭೀತಿ = ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣ ! ನೀನು ಹೀಗೆ ಕಾಟ ಕೊಟ್ಟರೆ, ಅದರಿಂದ ನಿನಗೆ ಪಾಪವು ಸಂಭವಿಸುವುದು - ಎನ್ನೋಣ ವೆಂದರೇ, ತಪಸ್ಸಿಗಳೆರೊಡೆಯ = ಪಾಪರಹಿತವಾದ ತಪಸ್ವಿಗಳಿಗೆ ಫಲ ಪ್ರದನು ! ನ್ಯೂನದಾ ಚೇಳು = ಮೇಣದಿಂದ ಮಾಡಿದ ಚೇಳನ್ನು ಅವನ ಮುಂದೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೆದರಿಸೋಣವೆಂದರೇ, ತಾ ಶಿಂಶುಮಾರನನ್ನು = ಮುವತ್ತಾರು ಲಕ್ಷಯೋಜನದ ವ್ಯಾಪ್ತಿವುಳ್ಳ ಶಿಂಶುಮಾರ ರೂಪನಾಗಿ ತಾನೇ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅನ್ನ ವಸನಗಳನ್ನಿತ್ತು = ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ಮತ್ತು ಉತ್ತಮ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಇತ್ತು ಕಳುಹಿಸೋಣವೆಂದರೇ, ಕನ್ನೆ ದ್ರಾಪದೀ ದುಮ್ಮಾನ = ದ್ರಾಪದಿಯ ವೇರೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಅಕ್ಷಯ ಪಾತ್ರೆಯ ದ್ವಾರಾ ದೂರ್ವಾಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರಕ್ಕೆ ಮೃಷ್ಟಾನ್ನ ನೀಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ-ತುಂಬಿದ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ದ್ರಾಪದಿಗೆ ವಸ್ತ್ರಪುಂಜಗಳನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ, ಅವಳ ಮಾನ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ-ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅಕ್ಷಯವ್ರದತ್ವವನ್ನು ಕೊಂಡಾಡಿದ್ದಾರೆ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ಅಣ್ಣಾ ತನ್ನಾ.... = ನಿನಗೆ ಅಣ್ಣ-ತಮ್ಮ-ತಂದೆ-ತಾಯಿ-ಬಂಧು ಬಳಗೆ ಯಾರಾದರೂ ಇದ್ದಾರೆಯೇ-ಎಂದು ಹಂಗಿ ಸೋಣವೆಂದರೇ. ತಾನೇ ಏಕಮೇವ = ಅನಾದ್ಯಂತ ಕಾಲದಿಂದ ತಾನೊಬ್ಬನೇ ಏಕಮೇವ ಅದ್ವಿತೀಯನೆಂದಿದ್ದಾನೆ ! ಮುನ್ನಿ ಸೇವೆಂದಾರೇ ಅವನನ್ನು ಮುಕ್ತಕಂಠದಿಂದ ಹೊಗಳೋಣವೆಂದರೇ, ಅನಂತವೇದಗಳಿ ನನ = ಅನಂತವೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ ! ಊರುಕೇರಿ ಗಳಾ ಬಿಟ್ಟು = ಊರುಕೇರಿಗಳಿಂದ ಹೊರಗೆ ಅಚ್ಚೋಣವೆಂದರೇ, ಸಾರ ನ್ಯಾಪ್ತನಾಗೀ .. ಅಣುರೇಣುತ್ಯುಣಕಾಪ್ಯ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ಸರ್ವತ್ರ ವ್ಯಾಪಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹಗ್ಗದೀ ಕಟ್ಟಿದರಾಗ = ಹಗ್ಗದಿಂದ ಸುತ್ತಿ ಕಟ್ಟೋಣ ವೆಂದರೇ-ದಾನವಾಂತಕನಾಗಿ ಪದ್ಧೃವನಾಗಿದ್ದಾನೆ ! ಬಾಂಧವನಾದನು = ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ಯಶೋದಗೆ ನಿನ್ನ ಮಗನ ಆದವೇನು ಬಣ್ಣಿಸುವೆವು ? ಅವನು ನಮಗೆಲ್ಲಾ ಪರಮಾಪ್ತಬಂಧುವಾಗಿದ್ದಾನೆಂದು ಬಾಡಿ ಹೇಳುವ ನೆಪದಲ್ಲಿ ಸ್ತುತಿಸಲು ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಇದಲ್ಲವೇ ಆ ಅಪ್ರ ಮೇಯನ ಅನಂತ ಮಹಿಮೆಯ ವೈಭವ!

೬೩೬

(ನೆಂಕಟನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾಸಿ

ಅಟಿತಾಳ

ಚಂದವೇನೇ ಗೋಪಿ ಚಂದವೇನೇ।

ನಿನ್ನ ಮಗನ ದುಡುಕು-ಚಂದವೇನೇ ||

||ಪ||

ಚಂದದಿಂದಲಿ ಅರವಿಂದಾಕ್ಷ ಬೆಣ್ಣೆಯ

ತಿಂದು ಬೇಗದಿ ಕೃಷ್ಣ ಬಂದೋಡಿ ನಿಂತನೆ||

||೧||

ಸದ್ವಿಮಾಡದೆ ವಾಲು ಕದ್ದು ನಮ್ಮನೆಯೊಳಿ

ಗಿದ್ದ ಸ್ತ್ರೀಯರನೆಲ್ಲ ಮುದ್ದಾಡಿ ಪೋದನೆ||

||೨||

ಚೋರನೆನಿಸಿಕೊಂಬ ಧೀರ ನೆಂಕಟನಿತ್ಯಲಿ

ವಾರಿಜಾಕ್ಷನ ಪಾದ ನೇರಿದೆ ನಾನೀಗ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ನೆಂಕಟನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ಮಾನಾಮಧುರೈನಲ್ಲಿ (ತಮಿಳು ನಾಡು)ನಲ್ಲಿ ವಾಸವಾಗಿದ್ದರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರೆಂದು ಖ್ಯಾತ ರಾಗಿದ್ದರು ಸಂಗೀತಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಪ್ರವೀಣರು. ಚಂದವೇನೇ=ಎಲೈ ಯತೋದೇ ! ನಿನ್ನ ಮಗನ ತುಂಟತನ ಚೆನ್ನವೇನೇ ?- ಎಂದು ದೂರು ತ್ತಾರೆ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು. ದುಡುಕು=ಹಿಂದೆ ಮುಂದೆ ನೋಡದೆ ಮಾಡುವ ಚೇಷ್ಟೆ. ಅರವಿಂದಾಕ್ಷ=ಕಮಲ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರ ವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಸುಂದರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಬಂದೋಡಿ ನಿಂತನೆ=ಗುಟ್ಟಾಗಿ

ಮನೆಯನ್ನು ಪೊಕ್ಕು, ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕದ್ದು ಮೆದ್ದು, ಏನೂ ಅರಿಯದವನಂತೆ ಮುಗ್ಧಭಾವದಿಂದ ಓಡಿ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಂದೆ ಬಂದ ನಿಂತ ಪ್ರಸಂಗ. ಪಾಲು ಕದ್ದು = ಗಡಿಗೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಮೀಸಲ ಹಾಲನ್ನು ಕುಡಿದು, ಸ್ತ್ರೀಯರೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿ ಹೋದನೆ! ಚೋರ = ಹಾಲು-ಮೊಸರು ಸವನೀತಚೋರ. ಧೀರ = ಮಹಾ ಸಮರ್ಥಶಾಲಿ, ನಾರಿಜಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಶಾಯತನೇತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಒಂದೊಂದು. ಅಟ-ಲೀಲಾವಿಲಾಸ ವೈಭವವಾಗಿತ್ತು ಆನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ.

೬೪೭

(ಭೀಮೋಶನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಜಾನಡಿ

ಅದಿಕಾಳ

ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ ಕೋಮಲೆ ಕಾಂತನಗಲಿದಿನದಿ ||

||ಪ||

ಸ್ಮರಶರ ದುರವಣಿ ಪರಿಹರಿಸುವ

ಪರತರ ಸಿರಿವರ ನರಹರಿ ಚರಣವ ||

||೧||

ಮನೆ ತನಯ ಸ್ವಜನ ನಿಜ

ತನುವನು ಕನಸಿನಲಿ ನೆನೆಸದು ಮನ ||

||೨||

ಈಶ ಭೀಮೋಶನಿತ್ಮಲ ಸುರಸುಹರಣನ

ವಶದೊಳಿಸುವುದು ಕುಸುಮ ಸುವಸನೆ ||

||೩||

ಅರ್ಪಣವಿವರಣೆ :—

ಕಾಣದೆ ನಿಲ್ಲಲಾರೆ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಿರಿಮೊಗದ ದರ್ಶನವಾಗದೇ ನಾನು ಜೀವಿಸಲಾರೆ. ಸ್ಮರಶರ = ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣ (ವೃಷ್ಟಬಾಣಗಳು), ಉರವಣೆ = ಮನ್ಮಥನ ಬಾಧೆ, ಪರತರ = ಪರನಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ ಅನಂತಾನಂತಕೋಟಿ ಗುಣದಿಂದ ಅಧಿಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ, ಸಿರಿವರ = ಶ್ರೀ ರಮಾಪತಿ, ಮನೆ ತನಯ ಸ್ವಜನ = ನನ್ನ ಮನೆ. ಮಕ್ಕಳು, ಬಂಧು ಬಾಂಧವರು, ನಿಜ ತನುನನು = ಕಡೆಗೆ ನನ್ನ ಈ ದೇಹ, ಅವನಿಲ್ಲದೆ ನನಗೆ ಎನೇನೂ ಬೇಡ, ಈಶ = ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಾದ, ಸುರಸುಹರಣನ = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮನೋಹರನಾದ ಕುಸುಮ ಸುನಸನೆ = ಪುಷ್ಪದಳ ದಂತೆ ಮೃದುವಾದ ವಸ್ತುವುಳ್ಳವಳೇ.

ಓಳಲ

(ಅಂಕಿತ-ಅನಂತಾದ್ರೀಶ)

ರಾಗ-ಕಲ್ಯಾಣಿ

ಅದಿತಾಳ

ಎಷ್ಟು ಅಟ್ಟುಳಿ ಕೊಡುವ ನೋಡಮ್ಮ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ನಿನ್ನ ಮಗ ಎಷ್ಟು ಅಟ್ಟುಳಿ ಕೊಡುವ ನೋಡಮ್ಮ || ಪ||

ಎಷ್ಟು ಅಟ್ಟುಳಿ ಕೊಡುವ ನಿಮಗಿವೆ
ದುಷ್ಟತನ ಯಥೇಷ್ಟ ಇರುವುದು
ಸೃಷ್ಟ ನಾನಿವಗೆಷ್ಟು ಪೇಳ್ತರೆ
ಅಷ್ಟ ತಾ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಮಾಡುವ || ಅ||

ಸಿಕ್ಕ ಮನೆ ಮನೆ ಹೊಕ್ಕು ಹುಡುಕುವನೆ ತಾ
ಸಿಕ್ಕದಿರುವುತ ತಕ್ಕ ತುಡುಗಿನ ರಕ್ಕನಾಗಿಹನೇ ||

ಅಕ್ಕ ಹೇಳ್ವಳಹರಕ್ಕರದಿ ಕೈ
ಇಕ್ಕ ತೆಗೆದಿಹ ಚೊಕ್ಕ ಬೆಣ್ಣೆಯ
ಚಿಕ್ಕ ಬಾಲರಿಗಿಕ್ಕ ತಿಂಬುವ
ಮಿಕ್ಕ ಬೆಣ್ಣೆಯ ಬೆಕ್ಕಗ್ಗಾ ಕುವ ||

||೧||

ಅಡಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಡಗಿಕೊಂಡಿರುವಾ- ಅಲ್ಲಿರುವ
ಬಾಂಡವ ಬುಡವ ಮೇಲೆಮಾಡಡಕಲೇರಿಸುವಾ ||

ಅಡಿಗಳನು ಅಲ್ಲಿಡುತ ನೆಲವಿನ
ಲಿಡುವ ವಾಲ್ಮೀಕಿ ಕುಡಿವ ಗೆಳೆಯರ
ಹಿಡಿವುತಿರಲು ಬಿಡಲು ಮತ್ತೆ
ಗಡಿಗೆಯನು ತಾ ಒಡೆದು ಓಡುವಾ

||೨||

ಎಂಧನಿವ ಕಳ್ಳನಂತೆ ಮಾಡುವನೆ ಬೇ
ಕಂಧ ಕರುಗಳ ತಂತು ಬಿಚ್ಚುತ ನಿಂತು ನೋಡುವನೇ ||

ಎಂಧ ಮತ್ತಿರುವಂಧ ಆಟ್ಟುಳಿ
ಇಂತು ನಾವಿನ್ನಂತು ಕಾಣುವೆ
ಕಾಂತೆ ಮನಬಂದಂತೆ ಬೈದರೆ
ನಿಂತು ನಗುವನು ಅನಂತಾದ್ರೀಶನು ||

||೩||

||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಶ್ರೀ ನೆಂಕಟೇಶಪಾರಿಜಾತದ ಕರ್ತೃಗಳಾದ ಅನಂತಾದ್ರೀಶ
ವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತರಾದ ಹರಿದಾಸರ ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

ಅಟ್ಟುಳಿ = ಹಿಂಸೆ-ಕಾಟ. ತಾ ಮತ್ತಿಷ್ಟು ಮಾಡುವ =

ನಾನು ಎಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿವಾದ ಹೇಳಿದಷ್ಟೂ ಬೇಪ್ಪ ಅಷ್ಟು ಜಾಸ್ತಿ. ತುಡು
ಗಿನ = ಕಳ್ಳತನದ, ಶಕ್ತ = ಪಂಚಕ (ಮೋಸಗಾರ) ಬೆಕ್ಕ
ಗಾಳುವ = ತನಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಮೆದ್ದು, ಉಳಿದುದನ್ನು
ಚಕ್ಕ ಬಾಲಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಮಾರ್ಜಾಲ ಪಾಲು ಮಾಡುವನು. ಭಾಂಡವ =
ಅಡುಗೆ ಮನೆಯನ್ನು ಪೊಕ್ಕು, ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಬೋರಲು ಹಾಕಿ,
ಅದರ ಮೇಲೆ ನಿಂತು, ಸೆಲುವಿನಲ್ಲಿರುವ ಮಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೆಳಗಿಳಿಸಿ, ಕೆನೆ
ದಾಲು, ಹೆಪ್ಪು ಮೊಸರುಗಳನ್ನು ತಿಂದು, ಚೆಲ್ಲಾಡುವನು. ಖಾಲಿ ಮಡಕೆ
ಯನ್ನು ಒಡೆದು ಚೂರು ಚೂರು ಮಾಡುವನು. ತಂತು ಬಿಚ್ಚಿತ =
ಕರುಗಳ ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಹಾಕಿರುವ ಹಗ್ಗವನ್ನು ಬಿಚ್ಚಿ, ಆಕಳಿನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಿಡು
ವನು ಆ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡುತ್ತಾ ತಮಾಷೆ ಮಾಡುವನು. ನಿಂತು
ನಗುವನು = ಅವನ ಕಾಟ ತಾಳಲಾರದೇ, ನಾವು ಮನಸ್ತೀ ಬೈದರೆ,
ಮಂದಹಾಸ ಬೀರುತ್ತಾ ನಿಲ್ಲುವನು. ಆ ಮುಗ್ಧ ಮುಗುಳುಸಗೆಯಿಂದ
ನಮ್ಮನ್ನು ಮೋಹಪರವಶ ಮಾಡುವನು

ಪ್ರಳಳ

(ಶ್ಯಾಮಸುಂದರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ತ್ರಿಪುಟಿತಾಳ

ಎಂದು ಕಾಂಬೆನೆ ನಂದಗೋಪನ ಕಂದ ಶ್ರೀ ಗೋವಿಂದನ
ಮಂದರಾ ಜಲಧರ ಯದುಕುಲಚಂದ್ರ ಗುಣಗಣಸಾಂದ್ರನ || ಪ ||

ವಿಜಯಸೂತನ ವಿಶ್ವಪಾಲನ ಭುಜಗವರವರ್ಯಂಕನ
ರಜನಿಚರರಳಿದ ಜನ ಜನಕನ ತ್ರಿಜನಪತಿ ದ್ವಿಜಗಮಾನನ || ೧ ||

ಪಾಲು ದಧಿ ನವನೀತ ಚೋರನ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ ಗೋಪಾಲನ
ಶೈಲ ಬೆರಳಿ ತಾಳಿ ಗೋಕುಲ ಪಾಲಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮನಾ ||

||೨||

ಭಾಮೆ ರುಕ್ಮಿಣರಮಣ ರಂಗನ ಸಾಮಗಾನ ವಿಲೋಲನ
ಶ್ರೀಮದಾನಂದಮುನಿ ಕರಾರ್ಜಿತ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರನಿತ್ಯಲನ ||
||೩||

ಅರ್ಥನಿರಣಿ :-

ನಂದಗೋಪನ ಕಂದ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕು ಪುತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ಮಂದರಾಚಲಧರ = ಸಮುದ್ರಮಧನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂದರಪರ್ವತ
ವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಯದು
ಕುಲ ಚಂದ್ರ = ಯದುವಂಶ ಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಗುಣಗಣ
ಸಾಂದ್ರನ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಪುರ್ಣನನ್ನು. ನಿಜಯ
ಸೂತನ = ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವಿಶ್ವಪಾಲನ = ಸಮಗ್ರ
ಜಗದ್ರಕ್ಷಣ. ಭುಜಗ ವರ ಪರ್ಯಂಕನ = ಸರ್ಪ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶೇಷ
ದೇವರ ಮೇಲೆ ಪಯನಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ ರಜನೀಚರರ
ಅಳಿದ = ರಾತ್ರೀ ಸಂಚರರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಅಜಜನಕನ =
ಬ್ರಹ್ಮನನ್ನು ತನ್ನ ನಾಭೀಕಮಲದಲ್ಲಿ ಪಡೆದವನು. ತ್ರಿಜಗಪತಿ =
ಮೂರು ಲೋಕದ ಪ್ರಭು. ದ್ವಿಜಗಮನನ = ಗರುಡ ವಾಹನ (ದ್ವಿಜ-
ಪಕ್ಷಿ-ಗರುಡ). ಶೈಲ ಬೆರಳಿ = ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ
ಕೈಯಿನ ಕಿರುಬೆರಳಿಂದ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಎತ್ತಿದವನ (ಗೋವರ್ಧನ
ಧಾರೀ). ಭಾಮೆ = ಸತ್ಯಭಾಮೆ. ಸಾಮಗಾನವಿಲೋಲನ =
ಸಾಮಗಾನ (ಸಂಗೀತ) ಪ್ರಿಯನ. ಶ್ರೀಮದಾನಂದಮುನಿ ಕರಾರ್ಜಿತ
= ಶ್ರೀ ಮನ್ಮಥಮುನಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದ ಉಡುಪಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

೬೫೦

ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ಶ್ರೀ ತಿಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯ ಕವಿವಿರಚಿತ

“ಕಾಳೀಯ ಮರ್ದನ ಚರಿತ್ರೆ” ಯಿಂದ ಆಯ್ದ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯ

(ಅಂಕಿತ - ಖಾದ್ರಿನೈದರಿ)

ರಾಗ-ಸಂತುನತಾಳಿ

ರೂಪಕತಾಳಿ

ಮಡುವು ಧುಮುಕಿದ ರಂಗ-ಮಡುವ ಕಲಕಿದ

||ಪ||

ಕಡಹದ ಮರವೇರಿ ಕಾಲ-ಕಡಗ ಗೆಜ್ಜೆ ಘಲ್ಲು ಘಲ್ಲೆನೆ ||

||ಅ||

ಬಟ್ಟ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ಪದಕ

ಎಟ್ಟ ಕಡಗ ಬಾಹುಪುರಿಯ

ನೆಟ್ಟನೆ ಸವರಿಸುತ ಜಗ-

ಜ್ಜಟ್ಟಿಯಂತೆ ಭುಜವನೊದರಿ ||

||೧||

ಉಟ್ಟ ಪೀತವಸನ ನೆರಿಯು

ಇಟ್ಟ ಕನಕ ರಶನ ಬಂಧದಿ

ದಿಟ್ಟನಾಗಿ ನೀಲಮಣಿಯ

ಪುಟ್ಟ ಚೆಂಡು ಹಾರುವಂತೆ ||

||೨||

ಮುಟ್ಟಲಮ್ಮದ ಕಾಳಿಂಗನ್ನ

ಕುಟ್ಟಿ ಕಾಲಿಲೊದವೆನೆಂದು

ಭಟ್ಟರು ಪೊಗಳುವಂತೆ ಉಡಿಯ

ಕಟ್ಟಿದ ಘಂಟಿ ಘಣಘಣನೆ ||

||೩||

ಲಂಡತನದಿ ದಿಂಡು ಗೆಡಹಿ

ಫೊಂಡನ ಮೂಡಿಕೊಂಡು ಬಿಡುವೊ

ಗಂಡುಗಲಿಯಂತೆಂಬ ತೆರದಿ
ಗಂಡು ಪೆಂಡ್ಯ ಧಂಧಣರೆನೆ ||

||೪||

ಚಂದದಿಂದ ನಾರದಾದ್ಯ
ರಂದವಾದ ರಂಭಾದಿಗಳು
ನಿಂದು ನುತಿಸಿ ನಟಿಸಿ ದೇವ-
ದುಂದುಭಿಗಳು ದಂಧಣರೆನೆ ||

||೫||

ಕ್ಷಯರಹಿತ ದಯಾಸಮುದ್ರ
ಭಯನಿವಾರಣ ಭಕ್ತಲೋಕ
ಪ್ರಿಯ ನೀನೇದು ಬೊಮ್ಮಾದಿಗಳು
ಜಯ ಜಯತು ಉಘೇಯನಲು ||

||೬||

ಗರುಡ ಕಿನ್ನರ ಕಿಂಪುರುಷ
ವರವಧೂ ಜನಗಳರಿಸಿ
ವರ ಖಾದ್ರಿನ್ಮಹರಿ ವಿರದಿ
ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಳೆಯ ಕರೆಯೆ ||

||೭||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಕವಿಕುಲತಿಲಕನಾದ ತಿಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯ ಕವಿಯು ಹನುಮದ್ವಿಲಾಸ-
ಕಾಳೀಯ ಮರ್ದನ - ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನ-ಎಂಬ ಮೂರು ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ
ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಾವ್ಯಗಳನ್ನು ಬರೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವು
ಅವನ ಕಾಳೀಯ ಮರ್ದನ - ಎಂಬ ಯಕ್ಷಗಾನ ಕಾವ್ಯದಿಂದ ಆಯ್ಕೆ
ಯಾಗಿದೆ

ಕಡಹದ ಮರವನ್ನೇರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪನು ವಾಸಮಾಡಿ ಕೊಂಡಿದ್ದ ಅಳವಾದ ಮಡುವಿಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕಾಳಿಂಗನ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗ ಗೊಳಿಸಿದ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವಿದು.

ಮಡುವು = ಯಮುನಾ ನದಿಯಲ್ಲಿ ಅಳವಾದ ಮಡುವಿನ ಪ್ರದೇಶ. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ರೂರವಾದ ವಿಷದಿಂದ ಪೂತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳಿಂಗನು ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದನು. ಕಡಹ ಮರವೇರಿ = ಆ ಮಡುವಿನ ದಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕಡಹದ ಮರವಿತ್ತು. ಸಮೀಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಇತರ ವೃಕ್ಷಗಳಿಗೂ ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪನ ವಿಷಜ್ವಾಲೆಯಿಂದ ಭಸ್ಮೀಭೂತವಾಗಿದ್ದರೂ, ಈ ಕಡಹದ ಮರದ ಮೇಲೆ ಗರುಡನು ಕೂತಿದ್ದು, ಅವೃತ ಬಿಂದುಗಳನ್ನು ಸೇಚನ ಮಾಡಿದ್ದರಿಂದ, ಅದು ಸಜೀವವಾಗಿತ್ತು. ಕಡಗ ಗೆಜ್ಜೆ = ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದ ಕಾಲ್ಪಳಿಯ ಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಫಲು ಫಲು ನಿನಾದ. ಬಟ್ಟೆ ಮುತ್ತಿನ = ಗುಂಡಗಿರುವ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿದ ಪದಕ. ಬಾಹು ಪುರಿಯು = ತೋಳ್ಬಳಿ (ಭಾಪುರಿ). ನೆಟ್ಟನೆ ಸವರಿಸುತ = ತನ್ನ ತೋಳ್ಬಳಿಗಳನ್ನು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಸವರಿಸಿಕೊಂಡ. ಭುಜವನು ಒದರಿ = ತನ್ನ ಬಾಹುಗಳನ್ನು ಜಗದಟ್ಟಿಗಳಂತೆ ಚಪ್ಪರಿಸಿದ. ಪೀತವಸನ = ಉಬ್ಬು ಪೀತಾಂಬರ. ಕನಕ ರಶನ ಭಂದದಿ = ರತ್ನ ಖಚಿತ ಸುವರ್ಣ ಬಂದಿ. ನೀಲಮಣಿಯು = ನೀಲ ರತ್ನಗಳ ಹಾರದಿಂದ ಅಲಂಕೃತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಚೆಂಡು ಹಾರುವಂತೆ ಮಡುವಿಗೆ ಧುಮುಕಿದನು. ಮುಟ್ಟಿ ಲಮ್ಮದ = ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಹೋಗಲೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲದ ಭಯಂಕರ ವಿಷವನ್ನು ಪೂತ್ಕರಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪ. ಭಟ್ಟರು = ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರು (ಪಂಡಿಮಾಗಧರು). ಉಡಿಯ ಕಟ್ಟಿದ = ಧುಮುಕಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿ ಸೊಂಟದ ದಟ್ಟಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿದನು. ಲಂಡತನದಿ = ಒರಟು ರೀತಿಯಲ್ಲಿ, ದಿಂಡು ಗೆಡಹಿ = ದೇಹವನ್ನು ಕೊಡವಿಕೊಂಡು, ತೊಂಡನ ಮಾಡಿ ಕೊಂಡು = ಅಧೀನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡು (ತೊಂಡ-ಮಾನ್-ಕುಕರ) ಸೆಂಡ್ಡು = ಕಾಲಿನ ಆಭರಣ, ಅಂಡನಾದ = ಸುದರಿಯರಾದ ರಂಭಾದಿ ಅಪ್ಸರೆಯರು. ಜ್ವಯರಹಿತ = ನಾಶವಿಲ್ಲದಿರುವವನು.

(ಅಚ್ಯುತನಾಮಕನು). ಉಘೇ = ಭೇಷ್-ಎಂಬ ಹೊಗಳಿಕೆಯ ಮಾತು.
ಅರಳು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮಳೆಯ = ಅರಳು ಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವಿನ
ವರ್ಷವನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಸುರಿಸಿದರು.

||

೬೫೧

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೀ ಖಾದ್ರಿ ನರಹರಿ)

ರಾಗ-ಪುನ್ನಾಗನರಾಳಿ

ಆದಿತಾಳ

ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿವೆ ನೋಡಿರೆ-ರಂಗೈಯನ

ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿವೆ ನೋಡಿರೇ ||

||ಪ||

ಹೆಜ್ಜೆಗಳಿವೆ ನೋಡಿ-ಮೂಜ್ಜ ಗದೊಡೆಯನ

ಅಬ್ಜಾಂಕುಂಶ ಧ್ವಜ ವಜ್ರ ರೇಖಗಳುಳ್ಳ ||

||ಅ||

ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ಧೇನುಗಣಗಳನೊಳಗೊಂಡು

ಪ್ರಣುತಿಪ ಗೋಪಾಲರಣುಗರನೊಡಗೂಡಿ

ತ್ಯುಣರಾಶಿಯುಳ್ಳ ಧಾರಾಣಿಯಲ್ಲಿ ಚರಿಸುತ್ತ

ಮಣಿದು ದೇಹವನ್ನಿಲ್ಲಿ ಕುಣಿಕುಣಿದಾಡಿದ ||

||೧||

ಗಿಳಿಯಂತೆ ಕೂಗಿ ಕೋಗಿಲೆಯಂತೆ ಪಾಡಿ ಉ-

ಜ್ವಲ ಹಂಸೆಯಂದದಿ ಕುಲುಕುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತ

ಅಳಿಯಂತೆ ಮೊರೆದು ಎರಳಿಯಂತೆ ಚಿಗಿದು ನ-

ವಿಲು ಚಂದದಿಂದಿಲ್ಲಿ ನಲಿನಲಿದಾಡಿದ ||

||೨||

ಗರುಡಗಮನನೆಂಬ ಗರುವತನವ ಬಿಟ್ಟು

ತುರುಗದಾಟವನಾಡಿ ತುರುಗಾವರಿಗೆ ನೋತು

ತುರುಗ - ತಾನಾಗಿ ಅವರುಗಳ ಪೊತ್ತಿದುರ್

ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ಇಲ್ಲಿ ಹರಿಹರಿದಾದಿ ||

||೩||

ಹೆಂಡು ಬುಗುರಿ ಗೋಲಿ ಗುಂಡು ಗಜ್ಜು ಗ ಚಿನ್ನಿ

ದುಂಡು ಮಲ್ಲಿಗೆ ಹೂವ ಕೊಂಡಾಡಿ ದಣಿಸು

ಗೊಂಡು ಅಕಳ ಕರಕೊಂಡು ಪಾಲನು ಸವಿ-

ದುಂಡು ಮಿಕ್ಕು ದ ಚಿಲ್ಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ಪೋಗಿಪ್ಪನ

||೪||

ಮರನೇರಿ ಧುಮುಕಿದ ಗುರುತು ಪಾದಗಳಿವು

ನರಳೊಳು ಮುಳುಗಿದ ಕುರುಹಿನಡಿಗಳಿವು

ಶರಣರು ಪೂಜಪ ಚರಣತಳಗಳಿವು

ಹರಿಯಾದ ಶ್ರೀಖಾದ್ರಿ ನರಹರಿ ಚರಿಸಿದ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಕಾಳಿಂಗನ ಮಡುವಿಗೆ ತರಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅರಸುತ್ತ ಗೋಪ
ಗೋಪಿಯರು ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮೂಡಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳ ಗುರುತು
ಗಳನ್ನು ನೋಡಿ, ತಮ್ಮ ತಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಚರಣವೈಭವವನ್ನು ಪರ್ಣಿಸು
ತ್ತಾರೆ.

ಮೂಜ್ಜಗದೊಡೆಯನ = ಮೂರು ಲೋಕದ ಅಧಿಪತಿಯಾದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅಬ್ಬ ಅಂಕುಶ ಧ್ವಜ ವಜ್ರ ರೇಖೆಯುಳ್ಳ = ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ
ವದ್ಧ-ಅಂಕುಶ-ಧ್ವಜ-ವಜ್ರ ಮುಂತಾದ ಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಗಣನೆಯಲ್ಲದ =
ಅಪಾರವಾದ ಗೆಲುವುಗಳ ಹಿಂಡು. ಪ್ರಣುತಿಸ = ಸ್ತುತಿ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಗೋಪಾಲರಣುಗ = ಗೋಪಾಲ ಬಾಲಕರೊಡಗೂಡಿ, ಹುಲ್ಲಿನ ಮೇಲೆ
ಕುಣಿದಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹೆಜ್ಜೆಗಳು. ಉಜ್ವಲಹಂಸೆಯಂತೆ = ಶುಭ್ರ
ಬಿಳಿಯ ಬಣ್ಣದ ಹಂಸದಂತೆ ಕುಲುಕುತ್ತ ನಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅಳಿ

ಯಂತೆ = ದುಂಬಿಯಂತೆ ಮೊರೆಯುತ್ತಾ, ಎರಳೆಯಂತೆ = ಚಿಂಕೆಯ ಮರಿಯಂತೆ ಬಿಗಿಯುತ್ತಾ. ಗರುವತನವ ಬಿಟ್ಟು = ತಾನು ಗರುಡ ವಾಹನನೆಂಬ ಹೆಮ್ಮೆಯನ್ನು ತೊರೆದು. ತುರುಗದಾಟವನಾಡಿ = ಕುದುರೆಯ ಆಟವನ್ನಾಡಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠ. ತುರುಗಾವರಿಗೆ ಸೋತು = ದನ ಕಾಯುವ ಗೊಲ್ಲಬಾಲಕರಿಗೆ ಸೋತು. ತುರುಗ ತಾನಾಗಿ = ತಾನೇ ಕುದುರೆಯಾಗಿ, ಆ ಬಾಲಕರನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡು ಅಡ್ಡಾಡಿದ ಶ್ರೇಷ್ಠನು ಗೊಲ್ಲ ಬಾಲಕರೊಡಗೂಡಿ. ಚೆಂಡು ಬುಗುರಿ ಗೋಲಿ ಗಜ್ಜು ಗ ಚೆನ್ನಿ ದಾಂಡು ಇತ್ಯಾದಿ ನಾನಾ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡಿದ. ಗೋವನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಾ. ಹಾಲನ್ನು ಸವಿದು. ಹೆಚ್ಚಾದುದನ್ನು ಚೆಲ್ಲಿಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ ಕುರುಹನ್ನು ಕಂಡರು. ಮರನೇರಿ = ಕಡಹದ ಮರವನ್ನೇರಿ ಕಾಳಿಂಗನ ಮಡುವಿಗೆ ಧುಮುಕಿದ ವಾದದ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿವು ನೆರಳೊಳು = ಮರದ ನೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸದ ಕುರುಹುಗಳು. ಶರಣರು = ಭಕ್ತರು ಪೂಜಿಸುವ ವಾದಪದ್ಮಗಳಿವು.

೬೫೨

(ಅಂಕಿತ-ನಾನುಗಿರಿನೈಸಿಂಹ)

ರಾಗ-ಮುಖಾರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಗೋಪಾಲ ಪಾಲಿಸೋ - ನಿನ್ನ ವಾದ ಸೇವಕನಿವನೆಂದು-ನೀ ಭಾವಿಸಿ
ಗೋಪಾಲ ಪಾಲಿಸೋ ||

||ಪ||

ನಾರಿಜನರುಟ್ಟು-ಸೀರೆ ಸೆಳೆದು ತಾ
ಭಾರಿ ಮರವನ್ನೇರಿ ವಿನೋದವ

ತೋರಿದ ಸುರರಿಪು ವೈರಿಯೇ-ಎನ್ನಯ
ಕೋರಿಕೆ ನಡಿಸಲಿನ್ಯಾರಿಗೆ ಬೇಡಲೋ ||

||೧||

ತುಂಗಘಣಿ ಘಣ ಶೃಂಗದೊಳು ಚರ-
ಣಂಗಳ ಕುಣಿಸಿ ಭುಜಂಗಮವರನಿಗೆ
ಭಂಗಪಡಿಸಿ ಕೃಪಾಪಾಂಗದಿ ಸಲಹಿದ
ಮಂಗಳ ಮಹಿಮ ರಥಾಂಗಧರ ಬಾಲ ||

||೨||

ಬಂಧು ಬಳಗ ನೀನೆಂದು ತಿಳಿದು ಮು
ತ್ತೊಂದನೆಣಿಸದೆ ಇಂದಿರಾರಮಣನೆ
ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಸಲಹೆಂದು ನಾ ಬೇಡುವೆ
ಮಂದರಧರ ಮುಚುಕುಂದವರದ ಸಿರಿ ||

||೩||

ಖಿನ್ನ ನಿಜಜನರನ್ನು ಸಲಹುವ
ಪನ್ನಗಶಯನ ಪ್ರಸನ್ನಹೃದಯನಾಗಿ
ಎನ್ನ ಮನೋರಥವನ್ನು ಪೂರೈಸುವ
ರನ್ನರು ಯಾರಯ್ಯ ಚಿನ್ನಯಮೂರುತಿ ||

||೪||

ಕಾಮಜನಕನೆ ನಾಮಗಿರಿ ಸಿರಿ
ಸ್ವಾಮಿ ನೈಸಿಂಹನೆ ಕಾಮಿತ ಕೊಡುವಂಥ
ಕಾಮಧೇನು ಚಿಂತಾಮಣಿ ಎನ್ನ ಯೋಗ-
ಕ್ಷೇಮವು ನಿನ್ನ ದಯ್ಯ ಸೋಮಕುಲಾಧಿಪ ||

||೫||

ಶ್ರೀ ಮದ್ವಾನ್ತರಾಜ ಮರಾಢೀಶ್ವರ ಶ್ರೀಮದ್ವಿದ್ಯಾರತ್ನಾಕರ
ತೀರ್ಥ ಶ್ರೀವಾದಂಗಳವರ ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನೆ ಇದು. ಈ ಕೀರ್ತನೆ ಜನ
ಪ್ರಿಯವಾಗಿದೆ.

ನಾರಿಜನರುಟ್ಟು = ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಉಟ್ಟಿದ್ದ ಸೀರೆಗಳು.
ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಸ್ನಾನಕ್ಕಾಗಿ ಯಮುನಾ ನದಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದಾರೆ.
ನದಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳ ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ವಸ್ತ್ರಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟು, ಸ್ನಾನಕ್ಕೆ
ಇಳಿದಿದ್ದಾರೆ. ಆಗ ವಿನೋದಪ್ರಿಯನಾದ ವೇಣುಗೋಪಾಲನು ಅಲ್ಲಿಗೆ
ಬಂದು, ಆ ಸೀರೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಮರವನ್ನೇರಿದ. ಸುರರಿಪು
ವೈರಿಯೇ = ದೈತ್ಯರ ಶತ್ರುವೇ (ಸುರರಿಪು-ದೇವತೆಗಳ ಶತ್ರುಗಳಾದ
ದೈತ್ಯರು. ಅವರ ವೈರಿ ಶ್ರೀಹರಿ). ಎನ್ನ ಕೋರಿಕೆ = ನನ್ನ ಪ್ರಾರ್ಥನೆ
ಯನ್ನು ಇನ್ನಾರಿಗೆ ಮಾಡಲಿ? ತುಂಗಘಣಿಘಣ = ಬೃಹದಾಕಾರದ
ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪನ ಹಡೆಗಳು. ಶೃಂಗದೊಳು = ಅಗ್ರಭಾಗದ ಮೇಲೆ
ಕಾಳಿಂಗಮರ್ದನದ ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷ. ಭುಜಂಗವರನಿಗೆ = ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠ
ನಾದ ಕಾಳಿಂಗನಿಗೆ (ಭುಜಂಗ-ಸರ್ಪ) ಭಂಗಪಡಿಸಿ = ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ
ಮಾಡಿ, ಕೃಪಾಸಾಂಗದಿ ಸಲಹಿದ = ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣದಿಂದ. ಆ
ಸರ್ಪರಾಜನಿಗೆ ಪ್ರಾಣದಾನಮಾಡಿ, ಸುರಕ್ಷಿತ ಸ್ಥಳಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಕೃಷ್ಣನ
ಕಾರುಣ್ಯವಿಶೇಷ. ಮಂಗಳನುಹಿನು = ಶುಭಚರಿತನು. ರಥಾಂಗ
ಧರ = ಚಕ್ರಧರನು (ರಥಾಂಗ-ಚಕ್ರ), ಮುಚುಕುಂದನರದ =
ಭಕ್ತನಾದ ಮುಚುಕುಂದನಿಗೆ ಒಲಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಖಿನ್ನ ನಿಜಜನರನ್ನು =
ದುಃಖದಿಂದ ತಪ್ಪರಾದ ತನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು, ಪನ್ನಂಗತಯನ = ಶೇಷ
ಶಾಯಿ. ಪ್ರಸನ್ನ ಹೃದಯನಾಗಿ = ಅಂತಃಕರಣದಿಂದ ಒಲಿದು.
ಮನೋರಥವನ್ನು = ಮನಸ್ಸಿನ ಅಭಿಲಾಷೆಗಳನ್ನು, ಚಿಂತೆಯ
ಮೂರುತಿ = ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯನು. ಕಾನುಜನಕನ = ಮನ್ಮಥನ

ತಂದೆ (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪುತ್ರ-ಕಾಮನ ಅವತಾರಿಯಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು)
ಸೋಮಕುಲಾಧಿಪ = ಚಂದ್ರವಂಶ ಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು.

||೪೪||

೬೫೩

(ಅಂಕಿತ-ನಾಮಗಿರಿ ನರಹರಿ)

ರಾಗ-ಕಮಾಚ್

ಅದಿತಾಳ

ಪಾಹಿ ಶ್ರೀ ಯದುನಂದನ ಶರದಂಬುಜವದನ ||

||ಪ||

ಲಾವಣ್ಯ ಜಿತಮದನ ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿಸದನ ||

||ಆ||

ಗೋಕುಲಭೂಷಣ ದಾನವಶೋಷಣ

ಆನತ ಹಿತಶೋಷಣ ನೀರೇಜಾಕ್ಷಣ ||

||೧||

ಯಾದವಶೇಖರ ಭೂಸುರ ಶ್ರೀಕರ

ಅದ್ಭುತಮಹಿಮನಿಕರ ದಾರಿತಮಕರ ||

||೨||

ನಾಮಗಿರೀಶ್ವರೀ ನರಹರಿ ತನುಧರ

ರೋಹಿಣೀಸುತಸೋದರ ಪಾಲಿತಮಧುರ ||

||೩||

||೪೪||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :

ಪಾಹಿ = ರಕ್ಷಿಸು. ಯದುನಂದನ = ಯಾದವಕುಲದಲ್ಲಿ
ಅವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು. ಶರದಂಬುಜವದನ = ಶರದ್ಭುತುವಿನ

ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತೆ ಮುಖವುಳ್ಳ (ಶರತ್ = ಶರದ್ರತು, ಅಂಬುಜ =
ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನನಾದ ಚಂದ್ರ) ಲಾವಣ್ಯ ಜಿತನುದನ =
ಮನ್ಮಥನ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಗೆದ್ದ, ಅತ್ಯಂತ ಲಾವಣ್ಯಮಯನು. (ಸುಕ್ಷಾತ್
ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥಃ) ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ ಸದನ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರನಿವಾಸಿ
ಯಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು. ಗೋಕುಲಭೂಷಣ = ಇಡೀ ನಂದ
ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರಪ್ರಾಯನು. ದಾನವಶೋಷಣ = ದೈತ್ಯ
ಸಂಹಾರಿ ಆನತಹಿತಶೋಷಣ = ತನಗೆ ಶರಣಾಗತರಾಗಿ ಬಂದವರ
ಹಿತವನ್ನು ಕಾಯ್ದು, ಅವರಿಗೆ ಸಂತೋಷಪ್ರದನು. (ಆನತ = ಶರಣಾಗತ
ರಾದ ಭಕ್ತ ಜನರು. ತೋಷಣ = ಆನಂದದಾಯಕನು). ನೀರೇಜಾ
ಕ್ಷಣ = ಕಮಲದ ದಳದಂತೆ ಎತ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು (ನೀರಜ +
ಅಕ್ಷಣ) ಯಾದವಶೇಖರ = ಯದುಕುಲತಿಲಕನು. ಭೂಸುರ ಶ್ರೀಕರ
= ವಿಪ್ರರಿಗೆ ಮಂಗಳಕರನು. (ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವನು). ಅದ್ಭುತ
ಮಹಿಮುನಿಕರ = ಅಸದೃಶಗಳಾದ ಮಹಿಮಾತಿಶಯಗಳ ಧಾಮನು.
(ನಿಕರ-ಗುಣಗಣನು), ದಾರಿತನುಕರ = ನಕ್ರನನ್ನು ಚಕ್ರದಿಂದ ಸೀಳಿ,
ಗಜೇಂದ್ರನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಕರಿವರದನು (ದಾರಿತ-ಸೀಳಿದ, ಮಕರ =
ಮೊಸಳೆ).

ನಾಮಗಿರೀಶ್ವರೀ = ನಾಮಗಿರಿ ನಿವಾಸನಾದ (ಸ್ತ್ರೀಲಿಂಗ ಪ್ರಯೋಗ
ವಿರುವುದರಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಸಿಂಹನು) ನರಹರಿ ತನುಧರ = ಮಾನವ-
ಸಿಂಹ ಈ ದೇಹವನ್ನು ಧರಿಸಿದ ನರಸಿಂಹ. (ನರ-ಮಾನವ. ಹರಿ-ಸಿಂಹ).
ರೋಹಿಣೀಸುತಸೋದರ = ರೋಹಿಣೀ ದೇವಿಯ ಮಗನಾದ ಬಲರಾಮನ
ಸಹೋದರನು. ಸಾಲಿತನುಧುರ = ಮಧುರಾಪೆಟ್ಟಣವನ್ನು ಕಂಸ
ವಧೆಯ ದ್ವಾರಾ ರಕ್ಷಿಸಿ, ಆಳಿದವನು.

೬೫೪

(ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶವಿಠ್ಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಆದಿತಾಳ

ಸರಸೀಜಶರ ಸುಂದರಾ-ಮುರಳೀಧರಾ ||

||ಪ||

ವರ ಬೃಂದಾವನ ಚರ-ಗೋಗೋಪೀ ಮನೋಹರಾ ||

||ಅ||

ಹೃದಯಂಗಮ ಲೀಲಾ-ಸದನ ಗೋಪಾಲ
ರಾಧಾ ನಯನೋತ್ಪಲ-ವಿಧು ಬಿಂಬೋಪಮ ಶೀಲಾ
ಪದಮಾಕ್ಷ ವನಮಾಲಾ-ದಧಿ ಘೃತ ಚಿಣಿಕೋಲ
ತುದಿಬಿರಳ ಪೊಂಗೊಳಲ-ಉದಯಾರ್ಕ ವೇಶಲ ||

ಉದಕದಾಭ ಸುನಿರ್ಮಲ-ಯದುಕಿಶೋರ ಮಹಾಚಲ
ಮುದದಿ ಧರಿಸಿ ನಂಬಿದರ ಕಾಯ್ದ ಕೋ-ವಿದ ಶಿರೋಮಣಿ
ಸದಯಜಾಲಾ ||

||೧||

ವಿರಚಿತೋದಯ ಲಯಾ-ನಿರುಪಮ ಗುಣ ಕ್ರಿಯಾ
ತರಿದು ದೈತ್ಯ ನಿಕಾಯ-ಪೊರೆದೆಯೊ ಕುಬ್ಜೆಯ
ತುರುಗಾವ ವನಿತೆಯರರವಿಂದಾಸ್ಮಾಬ್ಧಿಯ
ಶರಚ್ಚಂದ್ರ ಕವಿಗೇಯ-ವರ ಕಾಳಿಂದಿನಿ ನಿಲಯ ||

ಸರ ಮಕುಟ ಮಣಿಹಾರ ಪಲಯ-ಧರ ಕೌಸ್ತುಭ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಹೃದಯ
ಕರ ಮುರಳಿ ಸುಸ್ವರ ಸುವಾದನ-ಕರ ಪರಾತ್ಪರ ಶರಣ ವಿಜಯ

||೨||

ಚಿತ್ರದುರ್ಗ ನಿವಾಸಾ-ಚಿತ್ರಚರಿತ ಶ್ರೀಶಾ
 ಸುತ್ತಾಮ ನಭಕೇಶ-ಸ್ತೋತ್ರಗಮ್ಯ ವ್ರಜೇಶ
 ಮಿತ್ರಶತತತ ಭಾಸ-ಕರ್ತೃ ತಂದೆ ವೆಂಕಟೇಶ
 ನಿತ್ಯ ಲೈಯ್ಯ ಸಾರಸಾ-ಪತ್ರಾಕ್ಷ ಮೃದುಹಾಸಾ ||

ರಾತ್ರಿ ಪಾರ್ಥಿವಾ ಮಾರ್ಗಶಿರದಲಿ-ಧಾತ್ರಿ ಸುರರ ಪವಿತ್ರ ಶ್ರೀ
 ಪಂಚ-

ರಾತ್ರನಿಗಮಸ್ತೋತ್ರ ಗಡಣಕೆ-ಪಾತ್ರನಾಗಿ ಪರತ್ರ ಸಲಿಸುವ

||೩||

ಭಜನ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ಚಿತ್ರದುರ್ಗದಲ್ಲಿಯ ಶ್ರೀ ವೇಣುಗೋಪಾಲಸ್ವಾಮಿಯ ಪರವಾದ
 ಸುಂದರ ಬಂಧುರವಾದ ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕರ್ತೃಗಳು ತಂದೆ ವೆಂಕ
 ಟೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರೈ ಶ್ರೀ ಆರ್. ರಾಮಚಂದ್ರರಾಯರು.

ಸರಸೀಜ ಶರ = ಮನ್ಮಥ (ಸರಸೀಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ
 ಕಮಲ. ಶರ-ಬಾಣ. ಕಮಲವು ಪುಷ್ಪದಾಂಕಿತವು. ಮನ್ಮಥನ ಐದು
 ಬಾಣಗಳು ಪುಷ್ಪ ಬಾಣಗಳು. ಪಂಚ ಬಾಣನಾದ ಮನ್ಮಥನನ್ನು "ಸರಸೀಜ
 ಶರ" ಎಂಬ ಶಬ್ದಾಲಂಕಾರದಿಂದ ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ). ಸುಂದರಾ =
 ಮನ್ಮಥನ ಲಾವಣ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಅನಂತಗೋಟಿಲಾವಣ್ಯವಂತನು ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು.
 ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥನು. ಮನ್ಮಥನ ಸೌಂದರ್ಯಕ್ಕೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು
 ವಿಭೂತಿರೂಪವೇ ಕಾರಣವು. ಮುರಳೀಧರಾ = ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಳಲನ್ನು
 ಹಿಡಿದಿದ್ದಾನೆ. ವರಬೃಂದಾವನಚರ = ಪವಿತ್ರವಾದ ಬೃಂದಾವನದಲ್ಲಿ
 ಸಂಚರಿಸಿದ, ಗೋ ಗೋಸೀ ಮನೋಹರಾ = ಗೋವುಗಳು ಮತ್ತು
 ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರುಗಳ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಆಪಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹೃದ
 ಯಂಗಮ = ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಪರಮಉಲ್ಲಾಸವನ್ನು ಕೊಡುವ, ಲೀಲಾ

ಸದನ = ಕ್ರಿಯಾವಿಶಿಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಇವರ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸದನವೇ ಅವನ ಕ್ರೀಡಾಂಗಣವು. ಗೋಪಾಲ = ಗೋವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತು ಗೋಪಾಲಕರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದವನು ರಾಧಾ ನಯನ ಉತ್ಪನ್ನ = ರಾಧೆಯ ಕಣ್ಣುಗಳೆಂಬ ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಪುಷ್ಪಗಳಿಗೆ. ವಿಧು ಬಿಂಬೋಪಮ = ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬ ಸದೃಶನು. (ಉತ್ಪಲ-ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಪುಷ್ಪ. ವಿಧು-ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ, ಉಪಮ = ಸದೃಶ) ಚಂದ್ರನ ದರ್ಶನದಿಂದ ಕನ್ನೈದಿಲೆ ವಿಕಾಸ ಹೊಂದುವುದು, ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನ ಮಾತ್ರದಿಂದ ರಾಧೆಯ ನೇತ್ರಗಳು ಸಂತಸದಿಂದ ಅರಳುವುವು-(ರೂಪಕಾಲಂಕಾರ), ಶೀಲಾ = ಸಚ್ಚರಿತ್ರನು (ಸದ್ಗುಣಿನಿಯನು). ಪದುಮಾಕ್ಷ ನನ ಮಾಲಾ = ಕಮಲಪುಷ್ಪಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ವನಮಾಲಾಧರನು. ದಧಿ ಘೃತ ಚಿಣಿಕೋಲ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೈಯ ಮಹಿಮೆ ತಿಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಮೊಸರನ್ನು ಕದ್ದ ಕರಗಳು, ತುಪ್ಪವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಮದ್ದ ಕೈ. ಬಿನ್ನಿ ಕೋಲನ್ನು ಅಡಿದ ರಮಣೀಯ ಹಸ್ತಗಳು. ತುದಿಬೆರಳಿನ ಪೊಂಗೊಳಲ = ತನ್ನ ಬೆರಳಿನ ತುದಿಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣವಯವಾದ (ಲಕ್ಷ್ಮಾತ್ಮಕವಾದ) ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದು. ಉದಯಾರ್ಕ ಪೇಶಲ = ಆಗ ತಾನೇ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯನ ಸೌಂದರ್ಯವುಳ್ಳ (ಉದಯ-ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ಆಗತಾನೇ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿರುವ. ಅರ್ಕ-ಸೂರ್ಯ. ಪೇಶಲ-ಸೌಂದರ್ಯ). ಉದಕದಾಭ ಸುನಿರ್ಮಲ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮಲ ವರ್ಣವುಳ್ಳ ಅತ್ಯಂತ ಶುದ್ಧವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳ (ಉದಕ-ನೀರು. ಉದಕದ-ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುವ ಮೇಘ. ಅಭ-ಕಾಂತಿ. ಸುನಿರ್ಮಲ = ಸಮೀಚೀನವಾದ-ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದ ಮಯ ದೇಹವುಳ್ಳ). ಯದುಕಿಶೋರ = ಯದುಕುಲ ಸಂಜಾತನಾದ ಗೋಪಾಲಬಾಲಕ. ಮಹಾಚಿಲ ಮುದದಿ ಧರಿಸಿ = ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೊಡೆಯಂತೆ ಎತ್ತಿಹಿಡಿದು, ಭೀಕರ ಮಳೆ ಗಾಳಿಯಿಂದ ಸಕಲಗೋಕುಲವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತಧಾರಿ. ಕೋವಿದ ಶಿರೋಮುಖ = ಸರ್ವಜ್ಞನು. ಸದಯಜಾಲಾ = ದಯಾಸಾಗರನು. ವಿರಚಿತ ಉದಯಲಯ = ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಲಯಕರ್ತನು (ವಿರಚಿತ-ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟ, ಅಂದರೆ-

ಕರ್ತನೆಂದರ್ಥ. ಉದಯ-ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿ ಲಯ-ನಾಶ ಇದರಿಂದ ಸ್ಥಿತಿ
ನಿಯಮನ-ಜ್ಞಾನ ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷಗಳೆಂಬ ಇತರ ಕರ್ತೃತ್ವಗಳೂ ಗ್ರಾಹ್ಯ).
ನಿರಸವೆನುಗುಣಕ್ರಿಯಾ = ಅಸದೃಶವಾದ ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ ಗುಣಾ
ತಿಶಯಗಳು ವ್ಯಾಪಾರವಿಶೇಷಗಳು, ತರಿದು ದೈತ್ಯನಿಕಾಯ =
ದಾನವರ ಸಂಹಾರಿ (ದೈತ್ಯದಲ್ಲಣನು). ಕುಂಭೆಯ = ಮಧುರಾನಗರ
ದಲ್ಲಿ ಪ್ರಿವಕ್ರಿಯಾಗಿದ್ದ ಕುಂಭೆಯ ಕುರೂಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ ಲಾವಣ್ಯವತಿ
ಯನ್ನಾಗಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷ. ತುರಗಾವ ವನಿತೆಯರರ ವಿಂದಾಸ್ಯ
ಅಬ್ಧಿಯ ಶರಚ್ಚಂದ್ರ = ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ
ಮುಖ ಕಮಲವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬ ಸದೃಶನು. (ತುರು
ಗಾವ-ತುರುಗಳನ್ನು ಕಾಯುವ. ವನಿತೆಯರ - ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರ. ಅರ
ವಿಂದಾಸ್ಯ-ಮುಖ ಕಮಲವೆಂಬ. ಅಬ್ಧಿಯ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ. ಶರಚ್ಚಂದ್ರನ
ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರಬಿಂಬ. ಚಂದ್ರೋದಯದಿಂದ ಸಮುದ್ರದ
ನೀರು ಉಕ್ಕುವುದು. ಅಂತೆಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಗೋ
ವನಿತೆಯರ ವದನಾರವಿಂದವೆಂಬ ಸಮುದ್ರವು ಸಂತಸದಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ನಲಿದಾಡು
ವುದು) ಕವಿಗೇಯ = ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಮಾನನು ನರ
ಕಾಳಿಂದಿನಿ ನಿಲಯ = ಕಾಳಿಂದಿನಿ ಮಡುವಿಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕಾಳಿಂಗನ
ಪಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡಿ, ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ಸರ = ಮಾಲೆ. ಮಕುಟ = ಕಿರೀಟ. ಮಣಿಹಾರ ವಲಯಾ =
ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಮಾಲೆಗಳನ್ನು ವಲಯಾಕಾರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ. ಧರ
ಕಾಸ್ತುಭ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಕಾಸ್ತುಭ ಮಣಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
ಕಂಠದಲ್ಲಿದ್ದು ಸಂವಿಸುತ್ತಿರುವರು. ಶ್ರೀನತ್ಸಹೃದಯ = ತನ್ನ ಪಕ್ಷ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಪತ್ನವೆಂಬ ರೂಪದಿಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ.
ಮುರಳಿ ಸುಸ್ವರ ಸುನಾದನ ಕರ = ಹಸ್ತ ಭೂಷಿತನಾದ ಕೊಳಲಿನಿಂದ
ಸುಸ್ವರಗಳನ್ನು ಹೊರಡಿಸುತ್ತಾ ಇರುವ ವೇಣುಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ. ಪೆರಾ
ತ್ವರ = ಪರಶಬ್ದನಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ ಅಸಂತಕೋಟಿಗುಣಗಳಿಂದ
ಆತ್ಮಾಧಿಕನು, ಶರಣರ ವಿಜಯ = ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಜಯ
ಪ್ರದನು. ಚಿತ್ರದುರ್ಗನಿನಾಸಾ = ಚಿತ್ರದುರ್ಗವು ಪ್ರಸಕ್ತ

ಕೀರ್ತನೆಯ ಕರ್ತೃಗಳ ಸ್ಥಳ. ಅಲ್ಲಿ ಕ್ಷೇತ್ರವಾಸಿಯಾದ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು. ಚಿತ್ರಚರಿತ = ವಿಚಿತ್ರವಾದ ಅದ್ಭುತವಾದ ಚರಿತ್ರೆಯುಳ್ಳವ. ಶ್ರೀಶಾ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಗೂ ನಿಯಾಮಕನು (ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮಣನು). ಸುತ್ರಾನು = ಇಂದ್ರ. ನಭಕೇಶ = ಗಂಗಾ ಪತರಣಕಾಲದಲ್ಲಿ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಕೇಶವನ್ನು ಹರಡಿದ ಪೋಷಕೇಶನೆಂದು ಖ್ಯಾತನಾದ ರುದ್ರದೇವರು (ನಭ-ಆಕಾಶ. ಕೇಶ-ಕೂದಲು-ಅಂದರೆ ಪೋಷಕೇಶರಾದ ರುದ್ರದೇವರು) ಸ್ತೋತ್ರ = ಇಂದ್ರ ರುದ್ರ ದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತೃಮಾನನಾದ, ಅಗನ್ಯು = ಯಾರಿಂದಲೂ ಹೊಂದಲು ಸಾಧ್ಯನಲ್ಲದ, ವ್ರಜೇಶ = ಗೋಕುಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮಿತ್ರ ಶತಶತಭಾಸ = ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶನು (ಮಿತ್ರ-ಸೂರ್ಯ. ಶತ ಶತ-ಅನಂತಕೋಟಿ ಎಂದರ್ಥ. ಭಾಸ-ಪ್ರಕಾಶ) ಕರ್ತೃ = ಸರ್ವ ವ್ಯಾಪಾರಗಳಿಗೂ ತಾನೇ ಕರ್ತನು. ಸಾರಸಾಪತ್ರಾಕ್ಷ = ಕಮಲಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ (ಸಾರಸ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಕಮಲ ಪತ್ರ-ದಳ ಅಕ್ಷ-ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು) ಮೃದುಹಾಸಾ = ಮುದ ಹಾಸಯುಕ್ತನಾದ, ರಾತ್ರಿ ಪಾರ್ಣಿಮಾ ಮಾರ್ಗಶಿರದಲಿ = ಚಿತ್ರ ದುರ್ಗ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥ ಶ್ರೀ ವೇಣುಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ರಥೋತ್ಸವವು ಪ್ರತಿ ಮಾರ್ಗಶೀರ ಮಾಸ ಶುಕ್ಲ ಪಾರ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿಯಂದು ನಡೆಯುವುದು. ಧಾತ್ರೀಸುರರ = ಭೂಸುರರ-ಅಂದರೆ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಾದ ವಿಶ್ವರ, ಸವಿತ್ರ = ಅತ್ಯಂತ ಪವಿತ್ರವಾದ, ಶ್ರೀ ಪಂಚರಾತ್ರ ನಿಗಮ ಸ್ತೋತ್ರ ಗಡಣಕೆ = ಪಂಚರಾತ್ರಗಮ ಮತ್ತು ವೇದಸಮೂಹಗಳ ಸ್ತೋತ್ರಕ್ಕೆ ಸಾತ್ರ ನಾಗಿ = ಮುಖ್ಯ ವಿಷಯನಾಗಿ, ಪರತ್ರ ಸಲಿಸುನ = ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪ ವಾದ ಮುಕ್ತಿ ಎಂಬ ಪರಮ ಪುರುಷಾರ್ಥವನ್ನು ನೀಡುವವನು.

೬೫೫

(ಅಂಕಿತ-ಕರಿಗಿರೀಶ)

ರಾಗ-ಬಿಲಹರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾರಯ್ಯ ಬಾ ಬಾ - ಯದುಕುಲರಾಯಾ

ಹೇ ಭಾಗವತಪ್ರಿಯೆ ||

||ಪ||

ಸಾರಸಾಕ್ಷ ಕರುಣಾರಸಪೂರಿತ

ಮಾರಜನಕ ಭವತಾರಕ ಮುರಹರ ||

||ಅ||

ಬೃಂದಾರಕ ಬೃಂದ ಸುವಂದಿತಚರಣ ಭುಜಗೇಂದ್ರಶಯನ

ಮಂದಾಕಿನಿಪಿತ ಮುಕುಂದ ದುರಿತಹರಣ ವಿಹಗೇಂದ್ರಗಮನ ||

||೧||

ಮಂದಹಾಸದ ಬಲು ಸುಂದರವದನಾ ಶುಭಗುಣಪೂರ್ಣ

ಮಂದರಧರ ಗೋವಿಂದ ಭಜಕಜರ

ಮಂದಾರನೆ ಮುಚುಕುಂದವರದ ರಾ

ಕೇಂದುಕುಲಜಲಧಿ ಚಂದ್ರಮನೇನಿಸಿದ

ಇಂದಿರೆಯರಸ ಶ್ರೀ ಕರಿಗಿರೀಶನೆ ||

||೨||

||ಪ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಯದುಕುಲರಾಯಾ = ಯದುಕುಲಾಧಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
 ಭಾಗವತ ಪ್ರಿಯೆ = ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯ ವಿಷಯನು. ಸಾರ
 ಸಾಕ್ಷ = ಕಮಲ ಪುಷ್ಪದ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಸ್ತಾರನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು. ಮಾರ
 ಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ಭವತಾರಕ = ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ

ದಾಟಿಸುವನು. (ಬಂಧ ವಿಮೋಚಕ). ಮುರಹರ = ಮುರಾ-ಎಂಬ
 ದೈತ್ಯನ ಸಂಹಾರಿ. ಬೃಂದಾರಕ ಬೃಂದ = ವೃಂದಾವನದಲ್ಲಿರುವ ಜನರ
 ಸಮೂಹ. ಭುಜಗೇಂದ್ರಶಯನ = ಸರ್ಪಶೇಷ್ಠನಾದ ಶೇಷನ ಮೇಲೆ
 ಮಲಗಿರುವವನು. (ಭುಜಗ-ಸರ್ಪ. ಭುಜಗೇಂದ್ರ-ಸರ್ಪಶೇಷ್ಠನಾದ
 ಶೇಷದೇವರು). ಮಂದಾಕಿನಿಪಿತ = ಗಂಗಾಜನಕ (ಪ್ರಿವಿಕ್ರಮ).
 ಮುಕುಂದ = ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನು. ದುರಿತಹರಣ = ಭಕ್ತರ ಪಾಪ
 ಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು. ವಿಹಗೇಂದ್ರಗಮನ = ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾವ
 ಗರುಡದೇವರನ್ನೇ ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು (ಗರುಡಧ್ವಜ). ಭಜ
 ಕಜನ ಮಂದಾರನೆ = ಭಕ್ತರ ಪಾಲಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನು. ರಾಕೇಂದು
 ಕುಲಜಲಧಿ ಚಂದ್ರನು = ಚಂದ್ರಕುಲವೆಂಬ ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಚಂದ್ರಸದೃಶನು.
 (ರಾಕೇಂದು = ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ)

೬೫೬

(ಶ್ರೀಕರವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನಿಶ್ಚ

ಆದಿತಾಳ

ಬಾರೋ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ಮುರಾರಿ ಬೇಗ

ಬಾರಯ್ಯ ಮಧುರಿಪು ಶೌರೀ ||

||ಪ||

ವಾರಣಭಯವ ನಿವಾರಣ ಮಾಡಿದ

ನೀರಜನಾಭ ಪದವಾರಿಜಕ್ಕಿರಗುವೆ ||

||ಅ||

ಜಾಂಬುವತಿಯ ರಮಣಾ-ದಿವ್ಯ

ಬಾಂಬೊಳೆಯನು ಪೆತ್ತ ಚರಣಾ

ಸಾಂಬಜನಕ ಘನಜಾಂಬೂನದಾಂಬರ

ಸಾಂಬವಿನುತ ಸುಗುಣಾಂಬುಧಿ ಕರುಣಿಸಿ ||

||೧||

ಇಂದೀವರಾಕ್ಷ ಮುಕುಂದಾ-ಸಿರಿ

ಇಂದಿರೆಯರಸ ಗೋವಿಂದಾ

ಮಂದರೋದ್ಭಾರ ದಯಾಸಿಂಧೂ ಎನ್ನಯ ಮನ

ಮಂದಿರದೊಳು ಬಂದು ಸಿಂಧುಶಯನ ನಿಲ್ಲೋ ||

||೨||

ಕೇಳಿ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ್ನ ಮೊರೆಯಾ-ಸಿರಿ

ಲೋಲ ನೀಡು ಅಭಯಾ

ಬಾಲೆ ಪಾಂಚಾಲಿ ಧೃವ ಬಾಲಕನಾ ಪೊರೆದ

ಕಾಳಿದುರ್ಧನ ಕೃಪಾಲಾಲಿ ಶ್ರೀಕರವಿತ್ ಲಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣಿ : -

ಶ್ರೀಕರವಿತ್ ಲಾಂಕಿತರಾದ ಕಲ್ಲೂರಿನ ದಾಸರ ಕೃತಿ ಇದು. ಅವರ ಶೈಲಿ ಸರಳ ಸುಂದರ. ಮುರಾರಿ = ಮುರಾ-ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮಧುರಿಪು = ಮಧು-ಎಂಬ ದೈತ್ಯವನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ. ಶೌರೀ = ಶೂರಸೇನನ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಯಾದವಕುಲತಿಲಕನು) ವಾರಣಭಯನ = ಗಜೇಂದ್ರನ ಆಪತ್ತನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿದವ (ವಾರಣ-ಆನೆ). ನೀರಜನಾಭ = ಪದ್ಮನಾಭ ಪದವಾರಿಜಕ್ಕೆ = ನಿನ್ನ ಚರಣಕಮಲಕ್ಕೆ. ದಿವ್ಯಜಾಂಬೂಳಿಯ ಪೆತ್ತ = ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗಂಗಾನದಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದಸುಖಾಗ್ರದಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿ ಮಾಡಿದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ (ಬಾನಿನ ಹೊಳೆ-ಬಾಂಬೊಳೆ-ಆಕಾಶಗಂಗೆ). ಸಾಂಬಜನಕ = ಸಾಂಬನು ಜಾಂಬವತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಪುತ್ರನು. ಜಾಂಬೂನದಾಂಬರ = ಭಂಗಾರದ ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಅಂದರೆ ಪೀತಾಂಬರವನ್ನು

ಧರಿಸಿದವನ (ಜಾಂಬೂನದ = ಚಿನ್ನ). ಸಾಂಬವಿನುತ = ರುದ್ರನಿಂದ
ಸ್ತುತ್ಯಮಾನನಾದವನು (ಸಾಂಬ = ಸ + ಅಂಬ = ಪಾರ್ವತೀಸಹಿತನಾದ ಮಹ
ರುದ್ರದೇವರು) ಇಂದೀನರಾಕ್ಷ = ಕನ್ನೆದಿಲೆ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ
ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು. ಮುಕುಂಡಾ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾತನು.
ಸಿಂಧುಶಯನ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿದವನು (ಸಿಂಧು-ಸಮುದ್ರ).
ಸಿರಿಲೋಲ = ಜಗತ್ಕಾರ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣಮಾಡುವ
ವನು. ಸಾಂಚಾಲಿ = ದ್ರೌಪದೀ.

ಪದ್ಯ

೬೫೩

(ಸ್ತಾಣನಾಥವಿಠಲಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನೋಹನ್/ಮಾಂಡ್

ಆದಿತಾಳ

ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಪಾಲಿಸೋ-ರಾಧಾಕೃಷ್ಣ ಪಾಲಿಸೋ ||

||ಪೆ||

ನಂದಕುಮಾರ ನವನೀತಚೋರ

ಸುಂದರಾಕಾರ ಅಗಣಿತಗುಣಗಂಭೀರ ||

||೧||

ಉದಧಿಶಯನ ಉಡುರಾಜವದನ

ಮದಮುಖ ಕಂಸಾಸುರನ ಮದನಿವಾರಣ ||

||೨||

ಗೌನವಿನೋದನೆ ದೀನಾಧಾರನೆ

ಸ್ತಾಣನಾಥವಿಠಲನೆ ಪವನಾತ್ಮನಃ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಪ್ರಾಣನಾಥವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತರಾದ ಶ್ರೀಬಾಗೇಪಲ್ಲಿ ಶೇಷದಾಸರ ಸುಂದರ ಕೃತಿ ಇದು. ಅವರ ಕಾಲ ಕ್ರಿ.ಶ. 1865-1924. “ಶೇಷವಿರ್ಮಲ”-ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲೂ ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಕೀರ್ತನೆಗಳು ದೊರೆತಿವೆ. ಶ್ರೀ ತಂದೆ ಮುದ್ದು ಮೋಹನದಾಸರ ಶಿಷ್ಯರು.

ನಂದಕುಮಾರ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಷ್ಪತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ಅಗಣಿತಗುಣಗಂಭೀರ = ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ (ಗಂಭೀರ) ಅಪಾರಗುಣ
ಗುಣಭರಿತನು. ಉದಧಿತಯನ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಪವಳಿಸಿರುವವನು.
(ಉದಧಿ = ಸಮುದ್ರ). ಉಡುರಾಜವದನ = ಚಂದ್ರಮಂಡಲ ಸದೃಶ
ವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. (ಉಡುರಾಜ-ನಕ್ಷತ್ರಗಳಾಧಿಪತಿಯಾದ ಚಂದ್ರ).
ಮದಮುಖ = ಮದೋನ್ಮತ್ತನಾಗಿದ್ದ ಕಂಸಾಸುರನ ವಿದಾರಣ. ಗಾನ
ವಿನೋದನೆ = ಸಂಗೀತೋಲನು (ಸಾಮಗಾನ ವಿಲೋಲನು). ದೀನಾ
ಧಾರನೆ = ದೀನರಾದ ಜನರಿಗೆ ಆಶ್ರಯದಾತನು. ಪವನಾತ್ಮನೇ =
ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣಾಂಕರ್ಗತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ.

ಪುನಃ

೬೫೮

(ರಮಾಕಾಂತವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ)

ರಂಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಆದಿತಾಳ

ನೋಡಿದೇ-ಕೃಷ್ಣಯ್ಯನ-ನೋಡಿದೇ ||

||ಪ||

ಭರದಿ ನೋಡಲು ಬಂದೆ ನಿನ್ನಾ-ನೋಡಿ
ಹರುಷಭರಿತನಾದೆ ಮುನ್ನ-ಮುದ್ದು

ಸಿರಿಕೃಷ್ಣ ದೇವ ಪ್ರಸನ್ನ-ವದನ
 ಸ್ಮರಣೋಟಿರೂಪ ಲಾವಣ್ಯ || ಆಹಾ ||
 ಗುರುವಾಯುಪುರವಾಸ-ಶರಣ ಜನರ ಪೋಷ
 ಸರಿಗಾಣ ನಿನಗಿನ್ನು-ಪರಮ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ ||

||೧||

ಅಭಯಕರದಲಿ ಅರವಿಂದಾ-ಸೂರ್ಯ
 ಪ್ರಭೆ ಪೋಲ್ವ ಚಕ್ರನಲವಿಂದ-ಎಡದಿ
 ಶುಭ ಶಂಖ ಗದೆ ಧರಿಸಿ ನಿಂದಾ-ವಿತ್ವ
 ವಿಭು ಮೆರೆವ ವೈಭೋಗದಿಂದಾ || ಆಹಾ ||
 ವಿಬುಧರ ಸ್ತುತಿಗೆ ತಾ ಸಭಿಮುಖನಾಗಿ ಮ-
 ತ್ತಭಯವ ಕೊಡುವ ವೈಭವದಿ ನಿಂದಿರುವನ್ನ ||

||೨||

ಜಲಜಪೀರನ ಪೂಜೆಗೊಲಿದು-ಬರಲು
 ಇಳಿಗೆ ಉದ್ಧವ ನಿನ್ನ ಕರೆದು-ತಂದು
 ನಿಲಿಸಲು ನೆಲೆಸಿದೆ ತಿಳಿದು-ಪುಣ್ಯ
 ಸ್ಥಳವಾಯ್ತು ವರ್ಣಿಸಲರಿದು || ಆಹಾ ||
 ನಳಿನಜ ಸುರವೃಂದ ಬಳಗದಿಂದಲಿ ಸೇವೆ
 ಗೊಳುತ ನಲಿದಾಡುವ ಎಳೆನಗೆ ಚೆಲುವನ್ನ ||

||೩||

ಹಲವಾರು ಜನ ಓಲೈಸುತ್ತಲೇ-ಸೇವೆ
 ಸಲಿಪ ಪರಿಯ ನೀನೇ ಬಲ್ಲಿ-ಬಹು
 ಸುಲಭನೆಂದೆಸಿಸಿ ನಿಂದಿಲ್ಲಿ-ನೈಜ
 ಫಲವೀವೆ ಬಹುಯುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ || ಆಹಾ ||
 ಬಲವಂತ ನಿನ್ನಯ ನೆಲೆಯ ಬಲ್ಲವರ್ಯಾರೋ
 ಕಲಿವೈರಿಯೊಡೆಯನೆ-ಅಲವಬೋಧರ ಪ್ರಿಯ ||

||೪||

ಆಗಮನುತ ಭಾಗ್ಯವಂತಾ-ವರ
 ಭೋಗಿಶಯನ ರಮಾಕಾಂತ-ನಿಶ್ಚಲ
 ಯೋಗಿಗಳರಸ ನಿಶ್ಚಿಂತ-ಬಂದು ಈ
 ಜಾಗದಿ ನಿಂತು ನಿರಂತ || ಅಹಾ ||
 ಲೋಗರಿಪ್ಪಾರ್ಥವ ಬೇಗನೆ ಕೊಡುತ ಭೂ
 ಭಾಗದ ದಕ್ಷಿಣದ್ವಾರಕಿ ಎನಿಸಿದೆ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :

ರಮಾಕಾಂತವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತದಾಸರು ದೇವರಾಯದುರ್ಗದ ಪರಮ ಪ್ರಿಯ ಸುಬ್ಬರಾಯ ದಾಸವರ್ಯರ (ತಂದೆ ಮುದ್ದುಮೋಹನ ವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರೇಣ್ಯರು) ಅಂತರಂಗದ ಶಿಷ್ಯನಮೂಹದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅವರಿಗೆ ಪರಮಾಪ್ತರಾಗಿದ್ದವರು ದಾಸರು ಒಮ್ಮೆ ತೀರ್ಥಕ್ಷೇತ್ರಯಾತ್ರಾಕಾಲದಲ್ಲಿ ಕೇರಳದಲ್ಲಿರುವ ಗುರುವಾಯೂರುಕ್ಷೇತ್ರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಸ್ಮಧಮಸ್ಮಧನಂತೆ ಭವ್ಯಾಕೃತಿಯಿಂದ ನಿಂತಿರುವ ಕ್ಷೇತ್ರ ಮೂರ್ತಿ ಗುರುವಾಯೂರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಸರ್ವೇಶನ ಸಂದರ್ಶನಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಅನಂದತುಂದಿಲರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆಗ ಅವರ ಕಂಠದಿಂದ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

ಸ್ಥಿರಕೋಟಿರೂಪಲಾವಣ್ಯ = ಕೋಟಿಮನ್ಮಥರ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯಗಳನ್ನು ಮೀರುವ ಪರಮ ಸುಂದರಮೂರ್ತಿ. ಗುರುವಾಯು ಪುರನಾಸೆ = ಗುರುವಾಯೂರು ಕ್ಷೇತ್ರಮೂರ್ತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅರಸಿಂತಾ = ಅಭಯ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಪದ್ಮಾಯುಧ. ಎಡದಿ = ವಾಮಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಸುಂದರ್ಶನ ಚಕ್ರವಿದೆ.

ವಿಶ್ವವಿಭು = ಸಮಗ್ರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೇ ಪ್ರಭುವಾದ ವಿಶ್ವೇಶನು. ಶಂಖ
ಚಕ್ರ ಗದಾ ಪದ್ಮಧಾರಿಯಾಗಿ ವೈಭವಮೂರ್ತಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಜಲಜ
ಪೀಠನ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ (ಜಲಜ-ಕಮಲ. ಕಮಲಪೀಠನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನು-
ಜಲಜಪೀಠನು) ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಪೂಜೆಗೆ ಒಲಿದು, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಇಳಿಗೆ ಇಳಿದು
ಗುರುವಾಯೂರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಾದುರ್ಭವಿಸಿದನು. ಇದು ಅಲ್ಲಿಯ ಕ್ಷೇತ್ರ
ಪುರಾಣ. ಉದ್ಭವನಿಂದ ಪ್ರತಿಷ್ಠಿತ. ನಳಿನಜ ಸುರವೃಂದ =
ಬ್ರಹ್ಮಾದಿದೇವತಾಸಮೂಹ, ನೈಜಫಲವೀನ = ಅವರವರ ಸ್ವರೂಪ
ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರ ಜೀವರಿಗೆ ಫಲಪ್ರದನು. ಯುಕ್ತಿಯಲಿ =
ಉಪಾಯದಿಂದ (ಯೋಗಕ್ರಮ), ಕಲಿನ್ಯೆರಿಯೊಡೆಯನೆ = ಪಾಯು
ದೇವರ ಪ್ರಭುವೇ, (ಶ್ರೀ ವಾಯುದೇವರು ಕಲಿವಿದಾರಣರು, ಅಖಿಣಾಶ್ವ
ಸಮರು) ಅಲವಬೋಧರಪ್ರಿಯ = ಪೂರ್ಣಪ್ರಜ್ಞನಾಮಕರಾದ
ಗುರುಮಧ್ವರ ಮಾನಸಮುದಿರನು. ಅಗಮನುತ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ,
ವರಭೋಗೀಶಯನ = ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶೇಷದೇವರ ಮೇಲೆ ಮಲ
ಗಿರುವವನು. ಯೋಗಿಗಳರಸ = ಯೋಗಸಾಧಕರಾದ ಮುನಿಪುಂಗವರ
ಒಡೆಯನು, ಲೋಗರಿಗೆ = ಲೋಕದ ಜನರಿಗೆ ಅವರ ಮನೋಭಿಲಾಷೆ
ಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತಾ ನಿಂತಿದ್ದಾನೆ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು. ದಕ್ಷಿಣ ದ್ವಾರಕೆ ಎನಿ
ಸಿದೆ = ಭರತ ಖಂಡದ ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಗುಜರಾತ್ ದೇಶದಲ್ಲಿರುವ ದ್ವಾರಕೆ,
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ರಾಜಧಾನಿ. ಗುರುವಾಯೂರು ಕ್ಷೇತ್ರವು ದಕ್ಷಿಣಭಾರತದ
ದ್ವಾರಕೆ-ಎಂದು ಖ್ಯಾತವಾಗಿದೆ.

೬೫೯

ಜಯವಿಶ್ವಲಾಂಕಿತ ದ್ವಾರಕಾಪುರದ ನರ್ಣನೆ

ರಾಗ-ಖಡಗ

ಏಕತಾಳ

ಮಹರಾಜ ಯದುಕುಲಧಾಮ

ಸುರರಾಜ ಸುಂದರಧಾಮ

ದ್ವಿಜರಾಜವಂಶ ಲಲಾಮ

-ಮಹರಾಜ ಮಹರಾಜ ||

||ಪ||

ಸುಂದರತರ ದ್ವಾರಾವತೀ ನಗರ

ಸುತ್ತಯೋಜನ ದ್ವಾದಶ ವಿಸ್ತಾರ

ಸಿಂಧೂರದಿ ತಿದ್ದಿದ ಗೋಪುರ

ಶತಕೋಟಿ ಪ್ರಭೆಗಳ ಧಿಕ್ಕಾರ

ಒಂದಾರಿಂದಲಿಹುದು ಪ್ರಕಾರ

ವಜ್ರಾನ್ವಿತ ಕವಾಟದ್ವಾರ ||

ಬಂಧಿಸಿಹರು ಬಹು ರತ್ನಗಳಿಂದ

ಬುರುಜುಗಳಿವೆ ಬಹು ಲಕ್ಷಗಳಿಂದ

ಅಂದವಾದ ಆಳ್ವೀರಿಗಳು

ಕರಿವೃಂದಗಳಿಂದಂಲಕಾರಗಳು

ಮೇಲೀಂದ್ರ ನೀಲ ಪುತ್ಥಳಿಗಳ ತಿದ್ದಿ

ಇಟ್ಟಹರೈ ಪ್ರಾಕಾರದಿ ಹೊದ್ದಿ

ಮುಂದೆ ಮೃಗೇಂದ್ರನ ಮುಖಗಳ ರಚಿಸಿ

ಮೋಹಿತ್ಯಗಳದರಲಿ ಮೇಳವಿಸಿ

ಒಂದೇ ರೀತಿಯೊಳಿರುವ ತೆನೆಗಳು

ವರುಣಾಲಯದಂತಿರುವ ಆಗಳು ||

ಮಂದರಗಿರಿಯಂದದಿ ಉನ್ನತ
 ಮೂರುಲೋಕದೊಳು ಬಹು ವಿಖ್ಯಾತ
 ಸಿಂಧುಮಧ್ಯದೋಳೆಸೆವುದು ನಗರ
 ಸೀಮೆಯೊಳಾವನು ಬಲ್ಲನು ಚಿದುರ
 ಚಂದ್ರನ ಸುಕರ-ಮುತ್ತಿನ ಮಕರ
 ತೋರಣ ನಿಕರ
 ರತ್ನದ ಶಿಖರಗಳಿವೆ ಸಾವಿರ
 ಬಂಧನ ಮುರಗಿಗಳಿಂದ
 ವಿಮಾನಗಳಿಂದ-ಪತಾಕೆಗಳಿಂದ
 ಸುಕೌಶಲದಿಂದ-ದಿವ್ಯಾಕಸವೃಂದ
 ವಿಚಿತ್ರ ಸುಗಂಧ-ವಿಶೇಷಗಳಿಂದಲೆ ನೋಡಲು
 ಚಂದಳಿ ವೃಂದಾರವಿಂದಗಳೊಂದಿಸು
 ಮಂದರ ಸ್ವರ ಪಿಕವೃಂದ ಧ್ವನಿಗಾನಂದಪಿಸೆ ||
 ಹರುಷವಂಕುರಿಸೆ-ಸುಖಮೋಹರಿಸೆ
 ಜನ ಮೈ ಮರೆಸೆ-ಸುಮಂದಿರಗಳ ಮೇಲ್
 ಚಂದ್ರಶಾಲೆಗಳಿಂದಲೆಸೆಯೇ ಪೂ-
 ರ್ಣೇಂದು ವದನೆಯರು-ಪಂಕಜಾಕ್ಷಿಯರು
 ಮಂದದಾಸೆಯರು-ಮೃದುಗಾತ್ರೆಯರು
 ಅಂದಣಗಳಲಿ ವಿಹರಿಸುತ್ತಲಿರೆ
 ವರಸಾಂದ್ರವಾದ ಜಾಳಾಂದ್ರ ಗವಾಕ್ಷಗಳಿಂದ ||
 ಲೆಸೆವ ಮೇಲುಪ್ಪರಿಗೆಗಳಿರೆ
 ಗಂಧಪನ್ನೀರಿನ ತಳಿಯ ಹಾಕಿಹರು
 ಘಮಘಮಿಸುವ ಪುಷ್ಪಗಳ ಕಟ್ಟಿಹರು
 ಸ್ಮಂದನಗಳು ಶತಸಾವಿರ ಸಂಖ್ಯೆಯೊಳ್
 ನಂದಿವೆ ಪುರದ್ವಾರದಲಿ

ವೃಷ್ಟ್ಯಂಧಕರಾಯುಧಗಳ ಪಿಡಿದು

ಅರರೇ ನಿಂದಿಹರು ಮುದದಲ್ಲಿ

ಕರಿವೃಂದ ತುರಗ ಕಾಲಾಳುಗಳು

ಪುರವೀಧಿ ವೀಧಿಗಳಲ್ಲಿ

ನನಂದ ಸನಕಾದ್ಯರು ಬಂದು

ನಿಂದಿಹರು ಸಮುಖದಲಿ

ವರಕುಂದಣದಂತೆ ವಿರಾಜಿಸುವಾಮಲಭಿತ್ತಿಗಳು ||

ನವರತ್ನಗಳು-ಸಾಲಿಂದೆಸೆವ ನವದ್ವಾರಗಳು

ಆಗಾರಗಳು-ಧರದಿಂದ ಶೋರ್ಪ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟುಗಳು

ನೆಲಗಟ್ಟುಗಳು-ಜಲಬಿಂದುಳಿದಾನಂದ ಕೊಡುವ

ಕಾರಂಜಿಗಳು-ಸುಮಪುಂಜಗಳು ||

ಮಹೇಂದ್ರನಿರುವ ಅಮರಾವತಿಯೋ

ಇದ ಕಟ್ಟಿದವನ ಪ್ರವೀಣತೆಯೋ

ಬಲು ಸಂದಣಿ-ಬಲು ಸಂದಣಿ

ಬಲು ಸಂದಣಿ-ಸುರರೈತಂದು ದ್ವಾರದಲಿ

ನಿಂದು-ಸ್ವಾಮಿಪರಾಕು-ನಮ್ಮ ಸುವಾಕು

ಲಾಲಿಸಬೇಕು-ಎಂತೆಂದ್ರಿಂದ್ರಾದ್ಯಮರರು

ನಿಂದೊದರೇ-ಆ ಗರ್ಜನೆಗೆ ನೆಲ ಬೆದರೇ ||

ಮಹರಾಜ-ಮಹರಾಜ ||

||೦||

ಝಗಝಗಿಸುವ ಶಿರಿಕರದ ಕನ್ನಡಿಯೋ

ಜಗದೊಳಗಿಲ್ಲದ ಸ್ಮರನ ಗರುಡಿಯೋ

ನಗವೈರಿಗೆ ಇದು ನಾಟ್ಯಭಾವಡಿಯೋ

ನಾಗನಗಿಯ ಪ್ರಭೆಗಿಮ್ಮಡಿಯೋ

ನಗರದಮಲ ಸುಕಾಂತಿಚ್ಛವಿಯೋ

ನಗಜಾರಮಣನ ರಜತದಗಿರಿಯೋ
 ನಾಗರತ್ನದಿಂ ರಚಿಸಿದ ಗುಡಿಯೋ
 ವಿಗಡ ಮದನಕರ ಸುರಗಿಯ ಕಿಡಿಯೋ
 ಮೃಗಶಾಖಾಕ್ಷಿಯರಿಗೆ ಎದೆಪುಡಿಯೋ
 ಮೃಗಧರ ಮಾತಾಂಡರುಗಳ ಪುಡೆಯೋ
 ಮಜ ಭಾಪುರೆ ವೈರಾಜನ ಸಭೆಯೋ
 ಜಗವನು ಬೆಳಗಿಪ ದೀಪದ ಕುಡಿಯೋ
 ಜಗತೀಪತಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದೇವಕಿಯೋ

ನಗುತಿವೆ ದೀಪಾವಳಿಗಳು ಸ್ತಂಭಾ
 ದಿಗಳಲಿ ಸ್ವರ್ಗವ ನೋಡಿ ಮೇಲ್
 ಗಗನವ ಚುಂಬಿಪ ಗಾಢ ತರದಿ
 ಗಂಭೀರದಲೊಪ್ಪುವ ಮಹಡಿ
 ಹೊಗಹೋಗುತಿಹೆ ಚಿತ್ತಾರಗಳಲಿ ಶೋಭಿಪ
 ಸ್ವರ್ಣಮಯದ ವರಗ್ವಾಡಿ
 ಗ್ವಾಡಿಗಳಲಿ ನೋಳ್ವರ ಚಿತ್ತಭ್ರಾಮಕ
 ಚೌಕಡೆಯಲಿ ನಿಲುವುಗನ್ನಡಿ
 ಸಾಲುಗಳಲಿ ಮಣಿಮಯ ಸ್ತಂಭಗಳು
 ರುಗ್ಮಗಳಲಿ ತಿದ್ದಿದ ಲೋವೆಗಳು
 ರಜತದಲಿ ಮಾಡಿದ ಹಂಸೆಗಳು
 ಕುಸುಮಗಳಿಂದಲೊಪ್ಪುವ ಬೇಲುಗಳು
 ಜಾಗರದಲಿ ರಂಜಿಪ ನವಿಲುಗಳು
 ಅರಗಿಯ ಸಾಲುಗಳು-ಅರಳ ಗುಚ್ಛಗಳು
 ಅಗಣಿತ ರತ್ನಾನ್ವಿತ ಪೀಠಗಳು
 ಅದ್ಭುತವಾದ ವಿಚಿತ್ರ ದ್ವಾರಗಳು
 ಸೊಗಸಿನ ಚಿತ್ರದ ಮೇಲ್ಕಟ್ಟುಗಳು
 ಸುಂದರಿಯರ ಸುಖಕರದ ಗಾನಗಳು

ತೆರೆದ ಲಕ್ಷ ಗವಾಕ್ಷಿಗಳು
ತಾರೆಗಳಲಿ ತಿದ್ದಿದ ಕುಸುರಿಗಳು
ಕುಸುರಿಗಳಲಿ ಮುಕ್ತಿನ ಚೆಂಡುಗಳು

ಚೆಂಡುಗಳಿಗೆ ರತ್ನದ ಗೊಣಸುಗಳು
ಗೊಣಸುಗಳಲಿ ಮೇಲೊಪ್ಪುವ ಕಮಲಗಳು
ಕಮಲಗಳಲಿ ಮೆರೆವಾ ಭ್ರಮರಗಳು
ಸುಮದರಳುಗಳು-ಘಮಘಮಿಸುವ ಗಂಧಾದಿಗಳಿಂದೊಪ್ಪುವ
ಮಂಚಗಳು

ಸ್ಮರಸಂಚುಗಳು

ತೆಗೆಮುಗಿಲುಂಟೆ ಈ ಜಗದೊಳು ಶಿರಕರ
ಯುಗಳದಿ ಸೌಭಾಗ್ಯವ ತಾ ಧರಿಸಿ
ನಗರದಿ ನೆಲೆಸಿಹಳ್ಳಿ ಹರಿಯರಸಿ
ತಾ ಮನವೆರಸಿ-ಸುಖವನುಸರಿಸಿ
ಹರಿಯನನುಸರಿಸಿ-ದುಃಖವ ಮರೆಸಿ
ಪೊಗಲೊಶವೇ ಮಹರಾಜ ಸುರಸ್ತೋಮ
ಗೆಜ್ಜೆಯ ಮೇಲಕೆ ಸ್ವಾರಿ
ಮೂರು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡಲು ಜಂಭಾರಿ
ತಾ ಲಜ್ಜಿಸಿ ಬಿಟ್ಟನು ದಾರಿ
ಬಲು ಜರ್ಝರಿಸಿತು ಸುರನಗರಿ
ಮಹರಾಜ-ಮಹರಾಜ ||

||೨||

ಸಿರಿಯರಸನ ಶ್ರೀಮುಖದ ಶೃಂಗಾರ
ಶಶಿಕೋಟಿ ಪ್ರಭೆಗಳ ಧಿಕ್ಕಾರ
ಅರಳಿದ ಕುಸುಮಮಂಜರಿಗಳ ಹಾರ
ಆಡುವ ಮತ್ತಾವಳಿಗಳ ರೋಂಕಾರ
ಮರಕತ ಸುಂದರ ಶ್ಯಾಮಶರೀರ

ಮಕರಧ್ವಜ ಸಾಸಿರನಾಕಾರ
 ಶಿರಿಮುಡಿಯೊಳು ಶೃಂಗಾರ ಕಿರೀಟ
 ಸುಮನೋಹರದಲಿ ತಿದ್ದಿದ ಮಾಟ
 ಕರುಣಾರಸಪೂರಿತ ಅರೆನೋಟ
 ಕಾಮಿತ ಕೊಡುವುದು ಈ ಭ್ರೂಮಾಟ
 ವರಕಸ್ತೂರೀ ತಿಲಕಲಲಾಟ
 ವಾಮಾಕ್ಷಿಯರಿಗೆ ಇದೆ ಎದೆಗೊಟ
 ಸರಸಜದಳ ನೇತ್ರಗಳ ವಿಲಾಸ
 ಸರಸೋಕ್ತಿಗೆ ಸೂಸುವುದು ಪೀಯೂಷ
 ಪರಮದಯಾಳುಗಳಿಗೆ ಇವ ಅರಸ
 ಪರಿಪರಿಯ ಸುಖ ಸುರಸುವ ಪರುಷ
 ಕೊರಳಲಿ ಮೆರೆಯುವ ಮುತ್ತಿನ ಕಂಠೀ
 ಕಿವಿಯೊಳು ಶೋಭಿಪ ಮಕರದ ವಂಟೀ
 ಕರುಣಾದಿತ್ಯನ ಪೋಲುವ ಪದಕ
 ತೋರುತಲಿದೆ ನೋಡು ಫಾಲದಿ ಅಳಕ
 ಕರದೊಳು ಹಾಕಿದ ರತ್ನದ ಧೋಡೆ
 ಕೌಂಸ್ತುಭ ರತ್ನಕೆ ನೋಡಿದ್ದೀಡೆ
 ಅರುಣಾಧರ ದಾಳಿಂಬ ಸುದಂತ
 ಅಂಬುಜ ಕಂಬುಗೆದಾರಿ ಕರಾಂತ
 ಸರಸಜನಾಭಿ ತ್ರಿವಳಿಗಳಿಂದ
 ಸುಂದರ ಭಾಷುರಿಗಳು ಬಲು ಅಂದ
 ಸುರುಚೀರಾಂಬರ ಭೂಷ ವಿಲಾಸ
 ಸುಮನಸರೀಕ್ಷಿಸೆ ಪರಮೋಲ್ಲಾಸ
 ಪುರಹರ ಸುರನರ ವಂದಿತ ಪಾದ
 ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕರಿಗಿದು ಸುಸ್ವಾದ
 ಮಹಿಮೆ ಅಗಾಧ-ಮನಕತಿ ಮೋದ
 ಬಿರಿದಿನ ಖಡೆಯ-ಭಳಿರೆನ್ನೋಡೆಯ

ಮೂರ ಮಧು ನರಕಾಸುರಸಂಹಾರಿ
 ಮೂರಳೀಧರ ಗೋವರ್ಧನಧಾರೀ
 ಕಂಸಕುರಾರೀ-ಗರುಡನ ಏರಿ
 ಬರುತಿದೆ ಸ್ವಾರೀ-ಬಿಡಿ ಬಿಡಿ ದಾರಿ
 ಕರಲಾಘವದಿಂ-ಕರಿಯಗಮನದಿಂ
 ಹರಿ ವಯಮಾಡುವ ಛಂದ
 ಮುಂದಿರದೆ ಪೊಗಳ್ಳ ಪಾರಕರುಗಳು
 ಬ್ಬರದಲಿ ರಂಜಿಪ ಶ್ವೇತಚ್ಚಕ್ರಿಯ
 ಛಾಯದಿ ಬರೆ ನಲವಿಂದ
 ಸಂದರಿಯರು ಸಮುಖದಿ ನಾಟ್ಯಗಳಂ
 ವಿಸ್ತರಿಸುವರತಿ ನಯದಿಂದ
 ವಿಟಪುರುಷರ ಮನಸಪಹರಿಸುವರು
 ನುಟ್ಟುಗಳ ಸನ್ನೆಗಳಿಂದ
 ವಿಹರಿಸುವ ಸುಂದರಿಯರ ಪರ್ವೆನೆ
 ತ್ರೈಲೋಕ್ಯದಿ ನಾನರಿಯೆಂದ
 ಹಿಮಕರನ ಮುಂಡಲವೋ-ಮುಖಮಂಡಲವೋ
 ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯರ ಶುಭನೋಟಗಳೋ
 ಸ್ಮರನ ಕರಚ್ಯುತವಾದ ವೇತ್ರಗಳೋ
 ಪರಿವೃತದಳಕಾವಳಿ ರುಮರುಗಳೋ
 ಪಂಕಜದೊಳ್ ರೋಂಕರಿವ ಭೃಂಗಗಳೋ
 ಉರದೊಳು ವರ್ತುಳ ಸ್ತನಭಾರಗಳೋ
 ಉನ್ನತ ಕಾಂಚನ ಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳೋ
 ಕಿರಿದುದರದ ಮೇಲೋಮರಾಜಿಗಳೋ
 ಕಾಮನ ಗಿರಿಗೇರುವ ದಾರಿಗಳೋ
 ಸ್ಮರನಂತೆಪುರ ಸೋಪಾನಗಳೋ
 ಸೂಕ್ಷ್ಮದರದೋಳಿಹ ತ್ರಿಪಳಿಗಳೋ
 ಹರಡಿ ಕುಕಣದ್ವಾರ್ಯಾ

ಹಿಂದೊಪ್ಪುವ ಹೆರಳ ಬಂಗಾರ
 ಭರ್ಜರಿಯ ಶರಗಿನೊಯ್ಯಾರ
 ಆರೆಬಿರಿದ ಮಲ್ಲಿಕಾರ್ಹಾರ
 ಬಿಗಿದಿರುವ ಕುಪ್ಪುಸ ಸರಸರಿಗೆ ಮುತ್ತಿನ
 ಮುಕುರ ಮೇಲೆ ಹಣೆಬೊಟ್ಟು
 ಕೇಸರಿಯ ಮಧ್ಯದಂತಿರುವ ನಡುವು
 ಸ್ತನಭಾರಕೆ ಬಳುಕೆ ಕರವಿಟ್ಟು
 ಅಪ್ಪರೆಯರೆಲ್ಲ ಸುಸ್ವರಗಳಿಂದ
 ಶೃಂಗದ ನಾಟ್ಯದೋಳ್ ಮೆರೆಯೆ
 ವಿಸ್ತರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾ ಸರಿಯೇ
 ಚಿತ್ತಿರಲಿ ಎನ್ನ ಕಡೆ ಧೋರೆಯೇ
 ನವತರುಣಿಯರು—ಶಶಿಕರಣೆಯರು
 ಮೃದುಚರಣೆಯರು ||
 ಸುವರಣೆಯರಾರತಿಗಳ ಪಿಡಿದಿರುವ ಛಂದ
 ತರತರದಿಂದೊಪ್ಪುವ ಕಲಶ ಕನ್ನಡಿಗಳ
 ಧರಿಸಿರುವರು ಕರದಿಂದ
 ಏಪ್ಪರುಗಳು ಆಶೀರ್ವಾದಗಳಿಂದಲಿ
 ಸೂಸುವ ಸೀಶೆಗಳಿಂದ
 ಸುರಪುರದ ಸುಂದರಿಯರು
 ಕುಸುಮಗಳ ಸುರಿಸುವರು ಮೇಲಿಂದ
 ಸುಧರ್ಮ ಸಭಾಸ್ಥಾನದಲಿ ಪೃಥ್ವೀಪತಿಗ
 ಳಿರೇ ಬಹು ವೃಂದ ||
 ಬಹು ಹರುಷದಿಂದ ಸಿಂಹಾಸನ ಸಾರಿ
 ಗರುಡಧ್ವಜ ಗಂಭೀರದಿ ಏರಿ
 ಸುರ ಕಂಠೀರವ ಮೆರೆಯಲು ಭೇರಿ

ಹೊಡೆಯೆ ನಗಾರಿ-ಕಹೇ ತುತೂರಿ
 ತಮ್ಮಟೆ ವಸೌರಿ-ಮುರ ಜಡಕ್ಕಿ ಜರ್ಝರಿಪ ಭಟರ
 ಅಬ್ಬರಕೆ ಜರಿಯೆ ಗಿರಿಕೂಟ
 ಭೋರ್ಗೇರವ ಶರಧಿ ಆರ್ಭಟ
 ದುರ್ಧರವು ಕರ್ಣಕಾಸ್ಪೋಟ
 ನೀರ್ಗರವ ಮೇಘದಬ್ಬರವೋ
 ಸಿಡಿಲಿನುಬ್ಬರವೋ-ಅರಿಯ ದರ್ಬಾರ
 ವತ್ತರದಿ ನೆರೆದ ಪರಿವಾರ
 ಭೂ ತರುಣಿಯರಮರ ಶೃಂಗಾರ
 ರಸಭರಿತ ವದನ ಚಂದೀರ ||

ಮಹರಾಜ-ಮಹರಾಜ ||

||೩||

ಜಲಜನಾಭ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮುಂದೆ
 ಜಯವಿಜಯಾದ್ಯರು ನಿಂದಿಹರಂದೆ
 ಕಳವಳಗೊಡುತಿದ ವಾದ್ಯದ ಘೋಷ
 ಕರಿಗಳ ಸಾಲದೆ ಗಿರಿಸಂಕಾಶ
 ಹಳವಿಗಿ ಹಬ್ಬಿದ ಹೇಮರಥಗಳು
 ಹರಿವೇಗದಿ ರಂಜಿಸುವಶ್ವಗಳು
 ಬಲಿದು ನಿಂತ ಬಲು ಬಿರಿದುಗಳನ್ನು
 ಬೆಳ್ಳಿ ಬೆತ್ತಗಳ ಗಣನಿನ್ನೇನು
 ಘಳಿಘಳಿಸುತಲಿದೆ ಶಂಖದ ನಾದ
 ಗರುಡಧ್ವಜನಿಗೆ ಅದು ಬಲು ಮೋದ
 ಬಲಶಾಲಿಗಳದೆ ಲಕ್ಷ ಸಂಖ್ಯಾತ
 ಬರಿ ಮಾತಲ್ಲಿದು ಕೇಳಿನ್ನ ಮಾತ
 ರ್ಘುಳಪಿಸುವರು ಖಡ್ಗಗಳನು ಪಿಡಿದು
 ಜ್ಯಾಘೋಷಗಳನು ಮಾಳ್ವರು ಜಡಿದು
 ಬಳಸಿ ನಿಂತ ಯದುವೀರರ ಗಡಣ

ಬಾಯಲಿ ಕೊಂಡಾಡುವನೇ ನಿಪುಣ
 ಫಲಿಫಲಿರೆಂಬುವ ಗಗ್ಗರಿ ಭಲ್ಲೆ
 ಫರ್ಜಿಸುವುದು ನೋಡು ಬಿದಿರಿನ ಕಹಳೆ
 ಕಳಕಳಿಸುತ್ತಲಿದೆ ಮಹ ಸೌರಂಭ
 ಕುಂಭಿಣಿಗಾಶ್ಚರಿಯದ ಸಿರಿತುಂಬಿ
 ತುಳುಕುತಿದೇ ಸೌಭಾಗ್ಯದ ನಗರ
 ತುದಿ ಮೊದಲಾವನು ಬಲ್ಲನು ಚೆದುರ
 ಜಲಜಭವಾಂಡದೊಳಾರಿಸಿ ನೋಡಾ
 ಜೋಡುಂಟೇ ನಮ್ಮ ಧೂರೆಗೆಲೋ ಮೂಢಾ
 ಶಳೆನಡುವಿನ ಶೃಂಗಾರದ ಸತಿಯರು
 ಸರಿಸದಲಿ ನಿಂದಿಹರು
 ಕಂದಳಿರು ಪೋಲುವ ಹಸ್ತಗಳಿಂ
 ಚಾಮರಗಳ ಹಾರಿಸುತಿಹರು
 ಪುತ್ಥಳಿಗಳಂತೆ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಗಳನು
 ಕರದಲಿ ಪಿಡಿದಿಹರು
 ಚಿಗುರೆಲಿಯಿಂದೊಪ್ಪುವ ತಾಂಬೂಲಗಳನು
 ಚಿನ್ನಯಗೇ ಕೊಡುತಿಹರು
 ಮದ್ದಳೆಯು ತಾಳ ತಂಬೂರಿ ವೀಣಾ
 ವಾದ್ಯವು ಲಯಸ್ವರ
 ಬದ್ದದಿಂದ ಸುಬದ್ದಿವಂತರ
 ಲೈದ್ದು ನಿಂತು ತಮ್ಮ
 ವಿದ್ಯೆಗಳನು ತೋರುವರು
 ಸುಪದ್ಧತಿಗಳ ಬಲ್ಲವರು
 ಭಳಿರೆ ಭಳಿರೆ ಸದ್ಗುಣನಿಲಯ
 ಭಕ್ತ ಜನಾವಳಿಗೆಲ ನೀ ಸದಯಾ
 ಬಲಿಗೊಲಿದತಿ ಸುಂದರತರ ಮೂರ್ತಿ
 ಭೂಮ್ಯಾಕಾಶದಿ ತುಂಬಿತು ಕೀರ್ತಿ

ಜಲಜನಾಭ ವರಜಾಹ್ನ ವಿಜನಕೆ
 ಜಗತೀಪತಿ ಜಯ ಯದುಕುಲತಿಲಕ
 ಖಳಕುಲ ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನಕಾರೀ
 ಕುಜನಕುರಾರೀ-ಕೌಂಸ್ತುಭಧಾರಿ
 ಫಲಗುಣಸಖ ಜಯವಿಠಲ
 ಎಂದು ಹೊಗಳುತ್ತಿರೆ ಬಂದಿಗಳು
 ಮಂಜುಳದ ದಿವ್ಯತರ ನಾದಗಳು
 ಎಲ್ಲೆಲ್ಲ ತೋರ್ಪ ವಿನೋದಗಳು
 ಭೂವಲಯದಲ್ಲಿ ಮಹರಾಜ ಸಭಾ
 ಶೋಭಿಸುವುದು ಶತಸೂರ್ಯನಿಭಾ
 ಪ್ರಭೆ ತುಂಬಿ ಚುಂಬಿಸುತ್ತಿದೆ ನೋಡು ಸಭಾ
 ಭೂವಲಯಕ್ಕೆ ಇದು ವೈಕುಂಠಸಭಾ ||

ಮಹರಾಜ-ಮಹರಾಜ ||

||೪||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಖಡಕು ರಾಗದಲ್ಲಿರುವ ಲಾವಣಿಯ ಮಾದರಿಯಲ್ಲಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಕರ್ತೃಗಳು ಜಯವಿಠಲಾಂಕಿತ ಶ್ರೀನಿವಾಸದಾಸರು. ಈ ಮಹನೀಯರು ಮೈಸೂರಿನವರು ಅವರ ವಂಶೀಕರು ಮೈಸೂರಿನಲ್ಲಿ ದ್ದಾರೆ. ಹೊನ್ನಾಳಿದಾಸರ ಪೀಳಿಗೆಗೆ ಸೇರಿದ ದಾಸವರೇಣ್ಯರಿವರು. ಅರ್ಧ ಅಲಂಕಾರಗಳಿಲ್ಲದ ಈ ಕಾಲದ ಭಾವಗೀತೆಗಳಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಅಪೂರ್ವ ಶೈಲಿಯನ್ನು ಕಾಣುವುದು ಅಪೂರ್ವ.

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡುವವರು ಈ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ತುಂಬಾ ವಿರಳ. ಅದಕ್ಕೆ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಶಬ್ದೋಚ್ಚಾರಣೆ-ಒಂದೇ ಉಸಿರಿನಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಕಂಠ ಸಾಮರ್ಥ್ಯ ಬೇಕು.

ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದ ಪೂರ್ವ ಸಂದರ್ಭ ಹೀಗಿದೆ :-

ಯದುಕುಲ ವಂಶಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ ಮೈಸೂರಿನ ಮುಮ್ಮಡಿ ಕೃಷ್ಣರಾಜ ಒಡೆಯರು ಮೈಸೂರಿನ ಪ್ರಭುಗಳಾಗಿದ್ದ ಕಾಲವದು ಒಮ್ಮೆ ಪ್ರಭುಗಳು ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ವಿದ್ವದ್ಗೋಷ್ಠಿಯನ್ನು ಕರೆದಿದ್ದಾರೆ. ತ್ರಿಮತಸ್ಥ ಪಂಡಿತರಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಕಾರ್ಥಗಳಾಗುತ್ತಿವೆ. ಆಗ ಮಹಾರಾಜರು ಪಂಡಿತರನ್ನು ಉದ್ದೇಶಿಸಿ - “ನಮ್ಮ ಈ ಅರಮನೆಯನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತೀರಾ ?” ಎಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಪಂಡಿತರು ಹಳಗನ್ನಡದ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ವಿವರಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಬರೆದು ಓದಿದ್ದಾರೆ. ಅದರಿಂದ ಪ್ರಭುಗಳಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಸರಳವಾದ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ವರ್ಣನೆ ಇದ್ದರೆ, ಅಬಾಲವೃದ್ಧರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಉತ್ತರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕವಿಗಳು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ, “ಆ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಬರೆಯಲು ಹರಿದಾಸರೇ ಆಗಬೇಕು. ನಮ್ಮಿಂದ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ” ಎಂದಿದ್ದಾರೆ. ಚಾಣಾಕ್ಷರಾದ ಮಹಾರಾಜರು ನಸುನಗುತ್ತಾ, “ಹಾಗಾದರೆ ಸರಿ. ನಮ್ಮ ಮೈಸೂರು ರಾಜಧಾನಿಯಲ್ಲಿ ಅಂತಹ ಹರಿದಾಸರೂ ಯಾರೂ ಇಲ್ಲವೇ?” ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಒಬ್ಬರು “ಶ್ರೀನಿವಾಸದಾಸರೆಂಬ ಒಬ್ಬ ಹರಿದಾಸರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆಗಬಹುದು” ಎಂದು ತಿಳಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ಮಹಾರಾಜರು ಮೇನೆಯನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಶ್ರೀನಿವಾಸದಾಸರನ್ನು ತಮ್ಮ ಅರಮನೆಗೆ ಬರಮಾಡಿಕೊಂಡರು. ದಾಸರು ಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಕುರಿತು “ನಾನು ನಿಯಮಬದ್ಧ ದಾಸ. ನರಸ್ತುತಿ-ಲೌಕಿಕ ವರ್ಣನೆ ಮಾಡಿ ಅಭ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ತಾವು ಸಮ್ಮತಿಸುವುದಾದರೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದ್ವಾರಕಾಪುರದ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತೇನೆ” ಎಂದು ದಿಟ್ಟತನದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ಪ್ರಭುಗಳು ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು. ಕೂಡಲೇ ದಾಸರು ತಾಳ ಹಾಕುತ್ತಾ “ದ್ವಾರಕಾಪುರದ ವರ್ಣನೆ”ಯನ್ನು ಆಶುಕವಿತ್ವದಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ವರ್ಣನಾ ವೈಖಿಲಿ-ಲಲಿತ ಪದಗಳ ವಿನ್ಯಾಸ-ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸ್ಪರ್ಶಿಸುವ ಚಿತ್ರಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯ ದಾಸಸಾಹಿತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯ ನೂತನವಾಗಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಮುಖ ತಾರೆಯಂತಿದೆ.

ಯದುಕುಲಧಾನು = ಯದುಕುಲಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
 ಸುರರಾಜ = ದೇವದೇವನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಸುಂದರ ಧ್ಯಾನು =
 ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿರುವ ಸುಂದರ ದ್ವಾರಕಾಪುರ. ದ್ವಿಜರಾಜವಂಶ
 ಲಲಾನು = ಚಂದ್ರಕುಲೋದ್ಭವ (ದ್ವಿಜ-ಚಂದ್ರ). ದ್ವಾದಶವಿಸ್ತಾರ
 = ದ್ವಾರಕಾನಗರಿಯು ದ್ವಾದಶಯೋಜನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳದ್ದು.
 ಸಿಂಧೂರದಿ = ಸಮುದ್ರಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ. ಶಶಿಕೋಟಿಗಳೆ = ಕೋಟಿ
 ಚಂದ್ರರ ಕಾಂತಿಯುಳ್ಳ. ಸ್ವಾಕಾರ = ಸುತ್ತಲಿರುವ ಆವರಣಗಳು.
 ನಜ್ರಾಸ್ಥಿತ = ಪ್ರಮುಖದ್ವಾರದ ಚೌಕದಲ್ಲಿ ವಜ್ರಖಚಿತವಾಗಿದೆ.
 ಬುರುಜು = ಕೋಜೆಯ ಮೇಲಿನ ಗುಮ್ಮಟ. ಅಶ್ವೇರಿಗಳು ಎತ್ತರ
 ವಾದ ಗೋಪುರಗಳು ಕರಿವೃಂದಗಳಿಂದ = ಅನೆಗಳ ಸಮೂಹ
 ಇಂದ್ರನೀಲ = ನೀಲಮಣಿಗಳು, ಮೃಗೇಂದ್ರನ = ಸಿಂಹಾಕಾರದ
 ಮುಖವಾಡ. ಮೇಳವಿಸಿ = ಅದರಲ್ಲಿ ಮಾಣಿಕ್ಯದ ಹರಳುಗಳನ್ನು
 ಜೋಡಿಸಿ, ವರುಣಾಲಯ = ಸಮುದ್ರ. ಉನ್ನತ = ಮಂದರ
 ಪರ್ವತದಂತೆ ಎತ್ತರವಾಗಿರುವ, ಸಿಂಧುನುಧ್ಯದೊಳು = ಸಮುದ್ರ
 ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಿಸುತ್ತಿದೆ ದ್ವಾರಕಾವತೀ. ಚಿದುರ = ಜಾಣ. ಸುಕರ
 = ಸುಂದರವಾದ, ಮಕರ = ಆಭರಣ (ಮೊಸಳೆಯ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ),
 ನಿಕರ = ಸಮೂಹ. ಮುರಗಿ = ಹಸ್ತಾಭರಣ (ಭಾಪುರಿ).
 ದಿನಾಕಸವೃಂದ = ದೇವತಾಸಮೂಹ, ಚಂದಳಿ = ಸುಂದರವಾದ,
 ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ, ಪಿಕವೃಂದ = ಕೋಗಿಲೆಗಳ ಹಿಂಡು.
 ಪೂರ್ಣೇಂದುವದನೆಯರು = ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರ ಬಿಂಬವನ್ನು ಹೊಲುವ
 ವದನವುಳ್ಳ ಸುಂದರ ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಮೃದುಗಾತ್ರೆಯರು = ಕೋಮಲ
 ವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವರು. ಅಂದಣದಲಿ = ವಿಮಾನಗಳಲ್ಲಿ, ಜಾಳಾಂದ್ರ
 = ಜಾಲಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ (ರಂಧ್ರಯುಕ್ತ), ಗವಾಕ್ಷ = ಮೇಲು ಕಿಟಕಿ
 ಗಳು. ತಳಿಯು = ತಿಳಿನೀರು (ಪನ್ನೀರು). ಸ್ಯಂದನಗಳು = ರಥ
 ಗಳು. ವೃಷ್ಟ್ಯಂಧ = ವೃಷ್ಟಿಶ್ರೇಷ್ಠರು (ಯದುಕುಲಪ್ರಮುಖರು).
 ಅನುಲಭಿತ್ತಿಗಳು = ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಗೋಡೆಯ ಮೇಲೆ ಬರೆದ ಚಿತ್ರಗಳು.

ಅಗಾರಗಳು = ನಡುವಿನ ತೊಟ್ಟಿಗಳು. ಕಾರಂಜಿಗಳು = ನೀರಿನ ಚಿಲುಮೆಗಳು. ಸುನುಪುಂಜಗಳು = ನಾನಾ ಬಗೆಯ ಹೂವುಗಳ ಗೊಂಚಲುಗಳು. ಪರಾಕು = ಸ್ವಾಗತಧ್ವನಿ. ಶಿರಿಕರದ = ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ ಕನ್ನಡಿ. ಸ್ಮರನ ಗರುಡಿಯೋ = ಮನ್ಮಥನ ಪ್ರಭಾವವೋ. ನಗನ್ನೆರಿಗೆ = ಇಂದ್ರನಿಗೆ. ಚಾವಡಿ = ನರ್ತನಶಾಲೆ. ನಾಗನಗರಿಯ = ಪಾತಾಳಲೋಕ (ಸರ್ಪಲೋಕ). ಚೈವಿಯೋ = ಕಾಂತಿ, ನಗಜಾರನುಣನ = ರುದ್ರದೇವರ (ನಗಜಾ-ಪಾರ್ವತಿ, ಪರ್ವತಕುಮಾರಿ). ರಜತದ ಗಿರಿಯೋ = ರಜತಪರ್ವತವೋ, ನಾಗರತ್ನ = ಸರ್ಪದ ಹೆಡೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮಣಿ. ವಿಗಡ = ಸಾಹಸಿ. ಮದನಕರ = ಮನ್ಮಥನ ಕೈಯಲ್ಲಿರುವ. ಸುರಗಿಯ = ಕರಾರಿ. ಮೃಗಶಾಖಾಕ್ಷಿಯರಿಗೆ = ಚಿಂಕೆಯಂತೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳ ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯರು. ಮೃಗಧರ = ಚಂದ್ರ. ಮಾತಾಂಡರುಗಳ = ಸೂರ್ಯರ, ಘಡೆ = ಮೂದಲಿಸುವ ಕಾಂತಿ. ವೈರಾಜನ = ವಿರಾಟಪುರುಷನ, ದೇವಡಿ = ಗರ್ಭಗುಡಿ. ಚಿತ್ತಾರಗಳು = ಬಗೆಬಗೆಯ ಚಿತ್ರಗಳು. ಗ್ವಾಡಿ = ಗೋಡೆ. ಚಿತ್ತಭ್ರಾಮಕ = ಗೋಡೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿರುವ ನಿಲುಗನ್ನಡಿಗಳು ಭ್ರಾಂತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿವೆ. ರುಗ್ಮಗಳು = ಚಿನ್ನದಿಂದ, ಲೋವೆಗಳು = ಇಳಿಜಾರಾದ ಸೂರು. ಬೇಲುಗಳು = ತಂತಿಯ ಬೇಲಿ. ಅರಳಗುಚ್ಚಿಗಳು = ಅರಳಿನ ಗೊಂಡೆಗಳು. ಕುಸುರಿ = ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ ಕೆತ್ತನೆಯ ಕೆಲಸ. ಗೋಣಸು = ಚೆಂಡು, ಭ್ರಮರಗಳು = ಬಡಿಸಿದ ಕಮಲಗಳಿಗೆ ಮುತ್ತುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳು. ಸ್ಮರಸಂಚು = ಕಾಮನ ಕ್ರೀಡೆ. ಶೆಗೆ = ಸರಿಸಮಾನ. ಶಿರಿಕರ ಯುಗಳದಿ = ಸುಂದರವಾದ ಎರಡು ಕೈಯ್ಯಗಳಿಂದ, ಹರಿಯರೆಸಿ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪತ್ನಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸೌಭಾಗ್ಯದ ಸಾಂಕೇತವಾಗಿ ನಗರದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಸೆಜ್ಜೆ = ಮಲಗುವ ಕೋಣೆ (ಶಯ್ಯಾಗಾರ). ಜಂಭಾರಿ = ಇಂದ್ರ. ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶಯ್ಯಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡಲು ಇಂದ್ರನಿಗೇ ನಾಚಿಕೆಯಾಯ್ತು. ಜರ್ಘುರಿಸಿತು = ಪ್ರಕಾಶಿಸಿತು. ಸುರನಗರಿ = ಅಮರಾವತಿಯನ್ನು

ಹೋಲುವ ದ್ವಾರಕಾಪುರ. ಕುಸುಮನುಂಜರಿಗಳ ಹಾರ = ಅರಳು
 ತ್ತಿರುವ ಹೂವುಗಳಿಂದ ಕಟ್ಟಲ್ಪಟ್ಟ ಹಾರವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
 ಮತ್ತಾಳಿಯು = ಮದಿಸಿದ (ಕೊಬ್ಬಿದ) ದುಂಬಿಗಳ ಸಾಲು. ನುರಕತ
 = ಪಚ್ಚಿ (ನವರತ್ನಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು) ಶ್ಯಾಮತರೀರ = ನೀಲಮೇಘ
 ವರ್ಣ. ಮಕರಧ್ವಜ = ವರುಣ. ನೀಲಸಮುದ್ರದಂತೆ ವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸ.
 ಶಿರಿಮುಡಿ = ಸುಂದರವಾದ ತಲೆಗೂದಲು. ಭ್ರೂಮಾಟೆ = ತಿದ್ದಿ
 ದಂತಹ ಹುಬ್ಬಿನ ಮೋಡಿ. ನಾನಾಕ್ಷಯರಿಗೆ = ಚೆಲುವೆಯರಾದ
 ಸ್ತ್ರೀಯರು. ಎದೆಗೂಟೆ = ಅವರ ಎದೆಗೆಡಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲಾವಣ್ಯ
 ವಿಶೇಷ. ಪೀಯೂಷ = ಅಮೃತ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸರಸದ ಮಾತುಗಳು
 ಅಮೃತಮಯ. ಮುತ್ತಿನ ಕಂಠೀ = ಮುಕ್ತಾವಳಿಯ ಕಂಠದ ಸರ.
 ಮಕರದ ವಂಟೀ = ಮೊಸಳೆಯ ಆಕಾರದಂತಿರುವ ಕರ್ಣಾಭರಣ.
 ತರುಣಾದಿತ್ಯನ = ಆಗ ತಾನೇ ಉದಯಿಸುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯ. ಫಾಲದಿ
 ಆಳಕ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಹಣಯ ಮೇಲೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡುತ್ತಿರುವ
 ಮುಂಗುರುಳು. ಫೋಡೆ = ಕಂಕಣ (ರತ್ನಖಚಿತವಾದ), ಅರುಣಾಧರ =
 ಅವನ ತುಟಗಳು ತೊಂಡೆಹಣ್ಣಿನಂತಿವೆ. ದಾಳಿಂಬಿ ಸುದರಿತ =
 ದಾಳಿಂಬೆಯ ಕಾಳುಗಳಂತೆ ಶುಭ್ರವಾಗಿ ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಂತವಂಕ್ತಿ.
 ಕಂಬುಗಧಾರಿ = ಕೈಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಪದ್ಮ (ಅಂಬುಜ)-ಶಂಖ(ಕಂಬು)
 ಗದಾ (ಗಧಾಯುಧ)-ಚಕ್ರ (ಅರಿ). ಸರಸಿಜನಾಭಿ ತ್ರಿವಳಿಗಳಿಂದ =
 ಶ್ರೀಪದ್ಮನಾಭನ ನಾಭೀಕಮಲದ ಮೂಲದ ಸುತ್ತಲೂ ಉದರದ ಮೇಲೆ
 ಮೂರು ಸುರುಳಿ ಗೆರೆಗಳು (ಅಪ್ರಾಕೃತ) ತ್ರಿವಳಿಗಳಿವೆ. ಪೀತಾಂಬರ =
 ಸುಮಾರುವಸ್ತ್ರ (ಜರತಾರಿ). ಸುನುನನರು ಈಕ್ಷಿಸಿ = ದೇವತೆಗಳು
 ನೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ, ಪುರಹರ = ತ್ರಿಪುರಾರಿಯಾದ ರುದ್ರದೇವರಾ.
 ಸುರನರ = ದೇವತಾಗಣ - ಮಾನವರಿಂದ ವಂದಿತಚರಣ. ಪುಣ್ಯ
 ಶ್ಲೋಕರಿಗಿದು = ಉತ್ತಮಾಧಿಕಾರಿಗಳಿಗೆ, ಬಿರಿದಿನ ಖಡೆಯು =
 ಪ್ರಶಸ್ತಿಯ ಮಹಿಮೆ (ಹಿರಿಮೆ). ಸ್ವಾರಿ = ಸವಾರಿ. ಕರಲಾಘವ =
 ಕರಾವಲಂಬನ. ಕರಿಯು ಗಮನದಿಂ = ಆನೆಯ ನಡಿಗೆಯ ಗಾಂಭೀರ್ಯ.

ಸಾತಕರುಗಳು = ಹೊಗಳುಭಟ್ಟರು (ವಂದಿಮಾಗಧರು). ಸುಭ್ರೂಗಳ
 ಸನ್ನೆಗಳಿಂದ = ಹುಬ್ಬಿನ ಸನ್ನೆಗಳಿಂದ (ಭ್ರೂಚಾಲನ). ಹಿಮಕರನ =
 ಚಂದ್ರನ (ತಂಪಾದ ಕಿರಣಗಳುಳ್ಳ). ವೇತ್ರಗಳೋ = ಕರದಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದ
 ಬೆತ್ತ (ಕರಕೋಲು). ಸರಿವೃತದಳಕಾನಳಿ = ಸುತ್ತವರಿಯಲ್ಪಟ್ಟ
 (ವಲಯಾಕಾರದ) ದಳಗಳಲ್ಲಿ ರೋಂಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ದುಂಬಿಗಳ ಸಮೂಹ-
 ರುಮುರುಗಳೋ = ರೋಂಕಾರದ ಧ್ವನಿ. ಹಿಂದೊಪ್ಪುವ ಹೆರಳ
 ಭಂಗಾರ = ತಲೆಗೂದಲಿನ ಂಭಾಗದಲ್ಲಿ ಹರಳು ಭಂಗಾರದಿಂದ ಭೂಷಿತ
 ರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಅರಿಬಿರಿದ = ಅರ್ಧ ಅರಳಿರುವ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮಾಲೆ.
 ಮುಖುರ = ನಾಸಿಕಾಭರಣ. ನಡುವು = ಸಿಂಹದ ನಡುವಿನಂತೆ ಇರುವ
 ನೊಂಟ (ಕೇಸರಿ-ಸಿಂಹ). ಶಶಿಕಿರಣಿಯರು = ಚಂದ್ರನ ಕಿರಣದಂತೆ
 ಪ್ರಶಾಂತಕಾಂತಿಯುಕ್ತರು. ಮೃದುಚಿರಣಿಯರು = ಮೃದುವಾದ
 (ಕೋಮಲ) ಪಾದವುಳ್ಳವರು. ಸುನರಣಿಯರಾರತಿಗಳ = ಚಿನ್ನದ
 ಹರಿವಾಣದಲ್ಲಿ ಆರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ. ಸೂಸುನ ಸೇಶೆಗಳಿಂದ =
 ಎರಚುತ್ತಿರುವ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆ ಕಾಳುಗಳಿಂದ ಸುರಕಂಠೀರವ = ದೇವ
 ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಕಂಠೀರವ-ಮೃಗರಾಜ-
 ಶ್ರೇಷ್ಠ). ಮೌರಿ = ಚರ್ಮವಾದ್ಯ ವಿಶೇಷ. ಮುರಜ = ಮದ್ದಳೆ.
 ದುರ್ಧರವು = ಸಹಿಸಲಸಾಧ್ಯ (ಕರ್ಣಕರೋರ). ನೀರ್ಗೇರಿನ = ಮಳೆ
 ಯನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಿರುವ. ನತ್ತರದಿ = ನೆರದೆ (ಕಿಕ್ಕಿರಿದ). ಕಳನಳ
 ಗೊಡುತಿದೆ = ವಾದ್ಯದ ಶಬ್ದ ತುಂಬಿ ಅನುರಣಿತವಾಗುತ್ತಿದೆ.
 ಹಳವಿಗಿ = ಅಂದವಾದ ವರ್ಣಗಳು. ಹರಿವೇಗದಿ = ರಥಕ್ಕೆ ಕಟ್ಟಿರುವ
 ಕುದುರೆಗಳು ನಾಗಾಲೋಟದಿಂದ ಓಡುವ ಸಾಮರ್ಥ್ಯವುಳ್ಳವು. ಬೆಳ್ಳಿ
 ಬೆತ್ತಗಳ ಗಣ = ಬೆಳ್ಳಿಕೋಲನ್ನು (ರಜತ ದಂಡ) ಹಿಡಿದಿರುವ ಸೇವಕರ
 ಸಮೂಹ ಜ್ಯಾಘೋಷಗಳನ್ನು = ಉಘೇ-ಉಘೇ-ಎಂಬ ಜಯ
 ಘೋಷ. ಗಗ್ಗರಿ ಭಲ್ಲೆ = ಉದ್ದವಾದ ಹಿಡಿಯಿರುವ ಭಲ್ಲೆಗಳು.
 ಕುಂಭಿಣಿಗಾಶ್ಚರಿಯದ = ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಆತ್ಮಾಶ್ಚರ್ಯವಾದ.
 ಸಿರಿತುಂಬಿ = ದ್ವಾರಕಾಪುರಿಯು ವೈಭವ ಸಂಪತ್ತುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿತುಳು

ಕುತ್ತಲಿದೆ. ಜಲಜಭನಾಂಡ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ (ಜಲಜ-ಪದ್ಮ. ಜಲಜಭವ-
ಕಮಲಸಂಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ). ಶೆಳೆನಡುವಿನ = ತೆಳುವಾದ ಸೊಂಟದ
ಭಾಗ. ಕೆಂದಳಿರು = ಚಿಗುರಿನಂತೆ ಕೆಂಪಾದ ಹಸ್ತದ್ವಯಗಳು
ಚಿನ್ಮಯಗೇ = ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ. ಲಯಸ್ವರ
ಬದ್ಧದಿಂದ = ತಾಳ ಗತಿ ಸುಸ್ವರಗಳಿಗನುಸಾರವಾಗಿ. ವಿದ್ಯೆಗಳ =
ಸಂಗೀತ ಕಲಾಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು. ಸುಪದ್ಧತಿಗಳ = ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಾದ
ಪದ್ಧತಿಗಳು. ಭಳಿರೆ ಭಳಿರೆ = ಭೇಷ್-ಭೇಷ್-ಎನ್ನುವ ಹರ್ಷೋದ್ಗಾರ.
ಬಲಿಗೊಲಿದ = ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ವಾಮನಮೂರ್ತಿ.
ಜಲಜನಾಭನರ = ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಪದ್ಮನಾಭನು. ಜಾನ್ವ ವಿಜನಕ =
ಗಂಗಾಪಿತನು (ತ್ರಿವಿಕ್ರಪುರೂಷ). ಯದುಕುಲತಿಲಕ = ಯಾದವಕುಲ
ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮೂಲೋತ್ಪಾಟನಕಾರಿ = ದೈತ್ಯರ ವಂಶವನ್ನೇ
ಬೇರುಸಹಿತ ನಾಶಮಾಡುವ ದಾನವಾರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಫಲ್ಲುಣಸಖ =
ಪಾರ್ಥನ ಮಿತ್ರ. ಶತಸೂರ್ಯಪ್ರಭಾ = ಕೋಟಿಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳ
(ಶತ ಎಂದರೆ-ಅನಂತ ಎಂದರ್ಥ). ಸಭಾ ಭೂನಲಯಕೆ = ಆಕಾಶ ಭೂ
ವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ನೈಕುಂತ ಸಭಾ = ವೈಕುಂಠಕ್ಕೆ ಸಮಾನವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸಭಾ.

||೨||

೬೬೦

(ರಘುರಾನುವಿಶ್ವಲಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮೋಹನ

ಆದಿತಾಳ

ನಾನೆಂತು ವರ್ಣಿಸಲಿ-ಕೃಷ್ಣನಾ

ಭಕ್ತುತರ ಬಲೆಗೆ ಬೀಳ್ವನಾ ||

||ಪ||

ರುಕುಮಿಣಿ ವಲ್ಲಿಭನಾ ಪರಮಪುರುಷನ

ಪತಿತೋದ್ಧಾರಕನಾ ||

||೨||

ಪುಟ್ಟಿದೇಳುದಿವಸದಲೀ-ಆ ದುಷ್ಟಪೂತನಿಯ ಕೊಂದೂ
ಕಟ್ಟಿದ ಒರಳನೂ ಧಟ್ಟನೆ ಸೆಳೆದೊಯ್ದು-ಘಟ್ಟೀಮರ ಕೆಡಹಿದನಾ || ೧||

ಬಾಲಕತನದಲಿ ತಾನೂ-ಆ ಕಾಳಿಯ ಮದುವೀಲೀ
ಧುಮುಕಿ ಲೀಲೆಯಿಂದ-ತನ್ನ ಪಾದವ ತಲೆಗೊತ್ತೀ
ಕಾಳಿಂಗನ ಉದ್ಧರಿಸಿದನಾ || ೨||

ವಸುದೇವ ಸುತನೆಂದೆನಿಸೀ-ಆ ಅಸದಾಳ ಬಾಲೆಯರೊರಿಸೀ
ಪಶುಪಾಲ ನೆಂತೆಂಬೋ ಹಸನಾದ-ಪೆಸರುಳ್ಳ ರಘುರಾಮವಿಠಲನಾ || ೩||

೬೬೨

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣ ಸ್ತುತಿ (ದಶಮಸ್ಕಂಧ)

(ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ನುಧ್ಯನಾನತಿ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಪುಟ್ಟಿದನು ಜಗದೀಶ-ಜಗಭಾರ ನೀಗಲು
ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲದಲಿ ಈಶ-ದೇವಕಿಯ ಜಠರದಿ
ಕೊಟ್ಟ ಅವಳಿಗೆ ಹರ್ಷ-ಕರುಣಾಬ್ಧಿ ಭೇಶ || ಪ||

ಅಟ್ಟಹಾಸದಿ ದೇವದುಂದುಭಿ
ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ್ಯಗಳೆಲ್ಲ ಮೊಳಗಲು
ಅಪ್ಪಮಿಯ ದಿನದಲ್ಲಿ ಬಲು ಉ
ತ್ಕೃಷ್ಟದಲ್ಲಿರೆ ಗ್ರಹಗಳೆಲ್ಲವು || ೧||

ಶಂಖ ಚಕ್ರವ ಧರಿಸೀ-ಅಭಯ ಪ್ರದಾತನು
 ಸೂಕ್ತಿದವರನು ಆರಸೀ-ನಿಗ್ರಹಿಸಲೋಸುಗ
 ಅಕ್ಕರದಿ ಮನವೆರಸೀ-ನರವೈಗನ ಪರಿ ದೇ-
 ವಕ್ಕಿಯಲಿ ಉದ್ಭವಿಸೀ-ಸಜ್ಜನರ ಹರ್ಷಿಸೀ ||

ವಕ್ರಮನದವನಾದ ಕಂಸನು

ಕಕ್ಕಸವ ಬಡಿಸುವನು ಎನುತಲಿ

ನಕ್ರಹರ ಪ್ರಾರ್ಥಿತನು ದೇ--

ವಕ್ಕಿ ವಸುದೇವರಿಂದಲಿ ||

||೧||

ದೇವ ಶಿಶುತನ ತಾಳೀ-ನಗುಮೊಗವ ತೋರಲು
 ದೇವವಾಣಿಯ ಕೇಳೀ-ಅನುಸರಿಸಿ ಆದ ವಸು
 ದೇವ ತನಯನ ಕೈಲೀ-ಕೊಂಡಾಗ ಬಂಧನ
 ಭಾವ ಕಳಚಿತು ಕೇಳೀ-ಶ್ರೀಹರಿಯ ಲೀಲೀ ||

ಪ್ರಾವಹಿಪ ಸರಿದ್ಯ ಮುನೆ ವೇಗದಿ

ಭಾವ ತಿಳಿಯುತ ಮಾರ್ಗವೀಯಲು

ಧೀವರನು ದಾಟುತಲಿ ಶಿಶು-

ಭಾವದವನನ ಗೋಪಿಗಿತ್ತನು ||

||೨||

ನಂದಗೋಪನು ಶಿಶುವ-ತಾ ಕೊಂಡು ಮುದದಲಿ
 ಬಂದ ಮಾರ್ಗವ ಹಿಡಿದ-ಮನಮಾಡಿ ಮಧುರೆಗೆ
 ಬಂದ ತ್ವರ ವಸುದೇವ-ಕಾರಾಗೃಹದ ಕದ
 ಬಂಧವಾಯಿತು ದೇವ-ಮಾಯಾದಿ ವಿಭವ ||

ತಂದೆ ಶಿಶು ಸ್ತ್ರಿಯಾಗಿ ಮಲಗಿರೆ

ಬಂದು ಕಂಸನು ಕೈಲಿಕೊಳ್ಳುತ

ಕಂದನಸು ಹರಣಕ್ಕೆ ಯತ್ನಿಸಿ

ಬಾಂದಳಕ್ಕದು ಹಾರಿ ಪೇಳಿತು ||

||೩||

ದುರುಳ ಕಂಸನೆ ತಿಳಿಯೋ-ನಿನ್ನ ನನ ಗೈಯ್ಯುವ
ತರಳನುದ್ಭವ ಪರಿಯ-ಬೇರೆಡೆಯಲಿ ಇರುತಿಹ
ಕರಿಯ ವೈರಿಯ ಪರಿಯ-ಕೊಲ್ಲುವನು ನಿನ್ನನ್ನು
ಮರೆಯದಿರು ಇದು ಖರೆಯ-ತಿಳಿ ರಕ್ಕಸರ ಅರಿಯ ||

ಒರೆವುತೀಪರಿ ಶಿಶುವು ಹಾರಲು
ದುರುಳ ಭಯವನೆ ಪೊಂದಿ ತೆರಳುತ
ತರಳರಸುಗಳ ಸೀಳಿ ತನ್ನಯ
ಪರಿಜನಕೆ ಆಜ್ಞಾ ಪಿಸಿದ ಕಂಸ ||

||೪||

ಆರೊಂದನೆಯ ದಿನದೀ-ಗೋಕುಲಕೆ ಬಂದಳು
ಕ್ರೂರಿ ಪೂತನಿ ವಿಷದೀ-ಪೂರಿತದಸ್ತನ ಕೂಡೆ
ಹೀರಿ ಅವಳಸು ಭರದೀ-ಮೂರೊಂದು ಮಾಸಕೆ
ಭಾರಿ ಶಕಟನ ಮುದದೀ-ಒದೆಡಳಿದೆ ನಿಜಪದದಿ ||

ಮಾರಿ ಪೂತನಿ ತನುವನಾಶ್ರಿತ
ಉರ್ವಶಿಯ ಶಾಪವನೆ ಕಳೆಯುತ
ಪೋರ ಅಕಳಿಸುತ್ತ ಮಾತೆಗೆ
ತೋರಿದನು ತನ್ನ ವಿಶ್ವರೂಪ ||

||೫||

ತೃಣನ ವತ್ಸನ ಬಕನ-ತರು ಅರ್ಜುನಾಶ್ರಿತ
ಧುನಿಯು ಚಮು ಅಸುರಕರ-ಸಂಹರಿಸಿ ಕೃಷ್ಣನು
ಮಣಿಗ್ರೀವ ಯಮಳರ-ಮೋಚಿಸುತ ಕಾಳೀ
ಯನ್ತ್ರದೆಯಲಿ ಸುನರ್ತನ-ಗೈದು ಮದಭಂಜನ ||

ಪಾನಗೈಯ್ಯುತ ದಾವವನ್ವಿಯ
ಹನನ ವಿಷತರುರೂಪಿ ದೈತ್ಯನ
ಧೇನುಕಾಸುರ ಮಧನ ಅಂತೆಯೆ
ಹನನ ಬಲನಿಂದಾ ಪ್ರಲಂಬನು ||

||೬||

ಪುನಹ ವನ್ದಿಯ ಪಾನ-ಗೈಯುತ್ತ ಹರಿ ಬುಷಿ
ಪತ್ನಿಯರು ಕೊಟ್ಟಿನ್ನ-ಭುಜಿಸುತ ನಗದ್ಭುತ
ತೃಣದ ಪರಿ ಗೋವರ್ಧನ-ಶಂಖಚೂಡನ ಶಿರ
ಮಣಿಯು ಬಲು ಅಪಹರಣ-ಅರಿಷ್ಟಾಸುರ ಹನನ ||

ಹನನ ಗೈಯಲು ಕೇಳಿ ಅಸುರನ
ಘನ ಸುವ್ಯೋಮಾಸುರನ ಅಂತೆಯ
ಮನದಿ ಯೋಚಿಸಿ ಕಂಸ ಕಳುಹಿದ
ದಾನಪತಿಯನು ಹರಿಯ ಬಳಿಗೆ ||

||೭||

ಬಲ್ಲ ಮಹಿಮೆಯ ಹರಿಯ-ಅಕ್ಕೂರ ವಂದಿಸಿ
ಬಿಲ್ಲ ಹಬ್ಬ ಕೆ ಕರೆಯೆ-ತಾನಿಯ ಕೃಷ್ಣನು
ಎಲ್ಲ ತಿಳಿಯುತ ನೆಲೆಯೆ-ಪರಿವಾರ ಸಹಿತದಿ
ಚೆಲ್ವ ರಥದಲಿ ಗೆಳೆಯ-ಅಕ್ಕೂರ ಬಳಿಯಾ ||

ಕುಳ್ಳಿರುತ ಸಿರಿ ಕೃಷ್ಣ ತೆರಳುತ
ಅಲ್ಲಿ ಯಮನೆಯಲಿ ಸ್ನಾನ ವ್ಯಾಜದಿ
ಚೆಲ್ವತನ ರೂಪಗಳ ತೋರುತ
ಹಲ್ಲೆ ಗೈದನು ಗೆಳೆಯನ ಮನವನು ||

||೮||

ಕೊಲ್ಲ ಬಯಸುವ ಇವರ-ಮಾವಟಗನಾನೆಯು
ಹಲ್ಲ ತೋರುತ ಬವರ-ಗೈವೃದಕೆ ಬರೆ ಹರಿ
ಹಲು ಮುರಿಯುತ ಅದರ-ಸಂಹರಿಸಿ ಬಿಸುಡಲು
ಮಲ್ಲ ಬರೆ ಚಾಣೂರ-ಹೂಡಿದನು ಸಂಗರ ||

ಚೆಲ್ವ ಕೃಷ್ಣನು ತೋರಿ ವಿದ್ಯೆಯ
ಮಲ್ಲನನು ಸಂಹರಿಸುತಿರಲು
ಬಲ್ಲಿದನು ಬಲರಾಮ ಮುಷ್ಠಿಕ
ಮಲ್ಲನನು ಹುಡಿಗೈದು ಬಿಸುಟನು ||

||೯||

ನೆರೆಯ ಸೇನೆಯ ಜಲಧಿ-ಆವರಿಸಿ ಬರುತ್ತಿರೆ
ಹರಿಯು ಬಲಸಹ ಭರಧೀ-ಸಂಹರಿಸಿ ಅವರನು
ಕರಿಯ ವೈರಿಯ ತೆರದೀ-ಹಾರುತಲಿ ಮಂಚಿಕೆ
ಲಿರುವ ಕಂಸನ ತಿರದೀ-ಪದಮೆಟ್ಟಿ ಶಿಖೆ ಪಡಿದು ||
ಗರುಡನುರುಗ ಪಡಿದು ಕೊಲ್ಲುವ
ತೆರ ಕೃಷ್ಣನು ಪಡಿದು ಕಂಸನ
ಕರದಿ ಖಡ್ಗದಿ ಶಿರವನಿಹಳುಲು
ನೆರೆದ ಸುಜನರು ಮೋದಪಟ್ಟರು ||

||೧೦||

ಹತನು ಆಗಲು ಮಂದ-ಸುರಸಕರ ಪೂಮಳೆ
ವಿತತ ಭಕ್ತಿಯಲಿಂದ-ಗೈದುಗ್ರಸೇನಗೆ
ಕೃತವು ರಾಜ್ಯದಲಿಂದ-ಪಟ್ಟಾಭಿಷೇಕವು
ಪಿತನ ಬಂಧಲಿಂದ-ಮೋಚಿಸಿದ ಕಂದ ||
ಹಿತ ಗುರುಗೋವಿಂದವಿತ್ತಲನ |
ಕ್ಷತ್ರಿಯ ಭಾರವನಿಳುಹೆ ಪೀರಿಕೆ
ಪ್ರಥಮ ಸಾಧಿತ ಪರಿಸೆ ಭಕುತಿಯಲಿ
ಗತಿಯ ನೀಡುತ ಮೋದಪಡಿಸುವ ||

||೧೧||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ:-

ಶ್ರೀಗುರುಗೋವಿಂದವಿತ್ತಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರ ಸುಂದರ
ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದ ದಶಮಸ್ಕಂಧದ ಪೂರ್ಣ
ಕಥಾನಕದ ಚಿತ್ರಣ ಈ ಕೀರ್ತನದಲ್ಲಿದೆ.

ಪುಟ್ಟಿದನು = ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರಲ್ಲಿ
ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವ ರೂಪದಿಂದ ಅವತರಿಸಿದನು. ಆತನಿಗೆ ಶುಕ್ಲತೋಷಿತ

ಸಂಬಂಧವಿಲ್ಲ. ಆನಾದಿನಿತ್ಯರೂಪನಾದ ಅವನಿಗೆ ಜನನ ಮರಣಾದಿಗಳಿಲ್ಲ. ಜಗದೀಶ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಪ್ರಭು. ಜಗಭಾರ ನೀಗಲು = ಭೂಭಾರ ಹರಣಕ್ಕಾಗಿ. ನೈಋತ್ಯ ಕುಲದಲಿ = ಯಾದವರ ಕುಲದಲ್ಲಿ, ಈಶ = ಸರ್ವಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕನು, ಕರುಣಾಬ್ಧಿ = ದಯಾಸಾಗರನು. ಭೇಶ = ಸೂರ್ಯ) ಭೂ-ಆಕಾಶ ಈಶ-ಒಡೆಯ. (ಭ + ಈಶ = ಭೇಶ). ಅಟ್ಟಿ ಹಾಸದಿ = ವೈಭವದಿಂದ. ಉತ್ಪನ್ನದಲಿರೆ ಗ್ರಹಗಳು = ಎಲ್ಲಾ ಗ್ರಹಗಳೂ ಉಚ್ಚಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿರುತ್ತಿರಲು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ. ಶಂಖ ಚಕ್ರವ ಧರಿಸಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವತರಿಸುವಾಗಲೇ ಶಿಶುವು ತನ್ನ ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಧಾರಿಯಾಗಿ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಗೋಚರಿಸಿದನು. ಅಭಯ ಪ್ರದಾತನು = ಅವತರಿಸುತ್ತಲೇ ವಸುದೇವನಿಗೆ ಅಭಯವನ್ನು ನೀಡಿದನು. ಸೊಕ್ಕಿದವರನು = ಮದಿಸಿದ ಕಂಸಾದಿ ದೈತ್ಯರನ್ನು. ನರವೃಗನ ಪರಿ ಕಂಭದಿಂದ ಸಿಗಿದು ಬಂದ ನರಸಿಂಹನಂತೆ (ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವರೂಪ), ನಕ್ರ ಮನದವನಾದ = ವಕ್ರಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳ ಕಂಸಾಸುರ. ಅದಕ್ಕೇ ಅವನಿಗೆ “ಕಂಸ” ನೆಂದು ನಾಮ. ಕಕ್ರಸನ = ಕಷ್ಟಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. ನಕ್ರಹರ = ಮೊಸಳೆಯನ್ನು ಚಕ್ರದಿಂದ ಸೀಳಿ ಗಜರಾಜನನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಕರಿವರನು. ದೇವನಾಭಿಯು = ಆಕಾಶವಾಣಿಯಾಯಿತು. ಬಂಧನ ಭಾವ ಕಳಚಿತು = ಸೆರೆಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಹಾಕಿದ್ದ ಬೀಗಗಳೆಕೊಂಡಿ ತಾನಾಗಿಯೇ ಕಳಚಿಕೊಂಡಿತು. ಪ್ರಾಂಹಿಸ = ತುಂಬು ಪ್ರವಾಹದಿಂದ ಹರಿಯುತ್ತಿರುವ ಯಮುನಾನದಿ. ಯಮಾರ್ಗವೀಯಲು = ವಸುದೇವನಿಗೆ ಹೋಗಲು ಮಾರ್ಗ ಮಾಡಿಕೊಟ್ಟಿತು ಧೀವರನು - ಬುದ್ಧಿ ಮಂತನೂ ಶೂರನೂ ಆದ ವಸುದೇವನು. ಮಾಯಾದಿವಿಭವ = ಮಾಯಾನಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಕೂಸಾಗಿ ಮಲಗಿದ್ದಾಳೆ. ಹರಣಕ್ಕೆ = ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕೆ. ಬಾಂದಳಕ್ಕೆದು = ಆ ಶಿಶುವು ಕಂಸನ ಕೈಯಿಂದ ಜಾರಿ ಆಕಾಶಕ್ಕೆ ಹಾರಿ, ಹೇಳಿತು. ನಿನ್ನ ನನ = ನಿನ್ನ ಸಂಹಾರ. ಕರಿಯ ನೈರಿಯು = ಸಿಂಹದೋಪಾದಿಯಲ್ಲಿ ನಿನ್ನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುತ್ತಾನೆ. ಖರಿಯು = ಇದು ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತು. ಒರೆವುತೀಪರಿ = ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ

ಉದ್ವೋಷಿಸುತ್ತಾ, ತರಳಸುಗರನೀಗ = ಆಗ ತಾನೇ ಜನಿಸಿದ ಎಲ್ಲಾ ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕೆಂದು ಕಂಸನು ತನ್ನ ಅನುಚರರಿಗ ಆಜ್ಞಾಪಿಸಿದನು. ಆರೊಂದನೆಯ ದಿನದಿ = ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಏಳನೆಯ ದಿನ ನಡೆಯುತ್ತಿದ್ದಾಗ, ನೂರೊಂದು ಮೂಸಕೆ = ನಾಲ್ಕನೆಯ ತಿಂಗಳಿನಲ್ಲಿ, ಭಾರಿ ಶಕಟಿನ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಶಕಟಾಸುರನನ್ನು (ಬಂಡಿಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ), ಒದೆದಳಿದೆ = ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಒದ್ದು, ತನ್ನ ಪದಾಘಾತದಿಂದ ನಂಹರಿಸಿದ. ಉರ್ವಶಿಯ ಶಾಪವನೆ = ಪೂತನಿಯಲ್ಲಿ ಜೀವದ್ವಯಾವೇಶವಿತ್ತು. ಅಪ್ಸರಸ್ತ್ರೀಯಾದ ಉರ್ವಶಿಯು ಪೂತನಿಯು ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಆವಾಸವಾಗಿದ್ದಳು. ಪೂತನಿಯು ಮರಣದಿಂದ ಉರ್ವಶಿಯು ಶಾಪವಿಮೋಚನೆ ಹೊಂದಿದ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷ. ವಿಶ್ವರೂಪ = ಮಾತೆ ಯಶೋದೆಗೆ ತನ್ನ ಪುಟ್ಟ ಬಾಯಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವರೂಪ ತೋರಿಸಿದ ಆ ವಿಶ್ವಾಂಭರನು. ತೃಣನ ವತ್ಸನ ಖರನ = ಸುಂಟರಗಾಳಿಯಂತೆ ಬಂದ ತೃಣಾವರ್ತನೆಂಬ ಅಸುರ-ಗೋವತ್ಸರೂಪದಿಂದ ಧಾಳಿಮಾಡಿದ ವತ್ಸಾಸುರ-ಕೊಕ್ಕರೆ ಯ ರೂಪದಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ನುಂಗಲು ಯತ್ನಿಸಿದ ಬಕಾಸುರ-ಇವರುಗಳನ್ನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೊಂದನು. ತರು ಅರ್ಜುನಾಶ್ರಿತ = ಎರಡು ಅರ್ಜುನ ವೃಕ್ಷಗಳಾಗಿ ಬೆಳೆದಿದ್ದ ಶಾಪಗ್ರಸ್ತರಾಗಿದ್ದ ನಳಕೂಬರ ಮತ್ತು ಮಣಿಗ್ರೀವರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ ವಿಶೇಷ. ಮೋಚಿಸುತ = ಶಾಪವಿಮುಕ್ತರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ. ಸುನರ್ತನಗೈದು = ಕಾಳಿಂಗನ ಮಡುವಿಗೆ ಧುಮುಕಿ, ಕ್ರೂರ ಕಾಳಿಂಗನ ಹಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ನರ್ತನಗೈದು, ಅವನ ಗರ್ವವನ್ನು ಭಂಗಿಸಿ, ಉದ್ಧರಿಸಿದ್ದು. ದಾನವಹ್ನಿಯು = ಕಾಡ್ಗಿಚ್ಚನ್ನು ವಾನ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ವಿಷತರುರೂಪಿ ದೈತ್ಯನ = ವಿಷಪೂರಿತವಾದ ವೃಕ್ಷರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿ ಬಂದ ದಾನವನನ್ನು, ಧೇನುಕಾಸುರ ಮಥನ = ತಾಳೇ ವೃಕ್ಷಗಳ ತೋಪಿನಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುತ್ತಿದ್ದ ಕ್ರೂರನೂ ಬಲಶಾಲಿಯೂ ಆಗಿದ್ದ ಧೇನುಕಾ ಎಂಬ ಹಸರಿನ ಅಸುರನನ್ನು ಬಲರಾಮನಲ್ಲಿ ಆವೇಶಯುಕ್ತನಾಗಿದ್ದು, ಕೊಂದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಪ್ರಲಂಬನು = ಹಾಗೆಯೇ ಪ್ರಲಂಬ

ನೆಂಬ ದಾನವನೂ ಸಹ ಬಲರಾಮನಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾನುಗ್ರಹದಿಂದಲೇ ಹನನ
ಹೊಂದಿದನು. ಋಷಿಪತ್ನಿಯರು = ಋಷಿಪತ್ನಿಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು
ಸರ್ವೋತ್ತಮನೂ, ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತನೂ ಎಂಬ ಉತ್ತಮಜ್ಞಾನಸಂಧಾನ
ದಿಂದ ಪಕ್ಷಾನ್ನಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣ-ಬಲರಾಮ-ಗೋಪಬಾಲಕರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ
ವಿಶೇಷ ಪ್ರಸಂಗ. ನಗದ್ಭುತ = ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿನ
ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಎತ್ತಿದನು (ನಗ-ಪರ್ವತ. ಭುತ-ಹಿಡಿಯಲ್ಪಟ್ಟ).
ತೃಣದ ಪರಿ = ಒಂದು ಹುಲ್ಲುಕಡ್ಡಿಯನ್ನು ಎತ್ತುವಂತೆ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ,
ಶಂಖಚೂಡನ = ಶಂಖಚೂಡನೆಂಬ ದಾನವನ ತಲೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಶಿರೋರತ್ನ
ವನ್ನು ತಂದ ಪ್ರಸಂಗ. ಅರಿಷ್ಟಾಸುರನ ಕೇಶಿ ಸುವ್ಯೋಮಾಸುರನ =
ಕಂಸನಿಂದ ಪ್ರೇಷಿತನಾದ ಅರಿಷ್ಟ ಎಂಬ ಪರಾಕ್ರಮಶಾಲಿಯಾದ ದೈತ್ಯ-
ಕೇಶಿ ಎಂಬ ಅಸುರ-ವ್ಯೋಮಾಸುರನನ್ನು ಕೊಂದ ಪ್ರಸಂಗ. ದಾನಪತಿ
ಯನು = ಕಂಸನ ಅಷ್ಟ ಮಂತ್ರಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನಾದ ಅಕ್ರೂರನನ್ನು ರಾಮ
ಕೃಷ್ಣರನ್ನು ತರುವಂತೆ ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಯನುನಿ
ಯಲಿ ಸ್ನಾನ ವ್ಯಾಜದಿ = ಯಮುನಾನದಿಯಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನ ಮಾಡುವ
ನೆಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅಕ್ರೂರನಿಗೆ ಸುಂದರವಾದ ತನ್ನ ಅನೇಕರೂಪ
ಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದನು. ಹಲ್ಲೆಗೈದನು = ಗೆಳೆಯನಾದ ಅಕ್ರೂರನ
ಮನಸ್ಸನ್ನು ಗೆದ್ದನು. ಹಲ್ಲ ತೋರುತ = ಕುವಲಯಾಪೀಡ ಎಂಬ
ದೈತ್ಯಾಕಾರದ ಆನೆಯು ತನ್ನ ಕೊಂಬಿನಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿವಿಯುವಂತೆ
ಮೇಲೆ ನುಗ್ಗಿ ಬಂದಿತು. ಬನರ = ಯುದ್ಧ. ಹಲ್ಲು ಮುರಿಯಂತ =
ಆ ಆನೆಯ ಎರಡು ದಂತಗಳನ್ನೂ ಮುರಿದು, ಆ ದಂತಗಳಿಂದಲೇ ಮದಿಸಿದ
ಗಜವನ್ನು ಕೊಂದನು. ಚಾಣೂರ = ಚಾಣೂರನೆಂಬ ಮಲ್ಲನೊಡನೆ
ಪೆಟ್ಟುಹಾಕಿ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅವನನ್ನು ಯಮಸದನಕ್ಕೆ ಅಟ್ಟಿದನು.
ಮುಷ್ಠಿಕ = ಮುಷ್ಠಿಕ ಎಂಬ ಬಲಶಾಲಿಯಾದ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಜಿಟ್ಟಿಯನ್ನು
ಬಲರಾಮನು ಸಂಹರಿಸಿದನು. ನೆರೆಯ ಸೇನೆಯ ಜಲಧಿ = ಕಂಸಾ
ಸುರನಿಂದ ಆಜ್ಞೆಪ್ಪವಾದ ಸೇನಾಸಾಗರವು ಎದುರಾಗಲು, ಪ್ರತಿಯೋಧರನ್ನು
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಕೊಂದನು. ಕರಿಯ ವೈರಿಯ ತೆರದಿ =

ಸಿಂಹದ ಮರಿಯು ಹಾರುವಂತೆ, ಸಿಂಹಾಸನದ ಮೇಲೆ ಭಯಗ್ರಸ್ಥನಾಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ ಕಂಸನನ್ನು ಜುಟ್ಟು ಹಿಡಿದು, ಕೆಳಗೆ ತಳ್ಳಿ, ಅವನನ್ನು ತನ್ನ ಕಾಲಿನಿಂದ ಮೆಟ್ಟಿ, ಸಂಹರಿಸಿದನು. ಮಂಚಿಕೆ = ಸಿಂಹಾಸನ (ಉನ್ನತಪೀಠ). ಗರುಡನು ಉರಗನ = ಗರುಡನು ಸರ್ಪವನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಅವರೊಡನೆ ಸರಸವಾಡಿ, ನಿರ್ವೀಯವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಕೊನೆಗೆ ಕೊಲ್ಲುವ ತೆರನಂತೆ. ಖಡ್ಗದಿ ಶಿರನ = ಕಂಸನು ಧರಿಸಿದ, ಖಡ್ಗದಿಂದಲೇ ಅವನ ಶಿರಚ್ಛೇದನ ಮಾಡಿದನು. ಸುಜನರು ಮೋದಪಟ್ಟರು = ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿದ್ದ ಸಜ್ಜನರು ಕಂಸವಧೆಯಿಂದ ಅನಂದತುಂದಿಲರಾದರು.

ಪುನಃ

೬೬೨

(ವೆಂಕಟೇಶಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಕಾಂಭೋದಿ

ರಘುಪತೌ

ಶ್ರೀ ವೇಣುಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿ ||

||ಪ||

ಕಾವುದೀತನ ನಿನ್ನ ದಾಸನೆಂದನವರತ ||

||ಅ||

ಕಾಯದಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಚರಣಸೇವೆಯ ಮಾಡಿ
ತೋಯಜಾಂಬಕೆ ನಿನ್ನ ನಾಮ ವಾಚಿಸುತ್ತಲಿ
ಜೀಯ ನಿನ್ನಯ ಮೂರ್ತಿ ಮಾನಿಸಿದಿ ಧೇಸಿಸುತ್ತ
ಈಯಮಾವನಿ ಎನಗನವರತ ಕೊಡು ದೇವ ||

||೧||

ಲಾಂಕಿಕದಲ್ಲಿದ್ದರು ಲೋಕೈಕಸಾಧನೆ
 ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ನೆನವು ವೊಂದಿರಲಿ
 ಮಾಕಳತ್ರನೆ ನೀನು ಸಕಲಮಂಗಳವಿತ್ತು
 ಲೋಕದೊಳು ನಿನ್ನಯ ಭಕುತರೊಳಿಡು ಇನ್ನೂ || ೧೨ ||

ಪವನಾಂತರಾತ್ಮ ಶ್ರೀನೆಂಕಟೇಶಾತ್ಮಕ
 ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಮೂರುತೇ
 ಭಾವರುದ್ದನ ಮಾಡಿ ಶ್ರೀವರನ ದಾಸರ
 ಸೇವೆಯನೆ ಕೊಟ್ಟು ಭವದುಃಖವನೆ ಹರಿಸೋ || ೧೩ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಉರಗಾದ್ರಿವಾಸವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತರಾದ ನಮ್ಮ ಪರಮಪೂಜ್ಯ ಗುರು ವರ್ಯರು ಶ್ರೀತಂದೆ ಮುದ್ದುಮೋಹನವಿರ್ಮಲದಾಸವರ್ಯರ ಪ್ರಮುಖ ಶಿಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರು. ಅಂಕಿತಪ್ರದಾನದ ಪೂರ್ವದಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ ಉಪಾಸ್ಯ ಮೂರ್ತಿಯಾದ ಸಪ್ತಗಿರಿವಾಸನ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನೆಂಕಟೇಶ-ಎಂಬ ಅಂಕಿತ ನಾಮದಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಪದ ಪದ್ಯಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದರು.

ನೇಣುಗೋಪಾಲ ಕೃಷ್ಣ ಮೂರ್ತಿ = ಗುರುಗಳ ಶಿಷ್ಯಪರಿವಾರ ದಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಮುಖ ಹರಿದಾಸರು-ಕೃಷ್ಣವಿರ್ಮಲಾಂಕಿತರಾದ ಶ್ರೀ ಹೆಚ್. ಭೀಮರಾಯರು. ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ತಂತ್ರ ಸಾರಪೂರ್ವಕ ವಿಧ್ಯುಕ್ತವಾಗಿ ಅರ್ಚಿಸಿ, ಆ ಪ್ರತಿಮೆಯನ್ನು ಶ್ರೀಭೀಮ ರಾಯರಿಗೆ ನೀಡಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಈಗಲೂ ಆ ದಿವ್ಯ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹವು ಅವರ ಮಂಶಿಕರಿಂದ ಪೂಜಿಸಲ್ಪಡುತ್ತಿದೆ. ಕಾವುದೀಪನ = ಈ ಶಿಷ್ಯನನ್ನು ನಿನ್ನ ಕಿಂಕರನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅನುಗ್ರಹಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿ

ದ್ದಾರೆ. ಕಾಯದಿಂದಲಿ = ಸಾಧನಶರೀರವಾದ ಈ ಸ್ಥೂಲದೇಹೇಂದ್ರಿಯಗತ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ. ತೋಯಜಾಂಬಕ = ಕಮಲಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ, ನಾಚಿಸುತಲಿ = ಸ್ತೋತ್ರರೂಪದಲ್ಲಿ ಹಾಡುತ್ತಾ, ಜೀಯ = ಎನ್ನೊಡೆಯನ (ಪ್ರಭುವೆ). ಮಾನಸದಿ ಭೇನಿಸುವ = ಮನೋಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಧ್ಯಾನಮಾಡುವ, ಈಯುಪಾಯನೆ = ಈ ಯೋಗಶಕ್ತಿಯನ್ನು (ಉಪಾಯ-ಯೋಗ). ಲಾಕಿಕದಲ್ಲಿದ್ದರು = ಈ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ವಿಷಯಗಳಿದ್ದರೂ. ಲೋಕೈಕನಾಥನೆ = ಲೋಕೈಕನಾಥನಾದ ನಿನ್ನನ್ನು ಹೊಂದುವ ಮಾರ್ಗ. ಏಕಾಂತದಲಿ = ಗುಪ್ತಮಾರ್ಗದಿಂದ (ಸಾಧನೆ ಗುಪ್ತವಾಗಿರಬೇಕೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ). ನೆನವು = ನಾಮಸ್ಮರಣೆ ಒಂದು ಸಾಕು. ಮಾಕಳತ್ರನೆ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿ (ಮಾ-ರಮಾ. ಕಳತ್ರ-ಪತ್ನೀ). ಮಂಗಳ = ಶುಭ. ಲೋಕದೊಳು = ಈ ಜನರ ಮಧ್ಯೆ ನಿನ್ನ ಏಕಾಂತಭಕ್ತರ ಸಂಗದಲ್ಲಿ ಇರಿಸು. ಪವನಾಂತರಾತ್ಮ = ವಾಯುವಿನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಭಾವಶುದ್ಧನ = ಚಿತ್ತಶುದ್ಧನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ (ಮನಸ್ಸಿನ ನೈರ್ಮಲ್ಯ). ಭವದುಃಖವನೆ = ಸಂಸಾರಜನ್ಯವಾದ ನಾನಾ ಪರಿಯ ಕ್ಲೇಶಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಮನದಾನಂದವನ್ನು ನೀಡು-ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೬೬೩

ಗೋಪೀಗೀತೆ

(ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸರಿಂದ ನಿರಚಿತ)

ಜಯ ಪ್ರಜಕೆ-ನೀ ಜನ್ಮಸಧಿಕವು-ಶ್ರೀಯಳ ವಾಸವು ಶಾಶ್ವತಿಯು
ಪ್ರಿಯಗೆ ಪ್ರಾಣವರ್ಪಿಸಿ ನೋಡುವ-ಪ್ರಿಯರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿ
ಯಾಗದೆ || ೧೦ ||

ಸ್ವಜನ ವಿಸ್ಮಯಾಸ್ಮಿತದಲಳಿದೆಯೊ-ಪ್ರಜದ ದುಃಖವನೊದ್ದ
ವೀರನೆ
ಭಜಿಸು ಕಿಂಕರೇರಾಸಖಾ-ಹ(ತೀಂ)ಬುಜ ಸಮಾನ್ಯವ ಅಕ್ಷಿಗೆ
ತೋರ್ವನೆ || ೧೧ ||

ಶರತಕಾಲದ ಸ್ವಬ್ಜಗರ್ಭದ ಸಿರಿಗೆ-ಪೋಲುವಾಸ್ಯೇಕ್ಷೆಯೊಪ್ಪುವ
ಸುರತಸ್ವಾಮಿ ನೀಂ ಶುಲ್ಕದಾಸರಂ-ವರದ ಕಾಯದೆ
ವಿಧಿಯದಾವುದೈ || ೧೨ ||

ವಿಷದ ನೀದೊರೆ-ವ್ಯಾಳರಾಕ್ಷಸನಿಂ-ವಿಷಮಗಾಳಿ-ಮುಕೆ
ವೈದ್ಯತಾಗ್ನಿಯಿಂ
ವೃಷಭ ಮುಖ್ಯರಿಂ ವಿಶ್ವ ದುಃಖದಿಂ-ವೃಷಭ ನಮ್ಮನು ರಕ್ಷಿಸಿ
ದೆಯೋ ನೀ || ೧೩ ||

ಅಖಿಲ ಜೀವಕಾಂತರ್ನಿಯಾಮಕ-ಗೋಕುಲ ರಕ್ಷಕಾರ್ಗಿಂತ ಬಾಲಕ
ವಿಖನಸಾರ್ಥತ ಸರ್ವಗೋಪಿಕಾ-ಸಖ ನೀ ಪುಟ್ಟಿದೆ ಸಾತ್ವ ವಂತದಿ

ವರ ವರಿಷ್ಠನೆ ವೃಷ್ಟಿಕಾಂತನೆ-ಶರಣು ಹೊಕ್ಕರ ಸಂಸ್ಕೃತಿಹರ
ನರೆ ಕರಾಬ್ಬವನಿಟ್ಟು ಶೀರ್ಷವಾ-ಧರಿಸು ಶ್ರೀಕರ

ಧರಿಸಿದಾಕರ || ೬ ||

ಪ್ರಣತ ಪ್ರಾಣಿಗಳ-ಪಾಪಕರ್ಷಕಾ-ವಿನನ ಬಳಲಿಪ್ಪ-ವೈಷ್ಣವಾರ್ಚಿತ
ಘಣಿಯ ಪೆಡಲಿಹ ಪಾದಪದ್ಮವ-ಸ್ತನಕೆ ಹೊಂದಿಸೈ ತಾಪವಾರಿಸೈ || ೭ ||

ಬುಧರ ಮೆಚ್ಚಿನ-ಬುದ್ಧಿ ಕಾರಣ-ಮಧುರ ಮಾತಿನಂಭೋಜನೇತ್ರನೆ
ತ್ವದೀಯ ಆಚ್ಛಾದ್ಯ-ತಪ್ಪದಿಪ್ಪ-ವರ್ಗಧರ ಸೋಮವ ಉಡು

ವೀರನ || ೮ ||

ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವು-ನೀಚ ಜೀವನಂ-ಮುನಿಗಳರ್ಥವು-ಮತ್ತೆ ಅಘಹರಂ
ಮನನ ಭವ್ಯವು ಮಹಾಭಾಗ್ಯವು-ನನವ ಭಕ್ತರು ನಿತ್ಯದಾತರು || ೯ ||

ಪ್ರಿಯನಿನ್ನಾ ಸವು-ಪ್ರೇಮನೋಟವು-ದಯೆಯ ಕ್ರೀಡೆಯು-
ಧ್ಯಾನ-ಶೋಭನವು
ನಯರಹಸ್ಯವು ಮನವು ಬೇಯಿಸಿ-ನೋಯಿಸುವ ಬುದ್ಧಿ
ಕೈತವ || ೧೦ ||

ವ್ರಜವ ಬಿಟ್ಟು-ಆವನ್ನು ಮೇಸುವಾ-ಂಬುಜವ ಹೋಲುವಾ-ಅಂಘ್ರಿ
ಗೊತ್ತುವ

ರಜತೃಣಾತ್ಮವಾಲೋಚಿಸಿ ಮನವು-ಭಜಿಸದೈ ಸಖ ಭೂಪತೇ
ಸಖಾ || ೧೧ ||

ದನದ ಧೂಳಿಯು-ದೊಪ್ಪು ವಾಳಕದಿಂ-ಪನಜವಕ್ತವ-ವೀಕ್ಷಿಸಿ ಮನ
ನನಿಸಿ ಇಚ್ಛಿಪೆವು ನಿನ್ನ ರೂಪವ-ಇವನ ಅಸ್ತದಿ-ವೀರ ನಿತ್ಯದಿ ||

|| ೧೨ ||

ಭಕುತರಿಚ್ಛಪ-ಅಬ್ಜ ಜನರ್ಬಪ-ಪೃಥಿವಿ ಭೂಷಿವಾಪತ್ತುವಾರಿಪ
ಸುಖಿಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾ ಸತ್ತದಾಬ್ಜವ-ಸುಕುಚದಲ್ಲಿದೈ ಸುಷ್ಮಧೆ ಸುಡೈ || ||೧೩||

ಸುರತ ಹುಟ್ಟುವ-ಶೋಕವಟ್ಟುವ-ಸ್ವರಿತ ವಂಶವ-ಸಂಧಿಗೊಪ್ಪುವಾ
ನರರ ರಾಗವನಟ್ಟಿ ಮರೆಸುವ-ಅರಸ ನಿನ್ನಧರಾಂಕಿತ ಸುಧಾ ||

||೧೪||

ಹಗಲ ಚರಿಸುವಿ-ಹೋಗಿ ಅಟವಿ-ಯುಗಕೆ ವೆಗ್ಗಲವು-ಒಂದು ತೃಟಿಯದು
ಮೊಗದ ಸಿರಿಗುರುಳ್ಳಿಚ್ಚಿ ನೋಡಲು-ವಂಗುಳಿ ಜಡದೊಳು ಮೋಹಿಪೆ

ವೀಗಳು || ||೧೫||

ಎಳೆಯ ನಿರಿಯರ-ಇಷ್ಟರಾಪ್ತರ-ಬಲವ ಮಿರುತ-ಬಂದೆವೈಚ್ಯುತ
ಲಲಿತ ಗೀತದಾರಾಪ ಮೋಹದಾ-ಬಲೆರ ನೈಶಕೆ ಬಿಟ್ಟ ಕುಹಕ ||

||೧೬||

ಮುಗುಳುನಗೆ ಮೊಗವು-ಮೋಹ ನೋಟವು-ಮುಗುಳುಗಣೆಯನು-ಮಿೂಟುವ
ಘನ

ಮಿಗಿಲು ನಿಮ್ಮದೆ-ಮಾಟ ಕಂಡೆದೆ-ಬಿಗಿದು ಅಪ್ಪು ವೆಂಬೆಸೆಸ ಮೋಹವು

||೧೭||

ಆಕಳಕಾವರಾ-ಮಂಗಳಾಹರ-ಪ್ರಕಟ ನಿನ್ನದು-ಪಾಪ ಪೋಪುದು
ಸ್ವಕೀಯರಾರ್ತಹ ಸರ್ವರೋಗಹ-ನಿಖಿಳರಾಶಿಯ ನೀ ಪೂರೈಸಯ್ಯ ||

||೧೮||

ಪ್ರಸನ್ನ ನೆಂಕೆಟಾ-ಪಶು ಪ್ರಪಾಲಕಾ-ಅಸಿಯರ್ಗೀತವ-ಅರಿತುವ-ಸಾಧವ
ಪ್ರಸನ್ನವಾಗುವಾಪತ್ತು ಹರಿಸುವ-ಶಶಿಮುಖಿಯರೊಳು ಸ್ನೇಹತಪ್ತರಾ ||

||೧೯||

ಶ್ರೀಶುಕ ಉವಾಚ :-

ಇತಿಗೋವ್ಯಃ ಪ್ರಗಾಯಂತ್ಯಃ ಪ್ರಲಪಂತ್ಯಶ್ಚಿಚಿತ್ರಧಾ
ರುರುದುಃ ಸುಸ್ವರಂ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನಲಾಲಸಾಃ ||೧||

ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛಾರಿಃ ಸ್ವಯಾಮನಮುಖಾಂಬುಜಃ
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ತಗ್ಧೀ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥಃ ||೨||

೬೬೪

ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧದಿಂದ)

ಗೋಪ್ಯಃ ಉಚುಃ :-

ಜಯತಿ ತೇಽಧಿಕಂ ಜನ್ಮನಾ ವ್ರಜಃ
ಶ್ರಯತ ಇಂದಿರಾ ಶಶ್ವದತ್ರಹಿ |

ದಯಿತ ದೃಶ್ಯತಾಂ ದಿಕ್ಷು ತಾವಕಾ-
ಸ್ತ್ವಯಿ ಧೃತಾಸವಸ್ತಾಂ ವಿಚಿನ್ವತೇ ||೧||

ಶರದುದಾಶಯೇ ಸಾಧುಜಾತಸತ್
ಸರಸಿಜೋದರ ಶ್ರೀಮುಷಾ ದೃಶಾ |

ಸುರತನಾಥ ತೇಽಶುಲ್ಕದಾಸಿಕಾ
ವರದ ನಿಘ್ನತೋ ನೇಹ ಕಿಂ ವಧಃ ||೨||

ವಿಷಲಾಶಯಾದ್ ವ್ಯಾಲರಾಕ್ಷಸಾದ್-
ವರ್ಷಮಾರುತಾದ್ ವೈದ್ಯತಾನಲಾತ್ |

ವೃಷಮಯಾತ್ಮಜಾದ್ ವಿಶ್ವತೋಭಯಾ
ದೃಷಭತೇ ವಯಂ ರಕ್ಷಿತಾ ಮುಹುಃ ||೩||

ನ ಖಿಲು ಗೋಪಿಕಾನಂದನೋಭವಾ-
ನಖಿಲ ದೇಹಿನಾಮಂತರಾತ್ಮದೃಶ್ |
ವಿಖಿನಸಾರ್ಥಿತೋ ವಿಶ್ವಗುಪ್ತಯೇ
ಸಖ ಉದೇಯಿವಾನ್ ಸಾತ್ವತಾಂ ಕುಲೇ ||೪||

ವಿರಚಿತಾಭಯಂ ವೃಷ್ಟಿಮರ್ಯ ತೇ
ಚರಣವಿಷಯುಷಾಂ ಸಂಸ್ಕತೇರ್ಭಯಾತ್ |
ಕರಸರೋರುಹಂ ಕಾಂತಕಾಮದಂ
ಶರಸಿ ದೇಹಿಃ ನಃ ಶ್ರೀಕರಗ್ರಹಮ್ ||೫||

ವೃಜಜನಾರ್ತಿಹನ್ ವೀರಯೋಷಿತಾಂ
ನಿಜಜನಸ್ತಯ ಧ್ವಂಸನಸ್ಥಿತ |
ಭಜ ಸಖೇ ಭವತ್ಕಿಂಕರೀಃ ಸ್ಮನೋ
ಜಲರುಹಾನನಂ ಚಾರು ದರ್ಶಯನ್ ||೬||

ಪ್ರಣತ ದೇಹಿನಾಂ ಪಾಪೇಕರ್ಶನಂ
ತೃಣಚರಾನುಗಂ ಶ್ರೀನಿಕೇತನಮ್ |
ಫಣಫಣಾರ್ಪಿತಂ ತೇ ಪದಾಂಬುಜಂ
ಕೃಣು ಕೃಚೇಷು ನಃ ಕೃಂಧಿ ಹೃಚ್ಛಯಮ್ ||೭||

ಮಧುರಯಾಗಿರಾ ವಲ್ಲು ವಾಕ್ಯಯಾ
ಬುಧ ಮನೋಜ್ಞಯಾ ಪುಷ್ಕರೇಕ್ಷಣ |
ವಿಧಿಕರೀರಿಮಾ ವೀರ ಮುಹೃತೀ-
ರಧರಸೀಧುವಾಽಽ ಪ್ಥಾಯಯಸ್ಥನಃ ||೮||

ಕವಕಥಾಮೃತಂ ತಪ್ತಜೀವನಂ
ಕವಿಭಿರೀಡಿತಂ ಕಲ್ಮಷಾಪಹಮ್ |

ಶ್ರವಣಮಂಗಲಂ ಶ್ರೀಮದಾತತಂ
ಭುವಿ ಗೃಣಂತಿ ತೇ ಭೂರಿದಾ ಜನಾಃ

||೯||

ಪ್ರಹಸಿತಂ ಪ್ರಿಯ ಪ್ರೇಮಾವೀಕ್ಷಣಂ
ವಿಹರಣಂ ಚ ತೇ ಧ್ಯಾನಮಂಗಲಮ್ |

ರಹಸಿ ಸಂವಿದೋ ಯಾ ಹೃದಿಸ್ಪೃಶಃ
ಕುಹಕ ನೋ ಮನಃ ಕ್ಷೋಭಯಂತಿ ಹಿ

||೧೦||

ಚಲಸಿ ಯದ್‌ಪ್ರಜಾಚ್ಛಾರಯನ್ ಪಶೂನ್
ನಲಿನಸುಂದರಂ ನಾಥ ತೇ ಪದಮ್ |

ಶಿಲಧೃಣಾಂಕುರೈಃ ಸೀದತೀತಿ ನಃ
ಕಲಿಲತಾಂ ಮನಃ ಕಾಂತ ಗಚ್ಛತಿ

||೧೧||

ದಿನಪರಿಕ್ಷಯೇ ನೀಲಕುಂತಲೈಃ—
ರ್ಮನರುಹಾನನಂ ಬಿಭ್ರದಾವೃತಮ್ |

ಘನರಜಸ್ವಲಂ ದರ್ಶಯನ್ ಮುಹು—
ರ್ಮನಸಿ ನಃ ಸ್ಮರಂ ವೀರ ಯಚ್ಛಿಸಿ

||೧೨||

ಪ್ರಣತಕಾಮದಂ ಪದ್ಮಚಾರ್ಚಿತಂ
ಧರಣಿಮಂಡನಂ ಧೈಯಮಾಪದಿ |

ಚರಣಪಂಕಜಂ ಶಂತಮಂ ಚ ತೇ
ರಮಣಃ ನಃ ಸ್ತನೇಷ್ಟರ್ಪಯಾಧಿಪನ್

||೧೩||

ಪೂರತಪರ್ಧನಂ ಶೋಕನಾಶನಂ
ಸ್ವರಿತವೇಣುನಾ ಸುಷುಚ್ಯುತಿತಮ್ |

ಇತರ ರಾಗವಿಸ್ತಾರಣಂ ನೃಣಾಂ
ವಿತರ ವೀರ ಸಸ್ತೇಽಧರಾಮೃತಮ್ ||೧೪||

ಅಟಿತಿಯದ್ ಭವಾನಹ್ನು ಕಾನನಂ
ತ್ರುಟಿಯುಗಾಯತೇ ತ್ವಾಮಪಶ್ಯತಾಮ್ |
ಕುಟಿಲಕುಂತಲಂ ಶ್ರೀಮುಖಂ ಚ ತೇ
ಜಡ ಉದೀಕ್ಷತಾಂ ಪಕ್ಷ್ಯಕೃತ್ ದೃಶಾಮ್ ||೧೫||

ಪತಿ ಸುತಾನ್ವಯಾಭ್ರಾತ್ಯ ಬಾಂಧವಾ-
ನತಿ ಎಲಂಘ್ಯತೇಽತ್ಯಚ್ಯುತಾಗತಾಃ |
ಗತಿವಿದಸ್ತವೋದ್ಗೀತ ಮೋಹಿತಾಃ
ಕಿತವ ಯೋಷಿತಃ ಕಸ್ಯಜೇನ್ನಿಶಿ ||೧೬||

ರಹಸಿ ಸಂವಿದಂ ಹೃಚ್ಛಯೋದಯಂ
ಪ್ರಹಸತಾನನಂ ಪ್ರೇಮವೀಕ್ಷಣಮ್ |
ಬೃಹದುರಃ ಪ್ರಿಯೋ ವೀಕ್ಷ್ಯ ಧಾಮತೇ
ಮುಹುರತಿಪ್ಸೃಹಾ ಮುಹ್ಯತೇ ಮನಃ ||೧೭||

ಪ್ರಜಙ್ಗಸೌಕಸಾಂ ವ್ಯಕ್ತಿರಂಗತೇ
ವೃಜಿನಹಂತ್ರೈಲಂ ವಿಶ್ವಮಂಗಲಮ್ |
ತ್ಯಜ ಮನಾಕ್ ಚ ನಸ್ತ್ವತ್ಸೃಷ್ಟಾತ್ಮನಾಂ
ಸ್ವಜನ ಹೃದ್ಬ್ರಜಾಂ ಯನ್ನಿಷಾದನಮ್ ||೧೮||

ಯತ್ತೇ ಸುಜಾತ ಚರಣಾಂಬುರುಹಂ ಸ್ತನೇಷು
ಭೀತಾಃ ಶನೈಃ ಪ್ರಿಯ ದಧೀಮಹಿ ಕರ್ಕಶೇಷು |
ತೇನಾಟವೀಮುಟಸಿ ತದ್ ವ್ಯಥತೇ ನ ಕಿಂಸ್ವತ್
ಕೂರ್ಪಾದಿಭಿರ್ಭ್ರಮತಿ ಧೀರ್ಭವದಾಯುಷಾಂ ನಃ ||೧೯||

ಶ್ರೀಶಂಕರ ಉಪಾಚಾರಿ :-

ಇತಿಗೋಪ್ಯಃ ಪ್ರಣಾಯಂತ್ಯಃ ಪ್ರಲಪಂತ್ಯಃ ಚಿತ್ರಧಾ |
ರುರುದುಃ ಸುಸ್ವರಂ ರಾಜನ್ ಕೃಷ್ಣದರ್ಶನಲಾಲಸಾಃ ||೨೦||

ತಾಸಾಮಾವಿರಭೂಚ್ಛಾರಿಃ ಸ್ವಯಮಾನಮುಖಾಂಬುಜಃ |
ಪೀತಾಂಬರಧರಃ ಸ್ವರ್ಗೀ ಸಾಕ್ಷಾತ್‌ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥಃ ||೨೧||

(ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧ-ಅಧ್ಯಾಯ ೩೧)

ಪುನಃ

ಅರ್ಥವಿನಿರಣಿ :

ಒಮ್ಮೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಭಕ್ತಿಭಾವವನ್ನು ಪರೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶದಿಂದ, ಅವರ ಗುಂಪಿನಿಂದ ಹಠಾತ್ತಾಗಿ ಅಂತರ್ಧಾನನಾದನು. ಆಗ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವೃಥೆಯನ್ನು ತಾಳಲಾರದೆ, ಮಹಾತ್ಮಜ್ಞಾನಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಅವನನ್ನು ಪರಿಪರಿ ಸ್ತುತಿಸಿದರು. ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಮೊರೆಯೇ, ಈ “ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆ”ಯ ಮುಖ್ಯಪಸ್ತು.

ಪ್ರಸನ್ನವೆಂಕಟದಾಸಪರ್ಮರು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತ ದಶಮಸ್ಕಂಧ ೩೧ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯಗತ ಈ ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆಯ ಪ್ರತಿ ಶ್ಲೋಕವನ್ನು ಸರಳ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಅನುವಾದಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ “ಭಾಗವತ ಪೂರ್ವಾರ್ಥ” ಗ್ರಂಥದಿಂದ ಆಯ್ಕೆಯಾದ ಭಾಗವಿದು

ಜಯವ್ರಜಕೆ ಶಾಶ್ವತಿಯು = ಹೇ ಗೋವಿಂದ, ನಿನ್ನ ಅವತಾರದಿಂದ ಗೋಕುಲವು ಘನತೆಯಿಂದ ಮೆರೆಯುತ್ತಿದೆ. ಇಂದಿರೆಯ ಬಂದಿಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತವಾಗಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾಳೆ. ಪ್ರಿಯನೆ ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಗದೆ = ನಿನಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಜೀವವನ್ನು ಬಿಗಿಹಿಡಿದಿದ್ದೇವೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದೇವೆ. ಶರತಕಾಲದ . ನಿಧಿ ಯಾವುದೆ = ಇದು ಶರತ್ಕಾಲವು. ಸರೋವರದಲ್ಲಿ ಕಮಲಗಳು ನೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದವೆ. ಕಮಲದಳಾಯತುಕ್ಷನಾದ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಘಾತಿಸುವೆಯಾ ? ಹೇ ಸುರತ ನಾಥ. ಅದು ಪಥೆಯ ಹತ್ಯಾದೋಷವಲ್ಲವೇ ? ವಿಷದ ನೀರ್‌ದೊರೆ ರಕ್ಷಿಸಿದೆಯೋ ನೀ = ವಿಷಮಿಶ್ರಿತವಾದ ಜಲದಿಂದ-ಅಘಾಸುರ ನಿಂದ-ಬಿರುಗಾಳಿಯಿಂದ-ಜಡಿಮಳೆಯಿಂದ-ಸಿಡಿಲಿನಿಂದ - ವೃಷಭಾಕೃತಿಯ ಅರಿಷ್ಠಾಸುರನಿಂದ-ಮಯಪುತ್ರನಾದ ವ್ಯೋಮಾಸುರನಿಂದ-ಈ ಊತಿ ಸರ್ಪ ಭಯಗಳಿಂದಲೂ ಸಲ ಸಲವೂ ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಿದೆ. ಅಖಿಳಜೀವ ಸಾತ್ವತಂಶದಿ = ನೀನು ಯಶೋದೆಯ ಪುತ್ರನಲ್ಲ ! ನಿಖಳ ಜೀವರ ಬುದ್ಧಿಗೆ ಸಾಕ್ಷಿಭೂತನಾಗಿರುವೆ. ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಮೊರೆಯನ್ನು ಲಾಲಿಸಿ, ವಿಶ್ವಪಾಲನೆಗಾಗಿ ಈ ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ ಬಂದಿರುವೆ. ನರೆ ನರಿಷ್ಟನ ಧರಿಸಿಧಾಕರ = ಹೇ ವೃಷ್ಟಿ ಕುಲಲಲಾಮ ! ಸಂಸಾರ ಭಯದಿಂದ ತಲ್ಲಣಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ನಮ್ಮ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಕಾಮದವಾದ ನಿನ್ನ ಕರಕಮಲವನ್ನಿಡು. ಪ್ರೇಣಿತ ಶಾಪವಾರಿಸ್ಥಿ = ನಿನ್ನ ಚರಣ ಕಮಲಗಳಾದರೋ, ಮಂದಿಸಿದವರ ದೋಷಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವುವು. ಹುಲ್ಲನ್ನು ತಿನ್ನುವ ಹಸುಗಳ ಹಿಂದೆ ಸಂಚರಿಸುವುವು. ಇಂದಿಯ ಮಂದಿರವು. ಹಾವಿನ ಹೆಡೆಯನ್ನು ಹೊಸಕಿಹಾಕಿದವು. ಅಂತಹ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಸ್ತನದ ಮೇಲಿರಿಸು. ಕಾಮಿತಾರ್ಥವ್ರದ ನಾಗು. ಬುಧರ ಮೆಚ್ಚಿನಾ. ಊಡು ನೀರನೆ = ಸೊಬಗಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ ಮೃದು ಮಧುರ ವಚನಗಳಿಂದ, ಬುಧರು ಮೆಚ್ಚುವ ಮಧುರವಾದ ಮಾತುಗಳಿಂದ, ನಿನ್ನ ಅಧರಾವೃತದಿಂದ, ಒವಳಿ ಬೀಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಅಬಲೆಯನ್ನು ಬದುಕಿಸು. ನಿನ್ನ ಕಥಾಮೃತವು..... ನಿತ್ಯದಾತರು

ನಿನ್ನ ಕಥೆಯೊಂದು ಅಮೃತ. ಸಂತಪ್ತ ಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಸಂಜೀವಿನಿ. ಕವಿ
 ಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಮಾನನು ನೀನು. ದೋಷಪರಿಹಾರಕವು. ಶ್ರವಣಮಂಗಳ
 ವಾಗಿದೆ. ಸುಂದರತಮ. ವಿಶದವಾಗಿದೆ. ಭೂರಿವಾನ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಾತ್ಮರು
 ನಿನ್ನ ಕಥೆಯನ್ನು ಹಾಡಿ ಹೊಗಳುವರು. ಸ್ತ್ರಿಯನಿನ್ನಾಸವು
 ಬುದ್ಧಿ ಕೃತವ = ನಿನ್ನ ಮಂದಹಾಸ ಪ್ರೇಯಸಿಯರ ಪಾಲಿಗೆ ಅಮೃತ
 ಸದೃಶವು ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮದ ಕುಡಿನೋಟವು ಹೃದಯವನ್ನು ಸೂರೆಗೊಳ್ಳು
 ವುದು. ನಿನ್ನ ಮಂಗಳತಮವಾದ ಧ್ಯಾನದಲ್ಲಿ ಮಗ್ನರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಎಲೈ
 ಪಂಚಕನೇ ! ಹೀಗೆ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕಾಮದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಬೇಯಿಸ
 ಬೇಡ. ನೃಜನ ಬಿಟ್ಟು. ಭೂಸತೇ ಸಖಾ = ಹಸುಗಳನ್ನು
 ಮೇಯಿಸಲು ನೀನು ಹೋಗುವಾಗ, ಕಮಲದ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಎಸೆವ ನಿನ್ನ
 ಚರಣಗಳು ಕಲ್ಲು ಹುಲ್ಲುಗಳಿಂದ ನಲುಗುವುವು ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ಮಲಿನ
 ವಾಗಿ ಮರುಗುವುದು. ದಿನಪರೀಕ್ಷೆಯೇ. ನೀರ ಯಚ್ಛಿಸಿ =
 ಸೂರ್ಯಾಸ್ತಸಮಯದಲ್ಲಿ ನಿನ್ನ ಮುಖವು ನೀಲಕುಂತಳಗಳಿಂದ ಆವೃತ
 ವಾಗಿವೆ. ಗೋವುಗಳ ಪಾದದಿಂದ ಎದ್ದ ಕೆಂಧೂಳಿಯಿಂದ ಆವೃತವಾಗಿ
 ನಯನಮನೋಪರವಾಗಿ ಕಾಣಿಸುತ್ತಿವೆ. ದರ ದರ್ಶನದಿಂದ ನಾವು
 ಕಾಮಪರವಶವಾಗಿದ್ದೇವೆ. ಭಕುತರಿಚ್ಛಿಸೆ.. ಸುವ್ಯಥೆ ಸುಡ್ಧೆ =
 ಭಕುತರು ಇಚ್ಛಿಸುವ, ವಿಧಿಪಂದಿತನಾದ, ಭೂಭೂಷಣನಾದ, ಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ
 ವಿಷಯವಾದ, ಸುಖಿತಮವಾದ ನಿನ್ನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ಹೇ ರಮಣ-
 ಚಿತ್ತಾಪಹಾರಿ-ನಮ್ಮ ಸ್ತನಗಳ ಮೇಲಿರಿಸು. ನಮ್ಮ ವ್ಯಥೆಯನ್ನು ಸುಡು.
 ಸುರತ ಹುಟ್ಟುವ ... ಧರಾಂಕಿತ ಸುಧಾ = ನಿನ್ನ ಅಧರಾಮೃತವು
 ಸುರತವರ್ಧನವೂ, ಶೋಕಪರಿಹಾರಕವೂ ಆಗಿದೆ. ಕೊಳಲಿನಿಂದ ಚುಂಬಿತ
 ವಾದ ನಿನ್ನ ಅಧರಾಮೃತವನ್ನು ನಮಗೆ ಎಕರಿಸು. ಹಗಲ ಚಿರಿಸುವಿ ...
 ಮೋಹಿಪನೀಗಳು = ಹಗಲಿನಲ್ಲಿ ನೀನು ಆಡನೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರು
 ವಾಗ, ನಿನ್ನ ದರ್ಶನವಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ಪ್ರತಿ ನಿಮಿಷವೂ ಯುಗದಂತೆ ತೋರು
 ವುದು. ಕಾಟರಾಲಕಪರಿವೃತಪಾಧ ನಿನ್ನ ಶ್ರೀಮುಖದ ಸೊಬಗನ್ನು
 ನೋಡಲು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣುಗಳು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿವೆ. ಅಂತಹ ಕಣ್ಣುಗಳಿಗೆ

ಅಡ್ಡಿಯಾಗಿರುವ ರೆಪ್ಪೆಗಳನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಆ ಬ್ರಹ್ಮನು ಒಬ್ಬ ಬೆಪ್ಪೆನೇ ಸರಿ ! ಎಳೆಯರಿನಿಯರ = ಹೇ ಅಚ್ಚುತ ! ನಿನ್ನ ಗಾನದಿಂದ ಮನ ಮೋಹಿತರಾದ ನಾವು ನಮ್ಮ ಪತಿ, ಸುತ, ಬಂಧು ಬಾಂಧವರ ಮಾತನ್ನು ಉಲ್ಲಂಘಿಸಿ, ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೆ ಬಂದೆವು. ನಡುರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮಂತಹ ಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋದೆಯಾ ? ಮುಗುಳುನಗೆಯು .. ನೋಡುವು = ನಿನ್ನ ಏಕಾಂತದ ಸರಸ, ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತವಾದ ವದನಾರವಿಂದ, ಪ್ರೇಮ ವೀಕ್ಷಣ, ಸೊಬಗಿನ ವಿಶಾಲ ವಕ್ಷಸ್ಥಳ-ಇವೆಲ್ಲವೂ ಮನ್ಮಥನ ಆಟವನ್ನು ಮೀರಿಸುವವು. ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸುವುದು. ಮನವು ತಲ್ಲಣ ಗೊಳ್ಳುವುದು. ಆಕಳ ಕಾವರಾ.. ನೀ ಪೂರೈಸಯ್ಯ = ಪ್ರಜನಿಗಾಸಿಗಳಿಗೆ ನಿನ್ನ ಉದಯವು ದುರಿತದೂರವು. ಅದು ವಿಶ್ವಮಂಗಳಕರವಾದದ್ದು. ಹೃತ್ತಾಪಹಾರಕವು. ನಮ್ಮ ಮನದಾಸೆಯನ್ನು ಪೂರೈಸು ಹೇ ಮನೋವಲ್ಲಭ ! ಪ್ರಸನ್ನ ವೆಂಕಟಾ . ಸ್ನೇಹ ತಪ್ಪರಾ = ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳು ಅತ್ಯಂತ ಕೋಮಲ. ನಮ್ಮ ಕಠಿಣವಾದ ಕುಚಗಳ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಚರಣಗಳನ್ನು ಇರಿಸಿದಾಗ, ನಿನಗೆ ನೋವು ಆಗುವುದೆಂಬ ಹೆದರಿಕೆಯಿಂದ, ನಿನಗೆ ನಮ್ಮ ಜೀವನವನ್ನೇ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದೇವೆ. ಸ್ನೇಹತಪ್ಪರಾದ ನಮಗೆ ನಿನ್ನ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವನ್ನು ನೀಡು-ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾರೆ ಆ ಅಬಲೆಯರು. ಇತಿ ಗೋಪ್ಯಃ ಸಾಕ್ಷಾನ್ಮಥನ್ಮಥಃ = ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ನಾನಾ ಪರಿಯಲ್ಲಿ ಹಲಬುಡ್ಡಾ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದರ್ಶನ ಲಾಲಸೆಯರಾಗಿ, ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆತ್ಮರು. ಆಗ ದಯಾಮಯನಾದ ಶೌರಿಯು ಪೀತಾಂಬರವನ್ನುಟ್ಟು, ವನಮಾಲಾಧರನಾಗಿ, ಮಂದಹಾಸದಿಂದ, ಸುಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಮೋಹಗೊಳಿಸುವ ಜಗನ್ಮೋಹನ ರೂಪದಿಂದ ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ಪ್ರಕಟನಾದನು-ಎಂದು ಶುಕಾಚಾರ್ಯರು ಪರೀಕ್ಷಿದ್ರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿದ ಗೋಪಿಕಾಗೀತೆಯ ಸಾರಾಂಶ.

೬೬೫

ಭ್ರಮರಗೀತಾ

(ರಂಗವಿಠಲಾಂಕಿತ) (ಶ್ರೀಸಾದರಾಜರಿಂದ ನಿರಚಿತ)

ರಾಗ-ಮುಖಾರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಭೃಂಗ-ನಿನ್ನ ಟ್ಟಿದನೆ ಶ್ರೀ

ರಂಗ ಮಧುರಲಿ ನಂದು

ಅಂಗಜ ಲುಬ್ಧಕ ಪೊಂಗಳ ತಡೆಯನಿಕ್ಕಿ

ಹಿಂಗಿಸುತ್ತೈ ದಾನೆ ಅಸುವ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||ಪ||

ನಿನ್ನ ನೋಡೆ ನಮ್ಮ ಅಚ್ಚು ತನ್ನ ಕಂಡಂತಾಯಿತಯ್ಯ

ಚೆನ್ನಿ ಗರರಸ ಕುಶಲೋನ್ನ ತಿಯಲಿಹನೇನೋ

ಚಿಣ್ಣ ತನ ಮೊದಲಾಗ್ಯವನ್ನ ಬಲ್ಲೆ ವೋ-ಕಿತವ

ಗನ್ನ ಗಾರ ಚಿತ್ತಚೋರನ್ನ ಶ್ರೀಹರಿಯ

ಮನ್ನಣೆಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನುಪನ್ನೊಪಿಸಿದ ಮುಗುಧ

ಪೆಣ್ಣುಗಳ ವಿಹರಾಬ್ಧಿಯನ್ನೆ ದಾಟಿಸುವೆನೆಂದು

ತನ್ನ ಸ್ನೇಹವೆಂಬ ನಾವೆಯನ್ನೇರಿಸಿ ನಡುವೀ

ರಿನ್ನೊಳು ತೊರೆದ್ದೋದನೇ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೧||

ತಮ್ಮ ನಂದಗೋಪ ಯಶೋದಮ್ಮನ ಕಂಡು-ಬಾರೆಂದು

ರಮ್ಮಯ ರಮಣ ನಿನ್ನ ಒಮ್ಮೆ ಕಳುಹಿದನೇನೋ

ಹಮ್ಮುಗೆಟ್ಟ ರಮ್ಮಣೇರೆಂದುಮ್ಮಳಿಸಿದವೋ ವೃಥಾ

ನಮ್ಮ ಹಂಬಲಿನ್ನೇನವಗೆ-ಶ್ರೀಹರಿಗೆ

ಹೊಮ್ಮುಲಿಟ್ಟದ ಲಂಚೆಯಗಮ್ಮನೇರ ಕೂಚದ ಕುಂ-

ಕುಮ ಕಸ್ತೂರಿಯ ಕರದಿಮ್ಮ ನದಿ ಸಿಲುಕಿದಂಗೆ
ಕಮ್ಮಗೋಲ ಬಾಣಗಳು ಎಷ್ಟು ಫಾಯಗೊಳಿಸುವೆ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬಾಹೋದು ಸುಲಭವೇ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೨||

ಮಧುಕುಂಜವನದಲ್ಲಿ ಮಧುವೈರಿ ಕೊಳಲಾದಲಾ
ಮಧುರ ಸುಸ್ವರ ಕೇಳಿ ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯರೆಲ್ಲರ ಧಾ-
ಮದ ಧ್ಯಾನವ ಬಿಟ್ಟು ಮೃಗಮದಗಂಪೆ ವಿಡಿದ್ಯದಿ
ಮದನನೈಯ್ಯನ ಕಾಣುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಮದವೇರಿ ತಲೆವಾಗಿ ಮೇದಿನಿ ನಿಟ್ಟಿಸಲಾಗ
ಮೃದುವಾಕ್ಯದಮ್ಮನ್ನಪ್ಪಿ ಅಧರಾವೃತ ಭೋಜನ
ಕೊದಗುವ ಸತತ ಸನ್ನದ್ಧ ನಮ್ಮಗಲಿ ಕ-
ಲ್ಲ ದಯಾದನಂತೋ ಕೃಪಾಳು-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೩||

ವಜ್ರಂಕುಶ ಧ್ವಜಾಂಕಿತ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನೆ ತಿಳಿದ ನ-
ಮ್ಮಬ್ಬಾಕ್ಷಿಯರೊಡನೆ ರತಿಕಜ್ಜ ದುಪವನದಲ್ಲಿ
ನಿರ್ಜರೋತ್ತಂಸರೊಡನೆ ಮಜ್ಜನ ಕ್ರೀಡ್ಯಾಡುವ ಸಾ-
ಯುಜ್ಯ ಸುಖವೆತ್ತಲ್ಲಿಹುದೋ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಅಬ್ಜಭವ ಮುನಿಜನ ಪೂಜ್ಯನಗಲಿದವೇಲೆ
ನಿರ್ಜೀವಗಳಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಕಜ್ಜಲ ಕಲಕಿಕೊಂಡು
ಲಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟು ತನುವತಿ ಜರಗುರಿತದಿ ಜೀವಿಸೆ
ವಜ್ಜರ ಎದೆಯಲ್ಲವೇ ನಮ್ಮದೆ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೪||

ಉತ್ಪಲ ಶಾಮಲ ಮೋದವೆತ್ತ-ಭಾವಚೆನ್ನದಿಂದ
ಆತ್ಮಪ್ಪಲ (ಅಮಲ) ಪೊನ್ನಂಬರ ಸುತ್ತಿದಡಾ
ಮತ್ತಾನೊಪುರ ರ್ಪುಣತ್ಕಾರದಿ ಮಿಂಚುವ
ಚಿತ್ತ ಶಿಖಿಗೆ (ನವಿಲಿಗೆ) ಮೇಘದಂತೊಪ್ಪುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಹೆತ್ತ ತಾಯಿ ಆಪ್ತ ಬಂಧು ಗೋತ್ರ ಗತಿ ನೀನೆ ನಮ್ಮ

ಚಿತ್ತವೆಂದು ನಂಬಿ ತನ್ನ ಹತ್ತಿಲಿ ಸಾರಿದವರ
ಬತ್ತಿ ತಾ ರಥವನೇರಿ ಸತ್ಪರ ಬರುವೆನೆಂದು
ಮತ್ತೆ ಅಕ್ಕೂರನೊಡನೈದಿದ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೫||

ಕತ್ತಲೆ ವೈರಿಯ ಬಟ್ಟು ಮುತ್ತಿನ ಜೊಲ್ಲೆ ದುರುಬಿಲಿ
ಕಸ್ತೂರಿತಲಕ ಉಜ್ಜಲ ಕುಂಡಲ ಬೆಳಗೆ
ವೃತ್ತವದನದಿ ಮಂದಸ್ಥಿತ ತಿಂಗಳಿಂದಲೆಮ್ಮ
ಹೃತ್ತಾಪ ಪರಿಹರಿಸು ಶ್ರೀಹರಿಯೆ
ಮತ್ತೆ ವಕ್ಷದ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ ವೈಜಯಂತೀಮಾಲೆ
ಶ್ರೀತುಳಸಿ ಘಮಘಮಿಸುತ್ತಲಿಹ ವನಮಾಲೆ
ರತ್ತನ ಕಂಕಣ ಭುಜಕೀರ್ತಿಯಿಂದೊಪ್ಪುವ ಪುರು-
ಮೋತ್ತಮನ್ನ ಬಣ್ಣ ಪರುಂಟೇ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೬||

ಲಕ್ಷ್ಮಿಮಿರಮಣ-ನವಸೂಕ್ಷ್ಮದ ಗೊಲ್ಲತಿಯರು ನಾವು
ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಬೊಮ್ಮಾಂದವಗೆ ಮಕ್ಕಿ ಕಗಳಂತೆ ನಾವು
ಮೋಕ್ಷಿಗಳರಸನವ-ಗೋಕ್ಷೀರವ್ರತರಾವು
ಲಕ್ಷಿಸುವನೆಂತೋ ನಮ್ಮನು ಶ್ರೀಹರಿಯು
ರಕ್ಷಿಸಲುದಿಸಿ ಜನರಕ್ಷಣೆಗೆ ಪಾಲ್ಪೆಣ್ಣೆಯ
ಭಕ್ಷಿಸಿ ನಿರುತ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಷಿಗೆ ಹಬ್ಬವನುಣಿಸಿ
ಈ ಕ್ಷೋಣೇಭಾರ ಹಾರಿ ಯಮಶಿಕ್ಷೆಗೆ ನರರ ಸಾಮ್ಯ
ವಕ್ಷಮಾಣರಾದವೋ ಮೂರ್ಖರೋ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೭||

ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ್ದ ಸದ್ಧರ್ಮದಿಂದ ಮಧುರಾನಗರ
ದಿಂದೀವರಾಕ್ಷಿಯರಾನಂದ ಸಿಂಧು ಉದಿಸಿದ ಪೂರ್ಣ-
ಚಂದ್ರನಂತೊಪ್ಪುವ ಸಿರಿ ಮಂದರಧರನಂಘ್ರಿಯ
ಪೊಂದುವ ಭಾಗ್ಯ ಕೃಣೆಯುಂಟೆ ಶ್ರೀಹರಿಯು
ಅಂದವೊಳು ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ ಬಂದಪರಾಧವ-

ಒಂದನೆಣಿಸದೆ ಸಲಹೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ-
ದಿಂದ ಮಂದಿಪವೋ ಭಕ್ತಬಂಧುವಿಗೆ ಎಮ್ಮ ಹೃದಯ
ಮಂದಿರದೊಳೆಂದೆಂದಿರಂದು-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೮||

ಹಂಗಳೆರೊಂದಾಗಿ ಅಂತರಂಗದರಸ ಮಾಡಿದ
ಮಂಗಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತದಿಂ ಪೊಗಳುತ್ತ
ಕಂಗಳ ಶೃಂಗರವುತ್ತು ಇಂಗಿತಜ್ಞ ದೇವನಂಗ
ಸಂಗದಾನಂದವ ನೆನದು ಶ್ರೀಹರಿಯ
ಮಂಗಳ ವೇದಸ್ತೆಯಾರಿ ಶೃಂಗಾರ ಕೂರಾಮನು
ಪೊಂಗಣ್ಣ ನ ಸೀಳ್ವ ನರಸಿಂಗ ವಟು ಭಾರ್ಗವನು
ಅಂಗದ ಪಾರ್ಥ ಶಂಭು ತುರಂಗಪ ರಂಗವಿಶ್ವಲ
ತುಂಗಮಹಿಮ ನಮೋ ಎಂಬೆವೋ-ಹೇ ಕಿತವ ||

||೯||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತನಾದ ಉದ್ಧವನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾರ್ತೆಯನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಆಸಕ್ತರಾದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು ಉದ್ಧವನನ್ನು ಸತ್ಕರಿಸಿ, ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುವರಿಯುತ್ತಾರೆ. ಆಗ ಉದ್ಧವನು ಭಕ್ತಿರಸದಿಂದ ಪರವಶನಾಗಿ ಮಾತನಾಡದೆ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದನು. ಆಗ ಒಂದು ಭ್ರಮರವು ರೋಂಕರಿಸುತ್ತಾ, ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರ ಗುಂಪಿನಡೆಗೆ ಹಾರಿಬಂತು. ಪ್ರಿಯಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹವ್ಯಥೆಯಿಂದ ತಪ್ಪರಾದ ಆ ವ್ರಜ ಸುಂದರಿಯರು, ಭ್ರಮರದ ರೋಂಕಾರವನ್ನು ಅಲಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣನು ತಮ್ಮೆಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಸಂದೇಶದೂತನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿ, ಆ ಭ್ರಮರವನ್ನು ಕುರಿತು ಅವರು ಆಡಿದ ಏಜನಕುಸುಮಗಳೇ ಭ್ರಮರಗೀತೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ವಸ್ತುವು.

ಭೃಂಗಾ = ಹೇ ದುಂಬಯೇ ! ಮಧುರಲಿ ನಿಂದು = ಹೇ ಪ್ರಿಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ! ನಮ್ಮನಗಲಿ ನೀನು ಮಧುರಾನಗರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿ, ನಿನ್ನ ದೂತನಾಗಿ ಈ ಭ್ರಮರವನ್ನು ಗೋಕುಲಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸಿದ್ದೀಯಾ ? ಅಂಗಜ ಲುಬ್ಧಕ = ಮನ್ಮಥನೆಂಬ ಬೇಡ (ಅಂಗಜ-ಮನ್ಮಥ. ಲುಬ್ಧಕ-ಬೇಡ). ಪೂಗೋಲಂಗಳ = ಹೂವಿನ ಬಾಣಗಳನ್ನು (ಮನ್ಮಥನ ಕುಸುಮಶರಗಳು). ಅಂಗನೇರಂಜೋ = ಕೇವಲ ಸ್ತ್ರೀಯರು (ಅಬಲೆಯರು) ಎಂಬ ಭಾವನೆಯಿಂದ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಇಲ್ಲಿ ಮನ್ಮಥನನ್ನು ಬೇಡರವನಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು. “ನಾವು ಅಬಲೆಯರು. ಆರಣ್ಯದಲ್ಲಿ ಹುಲ್ಲೆ, ಜಂಕೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬೇಡರವನು ಬಾಣ ಬಿಡುವಂತೆ, ಮನ್ಮಥನು ತನ್ನ ಕುಸುಮಬಾಣಗಳನ್ನು ಅಬಲೆಯರೂ ನಿಸ್ಸಾಹಕರೂ ಆದ ನಮ್ಮ ಮೇಲೆ ಪ್ರಯೋಗಿಸುತ್ತಾನೆ” ಎನ್ನುವರು. ಹಿಂಗಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಅಸುವ = ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಣವನ್ನು ಹಿಂಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಕಿಶನ = ವಂಚಕ - ಮೋಸಗಾರ. ಭ್ರಮರವನ್ನು ವಂಚಕನೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು. ನಿನ್ನ ನೋಡಿ = ಹೇ ಭ್ರಮರ ! ನಿನ್ನನ್ನು ನೋಡುತ್ತಿರಲಾಗಿ. ಚೆನ್ನಿಗರೆರಸ = ಸುಂದರಸ್ತ್ರೀಯರ ರಮಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕುಶಲೋನ್ನತಿಯಲಿ = ಉತ್ತಮಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಯೋಗಕ್ಷೇಮವಾಗಿರುವನೇ ?-ಎಂದು ಭ್ರಮರವನ್ನು ಕುರಿತು ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಚಿಣ್ಣತನ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳನ್ನು, ಗನ್ನಗಾರ = ಮೋಸಗಾರ. ಚಿತ್ತಚೋರನ್ನ = ನಮ್ಮಗಳ ಚಿತ್ತವನ್ನು ಕದ್ದಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ. ಮುಗುದ ಪೆಣ್ಣುಗಳ = ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ತಮ್ಮ ತನುಮನಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿದ ಮುಗ್ಧಭಾವದ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು. ವಿಹರಾಬ್ಧಿಯನ್ನೆ = ವಿರಹತಾಪವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರವನ್ನು, ಸ್ನೇಹವೆಂಬ = ಪ್ರೇಮ (ಸ್ನೇಹ) ವೆಂಬ. ನಾನೆಯನ್ನೇರಿಸಿ = ದೋಣಿಯನ್ನು ಹತ್ತಿಸಿ, ಎಲೈ ಕೃಷ್ಣ ! ನಿನ್ನ ಪ್ರೇಮವೆಂಬ ನಾವೆಯಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೂಡಿಸಿ, ವಿರಹವ್ಯಥೆ ಎಂಬ ಈ ಅಗಾಧ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಬಹುದೇ ? ಇದು ನಿನಗೆ ಸಲ್ಲದು.

ರವೆ ಯರಮಣ = ರಮಾಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಹಮ್ಮು
 ಗೆಟ್ಟು = ಗರ್ವದಿಂದ ಮನಗೆಟ್ಟು, ರಮಣ್ಣೇರೆಂದು = ನಮ್ಮ ವಲ್ಲಭ
 ನೆಂದು (ನಮ್ಮ ರೂಪಲಾವಣ್ಯದಿಂದ ಗರ್ವಪಡುತ್ತಾ ನಿನ್ನನ್ನು ನಮ್ಮ
 ರಮಣನೆಂದು ಭ್ರಮಿಸಿದ್ದವೋ). ಉಮ್ಮಳಿಸಿದವೋ = ದುಃಖಿತಪ್ಪ
 ರಾಗಿದ್ದೇವೆ. ನಮ್ಮ ಹಂಬಲು = ಇನ್ನು ಯಾತಕೆ ನಮ್ಮ ಆಸೆ ಅವನಿಗೆ?
 ಹೊನ್ನೆಲಟ್ಟಿದ - ಭಂಗಾರದ ಕರುಮಾಡದಲ್ಲಿ (ಮೇಲಟ್ಟಿ). ಅಂಚೆ
 ಗಮನೇರು = ಹೆಸಗಮನವುಳ್ಳವರು (ಅಂಚೆ-ಹಂಸದಂತೆ ನಡಿಗೆ).
 ಕಮ್ಮಗೋಲನ = ಪುಷ್ಪಶರವುಳ್ಳ ಮನ್ಮಥ (ಅವನ ಬಿಲ್ಲು ಕಬ್ಬಿನ
 ಜಲ್ಲೆ. ಬಾಣಗಳು-ಪಂಚಕುಸುಮಗಳು). ಘಾಯಗೊಳಿಸುತ್ತಿವೆ =
 ಮನ್ಮಥನ ಬಾಣಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸು ರುಝ್ಝರಿತವಾಗಿದೆ. ಮಧು
 ಕು ಜವನದಲ್ಲಿ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ನಯನಮನೋಹರವಾದ ವೃಕ್ಷರಾಜಿ
 ಗಳಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಉಪವನ. ಮಧುನೈರಿ = ಮಧುವೆಂಬ ದೈತ್ಯ
 ಸಂಹಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮದಿರಾಕ್ಷಿಯೆರಲ್ಲಿ = ಪಾನಾಸಕ್ತರಾದಂತೆ
 ಮದವೇರಿವ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಚಪಲಾಕ್ಷಿಯರಾದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು. ಧಾನು
 ಧಾನವ ಬಿಟ್ಟು = ತಮ್ಮ ಮನೆಯ ಧಾನವನ್ನು ತೆರೆದು, ಮೃಗ
 ವನದಂಶ = ಕತ್ತೂರಿ ಮೃಗದ ಸುವಾಸನೆ. ಮದ ನೈಯ್ಯನ -
 ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮೇದಿನಿ ನಿಟ್ಟಿಸಲಾಗಿ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ
 ಮುಖದ ಶೃಂಗಾರವನ್ನು ಕಂಡು, ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ, ನೆಲವನ್ನು
 ನಿಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಸ್ತ್ರೀವೃಂದ. ಮೃದುನಾಕ್ಯ = ಸಂತಸದ ವಚನಗಳಿಂದ,
 ಅಧರಾಮೃತ = ತುಟಿಯ ಚುಂಬನ. ಕಲ್ಲೆದೆಯಾದನೆಂತೋ =
 ಕೃಪಾಳುವಾದ ಕೃಷ್ಣನು, ನಮ್ಮ ಬ್ವಾಕ್ಷಿಯರೊಡನೆ = ಶ್ರೀಹರಿಯ
 ಚರಣಾಂಕಿತವಾದ ಪಜ್ಜ-ಅಂಕುಶ, ಧ್ವಜ-ಪದ್ಮ ಇತ್ಯಾದಿಗಳನ್ನು ನಿತ್ಯ
 ದಲ್ಲೂ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ ನಮ್ಮಂತಹ ಕಮಲನೇತ್ರೆಯರೊಡನೆ (ದಿನವೂ
 ಅವನ ಚರಣ ದರ್ಶನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇದರ ದರ್ಶನ ಭಾಗ್ಯ ನಮಗೆ ಈಗ
 ಇಲ್ಲದಾಗಿದೆ-ಎಂದು ಹಲಬುತ್ತಾರೆ). ರತಕಜ್ಜ ಉಪವನದಲ್ಲಿ =
 ರತಿಯ ತಾತನಾದ (ರತಿಪತಿಯಾದ ಮನ್ಮಥನ ಪಿತ). ಉಪವನದಲ್ಲಿ (ಮಧು

ಕುಂಜವನದಲ್ಲಿ). ನಿರ್ಜರೋತ್ತಂಸರೋಡನೆ = ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ದೇವತೆಗಳ ಸಂಗಡ, ಮಂಜು ನಕ್ರೇಡೆ ಆಡುವ = ಜಲಕ್ರೇಡೆಯಾಡುವ ಸಾಯಂಜ್ಯಸುಖ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸನ್ನಿಧಾನಕ್ಕಿಂತ ಆ ಸಾಯಂಜ್ಯಸುಖ ಯಾರಿಗೆ ಬೇಕು ? ಅಬ್ಜ ಭವ = ನಾಭೀಕಮಲಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮ. ಮುನಿಜನ ಪೂಜ್ಯ = ಜ್ಞಾನಿವರ್ಗದವರಿಂದ ಪೂಜಿತನಾದ ಕಣ್ಣು ಕಜ್ಜಲ ಹಾಕಿಕೊಂಡು = ಬ್ರಹ್ಮಮುನಿ ಪೂಜ್ಯನಾದ ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿರಹದಿಂದ ನಾವು ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಾಡಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಂತಾಗಿದೆ. (ಅಂಧರಾಗಿದ್ದೇವೆ). ಲಜ್ಜೆಗೆಟ್ಟು = ನಾಚಿಕೆ ಬಿಟ್ಟು. ನಜರ ನಿದೇಯಲ್ಲನೇ = ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅಗಲಿ, ನಾವು ಜೀವಿಸಿದ್ದೇವಲ್ಲ. ನಮ್ಮ ಎದೆ ಅದಂತಹ ವಜ್ರ ಕರೋರವಾದದ್ದು ! ಎಂಬ ಆಶ್ಚರ್ಯಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ! ಉತ್ಪಲ = ಕನ್ನಡಿದಲೆ ಪುಷ್ಪ. ಶಾಮಲಮೋದವೆತ್ತ = ನೀಲಮೇಘ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನ-ಸಹವಾಸ ಭಾಗ್ಯದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಆನಂದವೆಲ್ಲಿ ? ಅತ್ಯಮಂ = ಅತ್ಯಂತ ಉತ್ತಮವಾದ, ಪೊನ್ನಂಬರ = ಚಿನ್ನದ ವಸ್ತ್ರ. ಅಂದರೆ ಪೀತಾಂಬರ ಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮತ್ತೆ ಆ ನೂಪುರ = ಹಾಗೂ ಆ ಕಾಲಂದಿಗೆ (ಚರಣಾಭರಣ). ರುಂಣತ್ಕಾರದಿ ನಿಂಚುವ = ನೂಪುರದ ಗೆಜ್ಜೆಗಳ ಘುಲುಘುಲು ನಾದದಿಂದ ಮೈ ರೋಮಾಂಚನಗೊಳ್ಳುವುದು. ಶಿಖಿಗೆ = ನವಿಲಿಗೆ. ಮೇಘವಂತೊಪ್ಪುವ = ಮೇಘದರ್ಶನದಿಂದ ನವಿಲು ಸಂತಸಗೊಂಡು ನರ್ತನ ಮಾಡುವುದು. ರೂಪಕಾಲಂಕಾರವಿದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಚಿತ್ತನೆಂದು ನಂಬಿ = ಹೇ ಹದಿಯೇ ! ನೀನೇ ನಮ್ಮ ತಾಯಿ-ತಂದೆ. ಆಪ್ತ ಬಂಧುಗಳು - ಗೋತ್ರ-ಗತಿ ಎಂದು ನಿರಂತರವೂ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೊಂಡಿರುವ ನಮ್ಮನ್ನು. ತಾ ರಥನೇರಿ = ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಸಾರ್ಥ ನಮ್ಮನ್ನು ತೊರೆದು, ಅಕ್ರೂರನೊಡನೆ ರಥವನ್ನೇರಿ ಹೊರಟು, ಅಗಲಿದೆಯಾ ? ಸತ್ಪರ ಬರುವೆನೆಂದು = ಬಹು ಬೇಗ ಬರುತ್ತೆ ನೆ-ಎಂದು ತಿಳಿಸಿ, ಅಕ್ರೂರನೊಡನೆ ಹೋದ ನೀನು ಬರುವುದು ಯಾವಾ ? ಕತ್ತಲೆಯು ನೈರಿ = ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪ್ರಕಾಶಮಾನನಾದ

ಸೂರ್ಯ. ಬಟ್ಟು = ಸೂರ್ಯನ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಕಾಂತಿಉಳ್ಳ ರತ್ನದ ಹರಳು. ಮುತ್ತಿನ ಜೊಲ್ಲೆ ಉರುಬಿನಲಿ = ರತ್ನ ಮುತ್ತುಗಳಿಂದ ರುಂಡಿತವಾದ ಶರೀರರತ್ನವನ್ನು ತುರುಬಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು. ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕ = ಫಾಲದಲ್ಲಿ ಕಸ್ತೂರಿ ತಿಲಕಾಂಕಿತನಾಗಿ, ಉಜ್ಜಲ ಕುಂಡಲ ಬೆಳಗೆ = ಫಳಫಳನೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಣಾಭರಣಗಳು ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರಲು, ವೃತ್ತ ನದನದಿ = ಗುಂಡುಮುಖ. ಮಂದಸ್ಥಿತ ತಿಂಗಳಿಂದ = ಬೆಳದಿಂಗಳಿನ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಮಂದಹಾಸವನ್ನು ಬೀರುತ್ತಾ ಎನ್ನುಹೃತ್ತಾಪ = ನಮ್ಮಗಳ ಹೃದಯದ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವುದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮಂದಹಾಸ. ನಕ್ಷದ ಶ್ರೀವತ್ಸ = ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀವತ್ಸರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ ಮತ್ತು ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ವದಕವೈಜಯಂತೀಮಾಲೆ. ನನಮಾಲೆ = ತುಳಸೀಹಾರ ಮತ್ತು ಕುಸುಮ ಮಾಲಾ. ಭುಜಕೀರ್ತಿ = ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ತೋಳಿನ ಆಭರಣ(ಭಾಪುರಿ); ಪುರುಷೋತ್ತಮನ = ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನವಸೂಕ್ಷ್ಮದ = ಸೂಕ್ಷ್ಮಮತಿಗಳಾದ ಗೊಲ್ಲತಿಯರು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಾದರೋ ರಮಾ ಕಾಂತನು. ನಾವಾದರೋ ಅಬ್ಬಜೀವಿಗಳು. ಮುಕ್ತಕಗಳಂತೆ ನಾವು = ಚರಾಚರಾತ್ಮಕವಾದ ಜಗತ್ತನ್ನೇ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ವಿಶ್ವಧಾರಿಗೆ ನಾವು ಕೇವಲ ಸೊಳ್ಳೆಗಳಂತೆ ಇದ್ದೇವೆ. ಮೋಕ್ಷಗಳಿಂದ = ಮುಕ್ತ ರಾದವರ ಪ್ರಭುವು ಆತನು. ನಾವು ಗೋಕ್ಷೀರವನ್ನು ಕುಡಿಯುವ ಗೊಲ್ಲತಿಯರು. ನಮ್ಮನ್ನು ಮುಕ್ತರೊಡೆಯನು ಲಕ್ಷಿಸುತ್ತಾನೆಯೇ ? ರಕ್ಷಿಸಲು ಉದಿಸಿ = ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಈ ನಂದಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿ, ಹಾಲು, ಬೆಣ್ಣೆಗಳನ್ನು ಕದ್ದು ಮೆದ್ದು, ನಮ್ಮ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಹಬ್ಬುವಾಗಿದ್ದನೇ ? (ನೇತ್ರಾನಂದಪ್ರದನು). ಈ ಕ್ಷೋಣಿ ಭಾರಹಾರಿ = ಭೂ ಭಾರವನ್ನು ಹರಿಸುವ ಜಗದ್ರಕ್ಷಕನು (ಕ್ಷೋಣಿ-ಭೂಮಿ) ಅಕ್ಷಮಾಣ ರಾದೆವೋ = ಸಮಭೃಧಿಕಶೂನ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನಾವು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಎಣೆಯೇ ? ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಸದ್‌ನುರ್ದಿಂಡ = ಹಿಂದಿನ ಜನ್ಮಾಂತರಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ್ದ ಪುಣ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಫಲರೂಪವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಾ

ನಗರದ ಇಂದ್ರನಿರಾಕ್ಷರ ಪಾಲಿಗೆ ಪರಮ ಸಂತೋಷಪ್ರದನಾದ ಪೂರ್ಣ ಚಂದ್ರನಂತೆ ಇದ್ದಾನೆ. ಅವರ ಭಾಗ್ಯಕ್ಕೆ ಎಣೆಯುಂಟೇ - ಎಂದು ಗೋಪಿ ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉಚ್ಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಿಂದ = ಅಂದೊಮ್ಮೆ ಬೆಳದಿಂಗಳಿನ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ನವ್ಮೊಡನೆ ಕೂಡಿ, ರಾಸಕ್ರೀಡೆಯಾದಿ ಆನಂದ ಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಆಗ ನಮ್ಮಿಂದ ಏನಾದರೂ ಅಪರಾಧ ವಾಗಿದ್ದರೆ, ಅದನ್ನು ಮನ್ನಿಸಿ, ಬದುಕು ಸಲಹಬೇಕೆಂದು ಸಾಷ್ಟಾಂಗನಮನ ಪೂರ್ವಕ ಕೊಳೆಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಆ ಭಕ್ತಬಂಧುವಿನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಲ್ಲಿ. ಎನ್ನು ಹೃದಯಮುಂದಿರಬೇಕೆಂದು = ನಮ್ಮ ಹೃದಯಾಕಾಶಗತ ಪದ್ಮ ದಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವೂ ಸೆರೆಸಿರಲೆಂದು ಹೇಳು. ಹೇ ಕಿತವಾ, ಭ್ರಮರವೇ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಹೆಂಗಳೆಯರು ಒಂದಾಗಿ = ನಾವು ಸ್ತ್ರೀಯರೆಲ್ಲಾ ಒಂದುಗೂಡಿ, ಅಂತರಂಗದರಸ - ಅಂತರಂಗಸ್ಥನಾದ ಮಂಗಳಾಂಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಾಡಿದ ಒಂದೊಂದು ಮಂಗಳಕಥೆಯನ್ನು ಸಂಗೀತದಿಂದ ಪಾಡಿ ಪೊಗಳುತ್ತೇವೆಂದು ತಿಳಿಸು. ಕಂಗಳ ಅಶ್ರುಗಿರೆವುತ್ತು = ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ಭಕ್ತಿರಸಪೂರಿತವಾದ ನೀರನ್ನು ಸುರಿಸುತ್ತಾ, ಇಂಗಿತಜ್ಞ = ನಮ್ಮ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅರಿತಿರುವ, ದೇವನ ಅಂಗಸಂಗದ ಆನಂದವ ನೆನೆದು = ದೇವೋತ್ತಮನ ಅಂಗ-ಸಂಗದ ಸುಖವನ್ನು ನೆನೆಯುತ್ತಾ, ಮನಸಾ ಸವಿಯುತ್ತಾ, ಅವನನ್ನು ಪಾಡುತ್ತೇವೆಂದು ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸು. ಇಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತುತಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನೇದಸ್ತೇಯನ ಇರಿ = ವೇದಗಳನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದ ಸೋಮಕನೆಂಬ ದೈತ್ಯನ ಸಂಹಾರಿ ಯಾದ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಶೃಂಗಾರ ಕೂರುಮನು = ಮನೋಹರನಾದ ಕೂರ್ಮರೂಪ. ಪೊಂಗಣ್ಣನ ಸೀಳ್ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಭೂವರಾಹರೂಪ (ಪೊನ್ನಿನ ಕಣ್ಣು-ಚಿನ್ನದ ಕಣ್ಣು-ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ). ನರಸಿಂಗ = ನಾರಸಿಂಹ ದೇವರು. ನಟು = ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯಾದ ವಾಮನ. ಭಾರ್ಗವನು = ಭೃಗುಕುಲೋದ್ಭವ ನಾ; ಶ್ರೀಪರಶುರಾಮಮೂರ್ತಿ. ಅಂಗದ = ತನ್ನ ಅಂಗ ಸಂಗದ ಸುಖವನ್ನು ಹನುಮಂತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟ ಶ್ರೀರಾಮ.

ಪಾರ್ಥ = ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತಂಭು = ಮುಗ್ಧರೂಪದ ಬುದ್ಧ. ತುರಂಗಸೆ = ಹಯಾರೂಢನಾದ ಕಲ್ಕಿ. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ-ಆ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ಆ ಭ್ರಮರದ ಮುಂದೆ. ತುಂಗಮಹಿಮ = ಉನ್ನತವಾದ ಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀರಂಗವಿಠಲ-ನಿನ್ನ ಚರಣಕಂಜಗಳಿಗೆ ನಮೋ-ಎಂಬೆವು-ಎಂದು ತಮ್ಮ ಹೃದಯದ ಭಕ್ತಿಯನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಾರೆ.

೬೬೬

ಭ್ರಮರಗೀತಾ (ಶ್ರೀಮದ್ಭಾವತದಿಂದ)

(ಸಂಧಿ-೧೨ ಅಧ್ಯಾಯ-೪೭)

ಗೋಪ್ಯವಾಚಿ :—

ಮಧುಪ ಕಿತವ ಬಂಧೋ ಮಾ ಸ್ವಶಾಂಘ್ರಂ ಸಪತ್ನ್ಯಾಃ ।

ಕುಚವಿಲುಲಿತ ಮಾಲಾ ಕುಂಕುಮಶ್ರುಶ್ರುಭಿರ್ನಃ ॥

ವಹತು ಮಧುಪತಿಸ್ತನ್ಮಾನಿನೀ ನಾಂ ಪ್ರಸಾದಂ

ಯದುಸದಸಿ ವಿಡಂಬಂ ಯಸ್ಯ ದೂತಸ್ತ್ವಮೀದೃಕ್

॥೧೨॥

ಎಲೈ ಭ್ರಮರವೇ, ನೀನು ವಂಚಕನು. ನಮ್ಮನ್ನು ಅಗಲಿ ಮಂಚಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಗೆಲೆಯನು. ನಿನ್ನ ಮೀಸೆಗಳು ಸವತಿಯ ಕುಚಗಳಿಂದ ವಿಲುಲಿತವಾದ ವನಮಾಲೆಯ ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಕೆಂಪಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಕಾಲನ್ನು ಸ್ಪರ್ಶಿಸಬೇಡ. ಮಧುಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಮಧುರಾನಗರದ ಆ ಮಾನಿನಿಯರ ಪ್ರಸನ್ನತೆಯನ್ನೇ ಗಳಿಸಿಕೊಂಡಿರಲಿ. ಯಾದವರ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ

ಜನರು ಅವನ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಹಳೆಯಲಿ. ಅವನ ದೂತನಾಗಿ ಬಂದಿರುವ
ಹೇ ಭ್ರಮರವೇ. ನೀನು ಹೀಗಿರುವಿಯಲ್ಲ !

ಸಕೃದಧರಸುಧಾಂ ಸ್ವಾಂ ಮೋಹಿನೀಂ ಪಾಯಯಿತ್ವಾ ।

ಸುಮನಸ ಇವ ಸದ್ಯಸ್ತತ್ಕಜೇಽಸ್ಮಾನ್ ಭವಾದ್ಯಕ್ ॥

ಪರಿಚರತಿ ಕಥಂ ತತ್ಪಾದಪದ್ಮಂ ತು ಪದ್ಮಾ ।

ಹೃಪಿ ಬತ ಹೃತಚೇತಾ ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕಜಲ್ಪೈಃ ॥೧೩॥

ಎಲೈ ದುಂಬಿಯೇ ! ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಮೋಹಕವಾದ ಅಧರಾಮೃತ
ವನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಪಾನ ಮಾಡಿಸಿ, ನಮ್ಮನ್ನು ತೊರೆದು ಹೊರಟುಹೋದನು.
ನೀನೂ ಹೂವುಗಳಲ್ಲಿರುವ ಮಕರಂದವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ, ಅವುಗಳನ್ನಿ
ತ್ಯಜಿಸಿ ಹೋಗುವಂತೆ, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೂ ಸಹ ಹಾಗೆಯೇ ಮಾಡಿದ. ಅಂಶದ
ಮೋಸಗಾರನ ಪಾದಪದ್ಮಗಳನ್ನು ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಹೇಗೆ ಶುಶ್ರೂಷೆ
ಮಾಡುತ್ತಿರಬಹುದು ? ಅಯ್ಯೋ, ಉತ್ತಮಶ್ಲೋಕನ ಮರಳುಮಾತು
ಗಳಿಂದ ಅವಳು ಮರುಳಾದಳು.

ಕಿವಿಹ ಬಹು ಪಡಂಘ್ರೇ ಗಾಯಸಿ ತ್ವಂ ಯದೋ- ।

ಮಧಿಪತಿಮಗೃಹಾಣಾಮಗ್ರತೋ ನಃ ಪುರಾಣಮ್ ॥

ವಿಜಯಸಖಸಖೀನಾಂ ಗೀಯತಾಂ ತತ್ಪ್ರಸಂಗಃ ।

ಕ್ಷಪಿತ ಕುಚರುಜಸ್ತೇ ಕಲ್ಪಯಂತೀಷ್ಟಮಿಷ್ಟಾಃ ॥೧೪॥

ಎಲೈ ಮಧುಪ (ಪಡಂಘ್ರೀ), ಮನೆಯಿಲ್ಲದವರು ನಾವು. ಪ್ರೇಮಕ್ಕೆ
ಪಾತ್ರರಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಆ ಯದುವತಿಯನ್ನು ಏಕೆ ಬಹುವಾಗಿ
ಹೊಗಳುವೆ ? ಹಳಬನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೊತ್ತು.
ಹೋಗು. ಕೃಷ್ಣನ ಸಖಿಯ ಎದುರಿಗೆ ಅವನ ಕಥಾಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಹಾಡು.
ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಆಲಿಂಗಿತರಾದ ಅವರು ನಿನಗೆ ಬೇಕಾದ್ದನ್ನು ನೀಡುವರು

ದಿವಿ ಭುವಿ ಚ ರಸಾಯಾಂ ಕಾಃ ಸ್ತ್ರೀಯಸ್ತದ್ವದ್ವರಾಪಾಃ ।

ಕಪಟ ರುಚಿರಹಾಸ ಭೂ ವಿಜೃಂಭಸ್ಯ ಯಾಃ ಸ್ಯುಃ ॥

ಚರಣರಜ ಉಪಾಸ್ತೇ ಯಸ್ಯ ಭೂತಿರ್ವಯಂ ಕಾ

ಅಪಿ ಚ ಕೃಪಣವಕ್ಷೀ ಹೃತ್ತಮಶ್ಲೋಕಶಬ್ದಃ ॥೧೫॥

ಎಲೋ ಕಪಟಿಯಾದ ಭ್ರಮರವೇ ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಉತ್ತಮ ಶ್ಲೋಕನು ದೀನರಾದ ನಮ್ಮನ್ನು ಅವನು ಉಪೇಕ್ಷಿಸಿದ್ದಾನೆ. ನೀನು ಅವನ ದೂತನಾಗಿರುವೆ. ಅವನು ದೀನ ದಯಾಳುವೆಂದು ನೀ ಹೊಗಳಲೇ ಬೇಕಲ್ಲವೇ ? ಮನೋಹರವಾದ ಮಂದಹಾಸಯುಕ್ತನಾಗಿ, ಹುಬ್ಬು ಹಾರಿಸುವ ಅವನಿಗೆ ದೇವ, ಭೂ, ಪಾತಾಳಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ದುರ್ಲಭರಾದ ಅಂಗನೆಯರು ಯಾರಿದ್ದಾರೆ ? ಅವನ ಪಾದಧೂಳಿಯನ್ನು ಶ್ರೀದೇವಿಯು ಸದಾ ಸೇವಿಸುತ್ತಿರುವಳು. ಅಂತಹವನಿಗೆ ನಾವು ಎಷ್ಟು ಮಾತ್ರದವರು ?

ವಿಸೃಜ ಶಿರಸಿ ಪಾದಂ ವೇದ್ಮ್ಯಹಂ ಚಾಟುಕಾರ್ಯಃ- ।

ರನುನಯವಿದುಷಸ್ತೇ ಭ್ಯೇತ್ಯ ದೌತ್ಸ್ಯಮುಕುಂದಾತ್ ॥

ಸ್ವಕೃತ ಇಹ ವಿಸೃಷ್ಟಾಪತ್ಯಪತ್ಯನ್ಯಲೋಕಾ ।

ವ್ಯಸ್ಯಜದಕೃತ ಚೇತಾಃ ಕಿಂ ನು ಸಂಧೇಯಮಸ್ಮಿನ್ ॥೧೬॥

ಎಲೈ ದುಂಬಿಯೇ ! ನನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ನಿನ್ನ ಕಾಲನ್ನು ಇಡ ಬೇಡ. ನೀನು ಕೃಷ್ಣದೂತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ. ಲಲೈ ಮಾತುಗಳನ್ನಾಡಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೈಸಬೇಡ. ಅದರಲ್ಲಿ ನೀನು ಪಂಡಿತನೆಂದು ಬಲ್ಲೆವು. ಮುಕುಂದನಿಂದ ಕಲಿತವನಲ್ಲವೇ ನೀನು ! ಅವನಿಗಾಗಿ ನಮ್ಮ ಪತಿಯನ್ನೂ, ಮಕ್ಕಳನ್ನೂ, ಪರಲೋಕವನ್ನೂ, ಸರ್ವಸ್ವವನ್ನೂ ತೊರೆದು ಬಂದ ನಮ್ಮನ್ನು ಆ ಚಪಲಚಿತ್ತನು ಕೈಬಿಟ್ಟನು. ಹೀಗಿರುವಲ್ಲಿ ನೀನು ಸಂಧಾನ ಮಾಡಬೇಕಾದದ್ದೇನಿದೆ ?

ವೃಗಯುರಿವ ಕಪೀಂದ್ರಂ ವಿವೃಧೇಲುಬ್ಧ ಧರ್ಮಾ ।

ಸ್ತ್ರೀಯಮಕೃತ ವಿರೂಪಾಂ ಸ್ತ್ರೀ ಚಿತಃ ಕಾಮಯಾನಾನ್ ॥

ಬಲಿಪಮಿ ಬಲಿಮತ್ತಾ ವೇಷ್ಯಯದ್ ಧ್ವಾಂಕ್ಷವದ್ ಯ ।

ಸ್ತದಲಮಸಿತ ಸಖ್ಯೈರ್ದುಸ್ತ ಜಸ್ತತ್ಕಥಾರ್ಥಃ ||೧೭||

ಕೃಷ್ಣನು ಕಠೋರಸ್ವಭಾವದವನು. ಕಪಿಂದ್ರನಾದ ವಾಲಿಯನ್ನು ಕಿರಾತನಂತೆ ಬಾಣಬಿಟ್ಟು ಕೊಂದನು. ತನ್ನನ್ನು ಕಾಮಿಸಿ ಬಂದ ಶೂರ್ಪ ಣಖೆಯನ್ನು ಸೀತೆಗೆ ವಶನಾಗಿ ಕುರೂಪಿಯನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದನು. ಬಲಿಯ ಪೂಜೆಯನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕಾಗೆಯಂತೆ ಅವನನ್ನು ಸುತ್ತುಗಟ್ಟಿ ಬಂಧಿಸಿದನು. ಅಂತಹ ಕೃಷ್ಣನ ಸಹವಾಸ ನಮಗೆ ಬೇಡ. ಅದರೂ ಅವನ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಹಾಡಮೇ ಇರಲಾರೆವು. ಇದರಿಂದ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೋಹ ಪಾಶದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಪರವಶರಾಗಿದ್ದಾರೆ !

ಯದನುಚರಿತಲೀಲಾ ಕರ್ಣಪೀಯೂಷ ವಿಪ್ರುಚ್ಛೇ ।

ಸಕ್ರದದನವಿಧೂತ ದ್ವಂದ್ವಧರ್ಮಾ ವಿನಷ್ಟಾಃ ||

ಸಪದಿ ಗೃಹಕುಟುಂಬಂ ದೀನಮುತ್ಸೃಜ್ಯ ದೀನಾ ।

ಬಹದ ಇಹ ವಿಹಂಗಾ ಭಿಕ್ಷುಚರ್ಯಾಂ ಚರಂತಿ ||೧೮||

ಎಲೈ ಭ್ರಮರವೇ! ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಲೀಲಾವೈಭವವೆಂಬ ಚರಿತಾಮೃತದ ಹನಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಸಲ ಪಾನಮಾಡುವುದರಿಂದ, ರಾಗ ದ್ವೇಷಾದಿ ದ್ವಂದ್ವ ಧರ್ಮಗಳು ಸಮೂಹವಾಗಿ ನಾಶವಾಗುವುವು. ಹಾಗೆ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸಿಕೊಂಡ ಬಹು ಜನರು ದೀನತೆಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಗೃಹಾದಿ ಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ, ಹಕ್ಕಿಗಳಂತೆ ಭಿಕ್ಷಾವೃತ್ತಿಯನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುವರು ಇದರಿಂದ ಅವನ ಚರಿತಾಮೃತವನ್ನು ಹಾಡದೇ ಇರಲಾರೆವು.

ವಯಮೃತಮಿವಜಿಹ್ಮವ್ಯಾಹೃತಂ ಶ್ರದ್ಧಧಾನಾಃ ।

ಕಲಿಕರುತಮಿವಾಜ್ಞಾಃ ಕೃಷ್ಣವರ್ಧ್ವಾ ಹರಿಣಿಃ ||

ದದೃಶುರಸಕ್ರದೇತತ್ತ್ವನ್ನನ್ನ ಖಿನ್ನರ್ತತೀವ್ರ ।

ಸ್ಥಳರಾಜ ಉಪಮಂತ್ರಿನ್ ಭಣಿತಾಮನ್ಯವಾರ್ತಾ ||೧೯||

ಎಲೈ ದುಂಬಿಯೇ, ನೀನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಪಮಂತ್ರಿಯಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೀಯೆ ! ಅವನ ಕುಟಿಲವಚನಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರೇಮಿಗಳಾದ ನಾವು ಸತ್ಯವೆಂದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಂಬಿದೆವು. ಹೆಣ್ಣುಜಿಂಕೆಗಳು ಬೇಡನ ಸಂಗೀತ ಮಾಧುರ್ಯವನ್ನು ಕೇಳಿ, ನಂಬಿ ಪೆಟ್ಟು ತಿಂದವು ಅವನ ನವಿಕ್ಷತಗಳಿಂದ ತೀವ್ರವಾದ ಮನ್ಮಥನ ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಅನುಭವಿಸಿದೆವು ಅವನ ವಿಷಯ ಒಂದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಸುದ್ದಿಯಿದ್ದರೆ ಹೇಳು.

ಪ್ರಿಯಸಖ ಪುನರಾಗಾಃ ಪ್ರೇಯಸಾ ಪ್ರೇಷಿತಃ ಕಿಂ ।

ವರಯ ಕಿಮನುರುಂಧೇ ಮಾನನೀಯೋಽಸಿ ಮೇಽಂಗಂ ॥

ನಯಸಿ ಕಥಮಿಹಾಸ್ಮಾನ್ ದುಸ್ತ್ಯಜ ದ್ವಂದ್ವ ಪಾಶ್ವರ್ಥಂ ।

ಸತತಮುರಸಿ ಸೌಮ್ಯ ಶ್ರೀರ್ವಧೂಃ ಸಾಕಮಾಸ್ತೇ ॥೨೦॥

ಆಹಾ ! ಮತ್ತೆ ಬಂದೆಯಾ ಹೇ ಭ್ರಮರ ! ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯಸಖ ನೀನು. ನಮ್ಮ ಪ್ರಿಯನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಿನ್ನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿದನೇ ? ನಿನ್ನ ಬಯಕೆ ಏನಿದೆ ? - ಕೇಳಿಕೋ. ಎಲೈ ಭ್ರಮರವೇ, ನೀನು ನನಗೆ ಮಾನ್ಯನಾಗಿರುವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂಗವು ನಮಗೆ ದುಸ್ತ್ಯಜವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಹೇಗೆ ನೀನು ನಮ್ಮನ್ನು ಅವನ ಬಳಿ ಕರೆದೊಯ್ಯುವೆ ? ವಧುವಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿ ಅವನೊಡನೆ ಸದಾ ಇರುತ್ತಾಳಲ್ಲಾ !

ಅಪಿ ಬತ ಮಧುಮಾರ್ಯಾಮಾಯೀಪುತ್ರೋಽಧುನಾಽಽಸ್ತೇಃ ।

ಸ್ತುರತಿ ಸ ಪಿತೃಗೇಹಾನ್ ಸೌಮ್ಯ ಬಂಧೂಂಶ್ಚ ಗೋಪಾನ್ ॥

ಕ್ಷಚಿದಪಿ ಸ ಕಥಾಃ ನಃ ಕಿಂಕರೀಣಾಂ ಗೃಣೇತೇ ।

ಭುಜವಾಗುರುಸುಗಂಧಂ ಮೂರ್ಧ್ನ್ಯ ಧಾಸ್ಯತ್ ಕದಾನು

॥೨೦॥

ಹೇ ಸೌಮ್ಯ ಭ್ರಮರವೇ ! ಆ ಆರ್ಯಪುತ್ರನು ಈಗ ಮಧುರೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದಾನೆಯೇ ? ತನ್ನ ತಂದೆಯ ಮನೆಯನ್ನೂ, ಬಂಧುಗಳಾದ ಗೋಪರನ್ನೂ ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನೇ ? ದಾಸಿಯರಾದ ನಮ್ಮ ವಿಷಯವನ್ನೇನಾದರೂ

ಎತ್ತುವನೇ ? ಆಗುರುಗಂಧದಿಂದ ಪರಿಮಳಯುಕ್ತವಾದ ತನ್ನ ಹಸ್ತ
ಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಶಿರಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಯಾವಾಗ ಇಡುವನಂತೆ ? - ಎಂದು
ಹಾಡಿದರು ಆ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರು.

೬೬೭

ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾನು ಸ್ತೋತ್ರಮ್

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಃ ಕಮಲನಾಥೋ ವಾಸುದೇವಃ ಸನಾತನಃ ।
ವಸುದೇವಾತ್ಮಜಃ ಪುಣ್ಯೋ ಲೀಲಾಮಾನುಷವಿಗ್ರಹಃ ॥೧॥

ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭಧರೋ ಯಶೋದಾವತ್ಸಲೋ ಹರಿಃ ।
ಚತುರ್ಭುಜಾತ್ಮ ಚಕ್ರಾಸಿಗದಾ ಶಂಖಾದ್ಯುದಾಯಧಃ ॥೨॥

ದೇವಕೀನಂದನಃ ಶ್ರೀಶೋ ನಂದಗೋಪಪ್ರಿಯಾತ್ಮಜಃ ।
ಯಮುನಾ ವೇಗ ಸಂಹಾರೀ ಬಲಭದ್ರ ಪ್ರಿಯಾನುಜಃ ॥೩॥

ಪೂತನಾಜೀವಿತಹರಃ ಶಕಟಾಸುರಭಂಜನಃ ।
ನಂದವ್ರಜಜನಾನಂದಃ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದವಿಗ್ರಹಃ ॥೪॥
(ಪಾ - ನಂದವ್ರಜಜನಾನಂದೀ)

ನವನೀತ ವಿಲಿಪ್ತಾಂಗೋ ನವನೀತನಟೋನಘಃ ।
ನವನೀತನವಾಹರೋ ಮುಚುಕುಂದಪ್ರಸಾದಕಃ (ಕೃತ್) ॥೫॥

ಷೋಡಶಸ್ತ್ರೀಸಹಸ್ರೇಶ ಸ್ತ್ರೀಭಂಗೀ ಮಧುರಾಕೃತಿಃ ।
ಶುಕವಾಗಮೃತಾಬ್ಧಿ ಲೆಂದುಗೋವಿಂದೋ ಯೋಗಿಪಾಂ ಪತಿಃ ॥೬॥

ವತ್ಸಪಾದಹರೋಽನಂತೋ ಧೇನುಕಾಸುರಭಂಜನಃ ।

ತೃಣೇಕ್ಯತ ತೃಣಾವರ್ತೋ ಯಮಳಾರ್ಜುನಭಂಜನಃ ॥೭॥

ಉತ್ತಾಲತಾಲಭೇತ್ತಾ ಚ ತಮಾಲ ಶ್ಯಾಮಲಾಕೃತಿಃ ।

ಗೋಪ ಗೋಪೀಶ್ವರೋ ಯೋಗೀ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ
ಸಮಪ್ರಭಃ ॥೮॥

ಇಳಾಪತಿಃ ಪರಂಜ್ಯೋತಿಯಾದವೇಂದ್ರೋ ಯದೂದ್ವಹಃ ।

ನವಮಾಲೀ ಪೀತಾವಾಸಾಃ ಪಾರಿಜಾತಾಪಹಾರಕಃ ॥೯॥

ಗೋವರ್ಧನಾಚಲೋದ್ಧರ್ತಾ ಗೋವಾಲಃ ಸರ್ವಪಾಲಕಃ ।

ಅಜೋ ನಿರಂಜನಃ ಕಾಮಜನಕಃ ಕಂಜಲೋಚನಃ ॥೧೦॥

ಮಧುಹಾ ಮಧುರಾನಾಥೋ ದ್ವಾರಕಾನಾಯಕೋ ಬಲೀ ।

ವೃಂದಾವನಾಂತಃ ಸಂಚಾರೀ ತುಲಸೀ ದಾಮಭೂಷಣಃ ॥೧೧॥

ಸ್ಯಮಂತಕಮಣೀಹರ್ತಾ ನರನಾರಾಯಣಾತ್ಮಕಃ ।

ಕುಬ್ಜಾ ಗಂಧಾನುಲಿಪ್ತಾಂಗೋ ಮಾಯೀ ಪರಮಪೂರುಷಃ
॥೧೨॥

ಮುಷ್ಟಿಕಾಸುರ ಚಾಣೂರ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ವಿಶಾರದಃ ।

ಸಂಸಾರವೈರೀ ಕಂಸಾರಿರ್ಮುರಾರಿರ್ನರಕಾಂತಕಃ ॥೧೩॥

ಅನಾದಿಬ್ರಹ್ಮಚಾರೀ ಚ ಕೃಷ್ಣಾ ವ್ಯಸನಕರ್ಷಕಃ ।

ವಿಶುಪಾಲ ಶಿರಶ್ಛೇತ್ತಾ ದುರ್ಯೋಧನ ಕುಲಾಂತಕಃ ॥೧೪॥

ವಿದುರಾಕ್ರೂರವರದೋ ವಿಶ್ವರೂಪ ಪ್ರದರ್ಶಕಃ ।

ಸತ್ಯವಾಕ್ ಸತ್ಯಸಂಕಲ್ಪಃ ಸತ್ಯಭಾಮಾರತೋ ಜಯೀ ॥೧೫॥

ಸುಭದ್ರಾಪೂರ್ವಜೋ ವಿಷ್ಣುಭೀಷ್ಮ ಮುಕ್ತಿಪ್ರದಾಯಕಃ |
ಜಗದ್ಗುರುರ್ಜಗನ್ನಾಥೋ ವೇಣುನಾದವಿಶಾರದಃ ||೧೬||

ವೃಷಭಾಸುರವಿಧ್ವಂಸೀ ಬಾಣಾಸುರಕರಾಂತಕಃ |
ಯುಧಿಷ್ಠಿರಪ್ರತಿಷ್ಠಾಂತಾ ಬರ್ಹಿಬರ್ಹಾವತಂಸಕಃ ||೧೭||

ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿರವ್ಯಕ್ತೋ ಗೀತಾಮೃತಮಹೋದಧಿಃ |
ಕಾಲೀಯಘನಮಾನಕೃರಂಜಿತ ಶ್ರೀಪದಾಂಬುಜಃ ||೧೮||

ದಾಮೋದರೋ ಯಜ್ಞಭೋಕ್ತಾ ದಾನವೇಂದ್ರವಿನಾಶನಃ |
ನಾರಾಯಣಃ ಪರಬ್ರಹ್ಮ ಪನ್ನಗಾಶನಪಾಹನಃ ||೧೯||

ಜಲಕ್ರೀಡಾಸಮಾಸಕ್ತಗೋಪೀವಸ್ತ್ರಾಪಹಾರಕಃ |
ಪುಣ್ಯಶ್ಲೋಕಸ್ತೀರ್ಥಪಾದೋ ವೇದವೇದ್ಯೋ ದಯಾನಿಧಿಃ ||೨೦||

ಸರ್ವತೀರ್ಥಾತ್ಮಕಃ ಸರ್ವಗ್ರಹರೂಪೀ ಪರಾತ್ಪರಃ |
ಏವಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದೇವಸ್ಯ ನಾಮ್ನಾಮಷ್ಟೋತ್ತರಂ ಶತಮ್ ||೨೧||

ಕೃಷ್ಣೇನ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತಾನಾಂ ಗೀತಂ ಗೀತಾಮೃತಂ ಪರಮ್
ಪುರಾ |
ಸ್ತೋತ್ರಂ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಿಯತಮಂ ಶ್ರುತಂ ತಸ್ಮಾನ್ಮಯಾ ಪರಮ್
||೨೨||

ಕೃಷ್ಣನಾಮಾಮೃತಂ ನಾಮ ಪರಮಾನಂದಕಾರಣಮ್ |
ಈತಿ ಬಾಧಾದಿ ದುಃಖಘ್ನಂ ಪರಮಾಯುಷ್ಯವರ್ಧನಮ್ ||೨೩||
(ಪಾ. ಅತ್ಯುಪದ್ರವದೋಷಘ್ನಂ ಪರಮಾಯುಷ್ಯವರ್ಧನಮ್)

ದಾನಂ ವ್ರತಂ ತಪಸ್ವೀರ್ಧಂ ಯತ್ಕೃತಂತ್ವಿಹ ಜನ್ಮನಿ ।
ಜಪತಾಂ ಶೃಣ್ವತಾಮೇತತ್ ಕೋಟಿಕೋಟಿಗುಣಂ ಭವೇತ್
॥೨೪॥

ಪುತ್ರಪ್ರದಮಪುತ್ರಾಣಾಮಗತೀನಾಂ ಗತಿಪ್ರದಮ್ ।
ಧನಾವಹಂ ದರಿದ್ರಾಣಾಂ ಜಯೇಚ್ಛೊನಾಂ ಜಯಾವಹಮ್
॥೨೫॥

ಶಿಶೂನಾಂ ಗೋಕುಲಾನಾಂ ಚ ಪುಷ್ಟಿದಂ ಪುಣ್ಯವರ್ಧನಮ್ ।

ಬಾಲರೋಗಗ್ರಹಾದೀನಾಂ ಶಮನಂ ಶಾಂತಿ ಮುಕ್ತದಮ್
॥೨೬॥

ಸಮಸ್ತಕಾಮದಂ ಸದ್ಯಃ ಕೋಟಿಜನ್ಮಾಘನಾಶನಮ್ ।
ಅಂತೇ ಕೃಷ್ಣಸ್ಮರಣದಂ ಭವತಾಪತ್ರಯಾಪಹಮ್
॥೨೭॥

ಕೃಷ್ಣಾಯ ಯಾದವೇಂದ್ರಾಯ ಜ್ಞಾನಮುದ್ರಾಯ
ಯೋಗಿನೇ
ನಾಥಾಯ ರುಕ್ಮಿಣೀಶಾಯ ನಮೋ ವೇದಾಂತವೇದಿನೇ
॥೨೮॥

ಇಮಂ ಮಂತ್ರಂ ಜಪನ್ ನಿತ್ಯಂ ಪ್ರಜಂಸ್ತಿಷ್ಠನ್ ದಿವಾ ನಿಶಿ ।
ಸರ್ವಗ್ರಹಾನುಗ್ರಹಭಾಕ್ ಸರ್ವಪ್ರಿಯತಮೋ ನರಃ
॥೨೯॥

ಪುತ್ರ ಪೌತ್ರೈಃ ಪರಿವೃತಃ ಸರ್ವಸಿದ್ಧಿಸಮೃದ್ಧಿಮಾನ್ ।
ನಿರ್ವಿಶ್ಯ ಭೋಗಾವಂತೇಽಪಿ ಕೃಷ್ಣಸಾಯುಜ್ಯಮಾಪ್ನುಯಾತ್
॥೩೦॥

॥ ಇತಿ ಶ್ರೀಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಪುರಾಣೇ ಬ್ರಹ್ಮನಾರದ ಸಂವಾದೇ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟೋತ್ತರ ಶತನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಮ್ ॥

೬೬೯

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದ್ವಾದಶನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಮ್

ಶ್ರುಣುಧ್ವಂ ಮುನಯಃ ಸರ್ವೇ ಗೋಪಾಲಸ್ಯ ಮಹಾತ್ಮನಃ |
ಅನಂತಸ್ಯಾಪ್ರಮೇಯಸ್ಯ ನಾಮದ್ವಾದಶಕಂಸ್ತವಮ್ ||೧||

ಅರ್ಜುನಾಯ ಪುರಾ ಗೀತಂ ಗೋಪಾಲೇನ ಮಹಾತ್ಮನಾ |
ದ್ವಾರಕಾಯಾಂ ಪ್ರಾರ್ಥಯತೇ ಯಶೋದಾಯಶ್ಚ
ಸನ್ನಿಧೌ ||೨||

ಅಸ್ಯ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದಿವ್ಯದ್ವಾದಶನಾಮಸ್ತೋತ್ರ ಮಹಾಮಂತ್ರಸ್ಯ
ಫಲಗ್ನ ನಮಃಃ |
ಅನುಷ್ಠಪ್ ಛಂಧಃ || ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪರಮಾತ್ಮಾ ದೇವತಾ ||
ಓಂ ಬೀಜಮ್ |
ಸ್ವಾಹೇತಿ ಶಕ್ತಿಃ | ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ ಪ್ರೀತ್ಯರ್ಥೇ ಜಪೇ
ವಿನಿಯೋಗಃ ||

॥ ಧ್ಯಾನಮ್ ॥

ಜಾನುಭ್ಯಾಮಪಿ ಧಾವಂತಂ ಬಾಹುಭ್ಯಾಮಪಿ ಸುಂದರಮ್ |
ಸ ಕುಂಡಲಾಲಕಂ ಬಾಲಂ ಗೋಪಾಲಂ ಚಿಂತಯೇದುಷಃ ||೧||

ಪ್ರಥಮಂ ತು ಹರಿಂ ವಂದ್ಯಂ ದ್ವಿತೀಯಂ ಕೇಶವಂ ತಥಾ |
ತೃತೀಯಂ ಪದ್ಮನಾಭಂ ತು ಚತುರ್ಥಂ ವಾಮನಂ

ತಥಾ ||೨||

ಪಂಚಮಂ ವೇದಗರ್ಭಂ ಚ ಷಷ್ಠಂ ತು ಮಧುಸೂದನಮ್ |
ಸಪ್ತಮಂ ವಾಸುದೇವಂ ಚ ವರಾಹಂ ಚಾಷ್ಟಮಂ ತಥಾ ||೩||

ನವಮಂ ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷಂ ದಶಮಂ ತು ಜನಾರ್ದನಮ್ |
ಕೃಷ್ಣಮೇಕಾದಶಂ ಪ್ರೋಕ್ಷಂ ದ್ವಾದಶಂ ಶ್ರೀಧರಂ
ತಥಾ ||೪||

ಏತದ್ವಾದಶನಾಮಾನಿ ಮಯಾ ಪ್ರೋಕ್ತಾನಿ ಫಲ್ಗುಣ |
ಕಾಲತ್ರಯೇ ಪರೇದ್ಯಸ್ತು ತಸ್ಯ ಪುಣ್ಯಫಲಂ ಶ್ರುಣು ||೫||

ಚಂದ್ರಾಯಣಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಕನ್ಯಾದಾನ ಶತಸ್ಯ ಚ |
ಅಶ್ವಮೇಧ ಸಹಸ್ರಸ್ಯ ಫಲಮಾಪ್ನೋತಿ ಮಾನವಃ ||೬||

||ಇತಿ ಶ್ರೀಮನ್ಮಹಾಭಾರತೇಽರಣ್ಯ ಪರ್ವಣಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾರ್ಜುನಸಂವಾದೇ |
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣದ್ವಾದಶನಾಮ ಸ್ತೋತ್ರಂ ||

೬೭೦

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕಮ್

ಶ್ರೀ ವಾಸುದೇವ ಮಧುಸೂದನ ಕೃಟಭಾರೇ |

ಲಕ್ಷ್ಮೀಶ ಪಕ್ಷಿವರವಾಹನ ವಾಮನೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮಥಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |

ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರ ತಾಮುಪೈತು

||೧||

ಗೋವಿಂದ ಗೋಕುಲವತೇ ನವನೀತಚೋರ |

ಶ್ರೀನಂದನಂದನ ಮುಕುಂದ ದಯಾಪರೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮಥರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |

ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ||೨||

ನಾರಾಯಣಾಖಿಲಗುಣಾಣ್ಯವ ಸರ್ವವೇದ |

ಪಾರಾಯಣ ಪ್ರಿಯ ಗಜಾಧಿಪಮೋಚಕೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮಥರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |

ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ||೩||

ಅನಂದ ಸಚ್ಚಿದಖಿಲಾತ್ಮಕ ಭಕ್ತವರ್ಗ |

ಸ್ವಾನಂದದಾನ ಚತುರಾಗಮನನ್ನ ತೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮಥರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |

ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ||೪||

ಶ್ರೀಪಾಣತೋಽಧಿಕ ಸುಖಾತ್ಮಕರೂಪ ದೇವ |

ಪ್ರೋದ್ಯದ್ಧಿ ವಾಕರನಿಭಾಚ್ಯುತ ಸದ್ಗುಣೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮಥರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |

ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ||೫||

ವಿಶ್ವಾಂಧಕಾರಿ ಮುಖ ದೈವತವಂದ್ಯ ಶಶ್ವತ್ |

ವಿಶ್ವೋದ್ಭವಸ್ಥಿತಿ ಮೃತಿ ಪ್ರಭೃತಿ ಪದೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮಥರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |

ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು ||೬||

ನಿತ್ಯೈಕರೂಪ ದಶರೂಪ ಸಹಸ್ರಲಕ್ಷಾ |

ನಂತರೂಪ ಶತರೂಪ ವಿರೂಪಕೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |
ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರತಾಮುಪೈತು

||೭||

ಸರ್ವೇಶ ಸರ್ವಗತ ಸರ್ವಶು ಭಾನುರೂಪ |
ಸರ್ವಾಂತರಾತ್ಮಕ ಸದೋದಿತ ಸತ್ಪ್ರಿಯೇತಿ ||

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಮನ್ಮರಣಕಾಲ ಉಪಾಗತೇ ತು |
ತ್ವನ್ನಾಮ ಮದ್ವಚನಗೋಚರಾಮುಪೈತು

||೮||

||ಇತಿ (ಅಡವೀ) ವಿಷ್ಣುತೀರ್ಥಯತಿ ವಿರಚಿತಂ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕಮ್ ||

೨೨೧

೨೨೧

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕಮ್

ವ್ರಜಃ ಮನಃ ಶರಣಂ ಯದುನಂದನಂ ರಜತಪೀಠಪುರ

ಸ್ಥಿತಮಾದರಾತ್ ||

ಭಜಕಲೋಕತತಿಂ ದಯಾನಿಧಿನಿಜಪದಂ ನಯತೀತಿ

ಸದಾಗಮಾಃ || ||೧||

ಅಜಮುಖಾಮರಬ್ಬಂದಸುವಂದಿತಂ ಭುಜಗಶೀರ್ಷವಿಹಾರಿ

ಪದಾಂಬುಜಮ್ ||

ಯಜ ಯಥಾರ್ಥಮನೀಷಿ ಹೃದಾಲಯಂ ತ್ಯಜ ವಿನಶ್ವರ

ದುರ್ವಿಷಯಾನಲಮ್ ||೨||

ವಿಜಯಮಿತ್ರಮಮಂಧ ಧಿಯಾರ್ಚಿತಂ ವ್ರಜಪತಿಂ ಭುಜ

ದಂಡ ಧೃತಾಚಲಮ್ ||

ಸುಜನತಾಫಲದಾನವಿಚಕ್ಷಣಂ ದ್ವಿಜವರಾನನಮಾಶ್ರಯ

ಯಾದವಮ್ ||೩||

ಸೃಜತಿ ಪಾತಿ ಹರತ್ಯಧ ವಿಶ್ವಪಂ ಪ್ಸಜತಯೋಹ್ಯುರಸಾ

ಕಮಲಾಲಯಾಮ್ |

ರುಜುಮಾವಸ್ಯ ಸುಖಂ ಸ್ವಮಸೌ ದಿಶೇದ್ವಿಜನದೇಶ

ಮುಪಾಸ್ವ ಮಧುದ್ವಿಷಮ್ ||೪||

ಗಜರದಾಹತ ಮಲ್ಲಮಮರ್ತ್ಯದೋ ವ್ಯಜನವೀಜಿತಮಕ್ಷಿ

ಜಿತಾಂಬುಜಮ್ |

ಅಜಸಿ ಚೇಚ್ಛ್ರಿಣಂ ಮುರವೈರಿಣಂ ನ ಜನಿಶಾಶವುರೋಗಮ

ದೂಷಣಮ್ ||೫||

ಅಜರನಾಥ ಮಹಾಮದವಾರಣಂ ಭುಜಗನಿವೇಶಸನಾಶಿತ

ಕೇಶಿನಮ್ |

ಸ್ವಜನುರೀಶವರಾಸುರಸಂಹರಂ ವಜ ರಜಸ್ತಮ ಆದಿ

ನಿವೃತ್ತಯೇ ||೬||

ದ್ವಿಜಸುತ ಪ್ರದಮಂಗ ಪಯಶ್ಚರ ಧ್ವಜಜಜನಂ ಸಮರಾಹತ

ಶಾಶ್ರವಮ್ |

ಅಜನಗೇಶತುರಂಗಮಮಾನತ ವ್ರಜಸಮೀಹಿತದಂ ಭಜ

ಯಾದವಮ್ ||೭||

ರಜಕ ಸಾಮ ಕಂಸಮುಖಾಸನ ಸ್ವಜನನೀಜನ ಕಾಮಿತ

ಸೌಖ್ಯದಮ್ |

ರಜನೀನಾಧಕುಲಾಭರಣಂ ಧೃತ ಸ್ವಜಮನಂತಗುಣಂ

ಭಜ ಹೇ ಮನಃ ||೮||

ಯತಮನೀಷ ಹೈದಬ್ಬ ಸುರಾಲಯಃ ಶ್ರಿತ ಸಮೀಹಿತದೋ
ಮಧುಶಾತ್ರವಃ |
ಕೃತಮಿದಂ ಯತಿನಾ ಪರತೇಷ್ವಕಂ ಸುತಮುಖೇಶ್ವತತಿಂ
ದದತೇಹರಿಃ ||೯||

||ಇತಿ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀಸತ್ಯಸಂಧಯತಿ ಕೃತಂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾಷ್ಟಕಮ್||

೬೭೨

(ಮುದ್ದು ನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಆನಂದಭೈರವಿ

ಆದಿತಾಳ

ಎಣ್ಣೆಯ ಪಿಡಿದು ಯಶೋದೇ ನಸುನಗುತಾ
ಸಣ್ಣ ಬಾಲನೆ ಬಾರೆಂದು ಕರೆಯುತಾ || ||ಪ||

ಬರುವ ಮಾತೆಯ ನೋಡಿ ತ್ವರದಿ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ
ಮರಳಿ ಮರಳಿ ನೋಡಿ ಓಡುತಲಿರಲು
ಪರಮಪುರುಷನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ದಣಿಯೆ ಮಾತೆ
ಕರುಣದಿ ನಿಂತಾ ನಸುನಗುತ ಹರಿ || ||೧||

ಅಂಗಳದೊಳಗೆ ನಿಂತ ಬಾಲನ
ಮುಂಗೈ ಪಿಡಿದು ಬಹು ಮುದ್ದಿ ಸುತ ಗೋಪಿ
ಸುಂದರ ಸುಗುಣನ ಪೀರದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಆ-
ನಂದದಿಂದ ಹರಸುತ ಎಣ್ಣೆಯನ್ನೆಚ್ಚಿತ ||

ಆಯುರಾಯೋಗ್ಯದಿ ಐಶ್ವರ್ಯಭೋಗಿಸುತ
ಸೋಳಾಸಾವಿರ ಬಾಲರನಾಳುತ
ಮುದ್ದು ನಿರ್ಮಲ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಷ್ಟಮಹಿಷೇರ ನಹಿತ
ದುಷ್ಟರ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ ಶಿಷ್ಠರ ವಾಲಿಸೆಂದು ||

||೩||

ಪುನಃ

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಮುದ್ದು ನಿಶ್ಚಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀಮತಿ ರುಕ್ಮಿಣೀಬಾಯಿ ಕೃಷ್ಣಾಚಾರ್ಯ ಪಡೆಸಲಾಗಿ ಇವರಲ್ಲಿವೆ. ಆ ದಾಸರ ಅಂತರ್ಯಾಮಿಯೇ ಅದರಲ್ಲಿ ನಿಂತು ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸಿ, ನಿಂತು ಬರೆಯಿಸಿದ್ದಾನೆ ಅವರ ಸಂಬಂಧೀಕರಾದ ಶ್ರೀ ಧೀರೇಂದ್ರ ಗುರುರಾವ್ ದೇಸಾಯಿಯವರು ಕೆಲವು ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ನನಗೆ ಕೊಟ್ಟು, ಭಜನಕೌಸ್ತುಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟಿಸಲು ಅನುಮತಿ ಇತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಕಾಶಕರು ಆಭಾರಿಗಳು.

ಯಶೋದೆಯು ತುಂಟ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಹಿಡಿದು, ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚಿ ಎರೆಯುವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ದಾಸವರ್ಯರು ಹೃದಯಂಗಮವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿರುತ್ತಾರೆ- ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ.

ಸಣ್ಣ ಬಾಲನೆ = ಪುಟ್ಟ ಕೃಷ್ಣನೇ. ಮರಳಿ ಮರಳಿ ನೋಡಿ = ತನ್ನನ್ನು ಬೆನ್ನಟ್ಟಿ ಬರುತ್ತಿರುವ ಯಶೋದೆಯನ್ನು ಓಡುತ್ತಿರುವ ತುಂಟ ಬಾಲನು ಹಿಂದಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ತಿರುಗಿ ನೋಡುತ್ತಾ, ಮುಂದೆ ಮುಂದೆ ಓಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ದಣಿಯೆ ಮಾತೆ = ಯಶೋದೆ ಸ್ಥೂಲಕಾಯದ ಹೆಂಗಸು. ಸೊಂಪಾಗಿ ಬೆಳೆದವಳು. ಆಯುರಾಯೋಗ್ಯದಿ = ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾದ, ನಿತ್ಯನೂ ನೂತನೂ ಆದ ಅಚ್ಯುತನಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಆಯುಸ್ಸು, ಆರೋಗ್ಯವನ್ನು ಕೋರಿ ಎಣ್ಣೆ ಹಚ್ಚುತ್ತಿದ್ದಾಳೆ. ಏನಚ್ಚರಿ ! ಐಶ್ವರ್ಯ

ಭೋಗಿಸುವ = ಪಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನನೂ ಲಕ್ಷ್ಮೀವತಿಯೂ ಆದ
 ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಐಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಹಾರೈಸುತ್ತಾಳೆ ! ಸೋಳಾಸಾವಿರ =
 ೧೬೧೦೦ ಸಂಖ್ಯಾಕವಾದ. ಬಾಲೆರನಾಳುವ = ನರಕಾಸುರನ ಬಂಧನ
 ದಲ್ಲಿದ್ದ ಕನ್ಯಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ವರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ, ಅವರನ್ನೆಲ್ಲಾ ಅವರ ಅಪೇಕ್ಷೆ
 ಯಂತೆ ವಿವಾಹವಾದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಅಷ್ಟಮಹಿಷೇಕ = ಎಂಟುಮಂದಿ
 ಪಟ್ಟ ಮಹಿಷಿಯರ ಸಹಿತ. ಅಲ್ಲಿಗೆ ೧೬೧೦೦+೮=೧೬೧೦೮ ಪತ್ನಿ
 ಯರು. (ಷಣ್ಮಹಿಷಿಯರು-ರುಕ್ಮಿಣಿ-ಸತ್ಯಭಾಮಾ). ದುಷ್ಟರ ಶಿಕ್ಷಿಸಿ
 ಶಿಷ್ಟರ ಸಾಲಿಸಿ = ದುಷ್ಟ ಶಿಕ್ಷಣ, ತದ್ವಾರಾ ಶಿಷ್ಟಪರಿಪಾಲನೆಯೇ
 ಶ್ರೀಹರಿಯ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪವಾದ ಸಂಕಲ್ಪ.

೬೭೩

(ಮುದ್ದು ನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ರೇಗುಪ್ತಿ

ಆದಿತಾಳ

ಒಳಿತಾಗಲಿ-ಒಳಿತಾಗಲಿ-ಒಳಿತಾಗಲಿ ಹರಿಯೆ ||

||ಪ||

ಸುಲಭದೇವ ನಿನ್ನೊಲುಮೆ ದಾಸರ ಪಾದ-

ಧೂಳಿ ಬೀಳಲಿ ಮನಮಂದಿರದಿ-ಎನ್ನ ಮನಮಂದಿರದಿ || ||ಅ||

ಅಂದು ದ್ವಾರಕೆಯೊಳಾನಂದ ವಿನೋದದಿ

ಇಂದಿರರಮಣ ಪೂಜೆಗೆಂದು ಕುಳಿತಿರಲು

ಬಂದನಾಗಲೆ ನಾರದಮುನಿ ವೀಣೆ ಆ-

ನಂದದಿ ಮೀಟುತ-ಹರ ಮಹಿಮೆ ಪಾಡುತ ||

||೧||

ಅಮ್ಮ ರುಕ್ಮಿಣಿದೇವಿ ಬೊಮ್ಮನ
ಸಮಯವೇನೆಂದು ಕೇಳಿದ-ನಮಿಸುತ ಮುನಿಯ
ನಿವೃತ್ತ ನಾರಾಯಣನು ದೇವರ ಪೂಜೆಗೆಂದು
ಕುಳಿತಿರುವಾಗ ಬನ್ನಿರಿ ನೋಡಲು ||

||೨||

ಅಂದಮಾತನು ಕೇಳಿ ಮುನಿಯು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿ
ಬಂದು ನೋಡಿದನಾಗ ವಜ್ರಸಂಪುಟವಾ
ತಂದ-ಇದೇನಿದೇನೆನಲು ಇದೇ
ನಿಮ್ಮಂಥವ ಪಾದಧೂಳಿ ಎಂದಾ ||

||೩||

ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವರ ದೇವ ನೀನೆಂಬೋದು
ಅಮ್ಮ ಮಹಾಲಕುಮಿಯು ಕರೆದು ತೋರಿದಳೆನಗೆ
ಸುಮ್ಮನೆ ಬರುವುದೇ-ಜ್ಞಾನ ಭಕ್ತಿಯು
ರಮ್ಮರಮಣ ನಿಮ್ಮ ಕರುಣವಾಗದ ವಿನಾ ||

||೪||

ದ್ವಂದ್ವಪಾದಕೆ ವಂದಿಸಿ ಶ್ರೀಮದ್ಧಿವಿತ್ಥಲನಾ
ನಂದಮಹಿಮೆ ಕೊಂಡಾಡುತ ಪೊರಟು
ಇಂದಿರೇಶನೆ ಸರ್ವೋತ್ತಮವೋತ್ತಮ
ನೆಂದು ಸಾರಿದಾ ಈರೇಳು ಲೋಕದಿ ಸಂಚರಿಸುತಾ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಇದೊಂದು ಸುಂದರವಾದ ಸಂದರ್ಭವಿಶೇಷ. ಒಮ್ಮೆ ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಪೂಜಾಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ದೇವಪೂಜಾಮಗ್ನನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆ
ಸಮಯಕ್ಕೆ ತ್ರಿಲೋಕಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ನಾರದಮುನಿಗಳು ಆಗಮಿಸಿದ್ದಾರೆ.
ರುಕ್ಮಿಣಿದೇವಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ದೇವಿಯು

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಹರಿ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆಂದು ತಿಳಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ನಾರದರು ಪೂಜಾ ಮಂದಿರಕ್ಕೆ ಧಾವಿಸಿದರು. ಅಲ್ಲಿ ಅವರು ಕಂಡ ದೃಶ್ಯವೇನು? ಒಂದು ಪಜ್ಜಸಂಪುಷ್ಪವನ್ನು ಎದುರಿಗೆ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಆ ತ್ರಿಲೋಕಪೂಜ್ಯ! ಆದೇನೆಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದ್ದಾರೆ-ನಾರದರು. ಪಜ್ಜವ ಸಂಪುಷ್ಪದ ಮುಚ್ಚಳವನ್ನು ತೆರೆದು, ಅದರಲ್ಲಿದ್ದ ಹರಿದಾಸರಚರಣಧೂಳಿಯನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಆ ಚಕ್ರಪಾಣಿ. ಹರಿದಾಸರ ಚರಣರಜಪೂಜಕನಾದ ಆ ಕರುಣಾಮಯನ ಭಕ್ತವಾತ್ಸಲ್ಯವೆಂತಹುದು !

ಒಳಿತಾಗಲಿ = ಶುಭವಾಗಲೆಂದು ಹಾರೈಸುತ್ತಾರೆ. ನಿನ್ನೊಲುವು = ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹ. ಮನನಂದಿರದಿ = ನನ್ನ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಹರಿದಾಸರ ಪಾದಧೂಳಿ ಬೀಳಲಿ. ಅದರಿಂದ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸು ಪಾವನವಾಗಲಿ-ಎಂದು ದಾಸರ ಹಂಬಲ ವಿನೋದದಿ = ಲೀಲೆಯಿಂದ (ಅವನ ಸಕಲವ್ಯಾಪಾರಗಳೂ ಲೀಲಾಯುಕ್ತವೇ). ಅಮ್ಮ = ಜಗದಂಬೆ ಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ. ಬೊಮ್ಮನ ಸಮಯವೇನೆಂದು = ಪರ ಬ್ರಹ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಮಯ ಏನು ? -ಎಂದು ನಾರದರು ರುಕ್ಮಿಣಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯ ದೇವರ - ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮರಣರ ಹಿತ ರಕ್ಷಣೆಯೇ ತನ್ನ ಧ್ಯೇಯವೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಆ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ. ರಮ್ಮೆ ರಮಣ = ರಮಾಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಸರ್ವೋತ್ತಮೋತ್ತಮನೆಂದು = ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನೂ ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಪುರುಷಪೂಜಿತಪಾದನೂ ಆದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದೇವತಾ-ಎಂಬ ಸಾರುತ್ತಾ ಹೊರಟರು ನಾರದ ಮುನಿಗಳು.

೬೭೪

(ಹನುಮೇಶನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸುಧ್ಯನಾನತಿ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಗಾನಲೋಲನಾದ-ಶ್ರೀನಿವಾಸನಾ-ಸರ್ವೇಶನಾ

ಗಾನದಿಂ ಭಜನೆ ಮಾಡೋ-ಜಾನಕೀಯ ರಮಣನಾ ||

||ಪ||

ಮಲಗಿ ಪಾಡೆ ಮುರಲೀಧರನು-ಒಲಿದು ಕುಳಿತು ಕೇಳ್ವನೋ

ಕುಳಿತು ಪಾಡೆ ನಿಲುವ-ನಿಂದರೆ ನಲಿವನೋ-ತಾ ಒಲಿವನೋ ||

||೧||

ಬಾಲನಾ-ಗೋಪಾಲನಾ-ಸುಶೀಲನಾ-ಕೃಪಾಲನಾ

ನೀಲಮೇಘ-ಲಕುಮೀಲೋಲನಾ-ವಿಶಾಲನಾ ||

||೨||

ನಿತ್ಯನಾ-ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾ-ಪರಮಾತ್ಮ ಸಕಲವ್ಯಾವೃತ್ತನಾ

ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ನಿರುತ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತನಾ-ಸ್ವರಕ್ತನಾ ||

||೩||

ಆನಂದನಾ-ದಯವೃಂದನಾ-ಮುಕುಂದನಾ

ಚಂದ್ರಕುಲಕೇ ಇಂದ್ರನಾ-ಉಪೇಂದ್ರನಾ-ಗೋವಿಂದನಾ ||

||೪||

ಧೀರನಾ-ಗಂಭೀರನಾ-ಯದುವೀರನಾ-ದಧಿಚೋರನಾ

ಮಾರಜನಕ ಪರದ-ಶ್ರೀಹನುಮೇಶನಿತ್ಯ ಲಾರಾಯನಾ ||

||೫||

ಛಂದಃ

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :-

ಧಾರವಾಡಜಿಲ್ಲೆಯ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಹರಿದಾಸರುಗಳ ಪೈಕಿ ಶ್ರೀಹನುಮೇಶನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಗರು ಒಬ್ಬರು. ದಾಸಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಇವರ

ನ್ದಾನವನ್ನು ಭದ್ರಪಡಿಸುವವರೆಂದರೆ ಆಗಿನ ಶ್ರೀಮದುತ್ತರಾದಿ ಮರಾಢೀಶ ರಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀ ಸತ್ಯಜ್ಞಾನತೀರ್ಥಶ್ರೀಸಾದಂಗಳವರು ಈ ದಾಸವ ಬಗ್ಗೆ ರೇಣ್ಯರು ಅನೇಕ ಪದ-ಪದ್ಯ-ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದರ ಜೊತೆಗೆ ಶ್ರೀಮಜ್ಜಗನ್ನಾಧದಾಸವರ್ಯರ ಮೇರುಕೃತಿರತ್ನ ಹರಿಕಥಾನ್ವಿತಸಾರದ ವಿವರವಾಗಿ ಸಕಲರಿಗೂ ತಿಳಿಯುವಂತೆ ಟೀಕೆಯನ್ನು ಬರೆದು, ಶ್ರೀಹರಿವಾಯು ಗಳ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಇದರಂತೆಯೇ “ಸುಂದರಕಾಂಡ ರಾಮಾ ಯಣ” ವನ್ನು ಕಾವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಶ್ರೀರಾಘ ವೇಂದ್ರಗುರುನಾರ್ವಾಹಿಮರ ನೋತ್ಪದ ಕನ್ನಡ ಆರ್ಥವನ್ನೂ ಸಹ ಬರೆ ದಿದ್ದಾರೆ. ಇವರ ಸಾಹಿತ್ಯಕೃತಿಗಳು ಧಾರವಾಡ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವರ ಶಿಷ್ಯ ವರ್ಗದವರಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿವೆ-

ಗಾನಲೋಲನಾ = ಸಂಗೀತಲೋಲನ (ನಾಮಗಾನಪ್ರಿಯ),
 ಸರ್ವೇಶನಾ = ಸಕಲಕ್ಕೂ ನಿಯಾಮಕ. ಸುಶೀಲನಾ = ಶುಭಚರಿತನ
 ವಿಶಾಲನಾ = ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತವಾದ ವಿರೂಢ್ರೂಪನನ್ನು. ನಿತ್ಯನಾ =
 ಶಶ್ವದೇಕಪ್ರಕಾರನಾಗಿರುವ ಶಾಶ್ವತಮೂರ್ತಿ (ಚತುರ್ವಿಧನಾಶರಹಿತನು)
 ನಿರ್ಲಿಪ್ತನಾ = ಜಡಜೀವರುಗಳಿಂದ ಅತ್ಯಂತ ವಿಲಕ್ಷಣನಾದವನು.
 ಆನಂದನಾ = ಆನಂದಪೂರ್ಣನು. ಮುಕುಂದನಾ = ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನು.
 ಚಂದ್ರಕುಲಕೆ ಇಂದ್ರನಾ = ಚಂದ್ರಕುಲಶೇಖರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
 ಉಪೇಂದ್ರನಾ = ಇಂದ್ರನ ತಮ್ಮನಾಗಿ ಇಂದ್ರಪಟ್ಟವನ್ನು ಉಪೇಂದ್ರ
 ನಾಮಕನಾಗಿ ಆಳ್ವ ಶ್ರೀವಾಮನಮೂರ್ತಿ. ಮಾರೇಜನಕೆ = ಮನ್ಮಥನ
 ತಂದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಪಿತ). ನರದಭಿಕ್ತರ ಇಷ್ಟಾರ್ಥದಾಯಕನು.

೬೭೫

(ಜಯೇಶನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ಸುನ್ನಿ ಮುಟ್ಟಿ

ಆದಿತಾಳ

ಗೋಕುಲೇಶ ಎನ್ನ ದೋಷ-ಭೀಕರಾವ ನೆನಸಲಾರೆ
ಸಾಕು ಸಾಕು ಕ್ಷೇಮಕರ್ತ-ಶರಣು ಶ್ರೀಶನೇ ||

||ಪ||

ಅಮಿತ ಅಭಯದಾತ-ವಾತಹೃದಯ

ಕಮಲ ಸೂರ್ಯ ಶರಣು

ಅಮಿತಬಂಧು-ಕರುಣಾ ಸಿಂಧು-ಮುದದಿ ಪಾಲಿನೋ |

ವಿಮಲ ಮಾಡು ಹೃದಯ ಎನ್ನ

ಶ್ರಮದ ಸಿಂಧು ಬತ್ತಿಸಯ್ಯ

ಭ್ರಮೆಯ ಕಳೆದು-ಭಾಗ್ಯ ನೀಡು-ನೈಜ ಕರುಣದೀ || ||೦||

ಖ್ಯಾತ ಕೀರ್ತಿವಂತ-ಸತತ

ಭೂತನಾಥ ಸಖನೆ ಎನ್ನ

ಆತುರಕ್ಕೆ ಒದಗಿ ಸಲಹೋ-ಆರ್ಯಮಂದಿರಾ

ಯಾತರವನು ಅಲ್ಲ ನಾನು

ಪ್ರಾತ್ಯ ಮನದ ಸ್ವಪಚ ದೀನ

ನಾಥ ದೂತರಂಘ್ರ ಧೂಳಿ-ರಕ್ಷಿಸೋ ||

||೨||

ಕೃಷ್ಣ ನಿನಗೆ-ಸತತ ನಮ್ಮ

ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿ ಮುಖ್ಯವೆಂದು

ಶಿಷ್ಯನಾಥ ಮಧ್ವ ಮುನಿಯು ಪೇಳಿಹನು ಲಾಲಿನೋ |

ಇಷ್ಟದಾತ ಅರಿಷ್ಟಹರಣ

ನಿಷ್ಠೆಯೇವ ಜಯೇಶನಿತ್ಯಲ

ತುಷ್ಟನಾಗಿ ಮಾತನಾಡು-ತಡವ ಮಾಡದೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಜಯೇಶನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯ ಶ್ರೀ ಅಚ್ಯುತೇ ವೆಂಕಟರಾಯರ (ಕಚ್ಚೇಮನೆ-ಮೈಸೂರು)ಸುಂದರ ಕೀರ್ತನ ಸಾಹಿತ್ಯವಿದು. ಗೋಕುಲೇಶನಾದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾ, ತಮ್ಮ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನ ಅಡಿದಾವರೆ ಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ. “ತತ್ತ್ವಸುವ್ಯಾಲಿ”- ಯನ್ನು ಹೇಳುವ “ತತ್ವಮಟ್ಟ” ನಲ್ಲಿ ಈ ಕೀರ್ತನೆಯನ್ನು ಹಾಡಬೇಕು. ವೃಂದಗಾನದಲ್ಲಿ ಹಾಡಿದದರೆ, ಅಮೋಘವಾಗಿರುವುದು.

ಗೋಕುಲೇಶ ಗೋಕುಲದ ಪ್ರಭುದಾದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ. ದೋಷ ಭೀಕರಾವ = ಭಯಂಕರವಾದ ದೋಷಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ಕ್ಷೇಮಕರ್ತ = ಸಜ್ಜನರ ಕ್ಷೇಮ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿರುವ ಕ್ಷಮಾಪತಿ, ಶ್ರೀಶನೇ = ರಮಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಮುಖ್ಯನಿಯಾಮಕನು. ಅನಿತ = ಮಿತಿ ಯಿಲ್ಲದ (ಅಪಾರವಾದ), ವಾತಹೃದಯಕಮಲ ಸೂರ್ಯ = ಶ್ರೀ ವಾಯುದೇವರ ಹೃದಯಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಸದೃಶನಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿ. ಅನಿತ ಬಂಧು = ಪರಮಾಪ್ತ ಬಂಧು (ಜೀವರ ಬಿಂಬರೂಪ). ನಂದಿನಿ = ಸಂತೋಷದಿಂದ ಅನುಗ್ರಹಿಸಿ. ವಿನುಲ ನಾಡು = ಎನ್ನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪವಿತ್ರೀಕರಿಸು. ಶ್ರಮದಸಿಂಧು ಬತ್ತಿಸಯ್ಯ = ಕಷ್ಟತಮವಾದ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಈ ದುಸ್ತರವಾದ ಸಮುದ್ರವನ್ನು ಬತ್ತಿಸು -ಅಂದರೆ ಭವ ಸಾಗರಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನೀನು. ಭ್ರಮೆಯ ಕಳೆದು = ಅಹಂಕರ್ತೃತ್ವ ರೂಪವಾದ ಸ್ವಾಭಿಮಾನವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಭಾಗ್ಯ ನೀಡು = ನಿನ್ನ ಸಂದರ್ಶನದ ಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಕೊಡು (ಅಪರೋಕ್ಷ) ನೈಜ ಕರುಣದೀ = ನಿನ್ನ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ ದಯೆಯಿಂದ. ನೀನೇ ಕರುಣಿಸಬೇಕೇವೆನಹ ಬೇರೆ ಅನ್ಯಥಾ ಮಾರ್ಗವಿಲ್ಲ. ಖ್ಯಾತ ಕೀರ್ತಿವಂತ = ಅಪಾರ ಮಹಿಮಾ ಸಂಪನ್ನ ಭೂತನಾಥ ಸಖಿನಿ = ರುದ್ರದೇವರ ಮಿತ್ರನೆ (ಭೂತನಾಥ-ಪ್ರಮಥ ಗಣ

ಗಳ ಒಡೆಯರಾದ ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು). ಆತುರಕ್ಕೆ = ಅವಸರಕ್ಕೆ (ನಮಯಕ್ಕೆ). ಅರ್ಯಮಂದಿರಾ = ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ಅಂತರಂಗಸ್ಥಾನೇ, (ಹುದ್ಗು ಹಾನಿವಾಸಿಯೇ). ಪ್ರಾತ್ಯಮನದ ಸ್ವಪಚ = ಮಲಿನವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಭಾವನೆಗಳಿಂದ ಆಶುದ್ಧನಾಗಿದ್ದೇನೆ. ದೀನನಾಥ = ಶರಣಾಗತ ವತ್ಸಲ. ದೂತರಂಘ್ರಿ ಧೂಳಿ = ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರ ಕಾಲಿನ ಧೂಳಿಯನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸು. ಇಷ್ಟಸಿದ್ಧಿ = ಮನೋಭಿಲಾಷೆ-ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಸ್ಮರಣೆ-ಇದೇ ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ ಏಕಾಂತ ಭಕ್ತಿನ ಹಂಬಲ. ಮಧ್ಯಮುನಿಯು ಪೇಳಿಹನು = ಶ್ರೀ ಗುರುಮಧ್ಯರು ವಿಷ್ಣುವಾರಮ್ಯವನ್ನೂ, ಭಕ್ತಿಮಾರ್ಗದಿಂದಲೇ ಅವನು ಲಭ್ಯನೆಂದೂ-ಶಾಸ್ತ್ರದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖಿಸಿ, ಉದ್ಘೋಷಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇಷ್ಟದಾತ = ನಮ್ಮ ಮನದ ಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಕೊಡುವ, ಆರಿಷ್ಟಹರಣ = ನಮ್ಮ ಸತ್ಸಾಧನೆಗೆ ಪ್ರತಿಬಂಧಕವಾಗಿರುವ ಅನಿಷ್ಟವಸ್ತುಗಳನ್ನೆಲ್ಲಾ ಪರಿಹರಿಸುವ. ನಿಷ್ಕೆಯೀನ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪಾದಕಂಜಗಳಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಜ್ಞಾನಭಕ್ತಿಗಳನ್ನು ನೀಡುವ. ತುಷ್ಟನಾಗಿ = ಅನುಗ್ರಹಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಪ್ರಸನ್ನನಾಗಿ.

೬೭೫

(ಜಯೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಖಡಕು

ಆದಿತಾಳ

ಯದುನಾಥ-ಯದುನಾಥ ||

||ಪ||

ಯದುನಾಥ ತಾ ಮುರಳಿಗಾನ

ತಾ ಮಾಡುತ ನಿಂತ ನಿಧಾನ

ಮಧುರಾಮೃತ ಆರ್ಯರ ಕರುಣಾ
ಸಿಂಧೂದ್ಭವ ಸೋಮ-ಸದ್ಗುಣಪೂರ್ಣ ||

|| ಅ ||

ಆದಿಪುರುಷ ಕಲ್ಯಾಣನಿಧಿ ಈತ
ಅತ್ಮಪ್ರದ ಭಕ್ತರಿಗೀವ ದಾತ
ಮೋದ ಪ್ರಮೋದದಾಯಕ ವಿಖ್ಯಾತ
ಮಂದರೋದ್ಧರ ಮುಕುಂದ ಮುಕುತಾರ್ಥ
ಸಾಧು ಭಕ್ತಪರಾಯಣ ಪ್ರಭು ಸತತಾ
ಸಾಧಿಸುವ ಅವರಿಷ್ಟಾರ್ಥವ ತಾ ನಿರುತಾ
ಸಾಧು ಬಾಧಕರೆಂಬ ಕುಲಘಾತ
ಸಂತತ ತಾನಾಗಿಪ್ಪ ಶ್ರೀನಾಥ ||

ಬೋಧಮಯ ಮಂಗಳ ಸುಗುಣಾನಂದ
ವೇದರಾಶಿಗೆ ಸಿಗದ ಶ್ರೀಮಂತಾ
ನಾದಿಯ ಸ್ವಾಂತ ಧ್ವಾಂತ ನಿಹಂತಾ
ನಾದ ವಿಬುಧವರೇಣ್ಯ ವಿಧೀರಪಿತ
ಶ್ರೀದ ಭಕ್ತ ಪಪಿಪಂಜರನವರತ
ವಾದಪಲ್ಲವ ನಖತತಿಗಳ ಸಾಲೂ
ವಾದತಳಾರುಣ ರುಚಿರರೇಖೆಗಳೂ
ಶ್ರೀದೇವಿ ಬಲು ಮೋದದಿ ಪಿಡಿದಿಪ್ಪಾ
ಶ್ರೀಕರಾಂಗುಳಿ ಸುಂದರ ವನಗುಲ್ಬ
ಮೋದದಾಯಕ ಮಂಗಳ ಪೊಂಗಿಜ್ಜಿ
ನಾದ ಪೆಂಡೆ ಪಾಡಗದ ಸಿಂಹಜ್ಜಿ ||

ಸ್ವರ್ಧನನಿಪಿತ ಗೋವರ್ಧನಧರ ಫಣಿ
ಮರ್ಧನ ಮಾರುಣತಳಪಾದಾ
ಭದ್ರ ಪಂಕಜಳೋದಿತಿ ಸುಜನರ

ನಿರ್ಧರ ಪೊರೆವುದು ಸಾರ
ಸಿದ್ಧದಿ ವಿಧಿ ರುದ್ರ ಹೃದ್ವನಜಭದ್ರ
ಗದ್ದುಗೆ ನಿಂತ ಪ್ರಮೋದ ||

ಅಸುರಾರ್ಧನ ವಿಬುಧರ
ವರ್ಧನ ಜಗವಳಿದದ್ಭುತ ವಿಕ್ರಮಪಾದ
ಅಚ್ಚಾಧಿಕರ ಹರ ಆಮೋದಾ
ವ್ರಜಗೋದನಗಳ ಬಲು ಕಾದ
ಪರಮಾದರಕರ ಸುಸ್ವಾದ
ಶ್ರತಿ ಬೋಧಿಪ ಪೌರಪ್ರಸಾದ-ಉದಾರ
ಉದಾರ-ಸುರುಚಿರಾಕಾರ
ಶುಭತಮ ಸಮೀರ
ಸಂಜನಕಾಧಾರ ಕಲ್ಯಾಣಸಾರ
ಅಮೃತದಾಗಾರಾ
ಖಚಿತ ತಿಳಿಪಾದ ವಿಭವ ಧಾಮ
ಆರ್ತರಾದವರಿಗೆ ಸುಕ್ಷೇಮ-ಸುಕ್ಷೇಮ ||

||೧||

ನೀಲರತ್ನಪ್ರಭೆಗಳ ಧಿಕ್ಕಾರ
ನಿರವಧಿಕಲಾವಣ್ಯ ಲಕ್ಷ್ಮೀಶರೀರ
ನೀಲಪೆರಡು ಜಂಘೆ ವಲಯಾಕಾರ
ನಾಚಿಸುವುದು ಸಕಲ ಸತ್ಪದಸಾರ
ಕೇಳಿ ಜಾನು ಜಂಘೆ ಕಟಿ ಪಟುತರಾ
ಪೋಲಿಕಿಲ್ಲದ ಸುಂದರ ಮನೋಹರ
ಮೇಲು ಹಾಟಕಾಂಬರದಲಂಕಾರ
ಮ್ಯಾಲೆ ತಾರಾಗಣ ಘಟಿತ ಉಡಿದಾರ
ಬಾಲಜರರ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಾಧಾರ
ಬಿಸಜನಾಭಿಯಿಂದಲಜನವತಾರ

ಸಾಲು ತ್ರಿವಳಿ ಸಿರಿವಕ್ಷವಿಸ್ತಾರ
 ಸಾಂದ್ರ ಸಂಪದ ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿಧಾರ
 ಪೋಲುವ ದಳೆ ಕರಿಕುಂಭ ಕಂಧರಾ
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಪಡಿದ ಕರಗಳು ದಾರ
 ಶಂಖಪೋಲ್ವ ಕಂಠದೊಳು ಮಣಿಹಾರ
 ನೀಲವಜ್ರ ಕೆಂಪು ಮುತ್ತುಗಳ್ಳಾರ
 ನಿಗಮವೇದ್ಯನ ಅದ್ಭುತ ಶೃಂಗಾರ ||

ಲೋಲಕುಂಡಲ ಶಶಿಮುಖ ಮಂಡಲವೂ
 ಲೋಕ ಬೆಳಗುವಾನಂದ ಮಂದಿರವೂ
 ಫಾಲದಿ ಕಲ್ಯಾಣಾಲಯ ತಿಲಕ
 ಸುನೀಲ ಕುಂತಳ ಶ್ರೀಜಾಲ
 ಮ್ಯಾಲೆ ಮಕುಟ ರವಿಪ್ರಭೆ ಧಾಳ
 ಶ್ರೀಲೋಲ-ಶ್ರೀಲೋಲ-ವನಮಾಲ
 ಲೋಲಾನಂದ ವಿಶಾಲನೇತ್ರ ಅಮೃತಕಳಾ
 ಶ್ರೀನೀಲ ಚಂಪಕವ ಪೋಲುವ ನಾಸಿಕ
 ಘಾಳಿ ಸೌರಭಗಳಾ ||

ಜಾಲೇಳುಲೋಕಕೆ ಮಂಗಳ
 ತಾಂಬೂಲವದನ ಸಿರಿಕಮಲಾ
 ಉಡುಸಾಲು ದಂತಗಳು ವಿಮಲ
 ಅರುಣಾಲಯ ಸವಿ ಅಧರವೆಲಾ ||
 ಉಲ್ಲಾಸ-ಉಲ್ಲಾಸ-ಮುಖಮಂದಹಾಸ
 ಚಂದ್ರ ಶತಭಾಸಕ್ಷ್ಮಧರಕೋಶ
 ಭಕ್ತಾರ್ತಿನಾಶ-ಅನಂತಕಲಶ
 ಗಂಭೀರ-ಕೋಮಲಕರ ಚೆಲ್ವ
 ಲೋಕಪಾಲಕರನೆಲ್ಲ ಆಳ್ವ ||

ಘಾತಿಸಿ ಖಳದುರ್ವ್ಯಾತ ಬಲು ಮರೆವಾ
ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಿಗಿವಾ
ಸ್ಪೂರ್ತಿ ಮುತ್ತು ರತ್ನಭಾಪುರಿ ಎಸೆವಾ
ಸುಕುಮಾರ ಮಂಗಳ ಮಣಿಯಂತಿರುವಾ ||

ಮಾತಂಗಸೊಂಡಿಲ ಪೋಲ್ವ
ಮಹಿತಬಾಹು ಭುಜಕೀರ್ತಿಗಳ ವಿಭವಾ
ಜಾತರೂಪ ಕಡಗ ಸರಪಳಿ ದಿವ್ಯಾ
ಜಗನ್ನಾಥ ಕರಗಳಲಿ ಧರಿಸಿರುವ
ಧಾತರುದ್ರಸುರರು ಮಸ್ತಕದಿಡುವಾ
ದಿವ್ಯ ಕೋಮಲಕರಾಬ್ಜಗಳ ದೇವ
ದಾತ ಚತುರ್ದಶಲೋಕವ ಪೊರೆವಾ
ದಾನಮಾಳ್ವ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷವ ಪೋಲ್ವ
ಆರ್ತರ ಹೃತ್ತಾವವ ಶಾಂತಿಯಗೈವ
ಕೇತಕಿ ಚಿಗುರುಗಳಂದದಿ ಸರಳೂ
ಕೋಮಲ ಸುಂದರ ದಶಬೇರಳೂ
ಶೀತಾಂಬುಗಳ ಪೋಲ್ವ ನವಿಪಂಕ್ತಿ
ಶ್ರೀರತ್ನದೀಪ್ತ ಉಗುರುಗಳ ಕಾಂತಿ
ಹೃತ್ತಮಸಹ್ರದ ಬತ್ತಿಸುವ ಪ್ರೇಮ
ಹಾಸ ಬೆಳಗುವುದು ಅವಿಳಾಂತರ ಧಾಮ
ವತ್ತಿಲಿ ಯದುಬಲ ವರ್ತಿಸಿ ಶ್ರೀ ಭೂ
ನಿತ್ಯಮುಕ್ತವಾರಿಗಳೂ ಬಲು
ಭೃತ್ಯ ವತ್ಸಲನ ನಿತ್ಯಮಂಗಳ ಸು
ಕೀರ್ತಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಗಳೂ
ಪುರುಷಾರ್ಥ ಸೌಭಾಗ್ಯವ್ರತಸಾಗರ ಕೆ

ಪಾತ್ರ ಭೂತೆ ಜ್ಯೋತಿಗಳೂ
ಪರಮಾರ್ಥವ ನೀಡಲು
ಪತಿಮುಖ ನೋಡುವ
ಎಡಬಲದಲಿ ಬೆಳಗುವಳೂ
ಸರ್ವೋತ್ತಮನನು ಬೆರೆಸಿಹಳು
ಜೀವೋತ್ತಮನಲಿ ದಯಸರಳು
ಅವನಾತುಮದಲಿ ನೆಲೆಸಿಹಳು ||

ಪತಿಯುಕ್ತಳಾಗಿ ಮೆರೆಯುವಳು-ಸುರವ್ರಾತ
ಸುರವ್ರಾತ ಸೇವಿತರುನೀತ-ಪತಿಪತ್ನಿ ಭೂತ
ರತ್ನಪೀರಸ್ಸ ಮ್ಮಾಲೆ ಛತ್ರಿ ಪ್ಲೇತ
ಈ ತೆರದಿ ಧ್ಯಾತ-ಜಯೇಶನಿತ್ಥಲ ನಮ್ಮ
ಮಾತುಮೀರನವ ನೋಡು ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಜಯೇಶನಿತ್ಥಲಾಂಕಿತೆ ದಾಸವರೇಣ್ಯರ ಇನ್ನೊಂದು ಸುಂದರ
ಬಂಧುರ ಸಾಹಿತ್ಯವಿಶೇಷವಿದು. ಇದು ಗದ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿದೆ. “ದ್ವಾರಕಾ
ಪುರದ ವರ್ಣನೆ”ಯಂತೆ ಹೇಳುವ ಶೈಲಿ. ರಾಗ-ಖಡಕು. ಎಡಬಿಡದೆ
ನಿರಂತರವಾಗಿ ಉತ್ತಮ ರಾಗವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರೆ, ಮೈನವಿರೇಳು
ವುದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ನರ್ತಿಸುವುವು.

ಯದುನಾಥ = ಯದುಕುಲ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮುರಳೀ
ಗಾನ = ಕೊಳಲಿನ ನಾದ. ಮಧುರಾನ್ಮತ = ಅವನ ಅಧರಾಮೃತ
ಬಹು ಮಧುರ. ವೇಣುವಿನ ಇಂಚೆರವು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಸೋಪಾನ. ಆರ್ಯರೆ
= ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಕರುಣಾಸಿಂಧೂದ್ಭವ ಸೋನು = ಕಾರುಣ್ಯ

ಮೆಂಬ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಚಂದ್ರನ ಸದೃಶ. ಅಂದರೆ, ಶ್ರೀಹರಿಯು ಕರುಣಾವಾರಿಧಿ ನೋಮನು. ಸದ್ಗುಣಪೂರ್ಣ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಅದಿಪುರುಷ = ಅದಿಮೂಲ. ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಾಂತ ದಿವ್ಯಾವಾರಗಳಿಗೆ ತಾನೇ ಪ್ರಧಾನಕಾರಣನು. ಕಲ್ಯಾಣನಿಧಿ = ಮಂಗಳದ ನೆಲೆ. ಅತ್ಮಪ್ರದ = ತನ್ನ ವಿಕಾಂತಭಕ್ತರಿಗೆ ತನ್ನ ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯವೆಂಬ ಅನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವ ದಯಾನಿಧಿ. ಮೋದ ಪ್ರಮೋದದಾಯಕ = ಭಕ್ತರಿಗೆ ಇದವಲ್ಲಿ ಅನಂದ-ಪರದಲ್ಲಿ ಶಾಶ್ವತ ಪಾದ ಮುಕ್ತಿಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮುಕುಂದನು. ವಿಖ್ಯಾತ = ಕೀರ್ತಿವಂತ-ಪ್ರಖ್ಯಾತಪುರುಷನು. ಮಂದರೋದ್ಧರ = ಸಮುದ್ರ ಮಥನಸಮಯದಲ್ಲಿ ಕೂರ್ಮರೂಪವಿಂದ ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಡುಬ್ಬದ ಮೇಲೆ ಹೂತ್ತ ಭಕ್ತದತ್ಸಲನು. ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನು. ಸರಾಯಣಪ್ರಭು = ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ನಿರಂತರಧ್ಯಾನಕ್ಕೆ ಮುಖ್ಯವಿಷಯನು. ಸಾಧು ಬಾಧಕರೆಂಬ = ನಜ್ಜನರಿಗೆ ಹಿಂಸೆ ಕೊಡುವ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯರ ಕುಲವನ್ನೇ ನಾಶಪಡಿಸುವ ಅಸುರಾರಿ. ಬೋಧನೆಯ = ಮುಖ್ಯಉಪದೇಶಕ. ವೇದರಾಶಿಗೆ ಸಿಗದ = ವೇದಾಂತೀತನಾದ (ವೇದಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದಲೂ ಅವನ ಅಪಾರಗುಣಗಳನ್ನು ಸಾಕಲೈನ ತಿಳಿಯಲನಾಡ್ಯ). ಶ್ರೀಮಂತ = ಷಡ್ಗುಣೈಶ್ವರ್ಯಸಂಪನ್ನ. ಅನಾದಿಯ ಸ್ವಾಂತ ಧ್ವಾಂತ ನಿಹಂತಾ = ಸ್ವರೂಪದೇಹಕ್ಕೆ ಅವರ್ಕವಾಗಿರುವ ಅನಾದಿಲಿಂಗದೇಹವು ಉಪಾಧಿಯು. ಅದರಿಂದ ಜನ್ಮವಾದ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಉಪಾಧಿಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಮಹಾಮಹಿಮನು. ವಿಬುಧವರೇಣ್ಯ = ದೇವೋ ದೇವೋತ್ತಮನು. ವಿಧಿ ಈರಪಿತ = ಬ್ರಹ್ಮ ವಾಯುಗಳ ಜನಕನು. (ಮಯಾರಮಣ ವಾಸುದೇವನಿಂದ ವಿರಿಂಚಿನಾಮಕ ಬ್ರಹ್ಮನ ಉತ್ಪತ್ತಿ. ಜಯಾಪತಿ ಸಂಕರ್ಷಣನಿಂದ ಸೂತ್ರನಾಮಕ ವಾಯುದೇವರ ಉತ್ಪತ್ತಿ). ಶ್ರೀದ = ಶುಭಪ್ರದ. ಭಕ್ತ ಸೆವಿಸಂಜರನನವರತ = ಎಡಬಿಡದೆ ತನ್ನ ಭಕ್ತರಿಗೆ ವಜ್ರಪಂಜರನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಪಾದಪಲ್ಲವ ನಖ ತತಿಗಳ =

ಕೋಮಲವಾದ ಚರಣಾವಿಂದಗಳ ಉಗುರುಗಳ ಕಾಂತಿಯು ಕೋಟಿ ಚಂದ್ರಪ್ರಭೆಗಳಂತಿದೆ. ಚಂದ್ರನ ಬೆಳಕು ಪ್ರಶಾಂತವಾದದ್ದು. ಹಾಗೆಯೇ ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣ ನಖಗಳ ಕಾಂತಿ ಹೈತ್ಯಾ ಪಹಾರಕವು. ಸಾಧತಳ ಅರುಣ ರುಚಿರ ರೇಖೆಗಳೂ = ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಾದತಳದಲ್ಲಿರುವ ಚಕ್ರ-ವಜ್ರ ಅಂಕುಶಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಶ್ರೀದೇವಿ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ನಿರಂತರದಲ್ಲಿ ಒತ್ತುತ್ತಾ ಸೇವೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಪಾದ ಸೇವಾರೂಪವಾದ ಕೈಂಕರ್ಯ. ಶ್ರೀಕರಾಂಗುಳಿ = ಶುಭಪ್ರದವಾದ ಕೈಯಿನ ಬೆರಳಿನಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದ ಉಂಗುರ. ಪೊಂಗೆಚ್ಚೆ = ಚಿನ್ನದ ಗುಂಡು ಗಳಿರುವ ಕಾಲಿನ ಗೆಜ್ಜೆ. ಪೆಂಡೆ = ಚರಣಾಭರಣ (ಅಂದುಗೆ). ಪಾಡಗದ = ಕಾಲಿನ ಬಳೆ. ಸ್ವರ್ಧುನಿಸಿತ = ಗಂಗಾಜನಕನಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಮೂರ್ತಿ (ಸ್ವ-ಸ್ವರ್ಗಲೋಕದ, ಧುನಿ-ಹೊಳೆ-ನದಿ, ಆಕಾಶ ಗಂಗೆ). ಘಣಿಮರ್ಧನ = ಕಾಳಿಂಗಸರ್ಪನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವಿಧಿ ರುದ್ರ ಹೃದ್ವನಜ = ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ರುದ್ರದೇವರ ಹೃದ್ರದಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಅಸುರಾರ್ದನ = ದಾನವರ ಸಂಹಾರಿ. ವಿಬುಧರ ವರ್ಧನ = ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರಕ್ಕೆ ಕಾರಣನು. ಅಚ್ಛಾಧಿತ ಹರ = ಸ್ವರೂಪದೇಹಕ್ಕೆ ಉಪಾಧಿರೂಪದಲ್ಲಿರುವ ದೇಹದಲಿಂಗ ಭಂಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ತದ್ವಾರಾ ಜೀವರ ಅನಾದಿಕರ್ಮ ವಿಮೋಚಕ. ವ್ರಜ ಗೋದನಗಳ = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿರುವ ದನ ಕರುಗಳನ್ನು ಕಾದ ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣ. ಸೌರ ಪ್ರಸಾದ = ಶ್ರುತ್ಯರ್ಥಗಳ ದ್ವಾರಾ ನಿಜಭಕ್ತರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಪ್ರದನು. ಉದಾರ = ಉದಾರ ಹೃದಯನು. ಸುರುಚಿರಾಕಾರ = ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹನು. ಕಲ್ಯಾಣಸಾರ = ಶುಭಸಾರನು. ಅನ್ಯತದಾಗಾರಾ = ಮೋಕ್ಷ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯದ ಪ್ರಭು (ಅಮೃತ-ಮೋಕ್ಷ)-ವೈಕುಂಠಮಂದಿರನು. ವಿಭವ ಧಾಮ = ಶ್ವೇತ ದೀಪ-ಅನಂತಾಸನ-ವೈಕುಂಠಗಳೆಂಬ ಮುಕ್ತಿಧಾಮಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವನು.

ನೀಲರತ್ನ ಪ್ರಭೆಗಳ = ನೀಲಮಣಿಗಳ ಕಾಂತಿಯನ್ನು ಮೀರುವ.
 ಸಿರಿನದಿಕಲಾವಣ್ಯ = ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೇ ಲಾವಣ್ಯವನ್ನು ಕೊಡುವ
 ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥನು. ಜಾನು ಜಂಘ ಕಟಿ = ಮೊಣಕಾಲು,
 ಮೀನುಖಂಡ, ತೊಡೆ ಮತ್ತು ನೊಂಟ. ನೇಲು ಹಾಟಿಕಾಂಬರದ
 ಲಂಕಾರ = ಮೇಲೆ ಉಟ್ಟಿರುವ ಪೀತಾಂಬರದ ಅಲಂಕಾರ (ಹಾಟಿಕ-ಚಿನ್ನ
 ಅಂಬರ-ವಸ್ತ್ರ ಅಂದರೆ, ಪೀತಾಂಬರ). ತಾರಾಗಣಘಟಿತ =
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಡಿದಾರದ ಮಣಿಗಳು ನಕ್ಷತ್ರಮಾಲೆಯಂತಿವೆ. ಬಾಲಜಠರ
 = ಪ್ರಳಯೋದಕದಲ್ಲಿ ವಟಪತ್ರಶಾಯಿಯಾದ ಶಿಶುರೂಪೀ ಪರಮಾತ್ಮನು
 ಸಮಸ್ತಜಗತ್ತನ್ನು ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಬಿಸಜನಾಭಿಯಿಂದ
 ಅಜನ ಅವತಾರ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭೀಕಮಲದಲ್ಲಿ ಬ್ರಹ್ಮನು ಸಂಜಾತ
 ನಾದನು. ಸಾಲು ತ್ರಿವಳಿ = ಅವನ ಉದರದ ಮೇಲೆ ತ್ರಿವಳಿರೂಪದಲ್ಲಿ
 ಮೂರು ಗೆರೆಗಳಿವೆ. ಸಿರಿಶಕ್ತ ನಿಸ್ತಾರ = ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯು
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಗೆ ನಿವಾಸಸ್ಥಾನವು (ಶ್ರೀವತ್ಸವಕ್ಷಾಂಕಿತ). ಕೌಸ್ತುಭಮಣಿ
 = ಕಂದರದಲ್ಲಿ ನಾಂದ್ರವಾದ ಮಣಿ ಖಚಿತವಾದ ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ಪದಕ
 (ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಈ ರೂಪದಿಂದ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ). ಪೋಲುವುದು
 ಎಳೆ ಕರಿಕುಂಭ = ಎಳೆಯದಾದ ಅನೆಯ ಮರಿಯ ಕುಂಭಸ್ಥಳದಂತೆ
 ಹೋಲುತ್ತಿದೇ ಕಂದರ ಅಂದ. ಶಂಖ ಪೋಲ್ವಕಂತ = ಕಡೆದ ಶಂಖ
 ದಂತಿರುವ ಕುತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ವನಮಾಲೆ. ನಿಗಮನೇದ್ಯನ = ವೇದಗಳಿಂದ
 ಸ್ತುತ್ಯನಾದ, ಲೋಲಕುಂಡಲ = ಓಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಣಾಭರಣ.
 ಶಶಿಮುಖಮುಂಡಲವೂ = ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನಂತಿರುವ ಅವನ ಮುಖ.
 ಫಾಲದಿ = ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಮಂಗಳಮಯವಾದ ಕಸ್ತೂರಿತಿಲಕ
 (ಕಸ್ತೂರಿತಿಲಕಾಂಕಿತಫಾಲನು) ಕುಂತಳ ಶ್ರೀ ಜಾಲ = ಸುಂದರ
 ವಾದ ಮಂಗುರುಳುಗಳಿಂದ ಆವೃತವಾದ ಹಣೆ ಮತ್ತು ವದನ. ಶ್ರೀನ್ಯಾಲೆ
 ನುಕುಟಿ = ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಕೋಟಿಸೂರ್ಯ ಪ್ರಭೆಯುಳ್ಳ ಕಿರೀಟ
 ಥಾಳ = ಪ್ರಭೆ (ಕಾಂತಿ)ಯಿಂದ ಬೆಳಗುವುದು, ಶ್ರೀಲೋಲ =
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣಮಾಡುವ ಸ್ವರಮಣನು, ಅನ್ಮತಕಳಾ =

ಸುಧಯನ್ನು ಸೂಸುವ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಗಳು (ಸುಧೆ ಎಂದರೆ, ಕರುಣ). ಶ್ರೀ
 ನೀಲ - ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಶರೀರ. ಚಂಪಕರ = ಎಳೆಸಂಪಿಗೆ
 ಹೂವಿನಂತಿರುವ ನೀಳವಾದ ಮೊಟವಾದ ಮೂಗು. ಜಾಲೇಳು ಲೋಕಕೆ
 = ಸಪ್ತಲೋಕಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ. ತಾಂಬೂಲವದನ = ತಾಂಬೂಲ
 ಚರ್ವಣದಿಂದ ಕೆಂಪಾದ ಬಾಯಿ, ಉಡುಸಾಲು ದಂತಗಳು = ನೇರವಾಗಿ
 ಜೋಡಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದಂತಪಂಕ್ತಿ, ವಿಮಲ = ದೋಷರಹಿತ. ಅರುಣಾ
 ಲಯ = ಅರುಣರಾಗವನ್ನು (ಕೆಂಪುಚ್ಚಾಯೆ) ಹೋಲುವ ತುಟಿಗಳು,
 ಉಲ್ಲಾಸ = ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಆನಂದೋದ್ರೇಕವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮಂದಹಾಸ
 ಚಂದ್ರಶತಭಾಸ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮುಗುಳು ನಗೆಯ ಬೆಳದಿಂಗಳು ಚೆಲ್ಲಿ
 ದಂತೆ (ಅನಂತ ಚಂದ್ರನ ಕಾಂತಿ) ಅಕ್ಷ = ಅವನ ಕಣ್ಣಿನ ಎವೆಗಳು
 ಭಕ್ತರ ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರಕವು. ಅನಂತ ಕಲಶ ಗಂಭೀರ = ಅನೇಕ
 ಕಲಶ ಕನ್ನಡಿಗಳಿಂದ ಪೂರ್ಣಕುಂಭ ಸ್ವಾಗತ ಪೂರ್ವಕ ಗಂಭೀರವಾಗಿ ನಡೆದು
 ಬರುವ, ಲೋಕ ಸಾಲಕರ ಆಳ್ವ = ದಿಗ್ವಿವರಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ
 ಚಿಲ್ವಕರಗಳು, ಘಾತಿಸಿ ಖಳ = ಅವನ ನೀಳವಾದ ಧೃಢವಾದ ಬಾಹು
 ಗಳು ಖಳರಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವುವು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಬಿಗಿಡಾ =
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ತನ್ನ ಗಾಢಾಲಿಂಗನದಲ್ಲಿ ಬಿಗಿದ ತೋಳುಗಳು. ಭಾಪುರಿ
 = ಆತನು ಧರಿಸಿರುವ ತೋಳಬಂದಿಯು ರತ್ನಖಚಿತವಾದದ್ದು. ನೂತಂಗ
 ಸೊಂಡಿಲ ಪೋಲ್ವ - ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲನ್ನು ಹೋಲುವ ಅವನ ಬಲಿಷ್ಠ
 ಬಾಹುದ್ವಯಗಳು (ಮಹಿತಬಾಹು). ಜಾತರೂಪಕಡಗ - ಚಿನ್ನದ
 ಕಡಗ (ಜಾತರೂಪ-ಸುವರ್ಣ). ಧಾತ ರುದ್ರ ಸುರರ = ಬ್ರಹ್ಮ-ರುದ್ರಾದಿ
 ದೇವತಾವರ್ಗ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯವಾದ ಕೋಮಲವಾದ ಪಾದಪದ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಮ್ಮ
 ಮಸ್ತಕವನ್ನಿಡುವರು, ದಾತ = ಮಹಾದಾನಿ (ಸಕಲಾಷ್ಟಾದ್ಭುತದ).
 ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ ಪೋಲ್ವ = ಬೇಡಿದ್ದನ್ನು ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೊಡುವುದರಲ್ಲಿ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ
 ಸದೃಶನು. ಆರ್ತರ ಹೃತ್ತಾಸನ = ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರ ಅಂತ
 ರಂಗದ ತಾಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ನೀಡುವ. ಶ್ರೀ
 ಸೀತಾಂಬುಗಳ ಪೋಲ್ವ = ಬೆಳದಿಂಗಳ ಕಾಂತಿಯಂತೆ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ

ನಖಪಂಕ್ತಿಗಳು (ಕೈಬರಳಿನ ಉಗುರುಗಳ ಪ್ರಭೆ). ಹೃತ್ತಮಸಹ್ರದ = ಹೃದಯದಲ್ಲಿರುವ ಅಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಪ್ರೇಮಹಾಸ (ವಾತ್ಸಲ್ಯಪೂರಿತವಾದ ಮಂದಹಾಸ). ಅಖಿಳಾಂತರ ಧಾನು = ಸಮಸ್ತ ಜೀವರ ಅಂತರಂಗಸ್ಥನಾದ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ ಜಗದಂಬಾರಮಣನು. ಲಕ್ಷ್ಮೀರೂಪಗಳೂ = ದೇಶತಃ ಕಾಲತಃ ಸಮಾನವ್ಯಾವ್ಯಾಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯ ಆನಂತರೂಪವಿಶೇಷಗಳು. ಬೆರೆಸಿಹಳು = ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಸದ್ಗುಣನಿಧಿಯನ್ನು ಎಡಬಿಡದ ನಿತ್ಯಾವಿಯೋಗಿನಿಯು-ನಿತ್ಯಮುಕ್ತಳಾದ ಇಂದಿರೆಯು. ಜೀವೋತ್ತಮನಲ್ಲಿ ದಯಸರಳು = ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ವಾತ್ಸಲ್ಯಪೂರಿತಳು. ಅನನಾತುನುದಲಿ ನೆಲೆಸಿಹಳು = ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ವಿದ್ಯಮಾನಳಾಗಿದ್ದಾಳೆ. ಪತಿಯುಕ್ತಳಾಗಿ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಅವರ ಸ್ವರೂಪಗತರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸುರವ್ರಾತ = ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹ. ಈ ತೆರದಿ ಧ್ಯಾತ = ರತ್ನಪೀಠದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀನಾರಾಯಣರು ಕುಳಿತು ಸಮಸ್ತದೇವತಾವರ್ಗದಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯಮಾನರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಸನ್ಮುನೂತು ಮೀರನವನೋಡು = ಭಕ್ತರ ಮನದಿಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಸಲಿಸುವ ಕಾಮಿತಪ್ರದನಾದ ಜಯೇಶವಿಠಲನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿ.

೬೭೬

(ಖಾದಿ ನರಹರಿ ಅಂಕಿತದಲ್ಲಿ ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ಶ್ರೀ ತಿಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯ
ಕವಿಯಿಂದ ವಿರಚಿತ—“ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನ—ದಿಂದ”

(ಆಯ್ದ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯ)

ರಾಗ—ತೋಡಿ

ಆದಿತಾಳ

ಪೊರೆಯಲಾರನೆ ನಮ್ಮನು—ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದೇವ
ಪೊರೆಯಲಾರನೆ ನಮ್ಮನು ||

||ಪ||

ಪೊರೆಯಲಾರನೆ ನಮ್ಮನು ಹರಿಯಾದ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು
ನರಗೊಲಿದವನ ತುರಗವ ನಡೆಸಿದ
ಪರಮಪುರುಷ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಪರಾತ್ಪರ ||

||ಅ||

ಕರಿಮಕರಿಗಾಗಿ ಸಿಲುಕಿ—ಸರಸಿಜಭವ ಭವಾದಿ
ಸುರರ ಬೇಡಿ ಬಳಲಿ—ಬಳಕ ಗರುಡಗಮನ ಕರುಣಿಸೆನಲು
ಸಿರಿಗೆ ಪೇಳದೆ ಬಾರನೆ—ಚಕ್ರದಿಂ ನಕ್ರನ
ಶಿರವ ತರಿಯದಾದನೆ—ಸಾಮಜೀಂದ್ರನ
ದುರಿತ ಕಳೆಯಲಾರನೆ—ಮೊಸಳೆಯ ಗಂ—
ಧರುವನ ಮಾಡಿ ತೋರನೆ—ನೀನರಿಯದವನೆ ||
ಹರಿಯ ಸರ್ಪೋತ್ತಮನೆಂಬ ಸುತನ್ನ—ಬಾಧೆಯೊಳಿಟ್ಟು
ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಪೀಡಿಸಲವನ್ನ—ಉರವ ಬಗೆಯನೆ
ನರಸಿಂಹರೂಪವ ತಾಳಿ ಸುಮನ್ನ—ಸರಿಂದ ಪೂಜೆ
ವೆರಸಿ ರಕ್ಷಿಸನೆ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ್ನ—ಲೋಕಪಾವನ
ಕರುಣಾಭರಣ ಸುಚರಣ ವಿತರಣನು
ಶರಣಜನರ ಭವಹರಣ ಗಿರಿಧರನು ||

||೧||

ಹರನು ಭಸ್ಮಾನುರನಿಗೊಲಿದು-ವರವೀಯೆ ದನುಜ ಶಿವನ
 ಶಿರದಿ ಕರವನಿಡಲು ಬರಲು-ಪರಿದೋಡಿ ಲೋಕಗಳ ಸುತ್ತಿ
 ಪರಮಾತ್ಮ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನಲು-ಮೋಹಿನಿರೂಪ
 ಧರಿಸಿ ದೈತ್ಯನ್ನ ನೀಗಲು-ಅವನಿಂದಲವನ
 ಉರಿಸಿ ಭಸ್ಮವ ಮಾಡಲು-ಶಂಕರನು ಮೋದ
 ವೆರೆಸಿ ನುತಿಸಿ ಪೋಗಲು-ಸುರರು ನಲಿಯಲು
 ತರಳ ಧ್ರುವನು ತಂದೆಯ ತೋಡೆಯೊಳರಲು-ಮಲತಾಯಿ ರೋಷಾ
 ತುರದಿ ಬೈದು ಪೋಗೆಂದು ನೂಕಿಸಲು-ಸಂತಾಪಗೊಂಡು
 ಭರದಿ ವನದಿ ತಪವನಾಚರಿಸಲು-ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾಗಿ
 ನಿರುಪಮ ಮೂರ್ತಿಯನು ತೋರಿಸಲು-ಧ್ರುವನ ಪಾಲಿಸಲು
 ಸುರವರರಹುದೆನೆ ವರಧ್ರುವಪದವಿಯ
 ಸರಸದಿ ದಯವನು ಕರುಣಿಸಿದ ಹರಿ || ೨ ||

ದುರುಳ ದುಶ್ಯಾಸನನು ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿ ದ್ರೌಪದಿಯ
 ಸೆರಗು ಒಡಿದು ಸೆಳೆಯಲಾಗ ನೆರೆದ ಸಭೆಯ ಜನರ ಬೇಡಿ
 ತರಳೆ ಬಾಯಾರೆ ಬಾಲೆಯ-ಮೊರೆಯಲಾಲಿಸಿ
 ಹಿರಿದು ಅಕ್ಷಯ ಸೀರೆಯ-ನಿತ್ತು ಮಾನವ
 ಸ್ಥಿರಧಿ ಕಾಯನೆ ಶ್ರೀಪ್ರಿಯ-ಕುರುವಂಶವ ಸಂ
 ಹರಿಸನೆ ಪಾಂಡವಪ್ರಿಯ-ಸನ್ಮನಿಗೇಯ ||
 ಸರಸಿಜಾಸನನಾಗಿ ಲೋಕವನು-ಸೃಜಿಸುವ ಸಿರಿ
 ಯರಸನಾಗಿ ಪೋಷಿಪೆ ಶಂಕರನು-ತಾನಾಗಿ ಜಗವೆ
 ಪರಿಹರಿಸುವ ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು-ಇವನ ಪೊಗಳಲು
 ಉರಗಾಧಿಪನಾಗದು ನೀನಿದನು-ತಿಳಿದು ಬಲ್ಲನು ||
 ಅರಿಯದವನಪರಿ ಇರುವನು ನೂತನಾ
 ವರಣಪುರದ ಖಾದಿರಿ ಸರಳೇಸರಿ || ೩ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :—

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತನಾದ ಸುಧಾಮನ ಸಾಧ್ವೀಮಣಿ ಸುಶೀಲಾದೇವಿಯು ತನ್ನ ವತಿಯನ್ನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಡೆಗೆ ಕಳುಹಿಸುವುದರಲ್ಲಿ ಯಶಸ್ವಿನಿಯಾಗಿ ಕೃಪಾಳುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಲಾರನೇ—ಎಂದು ಪುರಾಣೇಹಾಸಗಳಿಂದ ಅನೇಕ ದೃಷ್ಟಾಂತಪೂರ್ವಕ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಅವಳ ಸ್ತೋತ್ರರೂಪವಾದ ವಿಷಯವೇ ಪ್ರಸಕ್ತ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದ ವಸ್ತು.

ವೈರಿಯಲಾರನೆ = ನಮ್ಮ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಲಾರನೇ, ದಯಾಳುವಾದ ಆ ವಿಶ್ವಕುಟುಂಬ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ! ಸರಬ್ರಹ್ಮನು = ಪರಾತ್ಪರ ವಸ್ತು—ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಸರಗೊಲಿಪನನ = ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಒಲಿದು, ತುರಗನ = ಅವನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ. ಆ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ. ಸರನುಪುರುಷ = ದೇವದೇವೋತ್ತಮನಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮ ವಸ್ತು. ಸರಾತ್ಪರ = ಪರನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತ ಅನಂತಕೋಟಿಗುಣಗಳಿಂದ ಉತ್ತಮನು.

ಕರಿ = ಗಜೇಂದ್ರ. ಮಕರಿಗಾಗಿ = ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಮೊಸಳೆಯ ಬಾಯ್ಗೆ ಸಿಕ್ಕು. ಸರಸಿಜಭವ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭಿಕಮಲಸಂಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ. ಭನಾದಿ ಸುರರ = ಭವನಾಮಕರಾದ ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು. ನಕ್ರನ ಮೊಸಳೆಯ. ಗಂಧರ್ವನ = ಹೂಹೂ ಎಂಬ ಗಂಧರ್ವನು ಶಾಪಗ್ರಸ್ತನಾಗಿ ಮೊಸಳೆಯ ಜನ್ಮತಾಳಿದ್ದ. ಸುತನ್ನು = ಹರಿಯೇ ಸರ್ವೋತ್ತಮ. ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪಕ ಎಂದು—ಉದ್ಗೋಷಿಸಿದ ಬಾಲಕ ಪ್ರಹ್ಲಾದನನ್ನು — ಬಾಧೆಯೊಳಿಟ್ಟು = ಅವನ ತಂದೆಯಾದ ಓರಣ್ಯಕಿಪು ನಾನಾವಿಧವಾದ ಹಿಂಸೆಗಳಿಗೆ ಗುರಿಮಾಡಿ, ಉರವ ಬಗೆಯನೆ ಅವನ ಹೊಟ್ಟೆಯನ್ನು ಬಗೆಯಲ್ಲಿವೆ? ಸುಮನ್ನಸ ರಿಂದ = ದೇವತೆಗಳಿಂದ, ಲೋಕಪಾಪನ್ನು = ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಪವಿತ್ರತಮ

ವಸ್ತುವಾದ ಪಾವನ್ನ ಚರಿತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಕರುಣಾಭರಣ = ದಯೆ ಯನ್ನೇ ಆಭರಣವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ಸುಚಿರಣ = ವಜ್ರಾಂಕುಶಾದಿ ಚಿಹ್ನೆಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಅಪ್ರಾಕೃತ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳು. ಭವ ಹರಣ = ಶರಣಾಗತರಾದ ಭಕ್ತರ ಸಂಸಾರವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಪ್ರಭು. ಗಿರಿಧರನು = ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಮಂದಗಿರಿ ಧಾರಿಯಾದ ಕೂಮ-)

ದನುಜ = ಆ ಭಸ್ಮಾಸುರನು. ಅವನಿಂದಲನನ ಉರಿಸಿ = ಮೋಹಿನೀರೂಪದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭಸ್ಮಾಸುರನನ್ನು ಕಾಮವಶ ನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ, ಅವನ ಕೈಯನ್ನು ಅವನ ತಲೆಯ ಮೇಲೆಯೇ ಇಡು ವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮಗೊಳಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ.

ಮಲತಾಯಿ = ಧ್ರುವನ ಮಲತಾಯಿಯಾದ ಸುರಬಿ. ನಿರುಪಮ ನೂರ್ತಿಯ = ಅಸದೃಶಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನಾದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ. ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರಿಯಾದ ದ್ರೌಪದಿ. ತರಳಿ ಬಾಯಾರಿ = ಅಬಲೆಯಾದ ಅವಳು ಬಾಯ್ತೆರೆದು ಕೃಷ್ಣ ತೆರಳಿ ಎನಲು. ಸರಸಿ ಜಾಸನನಾಗಿ = ನಾಭೀಕಮಲಸಂಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಂತರ್ಯಾಮಿ ಯಾಗಿದ್ದು ಬ್ರಹ್ಮಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮನ ದ್ವಾರಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವವನು, ಸಿರಿಯರಸನಾಗಿ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾಗಿ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ವಿಷ್ಣುರೂಪದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಲೋಕವನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವವನು, ಶಂಕರನು ತಾನಾಗಿ = ರುದ್ರಾಂತರ್ಗತನಾಗಿದ್ದು, ರುದ್ರನಾಮಕನಾಗಿ ರುದ್ರನ ದ್ವಾರಾ ಜಗತ್ತಿನ ಲಯಕ್ಕೆ ಕಾರಣನಾಗುವವನು, ಉರಗಾಧಿಪಗಾಗಡು = ಇಂತಹ ಅಪಾರಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಲು ಸಹಸ್ರ ಹೆಡೆಯುಳ್ಳ ಸರ್ಪಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಆದಿಶೇಷನಿಗೂ ಅಸಾಧ್ಯ. ನೂತನಾವರಣಪುರದ = ಹೋಸಕೋಟೆ, ಕೋಲಾರಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿರುವ ಹೊಸಕೋಟೆಯು ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ಶ್ರೀತಿಪ್ಪಣಾರ್ಯನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ (ನೂತನ- ಹೊಸ, ಅವರಣ-ಕೋಟೆ). ಕದರಿಯ ನರಸಿಂಹನೇ = ಅವನ

ಅರಾಧ್ಯ ದೈವ ಅವನ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲಿಯೇ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿ ನರಸಿಂಹನ
ಚರಣಕಂಜಗಳಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದಾನೆ-ಆ ಕವಿವರ್ಯ.

ಪದ್ಯ

೬೬೨

(ಕನಿಕಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯನಿರಚಿತ-ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)

ರಾಗ-ಶಂಕರಾಭರಣ

ಅಟ್ಟಿತಾಳ

ಕಂಡೆನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕಂಡೆನು ||

||ಪ||

ಕಂಡೆನಂತ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಸಂರಕ್ಷನ

ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನ ಪಾಂಡವಪಕ್ಷನ ||

||ಅ||

ಅರೆಬರಿದರುಣ ಸಾರಸವ ಮೃದು

ತರ ತಳಿರುಗಳ ಸರಸವ ಗೆಲ್ಲ

ಶರಣರಿಗತಿ ಶುಭಕರವನೀವ

ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ ಕಡೆಗೆ ಭಾಸುರ ಸರವಣಿಗಳಾ

ಭರಣದಿಂದೆನೆವ ಶ್ರೀಚರಣಯುಗ್ಮಗಳ ||

||೧||

ಪೊಳೆವ ಪ್ರವಾಳಲತೆಗಳ ನಿಂದೆ

ಗೊಳಪ ಪಂಕ್ತಿಗಳಂಗುಳಿಗಳ ತಾರೆ

ಗಳ ಹೊಳವುಳ್ಳ ಧಾಳಗಳ ಪೋಲ್ವ

ಇಳೆಯೊಳಗ್ಗೆಳ ಭವಗಳ ಕಳವಳಗಳ

ಕಳೆವ ಗಂಗೆಯ ಪೆತ್ತುಜ್ವಲ ನಖಾವಳಿಗಳ ||

||೨||

ಅಂಕುಶ ಧ್ವಜ ವಜ್ರರೇಖ ಗಂಧ
ಪಂಕ ಶ್ರೀಗೃದಭೀಷೇಕ ಕುಚ
ಕಂಕುಮಾಂಕಿತ ಶುಭಾನೀತ ವೀಪ
ಪೂಂಕದ ಗರುಡನ ಬಿಂಕದ ಹೆಗಲೊಳ
ಲಂಕಾರಮಾದಕಳಂಕ ವಾದಶವ ||

||೩||

ಬಾಗಿಸಿ ಶಿರವ ಕೂರ್ಮಗಳ ಗೆಲ್ಲ
ಮೇಗಾಲುಗಳ ಸೊಗಸುಗಳ ನವ್ಯ
ಮೋಗದಂತಿಹ ಹರಡುಗಳ ಬಂದು
ತಾಗಿದ ದನುಜರ ಬೇಗದಿಂದಲಿ ಗೆಲಿ
ದಾಗ ತಾಳಿದ ಗಂಡು ಪೆಂಡ್ಯದ ಬಿರುದಿನ ||

||೪||

ಸ್ಮರಕಾರ ಕಹಳಿ ಯುಗ್ಮಗಳ ಜಲ
ಚರಗಳ ದೇಹಭಾವಗಳ ಗೆಲ್ಲ
ನಿರುಪಮ ಜಾನುದ್ವಯಗಳ ಪೋಲ್ವ
ಉರುಟು ಕದಳಿ ಮರ ಕರಿಕರಗಳ ಸೋಂಕಿ
ದಿರವ ನೇಡಿಪ ಪೀವರದ ತೊಡೆಗಳನು ||

||೫||

ಕ್ಷಿತಿಚಕ್ರ ಸೈಕತಾದಿಗಳ ಶಿರ
ಸ್ಕೃತವ ಮಾಡುವ ಜಘನಗಳ ಭೃಗು
ಪತಿನಾಭ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳ ಸೋಲ್ವ
ಅತುಲಿತ ಕಟಿತಟ ಪ್ರತಿರಾಹುತದ್ಭುತ
ದ್ಯುತಿಯುತ ಹೇಮನಿರ್ಮಲ ಪೀತವಸನವ ||

||೬||

ಕಾಳಾಹಿಸುತರ ಸೋಲಿಸುವ ಸತ್ತಿ
ಪೀಲಿಕಾವಳಿಗಳ ನಗುವ ದಿವ್ಯ
ನೀಲಮಾಣಿಕ ಸಾಲಪೊಳೆವ ಸುರ

ರಾಲಯಮಾದ ಸದಾ ಲಲಿತಾನ್ವಿತ
ಲಾಲಿತವಹ ರೋಮರಾಜಯ ಬೆಡಗಿನ ||

||೭||

ಪಾನೀಯವಳಿ ಸುಳಿಯಿಂದ ಅತಿ
ಮಾನಿತ ಗಂಭೀರದಿಂದವರ
ನಾನಾ ಚರಾಚರ ವೃಂದವನಿ
ಧಾನಿಸಿ ಸೃಜಿಪ ನವೀನ ಚತುರ ಚತು
ರಾಸನ ಜನಿತ ನಾಭೀನಳಿನವನೀಗೆ ||

||೮||

ನಳಿನಜಾಂದತಿಮೃದುತರವು ವಾಲಿ
ದಳಕಿಂದಧಿಕ ಶುಭಕರವು ತೆರೆ
ಗಳ ಪೋಲ್ವ ತ್ರಿವಳಿ ಬಂಧುರವು ಭವ್ಯ
ನಳಿನಜಾಂಡ ಕೋಟಿಗಳ ತನ್ನೊಳಗಿಟ್ಟು
ಪೊಳೆಯುತ್ತಲಿರುತಿಹ ಪೊಳೆವ ಮೇಲುದರನ್ನ ||

||೯||

ಆ ಲೋಲವನಮಾಲೆ ಧರಿಸಿ ತುಲ
ಸೀ ಲಲಿತ ಸರವೆರೆಸಿ ಕೌಸ್ತು
ಭಾಲಂಕೃತವನಳವಡಿಸಿ ರುಚಿ
ರಾಲಯ ಶ್ರೀವತ್ಸವೈಜಯಂತೀಯುತ
ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯುದರ ವಿಶಾಲವಕ್ಷವನೀಗೆ ||

||೧೦||

ನಿರುಪಮವಾದ ಹಸ್ತಗಳು ಸಾಲ್ಕು
ವರಗಜಹಸ್ತ ಬಾಹುಗಳು ಚಾರು
ತರಮಣಿ ಕನಕಯುಕ್ತಗಳು ರತ್ನ
ದೇರಳದ ಭುಜಕೀರ್ತಿ ಸರಪಣಿ ಕಡಗವು
ಬಿರುದಿನ ಕಂಕಣ ವರಮಣಿ ಬಂಧಗಳ್ ||

||೧೧||

ಪೊಳೆವ ಮೂರೇಖೆಯ ಚಂದ ಲಕ್ಷ್ಮಿ
ಯೊಲಿದು ಪೂಸಿದ ದಿವ್ಯಗಂಧ ಹೊಳೆ
ಹೊಳೆವ ಭೂಷಣಗಳಿಂದ ಮಾದ
ಸುಲಲಿತ ಶಂಖವ ಗೆಲುವ ಸೊಬಗಿನಿಂದ
ಚೆಲುವಾದ ಮಂಗಳ ಗಳದ ಸಂಭ್ರಮವನ್ನು ||

||೧೨||

ದರ ಸುದರುಶನ ಪಂಕಜದ ರೇಖೆ
ವೆರೆಸಿದ ಶುಭಕರತಲದ ಮೃದು
ತರ ಕರುಣಾಬ್ಜ ಪಲ್ಲವದ ಕಾಂತಿ
ಭರಿತ ಪೊನ್ನಂಗುರ ಬೆರಳು ಸೆಳುಗುರ್ಗಳ
ವರ ಶಂಖ ಚಕ್ರ ಪಂಕೇರುಹ ಗದಾದಿಗಳ್ ||

||೧೩||

ಪಡಿಯಿಲ್ಲ ಚುಟುಕಾಗ್ರನ್ಯಾರ ಚೆಲ್ವ
ಕುಡಿಮೊಸೆಗಳ ಶೃಂಗಾರ ಬರೆ
ದಡೆ ಬಾರದಿಹ ಶ್ರೀಕಾರ ಕರ್ಣ
ದೊಡನೆ ಮಾತಾಡುವೆರಡು ರತ್ನಕುಂಡಲ
ದೆಡೆಯ ಕಪೋಲದ ಬೆಡಗಿನ ಬೆಡಗನ ||

||೧೪||

ಮರಳಿಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯನಿಧಿಯೋ ನಮ್ಮ
ಸಿರಿ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಂಟಿದ ಸುಧೆಯೋ ರುಚಿ
ಕರಗಳು ಜನಿಸಿದ ಮನೆಯೋ ಕೋಟಿ
ಅರುಣ ಕಿರಣದ ಲಹರಿಯ ಪ್ರವಾಳದ
ಪರಿಯ ನಿಂದಿಪೆ ಬಿಂಬಾಧರದ ವಿಲಾಸದ ||

||೧೫||

ಕುಂದಪಂಕ್ತಿಯ ಪೋಲ್ವ ರದನ ಪೂರ್ಣ
ಚಂದಿರನ ಗೆಲ್ವ ವದನ ಮಂದ
ಮಂದಸ್ಥಿತಗಳಿಗೆ ಸದನ ಗಿಳಿ

ವೃಂದವ ಕೋಕಿಲವೃಂದವನು ಮಕ
ರಂದ ಸುಧಾಪ್ತಿ ಯು ನಿಂದಿಸಿ ನುಡಿವನ ||

||೧೬||

ತಿಲಕ ಸುಮದಗಂಧ ಪರಿಯ ನಾಗ
ಗೊಳಿಸುವ ನಾಸಿಕ ಪರಿಯ ಮುಕ್ತಾ
ಫಲದಲಂಕಾರದ ಸಿರಿಯ ಭವ್ಯ
ಜಲಚರಂಗಳ ನೈದಿಲೆಯ ಸಾರಂಗ ಚಂ
ಚಲ ಸೂರ್ಯಚಂದ್ರರ ಗೆಲುವ ಲೋಚನಗಳ ||

||೧೭||

ಸ್ಮರಧನು ಶೋಭಾಯಮಾನ-ಸುರ
ವರನ ಕಾರ್ಮುಕದ ಸಮಾನ-ಚಿತ್ರ
ಬರೆಯಲರಿಯದು ಸಮಾನ-ಮಾಗಿ
ಇರುವ ಭ್ರೂಭಾಗದೋಳ್ ಬರಿ ಬಾಲಶಶಿಯಂತೆ
ಮೆರೆವ ಫಾಲದಲಿ ಕಸ್ತೂರಿಯ ನಾಮದ ಮುದ್ದು ||

||೧೮||

ನವಭೃಂಗಾಲಕದ ಲಲಾಟ-ನವ್ಯ
ನವರತ್ನ ಖಚಿತ ಕಿರೀಟ-ಕೋಟಿ
ರವಿಶಶಿಗಳ ಕಾಂತಿಕೂಟ-ಕಣ್ಣ
ಳಿವೆಗೂಡ ನೀಕ್ಷಿಸಿ ಪ್ರವಿಮಲ ರುಚಿರದು
ತ್ಸವದಿ ಶಿಖೆಯೊಳೊಪ್ಪುವ ಪುಷ್ಪಸರಗಳ ||

||೧೯||

ಸರ್ವಾಂಗ ಸುಂದರಪೂರ್ಣ-ನವ
ದೂರ್ವಾದಳ ಶ್ಯಾಮವರ್ಣ-ಸುರ
ನೌರ್ವಭೌಮಕ ಸುಪ್ರನ್ನ-ನಾಗಿ
ದೂರ್ವಾರ ಕಂಸಾದಿ ಗರ್ವಿತರನು ಕೊಂದ
ಸರ್ವತರತ್ರಸ್ವತಂತ್ರನ ಗೀರ್ವಾಣವಂದ್ಯನ ||

||೨೦||

ದೇವಕಿ ದೇವಿಯ ಪುತ್ರ-ಪಾಂಡು
 ಭೂವರತನುಜರ ಮಿತ್ರ-ದುಷ್ಯ
 ಕವುರವಾ (ಕೌರವಾ) ಟವಿ ವಿತಿಹೋತ್ರ-ನಾಗಿ
 ಪಾವನ ಭಕ್ತರ ಜೀವ ಮಿತ್ರನಾದ
 ಶ್ರೀನರ ಖಾದ್ರಿ ನೃಸಿಂಹನ ರೂಪವ ||

|| ೨೧ ||

ಅರ್ಥವಿನರನೆ :-

ಭಕ್ತೋತ್ತಮನಾದ ಕುಚೇಲನು ದ್ವಾರಕಾನಗರದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಗ್ರಹದಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಂದರ್ಶನ-ಸೌಭಾಗ್ಯವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾನೆ. ಆ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಕಣ್ಣುತುಂಬಾ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ಹೃದಯ ಭಕ್ತಿಭಾವದಿಂದ ತುಂಬಿಬಂದಿದೆ. ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳು ಸುರಿಯುತ್ತಿವೆ. ಆ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥಮನ್ಮಥನನ್ನು ಆಪಾದಮಸ್ತಕಪರ್ಯಂತ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕವಿತೀಲಕ ಶ್ರೀತಿಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯನು ಪ್ರತಿನುಡಿಯಲ್ಲೂ ರೂಪ ಕಾಲಂಕಾರವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ವರ್ಣನಾವೈಖರಿ ಅಸದೃಶವಾಗಿದೆ. ಅಂತಹ ಕರುಣಾಕರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕವಿಯ ಕಣ್ಣಿನಿಂದ ನೋಡೋಣ.

ಅನಂತಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ಸಂರಕ್ಷಣ = ಅನಂತಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ ನಾಯಕನು ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನು. ಅಂತಹ ಅನೇಕ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳ ಸಂರಕ್ಷಣೆ. ಪುಂಡರೀಕಾಕ್ಷನ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರನು. (ಪುಂಡರೀಕ-ಕಮಲಪುಷ್ಪ). ಅರೆಬಿರಿದ ಅರುಣ ಸಾರಸನ = ಅರ್ಧ ಆರಳದ ಕೆಂಪು ವರ್ಣದ (ಅರುಣವರ್ಣ) ಕಮಲ. ಮೃದುವರ ತಳಿರುಗಳೆ = ಕೋಮಲವಾದ ಚಿಗುರು, ಅರೆಬಿರಿದ ಅರುಣಸಾರಸ ಮತ್ತು ಮೃದುವರ ಚಿಗುರಿನ ಮೃದುತ್ವ ಕೋಮಲತ್ವವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ

ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣಯುಗ್ಮಗಳು. ಶುಭಕರವ ನೀವ = ಶರಣಾಗತರಾದವರಿಗೆ ಮಂಗಳಪ್ರದವಾದ. ಕಿರುಗೆಜ್ಜೆ ಕಡಗ = ಸಣ್ಣಗೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನುಳ್ಳ ಕಾಲಿನ ಕಡಗ. ಭಾಸುರಸರಪಣಿಗಳ = ಸುಂದರವಾದ ಕಾಲಿನ ಸರಪಳಿಯ ಸೊಗಸು. ಎಸೆವ = ಈ ರೀತಿಯ ಚರಣಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ.

ಪ್ರವಾಳಲತೆಗಳ = ಹವಳದ ಬಳ್ಳಿಯನ್ನು ನಾಚಿಸುವ. ಪಂಕ್ತಿಗಳ ಅಂಗುಳಿಗಳ = ಕಾಲಿನ ಬೆರಳುಗಳಿಗೆ ಹಾಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಬೆರಳಿನ ಉಂಗುರದ ಸಾಲುಗಳು. ತಾರೆಗಳ ಹೊಳಪುಳ್ಳ = ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಮಾಲೆಗಳ ಹೊಳಪು. ಧಾಳಿಗಳ ಪೋಲ್ವು = ಶ್ವೇತವರ್ಣದ ಮಣಿಗಳ ಹೊಳಪು. ಇಳಿಯೊಳಗೆ = ಈ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ. ಅಗ್ಗಳ = ಅಧಿಕವಾದ. ಭವಗಳ ಕಳವಳಗಳ = ಸಾಂಸಾರಿಕ ದುಃಖಗಳನ್ನು. ಗಂಗೆಯ ಪೆತ್ತ = ಗಂಗಾಪಿತನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ. ಉಜ್ವಲನಖಾವಳಿಗಳ = ಪ್ರಕಾಶಿಸುತ್ತಿರುವ ಉಗುರುಗಳ ಸಾಲುಗಳು. ಈ ನುದಿಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕೋಮಲವಾದ ಚರಣಯುಗ್ಮಗಳನ್ನು ಸಾಲಂಕಾರವಾಗಿ ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿದ್ದಾನೆ.

ಅಂಕಿತ ಧ್ವಜ ನಜ್ರರೇಖೆ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಚರಣತಳದಲ್ಲಿರುವ ಚಿಹ್ನೆಗಳು. ಶ್ರೀಗೈದ ಅಭಿಷೇಕ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮಾಡಿದ ಗಂಧಾಭಿಷೇಕ (ಪಾದಾಭಿಷೇಕ). ಕುಂಚೆ ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತ = ಕುಂಕುಮದಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ (ಲಕ್ಷ್ಮಿಯ ಅಲಿಂಗನದಿಂದ) ಶುಭಾನೀಕ ನೀತ = ಮಂಗಳಸಮೂಹಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ (ಆನೀಕ-ಗುಂಪು, ಸಮೂಹ). ಪ್ರೊಂಕದ ಗರುಡನ = ಸುವರ್ಣಾತ್ಮಕವಾದ ರೆಕ್ಕೆಗಳುಳ್ಳ (ಸುವರ್ಣ) ಗರುಡದೇವರ. ಅಕಳಂಕ = ನಿರ್ದೋಷವಾದ.

ಮೇಗಾಲುಗಳ = ಚರಣದ ಮೇಲಿನ ಕಾಲಿನ ಭಾಗ. ಸೊಗಸುಗಳ = ಆಮೆಯ ಚಿಪ್ಪು ನುಣುಪಾಗಿ, ನೀಳವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅಂತಯೇ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೇಗಾಲುಗಳ ಮೀನವಿಂಡಗಳ ವೈಭವ. ನನ್ಯ ಮೋಗ

ದಂತಿಹ ಹರಡು = ನಿತ್ಯ ನೂತನವಾಗಿ ಕಾಣುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಸ್ತಾರವಾದ ಮೋಣಕಾಲು. ದನುಜರ = ಅಂತಹ ಮೋಣಕಾಲಿನಿಂದ ದೈತ್ಯರ ಗರ್ವಭಂಗ ಮತ್ತು ಸಂಹಾರಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪಾದವಿಶೇಷ. ಸೆಂಡ್ಯದ ಬಿರುದಿನ = ಚರಣಾಭರಣ.

ಜಲಚರಗಳ = ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮೀನು ಮುಂತಾದ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರವು ನೀಳವಾಗಿರುವುದು ಅದರಂತೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಮೋಣಕಾಲು (ಜಾನುದ್ವಯಗಳು) ನೀಳವಾಗಿ ಪುಷ್ಪವಾಗಿದೆ. ಸ್ಮರಕಾರ ಕಹಳಿ = ಮನ್ಮಥನ ವಿಲಾಸವನ್ನು ಮೀರಿಸುವ ಸೌಂದರ್ಯ ಅವನದು (ಕಹಳಿ = ಕಹಳಿ-ತುತ್ತೂರಿ. ಅಂದರೆ ಮನ್ಮಥನ ಲಾವಣ್ಯದ ವಿವರ). ಉರುಟು = ದುಂಡಾಗಿರುವ. ಕದಳಿಯ ಮರ = ಬಾಳೆಯ ಗಿಡ. ಕರಿ ಕರಗಳ = ಅನೆಯ ಸೊಂಡಿಲು. ಅನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ನೀಳವಾಗಿ, ಬಾಳೆಯ ದಿಂಡಿನಂತೆ ಗುಂಡಾಗಿರುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಉಬ್ಬಿದ (ಪೀವರ) ತೊಡೆಗಳು ಜಘನಗಳ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ತೊಡೆಗಳ ವರ್ಣವಿನ್ಯಾಸ. ಶುಭ್ರವಾದ ಮರಳು (ಸೈಕತಾದಿಗಳ) ಮತ್ತು ಗ್ರಹಗಳ ಪ್ರಕಾಶಕ್ಷಿತಿಚಕ್ರವನ್ನೂ ತಿರಸ್ಕರಿಸುವಂತಹುದು. ಭೃಗುಸತಿ = ಭೃಗುಕುಲೋದ್ಭವನಾದ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಪರಶುರಾಮ (ಭಾರ್ಗವ) (ಅಥವಾ ಭಾರ್ಗವೀಪತಿ ಶ್ರೀಹರಿ) ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನ ನಾಭೀಪ್ರದೇಶವು ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನ. ನಾಭೀಕಮಲಸಂಜಾತರು ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು. ಅವರ ದ್ವಾರಾ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿ. ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳ = ಮೂಲಪ್ರಕೃತಿಯ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ವಿಕಾರವೈದಿ ತತ್ತ್ವಗಳ ಸೃಷ್ಟಿ. ತತ್ತ್ವಗಳಿಂದ ಜಗತ್ತಿನ ಉದಯ. ಅತುಲಿತ ಕಟಿತಟಿ = ಅಸದೃಶವಾದ ಸೊಂಟಪ್ರದೇಶ. ಹೇಮನಿರ್ನುಲ = ಶುದ್ಧವಾದ ಚಿನ್ನದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ. ಪೀತವಸನ = ಪೀತಾಂಬರವು ಕಾಳಾಹಿಸುತರ = ಕಪ್ಪು ವರ್ಣದ ಸರ್ಪಗಳ ಮರಿಗಳನ್ನು ಸೋಲಿಸುವ (ಕಾಳ-ಕಪ್ಪು. ಅಹಿ-ಸರ್ಪ). ಸತ್ವಿಪೀಲಿಕಾವಳಿಗಳ = ಒಳ್ಳೆಯ ಇರುವೆಗಳ ಸಾಲನ್ನು ಧೀಕರಿಸುವ (ಕಪ್ಪು ಇರುವೆಗಳು). ದಿನ್ಯನೀಲಮುಖಿ = ಭವ್ಯವಾದ

ನೀಲಮಣಿಗಳ ಮಾಲಿಕೆಯನ್ನು ಹೋಲುವ, ಸುರರಾಲಯ - ದೇವತೆಗಳ ನಿವಾಸಸ್ಥಳವಾದ ಸ್ವರ್ಗ. ರೋಮರಾಜಿಯ ಬೆಡಗಿನ = ಕೂದಲಿನ ಸೊಬಗನ್ನು. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಶಾಲವಾದ ಎದೆಯ ಮೇಲೆ ಸುಂದರವಾಗಿ ಬೆಳೆದಿರುವ ರೋಮರಾತಿಗಳನ್ನು ಕಷ್ಟ ಹಾವಿನ ಮರಿಗಳ ಮತ್ತು ಕಷ್ಟ ಇರುವ ಸಾಲಿಗೂ ಹೋಲಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಾಭೀಸ್ಥಳದ ವರ್ಣನೆ ಮುಂದಿನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಸಾನೀಯದೆಳೆಸುಳಿ = ತಿಳಿನೀರಿನ ಸುಳಿಗಳಂತೆ. ಅತಿಮಾನಿತ = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ. ನಾನಾ ಚರಾಚರವೃಂದನ = ವಿಧವಿಧವಾದ ಬೇವು ಜಡಾತ್ಮಕಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭೀಪ್ರದೇಶವು ಜಗತ್ತಿನ ಅತ್ಯಾತ್ಮೀಯಕರವಾದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಮೂಲಸ್ಥಾನವು. ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯಿಂದ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾದ ಸುವರ್ಣಾತ್ಮಕನಾಭೀಕಮಲದಲ್ಲಿ ಸಂಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ದ್ವಾರಾ ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟಿ. ನಾಭೀನಳಿನ = ನಾಭೀಕಮಲ.

ನಳಿನಂಕಿತ ಅತಿನ್ಯುದು = ಕಮಲಪುಷ್ಪದ ದಳಗಳಿಗಿಂತ ಮೃದುವಾದ. ನಾಲಿದಳಕಿಂಧರ = ಬಾಲದ ಕೂದಲಿನ ಎಳೆಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾದ (ವಾಲ-ಬಾಲ. ವಾಲಿ-ತತ್ಸಂವಿಧೀ) ತ್ರಿನಳಿ ಬಂಧುರವು = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಉದರದ ಮೇಲೆ ನಾಭೀಪ್ರದೇಶದ ಸುತ್ತಲೂ ಇರುವ ತ್ರಿವಳಿಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ (ಮೂರು ಸುರುಳಿಗರೆ). ನಳಿನಜಾಂಡ ಕೋಟಿಗಳ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಟಿಗಳ (ನಳಿನ-ನಾಭೀಕಮಲ. ನಳಿನಜ-ಅದರಲ್ಲಿ ಸಂಜಾತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮ). ಅಂತಹ ಅನಂತಕೋಟಿಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗಳನ್ನು ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ವಿಶ್ವಂಭರಮೂರ್ತಿ.

ಮುಂದಿನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಶಾಲ ವಕ್ಷವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅ ಲೋಲ ವನಮಾಲ = ಕುತ್ತಿಗೆಯಿಂದ ಇಳಿದಿದ್ದ, ವಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ಜೋಲಾಡುತ್ತಿರುವ ವನಮಾಲೆ (ಲೋಲ-ಲಾಸ್ಯ, ಓಲಾಡು). ರಂಜಿ

ರಾಯ = ಅತ್ಯಂತ ಮನೋಹರವಾದ. ಶ್ರೀನತ್ನ = ಲಕ್ಷ್ಮೀ ದೇವಿಯು ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಮಜ್ಜೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಎಡವಕ್ಷ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಅಲಂಕರಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಅವನ ವಿಶಾಲವಕ್ಷದ ಮೇಲೆ ವನಮಾಲೆ-ತುಳಸೀಹಾರ-ವೈಜಯಂತೀಮಾಲಾ-ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಚಿಹ್ನೆ-ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ ದಿವ್ಯಪದಕಗಳು ಅಲಂಕರಿಸಿವೆ.

ಮುಂದಿನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಅಗಲವಾದ ಹಸ್ತವ್ಯಯಗಳು. ನೀಳವಾದ ಬಾಹುಗಳು, ನಾನಾಭರಣಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಚತುರ್ಭುಜಗಳನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ನಿರುಸನುನಾದ = ಎಣೆಯಿಲ್ಲದ, ನರೆ ಗಜಹಸ್ತ = ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಗಂಡಾನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ನೀಳವಾಗಿರುವ ಬಾಹುಗಳು. ಚಾರುತರಮಣಿ = ಅತ್ಯಂತ ಸುಂದರವಾದ ಅಮೂಲ್ಯ ರತ್ನಗಳು. ಕನಕಯುಕ್ತಗಳು = ಚಿನ್ನದಾಭರಣಗಳಲ್ಲಿ ರುಂಡಿತವಾದ ಹರಳುಗಳು. ಭುಜಕೀರ್ತಿ = ಮಣಮಯ ಭಾಪುರಿಗಳು (ತೋಳ್ಕೆಲೆ) ಬಿರುದಿನ ಕಂಕಣ = ಮಣಿಖಚಿತ ಹಸ್ತಾಭರಣ. ನರಮಣಿ ಬಂಧಗಳೆ = ರತ್ನಖಚಿತ ಬಳೆಗಳು. ಮುಂದಿನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸುಂದರ ಕಂಠಪ್ರದೇಶವನ್ನು ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೊಲಿದು ಪೊಸಿದ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಅತ್ಯಂತ ಅನುರಾಗದಿಂದ ಹಬ್ಬಿದ ದಿವ್ಯಗಂಧದಿಂದ ಶೋಭಿತವಾದ ಸಿರಿಕಂಠ. ಹೊಳೆನ ಭೋಷಣಗಳಿಂದ = ಕತ್ತಿನಿಂದ ಇಳಿದು ಬಿದ್ದಿರುವ ನಾನಾ ಅಭರಣ ವಿಶೇಷಗಳು. ಸುಲಲಿತ ಶಂಖನ ಗೆಲುವು = ಕಡೆದ ಶಂಖದಂತಿದ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಕುತ್ತಿಗೆಯ ಮಾಟ. ಮುಂದಿನ ನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಶಂಖ ಚಕ್ರಾದಿ ಆಯುಧಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಅವನ ಚತುರ್ಭುಜಗಳ ವರ್ಣನೆ. ದರ = ಸುಂದರನವೆಂಬ ಚಕ್ರ. ಸಂಕಟದ ರೇಖೆ = ಕಮಲದ ರೇಖೆ, ನೃದುತರ ತರುಣಾಬ್ಜ = ಕೋಮಲವಾದ ಎಳೆಯ ಕಮಲದದಳದಂತೆ. ಸಲ್ಲವದ ಕಾಂತಿ = ಚಿಗುರಿನ ಕೋಮಲತೆಯ ಪ್ರಕಾಶ. ಪೊನ್ನಂಗುರ ಬೆರಳು = ಚಿನ್ನದ ಉಂಗುರಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಬೆರಳುಗಳು.

ಪೆಡಿಯಿಲ್ಲ = ಸಾದೃಶ್ಯವಿಲ್ಲದಿರುವ. ಚೆಂಬುಕಾಗ್ರ = ಗದ್ದದ ತುದಿಯ ಸೌಂದರ್ಯ. ಶ್ರೀಕಾರಕರ್ಣದೊಡನೆ = ಓಲಾಡುತ್ತಿರುವ ಕಿವಿಯ ಕುಂಡಲಗಳು ಕಪೋಲವನ್ನು ಚುಂಬಿಸುತ್ತಾ, ಮಾತಾಡುತ್ತಿರುವ ಬೆಡಗಿನ ವೈಭವ ಲಕ್ಷ್ಮೀಯೀಂಟಿದ ಸುಧೆಯೋ = ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಧರಾಮೃತವನ್ನು ಹೀರಿದ ಸುಧೆಯ ಸವಿಯೋ. ರುಚಿ ಕರಗಳು = ಪ್ರಶಾಂತವಾದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಪಸರಿಸುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಅಧರಗಳ ಕಾಂತಿಯೋ. ಬಿಂಬಾಧರದ = ಅವನ ಅರೆಬರಿದ ತುಟಿಗಳು ಅರುಣರಾಗದ ವರ್ಣವನ್ನು ಮೀರಿಸುತ್ತಿರುವ ಹವಳದ ಕುಡಿಯ ಪ್ರಭೆಯಂತಿವೆ. ರಡನ = ಅವನ ಶುಭ್ರವಾದ ದಂತಪಂಕ್ತಿಗಳು ಜೋಡಿಸಿದ ಕುಂದಪಂಕ್ತಿಗಳಂತಿವೆ (ಮೊಗ್ಗಿನ ಮೊಲ್ಲೆ). ಮಂದಸ್ಥಿತಗಳಿಗೆ ಸದನ = ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರನ ಬಿಂಬವನ್ನು ಹೋಲುವ ಅವನ ಸುಂದರ ಮುಖಾರವಿಂದ. ಅದು ಮಂದಹಾಸದ ಸದನ. ಅವನ ಮೃದು ಮಧುರವಾದ ವಾಣಿ ಶುಕಪಿಕಗಳ ಮೃದುಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮೀರಿಸುವುವು ಪುಷ್ಪಗತ ಮಕರಂದದ ಸವಿಯನ್ನು ಸೂಸುವ ವಚನಾಮೃತಗಳು. ತಿಲಕ = ಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಂದವಾಗಿ ಧರಿಸಿರುವ ಕಸ್ಮೂರಿ ಮೃಗದ ತಿಲಕ (ಸುಮದ ಗಂಧ). ಮೂಗು ಎಳೆಸಂಪಿಗೆಯ ಸದೃಶವಾಗಿದೆ. ಶ್ರೀಹರಿಯ ನೇತ್ರ ದ್ವಯಗಳು ಮಿನಿನ ಕಣ್ಣುಗಳು (ಭವ್ಯ ಜಲಚರಗಳ), ನೈದಿಲೆಯ ದಳ, ಜಿಂಕೆಯ ಚಂಚಲವಾದ ನೇತ್ರಗಳ ಸೌಂದರ್ಯ. ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರ ಪ್ರಭೆಗಳನ್ನು ಮೀರುವುವು. ಲೋಲಲೋಚನನು.

ಸುರನರನ ಕಾರ್ಮುಕವ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ಹುಬ್ಬಿನ ಮಾಟವು ಇಂದ್ರಚಾಪದಂತೆ ಮನೋಹರವಾಗಿದೆ. (ಸುರವರ-ಇಂದ್ರ. ಕಾರ್ಮುಕ-ಬಿಲ್ಲು-ಕಾಮನಬಿಲ್ಲು). ಹಣೆಯಲ್ಲಿರುವ ಕಸ್ಮೂರಿಯ ತಿಲಕ ಬಾಲಶಶಿಯಂತಿದೆ (ಚಂದ್ರನ ಏಕಕಳಾರೂಪವಾದ ವಕ್ರರೇಖೆ).

ಅವನ ಹಣೆಯಮೇಲೆ ಮುಂಗುರುಳು (ಅಲಕ) ಗುಂಗುರು ಸುರುಳಿಯಾಗಿ ಬಿದ್ದಿದೆ.

ನವಭೃಂಗಾಲದ ಲಲಾಟ = ಎಳೆಯ ದುಂಬಿಯ ಬಣ್ಣದಂತೆ ಕವ್ವಾದ ಕುಂತಲಗಳಿಂದ ಅಲಂಕೃತವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಹಣೆ. (ನವ-ನೂತನ, ಎಳೆಯದು. ಭೃಂಗ-ದುಂಬಿ, ಭ್ರಮರ. ಅಲಕ-ಮುಂಗುರುಳು. ಲಲಾಟ-ಹಣೆ). ಕಣ್ಣಿಳೆವೆಗೂಡ = ಕಣ್ಣಿನ ರೆಪ್ಪೆಗಳು ನಿರ್ಮಲವಾದ ಕಿರಣಗಳ ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಕೂಡಿವೆ. (ಅವನ ಕುಡಿನೋಟ-ಮಂದಹಾಸವೀಕ್ಷಣ-ಕೃಪಾ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣ).

ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರಪೂರ್ಣ = ಅವನ ಸಕಲ ಅವಯವಗಳೂ ಅಪ್ರಾಕೃತ, ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ಮತ್ತು ಪರಿಪೂರ್ಣ. ಶ್ಯಾಮನವರ್ಣ = ನೀಲಮೇಘಶ್ಯಾಮನು (ನವ ದೂರ್ವಾದಳದ ವರ್ಣ). ದೂರ್ವಾರ = ದುಷ್ಕರು. ಗೀರ್ವಾಣವಂದ್ಯನ = ಸಕಲ ದೇವತಾಗಣದಿಂದ ನಮ್ಯನು. ಪಾಂಡು ಭೂನರ ತನುಜರ = ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ (ಭೂಪಾಲ ಕರು) ಪಾಂಡವರ ಮಿತ್ರನು ಅಟಿವಿ ನೀತಿಹೋತ್ರನಾಗಿ = ದುಷ್ಟರಾದ ಕೌರವರ ಸೇನೆ ಎಂಬ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ ಆಗ್ನಿಸದೃಶನು (ವೀತಿಹೋತ್ರ-ಆಗ್ನಿ). ಜೀವಮಿತ್ರನಾದ = ಭಾಗವತೋತ್ತಮರ ಅಪದ್ಧಂಧುವಾಗಿ. (ಬಿಂಬ)

೬೭೮

(ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)

ರಾಗ-ಕಲ್ಯಾಣಿ

ಆದಿತಾಳ

ಕೃಷ್ಣಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ರಾಮು

ಕೃಷ್ಣಾ ಪಾಹಿ ಮಾಂ ||

||ಪ||

ಕೃಷ್ಣ ಪಾಹಿ ವರವೃಷ್ಟಿ ಕುಲೋದ್ಭವ

ಜಿಷ್ಣು ವಿನುತ ವರ್ಧಿಷ್ಣು ಗರಿಷ್ಠ ||

||ಅ||

ಮಾರಜನಕ ಸುಕುಮಾರಶರೀರ ಕು
 ಮಾರಜನಕನುತ ಮಾರಮಣಾಜ್ಞ ಕು
 ಮಾರಪಿತಾ ಮಹಸಾರಸನಾಭೋ
 ದ್ವಾರ ಸಕಲಗುಣ ಪೂರಕ ಯಮುನಾ
 ತೀರ ಕುಂಜಕುಟೀರ ಮಧ್ಯ ಸಂ
 ಚಾರ ಚರಣಗೋಕ್ಷೀರಸಾರ ದಧಿ
 ಚೋರ ನಿಖಿಲ ಶೃಂಗಾರ ಗೋಕುಲಾ
 ಗಾರ ಭಕ್ತಮಂದಾರ ಸಿಂಧು ಗಂ
 ಭೀರ ಜಗನ್ನಯ ಕಾರಣರೂಪ ಸ
 ಮೀರಣಜಸ್ತುತ ವಾರಣ ದುರಿತನಿವಾರಣ ಶೌರೇ ||

||೧||

ಕುಂದರದನ ಮುಚುಕುಂದವರದ ಮು
 ಕುಂದ ಮುಕ್ತಜನ ಬೃಂದಾಲಯ ಗೋ
 ವಿಂದ ಗೋಕುಲಾನಂದ ಯಶೋದಾ
 ನಂದ ಸನಕಸನಂದನವಂದ್ಯ ಪು
 ರಂದರಾದಿ ಸುರಸಂದೋಹಪ್ರಿಯ
 ಮಂದರಧರ ಮಕರಂದವಚನ ಬಾ
 ಲೇಂದುಫಾಲ ಕುರುವಿಂದಾಧರ ಸಂ
 ಕ್ರಂದನತನಯ ಸ್ಯಂದನಪಾಲ
 ಮಂದಹಾಸ ಬಹುಸುಂದರ ಪರಮಾ
 ನಂದಭರಿತ ಪರನಂದಕುಧರಕರ ನಂದಕುಮಾರ ||

||೨||

ಹೇಮವಸನ ಶುಭನಾಮಧೇಯ ಸಂ
 ಗ್ರಾಮಧುರೀಣ ಸುಧಾಮ ಸನ್ಮನ
 ಕಾಮಿತದಾಯಕ ಪ್ರೇಮಾನ್ವಿತ ಬಲ
 ರಾಮಾನುಜ ಬಲಭೀಮ ವಿಕ್ರಮೋ
 ಧಾಮ ಸುರೌಘಲಲಾಮ ಕೈರವದಳ

ಶ್ಯಾಮ ಭವಭಯವಿರಾಮ ತ್ರಿಜಗಭಿ
ರಾಮ ರಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮ ಕೌರವ
ಸ್ತೋಮವಿನಾಶನ ಸೋಮಸಮಾನನ
ತಾಮರಸನಯನ ಕೋಮಲರೂಪ ಮ
ಹಾಮಹಿಮೋಜ್ವಲ ಶ್ರೀಮನ್ಮಂಗಳಧಾಮ ಸಂತತ ||

||೨||

ರಂಗನಾಯಕ ವಿಹಂಗವಾಹನ ಭು
ಜಂಗಶಯನ ರುಕ್ಮಾಂಗದವರದ ರ
ಧಾಂಗಹಸ್ತ ಗೋಪಾಂಗನಾ ಕುಚಾ
ಲಿಂಗನನಿಪುಣ ತುರಂಗವದನ ಭವ
ಭಂಗ ಸತ್ಯವಾಪಾಂಗ ದಿವೌಕಸ
ಸಂಘ ದೈತ್ಯ ಜನಸಂಘಾತಿಮಿರಪ
ತಂಗ ನೀರದನಿಭಾಂಗ ಹೇಮಸಾ
ರಂಗವಿದಳನ ಕುರಂಗಧರಾನ್ವಯ
ಪುಂಗವ ಕೀರ್ತಿತರಂಗ ನಿರುಪಮೋ
ತ್ತುಂಗ ಚತುರ್ಭುಜ ಶೃಂಗಾರಪ್ರಿಯ ಗಂಗಾಜನಕ ||

||೪||

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮುರುಳಿನಿನಾದಪ್ರಿಯ
ದೀನಜನಾವನ ದಾನವ ಗಜಪಂ
ಚಾನನ ನಾರದಗಾನಲೋಲ ಉಪ
ಮಾನ ಚತುರ ಚತುರಾನನ ಭಕ್ತಾ
ಧೀನ ತವಪದ ಧ್ಯಾನನಿರತ ಸು
ಜ್ಞಾನಭರಿತ ಸುಜನಾನುಕೂಲ ಕಲಿ
ಕಾನನದಹನ ಕೃಶಾನುರೂಪ ಪವ
ಮಾನಸುತಾಂಬುಜ ಭಾನು ಬಿಂಬ ನಿಜ

ಮೌನಿವರ್ಯ ಶುಭಮಾನಸಾಂಬುಜ

ಸ್ಥಾನನಿವಾಸ ಶ್ರೀಖಾದ್ರಿಸರಸಿಂಹ ನನೋ ನನೋ || ೫ ||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಸುಧಾಮನು ದ್ವಾರಕೆಗೆ ತೆರಳಿ, ಅಲ್ಲಿ ಭವ್ಯ ಅರಮನೆಯಲ್ಲಿ ಪರಾತ್ಪರವಸ್ತು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳಮೂರ್ತಿಯನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಆಗ ತಾನು ಕಂಡ ಆ ಭವ್ಯಮೂರ್ತಿಯ ಸೌಂದರ್ಯವನ್ನು ಕವಿಕುಲತಿಲಕ ತಿಪ್ಪಣ್ಣಾರ್ಯನು ಸುದಾಮನದ್ವಾರಾ ವರ್ಣಿಸುತ್ತಾನೆ.

ವರಸೃಷ್ಟಿಕುಲೋದ್ಭವ = ಶ್ರೇಷ್ಠಯದುಕುಲಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜಿಷ್ಣುನಿಋತ = ಪಾರ್ಥನಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯಮಾನನಾದವ. ವರ್ಧಿಷ್ಣು ನಿತ್ಯಶಾಶ್ವತಮೂರ್ತಿ (ತನ್ನನ್ನು ನಂಬಿದ ಭಕ್ತರ ಆತ್ಮೋದ್ಧಾರವನ್ನು ಮಾಡುವ), ಗರಿಷ್ಠು = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತು (ಸರ್ವೋತ್ತಮದೇವತಾ).

ನೂರಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ಏತನು, ಕುಮಾರಜನಕನುತ - ಪಣ್ಮುಖನ ತಂದೆಯಾದ ಮಹರುದ್ರದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯ (ಕುಮಾರ-ಪಣ್ಮುಖ), ನೂರಮುಖ = ಲಕ್ಷ್ಮೀರಮುಖ, ಅಬ್ಜಕುಮಾರಸಿತಾ = ನಾಭಿಕಮಲಸಂಜಾತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ತಂದೆ (ಅಬ್ಜ-ನಾಭಿಕಮಲ. ಕುಮಾರ-ಅಬ್ಜದಲ್ಲಿ ಸಂಜಾತ), ಮಹಸಾರಸನಾಭ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಕಾರಣವಾದ ಕಮಲವುಳ್ಳ ನಾಭಿ ಉಳ್ಳವನು (ಮಹ-ಬ್ರಹ್ಮತ್ವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡ. ಸಾರಸ-ಕಮಲ), ಯಮುನಾತೀರ ಕುಂಜ ಕುಟೀರ = ಯಮುನಾತೀರದಲ್ಲಿರುವ ಪುಷ್ಪವನಭರಿತ ಮನೆ ಅಂದರೆ ಗೋಕುಲ, ಮಧ್ಯ ಸಂಚಾರೇಕರಣ = ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿಲ್ಲಾ ಅಡ್ಡಾದಿಡ್ಡಿ ಪಾದಪದ್ಮಗಳು.

ಗೋಕ್ಷೀರಸಾರ ದಧಿಚೋರ = ಗೋವಿನ ಕ್ಷೀರಸಾರವಾದ ಬೆಣ್ಣೆ -
ಮೊಸರುಗಳನ್ನು ಕಡ್ಡ, ಗೋಕುಲಾಗಾರ = ಗೋಕುಲನಿವಾಸಿ, ಭಕ್ತ
ಮಂದಾರ = ಭಕ್ತಜನರ ಪಾಲಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಸದೃಶನು, ಸಿಂಧು
ಗಂಭೀರ = ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು, ಜಗನ್ನಯ =
ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನು, ಸಮೀರಣಜಸ್ತುತ = ವಾಯುಸುತ
ರಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತೃಮಾನನು (ಸಮೀರಣ-ವಾಯು
ದೇವರು, ಜ-ವಾಯುಕುಮಾರ), ವಾರಣದೂರಿತನಿನಾರಣ = ಪಾಪ
ಗಳೆಂಬೋ ಮದಗಜಗಳನ್ನು ನಿವಾರಿಸುವ ಸಿಂಹನದೃಶನು (ವಾರಣ-ಆನೆ),
ಶೌರೇ = ಶೂರಸೇನ ಮಹಾರಾಜನ ಕುಲೋದ್ಭವ.

ಕುಂದರದನ = ಮೊಗ್ಗಿನ ಮೊಲ್ಲೆಯಂತೆ ಸಾಲಾಗಿ ಜೋಡಿಸಿರುವ
ಶುಭ್ರದಂತವಂಕ್ತಿ, ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನು, ಮುಕ್ತಜನ
ಬೃಂದಾಲಯ = ಮುಕ್ತಜೀವರ ನಿವಾಸವಾದ ವೈಕುಂಠವನ್ನು ತನ್ನ
ಮನೆಯನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ಗೋವಿಂದ = ವೇದಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ (ಗೋ
ಬ್ರಹ್ಮಣರ ಪಾಲಕ), ಸನಕಸನಂದನ ವಂದ್ಯ = ಸನಕಾದಿಗಳಿಂದ
ನಮ್ಯನು. ಪುರಂದರಾದಿಸುರ ಸಂದೋಹ ಪ್ರಿಯ = ಇಂದ್ರಾದಿ
ದೇವತಾಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಿಯನು (ಪುರಂದರ-ಇಂದ್ರ). ಮಂದರ
ಧರ = ಸಮುದ್ರಮಂಥನ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ
ಹಿಡಿದಿದ್ದ ಕೂರ್ಮ.

ಮಕರಂದ ವಚನ = ಅಮೃತದೃಶವಾದ ಅವನ ಸದ್ವಚನಗಳು.
ಬಾಲೇಂದು ಫಾಲ = ಉದಿತಚಂದ್ರನ ರೇಖೆಯಂತೆ ಹಣೆಯ
ಸೌಂದರ್ಯ, ಕುರುನಿಂದಾಧರ = ಹವಳದಂತಿರುವ ಕೆಂಪಾದ ತುಟಿ
ಗಳು. ಸಂಕ್ರಂದನತನಯ ಸ್ಯಂದನಪಾಲ = ಇಂದ್ರನ ಪುತ್ರನಾದ
ಅರ್ಜುನನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ
(ಸಂಕ್ರಂದನ-ಇಂದ್ರ, ಸ್ಯಂದನ-ರಥ). ಕುಧರಧರ = ಮಂದರಗಿರಿದರ

ಮತ್ತು ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರಿ (ಕು-ಭೂಮಿ. ಧರ-ಧರಿಸಿದ ಪರ್ವತ).
ನಂದಕುಮಾರ :- ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಪುತ್ರ.

ಹೇಮವಸನ = ಪೀತಾಂಬರಧಾರಿ (ಹೇಮ-ಚಿನ್ನ. ವಸನ-ವಸ್ತ್ರ).
ಶುಭಗಾನುಭೇಯ = ಮಂಗಳನಾಮಧೇಯನು. ಸಂಗ್ರಾನುಧುರೀಣ
= ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತಿಪರಾಕ್ರಮಿ (ಸಂಗ್ರಾಮ-ಯುದ್ಧ). ಸುಧಾನು =
ಮುಕ್ತಿಧಾಮಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ, ಸನ್ಮನ = ಉದಾರಮನಸ್ಕನು. ಕಾಮಿತ
ದಾಯಕ = ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಸಕಲಕಾಮಿತಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನು.
ಪ್ರೇಮಾನಿತಿ = ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ವಾತ್ಸಲ್ಯಉಳ್ಳವನು (ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು).
ಬಲರಾಮಾನುಜ = ಬಲರಾಮನ ತಮ್ಮನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಬಲಭೀನು
= ಅಸಮವರಾಕ್ರಮಿ. ಸುರೌಘಲಲಾನು = ದೇವತಾವೃಂದದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ
ಶ್ರೇಷ್ಠನು (ದೇವದೇವತಾಸಾರ್ವಭೌಮನು). ಕೈರನದಳಶ್ಯಾಮು =
ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಪುಷ್ಪದಳಗಳಂತೆ ನೀಲಮೇಘವರ್ಣನು ಭವಭಯವಿರಾನು
= ಸಂಸಾರಜನ್ಮವಾದ ದುಃಖಗಳನ್ನು ಕೊನೆಗೊಳಿಸುವವನು (ಭವಪರಿ
ಹಾರಕನು). ತ್ರಿಜಗಭಿರಾಮು = ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ
ಸಂಪೂಜ್ಯನು (ಸೌಂದರ್ಯಸಾರನು). ರಾಮು = ಸರ್ವಜೀವರಲ್ಲಿ ಬಿಂಬ
ನಾಗಿದ್ದು ರಮಣಮಾಡುವವನು. ನಿಸ್ಸೀಮು = ಅಮಿತಪರಾಕ್ರಮನು.
ಸೋಮಸನುಅನನ = ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತೆ ಮುಖ
ವುಳ್ಳವನು. ತಾಮರಸನಯನ = ಕಮಲದ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲ
ನೇತ್ರನು (ತಾಮರಸ-ಕಮಲಪುಷ್ಪ). ಮಹಾಮಹಿಮೋಜ್ವಲ =
ಉಜ್ವಲವಾದ ಮಹಾಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು. ಶ್ರೀಮನ್ಮಂಗಳಧಾಮು =
ಮುಕ್ತಿಧಾಮಗಳಾದ ವೈಕುಂಠ-ಶ್ವೇತದ್ವೀಪ-ಅನಂತಾಸನಗಳಲ್ಲಿ ನಿವಾಸಿಯು.

ರಂಗನಾಯಕ = ಶ್ರೀರಂಗಧಾಮನು (ಸರ್ವಜೀವರ ಹೃತ್ಪದ್ಮ
ದಲ್ಲಿ ಕ್ರೀಡೆಯಾಡುವ ಮಹಾಪ್ರಭುವು), ನಿಹಂಗವಾಹನ = ಗರುಡಾ
ರೂಢನು (ವಿಹಂಗ-ಪಕ್ಷಿ, ಗರುಡ). ಭುಜಂಗತಯನ = ಶೇಷಶಾಯಿ
(ಶಯನ-ಮಲಗಿರುವವನು). ರಥಾಂಗಹಸ್ತ = ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಕ್ರವನ್ನು

ಹಿಡಿದಿರುವವನು (ರಥಾಂಗ-ಚಕ್ರ). ತುರಂಗನದನ = ಹಯಗ್ರೀವ ಮೂರ್ತಿ. ದಿವೌಕಸಸಂಘ = ದೇವತೆಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ನತ್ಯ ಪಾಪಾಂಗನು. ದೈತ್ಯನಜಸಂಘ ತಿಮಿರಪತಂಗ = ದೈತ್ಯರ ಸಮೂಹ ವೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಸೂರ್ಯನದೃಶನು-ದಾನವಾಂತಕನು (ಪತಂಗ-ಸೂರ್ಯ) ನೀರದನಿಭಾಂಗ = ಮೇಘವರ್ಣವುಳ್ಳ ದೇಹ. (ನೀರದ-ಮೇಘ ಗಳು. ನಿಭ-ಕಾಂತಿ). ಹೇಮಸಾರಂಗ ವಿದಳನ = ಚಿನ್ನದ ಜಿಂಕೆಯ ವೇಷದಲ್ಲಿ ಬಂದಿದ್ದ ಮಾರೀಚನ ನಂಹಾರಕನು. ಕುರಂಗಧರ = ಕಸ್ತೂರಿ ಯನ್ನು ಧರಿಸಿದವ. (ಕುರಂಗ-ಕಸ್ತೂರಿ).

ದೀನಜನಾನನ = ದೀನಜನರ ವಾಲಕ. (ಆವನ-ಸಂರಕ್ಷಕ, ವಾಲಕ). ದಾನವಗಜಪಂಚಾನನ = ದೈತ್ಯರೆಂಬ ಆನೆಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಸಿಂಹಸದೃಶನು. (ಪಂಚಾನನ-ವಿಶಾಲವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳ ಸಿಂಹ). ಉಪಮಾನ ಚತುರ = ಚಾತುರ್ಯಗುಣದಲ್ಲಿ ಅಸದೃಶನು. ಚತು ರಾನನ ಭಕ್ತಾಧೀನ = ಬ್ರಹ್ಮನೇ ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ತರ ವಶನಾಗಿರುವವನು (ಭಕ್ತವತ್ಸಲನು). ಸುಜನಾನುಕೂಲ = ನಿರುತ ನಿನ್ನ ಪಾದ ಧ್ಯಾನರತರಾಗಿರುವವರಿಗೆ ಸುಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀಡಿ, ಅವರಿಗೆ ಸದಾ ಸಹಾಯಕನಾಗಿರುವವನು. ಕಲಿ ಕಾನನದಹನ ಕೃಶಾನುರೂಪ = ಕಲಿ ಎಂಬ ಮಹಾ ಕಾಡನ್ನು ಸುಡುವ ಅಗ್ನಿಯಂತಿರುವವನು. (ಕೃಶಾನುರೂಪ-ಅಗ್ನಿರೂಪನು). ಸವಮಾನ ಸುತಾಂಭುಜ ಭಾನುಬಿಂಬ = ವಾಯು ಸುತರಾದ ಶ್ರೀಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರೆಂಬ ಕಮಲಕ್ಕೆ ಪೂರ್ಣಸೂರ್ಯ ಬಿಂಬಸದೃಶನು. ನಿಜವೌನಿವರ್ಯ = ತನ್ನ ಅಂತರಂಗಭಕ್ತರಾದ ಸಾಧು ಸಂತರ. ಶುಭ ಮಾನಸಾಂಬುಜ ಸ್ಥಾನನಿನಾಸ = ಪವಿತ್ರ ವಾದ ಮನಸ್ಸಿನ ಕಮಲವೆಂಬ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿ ಸದಾ ವಾಸಿಸುವ. ಅವರ ಹೃತ್ಪ್ರಮದ್ಧ ನಾಗಿರುವ ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ.

೬೭೯

(ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ ಆರಿಸಿದ ಕೀರ್ತನೆ)

ರಾಗ-ಕೇದಾರಗೌಳ

ಭಾವುತಾಳ

ಮರೆದೆಯೇನೈ ಸಖನೆ-ಕುಚೇಲನೆ

ಮರೆದೆಯೇನೈ ಸಖನೆ ||

||ಪ||

ಮರೆದೆಯೇನೈಯ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಬಳಿಯ ನಾ

ವಿರುವ ಕಾಲದಿ ಗೈದ ಪರಿಪರಿ

ಚೆರಿಯಿ ಭಯಭರಿತಾನುಭವವ ||

||ಪ||

ಅನಘ ನೀ ಕೇಳೊಂದು ದಿನವೆಮ್ಮ ಗುರುಪತ್ನಿ

ವನಕೆ ಹೋಗಿ ಇಂಧನವನ್ನು ತರಹೇಳಿ

ಕನಲಿ ಕೋಪವ ಮಾಡಲು-ನಾವೀರ್ವರು

ವಿನಯದಿಂ ಪೊರಮೊಡಲು-ಆ ಘೋರಕಾ

ನನವನ್ನು ಪೊಗುತಿರಲು-ಆ ಸಮಯದೋಳಿ

ಅನುಪಮ ಪ್ರಳಯಾನಿಲಾಗಮ

ಘನಘನ ಸ್ವನ ಚಪಲಮಯ ಸಂ

ಜನಿತ ಪವಿಪತನಾಗಿಯದ್ಭುತ

ವೆನಿಪ ಮಳೆ ಭಯಪಡಿಸಿದುದ ನೀ

||ಮರೆದೆಯೇನೈ||

||೧||

ತರಣಮಂಡಲವಸ್ತುಗಿರಿಯ ಸಾರಲು ಶಂಕೆ

ತೊರೆದು ಕಾಳ್ಗತ್ತಲೆ ಪರಿಜುಹೇಡೈಸೆ ದು

ಸ್ತರಮಾಗಿ ನಾವೀರ್ವರು-ಮಾರ್ಗವ ಕಾಣ

ಲರಿಯದೆ ಕಡುಬೆದರು-ಗೊಳ್ಳುತ ಮಿಂಚು

ಬರಲು ಬೆಳಕಿನವರು-ನಾವಾಗುತ

ಕರಗಳನು ವಿಡಿದುರುತರದ ಕರಿ

ಕರದಪೋಲ್ಕುಳಿಗರಯೆ ನೆನೆದಂ

ಬರವು ನಡುಗುತ ನಾವು ರಾತ್ರಿಯೊಳಿ

ಳಿರುವುದಕೆ ನೆಲೆಯರಸುದುರದ

||ಮರೆದೆಯೇನೈ||

||೨||

ಕರಿ ಸಿಂಹ ಶಾರ್ದೂಲ ಕರಡಿ ಕಾಡೆಮ್ಮೆ ಸೂ

ಕರ ಘೂಕ ಕಾಕ ಸಂಚರಮಾದ ವಿಪಿನದೋಳಿ

ಚರಿಸುತ್ತಲಿರಲ್ಲಿವೇ-ಒಂದಾಲದ

ಮರವ ಸಾರಿದವಲ್ಲವೇ-ಆ ಇರುಳು ಜಾ-

ಗರವ ಮಾಡಿದುದಿಲ್ಲವೇ-ನಿದ್ರೆಯ ಪರಿ

ಹರಿದು ಸದ್ಗುರು ಚರಣಕಮಲ

ಸ್ಮರಣೆಯನು ಹೃತ್ಸರಸೀರುಹದೊಳು

ಧರಿಸಿ ಧೈರ್ಯದೊಳಿರಲು ಖಾದಿರಿ

ಪುರಿ ನೃಸಿಂಹನ ಕರುಣವಾದುದ

||ಮರೆದೆಯೇನೈ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಸುಧಾಮನೊಡನೆ ಏಕಾಂತದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತಾವು ಗುರು
ಳುಬಲ್ಲಿದ್ದಾಗ, ನಡೆದ ಒಂದು ಘಟನೆಯನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯ ಚಿತ್ರಣವಿದೆ-ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ

ಮರೆದೆಯೇನೈ = ಮರತುಹೋಯಿತೇ ನಿನಗೆ ಸುಧಾಮ. ಆ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಸ್ಮರಣೆಗೆ ತಂದುಕೋ. ನೈಸಖನಿ = ನಿಜಮಿತ್ರನೇ. ಸದ್ಗುರುಗಳೆ = ಉತ್ತಮಗುರುಗಳಾದ ಸಂದೀಪರು. ಪರಿಪರಿಚರಿಯು = ಗುರುಕುಲವಾಸದಲ್ಲಿ ನಾವು ಮಾಡಿದ ವಿಧವಿಧವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೋ. ಭಯಭರಿತಾನುಭವನ = ಭಯಯುಕ್ತವಾದ ನಮ್ಮೀರ್ವರ ಅನುಭವಗಳನ್ನು. ಅನಘ = ಪಾಪವಿದೂರನಾದ ಹೇ ಸಖನೇ. (ಅಘ-ಪಾಪ) ಇಂಧನವನ್ನು = ಅಡಿಗೆಗೋಸುಗ ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು. ಕನಲಿ = ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು. ಪೊರನೊಡಲು = ವನಕ್ಕೆ ತರಳಲಾಗಿ. ಪೋಗುತಿರಲು = ಭೀಕರವಾದ ಅರಣ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸಿ, ಪ್ರಳಯಾನಿಲ ಆಗಮ = ಪ್ರಳಯಾಗ್ನಿಯ ಸಾಲಿನಂತೆ. ಘನಘನಸ್ಥನ = ಭಯಂಕರವಾದ ಗುಡುಗಿನ ಧ್ವನಿ. ಚಪಲಮಯ ಸಂಜನಿತ = ವೇಗವಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುತ್ತಿರುವ ಮೇಘಗಳ ಸಂಘಟ್ಟಣೆಯಿಂದ ಉಂಟಾದ. ಪವಿಪತನನಾಗಿ = ಸಿಡಿಲಿನ ಹೊಡೆತದಿಂದ (ಪವಿ-ವಜ್ರ. ವಿದ್ಯುತ್ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ಬಳಕು ಮತ್ತು ತಜ್ಜನಿತ ಸಿಡಿಲು). ಅದ್ಭುತವೆನಿಸೆ = ಹಿಂದೆ ಎಂದೆಂದಿಗೂ ಆಗಿರದ ಮಳೆ. ನಿನ್ನನ್ನು ಆ ಮಿಂಚು-ಗುಡುಗು-ಸಿಡಿಲುಗಳು ಭಯಪಡಿಸಿದ ಭೀಕರ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ಮರೆದಿದ್ದೀಯಾ ?

ತರಣಿಮಂಡಲ = ಸೂರ್ಯಬಿಂಬವು. ಅಸ್ತಗಿರಿಯ ಸಾರಲು = ಅಸ್ತಚಲವನ್ನ ಸೇರಲು, ಅಂದರೆ, ಸೂರ್ಯಾಸ್ತವಾಗುತ್ತಿರಲು. ಶಂಕೆ ತೊರೆದು = ಸಂದೇಹ ಬಿಟ್ಟು, ಕಾಳ್ಗತ್ತಲೆ = ಭೀಕರವಾದ ಗಾಢಾಂಧಕಾರವು ಪರಿದುವೊಡೈನೆ ಅವರಿಸಿ, ಅಡರುತ್ತಿರಲು. ದುಸ್ತರನಾಗಿ = ಭಯಕಂಪಿತರಾಗಿ, ಏನೂ ತೋಚದೆ. ಮಾರ್ಗವ ಕಾಣದೆ = ಆ ಕಗ್ಗತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ ದಾರಿಯು ಕಾಣಿಸಲಿಲ್ಲ. ಕಡು ಬೆದರುಗೊಳ್ಳುತ = ಅತ್ಯಂತ ಭಯಗೊಂಡು, ಮಿಂಚು ಬರಲು = ಫಳಾರನೆ ಹೂಳೆಯುತ್ತಿರುವ ಮಿಂಚಿನ ಬೆಳಕಿನಲ್ಲಿ ದಾರಿ ಅರಸುತ್ತಾ, ಕರಗಳಸುವಿಡಿದು = ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಕೈಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಉರುತರದ = ಅತ್ಯಂತ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ, ಕರಿಕರದವೋಲ್ ಮಳೆಗೆರೆಯಿ =

ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲಿನಂತೆ ಧಾರಾಕಾರವಾಗಿ ಮಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿರಲು (ಕರಿಕರ-
ಆನೆಯ ಸೊಂಡಿಲು). ನೆನೆದಂಬರವು = ನೆನೆದ ವಸ್ತುಗಳಿಂದ ನಡು
ಗುತ್ತಾ ಆ ರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಂಗಲು ವಸತಿಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದ ಪ್ರಸಂಗವು
ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾಪಕವಿಲ್ಲವೇ ?

ಕರಿ = ಆನೆ. ಶಾರ್ದೂಲ = ಹುಲಿ. ಸೂಕರ = ಕಾಡು
ಹಂದಿ. ಘೂಕ = ಗೂಬೆಗಳು. ಕಾಕ = ಕಾಗೆ. ಇತ್ಯಾದಿ ವಸ್ತು
ಮೃಗಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ವಿಪಿನದೋಳ್ = ಫೋರಾರಣ್ಯದಲ್ಲಿ.
ಒಂದಾಲಯಮರ = ನಿವಾಸವನ್ನು ಅರಸುತ್ತಾ ಒಂದು ದೊಡ್ಡ
ಆಲದಮರವನ್ನು ಸಮೀಪಿಸಿದೆವು. ಅಲ್ಲವೇ ? ಸಖನೇ ? ಆ ಇರುಳು
= ಆ ರಾತ್ರಿ ಇಡೀ ಜಾಗರ ಮಾಡಿದೆವು. ನಿದ್ರೆಯ ಪರಿಹರಿಸು =
ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲಾ ನಿದ್ರೆ ಇಲ್ಲದೇ, ಹೃತ್ಸರಸೀರುಹದೊಳು = ಹೃತ್ಕಮಲ
ದಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಸಾಂದೀಪಿನಿ ಸದ್ಗುರುಗಳ ಚರಣಕಮಲಗಳ ಸಂಸ್ಪರ್ಶಣೆಯಿಂದ
(ಹೃತ್-ಹೃದಯ. ಸರಸೀರುಹ-ಕಮಲ). ಕರುಣವಾದುದು =
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಸುರಕ್ಷಿತವಾಗಿ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಗುರುಗೃಹವನ್ನು ಸೇರಿದ
ಭೀಕರಪ್ರಸಂಗವು ನಿನ್ನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿದೆಯೇ ? - ಹೇ ಸುದಾಮ ! - ಎಂದು
ಪ್ರಶ್ನಿಸುತ್ತಾನೆ ಪುರುಷೋತ್ತಮನು.

೬೮೦

(ಅಂಕಿತ-ಖಾದ್ರಿ ನೃಸಿಂಹ)

ರಾಗ-ಕಲ್ಯಾಣ

ಅಟಿತಾಳ

ರಾಧಿಕಾ ಹೃದಯಾಂಬುಜ ಮಿಳಿಂದ

ರಕ್ಷಿಸು ದಯದಿಂದ ||

||ಪ||

ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನ ಗೋವಿಂದ ಮುಕುಂದ

ರಕ್ಷಿಸು ಮುರಳೀಧರ ಮಧುರಾಧರಾ ||

||ಅ||

ನಿರ್ಜರರಿಪುಗಳ ನಿರ್ಜಸಿ ಗೋ ದ್ವಿಜ

ನಿರ್ಜರನು ಪೊರೆವ ಮೂರ್ಜಗದೊಡೆಯ

ದುರ್ಜನ ಕಂಸಾದಿ ದುಷ್ಟದೈತ್ಯರನೆಲ್ಲ

ನಿರ್ಜೀವರನುಗೈದ ನೀರಜನಾಭ

ವರ್ಜಿಸಿದನೆಂದಾವನೀಶನ

ವತ್ಸರನ ದ್ರೌಪದಿಯ ಹೃದ್ಭಯ

ಭರ್ಜವಾ ಯಮುಳಾರ್ಜುನಾಘ ವಿ

ಸರ್ಜನಾ ಭೀಮಾರ್ಜುನಪ್ರಿಯ ||

||೧||

ವರ್ಧೀಶನಾದ ಚತುರ್ದಶಭುವನಕೆ

ಮೂರ್ಧನ್ಯ ಕುಬಾಂಗೆ ದುರ್ದೇಶ ಪರಿದ

ಕರ್ದಮಾದಿ ಮುನಿಗಣನುತ ಕುಸುಮ ಧ

ನುರ್ಧರಜನಕ ಮನೋಜ್ಞ ಭೂಷಣನೆ

ನಿರ್ಧರಿಸಿ ಸರ್ಪೋತ್ತಮನು ನೀನೆಂ

ದೊಗ್ಧ ಭೃಗುವರಿಯನೆ ಮಹಾತ್ಮ ಜ-

ನಾರ್ದನಾ ಮುರಮರ್ದನಾ ಯದು
ವರ್ಧನಾ ಗೋವರ್ಧನೋದ್ಧಾರ ||

||೨||

ಅಕ್ರೂರವರದನ ಚಕ್ರಗದಾಧರ
ವಿಕ್ರಮಯುಕ್ತ ಸದಾಕ್ರತುಭೋಕ್ತ
ಶುಕ್ರನಂಬಕವನ್ನು ವಕ್ರಿಸಿ ಬಲಿಯಿಂದ
ಲಾಕ್ರಮಿಸಿದೆ ಮೂರ್ಛೋಕವಗೊಲಿದು

ಶಕ್ರಗಿತ್ತೆ ಮಹಾತ್ಮ ನೂತನ
ಚಕ್ರ ಜಾಡ್ವಿ ನೈಸಿಂಹ ಕೃಷ್ಣ ತ್ರಿ
ವಿಕ್ರಮಧಿಕ ಪರಾಕ್ರಮಾಸರ
ಸಕ್ರಮಾಧವ ನಕ್ರಮದಹರ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ರಾಧಿಕಾಹೃದಯಾಂಬುಜ = ರಾಧೆಯ ಹೃದಯವೆಂಬ ಕಮಲ
ವುಷ್ಪಕ್ಕಿ. ಮಿಳಿಂದ = ಸೂರ್ಯಸದೃಶನು, ಗೋನಿಂದ = ವೇದ
ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯ-ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಕ್ಷಕನು. ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನು.
ಮಧುರಾಧರಾ = ಸುಧೆಯನ್ನು ಸುರಿಸುವ ತುಟಿಗಳು. ನಿರ್ಜರರಿಪುಗಳೆ
= ದೇವತೆಗಳ ಶತ್ರುಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು (ನಿರ್ಜರ-ಮುಷ್ಠೇ ಇಲ್ಲದ ದೇವತೆ
ಗಳು). ನೀರ್ಜಿಸಿ = ನಾಶಮಾಡಿ, ಗೋ ದ್ವಿಜ ನಿರ್ಜರರನು =
ಗೋವುಗಳು, ವಿಪ್ರರು-ದೇವತೆಗಳನ್ನು, ಪೊರೆನ ಮೂರ್ಜಗದೊಡೆಯ
= ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ತ್ರಿಲೋಕಾಧಿಪತಿ. ನೀರಜನಾಭೆ = ಪದ್ಮನಾಭನೇ,
ವರ್ಜಿಸಿನೆಂದೆಂದ = ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿಯೇಬಿಟ್ಟಿ ಎಂದುಕೊಂಡ
(ಅಶ್ವತ್ಥಾಮ). ಅವನೀಶನ ವತ್ಸರನ = ರಾಜಕುಮಾರನಾದ ಪರೀ
ಕ್ಷಿತನನ್ನು (ಉತ್ತರಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭಸ್ಥನಾಗಿದ್ದ ಪರೀಕ್ಷಿತನ ಮೇಲೆ

ಅಶ್ವತ್ಥಾಮನು ಬ್ರಹ್ಮಾಸ್ತ್ರ ಪ್ರಯೋಗಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಆಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚಕ್ರದಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿತನಾದ ಪರೀಕ್ಷಿತ). ದ್ರೌಪದಿಯ ಹೃದ್ವಯ = ಎರಡು ಪ್ರಸಂಗವಿಶೇಷಗಳಲ್ಲಿ ದ್ರೌಪದಿಯ ಮಾನಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. (೧) ಅಕ್ಷಯ ವಸ್ತ್ರ ಪ್ರದಾನ. (೨) ದೂರ್ವಾಸಾತಿಥ್ಯ ಪ್ರಸಂಗ. ಯಮುಳಾರ್ಜುನಾಘಾತ ವಿಸರ್ಜನ = ಅರ್ಜುನವೃಕ್ಷಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶಪ್ತರಾಗಿದ್ದ ನಳಕೂಬರ ಮತ್ತು ಮಣಿಗ್ರೀವರ ಶಾಪವಿಮೋಚನೆ ಗೈದ ಬಾಲಕೃಷ್ಣ. ಭೀಮಾರ್ಜುನಪ್ರಿಯ = ಭೀಮಸೇನನಿಗೆ ಅತ್ಯಂತಪ್ರಿಯನು. ಪಾರ್ಥಸಖ. (ಪಾರ್ಥನಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ ವಿಭೂತಿ ರೂಪವಿಶೇಷ).

ನರ್ಥೀಶನಾದ = ವೃಷ್ಟಿಕುಲಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಮೂರ್ಧನ್ಯ = ಚತುರ್ದಶಭುವನಾತ್ಮಕವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಡೆಯ (ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತು). ಕುಬ್ಜಾಂಗ ದುರ್ದೇಶ ಸರಿದೇ = ವಕ್ರಳಾಗಿದ್ದ ಕುಬ್ಜಿಯ ಅಂಗಗಳ ವಿರೂಪವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿ, ಸ್ವರದ್ರೂಪಿಯನ್ನಾಗಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಕರ್ದಮಾದಿ = ಬ್ರಹ್ಮಮಾನಸಪುತ್ರರಾದ ಒಂಭತ್ತು ಮಂದಿ ಬ್ರಹ್ಮರೂಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬನು ಕರ್ದಮ ಋಷಿ. ಸ್ವಾಯಂಭುವ ಮನುವಿನ ಪುತ್ರಿ ದೇವಹೂತಿಯ ಪತಿ. ಅವನಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಕಪಿಲನಾಮಕನಾಗಿ ಅವತರಿಸಿದನು. ಕುಸುಮ ಧನುರ್ಧರ ಜನಕ = ಕುಸುಮಬಾಣಗಳನ್ನು ಧನುಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹೂಡುವ ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ ಶ್ರೀಹರಿ. (ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನ ತಂದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಮನ್ಮಥನ ಅವತಾರ). ಮನೋಜ್ಞ = ಮನಸ್ಸನ್ನು ಪ್ರೇರಿಸುವ ಮಹರುದ್ರದೇವರೇ. ಒದ್ದ ಭೃಗು ಅರಿಯನೇ = ನಿನ್ನ ಎದೆಯನ್ನು ಒದ್ದ ಭೃಗುಋಷಿಯು ನಿನ್ನ ಸರ್ವೋತ್ತಮತ್ವವನ್ನು ಜಗತ್ತಿಗೆ ನಾರಿದನು. ಮುರನುರ್ದನ = ಮುರಾ ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಮುರಾರಿ). ಮದುವರ್ಧನಾ = ಯದುಕುಲತಿಲಕ, ಸದಾಕ್ರತುಭೋಕ್ತ = ಯಜ್ಞಭೋಕ್ತನು.

ಶುಕ್ರನ ಅಂಬಕನನ್ನು ವಕ್ರಿಸಿ = ಶುಕ್ರಾಚಾರ್ಯರ ಒಂದು ಕಣ್ಣನ್ನು
ಧರ್ಭೆಯಿರುವ ಕುಕ್ಕಿ ಏಕನೇತ್ರರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿದ ಪ್ರಸಂಗ

ಒಲಗಿ

(ಅಂಕಿತ-ಖಾದ್ಯ ನರಸಿಂಹ)

ರಾಗ-ಮುಖಾರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಕೃಷ್ಣಾ ರಕ್ಷಿಸೋ ರಕ್ಷಿಸೆನ್ನನು-ರಾಮಕೃಷ್ಣ
ಕೃಷ್ಣಾ-ನಂದಕುಮಾರ-ಕೃಷ್ಣಾ-ನವನೀತಚೋರ || ಪ ||

ಕೃಷ್ಣಾ-ವಸುದೇವಬಾಲು-ಕೃಷ್ಣಾ-ರುಕ್ಮಿಣೀಲೋಲ
ಕೃಷ್ಣಾ-ವಾಸುಕೀತಲ್ಪ-ಕೃಷ್ಣಾ-ಶ್ರೀಹರೇ || ಅ ||

ಅಪ್ರಾಕೃತಶರೀರ ಅಶ್ರಿತಮಂದಾರ

ವಿಪ್ರವಂಶೋದ್ಧಾರ ವಿಮಲಸದ್ಗುಣಹಾರ ಕೃಷ್ಣಾ-ರಕ್ಷಿಸೋ
ಕಮಲಲೋಚನ ಕಮಲಾರಮಣ
ಕಲ್ಯಾಣಪ್ರದ ಕಬಂಧಮೋಕ್ಷದ
ಕಲುಷಸಂಹಾರ ಕನಕಾಂಬರಧರ
ಕಸ್ತೂರಿಫಾಲ ಕರುಣಾಲವಾಲ
ಕಪಟಿನಾಟಕ ಕದನಾದ್ಭುತ ಬಲ
ಕಮನೀಯಾನನ ಕರಿರಾಜಾವನ
ಕಮಲಾಸನನುತ ಕಹಿಕುಲರಕ್ಷ
ಕವಿವೃಂದಾಧಿಕ ಕಲಶಜ ಸನ್ನತ

ಕಲಶಾಬ್ಧಿ ಶಯನ ಕಟಾಕ್ಷವೀಕ್ಷಣ
ಕಾರ್ಮುಕಹಸ್ತ ಕಾರಣವಿಗ್ರಹ
ಕಂದರ್ಪಜನಕ ಕಂಸವಿಮದನ
ಕಂಬುಗ್ರೀವ ಕೈವಲ್ಯಪದ
ಸುಪ್ರಸನ್ನ ನೀನಾದ ಸುಲಭಧನ್ಯ ನಾನಾದೆ
ಅಪ್ರಮೇಯ ಗೋವಿಂದ ಅವಿಳಲೋಕೈಕವಂದ್ಯ

॥೧॥

ದೇವಕಿವರವೃತ್ತ ದಿವ್ಯಶುಭಚರಿತ್ರ
ಭಾವಜಾಂತಕಮಿತ್ರ ಭಕ್ತಹೃತ್ತದೃಮಿತ್ರ-ಕೃಷ್ಣ ರಕ್ಷಿಸೋ
ಅಗಣಿತಗುಣಗಣ ಅಣೋರಣೀಯ
ಅಪ್ರತಿಮಪುರುಷ ಅನೇಕರೂಪ
ಅಪಾರಮಹಿಮ ಅನಂತಶಯನ
ಅಮರಾರ್ಚಿತಪದ ಅಹಲ್ಯಾವರದ
ಅಕ್ರೂರಪ್ರಿಯ ಅಜಾಮಿಳರಕ್ಷ
ಅನಿರುದ್ಧ ಹರೇ ಅಮಲಿತಭುಜಬಲ
ಅಜರಾಮರಣ ಅಶ್ರಿತರಕ್ಷಣ
ಅನಾಥಬಂಧೋ ಅನುಪಮಪಾವನ
ಅಧೋಕ್ಷಜ ಹರೇ ಆಪದ್ಭಾಂಧವ
ಅಂಬುಧಿತಲ್ಪಕ ಅಂಬುಧಿಬಂಧನ
ರಾವಣ್ಯಾರಾಧ್ಯರ ಕೊಂದ ರಾಮ ನೀನೆ ಮುಕುಂದ
ಶ್ರೀವತ್ಸವನಮಾಲ ಶೃಂಗಾರ ಗೋಪಾಲ ॥

॥೨॥

ಸರ್ವಂ ಸಹಭಾರ ಸಂಹಾರ ಯದುವೀರ
ಸರ್ವಲೋಕೋದ್ಧಾರ ಶರನಿಧಿಗಂಭೀರ-ಕೃಷ್ಣ ರಕ್ಷಿಸೋ

ರಧಾಂಗಪಾಣಿ ರಣಜಯಚತುರ
 ರಜನೀಚರಹರ ರಮಾವಿನೋದ
 ರವಿಶಶಿನಯನ ರತ್ನಕಿರೀಟ
 ರಸಿಕಾಗ್ರೇಸರ ರಘುಕುಲವಲ್ಲಭ
 ರಾಕೇಂದುವದನ ರಾಘವ ಕೃಷ್ಣ
 ರಾಜಶೇಖರ ರಾಧಾಲೋಲ
 ರಾಜಸದೂರ ರಾಜಾನ್ವಯಭಯ
 ರಾಮಾಭಿರಾಮ ರಾಮಚಂದ್ರಹರೇ
 ರಾಮಭದ್ರ ಶ್ರೀರಾಮ ಬಲಾಂತಕ
 ರಾಜೀವನಾಭ ರಾಮಸಹೋದರ
 ರಮ್ಯಚರಣಯುಗ ರಂಜಿತಗಾತ್ರ
 ರಂಭೋರುದ್ವಯ ರಂಗನಾಯಕ
 ನಿರ್ವಾಣಪದವೀವ ನೀನೇ ದೇವರದೇವ
 ಸರ್ವೋತ್ತಮ ಕೇಶವ ಸ್ವಾಮಿ ಖಾದ್ರಿನ್ಯಸಿಂಹದೇವ || ||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಪರಾತ್ಪರವಸ್ತುವಾದ, ರಮಾಬ್ರಹ್ಮಾದಿವಂದ್ಯನಾದ ಆ ರುಕ್ಮಿಣೀ
 ವಲ್ಲಭನನ್ನು ಸಂದರ್ಶಿಸಿ, ಅನಂದತುಂದಿಲನಾಗಿದ್ದಾನೆ ಭಕ್ತಾಗ್ರಣಿ ಸುಧಾಮ.
 ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ಸಾಷ್ಟಾಂಗಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ,
 ಆನಂದಾಶ್ರುಗಳಿಂದ ತುಂಬಿದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನಾಗಿ, ಆ ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಪುರುಷ
 ಪೂಜಿತಪಾದನನ್ನು ಈ ರೀತಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾನೆ.

ನಂದಕುಮಾರ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಪುತ್ರ. ವಾಸುಕೀತಲ್ಪ =
 ಶೇಷಶಯನು, ಅಪ್ರಾಕೃತಶರೀರ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯವಾದ ಮೇಹ-
 ಆಶ್ರಿತಮಂದಾರ = ತನಗೆ ಶರಣಾಗತರಾದವರ ಪಾಲಿಗೆ ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ

ಸ್ವರನು. ವಿಪ್ರವಂಶೋದ್ಧಾರ ಗೋ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಯೋಗಕ್ಷೇಮ ಕರ್ತನಾದ ಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯದೇವ. ಇಲ್ಲಿ ವಿಪ್ರೋತ್ತಮನಾದ ಸುಧಾಮನ ಕುಲ ವನ್ನೇ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಿಮಲಸದ್ಗುಣಹಾರ = ಅತ್ಯಂತ ಪರಿಶುದ್ಧವಾದ (ನಿದೋಷಿಗಳಾದ) ಅನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಳೆಂಬ ಮಾಲಾ ಧಾರನು. (ಅನಂತ ಶುಭಗುಣಗಣಧಾಮನು).

ಕಮಲಲೋಚನ = ಕಮಲದ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರ ವುಳ್ಳವನು. ಕಮಲಾರಮಣ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು. ಕಲ್ಯಾಣಪ್ರದ = ಸಜ್ಜನರಿಗೆ ಶುಭಕರನು. ಕಬಂಧನೋಕ್ಷದ = ಶಾಪನಿಮಿತ್ತದಿಂದಾಗಿ ವಿಕಾರರೂಪವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದ ಕಬಂಧನೆಂಬುವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಸದ್ಗತಿಯಿತ್ತ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಕಲುಷಸಂಹಾರ = ದುರಿತಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ, ಕನಕಾಂಬರಧರ = ಹೀತಾಂಬರ ವಸ್ತ್ರಧಾರಿ. ಕದ ನಾದ್ಭುತ ಬಲ = ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಬಲಶಾಲಿ. ಕನುನೀಯಾನನ = ಸುಂದರವಾದ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. ಕರಿರಾಜ ಅವನ = ಗಜೇಂದ್ರ ಸಂರಕ್ಷಕ (ಗಜವರದ). ಕಮಲಾಸನನುತ = ಕಮಲಪೀಠಸ್ಥನಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತಮಾನನು. ಕಪಿಕುಲರಕ್ಷಕ = ಸಮಸ್ತ ವಾನರಕುಲವನ್ನು ಸಲಹಿದ ಕರುಣಾಶಾಲಿ. ಕನಿವೃಂದಾಧಿಕ = ಜ್ಞಾನಿ ಗಳಿಂದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನೆಂದು ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ (ಕವಿ-ಜ್ಞಾನಿಗಳು. ಅಧಿಕ- ಸರ್ವೋತ್ತಮ). ಕಲಶಜ ಸನ್ನತ = ಕುಂಭೋದ್ಭವರಾದ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮತ್ತು ವಸಿಷ್ಠರಿಂದ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಸ್ತುತನಾದ (ಕಲಶ-ಕುಂಭ, ಮಡಿಕೆ) ಕಲಶಾಬ್ಧಿ ಶಯನ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಯನ. (ಹಿಂದೆ ಅಗಸ್ತ್ಯ ಮಹಾ ಮುನಿಗಳು ಇಡೀ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನೇ ಕುಡಿದರು. ಕಲಶ-ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ ಸಾಂಕೇತ). ಕಾರ್ತುಕಹಸ್ತ ಕೋದಂಡವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಹಸ್ತದಲ್ಲಿ ಪಿಡಿದಿರುವ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. (ಅಥವಾ ಶಾರ್ಙ್ಗವೆಂಬ ಧನುಸ್ಸನ್ನು ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿ), ಕಾರಣವಿಗ್ರಹ = ಸಮಸ್ತ ಜಗದ್ವ್ಯಾಪಾರ ಗಳಿಗೂ ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನಾದ ಪರಮಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ. (ಮುಖ್ಯ ಕಾರಣನು). ಕಂದರ್ಪಜನಕ : ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ಕಂಬುಗ್ರೀವ

= ಕಡೆದ ಶಂಖವಂತಿರುವ ಕುತ್ತಿಗೆ. (ಕಂ-ನೀರು. ಕಂಬು-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ದುಟ್ಟಿದ ಶಂಖ). ಕೈವಲ್ಯಪ್ರದ = ಮೋಕ್ಷದಾಯಕ. ಸುಲಭ ಧನ್ಯ ನಾನಾದೆ = ನಿನ್ನ ಸುಪ್ರಸನ್ನತೆಯಿಂದ ಸುಲಭವಾಗಿ ನಾನು ಧನ್ಯನೆನಿಸಿದೆ- ಕೃತಕೃತೃನಾದೆ-ಎನ್ನುತ್ತಾನೆ ಕುಚೇಲ. ಅಪ್ರೇಮೇಯ = ಸಾಕಲೋನ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅರಿಯಲು ಅಸಾಧ್ಯನು. ಗೋವಿಂದ=ವೇದಪ್ರತಿವಾದ್ಯ. ಅಖಿಳಲೋಕೈಕನಂದ್ಯ = ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಗತ ಸಕಲಲೋಕದ ಜನಗಳಿಂದಲೂ ವಂದನೀಯನಾಗಿರುವ ಏಕೈಕವಸ್ತು.

ದೇನಕಿನರಪುತ್ರ = ವಸುದೇವ ದೇವಕಿಯರ ತವಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಅಪರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸಲೋಸುಗ ಅವತಾರಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ದಿವ್ಯ ಶುಭಚರಿತ್ರ = ನಿರ್ದೋಷವಾದ ಮಂಗಳಕರವಾದ ಚಾರಿತ್ರ್ಯ. ಸುಶೀಲಾದಿ ಗುಣಗಳುಳ್ಳವನು. ಭಾವಜಾಂತಕ ಮಿತ್ರ = ರುದ್ರದೇವರ ಸಖ (ಭಾವಜ-ಮನ್ಮಥ. ಭಾವಜಾಂತಕ-ಅವನನ್ನು ದಹಿಸಿದ ರುದ್ರ).

ಭಕ್ತಹೃತ್ಪದ್ಮಮಿತ್ರ = ಭಕ್ತರ ಹೃತ್ಕಮಲಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಸದೃಶ ನಾಗಿರುವ ಬಿಂಬರೂಪಿ. ಅಗಣಿತಗುಣಗಣ = ಅಪಾರಕಲ್ಯಾಣಗುಣ ಗಣಸಂಪನ್ನ. ಅರಣೋರಣೀಯ = ಸೂಕ್ಷ್ಮವಸ್ತುಗಳಿಗಿಂತ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತರನು. ಅಪ್ರೀತಿಪುರುಷ = ಅಸದೃಶವಸ್ತು (ನಿರುಪಮನು) ಅನೇಕ ರೂಪ = ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಯುಕ್ತನು. ಅನಂತತಯನ = ಶೇಷ ಶಾಯಿ (ಅನಂತದೇವರು). ಅನುರಾರ್ಚಿತಸದ = ಸಮಸ್ತದೇವತಾ ಗಣದಿಂದ ಪೂಜಿತನಾಗಿ ಪಾದಪದ್ಮನು. ಅನಿರುದ್ಧ = ಯಾವ ಪ್ರತಿ ರೋಧವೂ ಇಲ್ಲದ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರವಸ್ತು. ಅನುಲಿತ ಭುಜಬಲ = ಅಸದೃಶವಾದ ಭುಜಬಲ ಪರಾಕ್ರಮಿ ಅಜರಾನುರಣ = ಜನನಮರಣ ವಿದೂರನು. ಅಶ್ರಿತರಕ್ಷಣ = ಅಶ್ರಿತನನಂಕಕ್ಷಣ. ಅಭಯಶುಭ ಪ್ರದ = ಅಭಯ ಹಾಗೂ ಮಂಗಳಪ್ರದಾಯಕನು. ಅಜ್ಞಾನ ದಳನ = ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವವನು. ಅನುಸನು ಪಾನನ = ಅಸದೃಶವಾದ ಪರಮಪವಿತ್ರವಸ್ತು (ಸಕಲದೋಷವಿದೂರನು).

ಅಂಬುಧಿ ತಲ್ಪಕ = ಕ್ಷೀರಸಾಗರಶಾಯಿ (ಅಂಬುಧಿ-ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರ. ತಲ್ಪಕ-ಹಾಸಿಗೆ). ಅಂಬುಧಿಬಂಧನ = ದಕ್ಷಿಣಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ ಕಟ್ಟಿದ ಶ್ರೀಸೇತೂರಾಮಮೂರ್ತಿ. ಶ್ರೀವತ್ಸ ನನಮಾಲ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಯನ್ನು ಶ್ರೀವತ್ಸವೆಂಬ ಲಾಂಛನರೂಪದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವ ಶ್ರೀಹರಿ. ವನಮಾಲಾಧಾರ. ಶೃಂಗಾರಗೋಪಾಲ = ಶೃಂಗಾರವಾದ ಮಂಗಳವಿಗ್ರಹ. ಗೋವುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. (ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ ಪಾಲ).

ಸರ್ವಂ ಸಹಾಭಾರ = ಸಮಗ್ರಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನೇ ಧರಿಸಿರುವ ಆಧಾರಭೂತ-ಆಶ್ರಯದಾತನು. ಶರಧಿಗಂಭೀರ = ಸಮುದ್ರದಂತೆ ಗಾಂಭೀರ್ಯವುಳ್ಳವನು. ರಥಾಂಗಸಾಣೆ = ಚಕ್ರಪಾಣಿ (ರಥಾಂಗ-ಚಕ್ರ). ರಣಜಯಚತುರ = ಸಂಗ್ರಾಮಚತುರ. ರಜನೀಚರಹರ = ರಾತ್ರಿಸಂಚಾರಿಗಳಾದ ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವವನು (ರಜನೀ-ರಾತ್ರಿ). ರನಾವಿನೋದ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡುವವನು. ರವಿಶಶಿನಯನ = ಸೂರ್ಯ ಚಂದ್ರರನ್ನೇ ತನ್ನ ನೇತ್ರದ್ವಯವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳವನು. ರಸಿಕಾಗ್ರೇಸರ = ಶೃಂಗಾರ ಶಿಖಾಮಣಿ. ರಘುಕುಲವಲ್ಲಭ = ರಘುವಂಶಲಲಾಮ. ರಾಕೇಂದ್ರನಂದನ = ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತಿರುವ ಮುಖವುಳ್ಳವನು. ರಾಜಶೇಖರ = ರಾಜರ ಕುಲಕ್ಕೆ ಶ್ರೇಷ್ಠವಸ್ತು. ರಾಧಾಲೋಲ = ರಾಧೆಯನ್ನು ರಮಿಸುವ, ರಾಜಸದೂರ = ರಾಜಸಗುಣದಿಂದ ವಿದೂರ. (ಪ್ರಾಕೃತಗುಣತ್ರಯಗಳಿಂದಲೂ ವಿದೂರ). ರಾಜಾನ್ವಯಭಯ = ರಾಜರುಗಳ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಭಯಂಕರವಾದ ಪರಶುರಾಮ. ರಾನು ಅಭಿರಾನು = ಮನೋಹರಮೂರ್ತಿ ಶ್ರೀರಾಮಾಬಿಧನೇ. ಬಲಾಂತಕ = ಇಂದ್ರ ರಾಜೀವನಾಭ = ಪದ್ಮನಾಭ. ರಾನುಸಹೋದರ = ಬಲರಾಮನ ತಮ್ಮ. ರನ್ಯುಚರಣಯುಗ = ನಯನಮನೋಹರವಾದ ಪಾದಪದ್ಮಯುಗಳನ್ನು. ರಂಜಿತಗಾತ್ರ = ಪ್ರಕಾಶಮಾನವಾದ ದೇಹ. ರಂಭೋರುದ್ಧಯ = ಕದಳಿಯ ಸ್ತಂಭಗಳನ್ನು ಹೋಲುವ ಎರಡು

ತೊಡೆಗಳು. ನಿರ್ವಾಣಪದವೀನ = ಮೋಕಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ದಯೆ
ಪಾಲಿಸುವ.

ಪಂಚ

೬೮೨

(ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನದಿಂದ)

ರಾಗ-ಘಂಟಾ

ಅಟಕಾಳ

ಜಯ ಜಯ ಮಾಧವ ಜಯ ಜಯ ಕೇಶವ
ಜಯ ಯದುಕುಲರಾಜ

ಜಯ ಜಯ ಶ್ರೀಧರ ಜಯ ಜಯ ಭೋಧರ
ಜಯ ಮಮ ಸುರಭೂಜ ||

||೧||

ಪಂಕಜಲೋಚನ ಪಾಪವಿಮೋಚನ
ಶಂಕರನುತನಾಮ

ಕಿಂಕರಲೋಕದ ಸಂಕಟಹರಣಾಕ
ಳಂಕ ಸುಗುಣಧಾಮ ||

||೨||

ನಿನ್ನಯ ಶುಭವದನೀರಜ ದರುಶನ
ವನ್ನು ಹರುಷದಿಂದ

ಕಣ್ಣಿಲಿ ಕಂಡೆ ಪ್ರಸನ್ನದಿ ನಾ ಕಡು
ಧನ್ಯನು ಗೋವಿಂದ ||

||೩||

ಎನ್ನಯ ಪ್ರಾರಬ್ಧಾದಿ ದುರಿತಗಳು
ಭಿನ್ನವಾಯಿತು ಹರಿಯೆ

ಪನ್ನಂಗಶಯನಾಪನ್ನವರದ ಸುರ

ಸನ್ನತ ನರಹರಿಯೇ ||

||೪||

ಅಂಗಜಜನಕ ವಿಹಂಗಾರೋಹಣ

ರಂಗನಾಥ ಶೌರೇ

ಮಂಗಳಫಲದ ಶುಭಾಂಗ ಖಾದ್ರಿ ನರ

ಸಿಂಗ ಶ್ರೀಮುರಾರೇ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಸುಧಾಮನು ಅವಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ನೀಡಿದ ನಂತರ, ಪರಮಸಂತುಷ್ಟನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರಮಾಡಿದ ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ತಿಪಣ್ಣಾರ್ಯಕವಿ ವಿರಚಿತ - “ಕುಚೇಲೋಪಾಖ್ಯಾನ”ದಿಂದ ಆಯ್ದ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಜಯ ಜಯ = ನಿನ್ನ ಪರಮಾನುಗ್ರಹದಿಂದ ನನಗೆ ಜಯವಾಗಲಿ. ಎಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಾನೆ ಭಕ್ತೋತ್ತಮ ಸುಧಾಮ. ಯದುಕುಲರಾಜ = ಯದುವಂಶಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

ಕೇಶವ = ಬ್ರಹ್ಮರುದ್ರಾದಿಗಳಿಗಿಂತ ಪರಮಶ್ರೇಷ್ಠನು (ಕಂ-ಬ್ರಹ್ಮ. ಈಶ-ರುದ್ರ. ವ-ಕಾರದಿಂದ ಶ್ರೇಷ್ಠ). ಶ್ರೀಧರ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನು. (ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀ ಶ್ರೀಹರಿಯು ನಿತ್ಯಾ ವಿಯೋಗಿನಿ). ಭೂಧರ = ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿ ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀವರಾಹರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ (ಭೂರಮಣ). ಮನು ಸುರಭೂಜ = ನಮ್ಮಗಳ ಪಾಲಿಗೆ ನೀನು ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷಸದೃಶನು (ಸುರ-ದೇವತೆಗಳ. ಭೂಜ-ಮರ, ಕಲ್ಪವೃಕ್ಷ).

ಪಂಕಜಲೋಚನ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರನು (ಪಂಕಜ-
ಕಸರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಕಮಲ ಪುಷ್ಪ). ಪಾಪ ನಿವೋಚನ = ಸಜ್ಜನರ
ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನು ಶ್ರೀಹರಿ. ಶಂಕರನುತನಾನು = ರುದ್ರನಿಂದ
ಸ್ತುತೃವಾದನಾಮಪುಳ್ಳವನು (ರಾಮತಾರಕ ನಾಮ) ಕಿಂಕರಲೋಕದ =
ನಿನ್ನ ಭೃತ್ಯವರ್ಗದವರ, ಸಂಕಟಹರಣ = ದುಃಖ ಪರಿಹಾರಕನು.
ಅಕಳಂಕ = ನಿರ್ದೋಷವಸ್ತು. ಸುಗುಣಧಾನು = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ
ಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನು.

ಶುಭಸದನೀರಜ = ವರಮಂಗಳಕರವಾದ ವಾದಕಮಂಗಳ
ದರ್ಶನಭಾಗ್ಯ (ನೀರಜ- ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಉತ್ಪತ್ತಿಯಾಗುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪ)
ಕಡುಧನ್ಯನು = ಅತ್ಯಂತ ಧನ್ಯನಾನಾದೆ. ಭಿನ್ನವಾಯಿತು = ಸನ್ನ
ಪ್ರಾರಬ್ಧ ಜನಿತ ದುಃಖಗಳು ಪರಿಹಾರವಾದುವು ನಿನ್ನ ಮಂಗಳ ದರ್ಶನ
ದಿಂದ. ಸೆನ್ನಂಗಶಯನಾ = ಶೇಷಶಾಯಿ. ಆಸೆನ್ನನರದ = ಆಪತ್ತಿ
ನಲ್ಲಿರುವ ದೀನರಾದ ನಿನ್ನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುವವನು. ಸುರಸನ್ನುತ
= ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ತುತೃಮಾನನೇ.

ಅಂಗಜಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ (ಅಂಗಜ- ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ
ಜನಿಸಿದ ಮನ್ಮಥನು) ವಿಹಂಗಾರೋಹಣ = ಗರುಡವಾಹನನು.
(ವಿಹಂಗ- ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಪಕ್ಷಿಗಳು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ
ಶ್ರೀಗರುಡದೇವರು) ಶಾರೀ = ಶೂರಸೇನರಾಜನ ಕುಲೋದ್ಭವನಾದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಸುಂಗಳಫಲದ = ಅತ್ಯಂತ ಶುಭವಾದ ಮೋಕ್ಷವನ್ನೇ
ಫಲರೂಪದಲ್ಲಿ ಕರುಣಿಸುವ. ಶುಭಾಂಗ = ಆಪ್ರಾಕೃತ ಸುಂದರ ದೇಹ
ಪುಳ್ಳವನು. ಮುರಾರೀ = ಮುರಾ- ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.

೬೮೩

(ಅಂಕಿತ-ಖಾದ್ರಿ ನರಸಿಂಹ)

ದಶಾನತಾರಸ್ತುತಿ (ಶೋಭಾನೆ ಪದ)

ರಾಗ-ನನರೋಜು

ಛಾಪುತಾಳ

ಸೋಮಕಾಸುರನೆಂಬ ತಾಮನನಸುವ ವಿ-
ರಾಮವಗೈದು ಸುರಸ್ತೋಮಕಪೃತವೀಯ
ಭೂಮಿಧರವನುವಾದಿ ಧರಿಸಿದ
ಶ್ರೀಮನ್ಮಂಗಳಧಾಮ ರಮಾಧಿಪ
ಸ್ವಾಮಿ ಬಾರೆಂದು ಕರೆದರು- ಶೋಭಾನೆ ||

||೧||

ಧರಣದೇವಿಯನಪಹರಿಸಿದ ದನುಜನ
ಹರಣವಳಿದು ನಿಜಶರಣ ಬಾರೆಂದು ನಿನ್ನ
ಕರೆಯಲು ಕಂಭದಿ ನರಹರಿರೂಪವ
ಧರಿಸಿದ ವಿಶ್ವಂಭರ ಕರುಣಾಕರ
ಸರಸಿಜನಾಭಾ- ಹಸಗೇಳು- ಶೋಭಾನೆ ||

||೨||

ಬಲಿಯ ದಾನವ ಬೇಡಿ ನೆಲನ ಈರಡಿಮಾಡಿ
ಗೆಲಿದು ದುಷ್ಟರಾಯರ ಕುಲವ ಕೌಸಲ್ಯಾಗರ್ಭ
ಜಲನಿಧಿಯಲಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದೆ ಶಶಿಯಂ
ತಲಘುಪರಾಕ್ರಮನಿಲಯನ ರಘುಕುಲ
ತಿಲಕ ಬಾರೆಂದು- ಕರೆದರು- ಶೋಭಾನೆ ||

||೩||

ದಾರಿದ್ರ್ಯಕಂಜ ತನ್ನ ನಾರಿಪೋಗೆನ್ನ ಸಖ
ನಾರಾಯಣನೆಂತೆಂದು ಸಾರಿದ ಸುಧಾಮನ
ಸಾರರಹಿತ ಸಂಸಾರಭಯವ ನಿ-

ವಾರಣಗೊಳಿಸಿದಕಾರಣ ವರದ ಮು-
ಹೀರಮಣ ಕೃಷ್ಣಾ- ಹಸಗೇಳು- ಶೋಭಾನೆ ||

||೪||

ಜರಣಬಾಣದಿನಿದು ಪುರಜನುರುಹಿ ಗುರು-

ತರದ ತುರಗವನೇರಿ ಬರುವ ಶ್ರೀನವಸಾಲ

ಪುರಿನಿಲಯನೆ ಬಾದಿರಿ ನರಸಿಂಹ ಸು-

ಚರಿತನೆ ತ್ರಿಜದ್ಭರಿತನೆ ಪರತರ

ಪರಮಾತ್ಮ ಕೃಷ್ಣಾ- ಹಸೆಗೇಳು- ಶೋಭಾನೆ ||

||೨||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಈ ಕೀರ್ತನೆಯಲ್ಲಿ ಕವಿಯು ಶ್ರೀಹರಿಯು ದಶಾವತಾರಸ್ತೋತ್ರದ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಶೋಭಾನೆ ಪದವನ್ನು ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾನೆ.

ಸೋಮಕಾಸುರನೆಂಬ = ಸೋಮಕನೆಂಬ ಹಸರಿನ ದೈತ್ಯನು (ಇವನಿಗೆ 'ತಮ'- ಎಂದು ಇನ್ನೊಂದು ಹೆಸರು). ತಾನುಸನ ಅಸುನ ನಿರಾಮಗೈದು = ಮತ್ಸ್ಯರೂಪದಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ತಮೋಯೋಗ್ಯನಾದ ಆ ಅಸುರನನ ಅಸುವನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿದನು (ಕೊಂದನು). ಸುರಸ್ತೋಮಕೆ = ದೇವತಾವರ್ಗಕ್ಕೆ, ಭೂಮಿಧರ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಅಧರಿಸಿರುವ ಪರ್ವತ. ಇಲ್ಲಿ ಮಂದರಪರ್ವತ ಎಂದರ್ಥ. ಉದ್ಧಾಮದಿ ಧರಿಸಿದ = ಕರ್ಮರೂಪದಿಂದ ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನಲ್ಲಿಟ್ಟು ಮೇಲೆ (ಉದ್ಧಾಮದಿ) ಧರಿಸಿದ ಕೂರ್ಮಾವತಾರಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ಶ್ರೀಮನ್ಮಂಗಳಧಾಮ = ಮುಕ್ತಿಧಾಮವೆನಿಸಿದ ವೈಕುಂಠದ ನಿವಾಸಿ (ಅಥವಾ ಶ್ರೀಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ) ರಮಾಧಿಸ = ಶ್ರೀ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ, ಶೋಭಾನೆ = ಎಮಗೆ ಶುಭವನ್ನು ಕೊಡು.

ಧರಣಿದೇವಿಯನು ಅಪಹರಿಸಿದ = ಭೂದೇವಿಯನ್ನು ಕದ್ದೊಯ್ದ ದನುಜನ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೆಂಬ ದೈತ್ಯನ, ಹರಣವಳಿದು = ಜೀವವನ್ನು ತೆಗೆದು, (ಕೊಂದು) ವಿಶ್ವಂಬರ = ಸಮಸ್ತವಿಶ್ವ

ವನ್ನೇ ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಹರಿ. ಸರಸಿಜನಾಭ = ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಸುವರ್ಣಾತ್ಮಕವಾಗಿ ಕಮಲವನ್ನು ಪಡೆದ, ಹಸೆಗೇಳು = ಹಸೆಗೆ ಬಾ.

ಈರಡಿನಾಡಿ = ಎರಡು ಪಾದಗಳಿಂದ ಅಳೆದ ಶ್ರೀ ವಾಮನ ಮೂರ್ತಿ, ದುಷ್ಪರಾಯರ ಕುಲನ = ದುಷ್ಪಸ್ವಭಾವವುಳ್ಳ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ವಂಶವನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ ಶ್ರೀಪರಶುರಾಮ. ಕೌಸಲ ಗರ್ಭಜಲನಿಧಿಯಲಿ = ಕೌಸಲ್ಯಾದೇವಿಯ ಗರ್ಭಾಂಬುಧಿಯಲ್ಲಿ. ಪ್ರಜ್ವಲಿಸಿದೆ = ಆವತರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ. ಶಶಿಯಂತೆ = ಚಂದ್ರನ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ ಬೆಳಗಿದೆ. ಅಲಘುಪರಾಕ್ರಮನಿಲಯನೆ = ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಪರಾಕ್ರಮವಂತ (ಲಘು-ಸ್ವಲ್ಪ, ಅಲಘು-ಹೆಚ್ಚಾದ) ರಘು ಕುಲತಿಲಕ ಬಾರೆಂದು = ರಘುವಂಶಲಲಾಮ-ನೀ ಹಸೆಗೆ ಬಾರೆಂದು ಕರೆದರು.

ದಾರಿದ್ರ್ಯಕಂಜಿ = ಬಡತನಕ್ಕೆ ಹೆದರಿ, ತನ್ನ ನಾರಿ ಪೋಗೆನ್ನೆ = ಸುಧಾಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಸುಶಿಲಾದೇವಿಯು ಹೋಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದರ್ಶನ ಪಡೆದು ಬಾರೆಂದು ಕಳುಹಿಸಿರಲಾಗಿ. ಸಾರರಹಿತ = ನಿಸ್ಸಾರವಾದ. ನಿನಾರಣಗೊಳಿಸಿದ = ಭವದ ಭಯವನ್ನು ಪರಿಹಾರಮಾಡಿದ. ಕಾರಣ = ಸಮಸ್ತಕ್ಕೂ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದ. ವರದ = ಅನುಗ್ರಹಪ್ರದನಾದ. ಮಹೀರಮಣ = ಭೂರಮಣನೇ (ಮಹೀ-ಭೂಮಿ).

ಹರನ ಬಾಣದಿನಿಂದು = ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರ ಬಾಣದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತ ನಾಗಿ. ಪುರವನುರಹಿದ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ (ಬುದ್ಧರೂಪ). ಗುರುತರದ ತುರಗವನೇರಿ = ವೇಗದಿಂದ ಸಂಚರಿಸುವ ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿದ ಕಲ್ಯಾಣವತಾರಿ. ಶ್ರೀನವಸಾಲಪುರಿ ನಿಲಯನೆ = ಹೊಸಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ. ತ್ರಿಜದ್ವರಿತನೆ = ಮೂರುಲೋಕಗಳಲ್ಲೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿರುವ.

೬೮೪

(ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಶ್ವ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಧನಾಸರಿ

ಆದಿತಾಳ

ಮಗುವು ಅಲ್ಲ ಕಾಣೆ ಗೋಪಿ ಇವನು ನಿನ್ನಾ ||

||ಪ||

ಜಗವ ನಿರ್ಮಿಸಿ ಪಾಲಿಸಿ ಅಳಿಸುವ
ಅಗಣಿತ ಸುಗುಣಾಭರಣನೆ-ಇವನು ||

||ಅ||

ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕದ್ದನು ಸಣ್ಣ ಪನಿಹ ಬಹು
ಚಿಣ್ಣರ ಕೂಡುತ ಗೋಗಣ ಕಾಯುವ
ಮನ್ಮನ ಪುತ್ಥಳಿ ಕಳಿಸುವದಾಗದು
ಎನ್ನುವ ನುಡಿಗಳ ಬದಿಗಿಡು ತಾಯೇ ||

ಉಣ್ಣುತ ಉಣ್ಣುತ ಮೊಲೆಯನು ಕೊಂದಿಹ
ಉನ್ನತ ರಕ್ತಸಿ ಪೂತನಿಯನ್ನಿವ
ಮಣ್ಣನು ಕಂಡರು ಕಂಸನ ದೂತರು
ಪೂರ್ಣಾನಂದನು ಸರಿ ಇವನಮ್ಮ ||

||೦||

ಜಾರ ಚೋರ ಸುಕುಮಾರನು ಸುಂದರ
ನಾರೇರ ಒಲಿಸಿ ಸೇರಿದ ನಿಶೆಯಲಿ
ಪೋರನೆಂಬ ಮನ ದೂರವಗೈದು ಗ-
ಭೀರ ಮಹಿಮ ಜಗ ಸಾರನೆಂದರಿಯೆ ||

ಭಾರಿಗಿರಿಯನೆತ್ತಿ ಊರಿಗೆ ಊರನು
ಸೇರಿಸಿ ಪೊರೆದಿಹಪಾರಮಹಿಮ ಜಂ-
ಭಾರಿ ದರ್ಪಹರ ಪೋರನೆ ಬಿಡು ಬಿಡು
ಸೀರೆಯ ನಿಗಮಸಂಚಾರನು ಖರೆಯ ||

||೨||

ಕಾಲ್ಗುಳು ಸೋಕಲು ಶಕಟನು ಬಿದ್ದನು
 ಸೀಳುತ ಕೊಕ್ಕನು ಬಕನಂ ಕೊಂದನು
 ಕಾಳಿಯ ತುಳಿಯುತ ಗರ್ವವನಿಳಿಸಿದ
 ಲೀಲಾಜಾಲದಿ ಜ್ವಾಲೆಯ ನುಂಗಿದ ||

ಬಾಲರು ಕೇಳಲು ಆಲಯ ತೋರಿದ
 ಪಾಲಿಸಿ ವರುಣನ ತಂದೆಯ ತಂದನ
 ಲೋಲನೆ ಸರಿ ಜಗಮೂಲನು ಕೇಳೆ ||

||೩||

ನಾರಿಯು ಆಗುತ ಮೋಹವ ತುಂಬಿದ
 ನೀರಜವಾಭೆಗೆ ಗೊಲ್ಲತಿಯ ಗುಣ
 ಬೀರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಮೋಹವನೆಂದಿಗು
 ಶ್ರೀರತಿದಾಯಕ ಕೊಳ್ಳುವನೇ ರತಿ ||
 ಮಾರನೈಯ್ಯ ಭವತಾರಕ ಶುಭ ಶೃಂ-
 ಗಾರಪೂರ್ಣ ಪರಿವಾರದಭೀಷ್ಟವ
 ಪೂರೈಸಿದ ದೋಷವಿದೂರ ||

||೪||

ಮಲ್ಲಗೆ ಬಾಯೊಳು ಎಲ್ಲವ ತೋರಿದ ಮಲ್ಲನು ಸರ್ವರ
 ವಲ್ಲಭ ಸಿದ್ಧವು ಗೊಲ್ಲನ ವೇಷದಿ
 ಇಲ್ಲಿಹನಮ್ಮ ಇಲ್ಲವೆ ಸಮರಿವಗೆಲ್ಲಿಯು ಸತ್ಯ
 ಮಲ್ಲರ ಮರ್ಧಿಸಿ ಕೊಲ್ಲುತ ಕಂಸನ ||
 ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಧರ್ಮವ ಕಾಯುವ ನಮ್ಮ
 ಬಲ್ಲಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ವಿಠಲನ ಬೇಗನೆ
 ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಕಳುಹೇ ತಾಯಿ ||

||೫||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ಶ್ರೀಉರಗಾದ್ರಿವಾಸ ವಿರಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರೇಣ್ಯರ ಶಿಷ್ಯವರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಮುಖರು. ಶ್ರೀಯುತರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಚರಿತಾನ್ವತ- ವೆಂಬ ದಶಮಸ್ಕಂಧ ಭಾಗವತದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬಾಲಲೀಲೆಗಳು, ಅವನ ಅಪಾರಮಹಿಮೆಗಳನ್ನು ಅಧರಿಸಿದ ಉದ್ಗ್ರಂಥವನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಅದು ಮುದ್ರಣವಾಗಬೇಕಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೆ ದಶೋಪನಿಷತ್ತುಗಳನ್ನು ಭಾಮಿನಿಪಟ್ಟದಿಯಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಜ್ಞಾನಿ ಶ್ರೀಷ್ಠರಿವರು ಶ್ರೀಮದಾಚಾರ್ಯರ ಉಪನಿಷದ್ಭಾಷ್ಯ. ಶ್ರೀಮನ್ಮಂತ್ರಾ ಲಯರಾಯರ ಖಂಡಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭಾವವನ್ನು ಸರ್ವಾಂಗಸುಂದರವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಪದ- ಪದ್ಯ- ಸುಳಾದಿಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರಕಾಶಕರ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಂದಿರು. ಈ ಎಲ್ಲಾ ಕೃತಿರತ್ನಗಳೂ ಬೆಳಕಿಗೆ ಬರಬೇಕಾಗಿವೆ. ಶ್ರೀಹರಿಚಿತ್ತವಿದ್ದರೆ ಆಗಲಿ.

ನುಗುವು ಅಲ್ಲವು ಕಾಣೆ = ಯಶೋದೆಗೆ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಶಿಶುವಲ್ಲ. ಲೋಕೋದ್ಧಾರಕನಾದ ಧರ್ಮಸ್ವರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಯೇ ಅವನು. ಅವತಾರಪುರುಷ. ಜಗವ ನಿರ್ಮಿಸಿ = ವಿದ್ಯಮಾನವಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛಾಮಾತ್ರದಿಂದ ಸೃಷ್ಟಿಸಿ, ಕಾರುಣ್ಯ ವಿಶೇಷದಿಂದ ಪಾಲಿಸಿ, ಲೀಲಾವಿಶೇಷದಿಂದ ಸಂಹರಿಸುವ ಅಷ್ಟಕರ್ತನು. ಅಗಣಿತ ಸುಗುಣಾಭರಣನು = ಅಪರಿಚ್ಛಿನ್ನವಾದ, ಅಸದೃಶವಾದ ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗುಣಭರಿತನು.

ಬೆಣ್ಣೆಯ ಕದ್ದ ನು = ಸಕಲಲೋಕವೇ ಅವನದಾಗಿರಲು, ಗೋಪಿಯರ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಬೆಣ್ಣೆಯನ್ನು ಕದ್ದ ಸ್ವರಮಣನು. ಬೆಣ್ಣೆಯು ಕ್ಷೀರದಸಾರ. ಅಂತೆಯೇ ಸರ್ವಸಾರಭೋಕ್ತನು ಚಿಣ್ಣರ ಕೊಡುವ = ಮಹತ್ತಿಗೆ ಮಹತ್ತಾದ ಆ ಮಹಾಮಹಿಮನು ಚಿಕ್ಕ ಚಿಕ್ಕ ಗೋಪಾಲಬಾಲರೊಡನೆ ಲೀಲೆಯಾಡಿದವನು ಗೋಗಣ ಕಾಯುವ = ನಿರಪೇಕ್ಷನಾದರೂ ಗೋಪುಗಳನ್ನು ಕಾಯ್ದ ಗೋಪಾಲನು. (ಗೋ- ವೇದಗಳು, ವೇದಗಳಿಂದ ಪ್ರತಿ

ಪಾದ್ಯಸು. ಸದಾಗಮೈಕವೇದ್ಯನು). ಮನ್ನನ ಪುಥ್ಲಿ = ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ದಿವ್ಯಮಂಗಳಪ್ರತೀಕನು. ಕಳಿಸುವುದಾಗದು = ಅವನನ್ನು ಬಿಟ್ಟಿರಲಾರೆ- ಮಧುರಾನಗರಿಗೆ ಅಕ್ರೂರನೊಡನೆ ಕಳುಹಿಸಲಾರೆ- ಎಂಬ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ಬಿಡು. ನಿನ್ನ ಕೈಗೆ ಎಟುಕದ ಅಪ್ರಮೇಯನವನು.

ಉನ್ನತ ರಕ್ಷಿಸಿ = ಜನಿಸಿದ ಏಳನೆಯ ದಿನವೇ ದುಷ್ಟ ರಕ್ಷಿಸಿ ಪೂತನಿಯನ್ನು ಮೊಲೆಯ ಹಾಲನ್ನು ಹೀರುವ ನೆವದಲ್ಲಿ ಸಂಹರಿಸಿದ ಅಸದೃಶ ಮಹಿಮನು. ಮಣ್ಣು ನು ಕಂಡರು = ಕಂಸಾಸುರನಿಂದ ಕಳುಹಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ದೈತ್ಯರೆಲ್ಲರೂ ಮಣ್ಣು ಮುಕ್ತಿ ನಾಶಹೊಂದಿದರು. ಪೂರ್ಣಾನಂದನು - ಆ ದುಷ್ಟರಿಂದ ಎನೇನೂ ಹಾನಿಯಾಗದ ಪೂರ್ಣಾನಂದಪರಿಪೂರ್ಣನು. ಜಾರಿ ಚೋರ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಆ ಲಕ್ಷಣವಂತನು ಜಾರನೇ ? ಅನಂತಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ಒಡೆಯ ಚೋರನೆನಿಸುವನೇ ? ನಾರೇರ ಒಲಿಸಿ = ಸ್ವರಮುಡನಾದ ಆಪ್ತಕಾಮನು ಪರಾಪೇಕ್ಷರಹಿತನು. ಸ್ವಾನಂದಪೂರ್ಣನು ಅದರೂ ಗೋಪಸ್ತ್ರೀಯರನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸುವ ಸಲುವಾಗಿ ತನ್ನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಲ್ಲಿಯೇ ರಮಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಪ್ರದನಾದ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನು. ಪೋರನೆಂಬುವ ಮನ = ಅವನು ತುಂಟ-ಎಂಬ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನು ನಿನ ಮನಸ್ಸಿನ ಆಳದಿಂದ ಬೇರುಸಹಿತ ಕಿತ್ತೊಗೆದು, ಆ ಗಂಭೀರನಿಧಿಯ್ನು ಜಗದ ಸರ್ವಸಾರನೆಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾರಿಗಿರಿಯನೆತ್ತಿ = ಉನ್ನತವಾದ ಗೋವರ್ಧನಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಲೀಲಾಜಾಲವಾಗಿ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಎಡಬಿಡದೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದ ಮಳೆಯಿಂದ ಸಕಲ ಗೋಪಾಲಕರನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಗೋವಿಂದನು. ಜಂಭಾರಿ ದರ್ಪಹರ = ಆ ಅಪಾರಮಹಿಮಾಸಂಪನ್ನನು ದೇವೇಂದ್ರನ (ಜಂಭಾರಿ) ಗರ್ವವನ್ನು ಅಡಗಿಸಿದನು. ನಿಗಮ ಸಂಚಾರನು = ಸದಾ ಗಮಗಳಿಂದ ಸದಾ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನು. ಖರೆಯು = ಇದು ಸತ್ಯವಾದ ಮಾತು,

ಶಕಟಿನು = ಬಾಲನಾಗಿದ್ದಾಗಲೇ ಕಾಲಿನ ಒದೆತದಿಂದ ಶಕಟಾಸುರನನ್ನು ನುಚ್ಚುನೂರು ಮಾಡಿದ ಶೂರ. ಬಕನಂ ಕೊಂದನು = ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಧಾವಿಸಿಬರುತ್ತಿದ್ದ ಕೊಕ್ಕರೆಯ ರೂಪದಲ್ಲಿದ್ದ ಬಕಾಸುರನ ಕೊಕ್ಕನ್ನು ಸೀಳಿದ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಕಾಳಿಯಂತುಳಿಯುತ = ಕಾಳಿಗನ್ನೆ ಮಡುವಿನಲ್ಲಿ ಧುಮುಕಿ, ಆ ಸರ್ಪದ ಮೇಲೆ ಲಾಸ್ಯವಾಡಿ, ಅವನ ಗರ್ವಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಗರುಡಗಮನ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜ್ವಾಲೆಯ ನುಂಗಿದ = ಸುತ್ತಲೂ ಅವರ ಸುತ್ತಿರುವ ಕಾಳಿಚ್ಚನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ನುಂಗಿದ ವಿಶ್ವಭುಕ್.

ಶ್ರೀರತಿದಾಯಕ = ಇಷ್ಟಾರ್ಥಪ್ರದಾಯಕನಾದ, ಕೊಳ್ಳುವನೇ ರತಿ = ನಿತ್ಯತೃಪ್ತನಾದ ಆ ನಿಗಮವೇದ್ಯನಿಗೆ ಯಾರಿಂದಲೂ ಅನಂದವಾಗಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅವನೇ ಸರ್ವಕಾಮದನು ಮತ್ತು ಸ್ವಾನಂದಪೂರ್ಣನು ಮಾರನೈಯ್ಯ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ಭವತಾರಕ = ಸಂಸಾರಸಾಗರದಿಂದ ದಾಟಿಸುವವನು. ಪರಿವಾರದಭೀಷ್ಮನ = ತನ್ನವರ ಸಕಲಇಷ್ಟಾರ್ಥಗಳನ್ನು ನೀಡುವವನು.

ಮೆಲ್ಲಗೆ ಬಾಯೊಳು = ಯಶೋದಗೆ ಬಾಯ್ತೆರೆದು ವಿಶ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಿಸಿದ ಪ್ರಸಂಗ. ಸರ್ವರ ವಲ್ಲಭ = ಸರ್ವಜೀವರ ರಮಣನು (ಪ್ರಭುವು) ಮೆಲ್ಲರ ಮರ್ಧಿಸಿ = ಚಾಣೂರ ಮತ್ತು ಮುಷ್ಠಿಕಾ ಎಂಬ ಪರಮ ಬಲಶಾಲಿಗಳಾದ ಮಲ್ಲರೊಡನೆ ಕುಸ್ತಿಯಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಧರ್ಮನ = ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪಕನಾಗಿ, ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಕೊಳ್ಳದೆ = ನಿನ್ನಿಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಬೇಗನೇ ಕಂಸವಧೆಗಾಗಿ ಮಧುರಾ ನಗರಕ್ಕೆ ಕಳುಹಿಸು-ಎಂದಿದ್ದಾರೆ.

ಮಂಗಳ ಪದಗಳು

(ಅಂಕಿತ-ಹಯವದನ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ರೂಪಂಸೆತಾಳ

ಜಯಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭಮಂಗಳಂ ||

||ಪ||

ವಸುದೇವ ತನಯನಿಗೆ ವೈಕುಂಠನಿಲಯನಿಗೆ
ಕುಸುಭನಾಭನಿಗೆ ಕೋಮಲರೂಪಗೆ
ಯಶೋದನಂದನಗೆ ವಸುಧೆಯ ರಮಣನಿಗೆ
ನಸುನಗೆಯೊಳೊಪ್ಪುವ ನರಸಿಂಹಗೇ ||

||೧||

ಕನಕ ಕಿರೀಟನಿಗೆ ಕಸ್ತೂರಿತಿಲಕನಿಗೆ
ಕನಕ ಕುಂಡಲಗೆ ಕೌಸುಭಹಾರಗೆ
ಕನಕಾಂಬರಧರಗೆ ಕಾರುಣ್ಯರೂಪಗೆ
ಸನಕಾದಿಮುನಿವಂದ್ಯ ನರಸಿಂಹಗೆ ||

||೨||

ಪಂಕಜನಾಭನಿಗೆ ಪಾಂಜಾಲಿರಕ್ಷಕಗೆ
ಲಂಕೆಯನು ವಿಭೀಷಣನಿಗಿತ್ತವಗೆ
ಕುಂಕುಮಾಂಕಿತನಿಗೆ ಕುವಲಯನೇತ್ರನಿಗೆ
ಬಿಂಕದಲಿ ಮೆರೆವ ನರಸಿಂಹಗೆ ||

||೩||

ಪಕ್ಷಿವಾಹನನಿಗೆ ಪರಮಪಾವನನಿಗೆ
ಕುಕ್ಷಿಯೊಳು ಜಗವನಿಂಬಿಟ್ಟವನಿಗೆ
ಲಕ್ಷ್ಮುಮಿಕಾಂತನಿಗೆ ಲಕ್ಷಣವಂತನಿಗೆ
ಲಕ್ಷಣದೊಳೊಪ್ಪುವ ನರಸಿಂಹಗೆ ||

||೪||

ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಿಗೆ ಭವದುಃಖದೂರನಿಗೆ
ಮುಕ್ತಿದಾಯಕಗೆ ಚಿನ್ಮಯರೂಪನಿಗೆ
ಮಿತ್ರರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೆಯರಸನಿಗೆ
ನಿತ್ಯಕಲ್ಯಾಣ ಶ್ರೀಹಯನದನನಿಗೆ ||

||೫||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :-

ಕುಸುಮನಾಭನಿಗೆ = ನಾಭಿಯಲ್ಲಿ ಕಮಲವನ್ನು ಪಡೆದ ಪದ್ಮ
ನಾಭನಿಗೆ. ಕೋಮಲರೂಪನಿಗೆ = ದಿವ್ಯಮಂಗಳಶರೀರನಿಗೆ,
ನಸುಧೆಯರಮಣನಿಗೆ = ಭೂದೇವಿಯ ರಮಣನಾದ ವರಾಹಮೂರ್ತಿ
ಶ್ರೀಹರಿಗೆ. ಕನಕಕಿರೀಟನಿಗೆ = ಚಿನ್ನದ ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದವನಿಗೆ.
ಕನಕಕುಂಡಲಗೆ = ಚಿನ್ನದ ಕರ್ಣಾಭರಣಧಾರಿಗೆ. ಪಾಂಚಾಲಿರಕ್ಷ
ಕಗೆ = ದ್ರೌಪದೀಪರದನಿಗೆ. ಕುನಲಯನೇತ್ರನಿಗೆ = ಕನ್ನದಲಿ
ಪುಷ್ಪದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರವುಳ್ಳವನಿಗೆ. ಬಿಂಕದಿಂದಲಿ = ಪರಮ
ವೈಭವದಿಂದ ಮೆರೆವವನಿಗೆ. ಪಕ್ಷಿನಾಹನನಿಗೆ = ಗರುಡವಾಹನನಿಗೆ.
ಸರನುಪಾವನನಿಗೆ = ಅತ್ಯಂತಶುದ್ಧನಿಗೆ (ನಿದೋಷವಸ್ತು). ಕುಕ್ಷಿ
ಯೊಳಗೆ = ತನ್ನ ಉದರದಲ್ಲಿ. ಜಗವನು ಇಂಚಿಟ್ಟವನಿಗೆ =
ಸಮಸ್ತಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕ್ಕೆ ಆಶ್ರಯಕೊಟ್ಟಿರುವವಗೆ (ಜಗದಾಶ್ರಯರೂಪ)
ಲಕ್ಷಣನಂತನಿಗೆ = ಸಕಲ ಶುಭ ಲಕ್ಷಣಸಂಪನ್ನನಿಗೆ. ಭವದುಃಖ
ದೂರನಿಗೆ = ಭಕ್ತರ ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಕ್ಲೇಶವನ್ನು ಪರಿಹಾರ ಮಾಡುವವ
ನಿಗೆ. ಚಿನ್ಮಯರೂಪಗೆ = ಜ್ಞಾನಾನಂದಸ್ವರೂಪಿಗೆ. ಮಿತ್ರ =
ಮಿತ್ರವಿಂದಾ ಮುಂತಾದ ಪಣ್ಣಹಿಷಿಯರ ಅರಸನಿಗೆ. ನಿತ್ಯಕಲ್ಯಾಣ =
ಅನಾದಿನಿತ್ಯನೂ, ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಪರಿಪೂರ್ಣನೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ.

೬೮೬

(ಪುರಂದರನಿಶ್ಠ ಲಾಕಿಂತ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ಅಟಿತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ ||

||ಪ||

ಇಂದೀವರಾಕ್ಷಗೆ ಇಭರಾಜವರದಗೆ
 ಇಂದಿರಾರಮಣ ಗೋವಿಂದ ಹರಿಗೆ
 ನಂದನ ಕಂದಗೆ ನವನೀತಚೋರಗೆ
 ವೃಂದಾರಕೇಂದ್ರ ಉಡುಪಿಯ ಕೃಷ್ಣಗೆ ||

||೧||

ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿವಾಸಗೆ ಕ್ಷಿತಿಜನರ ಪಾಲಗೆ
 ಮಾರನಪಿತಗೆ ಮಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಗೆ
 ಚಾರುಚರಣದಿಂದ ಚೆಲುವ ಗಂಗೆಯ ಪಡೆದ
 ಕಾರುಣ್ಯಮೂರ್ತಿ ಕೌಸ್ತುಭಧಾರಿಗೆ ||

||೨||

ವ್ಯಾಸಾವತಾರಗೆ ವೇದಉದ್ಧಾರಗೆ
 ವಾಸಿತಾನಂತವದ ಸಕಲೇಶಗೆ
 ವಾಸುದೇವಮೂರ್ತಿ ಪುರಂದರ ನಿಶ್ಠಲಗೆ
 ದಾಸರ ಕಾಯ್ವ ರುಕ್ಮಿಣಿ ರಮಣಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :-

ಇದೀನರಾಕ್ಷಗೆ = ಕನ್ನೈದಿಲೆ ಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ
ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನಿಗೆ, ಇಭರಾಜನರದಗೆ = ಗಜೇಂದ್ರ ರಕ್ಷಕನಿಗೆ. ನಂದನ
ಕಂದಗೆ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕು ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ. ವೃಂದಾ
ರಕ ಇಂದ್ರ ಸುತೋತ್ತಮನಾದ- ದೇದದೇವೋತ್ತಮನಿಗೆ. ಕ್ಷೀರಾಬ್ಧಿ
ನಾಸಗೆ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಶಾಯಿಗೆ. ಕ್ಷಿತಿಜನರ ಪಾಲಗೆ = ಭೂಮಿಯ
ಮೇಲಿರುವ ಸಜ್ಜನರ ಪಾಲಕನಿಗೆ. ನೂರಪಿತಗೆ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆಗೆ
ಚಾರುಚರಣದಿಂದ = ಮನೋಹರವಾದ, (ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ) ಕಾಲಿನ
ಹೆಬ್ಬರಳಿನ ನಖಾಗ್ರದಿಂದ. ಕೌಸ್ತುಭದಾರಿಗೆ = ಕಂದದಲ್ಲಿ ಕೌಸ್ತುಭವೆಂಬ
ಪದಕವನ್ನು ಧರಿಸಿರುವವನಿಗೆ. ನ್ಯಾಸಾವತಾರಗೆ = ವೇದವ್ಯಾಸರ
ಅವತಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ವೇದಉದ್ಧಾರಗೆ = ವೇದಗಳನ್ನು
ಉದ್ಧರಿಸಿ, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ತಂದಿತ್ತ ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ. ನಾಸಿತಾನಂತ
ಸೇದ = ಪರಮಪದವಾದ ವೈಕುಂಠದಲ್ಲಿ ವಾಸಿಸುವವನಿಗೆ. ಸಕಲೇಶಗೆ
= ಸರ್ವನಿಯಾಮಕಗೆ.

೬೪೭

(ಪುರಂದರನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ

ಆದಿತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ ||

||ಪೆ||

ಶಕುತಿಯಿಂದಲಿ ಶಿಶುಪಾಲಾದಿ
ಸಕಲರಾಯರ ಸಂಗಡ ಕಾದಿ

ರುಕುಮನ ಗಲಿದು ರೂಢಿಯಿಂದಲಿ ತಂದು
ರುಕುಮಿಣಿಯಾಳಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗೆ ||

||೧||

ಕಾಳಗದಲಿ ನರಕಾಸುರನ ಸೀಳಿ
ಬಿಸಾಡಿ ಕೈಸೆರೆ ಪಿಡಿದು
ಸೋಳಸಾಸಿರ ಸುದತಿಯರೆಲ್ಲರ
ನಾಳಿದ ವಸುದೇವಾತ್ಮಜಗೆ ||

||೨||

ಸುರರು ಅಸುರರೆಲ್ಲರು ಕ್ಷೀರ-
ಶರಧಿಯ ಮಧಿಸಲು ಸಂಭ್ರಮದಿ
ಸಿರಿಯು ಜನಿಸಲು ನಿತ್ಯದಿ
ವರಿಸಿದ ವರದ ಪುರಂದರವಿಠಲನಿಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ತಕುತಿಯಿಂದಲಿ = ಪರಾಕ್ರಮದಿಂದ, ಸಕಲರಾಯರ =
ಸಮಸ್ತದುಷ್ಟರಾದ ರಾಜರುಗಳೊಡನೆ, ಕಾದಿ = ಹೋರಾಡಿ,
ರೂಢಿಯಿಂದಲಿ = ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ, ರುಕುಮನ = ರುಕ್ಮಿಣದೇವಿಯು
ಅಣ್ಣನಾದ ರುಕ್ಮಿಯನ್ನು ಗೆದ್ದು, ರುಕ್ಮಿಣಿ ವಿವಾಹವಾದ ಪ್ರಸಂಗ.
ಕಾಳಗದಲಿ = ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ, ನರಕಾಸುರನ = ವರಾಹರೂಪಿ
ಶ್ರೀಹರಿಯ ಶರೀರದ ಬೆವರಿನ ಹನಿಗಳು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಬೀಳಲು
ಭೂಮಿದೇವಿಯಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯಿಂದ ಜನಿಸಿದ ಭೂಪುತ್ರ ನರಕಾಸುರ
ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ಅವನು ಬಂಧನದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ ೧೬,೦೦೦ ಕನ್ಯೆಯರನ್ನು
ಬಿಡಿಸಿ, ಅವರನ್ನು ವಿವಾಹವಾದನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಸೋಳಸಾಸಿರ =
೧೬,೦೦೦ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ ಕನ್ಯೆಯರು, ವಸುದೇವಾತ್ಮಜಗೆ = ವಸು
ದೇವಕಿಯರ ಪುತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ, ಮಧಿಸಲು = ದೇವಾಸುರರು

ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರದನ್ನು ಕಡೆದ ಪ್ರಸಂಗ, ಸಿರಿಯು = ಶ್ರೀಮಹಾಲಕ್ಷ್ಮೀ
ದೇವಿಯು ಸಾಗರತನಯಳಾಗಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದಳು. ನಿತ್ಯದಿ = ಶ್ರೀ
ಲಕ್ಷ್ಮೀಯು ಶ್ರೀ ಹರಿಯ ನಿತ್ಯವಿರೋಗಿನಿ.

೬೮೮

(ಅಂಕಿತ-ಮಹಿಮೆ)

ರಾಗ-ಸಾರಾಷ್ಟ್ರ

ಆದಿತಾಳ

ಮಂಗಳ ಜಯ ಮಂಗಳ ಶುಭ

ಮಂಗಳ ಶ್ರೀ ಗುರುಮೂರ್ತಿಗೆ ||

||ಪ||

ವೇದೋದ್ಧಾರ ಶ್ರೀಮತ್ಸ್ಮಿಗೆ ಮಂಗಳ

ಮೇದಿನಿಯ ಪೊತ್ತ ಕೂರ್ಮಗೆ ಮಂಗಳ

ಕಾದಿ ಗೆದ್ದ ಶ್ರೀವರಾಹಗೆ ಮಂಗಳ

ಒದಗಿ ಮೂಡಿದ ನರಸಿಂಹಗೆ ಮಂಗಳ ||

||೧||

ಧರೆಯ ದಾನವ ಕೊಂಡ ವಾಮನಗೆ ಮಂಗಳ

ಶೂರ ಪರಶುರಾಮಗೆ ಮಂಗಳ

ಶರಣ ರಕ್ಷಕ ಶ್ರೀರಾಮಗೆ ಮಂಗಳ

ಸಿರಿಯನಾಳುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಗೆ ಮಂಗಳ ||

||೨||

ಗುಹ್ಯ ಗೋಪ್ಯದಲಿಹ ಬೌದ್ಧಗೆ ಮಂಗಳ

ಹಯವನೇರಿದ ಕಲ್ಪಿಗೆ ಮಂಗಳ

ಜಯ ಜಯ ಮಹಿಮೆ ಸ್ವಾಮಿಗೆ ಮಂಗಳ

ದಯವುಳ್ಳ ಶ್ರೀದೇವಿ ದೇವಗೆ ಮಂಗಳ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಶ್ರೀಗುರುನೂರ್ತಿಗೆ = ಜಗದಾದಿಗುರುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ.
 ಮೇದಿನಿಯ ಸ್ತೋತ್ರ = ಭೂಮಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವ ವಿಷ್ಣುಕೂರ್ಮ.
 (ಮೂಲರೂಪ). ಮೇದಿನಿ-ಎಂದರೆ ಭೂಮಿಗೆ ಆಧಾರವಾಗಿರುವ ಪರ್ವತ.
 ಆಗ ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತ ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ ಎಂದಾಗುವುದು.
 ಕಾದಿಗೈದ್ಧ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನೊಡನೆ ಕಾಳಗವಾಡಿ, ಅವನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ.
 ಒದಗಿ = ಭಾಗವತೋತ್ತಮನಾದ ಬಾಲಕ ಪ್ರಹ್ಲಾದನ ಮೊರೆ ಕೇಳಿ.
 ನೂಡಿದ = ಕಂಭದಲ್ಲಿ ಆವಿರ್ಭವಿಸಿದ, ಧರೆಯ = ಬಲಿಯಿಂದ
 ಭೂಮಿಯ ದಾನವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಶೂರ = ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಕುಲ
 ನಾಶಕನಾದ ಅಸಮ ಪರಾಕ್ರಮ ಶ್ರೀಪರಶುರಾಮ. ಶರಣ ರಕ್ಷಕ =
 ಮೊರೆಬಿದ್ದವರನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಿರಿಯನಾಳುವ =
 ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಗುಹ್ಯ ಗೋಪ್ಯದಲಿಹ = ಬೆತ್ತಲೆ
 ಯಾಗಿ ನಿಂತ ಬುದ್ಧ. ಹಯವನೇರಿದ = ಲಕ್ಷ್ಮಿಯನ್ನೇ ಕುದುರೆಯ
 ನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡ ತುರಗವಾಹನ ಶ್ರೀಕಲ್ಕಿ. ಶ್ರೀ ದೇವಿ ದೇವಗೆ =
 ಶ್ರೀದೇವಿಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಮಂಗಳಂ.

೬೮೯

(ಅಂಕಿತ-ಮಹಿಪತಿ ನಂದನ)

ರಾಗ-ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ

ಆದಿತಾಳ

ಜಯದೇವ ಜಯದೇವ ಜಯ ವೆಂಕಟೇಶಾ

ಶ್ರಯ ಸುಖಿದಾಯಕ ಸ್ವಾಮಿ ಉರಗಾಚಲವಾಸಾ ||

||ಪ||

ಕರುಣಾಕರ ರತ್ನಾಕರಕನ್ಯಾ ಮನೋಹಾರಿ
ಸುರವರ್ಧನ ಮುರಮರ್ಧನ ಗೋವರ್ಧನಧಾರಿ
ವರ ಮಂದರಧೃತ ಕುಂದರದನ ಸುರಸಹಕಾರಿ
ಕರಿವಾಹನನುತ ಮೋಹನ ಖಗವಾಹನ ಶೌರಿ ||

||೧||

ಜಗಕಾರಣ ಪರಿಪೂರಣ ಸುಂದರ ಸಾಕಾರಾ
ಅಘಹರಣಾ ಮುನಿಸ್ವರಣಾ ತ್ರೈಭುವನಾಧಾರಾ
ನಗರಧರಣಾ ತವಶರಣಾಭರಣಾ ಮಹಾವೀರಾ
ಭೈಗು ಚರಣಾಂಕಿತ ಚರಣಾಂಬುಜಶೋಭಿತ ಧೀರಾ ||

||೨||

ದುಃಖಹರ್ತಾ ಜಗಕರ್ತಾ ಸರಸೀರುಹನಯನಾ
ಸಕಲಾತ್ಮಾ ಪರಮಾತ್ಮಾ ಘಟಿಕುಲವರಶಯನಾ
ನಿಖಿಳಸುರತಮುಭಾಸ್ಕರ ದುರಿತಾವಳಿ ಶಮನಾ
ಮಕರಾಂಕಿತ ಮಹಿಪತಿನಂದನ ಪಾಲನಾ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವು ಮಹಿಪತಿದಾಸರ ಮಕ್ಕಳು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣರಾಯ ದಾಸರಿಂದ ವಿರಚಿತವಾದ ಮಂಗಳಪದ.

ಸುಖದಾಯಕ = ಇಹರಲ್ಲಿ ಸುಖ, ಪರರಲ್ಲಿ ನಿತ್ಯಾನಂದರೂಪ
ವಾದ ಮುಕ್ತಿಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವ ಮುಕುಂದನಾಮಕ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮ.
ಉರಗಾಚಲಿನಿನಾಸುರ = ಶೇಷಪರ್ವತವಾಸಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ. ರತ್ನಾಕರ
ಕನ್ಯಾ = ಸಾಗರಪುತ್ರಿಯಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿ. , ಮನೋಹಾರಿ = ಶ್ರೀ
ಲಕ್ಷ್ಮಿದೇವಿಯ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಅಪಹರಿಸಿರುವ ಅವ್ರಮೇಯನು. ಸುರ
ವರ್ಧನ = ದೇವತೆಗಳ ಉದ್ಧಾರಕ. ಮುರಮರ್ಧನ = ಮುರಾ

ಎಂಬ ಅಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ವರಮಂದರಧೃತ = ಶ್ರೇಷ್ಠ
ವಾದ ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ಎತ್ತಿದ ಕೂರ್ಮಾವತಾರೀ ಶ್ರೀಹರಿ. ಕುಂದರ
ದನ = ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಮೊಗ್ಗಿನಂತಿರುವ ದಂತಗಳು. ಸುರ ಸಹಕಾರಿ =
ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಸಹಾಯಕನು. ಕರಿವಾಹನನುತಾ = ಐರಾವತವೆಂಬ ಗಜ
ವನ್ನು ವಾಹನವನ್ನಾಗಿ ಉಳ್ಳ ಇಂದ್ರದೇವರಿಂದ ಸ್ತುತ್ಯಮಾನನಾದವನು.
ಮೋಹನ = ಲೋಕಸುಂದರ. ಖಗವಾಹನ = ಗರುಡವಾಹನ
ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ (ಖ-ಆಕಾಶ. ಗ-ಸಂಚಾರಿ. ಪಕ್ಷಿಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಗರುಡದೇವರು).
ಶಾರೀ = ಶೂರಸೇನ ಕುಲಸಂಜಾತನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಜಗಕಾರಣ =
ಜಗತ್ತಿನ ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಅಷ್ಟಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮುಖ್ಯಕಾರಣನು. ಪರಿಪೂರಣ
= ಸಕಲಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣವಸ್ತು. ಸುಂದರ ಸಾಕಾರಾ = ಅಪ್ರಾ
ಕೃತವಾದ ಸೌಂದರ್ಯ ಉಳ್ಳ ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹ. ಅಘಹರಣಾ =
ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಪರಿಹಾರಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಮುನಿಸ್ಪುರಣಾ = ಮುನಿ
ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಸ್ಪೂರ್ತಿಪ್ರದನು. ತ್ರೈಭುವನಾಧಾರಾ = ಮೂರುಲೋಕ
ಗಳಿಗೆ ಆಧಾರಭೂತನು. ನಗಧರಣಾ = ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು
ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತನಶರಣಾಭರಣಾ = ನಿನ್ನನ್ನು ಮೊರೆ
ಹೊಕ್ಕವರಿಗೆ ಆಭರಣ ಸದೃಶನು (ರಕ್ಷಕನು). ಮಹಾವೀರಾ = ಅಸ
ದೃಶ ಪರಾಕ್ರಮಿ. ಭೃಗು ಚರಣಾಂಕಿತ = ಭೃಗುವಿನ ಚರಣಸ್ಪರ್ಶ
ವಾದ ವಕ್ಷಸ್ಥಳವುಳ್ಳವನು ದುಃಖಹರ್ತಾ = ಭಕ್ತರ ಕ್ಲೇಶಪರಿಹಾ
ರಕನು. ಸರಸೀರುಹನಯನಾ = ಕಮಲಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲ
ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು. (ಸರಸ-ಸರಸ್ಸಿನ ನೀರನ್ನು. ಉರುಹ-ಬೇಧಿಸಿಕೊಂಡು
ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬರುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪ). ಸಕಲಾತ್ಮಾ = ಸಕಲಜೀವರ ಅಂತ
ರ್ಯಾಮಿ. ಪರಮಾತ್ಮಾ = ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ ಪರಾತ್ಪರನು.
ಘಣಿಕುಲನರಶಯನಾ = ಸರ್ಪಕುಲದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಶೇಷ
ದೇವರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ. ನಿಖಿಳಾಸುರತನು ಭಾಸ್ಕರ = ಸಮಸ್ತ
ಅಸುರರೆಂಬ ಕತ್ತಲೆಗೆ ಸೂರ್ಯ ಸದೃಶನು. ದುರಿತಾವಳಿ ಶನುನಾ =
ಪಾಪಗಳ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು. ಮುಕರಾಂಕಿತ = ನೀರಿನ

ಹಂದಿಯ ಸಾಂಕೇತ-ವರಾಹರೂಪೀ ಶ್ರೀಹರಿ, (ಮಕರ-ನೀರುಹಂದಿ.
ಮೀನು-ಮತ್ಸ್ಯ ಮಿದೂ ಅರ್ಧ). ಮಹಿಪತಿವಂದನಾ = ಮಹಿಪತಿ
ದಾಸರ ಮಕ್ಕಳು, ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ದಾಸರ ಅಂಕಿತನಾಮವಿದು.

೬೯೦

ಮಂಗಳಪದ

(ಅಂಕಿತ-ಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟ)

ರಾಗ-ನರಾಳಿ

ಝಂಪತಾಳ

ಜಯ ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ-ಶ್ರೀರಂಗಗೆ ||

||ಪ||

ಮಂಗಳಮಹಿಮ ತ್ರಿವೆಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಗೆ

ಮಂಗಳವೈಯ ವಕ್ಷಾಂಗದೊಳಿಟ್ಟಿಗೆ ||

||೧||

ಮಂಗಳಾನಂತಗುಣಂಗಳ ಪೂರ್ಣಗೆ

ಹಿಂಗಾದೆ ಭಕ್ತರಾ ಸಂಗದಲ್ಲಿಹಗೆ ||

||೨||

ಮಂಗಳ ಐದೆಲೆಗಂಗಳ ತಲ್ಪಗೆ

ರಂಗ ಪ್ರಸನ್ನೇಂಕಟಿಗೆ ತಜ್ಞನಿಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ : -

ತ್ರಿವೆಂಗಳ ಮೂರ್ತಿಗೆ = ಮೂರುಲೋಕದ ಪ್ರಭುಪಾದ
ಶ್ರೀಹರಿಗೆ. ಮಂಗಳವೈಯ = ಶುಭಾಂಗನಿಯಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿ

ಯನ್ನು. ವಕ್ಷಾಂಗದೊಳಿಟ್ಟಿಗೆ = ತನ್ನ ವಕ್ಷಸ್ಥಳದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನಿಗೆ. ಗುಣಂಗಳ ಪೂರ್ಣಗೆ = ಅನಂತಾನಂತ ಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನಿಗೆ. ಐದೆಲೆ ಗಂಗಳ = ಸಾವಿರ ನೇತ್ರವುಳ್ಳ ಆದಿಶೇಷನನ್ನೇ. ತಲ್ಪಗೆ = ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನುಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನಿಗೆ. ತಜ್ಞನಿಗೆ = ಸರ್ವಜ್ಞ ಶಿಖಾಮಣಿಗೆ.

೬೯೦

ಮಂಗಳಪದ

(ವಿಜಯನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ- ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ

ಆದಿತಾಳ

ಜಯ ಮಂಗಳಂ ನಿತ್ಯ ಶುಭ ಮಂಗಳಂ ||

||ಪ||

ಮಂಗಳಂ ಹತ್ತಾವತಾರದ ದೇವಗೆ

ಮಂಗಳಂ ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯನಿಗೆ

ಮಂಗಳಂ ಹತ್ತಾವರಣದಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಿಗೆ

ಮಂಗಳಂ ಹತ್ತರದಲಿಪ್ಪ ಹರಿಗೆ ||

||ಅ||

ನೋಡುವಗೆ ಗಿರಿಯ ಕೆಳಗಾಡುವಗೆ ಭೂಮಿಯನು

ತೋಡುವಗೆ ಮಹಭಯವ ಮಾಡುವಗೆ

ಬೇಡುವಗೆ ವೈರಿಗಳ ಕಾಡುವಗೆ ಅಮೃತಾನ್ನ

ನೀಡುವಗೆ ಗೋಪಿಯರ ಕೂಡುವಗೆ ||

||೧||

ಬೆಳವಗೆ ಬಿಡ್ಗವನು ತೊಳೆವವಗೆ
ಜಲದೊಳಗೆ ಮೊಳೆವವಗೆ ಪಾತಾಳಕೆಳವವಗೆ
ಮುಳುಗುವಗೆ ನಖವನ್ನು ತೊಳೆದವವಗೆ ಕ್ಷಿತಿಪನ್ನು
ತುಳಿವವಗೆ ಕ್ಷತ್ರಕುಲವನಿಳವವಗೆ ||

||೨||

ಚರಿಸುವಗೆ ವರ್ವತ ಧರಿಸುವಗೆ ವ್ರತವ ಅಪ
ಹರಿಸುವಗೆ ತುರಗವನು ಹಾರಿಸುವಗೆ
ಅರಸುವಗೆ ಸುರರನುದ್ಧರಿಸುವವಗೆ
ಧರೆಯಪತಿ ಕರಿಸುವಗೆ ದಯಾದೃಷ್ಟಿ ಸುರಿಸುವಗೆ ||

||೩||

ಪಡೆದವಗೆ ಮಾತೆಯನು ಕಡಿದವಗೆ ಕೋದಂಡ
ಪಿಡಿದವಗೆ ರಥವನು ಹೂಡಿದವಗೆ
ಬಿಡುವವಗೆ ಕಲಿತಾಪ ಸುಡುವವಗೆ ಪೆದವಿಲ್ಲದೇ
ನಡೆವವಗೆ ಅಮೃತವನು ಕೊಡುವವಗೆ ||

||೪||

ತಾನಿಹಗೆ ಕಂಬದಿಂಬಾಹನಿಗೆ ಉದ್ವರ್ಗ
ನಾಹನಿಗೆ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ದ್ರೋಹನಿಗೆ
ಹೋಹನಿಗೆ ಎರಡರಲಿ ಮೋಹನಿಗೆ ಸುಜನರ
ಸ್ನೇಹನಿಗೆ ಶ್ರೀವಿಜಯವಿಠಲ ಹರಿಗೇ || ಮಂಗಳಂ ||

||೫||

ಪಂಚ

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಶ್ರೀವಿಜಯದಾಸವರೇಣ್ಯರು ಈ ಮಂಗಳಪದದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯ
ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಸ್ತೋತ್ರ ಮಾಡಿರುತ್ತಾರೆ. ಕ್ರಮವೃತ್ತಾಸವಾಗಿರುವ
ದನ್ನು ಗಮನಿಸಬೇಕು. ಗಣ ಪ್ರಾಸಕ್ಕೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಸಾಹಿತ್ಯರಚನೆ ಇದೆ,

ಹತ್ತು ದಿಕ್ಕಿನ ಒಡೆಯನಿಗೆ = ಪೂರ್ವಾದಿ 4 ದಿಕ್ಕುಗಳು + ಅಗ್ನೇಯಾದಿ 4 ದಿಕ್ಕುಗಳು + ಉರ್ಧ್ವ ಮತ್ತು ಅಧೋದಿಕ್ಕು ಎರಡು. ಒಟ್ಟು ದಶದಿಕ್ಕುಗಳು. ಅಂದರೆ, ಸರ್ವತ್ರವ್ಯಾಪ್ತನಾದ ಹರಿಗೆ. ಹತ್ತಾ ನರಣದಲಿ = ಪಂಚಭೂತಾವರಣ + ಮನಸ್ಸು + ಅಹಂಕಾರ + ಮಹತ್ತು + ಅವ್ಯಕ್ತ + ನ್ವಾಖ್ಯಪ್ರದೇಶ-ಈ ಹತ್ತು ಅವರಣಯುಕ್ತವಾದ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾದವನಿಗೆ. ಹತ್ತರದಲ್ಲಿಪ್ಪೆ = ಜೀವನಿಗೆ ಸಮೀಪವಾಗಿ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥ ಬಿಂಬನಿಗೆ. ನೋಡುವಗೆ = ಮೀನಿಗೆ ರೆಪ್ಪೆಗಳಿಲ್ಲ. ಬರೇ ನೋಟ ಮಾತ್ರ. ಮತ್ಸ್ಯಾಪ್ತತಾರ. ಗಿರಿಯ ಕೆಳಗಾಡುವಗೆ = ಮಂದರಗಿರಿಯ ಕೆಳಗೆ ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಗಿರಿಯನ್ನು ಹೊತ್ತಿರುವವಗೆ. ಭೂಮಿಯನು ತೋಡುವಗೆ = ತನ್ನ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದ ಭೂಮಿಯನ್ನು ಬಗೆಯುವ ವರಾಹ. ಮಹಭಯನ = ಭಯಂಕರವಾದ ರೂಪ ಪ್ರದರ್ಶಿಸಿದ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ. ಬೇಡುವಗೆ = ಬಲಿಯನ್ನು ದಾನ ಬೇಡಿದ ವಟು ವಾಮನನಿಗೆ. ನೈರಿಗಳ ಕಾಡುವಗೆ = ದುಷ್ಟಕ್ಷತ್ರಿಯರನ್ನು ಸಂಹರಿಸುವ ಪರಶುರಾಮನಿಗೆ. ಅನ್ಯತಾನ್ನ ನೀಡುವಗೆ = ಮೋಕ್ಷಪ್ರದನೂ, ಇಷ್ಟಾರ್ಥದಾಯಕನೂ ಆದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ.

ಬೆಳೆನವಗೆ = ಲೋಕವ್ಯಾಪಿಯಾದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಖಡ್ಗವನು ತೊಳೆನವಗೆ = ದುಷ್ಟದಾನವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ರಕ್ತಸಿಕ್ತವಾದ ಖಡ್ಗವನ್ನು ಜಲದಲ್ಲಿ ತೊಳೆಯುವ ಕಲ್ಪಿಗೆ. ಜಲದೊಳಗೆ ನೊಳೆನವಗೆ = ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮತ್ಸ್ಯ. ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿರವಾಗಿ ನಿಂತ ಕೂರ್ಮ. ಪಾತಾಳಕಳಿವನಗೆ = ಪಾತಾಳವನ್ನು ಹೊಕ್ಕು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ತನ್ನ ಕೋರೆದಾಡೆಗಳಿಂದ ಸೀಳಿದ ವರಾಹರೂಪಿ. ನಖವನ್ನು ತೊಳೆನವಗೆ = ತನ್ನ ನಖಾಗ್ರದಿಂದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನ ಉದರವನ್ನು ಬಗೆದ ಶ್ರೀನರಸಿಂಹ. (ನಖಾಗ್ರವನ್ನು ಅವನ ರಕ್ತದಲ್ಲಿ ತೊಳೆದ). ಕ್ಷಿತಿಪನ್ನು ತುಳಿವನಗೆ = ಬಲಿಚಕ್ರವರ್ತಿಯನ್ನು ಪಾತಾಳಕ್ಕೆ ತುಳಿದ ವಾಮನನಿಗೆ. ಕ್ಷತ್ರ ಕುಲನಳಿವನಗೆ = ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಂಹಾರಿಯಾದ ಭಾರ್ಗವನಿಗೆ ಚರಿಸು

ವಗೆ = ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮತ್ಸ್ಯ. ಪರ್ವತನ ಧರಿಸುವಗೆ = ಮಂದರಗಿರಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ ಹೊತ್ತು ಕೂರ್ಮನಿಗೆ. ನೃತನ ಅಪಹರಿಸುವಗೆ = ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯರ ಪ್ರತಭಂಗ ಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧನಿಗೆ. ತುರಗವನು ಹಾರಿಸುವಗೆ = ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಬರುವ ಕಲ್ಪಿಗೆ. ಅರಸುವಗೆ = ತನ್ನ ಪತ್ನಿ ಸೀತೆಯನ್ನು ಹುಡುಕಿ ಅಲೆದಾಡಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ ಸುರರನು ಉದ್ಧರಿಸುವಗೆ = ವೇವತೆಗಳನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ. ಧರೆಯಪತಿ ಕರಿಸುವಗೆ = ಭೂರಮಣ ನಾದ ಆದಿವರಹನಿಗೆ.

ಪಡೆದವಗೆ = ತನ್ನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠದಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮನಿಗೆ. ಮಾತೆಯನು ಕಡಿದವನಿಗೆ = ಜಮದಗ್ನಿಗಳ ಅದೇಶ ದಂತೆ ತನ್ನ ಮಾತೆಯಾದ ರೇಣುಕಾದೇವಿಯ ತಲೆಯನ್ನು ಕಡಿದ ಪರಶು ರಾಮನಿಗೆ. ಕೋದಂಡ ಪಿಡಿದವಗೆ = ಕೋದಂಡ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ನಾದ ಶ್ರೀದಶರಥರಾಮನಿಗೆ. ರಥವನ್ನು ಹೂಡಿದವಗೆ = ಅರ್ಜುನನ ರಥವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದ ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಬಿಡುವವಗೆ = ವಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬಿಸುಟು, ಬೆತ್ತಲೆಯಾಗಿ ನಿಂತ ಬುದ್ಧನಿಗೆ. ಕಲಿತಾಪ ಸುಡುವವಗೆ = ಕಲಿಯ ಬಾಧೆಯನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವ ಕಲ್ಕಿರೂಪಿಗೇ. ಸಾದ ನಿಲ್ಲದೇ ನಡೆವವಗೆ = ಕಾಲಿಲ್ಲದೇ ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವ ಮತ್ಸ್ಯ. ಅನ್ಯತನನ್ನು ಕೊಡುವವಗೆ = ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಸಮುದ್ರ ಮಧನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿದ ಧನ್ವಂತ್ರೀನಾಮಕನಿಗೆ.

ಪಾದವನಿಗೆ = ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ ಸಮುದ್ರ ಮಧನಕಾಲದಲ್ಲಿ ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಅಮೃತವನ್ನು ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಹಂಚಿದ ಧನ್ವಂತ್ರೀನಾಮಕನಿಗೆ.

ಮೋಹಿಸಿದ ಬುದ್ಧನಿಗೆ. ಎರಡರಲಿ = ಪರಶುರಾಮ, ದಶರಥರಾಮ.
 ಇವರಿಬ್ಬರ ಯುದ್ಧ ಪ್ರಸಂಗದಿಂದ ಅಸುರರನ್ನು ಮೋಹಿಸಿದವನಿಗೆ.
 ಸುಜನ ಸ್ನೇಹನಿಗೆ = ಸಜ್ಜನರ ಮಿತ್ರ ಕಲ್ಪಿಗೆ-ಶುಭ ಮಂಗಳಂ ಜಯ
 ಮಂಗಳಂ.

||

೬೯೨

ಮಂಗಳನದ

(ಗೋಸಾಲನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ

ಅದಿತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ ಭವತು ಹೇ ರಮಾಪತೇ ||

||ಪ||

ಮಂಗಳಂ ಮಧುವೈರಿ ದೇವವರೇಣ್ಯ ||

||ಅ||

ಮಾರಜನಕ ದಿವ್ಯ ಸಾರಸುಂದರದೇಹ

ವಾರಿಜದಳನೇತ್ರ ಕಾರುಣ್ಯ ಗುಣನಿಧೇ ||

||೦||

ಮಣಿಮಯ ಶುಭಕರ ಕನಕಕುಂಡಲಧರ

ಮಿನುಗುವ ಮಕುಟ ಶೋಭನಕರ ಮೂರುತೇ ||

||೨||

ವೇದ ವಿಬುಧ ಪಂದ್ಯ ಗೋಸಾಲನಿತ್ಯ ಲ

ಸಾಧು ಸಜ್ಜನಪಾಲ ಶ್ರೀದೇವಿಲೋಲ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನಿವರಣೆ :-

ಭವತು = ನಿನ್ನ ಅನುಗ್ರಹದಿಂದ ನಮಗೆ ಮಂಗಳವಾಸಲಿ (ಶುಭವಾಗಲಿ). ಶ್ರೀಹರಿ ನಿತ್ಯಮಂಗಳಮೂರ್ತಿ. ಮಧುವೈರಿ = ಮಧುವಿಂಬ ದೈತ್ಯನ ಸಂಹಾರಿ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣ. ದೇವವರೇಣ್ಯ = ದೇವದೇವೋತ್ತಮ (ಸರ್ವೋತ್ತಮ ದೇವತಾ).

ಮಾರಜನಕ = ಮನ್ಮಥನ ತಂದೆ. ಮನ್ಮಥನು ವಿರಾಟರೂಪಿ ಪುರುಷನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿಯ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನನಾದನು. ದಿವ್ಯಸಾರ ಸುಂದರದೇಹ = ಅಪ್ರಾಕೃತವಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯವಾದ ಸುಂದರ ವಿಗ್ರಹನು. ನಾರಿಜದಳಿ ನೇತ್ರ = ಕಮಲದ ದಳಗಳಂತೆ ವಿಶಾಲ ನೇತ್ರನು. ಕಾರುಣ್ಯಗುಣನಿಧೇ = ಕರುಣಾರಸ ಪರಿಪೂರ್ಣನು (ದಯಾ ಸಮುದ್ರನು). ಮಣಿಮಯ = ರತ್ನಖಚಿತವಾದ ಅಭರಣಗಳಿಂದ ಭೂಷಣನಾದವನು. ಕನಕಕುಂಡಲಧರ = ಚಿನ್ನದ ಕುಂಡಲಗಳನ್ನು ಕರ್ಣದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನು. ಮುಕುಟಶೋಭನ = ಕಾಂತಿಯಿಂದ ಹೊಳೆಯುತ್ತಿರುವ (ಮಿನುಗುವ) ಕಿರೀಟವನ್ನು ಧರಿಸಿದ್ದಾನೆ, ಆ ಶೋಭನ ವಿಗ್ರಹನು.

ವೇದ ನಿಬುಧ ವಂದ್ಯ = ವೇದಗಳಿಂದಲೂ, ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದಲೂ ನಮ್ಯನು. ಸಾಧುಸಂಜ್ಞನ ಪಾಲ = ಸಜ್ಜನರ ಸಂರಕ್ಷಣೆ. ಶ್ರೀದೇವಿ ಲೋಲ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣ ಮಾಡುವವನು.

೬೯೩

ಮಂಗಳಸೆದ

(ನರದಗೋಪಾಲನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸುರಟಿ

ಛಾಪುತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ ದಯಾನಿಧೇ ||

||ಪ||

ನಂದನಂದನ ಶ್ಯಾಮಸುಂದರಶುಭಕಾಯ

ಇಂದೀವರಾಕ್ಷ ಮುಕುಂದ ಮುರಾರೇ ||

||೧||

ದೇವ ದೇವೇಶ ದೇಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ

ಶ್ರೀವರ ಶ್ರೀಧರ ಶ್ರೀ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ||

||೨||

ರಾಜಿತ ನರದಗೋಪಾಲನಿತ್ಯಲ

ರಾಜಾಧಿರಾಜ ಕಲ್ಪಭೂಜ ಸುತೇಜ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ದಯಾನಿಧೇ = ಕರುಣಾಸಮುದ್ರನೇ. ನಂದನಂದನ = ನಂದ
 ಗೋಪನ ಸಾಕುಪುತ್ರ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ಶ್ಯಾಮಸುಂದರ ಶುಭಕಾಯ =
 ಶ್ಯಾಮವರ್ಣದ ಸುಂದರ ದೇಹವುಳ್ಳವನು (ಕಾಯ-ಶರೀರ). ಇಂದೀವ
 ರಾಕ್ಷ = ಕನ್ನಡಿಯಲೆಪುಷ್ಪದ ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು.
 ಮುಕುಂದ = ಮುಕ್ತಿಪ್ರದನು. ಮುರಾರೇ = ಮುರಾ-ಎಂಬ ದೈತ್ಯ
 ನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ದೇವದೇವೇಶ = ದೇವತಾವರ್ಗದಲ್ಲಿ
 ಉತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮವಾಯುಗಳಿಗೂ, ದೇವಶ್ರೇಷ್ಠಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗೂ

ನಿಯಾಮಕನು. ದೇಹಿ ಕಲ್ಯಾಣಂ = ಮಂಗಳವನ್ನು ನೀಡು. ಶ್ರೀವರ
= ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಗಿಂತ ಅನಂತಾನಂತಕೋಟಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಿಕನು.
ಶ್ರೀಧರ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯನ್ನು ತನ್ನ ವಕ್ಷದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಚಿಹ್ನೆಯ
ರೂಪದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿರುವವನು. ರಾಜಿತ = ಅತಿಕಾಂತಿಯುಕ್ತನಾದ (ಕೋಟಿ
ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶ). ರಾಜಾಧಿರಾಜ = ಜೀವೋತ್ತಮರಾದ ಬ್ರಹ್ಮ
ವಾಯುಗಳಿಗೂ ಮಿಗಿಲಾದ ಸರ್ವೋತ್ತಮನು. ಕಲ್ಪಭೂಜ = ಕಲ್ಪ
ವೃಕ್ಷ ಸದೃಶನು (ಭೂಜ-ವೃಕ್ಷ). ಸುತೇಜ = ಸ್ವಯಂ ಜ್ಯೋತಿಯು.

೬೯೪

ಮಂಗಳಪದ

(ಜಗನ್ನಾಥನಿತ್ಯ ಲಾಂಕಿತ)

ಸುವ್ವಿ ಶ್ರೀದೇವಿರಮಣ ಸುವ್ವಿ ಸರ್ವರಾಜಶಯನ
ಸುವ್ವಿ ದೈತ್ಯಕರಹರಣ ಸುವ್ವಿ ನಾರಾಯಣ ||

||ಪ||

ಭವ್ಯಚರಿತ ದುರಿತವಿಪಿನ ಹವ್ಯವಹನ ಭವೇಂದ್ರಾದಿ
ಸೇವ್ಯಮಾನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸುಲಭ ಮೂರುತೇ
ಅವ್ಯಯಾತ್ಮನೇ ಸುಖಾತ್ಮ ನಿನ್ನ ದಿವ್ಯಮಹಿಮೆ ತುತಿಪ
ಸುವಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ ಕೊಡುವುದಮಿತ ಮೋದವ ||

||೧||

ವಾಸವಾದ್ಯ ಮರ ವಾತಾಶಿ ಶಾರದೇಂದು ಮಧ್ಯ
ದೇಶಿಕಾರ್ಯ ಚಿತ್ತ ಸಿಂಹಪೀಠ ಮಧ್ಯಗ
ದೇಶ ಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತ ಸರ್ವೇಶ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಶ್ರೀಮ-
ಹೀಸಮೇತ ಕೃಷ್ಣ ಕೊಡಲಿ ನಮಗೆ ಮೋದವ

||೨||

ಕಮಲಸಂಭವ ವೇದ ತಮನು ಒಯ್ಯುತ್ತಿರಲು ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ರಮಣ ಮತ್ಸ್ಯನಾಗಿ ತಂದ ಶರಧಿ ಮಧ್ಯದಿ
ಕಮರರೂಪದಿಂದ ಸುರರಿಗಮ್ಮತವಿತ್ತು ಕಾಯ್ದು ಆಖಳ
ಸುಮನಸೇಂದ್ರ ಸ್ವಾಮಿ ಕೊಡಲಿ ಎಮಗೆ ಮಂಗಳ || ೧೩ ||

ಕನಕಲೋಚನನ್ನ ಸದೆದು ಮನುಜಸಿಂಗ ವೇಷನಾದ
ದ್ಯುನದಿ ಪಡೆದ ಜನನಿ ಕಡಿದು ವನವ ಚೆರಿಸಿದ
ಜನಪ ಕಂಸನೊದೆದು ತ್ರಿಪುರವನಿತೆ ಸುವ್ರತವನಳಿದ
ವಿನುತ ಕಲ್ಪಿ ದೇವರಾಜ ಎಮ್ಮ ಸಲಹಲಿ || ೧೪ ||

ಪಾಹಿ ಪಾವನ್ನಚರಿತ ಪಾಹಿ ಪಾಹಿ ಪದ್ಮನೇತ್ರ
ಪಾಹಿ ನಿಗಮನಿಕರ ಸ್ತೋತ್ರ ಲಲಿತಗಾತ್ರ ಮಾಂ
ಪಾಹಿ ಸುಜನಸ್ತೋಮಮಿತ್ರ ದೋಷದೂರ ಸುಗುಣ ಸಂ-
ದೋಹ ಜಗನ್ನಾಥನಿತ್ಯಲ ಜಯ ತ್ರಿಧಾಮಗ || ೧೫ ||

ಪುನಃ

ಅರ್ಥವಿನಿರಣಿ :-

ಸುನ್ನಿ = ಮಂಗಳ ಪದ. ಶ್ರೀದೇವಿರಮಣ = ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ.
ಸರ್ಪರಾಜಶಯನ = ಶೇಷದೇವರ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿರುವ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾ
ಯಣ. ದೈತ್ಯಕರಹರಣ = ದೈತ್ಯರನ್ನು ಸಮೂಲ ಸಂಹಾರ ಮಾಡಿ
ದವನು (ದಾನವಾಂತಕ). ಭವ್ಯಚರಿತ = ನಿದೋಷವಾದ ಚರಿತ್ರೆ
ಯುಳ್ಳವ. ದುರಿತೆ ವಿಸಿನ ಹವ್ಯವಹನ = ಪಾಪಗಳೆಂಬ ಅರಣ್ಯಕ್ಕೆ
ಅಗ್ನಿಸದೃಶನು (ದುರಿತ-ಪಾಪರಾಶಿಗಳು. ವಿಪಿನ-ಕಾಡು. ಹವ್ಯವಹನ-
ಅಗ್ನಿ). ಭವ ಇಂದ್ರಾದಿ ಸೇವ್ಯಮಾನ = ರುದ್ರ ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಮಸ್ತ
ದೇವತೆಗಳಿಂದ ಸೇವಿಸಲ್ಪಡುವ. ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ = ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಂತ
ಪ್ರಸಿದ್ಧನಾದ. ಸುಲಭ ಮೂರುತೇ = ಭಕ್ತರ ಪಾಲಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ

ಸುಲಭನು. ಅನ್ಯಯಾತ್ಮನೇ = ನಿತ್ಯಶಾಶ್ವತಸ್ವರೂಪನೇ. ಸುಖಾತ್ಮ = ಆನಂದಮಯ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು. (ಆನಂದಸ್ವರೂಪಿ). ಸುನಿವೇಕಿಗಳಿಗೆ = ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ. ಅಮಿತ ಮೋದನ = ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡು.

ವಾಸನಾದ್ಯಮರ = ಇಂದ್ರಾದಿದೇವತೆಗಳ (ವಾಸವ-ಇಂದ್ರ ದೇವರು). ವಾತಾಶಿ ಶಾರದೇಂದು = ಹೃತ್ತಾಪ ಪರಿಹಾರಕನಾದ ಶರತ್ಕಾಲದ ಪೂರ್ಣಚಂದ್ರಬಿಂಬದಂತಿರುವ. ಮಧ್ವದೇಶಿಕಾರ್ಯ = ಗುರುಮಧ್ವರ. ಚಿತ್ತಸಿಂಹಪೀಠ ಮಧ್ಯಗ = ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಸಿಂಹಾಸನದಲ್ಲಿ ವಿರಾಜಮಾನನಾಗಿರುವ. ದೇಶಕಾಲವ್ಯಾಪ್ತ = ಸರ್ವ ದೇಶಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವ. ಸರ್ವೇಶ = ಸರ್ವರಿಗೂ ನಿಯಾಮಕನಾದ. ಸೌರ್ವಭೌಮ = ಸರ್ವೋತ್ತಮನಾದ. ಶ್ರೀಮಹೀ ಸಮೇತ = ಶ್ರೀಭೂದೇವಿಸಹಿತನಾಗಿ (ಮಹೀ-ಭೂಮಿ). ಮೋದನ = ಅಂತಹ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ನಮಗೆ ಸಂತೋಷವನ್ನುಂಟುಮಾಡಲಿ.

ಕಮಲಸಂಭವನ = ಶ್ರೀಹರಿಯ ನಾಭೀಕಮಲಸಂಜಾತರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ. ನೇದನ ತಂದ = ಮತ್ಸ್ಯರೂಪಿಯಾಗಿ ಅವತರಿಸಿ, ವೇದಚೋರನಾದ ತಮನೆಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿ, ವೇದಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನಿಗಿತ್ತ. ಶರಥಿ ಮಥನದಿ = ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರಪನ್ನು ದೇವಾಸುರರು ಕಡೆಯುತ್ತಿರುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ. ಕಮಲರೂಪದಿಂದ = ಕೂರ್ಮರೂಪದಿಂದ. ಸುರರಿಗೆ ಅಮೃತನಿತ್ತು = ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಮೃತಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಿಸಿ, ಅಖಿಳ ಸುಮನಸೇಂದ್ರ = ಸಮಸ್ತದೇವತಾಕಣಕ್ಕೆ ಪ್ರಭುವಾದ (ಸುಮನಸ-ದೇವತೆಗಳು) .

ಕನಕಲೋಚನನ್ನು = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು (ಕನಕ-ಹಿರಣ್ಯ. ಲೋಚನ-ಅಕ್ಷ). ಸದೇದು = ಸಂಹರಿಸಿದ ವರಹಾವತಾರೀ ಶ್ರೀಹರಿ. ಮನುಜ ಸಿಂಗ ವೇಷನಾದ = ನರಸಿಂಹರೂಪ ತಾನಾದ (ಮನುಜ-ನರ. ಸಿಂಗ-ಸಿಂಹ). ದ್ಯುನದಿ ಪಡೆದ = ಆಕಾಶಗಂಗೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಪಾದಾಂಗುಷ್ಠ

ದಿಂದ ಪಡೆದ ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ. (ವಾಮನರೂಪ). ಜನನಿ ಕಡಿದು = ತಂದೆ
ಜಮದಗ್ನಿ ಋಷಿಗಳ ಆದೇಶದಂತೆ, ತನ್ನ ತಾಯಿಯಾದ ರೇಣುಕಾದೇವಿಯ
ಶಿರವನ್ನು ಕೊಡಲಿಯಿಂದ ಕಡಿದ ಪರಶುರಾಮ. ನನನ ಚೆರಿಸಿದ =
ವನವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಜನಪ ಕೆಂಸನ ಒದೆದು = ರಾಜ
ನಾಗಿದ್ದ ಕಂಸಾಸುರನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ತ್ರಿಪುರ ವನಿತೆ =
ತ್ರಿಪುರಾಸುರರ ಪತ್ನಿಯ ವ್ರತಭಂಗಮಾಡಿದ ಬುದ್ಧರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ.
ನಿನುತ ಕಲ್ಪಿ = ಸಂಸ್ಕೃತನಾದ ಕಲ್ಪಿರೂಪ. ದೇವರಾಜ = ದೇವತಾ
ಪ್ರಭುವಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಪಾವನ್ನ ಚರಿತ = ಪವಿತ್ರತಮವಾದ ಚರಿತ್ರೆ
ಯುಳ್ಳವ. ಪಾಹಿ = ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸು. ಪದ್ಮನೇತ್ರ = ಕಮಲದ
ದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲನೇತ್ರನು. ನಿಗಮನಿಕರ ಸ್ತೋತ್ರ = ಸಕಲವೇದ
ಸಮೂಹಗಳಿಂದ ಸಂಸ್ಕೃತನು (ಸದಾಗಮೈಕವೇದ್ಯನು). ಲಲಿತಗಾತ್ರ
= ಸುಂದರ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು (ಅಪ್ರಾಕೃತ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ಶರೀರ).
ಸುಜನಸ್ತೋಮ ಮಿತ್ರ = ಸಜ್ಜನರ ಸಮೂಹಕ್ಕೆ ಮಿತ್ರನಂತಿರುವವನು.
ದೋಷದೂರ = ಸಮಸ್ತದೋಷವರ್ಜಿತನು. ಸುಗುಣಸಂದೋಹ
= ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣಗಣಧಾಮನು. ತ್ರಿಧಾಮಗ = ವೈಕುಂಠ-
ಅನಂತಾಸನ-ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಗಳೆಂಬ ಮೂರು ಮುಕ್ತಿಧಾಮಗಳ ನಿವಾಸಿಯು.

೬೯೫

ಮಂಗಳಪದ
(ಪ್ರಾಣೇಶವಿಠಲಾಕಿಂತ್)

ರಾಗ-ಸಾನೇರಿ

ವಿಶತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ
ಶುಭ ಮಂಗಳಂ ಅಕ್ಷರವರದನಿಗೇ
ಮಂಗಳಂ ಜಯ ಮಂಗಳಂ ||

||ಪ||

ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಪುರುಷ ವಿನುತಗೇ
ಕ್ಷೀರಸಾಗರದಿ ನಿವಾಸನಿಗೇ
ಪರಾಶರನಸುತ ಬಾದರಾಯಣನಿಗೆ
ಮಾರನ ಪಿತ ಮಧುಸೂದನಗೇ ||

||೧||

ಶುಂಡಾಲವರದ ಮೃಡ ನರ ಸಖಿಗೇ
ಪಾಂಡವಪಕ್ಷ ಕೌರವಾಶೀಕ್ಷಾಗೇ
ಲೆಂಡ ಚಾಣೂರ ಮುಷ್ಟಿಕರ ಸಂಹಾರಗೇ
ಅಂಡಜವಹನಗೇ ಸರ್ವನಾಮಗೇ ||

||೨||

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಪೂರ್ಣರಾಮನಿಗೆ
ಮತ್ಸ್ಯವಾಮನ ನರಸಿಂಹಗೇ
ಸಿಟ್ಟಲಿ ಹಯವೇರಿ ಮೆರೆವ ದೇವಗೆ ಭಕ್ತ-
ವತ್ಸಲ ಶ್ರೀಪ್ರಾಣೇಶವಿಠಲನಿಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ:-

ಕ್ಷರಾಕ್ಷರಪುರುಷ ವಿನುತಗೇ = ಕ್ಷರನಾಮಕರಾದ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಂದಲೂ ಮತ್ತು ಅಕ್ಷರನಾಮಕಳಾದ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಿಂದಲೂ ನಮ್ಮನಾದವನಿಗೇ. ಪರಾಶರನಸುತ = ಪರಾಶರ ಋಷಿಗಳಿಂದ ಸತ್ಯ ವತೀದೇವಿಯಲ್ಲಿ ಅವಿರ್ಭವಿಸಿದ ಬಾದರಾಯಣರಿಗೇ. ಮೂರನಪಿತ = ಮನ್ನೆಥನ ಪಿತ. ಮಧುಸೂದನಗೇ = ಮಧು ಎಂಬ ದೈತ್ಯನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣರಿಗೇ.

ತುಂಡಾಲವರದ = ಗಜೇಂದ್ರರಕ್ಷಕನಿಗೇ. ಮೃಡ ನರ ಸಖಗೇ = ಶ್ರೀರುದ್ರದೇವರು ಮತ್ತು ನರನಾಮಕನಾದ ಅರ್ಜುನ-ಇವರಿಗೆ ಪರಮ ಮಿತ್ರನಾದವನಿಗೇ. ಕೌರವ ಶೀಘ್ರಾನಿಗೇ = ಸಕಲ ಕೌರವರನ್ನೂ ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೇ. ಲೆಂಡ ಚಾಣೂರ ಮುಷ್ಟಿಕರ = ಬಲಶಾಲಿಗಳಾಗಿದ್ದ ಚಾಣೂರ ಮತ್ತು ಮುಷ್ಟಿಕರೆಂಬ ಮಲ್ಲರನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೇ. ಅಂಡಜವಹನಗೇ = ಗರುಡವಾಹನನಿಗೇ (ಅಂಡಜ-ಪಕ್ಷಿ). ಸರ್ವನಾಮಗೇ = ಸರ್ವ ಶಬ್ದ, ವರ್ಣ, ನಾಮವಾಚ್ಯನಾದ ಶ್ರೀಹರಿಗೇ.

ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಪೂರ್ಣರಾಮನಿಗೇ = ಪೂರ್ಣಾನಂದ ಜ್ಞಾನಮಯನಿಗೇ (ಸತ್-ಚಿತ್-ಆನಂದ). ಮತ್ಸ್ಯ ನಾಮನ = ಇದರಿಂದ ದಶಾವತಾರಗಳನ್ನು ಸೂಚ್ಯವಾಗಿ ಸ್ತುತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು ಶ್ರೀ ಜಗನ್ನಾಥ ದಾಸವರ್ಯರ ಪ್ರಥಮ ಶಿಷ್ಯರಾದ ಲಿಂಗಸೂಗೂರಿನ ಪ್ರಾಣೇಶವಿಠಲರ ಮಂಗಳಪದವು.

೬೯೬

ಮಂಗಳಪದ

(ಅಂಕಿತ-ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣ)

ಮುತ್ತಿನಾರತಿಯತ್ತಿ ಬೆಳಗಿರೆ

ಕೃಷ್ಣ ಮೂರುತಿಗೆ ಜಯ ಜಯ ||

||ಪ||

ಬೆಟ್ಟವನು ಕಿರುಬೆಟ್ಟಲೆತ್ತಿದ ದಿಟ್ಟ ರಂಗಗೆ

ಮಧುರೆಯಾಳ್ವಟ್ಟಿ ಮಾವನ ಮಲ್ಲರೊಳಾಡಿದ ದಿಟ್ಟರಂತಕಗೆ

ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಕರೆಯೆ ದ್ರೌಪದಿದೇವಿ

ಅಕ್ಷಯವೆಂದಾನಂತ ಮೂರುತಿಗೆ ||

||೦||

ಮಡುವಿನೋಳ್ಕುಣಿದು ಕಾಳಿಂಗನೈಡೆಯ ತುಳಿದವಗೆ

ಗೋಪಿಯರುಡುವೊ ಸೀರೆಗಳ ಕಟ್ಟಿ ಕಡಹಾದ ಗಿಡನೇರ್ದವಗೆ

ಬಡವನವಲಕ್ಕಿ ಹಿಡಿಯುತ ಮೆದ್ದು

ಹಿಡಿ ಹಿಡಿಯೆಂದರ್ಥ ಕೊಡುವ ಸಮರ್ಥಗೆ ||

||೧||

ಅಪ್ಪ ಭಾರ್ಯೆಯಿಂದ ಸೋಳಸಾವಿರ ಪತ್ನೇರಾಳ್ವವಗೆ

ರುಕ್ಮಿಣಿ ಸತ್ಯಭಾಮೇರ ಸಹಿತ ಸಂತೋಷದಿ ಸರಸವಾಡ್ಡವಗೆ

ಪಾರ್ಥನ ರಥ ಪರಮ್ಪುರುಷದಿ ನಡೆಸಿದ

ಭಕ್ತವತ್ಸಲ ಭೀಮೇಶಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪೊಸ ||

||೨||

ಅರ್ಥಾನಿವರಣೆ :-

ಭೀಮೋಶಕ್ಯಷ್ಟ ಅಂಕಿತವಿರುವ ಈ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವು ಹರಸನ ಹಳ್ಳಿ ಭೀಮುನ್ದನವರದು.

ಜಿಟ್ಟವನು ಕಿರುಜಿಟ್ಟಲೆತ್ತಿದ = ಗೋವರ್ಧನ ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಕೈಯ್ಯಿನ ಕಿರುಬೆರಳಿನಿಂದ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದು, ಸಕಲಗೋಕುಲವನ್ನು ಭೀಕರ ಮಳೆಯಿಂದ ಸಂರಕ್ಷಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ. ದಿಟ್ಟ ರಂಗಗೆ = ಧೀರನಾದ ಶ್ರೀ ಹರಿಗೆ. ನೂನನ ಮಲ್ಲ ರೊಳಾಡಿದ = ತನ್ನ ಸೋದರಮಾವನಾದ ಕಂಸಾಸುರನ ಪರಾಕ್ರಮಿಗಳಾದ ಚಾಣೂರ ಮತ್ತು ಮುಷ್ಠಿಕರೆಂಬ ಮಲ್ಲ ರೊಡನೆ ಮಲ್ಲಯುದ್ಧ ಮಾಡಿ, ಅವರನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಯದುಬಾಲ. ದಿಟ್ಟರಂತಕಗೆ = ಧೀರನಾದ ದುಷ್ಟಸಂಹಾರಕನಿಗೆ. ಬಡನನವಲಕ್ಕಿ = ದರಿದ್ರನಾದ ಕುಚೇಲನು ಕೊಟ್ಟ ಮೂರು ಹಿಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿ. ಹಿಡಿ ಹಿಡಿಯೆಂದು ಅರ್ಥವ = ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಯಾಗಿ, ಪರಮೈಶ್ವರ್ಯವನ್ನು ಕರುಣಿಸಿದವಗೆ.

ಅಷ್ಟ ಭಾರ್ಯೇರಿಂದ = ಅಷ್ಟಮಹಿಷಿಯರು. ಸೋಳಸಾವಿರ = ೧೬,೦೦೦ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ. ಪೂಸ = ಹೊಸ ಅರತಿಯನ್ನು ಬೆಳಗಿರೆ.

೬೯೭

ಮಂಗಳಪದ

(ಶ್ಯಾಮಸುಂದರಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಭೈರವಿ

ಏಕತಾಳ

ಮಂಗಳೆಂದು ಪಾಡಿರೆ ಶ್ರೀರಂಗನೀಗೆ
ಭೈಂಗಾಲಕಿಯರು ಕೂಡಿ ಶೃಂಗಾರದಿ ಬೇಗ || ಪ ||

ದೇವಾದಿದೇವ ಹರಿಗೆ ದೇವೌಘ ಪಂದ್ಯಗೆ
ಗೋವರ್ಧನಾದ್ರಿಧರಗೆ ಗೋವೃಂದ ಪಾಲಗೆ
ಪಾವನಾಂಗ ಪಾವಿನಮೇಲೆ ಪವಳಿಸಿವಗೆ
ಭೈಂಗಾಲಕಿಯರು || ||೦||

ಮೀನಾಗಪಾಣಿ ಕಿಟಿಗೆ ಶ್ರೀನಾರಸಿಂಹಗೆ
ಕ್ಷೋಣಿಯ ತೊರೆದ ದಶಾನನಾರಿಗೆ
ಧೇನುಪಾಲ ಸ್ಥಾನ ಬಾಣ ಘೋಟಕಧ್ವಜಗೆ-
ಭೈಂಗಾಲಕಿಯರು || ||೧||

ಪ್ರೇಮಾಬ್ಧಿ ಪವನ ಪಿತಗೆ ಹೇಮಾಂಬಕಾರಿಗೆ
ಸಾಮಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಿಯಗೆ ತ್ರಿಧಾಮದೇವಗೆ
ಶ್ಯಾಮಸುಂದರವಿಠಲ ಸುಧಾಮಸಖಿಗೆ-
ಭೈಂಗಾಲಕಿಯರು || ||೨||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಭೃಂಗಾಲಕಿಯರು = ಕಪ್ಪಾದ ದುಂಬಿಯಂತೆ ಕಪ್ಪು ಮುಂಗುರುಳುವುಳ್ಳ ಸ್ತ್ರೀಯರೇ. ಶೃಂಗಾರದಿ = ಮಂಗಳಮೂರುತಿಗೆ ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರೀತಿಯುಕ್ತನಾವ ಭಕ್ತಿಯಿಂದ (ಭಕ್ತಿಯೇ ಶ್ರೀಹರಿಗೆ ಶೃಂಗಾರರೂಪವಾದ ವೇಷಭೂಷಣಗಳು).

ದೇನಾದಿದೇವ = ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳಿಗೂ ಪರಮಪ್ರಭುವಾದ. ದೇನಾಘ ವಂದ್ಯಗೆ = ದೇವತಾ ಸಮೂಹದಿಂದ ನಮಸ್ಕೃತನಾದವನಿಗೆ (ದೇವ-ಔಘ). ಗೋವೃಂದ ಪಾಲಗೆ = ಗೋವುಗಳ ಮಂದೆಯನ್ನು ಕಾಯ್ದ ಗೋಪಾಲಬಾಲನಿಗೆ. ಪಾವನಾಂಗ = ಪರಮಪವಿತ್ರವಾದ ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ಶರೀರವುಳ್ಳವನಿಗೆ. ಪಾನಿನಮೇಲೆ = ಅದಿಶೇಷನ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿದ ಹರಿಗೆ.

ಮೀನ = ಮತ್ಸ್ಯಾವತಾರಿಗೆ. ಅಗಸಾಣಿ = ಮಂದರಪರ್ವತ ಧಾರಿಯಾದ ಕೂರ್ಮನಿಗೆ (ಅಗ-ಚಲಿಸದಿರುವ ಪರ್ವತ. ಪಾಣಿ-ಕೈಯ್ಯಿಂದ ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿಯುವುದು-ಎಂದು ಸಾಮಾನ್ಯಾರ್ಥ. ಇಲ್ಲಿ ಬೆನ್ನಿನಮೇಲೆ ಧರಿಸಿರುವ ಕೂರ್ಮ ಎಂದು ಅರ್ಥೈಸಬೇಕು). ಕಿಟಿಗೆ = ಹಂದಿ-ವರಹಾವತಾರಿಗೆ. ಕ್ಷೋಣಿಯ = ನೆಲವನ್ನು ಆಳಿದ ವಾಮನ. ತೊರೆದ = ಕ್ಷೋಣಿಪಾಲರಾದ ದುಷ್ಟ ಕ್ಷತ್ರಿಯರ ಸಂಹಾರಕ ಭಾರ್ಗವರಾಮನಿಗೆ (ತೊರೆದ-ಆಳಿದ, ನಾಶಗೈದ). 'ದಶಾನನಾರಿಗೆ = ಹತ್ತು ತಲೆಯ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನಿಗೆ (ದಶಾನನ-ಅರಿ). ಧೇನು ಪಾಲ = ಗೋಪಾಲನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ. ಸ್ಥಾಣು ಬಾಣ = ರುದ್ರ ದೇವರ ಬಾಣದಲ್ಲಿ ಸನ್ನಿಹಿತನಾದ ವಿಷ್ಣುವಿಗೆ (ಸ್ಥಾಣು-ರುದ್ರ ದೇವರು. ರುದ್ರನ ಬಾಣದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಸನ್ನಿಹಿತನಾಗಿದ್ದು, ತ್ರಿಪುರಾಸುರರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದ. ಇಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧರೂಪವನ್ನು ಪರಿಗಣಿಸಬೇಕು). ಘೋಟಕ ಧ್ವಜಗೆ = ಕುದುರೆಯನ್ನೇರಿ ಬರುವ ಕಲ್ಪಿಗೆ (ಘೋಟಕ-ಕುದುರೆ. ಧ್ವಜ-ವೊಹನ).

ಪ್ರೇಮಾಬ್ಧಿ = ಭಕ್ತವತ್ಸಲನಿಗೆ (ಭಕ್ತರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರ). ಸನನಪಿತಗೆ = ಶ್ರೀವಾಯುದೇವರ ತಂದೆಯಾದ ಜಯಾ ಪತಿ ಸಂಕರ್ಷಣನಿಗೆ. ಹೇಮಾಂಬಕಾರಿಗೆ = ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷನನ್ನು ಕೊಂದ ಶ್ರೀವರಾಹರೂಪಿ ಹರಿಗೆ (ಹೇಮ-ಅಂಬಕ-ಅರಿ = ಚಿನ್ನದ ಕಣ್ಣು. ಅಂದರೆ ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷ. ಅವನ ಅರಿ-ಶತ್ರು). ಸಾಮಂಜೇಂದ್ರಪ್ರಿಯಗೆ = ಗಜರಾಜ ವರದನಿಗೆ. ತ್ರಿಧಾಮ ದೇವಗೆ = ವೈಕುಂಠ-ಅನಂತಾಸನ-ಶ್ವೇತದ್ವೀಪಗಳೆಂಬ ಮುಕ್ತ ಧಾಮತ್ರಯಗಳ ಒಡೆಯನಿಗೆ. ಸುಧಾಮನ ಸಖಗೆ = ಕುಚೇಲಮಿತ್ರನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ.

೬೯೮

ಮಂಗಳಪದ

(ಅಂಕಿತ-ಕಾರ್ಪರನರಹರಿ)

ಮಂಗಳಂ ವೇಣುಗೋಪಾಲಾ-ಸಿರಿಲೋಲ
ಗಜಪಾಲ-ಗಜಪಾಲ-ಶುಭಪಾಲ ||

||ಪ||

ಅಂಗುಲಾಗ್ರದಿಂ ಗಂಗೆಯ ಪಡೆದಿಹ
ಮಂಗಳಚರಿತ ಶುಭಾಂಗ ಶ್ರೀ-
ರಂಗ-ದಯಾಪಾಂಗ-ನೀಲಾಂಗ ||

||೧||

ನಂದಕುಮಾರ ನವನೀತಚೋರ
ವೃಂದಾವನ ಸುವಿಹಾರ-ಭವದೂರ
ಸುಕುಮಾರ-ಶರೀರ ||

||೨||

ಧರೆಯೊಳು ಮೆರೆಯುವ ಸಿರಿಕಾರ್ಪರನರ-

ಹರಿ ರೂಪನೆ-ಪೊರೆಯನ್ನ ಅಘ-

ಹರಣ-ತವಚರಣ-ತವಚರಣಕರಗುವನ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಈ ಮಂಗಳಪದವು ಶ್ರೀಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯ ಅರ್ಚಕ ಕೊಪ್ಪರ-
ಈ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕ್ಷೇತ್ರಸ್ಥ ಕಾರ್ಪರ ನರಹರಿ-ಎಂಬ ಅಂಕಿತನಾಮದಲ್ಲಿ
ರಚಿತವಾಗಿದೆ. ಕಲ್ಪೂರಿನ ಶ್ರೀಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತು ರಚಿಸಿದ
ಮಂಗಳಪದವಿದು.

ಸಿರಿಲೋಲ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯಲ್ಲಿ ರಮಣಮಾಡುವ ರಮಾವಲ್ಲಭನು.
ಗಜಪಾಲ = ಕರಿರಾಜರಕ್ಷಕನು. ಶುಭಲೀಲಾ = ಅವನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು
ಕಾರ್ಯವೂ ಒಂದು ಲೀಲೆ. ಅದು ನಮಗೆ ಶುಭಪ್ರದವಾಗಲಿ. ಅಂಗು
ಟಾಗ್ರದಿಂ = ತ್ರಿವಿಕ್ರಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಎಡಗಾಲಿನ ಬೆರಳಿನ ಉಗುರಿನ
ತುದಿಯಿಂದ ಗಂಗೆಯನ್ನು ಪಡೆದ ಮಹಾಮುಹಿಮನು. ದಯಾಪಾಂಗ =
ಕೃಪಾಕಟಾಕ್ಷವುಳ್ಳವನು (ದಯೆ-ಅಪಾಂಗ). ನೀಲಾಂಗ = ನೀಲಮೇಘ
ಶ್ಯಾಮವರ್ಣದ ಶರೀರನು.

ನಂದಕುಮಾರ = ನಂದಗೋಪನ ಸಾಕುಮಗ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ.
ವೃಂದಾವನ ಸುವಿಹಾರ = ವೃಂದಾವನ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಗೋ ಗೋಪಾಲಕ
ರೊಡಗೂಡಿ ಸಂಚರಿಸಿದ ಗೋಕುಲೇಶನು. ಭವದೂರ = ತನ್ನ ಭಕ್ತ
ರನ್ನು ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಮಹಾಸಮುದ್ರದಿಂದ ಪಾರುಮಾಡುವ ಪರಮಕರು
ಣಾಳು. ಸುಕುಮಾರ ಶರೀರ = ಕೋಮಲವಾದ ದೇಹವುಳ್ಳವನು.
(ಜ್ಞಾನಾನಂದಮಯ ಶರೀರಿ).

ಸಿರಿಕಾರ್ಪಣನರಹರಿ = ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲಾ ದೇವದುರ್ಗ ತಾಲ್ಲೂಕಿನ ಕೊಪ್ಪರ ಎಂಬ ಪುಣ್ಯಕ್ಷೇತ್ರವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣಾ ನದಿಯ ದಡದಲ್ಲಿದೆ. ಕಾರ್ಪಣ ಮುನಿಗಳು ತಪಸ್ಸು ಮಾಡಿದ ದಿವ್ಯಭೂಮಿ. ಅಲ್ಲಿ ವಟಪ್ರಕ್ಷದಲ್ಲಿ ನರಸಿಂಹದೇವರು ಮೂಡಿದ್ದಾರೆ ಅಲ್ಲಿ ಷೋಡಶಬಾಹು ಶ್ರೀನರ ಸಿಂಹನ ವಿಗ್ರಹವನ್ನು ಶ್ರೀಗಿರಿಯಾಚಾರ್ಯರು ಪೂಜಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗ ಅವರ ವಂಶೀಕರಿಂದ ಪೂಜೆಗೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಆ ಕಾರ್ಪಣ ನರಹರಿ. ಅಘ ಹರಣ = ಸಜ್ಜನರ ಪಾಪಗಳನ್ನು ಪರಿಹರಿಸುವವನು. ತನಚೇರಣಕೆರೆ ಗುಪ್ತನ ಪೊರೆ = ನಿನ್ನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸುವ ಭಕ್ತವೃಂದವನ್ನು ಸಂರಕ್ಷಿಸೆಂದು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದ್ದಾರೆ.

೬೯೯

ಮಂಗಳಪದ

(ಶ್ರೀಕರನಿತ್ಯಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮಿಶ್ರ

ಅದಿತಾಳ

ಮಂಗಳ ಜೈ ಪಾಂಡುರಂಗನಿಗೇ ಜಯ
ಮಂಗಳ ಕಾಳಿಂಗ ಮಧನನಿಗೇ
ಮಂಗಳ ಗಂಗೆಯಂಗುಟದಿಂದ ಪಡೆದವಗೇ
ಮಂಗಳ ಯದುಕುಲ ತಿಲಕನಿಗೇ ||

||ಪೆ||

ಶಿಲೆಯನು ಚೆಲುವಾ ಲಲನೆಯಗೈದಗೆ
ಬಲಿಯ ಬಾಗಿಲನು ಕಾಯ್ದವಗೆ
ಖಳನಿಂದ ಬಲುವಿಧ ಬಳಲಿದ ತರಳಗೆ
ಒಲಿದು ಕಂಭದಿ ಬಂದು ಪೊರೆದವಗೆ ||

||೧||

ಸಥೆಯಿಂದವಲಕ್ಕಿ ಸವಿಯೆಂದು ಮೆದ್ದವಗೆ
ಹಿತದಿಂ ಪುತ್ರನನು ನೀಡಿದಗೆ ||

||೨||

ಹಾಟಕರತ್ನ ಕಿರೀಟದಿಂದೆಸೆವಗೆ
ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥಲಾವಣ್ಯನಿಗೆ
ನೋಟಕಾಶ್ಚರ್ಯವಾದ ತಿಲಕವನಿಟ್ಟವಗೆ
ಸಾಟಿ ಇಲ್ಲದ ನಮ್ಮ ಶ್ರೀಕರವಿಠಲಗೆ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ರಾಯಚೂರು ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮಾನವಿಗೆ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿರುವ ಕಲ್ಲೂರಿನ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥಾಚಾರ್ಯರು ಶ್ರೀಕರವಿಠಲನಾಮಾಂಕಿತದಲ್ಲಿ ರಚಿಸಿರುವ ಮಂಗಳಪದವಿದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಪಾಂಡುರಂಗನಿಗೆ ಮಂಗಳವನ್ನು ಹಾಡಿದ್ದಾರೆ.

ಶಿಲೆಯನು ... ಗೈದಗೆ = ತನ್ನ ಪಾದಸ್ಪರ್ಶದಿಂದ ಕಲ್ಲಾಗಿದ್ದ ಅಹಲೈಯನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು. ಬಲಿಯು = ಬಲಿಯನ್ನು ರಸಾತಲಕ್ಕೆ ಒತ್ತಿ, ಈಗಲೂ ಅವನ ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲನ್ನು ಕಾಯುತ್ತಿರುವ ಶ್ರೀವಾಮನನು. ಖಳನಿಂದ.....ಪೊರೆದವಗೆ = ದುಷ್ಟನಾದ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪುವಿನಿಂದ ನಾನಾಪರಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆಪಟ್ಟು ಬಳಲಿದ ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಬಾಲಕನಿಗೆ ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷನಾದ ಸ್ತಂಭಜ ನರಸಿಂಹನಿಗೆ.

ಸಥೆಯಿಂದ = ವಿಶ್ವಾಸದಿಂದ ಸುಧಾಮನು ತಂದ ಮೂರು ಹಿಡಿ ಅವಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಡಿ ತಿಂದು, ಸವಿಯಾಗಿದೆ ಎಂದು ಅನುಗ್ರಹಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ. ಹಿತದಿಂ = ಗುರುಗಳಾದ ಸಾಂದೀಪರಿಗೆ ಅವರ ಪುತ್ರನನ್ನು ಸಮುದ್ರಗರ್ಭದಿಂದ ಪುನಃ ತಂದು, ಗುರುಕಾಣಿಕೆಯಾಗಿ ಒಪ್ಪಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ.

ಹಾಟಿಕ ರತ್ನ = ರತ್ನವಿಚಿತವಾದ ಭಂಗಾರದ ಕಿರೀಟದಿಂದ
ಅಲಂಕೃತವಾದ. **ಕೋಟಿಮನ್ಮಥ** = ಕೋಟಿಮನ್ಮಥನ ಸೌಂದರ್ಯ
ವನ್ನು ಮೀರುವ (ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಮನ್ಮಥ ಮನ್ಮಥಃ). **ನೋಟಿಕಾಶ್ಚರ್ಯ**
ವಾದ = ನೋಡುವುದಕ್ಕೆ ಅತ್ಯಾಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸುಂದರ ತಿಲಕದಿಂದ
ಶೋಭಿಸುವ ಲಲಾಟ. **ಸಾಟಿ ಇಲ್ಲದ** = ಸಮರೂ ಅಧಿಕರೂ ಇಲ್ಲದ
ಸರ್ವೋತ್ತಮನಿಗೆ.

೭೦೦

ಮಂಗಳಸದ

(ತಂದೆ ನಂಕಟೇಶವಿಠಲಾಕಿಂತ)

ರಾಗ-ಸುರಟಿ

ಆದಿತಾಳ

ಮಂಗಳಂ ಮಂಗಳಂ-ವೆಂಕಟೇಶಾ ||

||ವ||

ಶೇಷಗಿರೀಶ ಸರ್ವೇಶಾ ಹೃದಾಕಾಶಾ

ಭೇಶ ವಿಗೇಶಧ್ವಜ ಶ್ರೀಶ್ರೀನಿವಾಸಾ ||

||೧||

ಕಪಿಲ ಹಯಾಸ್ಥಾದಿ ವಿಪುಳರೂಪಧರ

ತಪನಕುಲೋದ್ಭವ ಕಪಿರಾಜಪೂಜ್ಯ ||

||೨||

ಇಂದಿರೆವರ ತಂದೆ ನಂಕಟೇಶ ವಿಠಲ ಭ-

ಪಾಂಧತಿಮಿರ ಅಬ್ಬ ಬಂಧು ಪ್ರಕಾಶ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ : -

ಶೇಷಗಿರೀಶ = ಶೇಷಪರ್ವತದಲ್ಲಿ (ಶೇಷಾದ್ರಿ) ವಾಸಮಾಡುವ ಶ್ರೀಶ್ರೀನಿವಾಸ. **ಸರ್ವೇಶಾ** = ಸರ್ವಜೀವರಿಗೂ (ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ) ಮುಖ್ಯನಿಯಾಮಕನು. **ಹೃದಾಕಾಶಾಭೀಶ** = ಹೃದಯವೆಂಬ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ (ದಹರಾಕಾಶ) ವಿದ್ಯಮಾನನಾಗಿರುವ ಸೂರ್ಯಸದೃಶ. (ಭ-ಈಶ. ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಬೆಳಗುತ್ತಿರುವ ಸೂರ್ಯ). **ಖಗೇಶಧ್ವಜ** = ಗರುಡವಾಹನನು (ಖಗ-ಪಕ್ಷಿ. ಖಗೇಶ-ಪಕ್ಷಿರಾಜನಾದ ಗರುಡದೇವರು).

ಕಪಿಲ = ಕರ್ದಮಮುನಿಗಳಿಂದ ದೇವಹೂತಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟನಾದ ಕಪಿಲನಾಮಕ ಶ್ರೀಹರಿ ಸಾಂಖ್ಯಯೋಗ ಬೋಧಕ. **ಹಯಾಸ್ಕ** = ಹಯಗ್ರೀವ. (ಹಯ-ಕುದುರೆಯಂತಿರುವ. ಆಸ್ಯ-ಮುಖವುಳ್ಳ. ಹಯವದನಮೂರ್ತಿ) ಕಪಿಲ, ಹಯಗ್ರೀವ ಇವರಡೂ ಜ್ಞಾನಪ್ರಬೋಧಕ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು. **ನಿಪುಳರೂಪಧರ** = ಇಂತಹ ಅನಂತಾನಂತರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿದವನು. **ತಪನ ಕುಲೋದ್ಭವ** = ಸೂರ್ಯ ವಂಶದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ (ತಪನ-ಸೂರ್ಯ) **ಕಪಿರಾಜಪೂಜ್ಯ** = ಕಪಿಕುಲಶ್ರೇಷ್ಠರಾದ ಮಾರುತಿಯಿಂದ ಸಂಪೂಜ್ಯನಾದವನು.

ಇಂದಿರೆನರ = ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ-ಲಕ್ಷ್ಮಿಗಿಂತಲೂ ಅನಂತಾನಂತ ಕೋಟಿ ಗುಣಗಳಿಂದ ಅಧಿಕನು. **ಭನಾಂಧತನಿರ** = ಸಂಸಾರವೆಂಬ ಗಾಡಾಂಧಕಾರಕ್ಕೆ. **ಅಬ್ಜ ಬಂಧುಪ್ರಕಾಶ** = ಕಮಲಮಿತ್ರನಾದ ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶ ಸದೃಶನು (ಅಬ್ಜ-ಅಪ್- ಜ-ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವ ಕಮಲಪುಷ್ಪ).

೭೦೧

ಮಂಗಳಪದ

(ಕಮಲೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ಮಂಗಳಂ ಸರ್ವೇಶ ಮಾ ರಮಣ-ದುರಿತಾಪಹರಣ || ||ಪ||

ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಸ್ತುತಿಪೆ ತವಚರಣ-ಭಕ್ತೋದ್ಧರಣ
ಇರಲಿ ಎನ್ನೊಳು ಕರುಣ ಪರಿಪೂರ್ಣ-ಸೀತಾರಮಣ || ||ಅ||

ಸಲಹೋ ಎನ್ನನು ಮಂದರಾದ್ರಿಧರ-ಶ್ರೀರಾಮಚಂದಿರ
ದಶಶಿರಾಂತಕ ರಾಮ ರಘುವೀರ-ಪೀತಾಂಬರಧರ
ಮಾರಜನಪಿತ ಧೀರ ಗಂಭೀರ-ಸರಸಾಕಾರ || ||೧||

ಮಾತೆ ದೇವಕಿ ಗರ್ಭದಲಿ ಜನಿಸಿ-ಕಂಸನನ್ನ ಮರ್ಧಿಸಿ
ಪಾರ್ಥನೊಳು ಬಲುಪ್ರೇಮಸಖನೆನಿಸಿ-ಕುರುಕುಲವ ಕೊಲಿಸಿ
ಲೋಕದೊಳು ಅತ್ಯಧಿಕನೆಂದೆನಿಸಿ-ಭಕ್ತರನು ಪೋಷಿಸಿ || ||೨||

ಸುರಪುರಿ ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲ-ಶ್ರೀವೆಂಕಟಾಚಲ
ಶಾಮವರ್ಣ ಶುಭಾಂಗ ಗುಣ ಶೀಲ-ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಲೋಲ
ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಶುಭಾಂಗ ಗುಣ ಶೀಲ-ಕಮಲೇಶವಿಠಲ || ||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಕಮಲೇಶವಿಠಲಾಂಕಿತರಾದ ಸುರಪುರದ ಅನಂದದಾಸರಿಂದ ವಿರಚಿತ ಮಂಗಳಪದವಿದು. ಮೂರು ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ಶ್ರೀಶ್ರೀನಿವಾಸ ಈ ದೇವರುಗಳ ಪರವಾದ ಸ್ತೋತ್ರಸಾಹಿತ್ಯವಿದೆ.

ನೂರನುಣ = ರಮಾವಲ್ಲಭ. ದುರಿತಾಸೆಹರಣ = ಸಜ್ಜನರ
ಪಾಪಗಳ ಪರಿಹಾರಕನು. ತುಂಗವಿಕ್ರಮ = ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಾಕ್ರಮ
ವುಳ್ಳವನು.

ಮಂದರಾದ್ರಿಧರ = ಮಂದರ ಪರ್ವತವನ್ನು ತನ್ನ ಬೆನ್ನಿನ ಮೇಲೆ
ಧರಿಸಿದ ಕೂರ್ಮರೂಪಿ ಶ್ರೀಹರಿ. ದಶಶಿರಾಂತಕ = ಹತ್ತು ತಲೆ
ಯುಳ್ಳ ರಾವಣನನ್ನು ಸಂಹರಿಸಿದ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ. ಸರಸಾಕಾರ =
ದಿವ್ಯಮಂಗಳವಿಗ್ರಹನು.

ಸುರಪುರಿ = ಸುರಪುರ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿರುವ ಶ್ರೀವೇಣುಗೋಪಾಲ
ಮೂರ್ತಿ. ಶಾಮವರ್ಣ = ನೀಲಮೇಘ ವರ್ಣವುಳ್ಳ ಶರೀರವುಳ್ಳವನು.
ಶುಭಾಂಗ = ಮಂಗಳಾಂಗನು. ಗುಣಶೀಲ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣಗುಣ
ಗಣ ಪರಿಪೂರ್ಣನು.

೭೦೨

ಮಂಗಳಸದ

(ಪ್ರಾಣನಾಥನಿಶ್ಲಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಮಧ್ಯಮಾವತಿ

ಅದಿತಾಳ

ಆರತಿಯನೆತ್ತುವನು ವಾರಿಜಾಕ್ಷ ಕೃಷ್ಣ ನಿನಗೆ ||

||ಪ||

ತಾಮರಸದಳಾಕ್ಷ ನಿನಗೆ ಹೇಮದ ತಟ್ಟಿಯನ್ನು ಒಡಿದು ||

||ಅ||

ಮಾರಸುಂದರ ಮೋಹನಾಂಗ ಸಾರಸಾಕ್ಷ ಕೃಪಾಪಾಂಗ
ನಾರಿಜನರ ಮುತ್ತ ಭೃಂಗ ಧೀರ ಮಂಗಳಾಂಗ ನಿನಗೆ || ೧ ||

ಕಮಲನಯನ ಹರಿಯೆ ನಿನಗೆ ವಿಮಲ ಮುತ್ತಿನ ಆರತಿಯ
ಕಮಲಮುಖಿಯು ಕರದಿ ಪಡಿದು ಕಮಲವದನ ಕೃಷ್ಣ ನಿನಗೆ || ೨ ||

ಜಾಣ ಪ್ರಾಣನಾಥವಿಠಲ ಅಣಿಮುತ್ತಿನ ಆರತಿಯ
ಜಾಣತನದಿ ಕರದಿ ಪಡಿದು ಪ್ರಾಣಕಾಂತ ಕೃಷ್ಣ ನಿನಗೆ || ೩ ||

ಅರ್ಥವಿವರಣೆ :-

ಪ್ರಾಣನಾಥವಿಠಲಾಂಕಿತರಾದ ಬಾಗೇಪಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಶೇಷದಾಸರ ಕೃತಿ
ಇದು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕುರಿತ ಮಂಗಳಪದರೂಪ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯ.

ನಾರಿಜಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ವಿಶಾಲವಾದ ನೇತ್ರವುಳ್ಳವನು.
(ವಾರಿಜ-ಕಮಲ). ತಾನುರಸದಳಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ನೇತ್ರ
(ತಾಮರಸ-ಕಮಲ). ಹೇನುದ ತಟ್ಟಿಯು = ಚಿನ್ನದ ಹರಿವಾಣ.

ಮಾರಸುಂದರ = ಕೋಟಿ ಮನ್ಮಥ ಲಾವಣ್ಯನು. ಮೋಹನಾಂಗ
= ದಿವ್ಯ ಮಂಗಳವಿಗ್ರಹನು. ಸಾರಸಾಕ್ಷ = ಕಮಲದಳದಂತೆ ನೇತ್ರ
ವುಳ್ಳವನು (ಸಾರಸ-ಕಮಲ). ಕೃಪಾಪಾಂಗ = ಕರುಣೆಯ ಕಟಾಕ್ಷ
ವುಳ್ಳವನು. ನಾರಿಯರ ಮುತ್ತ ಭೃಂಗ = ಮದಿಸಿದ ಭ್ರಮರ
ಸದೃಶರು ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರು. ಅವರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಚರಣಕಮಲಕ್ಕೆ
ಮುತ್ತ ಭೃಂಗರು.

ವಿನೂಲಮುತ್ತಿನ = ಶುಭ್ರವಾದ ಮುತ್ತಿನ ಆರತಿ (ಬಿಳಿಯ ಮುತ್ತ). ಕಮಲಮುಖಿಯು = ಕಮಲದಂತೆ ವದನವುಳ್ಳ ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮಿಯು. ಕರದಿ ಹಿಡಿದು = ಆರತಿಯನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು, ಜಾಣ = ಸರ್ವಜ್ಞ. ಆಣಿ ಮುತ್ತಿನ = ಗುಂಡು ಮುತ್ತಿನ. ಜಾಣ ತನದಿ = ಭಕ್ತಿ ವಿನಯಗಳಿಂದ. ಪ್ರಾಣಕಾಂತ = ಜೀವರ ಪ್ರಾಣದೊಲ್ಲಭ (ಬಿಂಬಮೂರ್ತಿ).

೭೦೩

ಮಂಗಳಪದ

(ಗುರುಗೋವಿಂದವಿಠಲಾಂಕಿತ)

ರಾಗ-ಸುರುಟಿ

ಅದಿಕಾಳ

ಮಂಗಳ ಮೂರ್ಜಗದೊಡೆಯನಿಗೇ-ಶುಭ

ಮಂಗಳ ಸೃಷ್ಟಾದಿ ಕರ್ತನಿಗೇ ||

||ಪ||

ಮಂಗಳ ರವಿಕುಲತಿಲಕನಿಗೇ-ಶುಭ

ಮಂಗಳ ಹನುಮನ ಒಡೆಯನಿಗೇ

ಮಂಗಳ ಭೀಮನ ಸಲಹಿದನಿಗೇ

ಮಂಗಳ ಮಧ್ವಹೃದಾಂಬುಜ ರವಿಗೇ ||

||೧||

ಮಂಗಳ ದಶಗ್ರೀವ ಛೇದಕನಿಗೇ-ಶುಭ

ಮಂಗಳ ಕೌರವ ಹಂತಕನಿಗೇ

ಮಂಗಳ ವ್ಯಾಸರ ಸೇವಕನಿಗೆ-ನಮ್ನ

ಮಂಗಳ ದಶಮತಿ ಪೋಷಕಗೇ ||

||೨||

ಮಂಗಳ ಸೀತೆಯ ಪೋಷಕಗೇ-ಶುಭ

ಮಂಗಳ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಆರಸನಿಗೆ

ಮಂಗಳ ಮಧ್ವರ ಪೊರೆದವಗೇ-ಶುಭ

ಮಂಗಳ ಗುರುಗೋವಿಂದ ವಿಠಲಗೇ ||

||೩||

ಅರ್ಥವಿನರಣೆ :-

ಗುರುಗೋವಿಂದ ವಿಠಲಾಂಕಿತ ದಾಸವರ್ಯರು ಈ ಮಂಗಳಪದ ರೂಪ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರ-ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ-ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸ ದೇವರು - ಅವರ ಪೂಜಕರಾದ ಹನುಮ-ಭೀಮ-ಮಧ್ವ-ಅವತಾರ ತ್ರಯಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಸ್ತೋತ್ರವಿದೆ.

ಮೂರ್ಜಗದೊಡೆಯನಿಗೇ = ಸ್ವರ್ಗ-ಮರ್ತ್ಯ-ಪಾತಾಳ-ಎಂಬ ಜಗತ್ರಯಗಳುಳ್ಳ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದ ನಾಯಕನಾದ ಶ್ರೀಹರಿ. ಸೃಷ್ಟ್ಯಾದಿ ಕರ್ತನಿಗೇ = ಸೃಷ್ಟಿ-ಸ್ಥಿತಿ-ಲಯ-ನಿಯಮನ-ಜ್ಞಾನ-ಅಜ್ಞಾನ-ಬಂಧ-ಮೋಕ್ಷ-ಎಂಬ ಅಷ್ಟಕರ್ತೃತ್ವವುಳ್ಳ ಸರ್ವನಿಯಾಮಕನಿಗೇ.

ರವಿಕುಲತಿಲಕಗೇ = ಸೂರ್ಯವಂಶಲಲಾಮನಾದ ಶ್ರೀರಾಮ ಚಂದ್ರ. ಹನುಮನ ಒಡೆಯನಿಗೇ = ಹನುಮತ್ಸೇವಿತನಾದ ದಾಶರಥಿ. ಭೀಮನ ಸಲಹಿದಗೇ = ಭೀಮ ರಕ್ಷಕನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೇ. ಮಧ್ವ ಹೃದಾಂಬುಜರವಿಗೇ = ಗುರುಮಧ್ವರ ಹೃತ್ಪದ್ಮಕ್ಕೆ ಸೂರ್ಯಸದೃಶ ರಾದ ಶ್ರೀವೇದವ್ಯಾಸರಿಗೇ.

ದಶಗ್ರೀವ ಭೇದಕಗೇ = ಹತ್ತು ತಲೆ ರಾವಣನ ಸಂಹಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೇ. ಕೌರವ ಹಂತಕಗೇ = ಸಮಸ್ತ ಕೌರವರನ್ನು ಕೊಲಿಸಿದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೇ. ವ್ಯಾಸರ ಸೇವಕನಿಗೇ = ವೇದವ್ಯಾಸರ ಸೇವಕರಾದ ಶ್ರೀಆಚಾರ್ಯ ಮಧ್ವರು. ದಶಮತಿ ಪೋಷಕಗೇ = ಪೂರ್ಣ ಪ್ರಜ್ಞರ ಪಾಲಕನಿಗೆ (ದಶ-ಪೂರ್ಣ. ಮತಿ-ಪ್ರಜ್ಞರು).

ಸೀತೆಯ ಪೋಷಕಗೇ = ಸೀತಾದೇವಿಗೆ ಆನಂದಪ್ರದನಾದ ಸೀತಾ ವಲ್ಲಭನಿಗೇ. ರುಕ್ಮಿಣಿ ಅರಸಗೇ = ರುಕ್ಮಿಣೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೇ. ಮಧ್ವರ ಪೊರೆದವಗೇ = ಪೂಜ್ಯಮಧ್ವರನ್ನು ಸಲಹುವ ವೇದ ವ್ಯಾಸರಿಗೇ.

ಝಝ

೭೦೪

ಮಂಗಳಪದ

(ಅಂಕಿತ-ನಾನುಗಿರಿಸರಸಿಂಹ)

ಮಂಗಳಾನಿ ಸಂತತಂ ಭವಂತು ತೇ
ರಂಗರಮಣ ತುಂಗವಿಭವ ಮಂಗಳಾತ್ಮನೇ
ರಂಗನಾಯಕೇ ಪ್ರಾಣೇಶ ಕೇಶವ || ಮಂಗಳಂ ||

||೧||

ಮಾಧವಾಯ ಮಂಗಳಾನಿ ಸಂತು ತೇ
ವೇದವಿಸುತ ಮೋದಭರಿತ ಖೇದವರ್ಜಿತ
ಸದವಲೋಕ ಪಾಲಿತಾನತ ||

||೨||

ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಭ್ಯಗೇ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣ ಮಂ
ಪೂರ್ಣನಾದ ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನಿಗೆ. ನಿಖಿಲದೋಷದೂರಗೆ = ಸಮಸ್ತ
ದೋಷರಹಿತನಾದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನಿಗೆ. ಭಾಮಾರಮಣಿಗೆ = ಸತ್ಯ
ಭಾಮಾ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ.

ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಿಗೆ = ಸಕಲ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ, ಪಡ್ಗು
ಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಿಗೆ. ರವಿಶತಸಮತೇಜಗೆ = ಕೋಟಿ
ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನಿಗೆ (ಶತ-ಎಂದರೆ ಕೋಟಿ, ಅನಂತ-ಎಂತಲೂ
ಅರ್ಥ). ಜವದಲಿ = ಶೀಘ್ರವಾಗಿ.

|| ಭಜನಕೌಸ್ತುಭದ ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು ||

|| ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

೨೦೫

ಮಂಗಳಪದ

(ಅಂಕಿತ-ಶ್ರೇಷ್ಠ)

ರಾಗ-ಅನಂದಭೈರವಿ

ಅದಿತಾಳ

ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾತ್ಮ್ಯಗೆ ಮಂಗಳಂ
 ನಿಖಿಲದೋಷದೂರಗೆ ಮಂಗಳಂ
 ಭಕ್ತುತರ ಸಂತತ ಪೊರೆಯುತಿರುವ ನಮ್ಮ
 ರುಕ್ಕುಮಿಣಿ ಭೂಮಾರಮಣಿಗೆ ಮಂಗಳಂ ||

||೧||

ಯಾದವಕುಲಭೂಷಣನಿಗೆ ಮಂಗಳಂ
 ಸಾಧು ಸುಧಾಮಸವಿಗೆ ಮಂಗಳಂ
 ಪಾಪ ಸೇವಕರಿಗೆ ಮೋದವ ನೀಡುವ
 ಮಾದವನಿಗೆ ಸಂತತ ಶುಭಮಂಗಳಂ ||

||೨||

ವಿನಿಧ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸನ್ನಿವೇಶಗೆ ಮಂಗಳಂ
 ರವಿತತಸಮತೇಜಗೆ ಮಂಗಳಂ
 ಸುವಿನಯದಲಿ ಬೇಡುವರಿಗೆ ಶುಭಗಳ
 ಜವದಲಿ ಕೊಡುವ ಶ್ರೇಷ್ಠಗೆ ಮಂಗಳಂ ||

||೩||

||೪||

ಅರ್ಥನಿವರಣೆ :-

ಶ್ರೀಮದ್ವ್ಯಾಸರಾಜಮಠಾಧೀಶತಾಗಿದ್ದ ಶ್ರೀಶ್ರೇಷ್ಠತೀರ್ಥ ಶ್ರೀ
 ಸಾದಂಗಳವರ ಕೀರ್ತನಸಾಹಿತ್ಯವಿದು.

ಸಕಲಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಾಭ್ಯಗೇ = ಅನಂತಕಲ್ಯಾಣ ಗುಣಗಣ ಪರಿ
ಪೂರ್ಣನಾದ ಆ ಅಪ್ರಮೇಯನಿಗೆ. ನಿಖಿಲದೋಷದೂರಗೆ = ಸಮಸ್ತ
ದೋಷರಹಿತನಾದ ಸರ್ವಶ್ರೇಷ್ಠನಾದವನಿಗೆ. ಭಾಮಾರಮಣಿಗೆ = ಸತ್ಯ
ಭಾಮಾ ಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ.

ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಿಗೆ = ಸಕಲ ವೈಭವಪೂರ್ಣವಾದ, ಪಡ್ಗೆ
ಣೈಶ್ವರ್ಯ ಸೌಭಾಗ್ಯ ಸಂಪನ್ನನಿಗೆ. ರವಿಶತಸಮತೇಜಗೆ = ಕೋಟಿ
ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವನಿಗೆ (ಶತ-ಎಂದರೆ ಕೋಟಿ, ಅನಂತ-ಎಂತಲೂ
ಅರ್ಥ). ಜವದಲಿ = ಶೀಘ್ರವಾಗಿ.

|| ಭಜನಕೌಸ್ತುಭದ ತೃತೀಯ ಸಂಪುಟ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಯಿತು ||

|| ಶ್ರೀಮಧ್ವೇಶಾರ್ಪಣಮಸ್ತು ||

